

Larsen. Navnet Lars har været meget anvendt i Bondestanden, og Patronymet L. forekommer derfor hyppigt. Afde mange Slægter skal her nævnes en fra Husmand i **Harndrup** ved Bogense Lars Christensen nedstammende Borgerslægt. Han var Fader til Købmand i Odense Johannes L. — hvis Efterkommere kaldte sig Lassen — og til Gæstgiver **sst.**, Formand for de eligerede Borgere Frederik L. (1774—1853); af dennes Børn skal nævnes Ida Christine L. (1820—76) — som i sit Ægteskab med Vinhandler Frederik Wilhelm Hey (1813—91) var Moder til Politikeren Frederik Larsen Hey (1857—1925, s. d.) — Købmand i Hamburg Friderich Ludwig L. (1815—68) (hvis Efterkommere er udvandret til Mexico og Haiti), Hotelejer i Odense, Byraadsmedlem Carl Ferdinand L. (1818—63) og nedenn. Etatsraad, Borgmester Lars Christian L. (1813—73), der var Fader til nedenn. Forfatter Axel Theodor L. Liljefalk (1848—1915) og til Brødrene **Helweg-L.** (se Artiklen Helweg). — En anden fynsk Slægt udspringer fra Handelsmand i Svendborg Lauritz Andersen, hvis Søn Forvalter paa Lundsgaard, Købmand i Kerteminde Hans L. (1760—1828) var Fader til Distriktslæge i Bogense Peter Clausen L. (1795—1868) og til nedenn. Overkirurg, Professor Søren Eskildsen L. (1802—90), hvis Søn er **nedenn.** Overbibliotekar Sofus Kristian L. (f. 1855) og hvis Datter er Forfatterinden Sophie Albertine (Alba) Schwartz (f. 1857). Distriktslæge P. C. L. havde Sønnen nedenn. Plantageejer Rasmus Samuel **Thal** L. (1837—1928), hvis ti Børn fik deres Uddannelse i Holland; den ældste Søn Ernst **Thal** L. (1866—1928) var i mange Aar Chef for Nederlandsk Indisk Handelsbank, en anden Søn Herman **Thal** L. (f. 1870) var Hoofdingeniør i Regeringens Tjeneste paa Java, indtil han 1924 blev Professor ved Landbrugsskolen i Wageningen i Holland. Datteren Louise Helena **Thal** L. (f. 1872) blev gift med Holger Jantzen (1869—1933), der kom til Java som Farmaceut og skabte sig en stor Stilling som kemisk Adviser, Leder af en Skole for Sukkerkemikere og Medindehaver af flere Sukkerfabrikker. — Den Slægt, hvortil **nedenn.** Etatsraad, Landøkonom Lars

Jørgen Wendelboe L. (1851—1931) hørte, bar oprindeligt Navnet Wendelboe; den føres tilbage til hans Oldefader Bundgarnsfisker og Jagtfører Jørgen Sørensen Wendelboe. — De nedenn. tre Brødre Forfatteren Alfred Christian L. (1840—1914), Bankdirektør Hans Christian Julius L. (1850—1916) — hvis Søn Erik Øckenholt L. (f. 1880) i sin Tid var en kendt Tennisspiller — og Lægen Otto Michael L. (1845—1922) var Sønner af Sognepræst i Nykøbing M. Lars Peter L. (1809—79), hvis Fader var Skipper Otto L. i Vordingborg.

Th. Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, 1900, S. 519—23. — Lengnicks Stamtavler: Larsen. — Th. Hauch-Fausbøll i Berl. Tid. 7. Jan. 1932.

Albert Fabritius.

Larsen, Anton Laurentius, 1827—88, sproglig Forfatter. F. 4. Nov. 1827 i Faaberg i Norge, d. 22. Juni 1888 paa Frbg., begr. sst. (Solbjerg). Forældre: Maler Arne L. (f. 1800) og Anne Olsdatter Midtjørstad (f. 1806). Gift 25. Aug. 1858 i Orkdal med Margareta Kristina Augusta Grape, f. 28. Aug. 1827 i Härnösand, d. 12. Juni 1893 i Kbh., D. af Lærer Isak August G. (1790—1867) og Margareta Ulrika Stenholm (1801—52).

L. blev (under Navnet Finckenhagen, som han bar til ca. 1860) Student 1845 fra Trondhjem og tog anden Eksamen i Kristiania 1846. Han lærte derefter Landvæsen i Skotland for at kunne overtage en norsk Gaard, han havde arvet. Denne maatte han dog senere opgive og rejste 1860 til Kbh., hvor han levede af at afskrive Dokumenter i Gehejmearkivet og andre Samlinger, i nogle Aar for det norske Rigsarkiv med Gage som norsk Arkivassistent (indtil 1881). — L.s litterære Arbejder vidner om en uhyre Flid og stor Samvittighedsfuldhed. 1869 blev han Translatør i Svensk og Engelsk, og hans »Svensk Ordbog for danske og norske« (1865), »Svensk—dansk-norsk Haandordbog« (1884) og »Dansk-norsk—engelsk Ordbog« (1880; 2. stærkt udvidede Udg. 1888) var meget værdifulde og selvstændige Arbejder. Han erhvervede sig ogsaa et indgaaende Kendskab til Dansk (bl. a. ved Benyttelse af Levins og Collins Samlinger). Han udgav et lille dansk leksikografisk Arbejde »Af en Afskrivers Optegnelser« (1881) og gav Bidrag til Kalkars Ordbog, og hans Ordbøger rummer adskilligt værdifuldt Stof ogsaa for dansk Leksikografi, især vedrørende Teknik, specielt Skibsbygning, og Zoologi. I »Vore Oversættelser« (1884) retter han et saglig stærkt Angreb paa Georg Brandes' unøjagtige og ofte tendentiøse Oversættelse af Mills »Kvindernes Underkuelse« og paataaler J. P. Jacobsens Usikkerhed over for de naturvidenskabe-

lige *Fagudtryk i hans Oversættelse af Darwins »Menneskets Afstamning«*. L. var en meget tilbageholdende Natur, men højt agtet *af de faa, han kom i Berøring med. Han døde for egen Haand.*

Didrik Arup Seip i Norsk biografisk Leksikon, VIII, 1938, S. 201 f.

Niels Haislund (Vilh. Thomsen).

Larsen, Alfred Christian, 1840—1914, Forfatter og Biblioteksmand. F. 12. Jan. 1840 i Randers, d. 11. Febr. 1914 i Kbh., Urne paa Ass. Kgd. **Forældre:** Kateket i Randers, senere Sognepræst i Nykøbing M. Lars Peter L. (1809—79) og Nathalia Annina Øckenholt (1807—71). Ugift.

L., der allerede i Skolen var religiøst interesseret, men ogsaa kritisk indstillet, valgte som Student (1857, fra Randers) at studere Teologi for gennem selve Studiet at vinde det personlige Standpunkt, der var ham baade en intellektuel og etisk Nødvendighed. Efter sin Embedseksamen (1862) var han i nogle Aar Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn og blev 1870 Assistent ved Det kgl. Bibliotek (1905 Underbibliotekar, 1907 Bibliotekar). I næsten hele sin Bibliotekstid var han Inspektør paa Læsesalen og fik her især Betydning ved sin hjælpsomme Holdning og utrættelige Tjenstvillighed over for Publikum. I Studenteraarene var Kierkegaard fremfor alt blevet hans »historiske Forudsætning«, som han siden bestandig vendte tilbage til og søgte at frigøre sig fra. Det blev imidlertid Rasmus Nielsen, som L. først kom til at bekæmpe, idet han med »Samvittighed og Videnskab« (1865) indledede 60'ernes store Fejde mellem »Tro og Viden«. Georg Brandes, som n. A. selv deltog, anmeldte det lille Stridsskrift, som tilsyneladende gjorde L. til en af hans Vaabendragere. Men Vennerne og Vejene skiltes hastigt. Medens Brandes drog til Paris, gik L. ind i »Studerekammerets Stilhed«. Resultatet blev en Række Kommentarer til det nye Testamente, karakteristisk nok begyndende (1866) med et Forsvar for det fra Oldtiden omstridte »Jakobs Brev« og med Aarene omfattende næsten alle Apostelbrevene. Da disse Fortolkninger dels opfyldte en Lakune i dansk Eksegese og dels — som et Led i L.s egen Selvprøvelse — prægedes mere af Klarhed og Knaphed end af Kritik, blev de i en Menneskealder brugbare Hjælpemidler for de fleste teologiske Studenter. Først med det lille Skrift »Om Nadveren. Et offentligt Skriftemaal« (1871) og »Theologiske Smuler« (1872) gjorde L. ærligt Rede for sit eget nyrationalistiske Standpunkt over for den lutherske Dogmelære, hvad der konsekvent førte ham til i et Foredrag (1874) i Studenterforeningen om det teologiske Fakultet at kræve dettes

Udelukkelse fra Universitetet og Omdannelse til en **Præsteskole**. Hans Anskuelser fremkaldte et Par Modskrifter, men ikke den Reformation af Kirken, han havde drømt om, og gjorde ham fra nu af til en frireligiøs Ener med Staasted midt imellem Ortodoksi og Radikalisme. Forgæves forsøgte han gennem nye Smaaskrifter, bl. a. »Breve fra en Landsbypræst« (1876), »Død og Udødelighed« (1878), »Politik og Religion« (1879), »Religion og Sædelighed« (1882), »Lystfølelse og Sædelighed« (1886) og »Fremtidens Religion« (1887) at gøre sit »religiøse Fritænkeri« forstaaeligt til begge Sider og for en bredere Læsekreds. Han blev enten fortiet eller forkæret, men samtidig personlig respekteret for sin ireniske og moralske Idealisme. De fleste af Skrifterne fremkom under Pseudonymet Theodorus, der skulde minde om L.s oldkirkelige Forgænger i bogstavelig og tidshistorisk Fortolkning, Theodor af Mopsuestia. Til Forfatterskabet i 80'erne sluttede sig en kirkehistorisk Skildring af »P. N. Holst. Det 18. Aarhundredes Søren Kierkegaard« (1884). I 90'erne rettede L. sit eksegetiske Søgelys mod det gamle Testamente: »De fem Mosebøger« (1890), »Højsangen« (1892), »Daniels og Esters Bog« (1893), »Prædikerens« (1894), »Job« (1895), »Ordsprogene« (1896), »Jesaja« (1900), »Salmerne« (1905) og — i »Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning« — nogle af de smaa Profeter. Hans Hensigt var denne Gang at give en Række moderne Vejledninger til »historisk-kritisk Bibellæsning for Lægfolk« for derved at gøre Højheden og Skønheden i den gamle Pagts Bøger tilgængelig for enhver, men bundede ogsaa i en personlig Samfølelse hermed. En lignende Hensigt laa bagved Gennemgangen af »Johannes Aabenbaring« (1899), medens bl. a. »Paulus og Christus« (1897) supplerede Kommentarerne fra 70'erne. Siden Rusaaret havde L. været Medlem af Studenterforeningen, først i Boldhusgade, derefter paa Gammelholm, hvor han daglig færdedes i over 50 Aar. Han havde fra de unge Aar haft Forbindelse med forskellige Lejre, som Inspektør paa Borchs Kollegium givet Husly for Holger Drachmanns første Møde med Georg Brandes og været Ven med J. P. Jacobsen og Julius Lange. Da Spændingen mellem Konservatisme og Liberalisme 1882 udløstes i Stiftelsen af Studentersamfundet, stod L. som Fører for Oppositionens moderate Fløj, blev 1883 selv ledende Senior, men faldt efter et indholdsrigt Halvaar, der knyttede Forbindelse baade med Højskolen og Sønderjylland, paa **Spørgsmaalet** om C. Berg som Foredragsholder og **maatte** med sit Parti en Tid udvandre til Hotel Phønix. Paa sine ældre Dage blev L. navnlig en alsidig, veltalende og yndet Foredragsholder, præget af en akademisk Humanisme, hvem intet menneskeligt var

fremmed. Han fandt i Studenterforeningen et Fristed for sine Meninger og i dens Talerstol en Erstatning for den Prædikestol, han med sin stærke Forkyndertrang paa en vis Maade altid savnede. Et Udvalg af hans Foredrag og mindre Afhandlinger udkom efter hans Død under Titlen »**Gennem** mange Aar« (I—II, 1915). Dybest har han dog sikkert paavirket ved sin fint forstaaende Evne til Samtale med spørgende og søgende Ungdom. Men hans Indsats her over for de enkelte lader sig selvsagt ikke **maale**.

Ogsaa uden for Studenterpolitikken forsøgte L. sig som Politiker, agiterede 1880 for **Forholdstalsvalgmaaden** og stillede sig 1884 forgæves som moderat Højremand til Folketinget i Kbhs 4. Kreds. Hans sidste religiøse Redegørelse »En Præsts Skriftemaal« (1912) udkom anonymt. Han, der tidligere havde yndet at betegne sig som Agnostiker eller Pantheist (»Kristen med Hjertet, Hedning med Forstanden«), syntes nu at have faaet Unitarer til nærmeste Meningsfæller. Det »**Baade—Og**«, hvormed han (som Vilhelm Andersen siger) havde erstattet Kierkegaards »**Enten—Eller**«, havde vedblivende gjort ham til en aandeligt ensom Mand, men ogsaa til et — med hans eget og alt for beskedne Udtryk — »om end ikke betydeligt, saa dog tydeligt Menneske«, der tabte udadtil, fordi »den rette Mand og den rette Tid ej altid finder hinanden«, men vandt indadtil, fordi han altid var i Pagt med sin egen Samvittighed. Ofte en gold Dialektiker og Polemiker, men ofte ogsaa en æggende Sokratiker. — R. 1901. — Maleri af G. Seligmann i Familieej. Portrætteret af samme paa Maleriet: Spillestuen i Studenterforeningen 1888 og af Erik Henningsen paa: Fest paa Salen 1910 (begge i **Studenterforeningen**). Litografisk Tegning af K. Gamborg 1887 (Fr.borg).

Selvbiografi i Fortalen til **Gennem mange Aar**, I, 1915. — Studenterbogen, 1896, S. 95, 152. Knud Bokkenheuser: Studenter vi kaldes —, 1920. Carl **Dumreicher**: Studenterforeningens Historie, I—III, 1934—38. Samme i Akademisk Ugeblad 25. Febr. og 4. Marts 1914, København 13. Febr. 1914, **Quod felix** 23. Febr. 1928, Nationaltidende 19. Okt. 1927 og 17. Dec. 1929. Festskrift i Anledning af Borchs Kollegiums 200 Aars Jubilæum, 1889, S. 177. Holger Drachmann i Fortalen til Digte, 2. Udg., 1896. Alfr. Ipsen: Litterære Portrætter, 1906. V. E. Brenk i Tilskueren, XXXI, 1914, I, S. 259 —66. Victor Madsen i Politiken 13. Febr. s. A. Oscar Andersen i Riget 12. Febr. s. A. R. B[esthorn] i Nationaltidende s. D. Berl. Tid. s. D. **Valdemar Rørdam**: Krigen og Duerne, 1915.

Carl Dumreicher.

Larsen, Søren Absalon, f. 1871, Fysiker, Elektrotekniker. F. 5. April 1871 i Aabylund, Nørre Aaby Sogn. Forældre: Bolsmand og Tømrer, senere Maltgører Hans Christian L. (1834—1920) og Ingeborg Absalonsen (1833—92). Gift 1900 med Agnes Hede-

vig Elisabeth Munch, f. 11. Juni 1874 i Hasle, D. af Købmand Peter Jacob M. (1834—1914) og Charlotte Margrethe Adler (1842—1926).

L., der som Barn gik i en Friskole af den grundtvigske Retning, blev Student 1890 fra Odense og cand. phil. n. A. Han begyndte at studere Teologi, tog Hebraikum 1891 og var derefter til 1893 Huslærer paa Biskopstorp, men fulgte saa sin Lyst til at studere Naturvidenskab. 1896 tog han Skoleembedseksamen med Fysik som Hovedfag. 1896—97 var han Assistent hos Professor K. Prytz og assisterede denne ved Tilrettelæggelsen af et nyt elektrisk Øvelseskursus for Maskiningeniører. 1898 fik han Universitetets **Guld**-medaille for en fysisk Afhandling om Amalgamers elektriske Ledningsevne; s. A. blev han Assistent ved Polyteknisk Læreanstalts fysiske Laboratorium, og i denne Stilling begyndte han at uddanne sig i Elektroteknik ved Selvstudium og ved Studieophold i Tyskland, England og Schweiz, samtidig med at han fra 1898 arbejdede som Fysiker ved Finsens medicinske Institut, en Stilling, han beklædte til 1906. 1903 ansattes han i den ene af de to paa G. A. Hagemanns Initiativ oprettede nye Docentstillinger i Elektroteknik ved Polyteknisk Læreanstalt (som begge 1906 omdannedes til **Professorater**), nemlig som Leder af det elektrotekniske Laboratorium. Dette Arbejde havde L. allerede tidligere forberedt ved 1900 at udarbejde Planer til Indretning og Udstyr af et særligt Laboratorium for Elektroteknik, Planer, som gennem K. Prytz blev anvendt i det af Julius Thomsen 1901 over for Ministeriet fremsatte Forslag. Jævnside med sit Undervisningsarbejde har L. udført en Del videnskabelige Undersøgelser; særlig kendte af disse er de Undersøgelser over vagabonderende Strømmes elektrolytiske Virkning paa Gas- og Vandrør, som han offentliggjorde i »Elektrotechnische Zeitschrift« 1901 og 1902 under Titlerne »Messungen von vagabondierenden Strömen in Gas- und Wasserrohren« og »Ueber periodische Stromwendung als Mittel zur Verringerung elektrolytischer Zerstörungen durch vagabondierende Strome«, og som spillede en ikke ringe Rolle, da man efter mange Betænkeligheder besluttede sig til Indførelsen af Luftledninger i den elektriske Sporvejsdrift i Kbh. I Forbindelse med Arbejder vedrørende Telefonkabler udført for Telegrafdirektoratet offentliggjorde L. 1908, ligeledes i ovenn. Tidsskrift, »Beitrag zur Berechnung von Fernsprechkabeln mit Eisendrahtumspinnung«. I Forbindelse hermed beskrev han 1910 i »Elektroteknikeren« og »Elektrotechnische Zeitschrift« et af ham konstrueret nyt Maaleapparat, den komplekse Kompensator, et Emne, som 1926 behandledes videre i

»L'Industrie électrique«. 1913 skrev han i »Ingeniøren« om Vandrebelgefenomenerne i elektriske Ledninger, 1916 offentliggjorde han sst. en af ham angiven Teori for Vekselstrømsmaalere af Induktionsmotortypen samt Maalinger af Felter og Hvirvelstrømme bestemt i Størrelse og Fase med en kompleks **Maalemetode**, som nærmere er beskrevet i »Ingeniøren« 1918 under Titlen »Et komplekst Millivolt og Amperemeter«. 1923 udgav han sine Forelæsninger »Vekselstrøm II«; »Vekselstrøm I« kom n. A. 1924 skrev han, ligeledes i »Ingeniøren«, om et af ham angivet elektrisk Omformermaskineri til Produktion af Elektricitet i Form af Vekselstrøm med konstant Periodetal ved Hjælp af Vindmotorer, som dog ikke fik nogen Betydning, fordi det stærke Fald i Brændselspriserne, der indtraf faa Aar efter Verdenskrigens Afslutning, atter gjorde Vindmotorernes Energifremstilling urentabel. 1927—28 udførte L. et meget betydeligt og fortjenstfuldt Arbejde ved at gennemføre en Række Forsøg vedrørende Radioforstyrrelser og Afhjælpningen af disse. Han skrev herom i Radiopressen og udgav 1928 »Om Radioforstyrrelser og Midler derimod«. L., der har udtaget en Del Patenter paa de af ham angivne Anordninger, blev 1908 Sekretær i Dansk elektroteknisk Komité og 1926 Vicepræsident i denne. 1913—14 var han Formand for Dansk Ingeniørforenings elektrotekniske Sektion. Fra 1937 er han Formand for den elektrotekniske Gruppe inden for Akademiet for de tekniske Videnskaber. — R. 1919. DM. 1928. K.² 1937.

Univ. Aarbog 1897—98, S. 832. Studenterne fra 1890, 1915, S. 166. S. A. Faber i Ingeniøren, XXIX, 1920, S. 143; sst., XXXVII, 1928, S. 457—61. Polyteknikeren, II, 1921, S. 122 f. J. T. Lundbye: Den polytekniske Lærestalt 1829—1929, 1929.

Poul Vinding.

Larsen, Adolf (Adolph) Alfred, f. 1856, Landskabsmaler, Raderer. F. 27. Nov. 1856 i Kbh. (Trin.). Forældre: Farver Jens L. (1830—88) og Franzine Marie Merkel (1827—74). Gift 1° 14. Juli 1884 paa Frbg. (Martinsk.) med Kirstine Lausine Mathilde Jensen, f. 5. Juni 1861 i Kbh. (Frbg.), d. 29. Nov. 1912 sst., D. af Arbejdsmand Peter J. og Ane Kathrine Petersen. 2° 4. April 1916 i Sorø med Justine Marie Hoff, f. 14. Febr. 1885 i Sorø, D. af Købmand Holger H. (1852—1928) og Marie Kirstine Hansen (1859—1936).

L. blev sat i Cigarmagerlære, kom i sit 18. Aar paa Teknisk Skole, optoges i Kunstakademiets Skoler Nov. 1879 og gik i Forberedelsesklassen tre Kvartaler 1879—81. En Tid var L. tillige i Malerlære, søgte senere Zahrtmanns Skole seks Aar og uddannede

sig i øvrigt paa egen Haand til Landskabsmaler. **1886** debuterede han paa en Decemberudstilling paa Charlottenborg, og fra **1887** har han udstillet hvert Aar paa Charlottenborg Foraarsudstilling. L. vandt et Navn med sine Landskaber. Akademiet tildelte ham Sødrings Opmuntringspræmie **1889** for »Septemberdag ved Valby« og i Neuhausens Konkurs en Ekstrapræmie **1891** for »Opklarende Vejr efter Regn« og Præmien **1893** for »Det Indre af en Skov med gamle Træer«. Kunstmuseet købte det sidstnævnte og **1895** »Vinteraften« (nu i henholdsvis Vejle og Horsens **Museer**). Især er L. maaske blevet kendt ved sine Raderinger (i alt 53 Blade), der har faaet betydelig Udbredelse. Sigurd Muller fremhæver blandt Figurbladene hans Selvportræt (**1900**) og »Kvartetten«. Blandt Landskaberne er vel Aftenstemninger og Maaneskins-Stykker (f. Eks. det bekendte Blad med Frihedsstøtten, **1901—03**) de mest karakteristiske for ham. — Selvportræt i Tegning **1898** (Fr.borg), Radering **1900**. Maleri af P. Busch **1910**. Portrætteret paa egen Radering **1899**: **Kvarteti** Ateliet.

Sigurd Muller: Nordens Billedkunst, 1905, S. 200 f.

Sigurd *Schultz*.

Larsen, Alfred Valdemar, f. **1860**, Maler, Illustrator. F. **12**. Maj **1860** i Stenderup ved Horsens. Forældre: Skolelærer Sindahl L. (**1808—88**) og Jensine Sophie Magdalene Schøler (**1816—1909**). Gift 27. Aug. **1903** i Holme ved Aarhus med Karen Margrethe Bang, f. 6. Juli **1871**, D. af Blomstermaler, Tegnelerer Peter Marius B. (**1829—1921**) og Marie Elisabeth Fritz (**1833—1910**).

L. kom i Billedskærerlære i Kbh. **1875**, blev et Par Aar senere fotografisk Retouchør og dimitteredes af Teknisk Institut og C. F. Andersen til Kunstakademiet, hvis Skoler han gennemgik fra Okt. **1878** til og med Jan. Kvartal **1884**. Derefter blev han Elev paa Kunstnernes Studieskoler under Krøyer, og en Tid søgte han Uddannelse i Kopperstikkunst hos Joel Ballin. Han debuterede paa Charlottenborg **1883** og har siden regelmæssigt udstillet der. I Begyndelsen malede han en Del Landskaber og Figurbilleder — der fremhæves »De Gamle paa Kirkestien«, »Fattigfolk«, »Hjem«. Senere har han overvejende givet sig af med at tegne gammel By-Arkitektur og virket som Illustrator til historiske Værker, f. Eks. **Fabricius'** Danmarkshistorie (3. Udg.), »Gamle københavnske Huse og Gaarde« udg. af Foreningen Fremtiden, Bering Liisbergs »Christian IV«, »Danmarks Riges Historie«, Sophus Mullers »Vor Oldtid«, Traps »Danmark« (3. og 4. Udg.). Tillige har han tegnet Bogomslag og Bogbind og været Tegnelerer ved det kgl. Vajsenhus **1893—1934** s ved Fagskolen for Boghaandværk. Han har gjort Studierejser til Paris **1894** og til Holland-Belgien. Et Maleri

af Visbymuren findes paa Fr.borg. — R. 1930. — Tegning af N. P. Mols 1882. Malerier af G. Achen 1882 og Poul Bang 1905.

Sigurd Schultz.

Larsen, August Gottlieb, 1843—1906, Boghandler. F. 11. Jan. 1843 i Kbh. (**Garn.**), d. 5. Maj 1906 sst., begr. sst. (**Garn.**). Forældre: Oboist i Garden Peter L. (1801—80) og Anne Marie Madsen (ca. 1805—78). Gift 28. Juni 1892 i Kbh. (Frue) med Hertha Vilhelmine Petrea Theodora Christensen, f. 7. April 1857 i Kbh. (**Frbg.**), d. 15. Marts 1920 sst. (gift 1° 1879 med Bogtrykker og Forlagsboghandler Vilhelm Frederik Levison, 1854—88), D. af Lyse- og Sæbefabrikant Niels Christian C. (1824—95) °S Hansine Christine Larsen (ca. 1826—83).

Som ganske ung kom L. 1863 efter en kort Læretid hos P. G. Philipsen til Gyldendalske Boghandel, hvis menneskekloge Chef, der hurtigt saa, hvilke paalidelige Egenskaber der boede i den unge Medhjælper, allerede efter et Aars Forløb gav ham Fuldmagt. Det Tillidsforhold, der saaledes indleddedes mellem Chef og Fuldmægtig, bevaredes uforandret til det **sidste**; det udvidedes hurtigt til at omfatte alle det store Forlags Forfattere, ikke mindst de norske Digtere, for hvem L. igennem Aarene i særlig Grad var en Tillidsmand, paa hvis ubetingede Diskretion og hjertensgode Hjælp-somhed der altid kunde lides; for Henrik Ibsen besørgede han saaledes stadig Korrekturtjenesten, og han benyttedes meget som Mellemmand mellem Forlagets dramatiske Digtere og de nordiske Teaterdirektører. Beskeden og stilfærdig gjorde L. sig ikke meget gældende udadtil, om end han hyppigt repræsenterede Forlaget i Boghandlerforeningen; da Gyldendalske Boghandel 1903 sammen-sluttedes med Nordisk Forlag til eet stort Aktieselskab, trak L., hvis gammeldags Tænkesæt ikke sympatiserede med de nye Former, sig tilbage fra Forlaget; ved denne Lejlighed modtog han med Georg Brandes som Ordfører en af 550 danske og norske Forfattere og Boghandlere i hjertelige Udtryk holdt Hyldestadresse. L.s store Arbejde i Forlagets Tjeneste levnede ham ikke megen Tid tilovers uden for dette; dog var han i adskillige Aar Kasserer for Bibelselskabet og Medlem af Bestyrelsen for de danske Boghand-leres Hjelpekasse. — R. 1903.

A. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 189 f. L. C. Nielsen: Fre-derik V. Hegel, 1909. Nordisk Boghandlertidende 25. Sept. 1903, 10. Maj 1906. København (af H. Bang) og Dannebrog (af O. Borchsenius) 7. Maj 1906. Dagens Nyheder (af A. Gnudtzmann) 8. Maj s. A. Verdens Gang (af Johan Poulsen) 10. Maj s. A. Bogormen (af C. M. Hansen) Juni s. A.

Ove Tryde.

Larsen, Axel Theodor, se Liljefalk.

Larsen, Bertram, se Bertram-Larsen.

Larsen, Christian, f. 1874, dansk-amerikansk Landøkonom. F. 4. Aug. 1874 i Bellinge ved Odense. Forældre: Husmand og Væver Hans L. (1831—1905, gift 2° 1877 med Marie Nielsdatter **Frydenlund**, 1839—1925) og Karen Kirstine Jensen (1839—76). Gift 4. Aug. 1903 med **Elsie Finch**, f. 29. Nov. 1878 i Pomeroy, Iowa, U. S. A., D. af Snedker Dwight H. F. (1851—1925) og Racheal Heistand (1848—1921).

L.s Barndom formede sig som sædvanligt for Landsbybørn paa den Tid afvekslende med Skolegang og Kreaturpasning. Som ung fik han Interesse for Mejeribrug, men allerede 1892 rejste han til Amerika, hvor han begyndte som Farmarbejder paa en Mønster-Mejerifarm i Jewell, Iowa, som ejedes af en dansk Farmer. Han søgte dog hurtigt videre Uddannelse, dels paa lokale Forberedelsesskoler, dels, navnlig om Vinteren, paa County Teachers **Institute**. 1897 blev han Student fra Iowa State College, n. A. tog han Skolelærereksamen paa Story County Normalskole, og han skaffede sig herved Midler til fortsat Uddannelse. 1898—1901 var han i Danmark og andre europæiske Lande for at studere Mejeridrift, bl. a. under Segelcke. I et Aars Tid var han Lærer ved Massachusetts Agricultural College, og 1902 bestod han sine sidste Eksaminer og tog Graden Bachelor of **Scientific** Agriculture fra den berømte Landbrugsskole i **Ames**, Iowa. Han blev straks Lærer (Assistant) ved samme Skole og studerede samtidig videre, saaledes at han 1904 opnaaede Graden Master of Scientific Agriculture. Derefter blev han Assistant Professor og snart efter Associate Professor. 1906—07 var han Professor i Mejerivæsen ved Utah State College og 1907—19 Professor i Mejerilære og Leder af Mejeriforsøg ved South Dakota State College of Agriculture & Mechanic Arts i Brookings, 1918—20 tillige Director of Extension sst. 1920—23 var han Director of Dairy Marketing Department, Illinois Agricultural Association, og siden 1923 har han været Dean of Agriculture (o: Leder af Landbrugsundervisningen) ved førnævnte South Dakota State College of Brookings, hvor ogsaa hans Landsmand, N. E. Hansen (s. d.), arbejder. Under L.s Ledelse har Skolen **gennemgaaet** en stærk Udvikling paa alle Omraader; han har desuden udfoldet en udstrakt Foredragsvirksomhed og vundet stor Anseelse blandt hele »Midtvesten«s Mejerimænd. Ved Siden af sin Lærergerning driver han en Farm paa 320 acres. — L.s Indsigt og organisatoriske Evner er i vid Udstrækning taget i Brug i landbrugs-

faglige og andre Sammenslutninger. Han var saaledes under Verdenskrigen Præsident for Staten South Dakotas Produce **Committee**. Han er Præsident for South Dakota Cooperative Marketing Association, for North West Dairy Officials Association og i Ledelsen af en Række andre lokale Sammenslutninger af Betydning. Der foreligger fra hans Haand en anelig Række af meget udbredte landbrugsfaglige Skrifter, blandt hvilke kan fremhæves »Principles and Practice of **Buttermaking**« (1906, s. m. Professor **McKay** ved Mejeriskolen i **Ames**), »Dairy Technology«, »Farm **Dairying**«, »Laboratory Exerciser in Farm Dairying«, »Fundamentals of Cooperative Marketing«, »How to organize a Cooperative Dairy Association«, »How to manage a Cooperative Dairy Association« og »Testing of Dairy Products«. Med Studieformaal har L. foretaget mange Rejser i De Forenede Stater, Canada og europæiske Lande. Han er fra 1929 dansk Vicekonsul for South Dakota. *A Kamb*

Larsen, Stig Eduard, f. 1860, Pædagog og Politiker. F. 2. Sept. 1860 i Kbh. (Helligg.). Forældre: Skræddermester Lars Martin L. (1817—93, gift 2° 1875 med Emma Nicoline Larsen, f. 1844) og Clara Angelica Hesselberg (1830—64). Gift 1° 20. Jan. 1892 i Kbh. (b. v.) med Jenny Sara Goldschmidt, f. 12. Marts 1866 i Kbh. (Mos.), d. 5. April 1897 i Kbh., D. af Grosserer, senere Etatsraad Julius Meyer G. (1828—1908, gift 2° 1892 med Antoinette Augusta Steinbrenner, f. 1862) og Frederikke Levy (1829—88). 2° 22. Juli 1913 i Ordrup med Olivia Eleonora (Lori) Renarda Pauli, f. 15. Aug. 1883 i Kbh. (Stef.), D. af Xylograf Johan Georg P. (s. d.) og Hustru.

L. er vokset op i et velhavende Hjem og havde fra sin Ungdom rig Lejlighed til at dyrke og følge sine Interesser. Efter at have taget Studentereksamen 1878 fra Lyceum studerede han Teologi og blev 1884 Kandidat; 1891 blev han Dr. phil. paa en Afhandling om **Hobbes'** Filosofi. 1886—88 var han Lærer ved **Borgerdyd**-skolen paa Christianshavn og 1891—1915 ved Vesterbro og **Blaagaard** Seminarium. I otte Aar fra 1892 underviste han paa **Slomanns** Skole og 1902—15 paa Søværnets Elevskole. I mange Aar manuducerede han til Filosofikum. 1915 udnævntes han til Forstander for Skaarup Seminarium, hvor han virkede, til han 1929 tog sin Afsked. L. er en fremragende pædagogisk Begavelse. Han har den Evne fra det Øjeblik, han betræder et Kateder eller en Talerstol, straks at fængsle sine Tilhørere og at kunne fastholde deres Interesse. Han vækker om sit Emne en forventningsfuld Spænding, forstod i den politiske Debat at gaa ind i Modstanderens

Tankegang og indefra modarbejde den, han bygger sin Undervisning eller sit Foredrag sindrigt op, Talens Meddelelser gives sikkert, med Overbevisningens Varme, og Skridt for Skridt; han svækker aldrig sit Foredrag ved paa Forhaand at røbe det Resultat, han vil komme til. Hans levende personlige Interesse for Elever og Tilhørere gør ham afholdt, og da han i sin Tid udnævntes til Seminarieforstander, og man angreb ham for hans ukirkelige og moderne Sindelag, prellede alle Angreb af paa hans Elevers Hengivenhed og Beundring. — Gennem mange Aar deltog L. i Politik. I Studenterksamfundet talte han ofte, kastede sig med stor Interesse ind i politiske og filosofiske Diskussioner og var en **Aarrække** Redaktør af Foreningens oplysende Smaaskrifter. 1903 var han blandt Stifterne af Den radikale Klub, hvorfra den politiske Bevægelse i Hovedstaden udgik, der førte til Dannelsen af Det radikale Venstre. Ved det første Folketingsvalg efter Brudet i 1905 stillede han sig i Frbg. 1. Kreds, men opnaaede ikke Valg. Kort efter indlededes et nært Samarbejde mellem ham og Redaktøren af »Fyns Venstreblad«, Elmholt, han opstilledes i Kerteminde, hvor han valgtes 1909 og genvalgtes til 1918. — Paa Rigsdagen var han en meget brugt Mand; særlig interesserede han sig for Skolespørgsmaal, hvori han havde betydelig Indsigt, men var derudover en praktisk dygtig Parlamentariker med stor Evne til grundigt at sætte sig ind i Sagerne. Han var sit Partis Ordfører i Spørgsmaalene om Hvide Sande og Vestkysthavnene og studerede meget omhyggeligt de mange hertil knyttede Problemer. Ogsaa for Bank- og **Sparekasse**-loven var han Ordfører. Paa Vælgermøderne eller i Tingsalen kom hans sjældne Evne til at skabe Interesse om de Emner, han behandlede, ham altid til gode, og selv i den heftigste **Vælgermødetummel** blev der altid Ro, naar han tog Ordet. — Foruden sin Disputats har L. skrevet talrige Tidsskrift- og Dagbladartikler, mest omhandlende Skolespørgsmaal og Politik. — Malerier af Niels Hansen 1924 og 1926. Portrætteret paa Oscar Matthiesens Maleri af den grundlovgivende Rigsdag 1923 (Rigsdagen) og paa Herman Vedels Grundlovsbillede 1918 (sst.).

Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1891.

G. Fog-Petersen.

Larsen, Carl Frederik Emanuel, 1823—59, Maler. F. 15. Sept. 1823 i Kbh. (Frue), d. 24. Sept. 1859 sst. (Frue), begr. sst. (Ass.). Forældre: **Exam.** juris, Fuldmægtig Lars Hansen L. (1796—1824) og Christine Louise Weinreich (1784—1867). Ugift.

L. gik 1839—44 paa Kunstakademiet, og under Vejledning af Eckersberg og Kloss uddannede han sig til Marinemaler. 1845

rejste han med et Orlogsskib til Færøerne og Island. 1851 vandt han Neuhausens Præmie, og med Understøttelse fra Akademiet opholdt han sig 1852—54 i England, Holland og Frankrig, navnlig i længere Tid ved Middelhavet. Galleriet, der allerede havde købt af ham 1845, da han udstillede første Gang («En Morgen ved Sjællands Kyst», nu deponeret i Aarhus Museum), erhvervede flere Gange senere Arbejder af ham, bl. a. 1856 det store Billede »En Formiddag i Øresund« (nu deponeret i Museet i Tønder). Selv om man i L.s Kunst mærker Indflydelse fra nyere Retninger, saa er dens Betydning dog i væsentlig Grad bestemt ved Forholdet til Eckersberg; det store Billede fra 1856 i Galleriet viser, at han bevarede den Fasthed i det plastiske, den bundne Stil, som er en af den eckersbergske Marines store Egenskaber; det er en positiv Værdi, at han delvis fastholdt denne Linie paa en Tid, da en mere romantisk Naturopfattelse gjorde sig gældende i Sømaleriet — mest talentfuldt i C.F. Sørensens Arbejder. Men L. har ikke saa fin en Farvefønnelse som hans Lærer, det blaa i hans Billeder kan f. Eks. blive temmelig grelt. — Hans korte Kunstnergerning har ogsaa sat sig Spor paa det grafiske Omraade; der foreligger en Række Raderinger — og et enkelt Litografi — som hører til det ejendommeligste i Tidens danske Grafik. Der er i nogle af hans Raderinger en tydelig Paavirkning fra V. Kyhn, i andre spores J. C. Dahl-Retningens temperamentsfulde Opfattelse og naturligvis ogsaa Bekendtskabet med det 17. Aarhundredes Hollændere; men fra først af er der ogsaa en personlig Karakter. Blandt de bedste Raderinger kan nævnes »Kanonbaade under Als« (1849), »Geiser paa Island« (1849) og »En Kanonbaad« (1851). — Tegning af J. V. Gertner 1846 (Kobberstiksaml.). Malerier af C.V. Balsgaard 1842 (forhen hos Johan Hansen) og J. Friedländer 1852 (Fr.borg).

Berl. Tid. 14. Okt. 1859. H. Bramsen: Landskabsmaleriet i Danmark 1750—1875, 1935, S. 50.

Leo Swane.

Larsen, Emmanuel Lorentz, 1865—1917, Skuespiller, Sceneinstruktør. F. 18. Sept. 1865 i Kbh. (Garn.), d. 16. Juni 1917 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Sergent, senere Oversergent i Artilleriet Lorentz Peter L. (1831—67) og senere Asylbestyrerinde i de Classenske Boliger Caroline Nielsine Eduardine Sørensen (1830—1922). Gift 1° 6. Nov. 1891 paa Frbg. (Class. Bol.) med Louise Juliane Fanny Møller, adopt. Hvilsom, f. 25. Okt. 1871 i Kbh. (Frels.) (gift 2° 1906 med Maleren Sally Philipsen, s. d.), D. af Arbejdsmand Andreas Carl Poul M. (1838—72) og Maren Christine Christensen og adopt. af Fabrikant Carl Frederik H. (1837—90) og Ju-

liane Pauline Daniella Muller (1842—89). Ægteskabet opløst. 2° 9. Febr. 1907 paa Frbg. med Skuespillerinde Lovise Pouline Johanne Jacobine Winther, f. 18. Dec. 1864 i Charlottenlund, d. 23. April 1934 paa Frbg., D. af Banevogter, senere Vildt- og Fiskehandler Jacob Nielsen W. (1834—1909) og Johanne Madsine Poulsen (1839—97).

L. blev Student 1883, privat dimitteret, og tog n. A. Filosofikum. Han studerede engelsk og nederlandsk Filologi med en Magisterkonferens som **Maal**, men en Ungdomsletsindighed, der fik alvorlige Følger, tvang ham bort fra Universitetet. Disse triste Oplevelser modnede ham, og da C. Riis-Knudsen 1889 begyndte sin idéfyldte Ledelse af Dagmar-teatret, var L. blandt dets unge Kunstnere. Den lille, stærkt byggede Mand besad et udmærket Sceneansigt og udtryksfulde Øjne, men i Begyndelsen led hans Spil under en Modsætning mellem hans ubændige Villie og hans tekniske Formaaen; Stemmen skæmmedes af en Bilyd, og han virkede ofte forceret og anspændt. Men allerede 1890 vakte han Opmærksomhed som Sekretæren i »Kampen for Tilværelsen«, og gennem et haardt Arbejde lærte han at beherske sine Midler; lidt efter lidt vandt han almindelig Anerkendelse som en ideelt præget, fantasifuld Karakterskuespiller med dyb Respekt for sit Kald. Egenartede Typer, f. Eks. den gale Amandus i »Ungdom«, den selvretfærdige Skolelærer i »Dønvig Præstegaard«, den selvgode Foged i »Brand«, den listige Søren Rosin i »Bønder«, den selvglade Snild i »Erotik« og Pyromanen Ole Madsen i »Den røde Hane« kunde han levendegøre, og han evnede som ingen anden Scenekunstner i Samtiden at fremstille Begrebet Angst (Kryses i »Kongesønner«; Ægtemanden i »I Telefon«). Olivier i »Ludvig XI.« og Svase i »Snefrid« vidnede om hans store Maskeringstalent, hvorimod hans Higen efter den klassiske Tragedie kun resulterede i en succes d'estime som Frantz Moor i »Røverne«. L. var moderne Skuespiller, spændstig, voldsom i sin Kraftudfoldelse eller stilfærdig intens. 1905 forlod han med »De Otte« Dagmar-teatret som en Protest mod Martinius Nielsens Styre og optraadte derefter i Kristiania og norske og danske Provinser for 1908 igen at vende tilbage til de københavnske Privatscener, denne Gang Folketeatret, ogsaa som Instruktør, i hvilken Egenskab han 1914—17 virkede med stort Held paa Alexandrateatret i Frederiksberg Allé (»Eventyret«). Inden for sin Stand gjorde L. 1909—11 et grundlæggende Arbejde som Formand for Dansk Skuespillerforbund, og henimod de halvt-hundrede Aar gennemførte han sit Ungdomsstudium, der 1914 førte ham til en Magisterkonferens i alm. og sammenlignende

Litteraturhistorie. Da en Hjernesygdom afbrød hans ualmindelige Løbebane, et sjældent Vidnesbyrd om Mandsvillie og Energi, var han i Færd med at lægge sidste Haand paa en dramaturgisk Doktorafhandling og var valgt til Direktør for Odense Teater. Døden standsede ham paa Vejen mod hans egentlige Maal: at blive Nationalscenens Direktør, valgt af Socialdemokratiet, hvortil han fra Ungdommen havde sluttet sig. — Maleri af Sally Philipsen 1906 i Teatermuseet. Rollebillede som Ole Madsen, malet af Albrecht Schmidt. Tegninger af Achton Friis, forestillende Svase, i Teatermuseet og af Regitze Winge 1900 sst.

Emmanuel Larsen: Resultater, Tilskueren 1914. Robert Neiiendam i Måske 24. Juni 1917. Alb. Gnudtzmann i Teatret, III, 1903—04.

Robert Neiiendam.

Larsen, Jens Wilhelm Ferdinand, 1830—92, Litograf. F. 4. Sept. 1830 i Kbh. (Trin.), d. 22. Okt. 1892 sst., begr. sst. (Holmens). Forældre: Overskærmester Lars Peter L. (1788—1865) og Christiane Brodersen (1795—1879). Gift 28. Okt. 1856 i Kbh. (Trin.) med Marie Christine Sørensen, f. 22. Okt. 1838 i Kbh. (Trin.), d. 15. Maj 1878 sst. (Holmens), D. af Arbejdsmand, senere Formand paa Toldboden Christian S. (1797—1863) og Dorthea Larsen (1805—76).

L. kom i Lære i Bing & Ferslews Stentrykkeri, idet han samtidig tegnede hos Portrætmaler C.L. Knutzen og gik paa Kunstakademiet (1843—50). Senere arbejdede han navnlig i Em. Bærentzen & Co.s litografiske Anstalt og dens Fortsættelse under Hoffensberg. Flere Blade i »Billeder fra Sø og Land« skyldes ham, ligesom han har udført en Del store Farvetryksbilleder, f. Eks. »Parti ved Gammelstrand« af Heinr. Hansens. Navnlig efter 1885 dyrkede han Kridtmaneren paa kornet Sten; her kan nævnes to Køer og nogle Hundehoveder efter O. Bache og en gammel Kone efter Rembrandts Maleri i den tidligere Moltkeske Samling. Paa Charlottenborg udstillede han en Del Pennetegninger og Vandfarvebilleder.

C. Nyrop (J. Sthyr).*

Larsen, Erhard Florian, 1838—1916, Jurist, Politiker. F. 7. Jan. 1838 i Kbh. (Helligg.), d. 11. Febr. 1916 paa Frbg., begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Bud i Danske Kancelli Jens L. (1803—47) og Anne Cathrine Piil (1810—87). Gift 1° 17. Nov. 1865 i Kbh. (Frue) med Anna Maria Martensen, f. 4. Nov. 1841 i Kbh. (Holmens), d. 12. Nov. 1888 i Lyngby, D. af Professor, senere Biskop H. M. (s. d.) og 1. Hustru. 2° 27. Okt. 1899 i Hvidovre

med Sophie Augusta Louise Camilla Hennings, f. 23. Dec. 1873 i Kbh. (Frue), d. 17. Juni 1931 sst., D. af Fuldmægtig, senere Kabinetsssekretær, Gehejmeetatsraad Sophus H. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1855 fra Borgerdydskolen i Kbh. og cand. jur. 1862. To Aar efter ansattes han som Assistent i Indenrigsministeriet, hvor han 1874 blev konst. Fuldmægtig, fast ansat 1875, 1879 konst. Kontorchef, fast ansat 1880. 1884 blev han Assessor i Overretten, 1894 i Højesteret, tog sin Afsked 1910 og blev ekstraordinær Assessor i Højesteret. L. var i sin Ungdom Amanuensis paa Sjællands Bispekontor og erhvervede bl. a. derigennem megen Kendskab til praktisk Kirkeret, udgav 1901—12 i tre Bind »Den danske Kirkeret«, en især for Præster bestemt Haandbog, som dog ret tidligt forældedes af Udviklingen. Politisk var L. Højremand og 1901—03 Formand for Højres Arbejder- og Vælgerforening. Han valgtes 1887 til Folketinget i Kbh.s 1. Kreds, faldt 1890 og søgte forgæves Valg 1892 og 1895. — R. 1888. DM. 1896. K.² 1907. — Portrætteret paa Erik Henningsens Maleri af Rigsretten 1910. Træsnit 1887.

F. Iürgensen og Poul Hennings: Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl., 1910, S. 48 f. Berl. Tid. II. Febr. 1916.

Poul Engelstoft.

Larsen, Hans Christian, f. 1870, Landøkonom, Kontorchef. F. 8. Aug. 1870 i Broby ved Sorø. Forældre: Tømrer, Husmand Rasmus L. (1834—1925) og Else Marie Halling (1840—88). Gift 6. Nov. 1896 i Lyngø, Sorø Amt, med Marie Sophie Hansen, f. 24. Dec. 1867 i Flinterup, Lyngø Sogn, D. af Gaardejer Jens H. (1832—93) og Ingeborg Jacobine Hansen (1842—1933).

L. voksede op ved Landbruget, gennemgik Kursus paa Næsgaard Agerbrugsskole 1889—91, kom til Landbohøjskolen og blev Landbrugskandidat 1893. 1893—95 var han Assistent ved Landbrugsafdelingen paa Landbohøjskolen, der i disse Aar blev udvidet og omordnet, og hvor han bl. a. bistod Th. Westermann med Grundlæggelsen af Karforsøgene. Han var levende interesseret i Undervisningsordningen, som han har beskrevet udførligt i en Afhandling i »Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908« (1908), og han var meget virksom for det kollegiale Samarbejde blandt Landbrugskandidaterne, var Medstifter af Foreningen af danske Landbrugskandidater 1896, dens første Sekretær indtil 1903 og Medlem af Bestyrelsen 1904—16. Han udarbejdede den første »Fortegnelse over danske Landbrugskandidater« (1897) og var Redaktør af den omhyggeligt tilrettelagte Oversigt over Landbrugets Organisationer »Landøkonomisk Aarbog«, som Land-

brugskandidatforeningen udgav 1900—02. Udgivelsen blev derefter overdraget til Landhusholdningsselskabet, hvor L. var Kasserer 1895—1915, og han fortsatte som Aarbogens Redaktør til 1918. — Sin Hovedvirksomhed har L. udøvet som Administrator inden for den offentlige Forsøgsvirksomhed i Plantekultur, som i sin Begyndelse blev ledet af Landhusholdningsselskabet, og paa hvis Organisation han fik en væsentlig Indflydelse. 1898 blev han Kasserer og Assistent i Statens Planteavlsudvalg, Sekretær 1903, Kontorchef (for Statens **Planteavlskontor**) 1916 og tog sin Afsked 1938. Hans klare Standpunkt, at Administrationen skulde overlade den faglige Ledelse til **Forsøgslederne**, bidrog til at udjævne de Vanskeligheder vedrørende Overledelsen, der havde eksisteret siden P. Nielsens Død. Forsøgsvirksomheden løstes gradvis fra den nære Forbindelse med Landhusholdningsselskabet og overtoges helt af Staten. Dens Historie har L. skildret i »Statens Forsøgsvirksomhed i **Plantekultur**« (1923). Som Redaktør af »Tidsskrift for Planteavl« 1907—38 afløste han E. Rostrup og har gennem Aarene hævdet Tidsskriftets ansete Stilling i Ind- og Udland. Dels paa Planteavlsudvalgets Vegne, dels som Raadgiver for Landbrugsministeriet og som dettes Repræsentant i en Række Kommissioner har han haft en undertiden afgørende Indflydelse paa Planlægningen af flere af de mest betydningsfulde Foranstaltninger til Landbrugets Fremme ogsaa uden for Planteavlsforsøgenes Omraade, bl. a. angaaende Ordningen af Statens Husdyrbrugs- og Mejeriforsøg, Landbohøjskolen, Statens og Hedeselskabets Grundforbedringsvæsen, Vildmosernes Udnyttelse og Uddannelsen af Husholdningslærerinder. Fra 1915 har han med megen Grundighed virket som Landbrugsministeriets tilsynsførende med Anvendelsen af Statens Tilskud til Planteavlsarbejdet og Konsulentvirksomheden i de landøkonomiske Foreninger, og sammen med sin Medarbejder Fuldmægtig L. P. M. Larsen skrev han i »Tidsskrift for Planteavl« (XXIV, 1917) en Oversigt over disse omfattende Foranstaltninger. L.s resultatrige Arbejde for Udvikling af Statens landbrugsfaglige Virksomhed har været præget af megen Skarpsindighed og sikker Sans for det formelle, men ogsaa af levende Virketrang, og dybtgaaende sagligt Forarbejde har været Baggrunden for den Vedholdenhed, hvormed han har virket for sine Forslag. — R. 1919. DM. 1933. — Maleri af Ella Teglstrup 1918.

Ugeskrift for Landmænd, LXXIII, 1928, S. 200; LXXV, 1930, S. 502 f.; LXXVIII, 1933, S. 519. Vort Landbrug, XXXXVII, 1928, S. 197; IL, 1930, S. 473.

Aksel Milthers.

Larsen, Hans Ove, 1870—1934, Gartneriejer. F. 13. Nov. 1870 i Søndersted, d. 3. Juli 1934 i Waltham Abbey, Essex, begr. sst. Forældre: Husmand i Søndersted, senere Gaardmand i Skamstrup Mads L. (1838—87) og Gjertrud Marie Hansen (1844—76). Ugift.

L. blev uddannet som Gartner paa Havebrugshøjskolen Vilvorde 1888—90 og drog derefter til England. Han arbejdede de første to Aar som Gartner i Petersham, Surrey, og blev 1892 Medindehaver af et Handelsgartneri i **Enfield** Highway. Han var gaaet i Kompagni med en anden Dansker, Jacob Nielsen, og de arbejdede sammen et Par Aar, til Nielsen udtraadte af Firmaet for at købe sit eget Gartneri. L. arbejdede sig fremad alene i de følgende fire Aar og kunde 1896 købe et nyt Gartneri i Waltham Abbey, som han var Ejer af til sin Død. Dette Gartneri blev snart berømt over hele England, ikke alene paa Grund af sin Størrelse, men ogsaa fordi L. viste sig i Besiddelse af en forbløffende Forudseenhed. Han var Foregangsmand i Kultivering af Pærer og sendte store Partier udsøgt Frugt til New York regelmæssigt gennem flere Aar. Efterhaanden gjorde han imidlertid Tomatdyrkningen til sit Speciale, og paa dette Felt ydede han det usædvanlige, saa han med Aarene fik Navnet »den engelske Tomatkonge«. Han begyndte med Fremavlingen af Verdens fineste Tomat, **Comet**, som imidlertid viste sig at give for lidt i Udbytte, og gik derfor senere over til de mere populære Sorter **Riverside** og **Condine**. Selve Salget havde han overdraget et Handelsfirma, der forstod at indføre Varen overalt i England, og alene Londons Forbrug af Tomater fra Gartneriet i Waltham Abbey var saa stort, at det i Løbet af nogle Aar kunde gøre dets Ejer til en hovedrig Mand. De strenge Toldsatser, der senere blev lagt paa denne Frugt, fremmede yderligere L.s Salg, idet der praktisk talt blev spærret for den betydelige Indførsel fra Holland og Danmark. Hans Marked laa udelukkende i England, og han forstod altid at holde Kvaliteten paa den Højde, de engelske Kunder forlangte. Hans Forsøgsmarker og Driverier var kendt viden om i Landet. 1933 købte han **Beach Hill Park**, hvor han dyrkede et Areal paa 700 acres, og han ejede ved sin Død 26 acres Land under Glas og var den største Tomatgartner i England. — I Aarenes Løb fik L. overdraget en Mængde Tillidshverv saavel inden for sit eget Fag som i det offentlige Liv. Han var bl. a. siden 1912 Præsident for **Lea Valley Growers Association** og som saadan Grundlægger af en stor Forsøgsstation for Agurker og Tomater, der 1913 oprettedes paa hans Initiativ og senere fik Statsanerkendelse. I mere end tyve Aar var han Medlem af **Waltham Abbey Byraad** og en Tid dets Formand, var endvidere

Medlem af Essex **Amtsraad**. 1918 blev han valgt til Fredsdommer (J. P.), og 1920 indtraadte han som Medlem i Landbrugsministeriets raadgivende Komité. Skønt L. helt var sammenvokset med England og var blevet engelsk Statsborger, bevarede han stadig en stor Kærlighed til sit Fædreland, hvor han yndede at tilbringe sine Ferier. 1920 købte han Tølløse Slot af Grev Schulins Zeuthen for at tilbringe en Maanedes Tid af Aaret i sin Fødeegn, men allerede 1924 afhændede han det igen. — I en Del Aar var L. Formand for den danske Klub i London. I denne Egenskab tog han Initiativet til og muliggjorde ved et betydeligt økonomisk Tilskud Klubbens Etablering i de nuværende **Lokaler** paa Knightsbridge. — R. 1920. K.² 1924.

W. F. Bewley i Times 7. Juli 1934, S. 17. Gartner-Tidende, L, s. A.,

Larsen, Hans Peter Lauritz, 1823—91, Politiker, Landøkonom. F. 12. Nov. 1823 i Horsens, d. 5. Sept. 1891 paa **Frbg.**, begr. sst. Forældre: Fuldmægtig paa Borgmesterkontoret, senere Brygger Peter L. (1789—1851) og Mette Kirstine Broe (1805—86). Gift 3. Nov. 1854 paa Frbg. med Emma Pauline Sophie Berg, f. 9. April 1824 i Rønne, d. 18. Nov. 1886 paa **Frbg.**, D. af Skipper, Købmand Poul B. (1792—1859) og Sophie Munch (1796—1863).

L. gik i Fødebyens Borgerskole, kom derefter til Landvæsenet og blev 1854 Forpagter af Søborggaard i Gladsaxe Sogn. Han var Ejer af denne Gaard 1863—69, af Pilegaarden i Brøndbyøster Sogn 1869—73 og boede derefter paa Frbg. Hans praktiske Sans og store Arbejdsevne gjorde ham efterhaanden til en ledende Kraft især inden for de Omraader af Forretningslivet, der stod i Forbindelse med Landbrugets Interesser. 1868—91 var han Landvæsenkommissær, 1871—91 Medlem af Landmandsbankens Bankraad og Delegation, hvor han spillede en betydelig Rolle, i en Aarrække Overbestyrer af De danske Sukkerfabrikkers Avlsbrug, administrerende Direktør i Sjællands Stifts Brandforsikring, Medlem af Kbh.s **Amtsraad** 1865—91 og af Landstinget 1866—91. Uden at tage megen Del i Debatten i Salen var han en ledende Kraft inden for Højre, sad nogle Aar i Finansudvalget og var Medlem af mange vigtige Udvalg. Ved sit Testamente oprettede han et Legat paa 100 000 Kr. til Fordel for trængende af Middelstanden i Kbh.s **Amtsraadskreds**. — Etatsraad 1889. — R. 1872.

J. Schovelin: Den danske Landmandsbank 1871—1921, S. 237.

M. P. Friis (Povl *Engelstoft**).

Larsen, Hans Peder, 1867—1937, Landbrugsskoleforstander. F. 27. Okt. 1867 i Kalkerup, Fensmark Sogn, d. 12. Nov. 1937 i Malling, begr. sst. Forældre: Gaardejer Lars Hansen (1831—77) og Maren Kirstine Pedersen (1837—72). Gift 22. Maj 1896 paa Frbg. (Valgmenighedsk.) med Anna Marie Nielsine Jørgine Nielsen, f. 30. Juni 1872 i Kertinge, D. af Skræddermester Anders N. (1848—1912) og Mette Marie Hansen (1844—1917).

Efter Uddannelse ved praktisk Landbrug var L. Elev paa Tune Landboskole 1884—85 og kom senere paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1890. 1892—93 var han Lærer ved Nysted Højskole og 1893—94 Regnskabsfører og Lærer for Landvæsen slærlinge paa Tybrind. Sin Lærergerning for Landbo ungdommen fortsatte han fra 1895 paa Malling Landbrugsskole. Han blev Skolens Forstander 1902 og dens Ejer 1910. Paa Grund af svigtende Helbred antog han 1925 Niels Jørgensen til Medforstander, og til ham afhændedes Skolen 1929. L. beholdt dog Skolens Landbrug, som han bortforpagtede 1937. Hans Lærergerning var præget af Grundighed og af hans friske og djærve Personlighed. Han havde betydelige Evner som Organisationsleder og udførte som saadan et mangeaarigt og værdifuldt Arbejde inden for Landbruget. Han var Formand for Danske Mejeriers Andels-Smøreksporthorening fra Foreningens Oprettelse 1904 til 1937 og blev derefter Foreningens Æresmedlem. 1911—33 var han Formand for Aarhus Amts landøkonomiske Selskab, der ligeledes valgte ham til Æresmedlem. Han var Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad fra 1909 til sin Død, af Smørnoteringsudvalget 1908—12 og af Smøreksporthoreningens 1915—20 samt i en Aarrække Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af jyske Landboforeninger og for De samvirkende danske Landboforeninger. I Foreningsarbejdet tog han sig særlig af Regnskabsføringen, Planteavl og Kontrolforeningerne og har bl. a. i Kontrolforeningernes første Tid skrevet en lille Vejledning: »Kontrol med Koens Mælkeydelse« (1897). 1903 skrev han »Festskrift i Anledning af Hads Herreds Landboforenings 50 Aars Jubilæum«. — R. 1927.

Dansk Landbrug, LVI, 1937, S. 605, 647. Ugeskrift for Landmænd, LXXXII, 1937, S. 682, 730 f. Jydsk Landbrug, XIX, 1937, S. 768, 818 f. N. Bredkjær i Tidsskrift for Landøkonomi, 1937, S. 875 ff.

Aksel Milthers.

Larsen, Hans Wilhelm, f. 1886, Billedhugger. F. 8. Sept. 1886 i Kbh. (Jac.). Forældre: Stenhuggermester Anders L. (1854—1929) og Maren Larsen (1865—1925). Gift 21. Juli 1918 i Stagstrup med Ane Kristine Kristensen, f. 25. Marts 1896 i Gerup,

Hassing **Hrd.**, D. af Husmand **Petér K.** (f. 1862) og Mette Margrethe Pedersen (1863—98).

L. blev udlært Stenhugger i Faderens Firma (G. Wienbergs **Stenhuggeri**), men vilde være Maler, dimitteredes af G. Vermehren til Kunstakademiet og søgte dets Skole Vinteren 1906—07. Trang til en rumligt betonet Form fik ham til atter at opgive Maleriet, og han uddannede sig til Billedhugger ved Selvstudium. **Bl. a.** har Maillol og Bekendtskabet med Utzon Frank spillet en Rolle for ham. Han foretog Studierejser til Frankrig 1912, 1920 og 1933 (den sidste for Anckers Legat, cyklede fra Lübeck over Hamburg, Bremen og gennem Belgien til Paris, Chartres, **Amiens**), til Italien 1924. Efter sin Debut paa Charlottenborgs Foraarsudstilling 1914 har han jævnlig udstillet her, desuden deltaget i Kunstnernes Efteraarsudstilling 1917, 1919, 1928, Kunststævnet i Forum 1929, den danske Udstilling i Toronto (Canada) s. A. og de af **Billedhugger-**sammenslutningen af 1933 arrangerede Skulpturudstillinger i Kbh. 1933, 1935 og 1938. Akademiet tildelte ham Eckersbergs Medaille 1928 for Gruppen »Luna besøger Endymion«. 1934 blev han Medlem af Akademiraadet. — L. har ofte samarbejdet med Arkitekter, udførte saaledes Monumentet for Olfert Fischer ved Reformert Kirke i Kbh. sammen med G. B. Hagen og Reliefferne til Talerstolen paa Himmelbjerget sammen med Anton Rosen. Andre Arbejder af denne Art er Figurerne til Nakskov Banegaard, **Facade-**Relieffer til Sparekasserne i Nakskov og Maribo og til Aunede Kapel. Hans frie Arbejder bestaar mest i Portrætbuster og komplicerede Gruppekompositioner eller Udkast til saadanne (f. Eks. til Monument for Kristen **Kold**). Der er en ejendommelig Tyngde, en prægnant Rumlighed i hans plastiske Opfattelse, som ikke mindst gør sig gældende i Busterne. De er præcist gennemarbejdede i Formen, solidt studerede i Karakteristikken (Faderens og Moderens Buster, den store Marmorherme af Broderen **Stenhugger-**mester Lars Larsen, Snedkermester Chr. Rasch, en Del Barneportrætter). Lejlighedsvis kan de være skarpt og rapt karakteriserede (Anton Rosen, udst. 1924). De plastiske Ideer, der kommer frem i hans Gruppeudkast, har han hidtil kun faaet Lejlighed til at udføre i »Luna besøger Endymion« og i Fiskermonumentet i Frederikshavn (afsløret 1933), som han personlig huggede i Granit paa Stedet. L. har sit eget stilfærdige Lune (man ser det navnlig i Barnestatuen »Vaagnende Amor« og Bronzeplaketten af Forældrene, egentlig et Stemningsbillede i Reliefform). Han producerer langsomt, men han besidder meget af Maillols distinkte Formlogik og plastiske Ærlighed, og han er paa sin sindige Maade den kunst-

neriske Inkarnation af en Stenhugger i vor Skulptur. — Arbejder af L. findes i Vejle og Aalborg Museer.

Kinton Parkes: Sculpture of to-day, II, 1921, S. 301 f. Sigurd Schultz: Nyere dansk Billedhuggerkunst fra Niels Skovgaard til Jais Nielsen, 1929. Samme i Nationaltidende 8. Sept. 1936.

~ ~ ~ ~ ~

Larsen, Harald Christian, f. 1885, Øjenlæge. F. 19. Sept. 1885 i Holte, Tolstrup Sogn, Vendsyssel. Forældre: Gaardejer Søren Christian L. (1827—1907) og Mette Marie Thomsdatter (1842—1905). Gift 15. Marts 1908 i Kbh. (Frihavnsk.) med Meta Olivia Astrid Egebjerg, f. 25. Jan. 1888 i Kbh. (Stefans), D. af Fouragehandler Peter Petersen Egebjerg (1863—1937) og Ane Christine Christensen (1867—1934). Navneforandring fra Petersen 15. Febr. 1904.

L. blev Student 1905, privat dimitteret, tog medicinsk Embeds-eksamen 1910 og indledede sin Lægegerning med et Aars Ophold i Grønland, hvor han var konst. Distriktslæge i Jakobshavn. Han begyndte derefter hurtigt sit Specialstudium i Oftalmologi, som han afsluttede 1920 som 1. Assistent paa Rigshospitalets Øjenafdeling, idet han dog samtidig virkede som praktiserende Læge i Søborg ved Kbh., fra 1917 i Kbh. 1922 blev han Afdelingslæge ved Frbg. Poliklinik, 1926 Øjenlæge ved Frbg. Hospital og 1932 Overlæge ved St. Elisabeths Hospitals Øjenafdeling. Paa Afhandlingen »Undersøgelser over Farvesansen« opnaaede han 1921 den medicinske Doktorgrad, og han har foruden denne skrevet en Række Afhandlinger med Emne inden for Fagstudiet. Han deltog i Marts 1925 i Konkurrencen om Professoratet i Oftalmologi ved Kbh.s Universitet. Han var Formand for Oftalmologisk Selskab 1926—29, er Formand for de københavnske Øjenlægers Organisation, Medlem af Bestyrelsen for Sygekasselægernes Organisation, for Danmarks Blinde og for Grønlandsk Selskab. Hans stiltfærdige Optræden forbundet med Besindighed og sund Sans har skaffet ham en fremskudt Plads i hans Fagfællers Kreds baade i det lægelige og det kollegiale Arbejde.

H. Rønne

Larsen, Henrik Jørgen, f. 1875, Topograf og Bebyggelseshistoriker. F. 15. Juli 1875 paa Christiansø. Forældre: Læge paa Christiansø, senere Distriktslæge i Skagen og Kalundborg Herman August L. (1846—1927) og Karen Agnete Andersen (1850—1929). Ugift.

L. flyttede 1876 med Forældrene til Skagen og 1888 til Kalund-

borg, hvor han tog Præliminæreksamen **1891**. Han blev Student **1894** fra Døckers Kursus i Kbh., cand. phil. **1895**. En Tid gik han paa Polyteknisk Lærestalt og havde derefter forskellige Kontorstillinger, men stadig med stærke historiske Interesser, næret bl. a. ved Læsning af Oluf Nielsens Bøger. Ved P. Lauridsens Afhandling **1899** om vore Landsbyer vakte L.s Interesse for Bebyggelseshistorie og for Matrikulsarkivets Markbøger og Landsbykort. Han studerede i en Aarrække Historie ved Universitetet og drev selvstændige Kilestudier i Matrikulsarkivet og Rigsarkivet fra **1908**. Disse Studier resulterede i hans Hovedværk »Nogle Oplysninger og Bemærkninger om de danske Landsbyer«, som fandt Paaskønnelse hos Sophus Muller og blev trykt i »Aarbøger f. nord. Oldk.« **1918** (udg. **1919**). L. optager her P. Lauridsens Teorier om Bol, Landsby og Ornum til kritisk Behandling, og Afhandlingens banebrydende Karakter har været anerkendt af alle, ogsaa — mundtlig — af P. Lauridsen selv. Paa Grundlag af Markbøger, Jordebøger og middelalderlige Breve meddeles den første sikre Definition af Begrebet Bol, og Forskellen paa Solskifte, Bolskifte og en ældre uregelmæssig Agerfordeling trækkes op, ligesom der gives værdifulde Oplysninger om Toft og Ornum, Hovedgaard og Landsby. Medens P. Lauridsen antog, at den yngste Jordfordelingsform, Solskiftet, ganske havde ændret Landsbyen, hævder L., at Udviklingen er foregaaet uden Spring, saaledes at der er Kontinuitet i Bebyggelse og Dyrkning fra den ældre Middelalder indtil Udskiftningen. Denne frugtbare Teori har gjort det muligt ved en Art arkæologisk Metode at vinde ny Kundskab om den ældre Middelalders Bebyggelse og Opdyrkning. I Afhandlingen »Sjællandske Landsbyer og Landsbynavne« (Fortid og Nutid, IV, **1923**) forbinder L. denne Metode med Stednavneforskning, i andre Afhandlinger gaar hans Studier mere i rent landbrugshistorisk Retning, handler om Fællesskabet paa Lolland-Falster, i Hardsyssel, i Ribe Amt, om Landsbyerne under Kbh. (i de paagældende **Amtsaarbøger**), ligesom de Bidrag, han har givet til »Vejlby Sogns Landbohistorie« (**1927**), Aug. F. Schmidt: »Morsingboer i gamle Dage« (**1930**), John Kvist: »Bække Sogn« (**1936**), Søren **Alkær**-sig: »Askov i Malt Herred« (**1934**) og »Vejen Sogn i Malt Herred« (**1936**). L.s Forskninger inden for Bebyggelseshistorien og den historiske Topografi er ikke mindst betydningsfulde for Studiet af de halvdunkle Tider omkring Historiens Gry, hvor hans Metoder gør det muligt at supplere og forklare de arkæologiske Forskningsresultater. Skønt hans Stil til Tider kan falde lidt tung, er han

ingenlunde en udpræget Skrivebords-Lærd. Han holder meget af at færdes i Naturen og søger at skaffe sig et førstehaands Indtryk af de Steder og Byer, han studerer.

Marius Kristensen i Fortid og Nutid, III, 1921, S. 209—12. Holger Hjelholt sst., VI, 1926, S. 145—49. Sv. Aakjær: Bidrag til Bondesamfundets Historie, II, S. 109, 149, 157 og passim. (Inst. f. sammenlign. Kulturforskning, A, XV, 1933).

Svend Aakjær.

Larsen, Holger Vilhelm, f. 1880, Politiker. F. 8. Jan. 1880 i Nyborg. Forældre: Lokomotivfyrbøder Anton L. (1854—94) og Vilhelmine Jørgensen (1851—1908). Gift 13. Maj 1905 i Odense (b. v.) med Caroline Adolph, f. 9. Dec. 1879 i Egeskov, Kværndrup Sogn, D. af Bagermester i Egeskov, senere Ostehandler i Odense Thorvald Vilhelm A. (1839—1921) og Marie Frederikke Sørensen (1843—1922).

Allerede mens L. indtil 1898 stod i Tapetsererlære i Odense, deltog han i Organisationslivet og stiftede saaledes en **Lærlingeforening**. Som ung Svend arbejdede han i Tyskland 1899—1902 og kom 1903 til Vejle, hvor han blev Formand for sin Fagforening. Her skrev han af og til Artikler i den lokale **Social-Demokrat** og blev 1909 ansat som Forretningsfører for denne. Samtidig kom han ind i det kommunale Arbejde, var Medlem af Hjelpekassen og af Ligningskommissionen og blev dens Formand. Gennem mange Aars Virksomhed som Formand for Arbejdernes Sygekasse i Vejle og fra 1927 som Formand for Fortsættelsessygekassen for Vejle Amt har han erhvervet sig en betydelig Indsigt i Socialforsikringen. Han var ogsaa en Aarrække Formand for Arbejdernes Fællesorganisation og har siden 1916 været Formand for Socialdemokratiet i Vejle. 1914 gik han over til Journalistikken, blev Redaktionssekretær ved »Vejle Social-Demokrat« og avancerede til Redaktør, da Chr. Jacobsen fire Aar efter blev Borgmester. Ved Aprilvalget 1920 indvalgte han i Folketinget (for Vejlekredsen) og har i Tinget særlig beskæftiget sig med og været Ordfører ved Behandlingen af Aldersrente- og Invalidelove, Sygeforsikring etc. Et lyst Hoved og et godt Humør i Forbindelse med megen Flid og Grundighed gør L. til en udmærket Arbejdskraft for sit Parti. I den Kommission, som sammen med Steincke forberedte Socialreformen af 1933, øvede han en betydelig Indsats. 1934 blev han Medlem af Finansudvalget og afløste Nov. 1935 L. D. Rasmussen som Formand for dette. Han er desuden Medlem af bl. a. Byggeudvalgene for Lufthavnen og det nye Radiohus, af Forfatningskommissionen, Bestyrelserne for **Aandssvageanstalterne** i Jylland, Vanførehjemmet og Vejle Bys og Amts Sparekasse. *Oluf Bertolt.*

Larsen, Johannes Ephraim, 1799—1856, Retslærd, Politiker. F. 11. Febr. 1799 i Kbh. (Frue), d. 17. Nov. 1856 sst. (Frue), begr. sst. (Ass.). Forældre: Ølhandler, Værtshusholder Knud L. (ca. 1751—1830) og Karen Sophie Hellebracht (ca. 1761—1835). Gift 11. Nov. 1837 i Kbh. (Frue) med Caroline Holm, f. 12. Marts 1808 i Kbh. (Trin.), d. 13. Jan. 1891 sst. (Matth.), D. af Gadekommissær Lars Andersen H. og Mette Marie Mortensdatter.

L. voksede op under fattige Forhold, men hans Fader var en aandelig opvakt Mand, og Moderen skal have været en meget energisk Natur, der kraftigt ansporede Sønnens medfødte Flid og Lærelyst. Trods de trange Kaar i Hjemmet sattes han derfor til bedre Uddannelse i et privat Institut og blev derved tidligt sat i Stand til helt at sørge for sig selv. Efter at han i 1½ Aar havde arbejdet som Ekstraskriver i General-Toldkammer- og **Kommercekollegiet**, ansattes han 1815 som Ekstraskriver ved Kbh.s Politiret med Løfte om at blive indstillet til Kopist ved Retten, naar han havde taget juridisk Eksamen for ustuderede, hvilken han bestod 1816, hvorpaa han s. A. efter A. S. Ørsteds Indstilling udnævntes til Kopist ved Politiretten og Politiets øvrige Forretninger og 1818 til Fuldmægtig. N. A. dimitteredes han privat til **Examen** artium og tog 1825 fuldstændig juridisk Embedseksamen. Derefter avancerede han 1826 til Politisekretær og 1828 til Politiasistent ved Borgergades Station, hvorfra han efter tre Aars Tjeneste overgik til Universitetet.

Samtidig med at han varetog sine Forretninger i Politiet paa den udmærkede Maade, hvorom hans overordnede Udtalelser bærer smigrende Vidnesbyrd, og medens han forberedte sig til Embedseksamen, havde han nemlig fundet sin rette Virkekreds inden for Retsvidenskaben og med sin ualmindelige Energi kastet sig over retshistoriske Studier. Allerede 1825 udkom, med Kolderup-Rosenvinges Undersøgelser som Udgangspunkt, hans »Yderligere Undersøgelser om Christian II.s Love«, og derpaa fulgte 1827—28 de helt igennem klassiske »Bidrag til de gamle danske Provinsiallovbøgers Historie«, L.s ypperste Arbejde, som med eet Slag befæstede hans videnskabelige Ry. Det var herefter en Selvfølge, at man, saa snart Lejlighed frembød sig, søgte at vinde Forfatteren for Universitetet. 1831 udnævntes han til Professor extraordinarius i Lovkyndighed, og fem Aar senere blev han Professor ordinarius og Assessor i Konsistorium. I sin Professorstilling forblev han, indtil han 1856 udnævntes til Justitiarius i Højesteret, efter at han allerede siden 1839 havde været ekstraordinær Assessor i samme Ret. Den store Anseelse, L. nød ved Universitetet, gav

sig Udslag i, at han saa tidligt som 1838—39 valgtes til dets Rektor, hvortil han senere to Aar i Træk genvalgtes 1853—55, ligesom han beklædte flere andre akademiske Tillidshverv og i det hele benyttedes stærkt i Universitetets Administration. Hans Anseelse som Videnskabsmand fandt bl. a. Udtryk i, at han 1836 optoges som Medlem af Danske Selskab og 1841 som Medlem af Videnskabernes Selskab. 1839 var han endvidere Medstifter af Den danske historiske Forening, i hvis Bestyrelse han sad fra dens Stiftelse til sin Død, 1839—41 og fra 1853 som Formand; siden 1839 var han ogsaa Formand for det historisk-genealogiske Selskab.

Ved Stænderforordningen havde Kongen forbeholdt sig Ret til at udnævne en Professor ved Universitetet til Medlem af Stænderforsamlingen, og det var et yderligere Bevis paa den fremragende Stilling, L. i kort Tid havde vundet ved Universitetet, at Kongens Valg 1841 faldt paa ham som Afløser af Schouw. Med dette Valg begyndte L.s politiske Løbebane, som med en kort Afbrydelse fra 27. Aug. 1854, da han nedlagde sit Mandat som Landstingsmand under Konflikten med Ministeriet Ørsted, indtil 20. Juni 1855, da han genvalgtes, fortsattes indtil hans Død. Stor og almindelig var Sorgen over hans forholdsvis tidlige Bortgang.

I sine yngre Dage skal L. have haft et ganske livligt Væsen, og endnu i senere Tid kunde han vise sig ungdommelig indtil Barnlighed. Men til daglig var han, alt som Aarene gik, blevet mere og mere indesluttet, ordknap, næsten sky, og hans Ansigts Udtryk havde faaet noget strengt og afvisende ved sig. Han lagde heller ikke Fingrene imellem, naar han mødte tomme Fraser eller anmasende Uvidenhed, og netop ved den Umiddelbarhed, som prægede hans Ord og Optræden, blev hans Slag da af knusende Virkning; men bag den ru Skal gemte sig et blødt og elskværdigt Sind. Blev han varm for en Sag, var det næsten, som om han skiftede Væsen, og i saadanne bevægede Øjeblikke flød Ordene let fra hans Læber, medens han i Almindelighed talte stødvis og stammende, med idelige Gentagelser. Men disse udvortes Mangler ligesom svandt bort under Indtrykket af hans hele Personlighed, der bar et slaaende Præg af Ærlighed, Sanddruhed og Vederhæftighed, som da ogsaa kendetegnede hans hele offentlige Virken. Allerede deri maa man se en Hovedgrund til den stadig stigende Tillid, han nød, men dertil kom den Jernflid, han udfoldede hele sit Liv igennem. Bortset fra den Omgang, som hans offentlige Virken medførte, levede han stille i Hjemmet i den nu forsvundne Professorresidens i Fiolstræde, mest i Biblioteket. Aldrig unddrog han sig noget Hverv, som med Rimelighed kunde paalægges ham, og hvad han

paatog sig, udførte han med en aldrig svigtende Grundighed og Samvittighedsfuldhed. Naar saa dertil føjes »den rige Kundskabsfylde, den skarpe Dømmekraft, den sluttede Bevisførelse og den klare Fremstilling«, hvorom alle hans Arbejder bærer Vidnesbyrd, er det forstaaeligt, at han i den akademiske som i den politiske Verden vandt en alsidig anerkendt, fremragende Plads.

L.s Forelæsninger var paa Grund af hans stammende Foredrag vistnok ikke særlig oplivende; men i den snævrere Kreds, som samlede sig om ham paa Eksaminatorierne, hvor Fortroligheden løste hans Tunge, virkede han i høj Grad vækkende og belærende. A. F. Krieger, C. C. Hall og F. T. J. Gram har alle vidnet om det Udbytte, de havde af hans Undervisning. Og hvad Indholdet af hans Forelæsninger angaar, maa det siges, at af de Forfattere, der sluttede sig til A. S. Ørsted og fortsatte hans videnskabelige Arbejde, har ingen virket mere rigt og frugtbringende til den danske Retsvidenskabs Udvikling end L. Han supplerede og korrigerede paa flere Maader Ørsteds grundlæggende Virksomhed. Ørsted naaede aldrig til at give en fuldstændig systematisk Fremstilling af den gældende danske Ret, men vedblev i sit Hovedværk, »Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed«, at benytte den begyndende Universitetslærers Metode ved at knytte sine Bemærkninger som Noter til en andens Arbejde. Paa den Maade begyndte ogsaa L., og i hans »Samlede Skrifter« vil Formen mer eller mindre genfindes i Forelæsningerne over Retshistorien, Arveretten og visse Dele af Processen. Men i en Række andre Forelæsninger er L. naaet ud over denne, den formelle Tilegnelse hindrende, Ufuldkommenhed og har navnlig ogsaa indarbejdet det kolossale Stof, som Ørsted havde tilført Retsvidenskaben, i selvstændige, vel afrundede systematiske Fremstillinger af Familieretten, Formueretten, Statsretten (før og efter Grundloven) og større Dele af Processen, der i Henseende til deres hele Anlæg og Form afgiver Forbilleder for akademiske Lærebøger. Dernæst var Ørsted en dogmatisk-filosofisk Jurist, udgaet fra den **Kant-Fichte'ske** Skole; men Historiker var han ikke. Derfor betragtede han den positive Ret fortrinsvis i Belysning af Retsinstitutternes almindelige Væsen og Øjemed, som han derhos, navnlig i ældre Arbejder, nærmest opfattede fra visse naturretliges Teoriers Synspunkt. Naar han saaledes fortolkede Christian V.s Løvs Arveregler, skete det fra først af med en naturretlig Betragtning af Arverettens rent vilkaarlige, positive Karakter som Udgangspunkt. L. derimod var fortrinsvis historisk-empirisk anlagt. Han tog sit Standpunkt i selve den positive Ret, hvis Ordning han i det væsentlige opfattede som

en historisk tilbleven, praktisk virkende Kendsgerning, og han stillede sig derfor i det hele taget skeptisk over for al Naturet. Naar den positive Lov efterlod Tvivl, søgte han, f. Eks. ved Arveretsreglernes Fortolkning, tilbage til den historiske Retstilstand; og at han her var paa den rigtige Vej, viste sig bedst i, at Ørsted selv senere fulgte ham bort fra det naturretlige Udgangspunkt. For saa vidt L. paa sine Steder, f. Eks. i Spørgsmaalet om Erstatningspligtens Betingelser, kommer ind paa almindelige Betragtninger, henter han heller ikke sine Grunde fra nogen retsfilosofisk Teori, men fra selvstændige Overvejelser af Samfundslivets praktiske Krav. Heri havde L. dog paa den anden Side sin Begrænsning sammenlignet med Ørsted. Han indlod sig nødigt med andet end rent juridiske Emner, medens Ørsted spændte over mange af Aandslivets Omraader.

I de henved 25 Aar, L. var Professor, forelæste han regelmæssigt. En enkelt Gang, 1832—33, læste han over Strafferet og enkelte Gange senere over Landboret og Politiret, men gentagne Gange over Familieret, Tingsret, Obligationsret, Afsnit af Processen samt Danmarks og Hertugdømmernes Statsret og endelig en enkelt Gang til Slutning over den danske Retshistorie.

Selv har han ikke udgivet nogen af denne Række Forelæsninger, og hans Forfattervirksomhed er derfor først ret kommet til Syne efter hans Død, da de med Undtagelse af Forelæsningerne over Strafferet, Landboret og Politiret blev udgivet som Hovedbestanddel af hans »Samlede Skrifter« (I—X, 1857—61). I levende Live havde han, bortset fra de retshistoriske Afhandlinger, der vil blive omtalt straks nedenfor, kun offentliggjort de af ham udarbejdede Afsnit af »Systematisk Fremstilling af den danske Procesmaade«, som han udgav i Forening med P. G. Bang (1837—43), nemlig den ekstraordinære Proces, Fogedforretninger og Læren om Appel.

Skønt L.s ovennævnte retshistoriske Afhandlinger havde banet ham Vej til Universitetet, naaede han dog først efter Kolderup-Rosenvinges Død at holde Forelæsninger over Retshistorie 1853—55 paa Grundlag af Kolderup-Rosenvinges trykte Værk. Det er beklageligt, at han først naaede til at behandle dette Fag, efter at Politikken havde lagt saa stærkt Beslag paa ham; thi vedblivende var dog Retshistorien, især den offentlige Rets Historie, hans Yndlingsfag og Genstand for hans frit valgte Studier. De ovenfor omtalte retshistoriske **Habilitationsskrifter** efterfulgtes i 1833 af den fortræffelige Afhandling »Om det saakaldte ekstraordinære Tyvsbevis«, der indvirkede bestemmende paa dette Bevismiddels Ordning i Frd. 8. Sept. 1841 § 7. I Indbydelsesskriftet til Universitetets

Reformationsfest 1838 skrev han dernæst en historisk-statsretlig Afhandling om »Rigsdage, Provinsialforsamlinger samt Rigsraadet i Danmark«, der i dansk Bearbejdelse optoges i 1. Bind af »Historisk Tidsskrift«, og som Indbydelsesskrift til en Universitetsfest 1839 Afhandlingen »Om de danske Kongers personlige Deltagelse i Retsplejen«. Ogsaa maa i denne Sammenhæng nævnes den historisk-statsretlige Afhandling, han som Rektor 1855 skrev til en Universitetsfest om »Islands hidtilværende statsretlige Stilling«.

Ved Siden af disse Afhandlinger maa derhos fremhæves nogle retsvidenskabelige Undersøgelser, der er fremkaldt ved andres Arbejder. Med Undtagelse af den hvasse Anmeldelse af Algreen-Ussings Strafferet beskæftiger de sig ogsaa alle med retshistoriske Skrifter som Kolderup-Rosenvinges Udgave af danske Gaardsretter og Stadsretter og Fougner Lundhs Udgave af Bergens gamle Bylov. Jævnlig udfolder L.s Bemærkninger om et andet Arbejde, ja efter Omstændighederne endog om en anden Forfatters Recension deraf, sig til en saa omfattende og selvstændig Behandling af Emnet, at de for saa vidt kan betragtes som væsentlig nye Arbejder. Som Eksempler herpaa kan nævnes L.s Afhandling »Om Kongeværdighedens Arvelighed fordum i Danmark«, der knytter sig til Schlegels Fremstilling med tilhørende Recension af L. Engelstoft, og hans Kritik af C. F. Normann: »Dissertatio de jure representationis«.

L.s retshistoriske Arbejder søger ikke deres Værdi i Fremdragelsen af nyt Kildestof. De bygger saa godt som helt paa det foreliggende trykte Materiale, men beskæftiger sig ogsaa mest med Spørgsmaal, som lod sig fyldigt belyse gennem dette. Hans Indstilling over for metodiske Spørgsmaal er selvfølgelig bestemt ved den Tid, han tilhørte, og han mangler derfor baade metodisk Kildekritik og Interesse for Retssammenligning og genetisk Forklaring af Retsreglerne. Han var imidlertid af Naturen udstyret med Skarpsind og kritisk Sans, og dette i Forbindelse med hans sunde Omdømme, hans Lærdom og solide Arbejdsmaade og hans Klarhed i Fremstillingen havde ikke blot til Følge, at hans Arbejder ved deres Fremkomst betød en virkelig videnskabelig Nyvinding, men har ogsaa i mange Henseender sikret dem en blivende Værdi, hvad især gælder de indgaaende Undersøgelser om Jyske Lov i Bidragene til Provinsiallovbøgernes Historie.

Til L.s retshistoriske Arbejder hører ogsaa et Par Afhandlinger fremkaldte ved Datidens politiske Stridigheder. Dette gælder foruden det ovenfor nævnte Universitetsprogram om Islands statsretlige Stilling, i hvilket L. imødegaaer de Paastande herom, som

var fremsat fra islandsk Side, de to grundige Afhandlinger »Om Samforleningsinstitutet« og »Om Anvendelsen af Samforleningen med Hensyn til Successionen i Hertugdømmet Holsten« (begge 1848), der indledede de ved Konsistoriums Foranstaltning udgivne »Antislesvig-holstenske Fragmenter«, hvis Hensigt var at belyse det dengang brændende **Arvefølgespørgsmaal** ud fra danske Synspunkter. Naar L. gennem sin Medvirkning ved dette Foretagende, i hvis Tilblivelse han havde en væsentlig Del, kæmpede for Statsenheden inden for det danske Monarki, **var** det dog i Særdeleshed Bevarelsen af Sønderjyllands Forbindelse med Kongeriget, som det **laa** ham paa Sinde at sikre. Det kunde ikke være andet, end at hans grundige historiske Studier i højeste Grad maatte have vakt og befæstet hans nationale Følelse for Sønderjyllands Danskhed, og denne hans Følelse gav sig da ogsaa allerede i Stænderforsamlingerne, f. Eks. i Andragendet fra 1844 i Viborg Stænderforsamling, kraftige Vidnesbyrd, ligesom den var den bærende Tanke i den ihærdige Kamp, han førte mod Regeringens Affattelse af Forslaget til Tronfølgeloven. — Etatsraad 1851. Konferensraad 1856. — R. 1841. — Portrætteret paa Const. Hansens Maleri af den grundlovgivende Rigsforsamling (1860—64) paa Fr.borg; Studie i Rigsdagen. Portrætteret paa Em. Bærentzens Litografi efter L. A. Smiths Tegning af Viborg Stænder. Litografi af P. **Gemzøe** 1857 efter Fotografi.

F. T. J. Gram i Nord. Univ. Tidsskr., III, 1, 1857, S. 225—31. Ludv. Chr. Mullers Eftermæle, 1851, S. 49 f. O. **Lehmann**: Efterladte Skrifter, I, 1872, S. 35 f. Frantz **Dahl**: Hovedpunkter af den danske Retsvidenskabs Hi-

Poul Johs. Jørgensen (H. Matzen).

L. øvede gennem flere Aar en vigtig *politisk* Indsats. Paa A. S. Ørsteds Forslag valgte Kongen ham til at repræsentere **Kbh.s** Universitet paa Stænderforsamlingerne i Roskilde og Viborg i de tre Samlinger 1842, 1844 og 1846, og han skaffede sig hurtigt en fast og anset Position, saaledes at han 1846 kunde blive valgt til Viceformand. I forfatningspolitisk Henseende var L. **moderat-liberal** og stod nærmest paa Linie med Mænd som Algreen-Ussing og Tutein i Kravet om en rolig Udvikling af Forfatningssagen. Nationalt set var han meget interesseret. Sammen med H. N. Clausen o. a. stiftede han 1843 Syvstjernen, og i Stændersalen tog han varmt til Orde for bedre Levevilkaar for det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig. Et **Spørgsmaal** laa ham særlig varmt paa Sinde, nemlig Opretholdelsen af den nære statslige Forbindelse mellem Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig, og han anbe-

falede 1844 et Andragende til Regeringen om, at den ved en offentlig Bekendtgørelse vilde proklamere Slesvigs uadskillelige Forbindelse med den danske Krone. Ogsaa Tidens vanskelige landøkonomiske Spørgsmaal interesserede ham dybt, og han indtog her en langt mere radikal Holdning end flere af sine Standsfæller. Dette viste sig f. Eks. i Husmandssagen, hvor han foreslog, at Pligtarbejdet nedsattes til det halve af, hvad Regeringsforslaget indeholdt, og han tog dernæst Initiativet til Indgivelsen af et Andragende om Ophævelsen af de sidste Rester af de juridiske Forretthigheder, der tilkom de store Jordegodsbesiddere. Ganske naturligt valgtes L. til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og fik Sæde i det snævrere Grundlovsudvalg. For at gøre Overgangen fra Fortidens absolutte Enevoldsregimente til den konstitutionelt styrede Stat saa lempelig som muligt og for at sikre Folkestyret i Fremtiden stillede han Forslag om, at den lovgivende Magt skulde ligge hos Kongen i Forbindelse med et Kammer, der bestod af 156 Medlemmer. Af disse skulde 50 vælges ved almindelig Valgret, 90 udpeges af de Borgere, der havde haft Valgret til Stænderforsamlingerne, dog sænkedes Census saa meget, at alle, der havde betalt 40 Rdl. i aarlig Skat til Stat eller Kommune, kom med, ti skulde være kongevalgte eller udpeget af Gejstlighed og Universitet, og endelig skulde seks repræsentere Island og Færøerne. Det typiske Kompromisforslag vandt dog ingen større Tilslutning fra nogen af Siderne og faldt igennem ved Afstemningen. L. afholdt sig herefter fra at afgive nogen Stemme.

I Aarene derefter repræsenterede L. Kbh. i Folketinget og sad derpaa fra 1853 til sin Død som en af Hovedstadens Repræsentanter i Landstinget, bortset fra en kort Periode under det Ørsted'ske Ministerium 1854. Fra denne Tid er hans Navn fast knyttet til de stormende Forhandlinger om det danske Tronfølgespørgsmaal. Sammen med Gehejmearkivar Wegener havde han udarbejdet en Række Statsakter, der hvilede paa den Opfattelse, at Kongelovens Arveregler gjaldt for Kongeriget og for Hertugdømmet Slesvig, og at de herigennem var og i Fremtiden burde være nærmere knyttet til hinanden end andre Dele af Monarkiet. Da Ministeriet Bluhme ved Januarkundgørelsen lod dette Argument falde, rejste L. paa Rigsdagen en stor Kampagne og bebrejdede Regeringen i stærke og veltalende Ord, at den uden Grund havde opgivet dette rent juridiske Grundlag for Forbindelsen mellem to af Monarkiets vigtigste Provinser. Bluhme skød sig ind under »den europæiske Nødvendighed«, og Flertallet af Rigsdagen fulgte ham til oprigtig Sorg for L. Paa Rigsdagen var L.s Navn dernæst

knyttet til den store Debat om Fæstelovgivningen. I Anledning af et Forslag, der var forelagt af Monrad, udarbejdede han en stor Betænkning, hvori han gik ind for Fæstebondens Medejendomsret til Fæstejorden og gav denne Ret til Afløsning af Fæsteforholdet til en Pris, der var mindre end Ejendommens Værdi i Handel og Vandel. Med Begejstring sluttede Bondevennerne sig til den juridiske Professors Betænkning, og den blev et kraftigt Vaaben i deres Haand under de videre Forhandlinger. Da den politiske Konflikt mellem Ministeriet Ørsted og Rigsdagen tilspidsedes, nedlagde L. i Sommeren 1854 sit Mandat sammen med 21 Embedsmænd, der alle følte sig stillet over for Valget enten at skulle ofre deres Eksistens eller svigte deres politiske Overbevisning. Da Rigsdagen besluttede Rigsretsanklage, valgtes L. til Formand for Rigsretten. For sin Ledelse af Sagen mod Ørsted udnævntes han af den nye Regering til Justitiarius i Højesteret, men den anstrengende Sag havde udtømt hans Kræfter, og han døde kort efter.

Hans Jensen: De danske Stænderforsamlings Historie 1830—48, I—II, 1931—34. N. Neergaard: Under Junigrundloven, I—II, 1892—1916. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik, I—II, 1873-76. *Harald Jørgensen.*

Larsen, Jens Henrik, 1773—1852, Præst, Forfatter. F. 3. Maj 1773 i Nykøbing S., d. 30. Maj 1852 i Kbh. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Købmand Lars L. (1736—1809) og Zira Cathrine Sørensen (1743—94). Gift 28. Aug. 1801 i Nykøbing S. med Sara Sophie Margrethe Heusner, f. 30. Aug. 1771 i Kbh. (Garn.), d. 31. Okt. 1862 sst. (Holmens), D. af Premierløjtnant Jacob Martin H. (1729—73) og Cathrine Elisabeth Ecksteen (1740—1808, gift 1° med Jochum Bielefeldt i Oldesloe, 1728—58).

L. blev Student 1792 fra Roskilde, drev en Tid medicinske og naturvidenskabelige Studier, men helligede sig til sidst Teologien og tog Attestats 1796. Efter en lang Sørejse til Middelhavet var han residerende Kapellan i Købelev og Vindeby 1801—08 og 2. residerende Kapellan ved Domkirken i Aarhus 1808—15. 1815—16 var han Sognepræst i Slangstrup, men vendte derefter tilbage til Aarhus, hvor han var Sognepræst ved Frue Kirke 1816—21. Derfra kom han 1821 til Holbæk og Merløse, hvor han var Sognepræst, til han 1849 tog sin Afsked. Han var en ivrig Rationalist, en af Tidens lærdeste Præster, en Mand med mange Interesser. 1805 blev han Dr. phil. og 1821 Dr. theol. Han elskede at skrive og offentliggjorde i Dagblade og Tidsskrifter en Mængde Afhandlinger og Indlæg om meget forskellige Emner, især

teologiske, topografiske og landøkonomiske. Landhusholdnings-selskabet præmierede flere af hans Afhandlinger. En Del Opsigt vakte »**Forsøg** til en militær Forsvarsplan for **Danmark**» (1808), som interesserede Frederik VI. en Del og omtaltes anerkendende i Officerskredse. Et Par Tidsskrifter, han begyndte at udgive, udkom kun i faa Hæfter. Størst Værdi inden for hans store Produktion har de topografiske Arbejder. Af en stort anlagt Beskrivelse af Holbæk Amt udkom 1. Bind, »Ods- og Skippinge Herrederne« 1832 og 2. Bind, »Tusse Herred« 1842, mens Manuskripterne til Merløse, Arts og Løve Herreder samt Samsø og Tunø endnu ligger utrykte i Nationalmuseet, ligesom det meste af hans tre Binds Beskrivelse af Lolland, hvoraf kun eet Bind blev trykt. I Museet findes ogsaa »Bidrag til Kundskab om Holbeks Kjøbstæd i ældre og nyere Tider« (1847), en Hovedkilde til Byens Historie. Da L.s Fremstilling oftest grunder sig paa Selvsyn og støttes af omfattende Kundskaber inden for Historiens, Geologiens og Landøkonomiens Omraader, vil meget af hans Produktion have blivende Værdi. Han lægger aldrig Skjul paa sin Mening og øver hvas Kritik til alle Sider, f. Eks. mod Godsejernes Behandling af Husmænd og Fæstere. Paa flere Punkter er hans Indstilling ganske **moderne**; han hævder saaledes, at en topografisk Beskrivelse bør udgives i et Format, der er »beqvemt at have hos sig paa Rejser og ved Haanden paa Stedet selv«. Han er blandt de første, der forstaar Betydningen af Stednavnene, og at man kun kan forklare dem ud fra deres ældste kendte Form. — I sine **Holbæk-Aar** arbejdede L. ivrigt for en Forbedring af Byens Skolevæsen, ligesom han ordnede Raadhusarkivet og reddede det fra Ødelæggelse. 1826 foreslog han Nationalmuseets Leder, C.J. Thomsen, at arbejde for Kirkebøgers Indsendelse til offentlige Arkiver, og 1828 planlagde han Oprettelse af et Bibliotek og Museum i Holbæk. Han havde mange gode Ideer, men det lykkedes ham sjældent at faa dem virkeliggjort, især fordi han ikke forstod at arbejde sammen med andre. Hans ubøjelige Nidkærhed og hvasse Tunge gjorde ham snart til en ensom Mand i Byen, en Præst uden Menighed, en lærd uden Adgang til Biblioteker og Arkiver. Og da han endelig 1849 paa Grund af Tunghørighed **maatte** tage sin Afsked og flyttede til Hovedstaden, hindrede Alder og Sygdom ham i at udnytte sit Otium til videnskabeligt Arbejde. — Tit. Professor 1813.

Selvbiografi i Univ. Progr. 1821 og (fra 1808) i Kirkehist. Saml., 6. Rk., I, 1933—35, S. 630 ff. Fra Holbæk Amt, I, 1907, S. 50—61. Aarbøger udg. af Historisk Samfund for Aarhus Stift, XXIII, 1930, S. 94. Vor Ungdom, 1900, s. 1—23.

Albert Thomsen.

Larsen, Elliot Kirchhoff Joakim, 1846—1920, Skolemand. F. 23. Maj 1846 i Nykøbing S., d. 12. Marts 1920 paa Frbg., begr. sst. (Solbjerg). Forældre: Kordegn og Førstelærer Jens Christian L. (1812—83) og Elise Kirchhoff (1808—90). Gift 10. Aug. 1869 i Nykøbing S. med Elise Kirstine Adolphine Kirchhoff, f. 9. April 1843 i Nykøbing S., d. 3. Marts 1920 paa Frbg., D. af Sadelmager Johan Nicolai Claudius K. (1811—82) og Birthe Marie Clausen, adopt. Sletting (1808—82).

L. dimitteredes 1865 fra Jonstrup og fik s. A. Timer ved Frbg. Skolevæsen, som han **maatte** supplere dels med Timer ved Kbh.s Skolevæsen, dels med private Timer, saa han underviste fra seks Morgen til ni Aften. Desuden var han i flere Aar Referent ved Skolemøder for »Dagbladet«, oversatte fra Tysk for Boghandler Jordan og fungerede som Degn i Frbg. Kirke om Søndagen. 1867 fik han sine Timer samlet paa Frbg., 1870 fast Ansættelse, og 1872 blev han Sekretær hos Docent N. J. Fjord, Skolevæsenets tilsynsførende. 1874 blev han Overlærer, og da Fjord 1885 trak sig tilbage, valgte Kommunalbestyrelsen L. til Inspektør — fra 1898 Direktør — for hele Skolevæsenet, et Embede, som han beklædte til 1911, da han tog sin Afsked. — Under L.s Ledelse fortsattes de under Fjord begyndte Reformer af Frbg. Skolevæsen, som har skaffet det megen og fortjent Anerkendelse. De fleste af disse Forbedringer, som Indførelse af Pige-gymnastik, Sløjd, Husgerning, Bade, Skolebespisning, Mellem-skole, har vel været en af Tiden fremkaldt, for de fleste Købstadskoler fælles Udvikling. Men særlig gunstige Forhold ved Frbg. Skolevæsen skyldtes dog i væsentlig Grad Direktørens administrative Dygtighed, hans Evne til Samarbejde med Autoriteterne og hans sikre Blik ved Valg af nye Lærere. — L. var Formand for Danmarks Lærerforening 1894—1900 og havde megen Indflydelse paa Folkeskoleloven af 1899 baade ved dens Udarbejdelse og under dens Gang gennem Rigsdagen. Desuden var han Medlem af Bestyrelsen for de almindelige danske og for de nordiske Skolemøder, for Det pædagogiske Selskab og Formand for Skolemøderne i Roskilde (1888—98). Efter at have nedlagt sit Embede var L. 1913—18 Formand for Frbg. Skolekommission, var Medlem af Kbh.s Amts Skoleraad, af Diakonissestiftelsens Bestyrelse, af Frbg. Sogns Menighedsraad. — Ved Siden af sin Embedsgjerning og øvrige Deltagelse i det offentlige Liv har L. udfoldet en betydelig Forfattervirksomhed. Han udgav en ABC, danske Læsebøger og Regnebøger, som kom i talrige Oplag og havde god Indflydelse paa Undervisningen, men nu vistnok er afløst af nyere Bøger. Blivende Værdi har hans Skole-

historie, »**Bidrag** til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818« (1893), »1818—98« (1899) og »1536—1784« (1916), »**Bidrag** til Kbh.s offentlige Skolevæsens Historie« (1881) og »**Frbg. Skolevæsen** og dets **Udvikling 1858—1900**« (1901). I talrige Monografier, Tidsskriftartikler og **Bidrag** til Leksika har han behandlet personelle Forhold og Tidsafsnit af den danske Folkeskoles Historie. Hans tre Binds Skolehistorie, der hviler paa førstehaands Arkivstudier, er et grundlæggende Arbejde; men Fremstillingen tynges af de mange detaillerede Oplysninger, mere angaaende Organisation, økonomiske Forhold og andre ydre Omstændigheder end aandelige Strømninger, der har berørt Skolen. Med imponerende Flid og stor Dygtighed udførte L. gennem næsten 30 Aar et omfattende **Forfatterarbejde** ved Siden af sin Gerning som **Skoleadministrator**. Han nød stor Tillid i Folkeskolekredse, og Undervisningsministeriet hørte gerne hans Mening i **Skolespørgsmaal**. »Hans Arbejdskraft og Udholdenhed var enestaaende, hans Flid og Energi var utrættelig. Al hans Gøren og Laden var præget af Samvittighedsfuldhed og Pligtopfyldelse, af Besindighed og roligt Overlæg«. — Etatsraad 1911. — R. 1893. DM. 1906. — Maleri af Fred. Breum paa Frbg. Skolevæsens Kontor og af G. Achen i Statens pædagogiske Studiesamling.

Joakim Larsens Livserindringer indtil han blev Overlærer. Særtryk af Jonstrupbogen, VII, 1929. Vor Ungdom, 1920, S. 345—69. Folkeskolen 25. Marts, 1. April, 8. April 1920. Lærerne og Samfundet, I, 1913, S. 137 f.;

Larsen, Johannes, f. 1867, Maler, Grafiker. F. 27. Dec. 1867 i Kerteminde. Forældre: Købmand Jeppe Andreas L. (1834—1910) og Vilhelmine Christine Bless (1834—1910). Gift 14. Juni 1898 i Hillerslev med Malerinden **Alhed** Maria Warberg, f. 7. April 1872 paa Erikshaab ved Ringe, d. 31. Aug. 1927 i Odense, D. af Godsforvalter, cand. jur. Albrecht Christoffer W. (1839—1902) og Laura Marie Brandstrup (1845—1926).

L. voksede op i Kerteminde. 1884 kom han til Kbh. for at gaa paa Kursus, og s. A. tog han Præliminæreksamen ved Universitetet. Derefter tegnede han Perspektiv hos Arkitekt Klingsey, blev optaget i Kunstnernes Studieskole Okt. s. A. under Frans Schwartz og fra Nytaar 1885 under Zahrtmann og gik her til 1893. Tillige tegnede han et Par Vintre hos H. Grønvold paa Teknisk Skole. Som Dreng og senere tilbragte han undertiden Sommeren i Båxhult i Småland, hvor Faderen ejede en Gaard. Endvidere foretog han Rejser til Tyskland 1890 (Berlin og Dresden sammen med en

Del Kunstnerkammerater og Karl Madsen) og 1912 (to Rejser: Berlin, Dresden, Hamburg og **Köln, Düsseldorf**), til Norditalien **to—tre** Maaneder Efteraaret 1898, til Paris tre Uger 1905, til U. S. A. (Boston) **Maj—Dec.** 1907, til Grønland Sommeren 1925 som Deltager i E. Lehn Schiølers »Fugleekspedition«, til Island 1927 og 1930, til Paris og Rom 1929. L. udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1891—92, sluttede sig til Den frie Udstilling 1894—1914, udvandrede og udstillede paa Grønningen 1915—17 og har fra 1926 atter tilhørt Den frie Udstilling. I øvrigt deltog han i **Okt.-Udstillingen** af Zahrtmann-Elever 1893, Kunstnernes Studieskoles Udstilling 1896, Ung dansk Kunst 1910 og Akvareludstillingen (Malende Kunstneres Sammenslutning) 1911. Han har holdt Separat-Udstillinger i Kunstforeningen 1897 (Akvareller), Dec. 1926 (Tegninger til »De Danskes Øer«, sammen med Achton Friis), Marts 1935, hos Winkel & Magnussen **Nov.—Dec.** 1906, Marts 1913, Okt. 1914, Febr. 1919, April 1921 (Grafik), Febr. 1923, Nov. 1925 (Billeder fra Grønland), Febr. 1933, Febr. 1938, i Den frie Udstilling Nov. 1908, Febr. 1916 (sammen med Peter Hansen og Fritz Syberg), Febr. 1924, paa Charlottenborg Febr. 1929 (stor retrospektiv Udstilling) og deltaget i de nordiske Grafik-Udstillinger i Kbh. 1925 og i Stockholm og Helsingfors 1931. I Udlandet har hans Kunst været vist paa Verdensudstillingen i Paris 1900, de danske Udstillinger i Berlins Kunstgewerbemuseum 1910—11, Brighton 1912, hos Liljevalch i Stockholm 1919, i Brooklyn Museum 1927, den skandinaviske Udstilling i New York 1912 og ved adskillige andre Lejligheder, bl. a. paa den fornemme danske Udstilling i Musée du Jeu de **Paume** i Paris 1928.

Side om Side med Peter Hansen og Fritz Syberg er L. en af de tre Malere, der almindeligvis betegnes »den fynske Skole«. Hans Udvikling har været præget af et storstilet Ligeløb. Der synes aldrig at have hersket Tvivl hos ham om Opfattelsen af den Natur, han vilde male. I kunstnerisk Henseende, hvad selve Formsproget angaar, havde han ganske vist en Kamp at bestaa, men i Virkeligheden mødte han en Forening af Omstændigheder, der var gunstige for ham, og trods den Modstand, som L. og hans nærmeste Fæller en Overgang mødte fra et vist Hold, var han en Mand, der kom i et heldigt Øjeblik. Paa Zahrtmanns Skole førtes han ind i et udpræget Farvestudium, og man ser allerede i hans tidligste Aar et Valg af en personlig Farveskala, hvis Hovedfarver er blaat og brunt, og som udelader rødt (meget fremtrædende i Kunstmuseets »Paa Andetræk«, 1895—97). Hertil sluttede sig de almindelige Forudsætninger, der laa i Tiden. Den symbolistiske eller nyromantiske Strømning i 90'erne vendte sig mod den for-

udgaaende Epokes naturalistiske Virkeligheds-Gengivelse, fordrede personlig Opfattelse og Fortolkning af Naturen og navnlig et strammere Formsprog med dekorativ Holdning. Disse to Ting — hans Kolorit og 90'ernes Indstilling — betegner tilsammen L.s Udgangspunkt. I de tidlige Arbejder er der en Stræben efter stram kunstnerisk Form, en Spænding, der kulminerer snart efter Aarhundredskiftet. Den udløstes omkring 1907. Da naaede han til frit Herredømme over Midler og Maal og til en ny Naturalisme. Fra det Øjeblik, med den modne Manddomsalder, har L. kunnet give sin frodige Produktivitet uhindret Løb og ubekymret hengive sig til en Naturlyrik, der alene hviler paa hans voksende Erfaringer om Vejrlig og Dyreliv og paa det koloristiske Anslag.

I 90'erne malede L. en Række Billeder fra det Provinsmilieu, han voksede op i, fra Faderens Købmandsgaard («Middagssol i Kontoret», 1889; »Min Fader og Bob«, 1893; »Kontoret. Mørk Vinterdag«, 1895; alle i Faaborg Museum) eller af Provinsbyens røde Tage («Tidlig Majmorgen, Kerteminde«, 1897, i Kunstmuseet; »Sommer, Solskin og Blæst«, 1899, med Flaget, som Blæsten river i). Ligesom de andre Fynboer dyrkede han i udstrakt Grad Akvarellen og blev hurtigt kendt for sine Fuglebilleder, hvad Nic. Liitzhøft fastslog allerede 1899. Men først efter Aarhundredskiftet indtager Fuglene og Strandlivet den fremskudte Position i hans Virksomhed, der har skaffet ham Navnet »Fuglemaleren«. Hans videre Udvikling falder i Skildringer af Fugle i Naturen. »Graaænder, Eftermiddagssol« (1905—06), de to Ænder mellem Rørene, er maaske det mest karakteristiske Billede, der er malet af en dansk Mose. »Bygevejr i April, Taarby Strand« (1901—07, Faaborg Museum), som er et Hovedværk i vort Landskabsmaleri og inden for dansk Naturfølelses Historie, forener paa ejendommelig Maade den strenge, symbolistiske Holdning, den stramt tegnede Form med den senere, friere Malemaade, og »Knortegæs, Regn tykning« (1908, Faaborg Museum) viser det frigjorte Stadium i fuld Udfoldelse. Billederne fra Aarene indtil Verdenskrigens Udbrud udmærker sig ved deres fine impressionistiske Opfattelse af Farve, Lys og Luft («Graagæs i en Mose«, 1912, Kunstmuseet). Fremdeles gaar L. nu op i Format med stort anlagte Scenerier med mange Fugle («Edderfugle ved Sprogø Vesterrev«, 1913, Kunstmuseet; »Svanerne letter«, 1914, Odense Museum; »Gæs i Fiilsø«, 1918) for til sidst at søge op i ligefrem monumentale Opgaver (de tre store Lærreder »Edderfugletrækket«, 1924, i Rigsdagen; »Svaner, Fiilsø«, s. A., i Privateje i Odense). Hertil hører for saa vidt ogsaa en Serie af 32 mindre Oliebilleder, illustrerende H. C. Andersens Fortælling

»Den grimme Ælling«, udført 1930. Indtil videre er denne Stræben kulmineret i fire Fresker til Festsalen i Odense Raadhus (1934—36; to af dem 4 x 8 m store).

Som Tegner og Grafiker er L. en af de betydeligste, vi overhovedet har haft. Hans Interesse for Grafik ligger i lige Forlængelse af hans Udøvelse af den frie Tegnekunst og af Akvarellen. Han har dyrket baade Radering, hvis Teknik Tom Petersen lærte ham 1902, og Litografi, som han begyndte paa 1908, men hans Hoved-omraader er Træsnit og Illustrationstegning med Pen til Reproduktion i Stregætsning. I Træsnittet begyndte han med den gammeldags xylografiske Manér, som F. Hendriksen underviste ham i 1904, men han udviklede den hurtigt paa sin egen Maade, snart med Vægt paa Stregen, snart paa en kraftig Virkning af hvidt og sort. Han naaede fremragende Resultater, fordi han — til Trods for det koloristiske Blik, som hans Oliemalerier lægger for Dagen — kunde se bort fra den maleriske Opfattelse og lægge an paa de stoflige grafiske Virkninger i Papirkunsten. Adskillige af hans frie Blade er Hovedstykker i dansk Grafik, berømt blev hans **træskaarne** Illustrering af St. St. Blichers »Træfuglene« (udg. af Radeerforeningen 1914). L.s Illustrator-Virksomhed omfatter »Historien om lille Mis«, en af de smukkeste danske Billedbøger (udg. af Foreningen Fremtiden 1905), og Tegninger til »Danske Sagn og Æventyr fra Folkemunde«, 2. Samling (1918), Johs. V. Jensens »Aarstiderne« (1923) og O. Helms' Bøger »Støren« (1925), »Nattergalen« (1926), »Storken« (1927). Til Brug for topografisk Illustration tilrettelagde han sin Pennetegning til en klar og enkel Teknik, der tillod stor Produktivitet i Marken og gav en fast Holdning ved Reproduktion i Bogtryk. Under denne Form har han udført i Hundredvis af danske Landskabsbilleder til Achton Friis' Publikationer. Til Dels for **Statsunderstøttelse** berejste de to i Løbet af 1921—24 alle Danmarks Smaaøer med Fartøjet »Rylen«. Det blev til Værket »De Danskes Øer« (1926—28), hvortil L. tegnede samtlige Landskabsillustrationer og Achton Friis skrev Teksten. Arbejdet fortsattes med »De Jyders Land« (1932—33) og »Danmarks store Øer« (1936—37). Paa samme Maade illustrerede L. Oversættelsen af »De islandske Sagaer« (1930—32) med Landskabstegninger fra Island. Endelig har L. i stort Omfang givet sig af med videnskabelig Illustration i Samarbejde med E. Lehn Schiøler ved Udgivelsen af dennes Pragtværk »Danmarks Fugle« (1925—31). Hans Kendskab til Fuglene er ikke blot Malerens og Naturlyrikerens, men ogsaa Videnskabsmandens. — Desuden bør det nævnes, at L. omkring 1910 skar en Del **smaa Dyre**-skulpturer i Træ (»Brud med Mus« i **Kunstmuseet**).

Folkelig set er det **L.s** Betydning, at han har aabnet nye Sider af dansk Natur for den almindelige Bevidsthed. Han har skildret Ønaturen og dens Fugle, Mødet mellem Land og Sø og det Liv, Naturen udfolder paa Smaavandene og Øernes Strande. Faa har givet saa sikkert et Billede af Provinsby-Stemning, og ingen har tegnet en Stær i Foraarssol som han. Hovedsamlingen af hans Billeder findes i Faaborg Museum; fremdeles Arbejder i Kunstmuseet, Hirschsprungs Samling, Museerne i Aalborg, Aarhus, Randers, Ribe, Kerteminde, Odense, Maribo. L. er Æresmedlem af Grafisk Kunstnersamfund og Svendborg Amts Kunstforening, Formand for Kerteminde Museums Bestyrelse og Medlem af Faaborg Museums Bestyrelse. — **Selvportræt-Maleri** ca. 1908—09 (forhen hos Johan Hansen), tegnet Selvportræt 1910. Malerier af S. Swane og af A. Naur 1930. Tegning (malende i en Skov) og Akvarel (Interiør med L. og hans Familie) af Fritz Syberg, begge fra Båxhult 1899. Portrætteret paa Peter Hansens Malerier fra **Zahrtmanns Skole** 1890 og Faaborg Museums Indvielse 1910—11 (begge i Faaborg Museum) og paa Johan Rohdes af Zahrtmann arbejdende i sit Atelier 1910 (Fr.borg).

Johannes V. Jensen i Rigets Julenummer 1910. Samme: Myter. 3. Udg., II, 1924, S. 86—103. Axel Garde: Dansk Aand, I, 1912, S. 82 ff. Carl V. Petersen i Tilskueren, XXXIV, 1917, II, S. 311—28. Kristian Zahrtmann. Mindebog, udg. af F. Hendriksen, 1919. Johannes V. Jensen: J. L. og hans Billeder, 1920. J. L. Raderinger og Træsnit, 1920. Leo Swane i Tilskueren, XL, 1923, I, S. 256—73, i Kunstbladet Jan. 1927, S. 22—27, i Dagens Nyheder 9. Febr. 1929, 11. Febr. 1933, og i Berl. Tid. 28. Okt. 1936. Elise Konstantin-Hansen i Højskolebladet 21. Dec. 1923. Sigurd Schultz i Ill. Tid. 7. Okt. 1923. Thøger Larsen i Atlantis Nov. 1925. J. L. Mappe. Originallitografier, 1926 (Klingens grafiske Mappe Nr. 7). Henning Scheel: Med Lehn Schiøler og J. L. i Grønland. Fugleexpeditionen 1925, 1927. Politiken 26. og 27. Dec. 1927. Berl. Tid. 26. Dec. 1927, 5. Aug. 1928, 8. Febr. 1929. Dagens Nyheder 27. Dec. s. A. V. Jastrau: J. L. 1929 (**Smaa Kunstbøger**, Nr. 20). Herman Madsen: J. L., 1937 (Danske Kunstnere, IX). Leo Swane: J. L.s første Udkast til Træsnitugdaven af Steen Steensen Blichers Trækfuglene, 1937. Holger M. Rasmussen: J. L.s grafiske Arbejder, 1938. Jean Anker: Bird Books and Bird Art, s. A.

Sigurd Schultz.

Larsen, Hans Christian Julius, 1850—1916, Bankdirektør. F. 16. Juli 1850 i Randers, d. 8. Marts 1916 i Kbh., begr. sst. (**Vestre**). Broder til A. C. L. (s. d.). Gift 16. Dec. 1875 i Kbh. (**Johs.**) med Helene Dorothea Jensen, f. 16. Sept. 1852 i Aalborg, D. af Kaptajn Christian **Vilhelm J.** (1815—64) og Karen Marie Koefoed. (1821—1910).

L. blev Student 1867 fra Borgerdydskolen paa Christianshavn og var fra dette Aar til 1873 ansat i Bankierfirmaet Fr. & Edw. Gottschalk, samtidig med at han 1872 tog **Vekselmæglereksamen**.

Fra 1873 havde han forskellige Ansættelser i Forretningsvirksomheder, ligesom han en Overgang drev Agenturvirksomhed. 1879 blev han Bogholder og Kasserer hos De private Assurandører, hvilken Post han beklædte, til han 1888 udnævntes til Direktør i Privatbanken. 1882 var han blevet cand. polit. Som Direktør virkede han under Tietgen til dennes Fratræden 1897, hvorefter han blev udnævnt til Førstedirektør. Som Bankmand gjorde L. i mange Aar udmærket Fyldest. Han var utvivlsomt en meget flittig Mand, der personlig udførte et stort Arbejde. Han ledede saaledes Bankens daglige Forretninger ikke blot med Hensyn til Vekselporfeuilleen, men ogsaa med Hensyn til Valuta og Fonds og gik selv hver Dag paa Børsen. Han havde ogsaa Evnen til at vinde Personalets Tillid og Hengivenhed i mere end almindelig Grad, hvilket ikke mindst kom til Udtryk ved hans Fratræden 1909 som Følge af Alberti-Katastrofen. Alberti var i de foregaaende Aar kommet meget i Banken og havde altid talt med L., der nærede en saa blind Tillid til ham, at da Alberti 8. Sept. 1908 selv meldte sig, kom dette som en fuldstændig Overraskelse for L. Som en Undskyldning for ham kan anføres, at Revisionen i Den sjællandske Bondestands Sparekasse var meget mangelfuld, men paa den anden Side har L. utvivlsomt været mere tillidsfuld over for Mennesker, end godt er for en Bankdirektør, og dette manglende psykologiske Skarpblik kostede ham da ogsaa hans Stilling, da den Uro, der opstod omkring Privatbanken ved Albertis Fald, krævede sit Offer. — Etatsraad 1899. Gehejmeetatsraad 1907. — R. 1897. DM. 1904. — Posthumt Maleri af G. Seligmann 1916 i Familieeje. Relief i Forsikringsselskabet Danmark.

Jul. Schovelin: Privatbanken i Kbh. 1857—1907, 1907. Nationaltidende 9. Marts 1916. Berl. Tid. 8. og 9. Marts s. A. Politiken g. Marts s. A.

Jens Vestberg.

Larsen, Jørgen, 1851—1910, Billedhugger. F. 28. Juli 1851 i Lellinge ved Køge, d. 6. Sept. 1910 i Kbh., begr. sst. (Ass.). Forældre: Husmand Lars Hansen (1796—1865, gift 1° 1823 med Dorte Hansdatter, 1800—50) og Maren Jørgensen (1820—1904). Gift 29. April 1902 i Kbh. (Frue) med Anna Thora Esendine Hansen, f. 10. Dec. 1859 i Kbh. (Frue), d. 3. Sept. 1907 sst., D. af Urtekræmmer, senere Varemægler Frederik Julius H. (1832—1902) og Nathalia Anna Margrethe Schrøder (1836—1920).

L. stod i Lære i tre Aar hos Billedskærer Wille og arbejdede endvidere to Aar hos Hertzog og et Aar i Jerichaus Atelier. Fra Jan. 1870 besøgte han Kunstakademiets Skoler, hvorfra han fik Afgang

Marts 1876. 1877 debuterede han paa Charlottenborg med »Afskeden«, et Relief i græsk Stil til et Gravmonument, der fik tilkendt Neuhausens Præmie, og udstillede derefter regelmæssigt til 1910. Kunstakademiets lille Guldmedaille fik han 1877 for Statuen »Den gode Hyrde«, udført 1887 i Marmor til Lellinge Kirke paa Bestilling af Vallø Stift, og den store Guldmedaille 1879 for Basrelieffet »Odysseus genkendes af sine Hyrder« (Aalborg Museum). Han var i Rom 1880—82 paa Akademiets store Rejsestipendium og atter i Italien 1885—88 for de Raben-Levetzau'ske og Hjelmstjerne-Rosenkrone'ske Legater. I Rom udførte han »Neapolitansk Dreng, som spiller Mandolin« (1882, Kunstmuseet) og Bronzestatuetten »En pompejansk Fløjtespillerske« (1886, Ny Carlsberg Glyptotek). L. vandt sig i Aarenes Løb Navn som Portrættør og udførte en Række Buster og Portrætmedailloner af officiel Karakter: Buster af F. R. Friis (1883), Hans Rostgaard (1894) og Vilh. Dahlerup (1898), alle paa Fr.borg, af Tyge Brahe (1891) paa Observatoriet paa Rundetaarn, Portrætmedailloner af Heinr. Hirschsprung (1889) paa Bestilling af Udstillingskomiteen paa Charlottenborg, af Skolemuseets Grundlægger E. Sauter (1904) til hans Grav paa Gladsaxe Kirkegaard, af Niels Juel og Iver Huitfeldt (1906) til Mindesmærket ved Køge Havn. — Tegning af Juel Madsen (Fr.borg). Maleri af V. Irminger 1886.

Politiken 7. Sept. 1910.

Eigil H. Brunniche.

Larsen, Lars Jørgen Wendelboe, 1851—1931, Landmand. F. 10. Juli 1851 i St. Jørgensbjerg, d. 30. Dec. 1931 paa Gaardbogaard, begr. paa Frbg. **Forældre:** Jordbruger og Tømrer, senere Entreprenør Jørgen L. (1824—80) og Anna Christiansen (1828—80). Gift 24. Aug. 1876 i Allinge med Engeline Margrethe Thorn, f. 24. April 1857 paa Hovedgaard, Nylarsker Sogn, D. af Proprietær Jens Peter Bidstrup T. (1825—1908) og Johanne Christiane Thorsen (1830—65).

Efter Skolegang i Kbh. var L. Landvæsenselev 1868—69 og kom derefter ind i Faderens Entreprenørfirma, som han var Medindehaver af 1873—93. Han ledede Udtørringen af **Tastum Sø** ved Viborg 1869—72 og erhvervede 1880 Retten til Udtørring af Gaardbo Sø mellem Frederikshavn og Skagen, samtidig med at han købte Gaardene Nørre og Søndre Gaardbo. Det tilbageværende Søareal paa ca. 360 ha udtørrede han 1881—82 og gennemførte derefter med Held et vanskeligt Kultiveringsarbejde. For at faa Afgrøderne udnyttet blev det nødvendigt at anskaffe Kvægbesætning, saaledes at Ejendommen kunde drives som almindeligt

Landbrug. Hede- og Kærjorder opdyrkedes, og Opførelsen af de nødvendige Bygninger fuldførtes med Hovedbygningen 1893. L. genoprettede hermed den gamle Herregaard Gaardbogaard, som i det 17. Aarhundrede var lagt øde af Sandflugt. Om Virksomheden her har han skrevet »Gaardbogaard« (1898). Fra 1893 begyndte han at holde Malkekvæg i Stedet for Fedekvæg, og under Paavirkning af B. Bangs Arbejde for Tuberkulosebekæmpelse søgte han i nogle Aar forgæves at skabe en tuberkulosefri Besætning. Han blev da opmærksom paa Jerseyracen og foretog 1896 den første Indførsel af Jerseykvæg til Danmark ved Indkøb i Sverige, men samme Aar rejste han til Jersey og købte et større Antal Dyr. Gaardbogaard blev i de følgende Aar Arnestedet for en dansk Jerseyavl, og L. tog 1902 Initiativet til Oprettelsen af Foreningen Jersey, som han var Formand for til 1927. Den Kritik, der rejstes mod Jerseyavl, imødegik han sagligt og stærkt med Tilslutning fra Docent V. Stribolt, der 1901 indledede sine skarpe Angreb paa den danske Kvægavl for utilstrækkelig Hensyntagen til Mælkeydelsen. L. vandt megen Anseelse inden for Landbruget og blev højt hædret for sit Pionerarbejde, bl. a. af Foreningen af jydsk Landboforeninger, hvor han var Medlem af Planteavlsudvalget 1900—21 og Formand for Græsmarkssektionen 1919—26, og af Landhusholdningsselskabet, i hvis Bestyrelse han havde Sæde fra 1914 til sin Død. I mange Aar var han Medlem af det lokale Sogneraad og Hjørring Amtsraad og en virksom Deltager i Ledelsen af Egnens Landboforeningsarbejde og flere andre Organisationer. — Etatsraad 1911. — R. 1902. DM. 1921.

Slægt ved Th. Hauch-Fausbøll i Berl. Tid. 7. Jan. 1932. V. Stribolt: Principperne i vor Kvægavl, 1904, særlig S. 63 ff. J. Kr. Madsen: Jerseykvæget i Danmark fra 1895—1918, 1918, særlig S. 1 f. H. Land Jensen: Jerseykvæget, 1927, særlig S. 1 f. og 24 ff. Ugeskrift for Landmænd 1921, S. 385 f.; LXXXVI, 1931, S. 440; LXXVII, 1932, S. 29. Jydsk Landbrug, III, 1921, S. 476 f.; XIV, 1932, S. 13 f. Vort Landbrug, LI, 1932, S. 19. Tidsskrift for Landøkonomi, 1932, S. 129 ff.

Aksel Millhers.

Larsen, Karl Halfdan Edvard, 1860—1931, Forfatter. F. 28. Juli 1860 i Rendsborg, d. 11. Juli 1931 i Kbh., begr. sst. (Garn.). Forældre: Ingeniørlojtnant Hans Peter L. (1836—64) og Eleonora Christine Roedsted (1836—65). Gift 17. Juni 1892 i Kbh. med Malerinden Mathilde Minona Marie (Mimi) Schwartzkopf, f. 30. Jan. 1851 i Kbh. (Frue), d. 29. Dec. 1932 sst., D. af Kaptajn, Fuldmægtig i Kultusministeriet, senere Kontorchef, Etatsraad Christian Frederik S. (1817—93, gift 1° 1847 med Christine Mathilde Wulff, 1818—49) og Minona Bianca Malvina Hostrup Schultz (1824—93).

Afstamning og Opdragelse kom — med L.s eget Udtryk — til at danne »den røde Traad« baade i hans Liv og i hans Forfatter-skab. Som Søn af en ejderdansk Officer, der var faldet ved Dybbøl, og efter Moderens Død opdraget i et københavnsk Borgerhjem og hos en Farfader, der var gammel Helstatsmand, samt sat i Haderslev Læreres nationalt prægede Skole paavirkedes han tidligt af »Brydningen mellem Dansk og Tysk — det Modsætningens Tegn, under hvilket hele min Barndomstid kom til at staa, og hvorigennem min Sans for Iagttagelse og Sammenligning blev vakt og **skærpet** . . . gennem alt, hvad jeg har skrevet, gaar en Traad, der er spundet af to, Fordybelsen i det hjemlige og Trangen til at begribe det udenfor os, som kan stille vort eget i Belysning«. Selvanalysen er træffende, men ikke udtømmende. Københavneren og Kosmopoliten var f. Eks. ganske vist to af Modpolerne i L.s rigt facetterede Forfatterpersonlighed, men afbalanceredes altid og overskyggedes ofte af rent kunstneriske Hensyn. L. var først og fremmest født til at føre en Pen. Med en filologisk præget Forstaaelse af alle Ordets og Stilens Værdier, med en psykologisk Sporsans, der næsten var videnskabeligt trænet, med en ganske ulyrisk Naturs rent intellektuelle Forkærlighed for Forenkling og Fortætning og en kræsen Æstetikers samtidig nøgterne og lidenskabelige Trang til fuldkommen Harmoni mellem Indhold og Form **maatte** L. nødvendigvis blive en afsin Tids ypperste Prosaister og fineste Menneskekendere, der nu og da naaede det klassiske og foreløbig uforgængelige uden dog — lidet frodig som egentlig Digter og i høj Grad en Ener — nogen Sinde at blive Forbillede eller danne Skole.

Som Student (1877) begyndte L. at studere Jura og Statsvidenskab, sluttede sig til Tidens litterære Ungdom (Ven bl. a. med Julius **Hoffory** og Herman Bang, der har skildret ham i »Stuk«), hindredes af Sygdom i at tage sin Embedseksamen, søgte Helbredelse ved et fleraarigt Ophold i Tyskland og kunde ved Hjemkomsten — økonomisk velstillet som han var og endnu mere blev ved sit Ægteskab kort efter — udelukkende hellige sig litterær Virksomhed og prøve sine Evner i forskellige Genrer gennem en Række Smaabøger, som næsten alle indeholdt Kim til kommende Arbejder. Det første Forsøg var anonymt: en ubetydelig Farce i Carl Møllers Stil »Hier spricht man Deutsch«, som i Udstillingsaaret 1888 opførtes paa Folketeatret. N. A. fulgte — ligeledes i dramatisk Form — Gennembrudsbogen »Kvinder. Københavnsk Studie. — Ære. Nutidsbillede fra Tyskland« med Vidnesbyrd om L.s baade sproglige og psykologiske Særevne (i »Kvinder« den første virkelige Proletartype i dansk Litteratur, i »Ære« den første

sympatiske Skildring af tysk Mentalitet og i begge et sikkert tegnet Milieu, der bevidst og modsætningsvis var **sammenstillet**). »Ære« blev 1892 opført paa det **saakaldte** Frie Teater, »Kvinder« sst. 1894, senere paa Dagmarteatret og Det **kgl.** Teater. Ligeledes 1889 kom »En Latinskoledreng og andre **smaa** Fortællinger« med en ny Proletartype og et Forsøg i Pubertetsaarenes Psykologi. Med »Den brogede Bog« (1891) — en Række Stiløvelser i middelalderlig og naiv Legendedigtning — prøvedes endnu en Form, som ikke senere blev fortsat. Til Gengæld fandt L. helt sig selv i den kaade og vittige Rejsebog »Cirkler« (1893) med den dobbelttydige Titel (Kunstnerens Ret til frit at lege med sit Stof og Kunstens Ret til frit at indkredse sit Emne). Bogen, der skildrede Tyskland (herunder et Portræt af Vennen Hoffory), indeholdt tilige L.s første Skildring af den Strugglertype fra **Kbh.s** Sidegader, der skulde blive hans bedste og mest levende Figur — Hans Peter Egskov. I »Ei blot til Lyst. Tre dramatiske Arbejder« (1894) dukkede for anden Gang københavnske Kvindetyper frem (en af L.s Specialiteter), og i »Søster Marianna og hendes Kærlighedsbreve« (1894) var han med sin Behandling af den portugisiske Nonnes Skæbne og skriftlige Minder (fra det 17. Aarhundrede) inde paa et Felt og en Metode, som han siden overførte og fortsatte paa helt andre Omraader. Dermed var Prøveaarene forbi og Linierne draget for hans fremtidige Produktion, der meget vel — som det ogsaa er sket — lader sig skille i forskellige Grupper. Med den næste Bog »Dansk Soldatersprog til Lands og til Vands« (1895) — jfr. en Afhandling i »Dania« s. A. om »Dansk Argot og Slang« — fortsattes det indtrængende Studium af Ordenes Liv, som krystalliserede sig i Enkeltportrætter af Københavnerne i de lavere og laveste Lag: »Udenfor Rangklasserne« (1896) med bl. a. »Af Hans Peter Egskovs Iliade«, »Kresjan Vesterbro« (1897), »Danske Mænd« (1898) med »Hopsadrenge« som Hovedfigur og — med andet Anslag — »De Ensomme« (1903) eller i en hel **Milieu**-skildring: »I det gamle Voldkvarter« (1899), L.s allerede klassiske Hovedværk om selve Stemningen i Barndommens stille Bykvarter. Humor, Medfølelse og formfuldendt Fremstilling er i disse Bøger forenet paa fuldkommen fortryllende Vis til et naturalistisk eller realistisk Højdepunkt, der helt er L.s egen Opfattelse af Virkelighedskravet. »I det gamle Voldkvarter« blev senere dramatiseret og 1910 opført paa Dagmarteatret. Med »Lystfart« (1896) — senere 3. Bd. af »Ude fra den vide, vide Verden« — »Modet og den blanke Klinge«, d. v. s. Spanien (1898), »Poetisk Tyskland« (1898) og »Det skønne Portugal« (1904) —

henholdsvis Seriens 1., 2. og 4. Bd. — fortsattes Linien fra »Cirkler«, rent kunstnerisk opfattede og gengivne Rejseindtryk udenlandsfra uden tyngende Paralleller til hjemlige Forhold. »Seksten Aar« (1900) med det fint tegnede Ungpigesind, Dobbelthfortællingen med Fællestitlen »Hvi ser Du Skæven —« og Undertitlerne »En Kvindes Skriftemaal« (1901) og »Aksel Halcks Optegnelser« (1902) — et mislykket Ægteskab i begge Parters ensidige Belysning — og »En moderne Hverdagshistorie« (1906) om det trods alle Forskelle til sidst helede Ægteskab er nye Kvindestudier fra de højere Lag. I Periferien af disse psykologiske Skildringer staar tre Bøger om Mandstyper: »Doktor IX« (1896) med L.s eget Syn paa Selvspaltningen mellem Kunstneren i Renkultur (Dr. IX) og Mennesket (Dr. Falk) og ment som en personlig følt Fare ved at sætte Kunst over Liv — ofte regnet for L.s dybest gaaende Bog, men lovlig meget præget af klog Konstruktion —, »Det springende Punkt« (1911), bl. a. med et digterisk svagt Forsøg paa at give en Dansk-Amerikaners Psykologi, og »Daniel—Daniela« (skrevet 1904, udg. paa Tysk 1908 og — med et Forord af Professor Oluf Thomsen — paa Dansk 1922), en Redegørelse til større Forstaaelse af homoseksuelle Typer, men uden Virkning i saa Henseende. Med den sluttede L.s rent skønlitterære Forfatter-skab, som han samlede i »Søndagsbørn og Hverdagsmennesker«, I—III (1909) og »Udvalgte Skrifter«, I—IV (1921 og 1930). idt imellem Selvbiografi og Skønlitteratur stod »Den gamle historie. Billeder fra Firserne« (1920), hvoraf kun 1. Del udkom. I Kraft af de af ham selv fremhævede Forudsætninger havde L. imidlertid altid følt sig knyttet til 1864. Med ny og selvstændig algt Basis i ca. 2000 samtidige Breve fra Deltagere eller Tilskuere til Opgøret søgte han i »Under vor sidste Krig« (1897) at give en historisk-psykologisk Belysning af Tidsbegivenheder og Tidsaand (2. Udg. 1914 under Titlen »Et Folk i Krig«, sammentrængt 1900 til et Foredrag »Vort Folk i 64«). Den stærke Interesse for Bogen — og Frants Henningsens Maleri »En Helt fra 1864« paa Foraarsudstillingen 1901 — førte ham ind paa den fra militær Side kritiserede, men fra historisk Side (Kr. Erslev, J. A. Fridericia) godkendte Undersøgelse af en enkelt Episode »Dragon Niels Kjeldsen og hans Drabsmand« (1902). Hans Syn paa Krigens Væsen og Uafvendelighed, der mere og mere fæstnede sig som et Modsætningsforhold til almindelig dansk Opfattelse og som en Pligt til at vedgaa sine Meninger, fremkaldte den oprindelig anonyme og med Bistand af daværende Kaptajn V. Dalhoff-Nielsen skrevne »Dommens Dag«, der kom i tolv Oplag, »Japansk Aand« (1908), et

moralsk Forsvar for Nationalmilitarisme med Tyskland mellem Linierne, og »**Mene—mene**« (1909, ny Udg. 1917 med Titel »**Dødens Besøg**«). Han blev herved for en Tid baade en angreben og en ensom Mand. Fuld Anerkendelse vandt derimod det næste folkepsykologiske Udgiverarbejde »**Danske Nybyggere**« (1910), der — til sidst paa et Materiale af ca. 8000 Breve og Dagbøger — udviklede sig til »De, der tog hjemmefra«, **I—IV** (1912—14). Hermed var Aaret for Verdenskrigens Udbrud naaet. L. **maatte** under denne — atter i Kraft af sine Forudsætninger, sine Erfaringer og sin Overbevisning — paa ny gaa skarpt imod hjemlig Opfattelse og Stemning. Hans Føling med tyske Forhold og Besøg ved Fronten fik ham imidlertid til modigt — nu og da ensidigt, nu og da fremsynet — at fastholde sine Anskuelser i talrige Artikler, Foredrag og Smaaskrifter, herimellem »Set og tænkt under den store Krig«, **I—II** (1915), »Fronten« (1916), »Krig, Kultur og Danmark« (s. A.), »Den gamle og den unge Kejsers Tyskland« (1917), »Militarismens Fallit« (1919) og »Ørnens Flugt over Rhinen og over Ækvator« (1924) samt mange af Kronikkerne i Udvalget heraf »Midt i og mod Strømmen« (1930), udgivet i Anledning af L.s Halvfjerdsarsdag. Mellem Modangrebene fra disse Aar maa nævnes sidste Afsnit af Harald Nielsen: »**Jøden—Filisteren—Holsteneren**« (1917), som L. imødegik i »**Æstetiker, Patriot, Polemiker**« (s. A.). Det maa indrømmes, at meget i den nuværende europæiske Udvikling ikke vilde have forbavset L., men ogsaa, at han undervurderede Følelsesgrundlaget for Modstanden og ikke tog fornødent Hensyn til Tidspunktet for Meningsudveksling om Militarismens moralske Værdier. Til L.s alsidige Forfatterskab henhører endelig hans Udgivelse af »**Henrik Ibsens episke Brand**« (1907) efter Originalmanuskriptet, som blev fundet i Rom og overgivet til ham, »H. C. Andersen i Tekst og Billeder« (1925) og Resultaterne af hans Interesse for Skuespilkunst, »**Fra danske Teatre 1927—29**« (1929) og Tonekunst, »**Levende Musik, mekanisk Musik**« (1931).

Ud over Forfatterskabet var L. virksom paa mange andre Omraader: 1902—08 Formand for Dansk Forfatterforening, 1913—22 for den københavnske Afdeling af Dansk Turistforening, fra 1916 for det Ancker'ske Legat, som han selv havde faaet 1894 (s. A. Understøttelse paa Finansloven) og 1915 bl. a. for Fællesudvalget for Landsfredning. 1900—15 var han Redaktør af »**Juleroser**«. Fra 1906 var han Medlem af Instituttet i Coimbra (som Tak for det utrykte Skuespil »**Inez fra Coimbra**«, som 1908 opførtes paa Det ny Teater), 1925 blev han Dr. phil. h. c. ved Universitetet i Jena og senere extr. Senator i Deutsche Academie, **München**. — Tit. Professor 1899. — R. 1907. DM. 1930. — Efterladte

Papirer i Det **kgf.** Bibliotek. — Mindesmærke paa Graven 1934, tegnet af Jens Lund. — Pastel fra Ungdommen af Tycho Jessen, Sortkridttegning af A. Tørsleff 1893 og Tuschtegning af Eigil Petersen, alle i Bakkehusmuseet. Tegninger af P. S. Krøyer (Hirschsprung) og af Carl Jensen 1931. Træsnit 1898 og af K. J. Almqvist 1933.

Selvbiografi i Forfatterbogen 1898, i Tilskueren, XXI, 1904, S. 27—37, i Chr. Rimestad: Digtere i Forhør, 1906, S. 87—91, i Nationaltidende 20. Febr. 1915 og Dansk Forfatterforening 1894—1919, 1919, S. LXV—CII. Nordstjernen 1. April 1894. C. E. Jensen: Vore Dages Digtere, 1898, S. 77—93. Lenart Hennings i Ord och Bild, X, 1901, S. 342—49. Hver 8. Dag 6. Dec. 1903. Hjalmar Christensen: Danske Digtere i Nutiden, 1904. Chr. Gulmann i Dansk Tidsskrift, 1904, S. 802—12. Georg Brandes: Samlede Skrifter, XV, 1905, S. 338—45. Helmer Lind i Ill. Tid. 14. Jan. 1906. Svend Leopold: Tres Talenter, 1918. J. Aakjær: Samlede Værker, IV, 1919. Erik Rindom: Indledning til kommenteret Udg. af: I det gamle Voldkvarter, 1920. Holger Jerrild i Gads dsk. Mag., XXIV, 1930, S. 375—84. Hans Brix i Forord til Midt i og mod Strømmen, 1930. Berl. Tid. 21. April 1914, II. Jan. 1922, 27. Juli 1930, 12. Juli 1931. Nationaltidende 21. April 1914, 28. Juli 1930, 12. Juli 1931. Politiken 28. Juli 1920, 2. Maj 1922, 28. Juli 1930, 12. Juli 1931. Social-Demokraten 27. og 28. Juli 1930, 12. Juli 1931.

Carl Dumreicher.

Larsen, Karl Georg, f. 1897, Maler. F. 18. April 1897 i Kbh. (Stef.). Forældre: Arbejdsmand, senere Lygtetænder Carl Christian L. (f. 1874) og Maline (Helene) Kirstine Jensen (f. 1871). Gift 28. Febr. 1920 i Kbh. (b. v.) med Bertha Louise Katrine Højgaard Christensen, f. 28. Nov. 1899 i Kbh. (Matth.), D. af Arbejdsmand Lorentz Frederik Otto Ernst Dusingus Højgaard C. (ca. 1860—1902) og Kjærsti Månsdatter (1860—1937).

Efter Konfirmationen var L. i Malerlære nogle Aar, gik en Tid paa Teknisk Skole, da han var seksten Aar gammel, men fik i øvrigt ingen Uddannelse. Hurtigt vandt han Fremgang ved Deltagelse i Kunstnernes Efteraarsudstilling 1916—20, Charlottenborg Foraarsudstilling 1919—20, Den frie Udstilling 1920. Specielt knyttedes hans Navn til den »Triangel-Udstilling«, som han, Vilh. Lundstrøm og Aage Wibolt afholdt i Fællesskab Maj 1919 i Ovenlyssalen i Bredgade, og hvor han bl. a. udstillede et Maleri af Billedhugger Bjergs Atelier-Kakkelovn gengivet i fuld Størrelse, og til De Fires Udstillinger 1921—28 (se Svend Johansen, Vilh. Lundstrøm og Axel Salto). Endvidere deltog han i Udstillingen Moderne Kunst i Aarhus 1918, i De Fires Udstillinger i Oslo 1921 og Göteborgs Kunstforening 1922, i Salon d'Automne i Paris 1922, den skandinavisk-franske Udstilling i Maison Watteau sst. 1923, de danske Udstillinger hos Liljevalch i Stockholm 1919, Helsingfors 1928 og Oslo 1931, Moderne dansk Kunst 1925, Kunststævnet

i Forum 1929, Unionalen i Kbh. 1931 og Rundskue-Udstillingen paa Charlottenborg 1936. Han har haft Særudstillinger i Kunsthallen paa Købmagergade April 1930 og Febr. 1934, hos C. K. Larsen i Klosterstræde Nov. 1932 (Mosaik), Kunstindustrimuseet Dec. 1935 (Mosaik) og paa Charlottenborg Jan. 1937 (sammen med Johan Behrens og Kai Mottlau). Til Dels for Stoltenbergs Legat opholdt han sig 1921—25 i Paris og paa Azurkysten (i Bormes og Cagnes, hvor han, Axel Salto og Lundstrøm med deres Familier i nogle Aar dannede en hel lille dansk Koloni). — L. slog igennem paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1917 med Billedet af en Violinspiller paa en Trappegang, et vittigt Indfald, der paa en aandfuld og elegant Maade anskueliggjorde Kubismens Idé og Rumopfattelse. Han var en Naturbegavelse, med et umiddelbart koloristisk Talent, der modnedes forbavsende hurtigt og navnlig fejrede Triumfer i Blomsterbilleder og Opstillinger. Samleren Chr. Tetzen-Lund protegerede ham fra Starten, hans Navn skød frem som en Stjerne under den *Sensation*, der stod om De Fires Udstillinger, og Kunsthandleren Carl Clausen tog ham som Gæst i sit Hus i Paris, opkøbte hans Billeder og gjorde opsigtvækkende Bestillinger hos ham. Dybere kunstnerisk Opfattelse tyngede ikke hans modtagelige og frodige Malersind. Midt i den ortodokse Modernitet malede han paa Bestilling af Tetzen-Lund et Portræt af dennes Moder i helt naturalistisk Stil (det fik Akademiets **Eckersberg-Medaille** paa Charlottenborg-Udstillingen 1919). For Resten bevægede han sig ubekymret over alle Maleriets Omraader, Figurbilleder lige saa gerne som Landskaber. Da den store Tid var ovre og magre Aar atter indfandt sig, kneb det for ham at holde sin kunstneriske Standard. Han trak sig for en Tid tilbage i Baggrunden, holdt privat Kunstskele og reddede sig over i Mosaikken, hvor hans Farvesans og Indfølgelse over for Stoffet kom smukt til deres Ret. Særudstillingen 1937 viste imidlertid ny malerisk Fremgang, og at han ingenlunde har udtømt sine Muligheder inden for Maleriet. Ved denne Lejlighed udstillede han tillige en Del ganske løfterige Skulpturer. — Malerier af L. findes i Kunstmuseet, Museerne i Aarhus, Aalborg, Ribe og Nationalgalleriet i Oslo, en Mosaik i Kunstindustrimuseet. — Selvportrætter, bl. a. 1915 og 1919.

Sig. Schultz: Ny Horisont, 1918. Leo Swane i Ekstrabladet 8. Maj 1919. Otto Gelsted: Ekspressionisme, 1919. Verden og vi 9. Maj 1919. Poul Henningsen i Klingen, II, 1918—19, Nr. 8. Vore Herrer 28. Okt. 1920. Oluf Thomsen i Politiken 14. Jan. 1921 og 29. Jan. 1923. Emil Bønnelycke sst. 2. Jan. 1921 og i Berl. Tid. 26. Juli 1922. Axel Salto i Magasinet 21. Maj 1923. Carl V.

Petersen i Tilskueren, XLI, 1924, I, S. 180 ff. Vilhelm Wanscher i Politiken 8. Jan. 1924, 2. Jan. 1925 og 1. Nov. 1925. Politiken 27. og 28. Dec. 1924, 4. Jan. 1925. Otto Gelsted i Ekstrabladet 2. Jan. 1928. Danske i Paris. Red. af Franz von Jessen, II, 1938. *Sigurd Schultz.*

Larsen, Kay, f. 1879, Forfatter. F. 19. Dec. 1879 i Kbh. (Hellig.). Forældre: Lingerihandler Peter Heinrich L. (1847—1908) og Ingrid Louise Vilhelmine Petersen (1855—1935). Gift 1. Febr. 1917 i Kbh. (Naz.) med Helen Maud Meyer, f. 11. Nov. 1887 paa Frbg., D. af Grosserer Ludvig August M. (1856—1933) og Alice Ophelia Emma Maud Hanson (1860—1904).

L. uddannedes ved Industri og Handel i Frankrig, England, Schweiz og Tyskland og tog 1912 Grossererborgerskab i Kbh. En væsentlig Del af sin **Arbejdskraft** har han imidlertid anvendt paa litterær og videnskabelig Syssel. Han har udgivet et Par skønlitterære Arbejder og skrevet en Del om Gentoftes Sogns Historie, men hans Hovedindsats er et mangeaarigt, flittigt Studium af dansk Søfarts og danske Koloniers Historie, der har sat Frugt i flere historiske Værker og Afhandlinger, nogle halvt novelistiske Skildringer og, ikke mindst, i Tilvejebringelsen af omfattende arkivalske Samlinger til de nævnte Emners Historie. Af hans historiske Værker kan nævnes »De danske ostindiske Koloniers Historie« (I—II, 1907—08), »Danmarks Kapervæsen 1807—14« (1915), »De danske i Guinea« (1918), »Dansk-Vestindien 1666—1917« (1928) og »Den danske Kinafart« (1932). Til den anden Kategori hører »Krøniker fra Trankebar« (1918), »Krøniker fra Dansk Guinea« (1921) og »Paa Kryds med Kamphanen« (s. A.). Samlingerne bestaar i Kartotekerne »Dansk-ostindiske Personalialia og Data« (Rigsarkivet og Det kgl. Bibliotek), »Dansk-vestindiske og -guineiske Personalialia og Data« (Det kgl. Bibliotek), »Dansk Søfart« (Museet for Handel og Søfart, Kronborg), »Dragør Skibe og Skibsfolk« (Dragør Museum) og »Søfarten og dens Mænd« (Det kgl. Bibliotek). Der kan rettes visse Indvendinger mod Indsamlingen og Ordningen af dette omfattende Materiale, men det repræsenterer et meget fortjenstfuldt Arbejde paa et hidtil uopdyrket Felt og vil yde værdifuld Hjælp til videre Studier. — L. var 1915—19 Medlem af Forfatterforeningens Bestyrelse og dens Sekretær 1916—19; i sidstnævnte Egenskab var han Hovedmanden for Sammenslutningen med National Forfatterforening 1919. — R. 1919.

Dansk Forfatterforening 1894—1919, 1919, S. 200 f. De Nieuwe Gazet 11. Aug. 1926. Hist. Tidsskr., 10. Rk., II, 1932—34, S. 432—35. Kritisk Uge-revue, 1936, Nr. 956.

Poul Engelstoft.

Larsen, Knud Erik, 1865—1922, Maler. F. 27. Aug. 1865 i Vinderød, d. 7. Dec. 1922 paa **Frbg.**, begr. i Kbh. (**Ass.**). Forældre: Lærer Jens Peter L. (1826—97) og Julie Sophie Olsen (1826—97). Gift 8. April 1893 i Kbh. (Johs.) med Frederikke Elisabeth Dall, f. 22. Maj 1870 i Øster Skerninge, D. af Lærer Peder D. (1825—91) og Johanne Oline Jensen (1828—87).

L. begyndte som Malersvend og dimitteredes af Teknisk Selskabs Skole til Kunstakademiet, som han besøgte fra Okt. 1883 til sin Afgang Jan. 1889. Han debuterede paa Charlottenborgs Foraarsudstilling 1887 med et Portræt og hørte lige til sin Død til Charlottenborgs faste Udstillere. Desuden udstillede han 1907—10 og 1922 paa Kunstnernes Efteraarsudstilling, ligesom han har været repræsenteret paa de fleste større samtidige Udstillinger af dansk Kunst i Udlandet, bl. a. Kunstgewerbemuseum i Berlin 1910—11, i Rom 1911, Brighton 1912 og paa Den baltiske Udstilling i Malmø 1914. Akademiet tildelte ham 1893 Neuhausens Præmie for et Portræt af hans Fader (**tilh.** Nationalmuseum i Stockholm) og 1894 **Aarsmedaillen** første Gang for »Barnedaab i Frederiksborg Slots kirke« (**Kunstmuseet**). 1898 modtog han Aarsmedaillen anden Gang for »Sct. Hans Aften«, hvorved han blev Medlem af Kunstakademiets Plenarforsamling, og 1902 Udstillingsmedaillen for »Kristus i Emaus« (Marcuskirken paa **Frbg.**). Sardin Hansens Præmie for Genremaleri tilfaldt ham 1901 for »Sommer, Børnene binder Kranse« og 1905 for »En vestjysk Begravelse«. L. havde fra 1908 til sin Død Sæde i Akademiraadet og var fra 1914 til sin Død Medlem af Charlottenborg-Udstillingens Komité (valgt af Akademiraadet). Han har foretaget Rejser til England 1889, Berlin og Dresden 1891, Italien (for et Akademistipendium) 1898, Paris, Holland og Belgien 1899. — L. malede oprindelig Landskaber og Genrebilleder, som oftest med Motiver af det nørrejyske Folkeliv. Efterhaanden gled han mere og mere over i Portrætfaget og blev en af sin Tids hyppigst benyttede Portrættører. Hans **Portræt-galleri**, udført paa Bestilling af talrige offentlige og private Institutioner, omfatter karakterfuldt opfattede og dygtigt gennemførte Portrætter af en Række af Samtidens betydeligste Mænd: **Vilh. Thomsen** til Videnskabernes Selskab, **Harald Høffding** til Carlsbergfondet (Æresboligen), **Axel Helsted**, **Hans Smidth**, **H. Storck** og **Th. Stein** til Udstillingskomiteen paa Charlottenborg, **Sophus Muller** til Nationalmuseet, **Alex. Foss** til Fr.borg og Arbejdsgiverforeningen, **Overpræsidenterne V. Oldenburg** og **F. de Jonquières** og **Borgmester L. Borup** til **Kbh.s** Raadhus samt **Biskopperne Stein** og **Balslev** til **St. Knuds Kirke** i Odense. L. har tillige tegnet

Illustrationer og Bogudstyr, bl. a. til Chr. Richardts »Vort Land«, Blichers »Trækfuglene« og Weilbachs Kunstnerleksikon (1897), og har givet Udkast til Sølvarbejder. Foruden paa Kunstmuseet i Kbh. (»Barnedaaben« (1894) og »Bette Dorth« (1904)) er L. repræsenteret i Museerne i Aarhus, Odense, Randers, Ribe, Aalborg og Maribo. Alterbilleder findes i Mariendalskirken og Marcuskirken paa Frbg. og i Johanneskirken i Aarhus og Glasmalerier i St. Thomas Kirken paa Frbg. — R. 1918. — Malerier af J. G. Schlichtkrull (posthumt) hos Udstillingskomiteen paa Charlottenborg, af S. Wandel og af Gerda Holm, f. Larsen, 1929, begge sidstnævnte i Familieejje.

Sophus Michaëlis i Kunst, IV, 1902. L. C. Nielsen i Ill. Tid. 7. Dec. 1902. N. V. Dorph sst. 15. Dec. 1922. Politiken 8. Dec. s. A. *Egil' H. Bränniche.*

Larsen, Lars, 1821—1902, Møbelfabrikant. F. 31. Jan. 1821 i Kbh. (Holmens), d. 28. Dec. 1902 sst., begr. sst. (Holmens). Forældre: Kgl. Kusk Jørgen L. (Andebølle) og Maren Nielsen. Gift 19. Nov. 1853 i Kbh. (Holmens) med Claudine Marie Hansen, f. 8. Jan. 1835 i Kbh. (Helligg.), d. 10. Dec. 1893 sst., D. af Hofmøbelfabrikant C. B. H. (s. d.) og 1. Hustru.

L. blev tidligt forældreløs, og straks efter Konfirmationen kom han i Sadelmagerlære og blev Svend 1840. Han rejste derefter til Tyskland paa Professionen og arbejdede i flere Byer, navnlig Berlin. Han deltog 1848 mod sin Villie i Gadekampene i Berlin og var ved denne Lejlighed nær blevet dræbt. S. A. drog han hjem, da Krigen i Hertugdømmerne kaldte ham tilbage. Han aftjente sin Militærtjeneste som Arbejdssoldat og blev 1849 Værkfører hos C. B. Hansen. 1853 tog han Borgerskab som Sadelmager og ledede Sadelmagerværkstedet hos C. B. Hansen som selvstændig Mester. Efter sit Giftermaal med Hansens Datter overtog han 1867 sammen med sin Svoger Charles Hansen Svigerfaderens Møbelfabrik og var Medindehaver til 1894. Fra sin Stilling i den 1870 ophævede gamle Kbh.s Borgervæbning bevarede han Titlen Kaptajn. C. B. Hansens Virksomhed voksede under hans Ledelse i disse Aar, og Firmaet deltog med Ære i mange af Udlandets store Udstillinger. Ved Siden af sin industrielle Virksomhed var L. ivrigt med i Arbejdet for Lærlingesagen. Han var Formand for Foreningen til Lærlinges Uddannelse fra dens Stiftelse 1874 og var virksom for Oprettelsen af Lærlingeforeningens Lotteri 1877. Da man gik bort fra de forskellige Industrilotteriers Koncessioner, arbejdede han for Oprettelsen af Alm. dansk Vare- og Industrilotteri, der traadte i Kraft 1887, og hvis Næstformand L. blev. Han havde forinden

været Formand for Forretningsudvalget. Overskudet fra Lotteriet anvendtes til det 1882 oprettede Læringleplejehjem og Alderdomshjemmet Fredenshus, i hvis Oprettelse L. tog virksom Del. Han var desuden Medlem af Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk fra Stiftelsen 1879. Fra 1875 var han endvidere virksom i Industriforeningen, ligesom han deltog i Arbejdet for Den broderlige Arbejderklasses Hjælpeforening og Kbh.s Fængsels-selskab. Han var i det hele taget med i alt, hvad der kunde gavne Haandværker-Ungdommen. 1876—89 var han Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation. — R. 1881. DM. 1882. — Maleri af L. som Dreng i Familieeje. Buste, vistnok af italiensk Kunstner, lige-saa. Træsnit 1877, 1881 og 1895.

A. Bauer: C. B. Hansens Etablissement 1830—80, 1880. Ill. Tid. 3. Febr. 1901 og 4. Jan. 1903. C. A. Clemmensen: Alm. dansk Vare- og Industri-en, 1937. Georg Nygaard.

Larsen, Vilhelm Lauritz Andreas, 1861—1913, Snedkermester. F. 12. Dec. 1861 i Kbh. (Frue), d. 2. Marts 1913 sst., begr. sst. (Vestre). Forældre: Snedkermester Hans Christian L. (1825—79) og Emma Frederikke Edvardine Thorup (1828—1913). Gift 8. Febr. 1895 paa Frbg. (Kat.) med Marie Agathe Derungs, f. 18. Sept. 1861 i Disentis, Kanton Graubünden, Schweiz, d. 14. Juli 1914 i Kbh., D. af Bogbinder Caspar D. og Maria Ursula Candinas.

Allerede i Drengesaarene hjalp L. til paa Faderens Værksted, og efter Konfirmationen kom han i Lære sst. Saa snart han var blevet Svend, rejste han udenlands paa Professionen og arbejdede baade i Berlin, Wien og Paris. Navnlig det sidste Sted opholdt han sig længe og valgte særlig de Værksteder, hvor der stilledes de største Fordringer og løstes de vanskeligste Opgaver. Sammen med Broderen Hans Peter L. overtog han 1890 den af Faderen 1867 grundlagte Virksomhed og fortsatte den under Firmanavn H. P. og L. L. Fra dette Værksted udgik en Række overmaade smukke Møbler, der var blevet til i Samarbejde med forskellige interesserede Kunstnere. Disse Møbler vakte den kyndiges store Beundring paa Grund af den Omhu, hvormed de var udført. L.s Nøjagtighed blev aldrig til Tørhed, og han arbejdede med sand kunstnerisk Begejstring i sit Fag. Maleren Johan Rohde, der i første Række lod L. udføre sine Intentioner, siger om ham: »Han var en sjælden Haandværker og vilde være sjælden, hvor i Verden han end virkede; enhver, der har nogen Erfaring i hans Fag, vil vide og uden Betænkning erkende, at der overhovedet ikke nu om

Stunder noget Steds blev gjort bedre Snedkerarbejde. Han kunde med samme Ret som en Kunstner signere sine Arbejder — hvad den beskedne Mand kun gjorde paa andres Forlangende«.

Emil Hannover i Tidsskr. for Industri, I, 1900, S. 108 f. Johan Rohde sst., 1913, . 9 .

Georg Nygaard.

Larsen, Lars Christian, 1813—73, Borgmester, Politiker. F. 19. Jan. 1813 i Odense, d. 24. Marts 1873 i Kbh. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Gæstgiver Frederik L. (1774—1853) og Karen Theilgaard (1780—1831). Gift 17. Maj 1844 i Odense med Christine Sophie Luise Helweg, f. 12. Okt. 1822 i Odense, d. 14. Nov. 1878 i Vordingborg, D. af Distriktskirurg, Dr. med. Hans Zacharias H. (1785—1864) og Anna Eisabe Wendt (1790—1878).

L. blev Student 1829 fra Odense og cand. jur. 1833, var derefter Sagførerfuldmægtig nogle Aar, 1841—48 Notarius for Kbh.s Borgerrepræsentation og blev 1846 Overretsprokurator. 1845 førte han Forsvaret for sin Svoger Fr. Helveg (s. d.) i **Generalfiskalsagen** mod ham for hans Tale ved det nordiske Studentermøde. L. var 1850—58 og 1860—63 Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, i den sidste Periode dens Formand. Fra 1863 var han Borgmester for Magistratens 1. Afdeling. Han havde 1848 forgæves søgt Valg til den grundlovgivende Rigsforsamling i Odense og 1849 til Folketinget i Kbh.; 1854—61 repræsenterede han Kbh.s 1. Kreds og 1863—72 3. Kreds i Folketinget og var desuden 1864—66 Medlem af Rigsraadets Folketing. Han stod L. N. Hvidt nær og var nationalliberal, men hørte til de af Bondevennerne mest velsete. Han var en kyndig Jurist, med omfattende Viden og en usædvanlig Evne til at udtrykke sig kort og koncist. Han talte ikke meget i Salen, men prægede i Udvalgene adskillige vigtige Love. 1858 blev han Medlem af Kommissionen om stemplet Papir, 1868 af Proceskommissionen og gjorde i dem begge god Fyldest. 1867 nævnedes han som Justitsministeremne. Efter Wienfreden hørte han til den Kreds, der støttede Molzen (jfr. Jules Hansen og E. Heltzen) og var Mellemand mellem ham og Tietgen i visse økonomiske Forhandlinger. — Etatsraad 1867. — R. 1862. — Sortkridttegning af H. Olrik 1873 i Familieej. Silhouet i Privateje. Træsnit at H. P. Hansen 1873.

Svendborg Avis 29. April 1872. Berl. Tid. 29. Marts 1873. Ill. Folkeblad II. Maj s. A. Ill. Tid. [af P. V. Grove] 6. April s. A. A. F. Kriegers Dagbøger, I—VI, 1920—25, passim. A. Friis: Den danske Regering og Nordslesvigs Genforening med Danmark, 1921, S. 63, 65, 199.

Poul Engelstoft.

Larsen, Lars Peter, f. 1862, Missionær. F. 8. Nov. 1862 i **Baarse**. Forældre: **Smed Jens L.** (1836—1924) og Ellen Nielsdatter (1840—1915). Gift 1° 26. Okt. 1889 i Kbh. (Trin.) med Anna Elisabeth Seidelin, f. 5. April 1867 i Kbh. (Frue), d. 15. Nov. 1903 i Madras, D. af Docent, senere Professor ved Polyteknisk Læreanstalt Carl Julius Ludvig S. (s. d.) og Hustru. 2° 27. Aug. 1910 i Tirukoilur med Gjertrud Cathrine Andersen, f. 5. Juni 1884 i Værløse, D. af Skovfoged Anders A. (f. 1852) og Francisca Mathilde Andersen (f. 1857).

L. blev Student 1882 fra Herlufsholm, cand. theol. 1888. Alle rede tidligt havde han gennem en Prædiken af Skrefsrud faaet Missionskaldet, og i Studenteraarene blev det næret gennem Akademisk Missionsforening. 1889 meldte han sig til Tjeneste for Dansk Missionsselskab, blev s. A. sendt til Indien, hvor han fik sin Arbejds-mark i Madras, særlig blandt de unge engelskdannede Hinduer. Ved sine fremragende Egenskaber kom han snart i første Række blandt de danske Missionærer, men under et Hjemmeophold 1898 blev han angrebet for, at hans Kristendomsopfattelse ikke var tilstrækkelig konfessionel og sakramental. 1899 tilbød Kristelig Forening for unge Mænd i Madras ham en Stilling som Leder af Missionsarbejdet blandt Studenterne i Madras; han modtog dette Tilbud og traadte dermed ud af Missionsselskabets Tjeneste. For at hans Arbejde stadig kunde blive understøttet fra Danmark, dannedes et særligt Udvalg for L. P. L.s Mission. Professor, senere Biskop Peder Madsen blev Formand, og efter hans Død 1911 Professor, senere Biskop Valdemar Ammundsen. 1910 oprettede flere engelske og amerikanske Missionsselskaber i Sydindien i Fællesskab en Højskole til Uddannelse af indfødte Præster. Ved dette Central Theological College i Bangalore blev L. ansat som Professor i bibelsk Eksegese og Religionshistorie, og 1911—24 var han Skolens Forstander. Fra 1924 arbejdede han i Madras paa Det britiske Bibelselskabs Revision af den tamulske Bibeloversættelse, et Hverv, der viser, hvor højt man skattede hans indgaaende Kendskab til det tamulske Sprog. 1928 forelaa det nye, 1933 det gamle Testamente i revideret Oversættelse. Efter en 44-aarig Missionærgering i Indien vendte L. tilbage til Danmark 1933 og optog trods sine 70 Aar en Virksomhed som Hjemmearbejder for Missionen i Dansk Missionsselskabs Tjeneste. — Ved sin karakterfulde kristne Personlighed, sin klare Tanke og sin dybe, sympatetiske Forstaaelse for indisk Aandsliv har L. i hele Sydindien vundet en overordentlig Anerkendelse, baade hos Europæere og Indere, Kristne og Ikke-Kristne. Under sine Ophold i Danmark har han

ved personlig Paavirkning i Tale og Skrift hjulpet mange til større Klarhed, Fasthed og Selvstændighed i kristelig Henseende. Flere Gange har han holdt missionshistoriske Forelæsninger ved Kbh.s Universitet. Hans fortrinlige Bog »**Hindu-Aandsliv og Kristendommen**« (1907) er en saadan Række Forelæsninger. Desuden har han udgivet forskellige bibelske Studier, der vidner om hans dybe Fortrolighed med Bibelen og hans sjældne Evne til pædagogisk Tilrettelægning af et ofte vanskeligt Stof: »Gaven og Opgaven. Vejledning til Fordybelse i Efeserbrevet« (1906), »Vejledning til Fordybelse i Korintherbrevene« (1908), »Paulus' Brev til Romermenheden« (1937), »Tro« (1907), »Bøn« (1915) og »**Kristus-Vejen**« (1929). Særlig Opmærksomhed — og adskillig Modsigelse — vakte »Korset i Biblens og Livets Lys« (1912) paa Grund af den afgjorte, om end i Formen nænsomme, Kritik af den overleverede Forestilling om Kristi Død som en stedfortrædende Straflidelse, der skulde forandre Guds Sindelag over for Mennesker fra Vrede til Kærlighed. — Som en velfortjent Paaskønnelse af L.s betydningsfulde Virksomhed udnævnte Universitetet i Lund ham 1918 til Æresdoktor i Teologi.

Meddelelser fra L. P. Larsens Mission blandt Indiens Studenter. Nr. 1—70, 1900—37. Dansk Missions-Blad, 1899, S. 68—73. N. Bundgaard: Det danske Missionselskabs Historie, I, 1935, S. 148, 186—90, 195 f. F. Torm i Teologisk Tidsskrift, 1913, S. 69—74. V. Ammundsen i Hovedstaden 8. Febr. 1914 og Dagens Nyheder 6. Nov. 1932.

r n
Lorenz Bergmann.

Larsen, Lars, 1758—1844, Skibsreder og Værftsejer. F. 25. Marts 1758 i Kbh. (Frels.), d. 18. Jan. 1844 sst. (Trin.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Silkevæver, senere Brygger Peder L. (ca. 1729—1809) oS Charlotte Margaretha Holm. Gift 20. Marts 1807 i Kbh. (Holmens) med Jacobine Ursin, f. 25. Marts 1772 i Kbh. (Holmens), d. 3. Okt. 1819 sst. (Trin.) (gift 1° 1795 med Premierløjtnant i Søetaten Georg Jacob Kryger, 1771—tidligst 1800), D. af Kaptajn-løjtnant, senere Kontreadmiral Svend Martin U. (1728—1810) og Frederikke Marie Ursin (1741—1816).

L. hørte til Inderkredsen af københavnske Storkøbmænd fra Slutningen af det 18. Aarhundrede. 1797 kunde hans Handelsflaade ansættes til ca. 1400 Kommercelæster, og han blev kun overgaaet af Asiatisk Kompagni og af Huset Duntzfeldt. En betydelig Del af sin indtjente Formue anbragte han i Grundejendom i Kbh. Han erhvervede 1802 den nuværende Larsens Plads fra Firmaet Duntzfeldt, Meyer & Co. for 42 000 Rdl. og ejede ved sin Død desuden Blaa Pakhus og Lade- og Lossepladsen

bag Slotsholmsvagtten. Desuden købte han Grund i den nyanlagte Kronprinsessegade, der paa det Tidspunkt tegnede til at blive en af Kbh.s smukkeste Gader. L. var vellidt af de mange Mennesker, han kom i Forbindelse med, og han interesserede sig levende for unge Mennesker, der gerne vilde frem, saaledes Ankersmed Hans Caspersen. 1807 blev han Medlem af den Kommission, som skulde drage Omsorg for, at Indløbet gennem Kalveboderne til Langebro blev gjort tilgængeligt for Levnedsmiddelsejladsen. — DM. 1809. R. 1812.

Carl Bruun: Kjøbenhavn, III, 1901. Museum, 1892, II, S. 172.

Harald Jørgensen (*C. Nyrop*).

Larsen, Lauritz Christian, f. 1874, Journalist, Generalkonsul. F. 27. Aug. 1874 i Kbh. (Frue). Forældre: Købmand Jens L. (1847—1925) og Laura Petrine Christensen (1848—1914). Gift 10. Juni 1904 i Kbh. (b. v.) med Emma Emilia Rehne Pino, f. 22. Aug. 1873 i Kbh. (Pauls). Navneforandring 6. Marts 1901.

L. blev Student 1894, privat dimitteret, og cand. jur. 1902. S. A. knyttedes han som Journalist til »Vestjyllands Socialdemokrat«. Ved Siden af Journalistikken forsøgte han sig som Forfatter, idet han 1903 udgav en københavnsk Forstadsskildring, »Halvmennesker«, der fik en god Modtagelse af Kritikken, men hidtil, bortset fra en privat udgivet Digtsamling »Adrians Sange« (1936), er blevet hans eneste Bidrag til Litteraturen. Bogen gav med Selvoplevelsens Styrke en Skildring af Fattigfolks triste Liv. 1904 ansattes L. ved det af »Politiken« startede Ekstrablاد og blev, da »Ekstrabladet« fra 1. Jan. 1905 fik selvstændig Redaktion, Bladets Redaktionssekretær. 1907 blev han Redaktionssekretær ved »Social-Demokraten«. Han deltog samtidig flittigt i det sociale Arbejde, idet han 1909 var Leder af De arbejdsløses Kontor og 1909—11 af Børnenes Kontor. 1909—19 sad han i Børnehjælpsdagens Forretningsudvalg. I det hele taget blev der gjort udstrakt Brug af hans Arbejdsevne og altid parate Oplagthed. Ogsaa inden for Fagfællernes Kreds benyttede man ham, og han var 1904—17 Medlem af Journalistforbundets Bestyrelse. 1917 forlod han den aktive Journalistik for at overtage Stillingen som Fuldmægtig i det under Krigen udvidede og omorganiserede Udenrigsministeriets Pressebureau og forflyttedes 1919 som Presseattaché til det danske Gesandtskab i Berlin. 1924 deltog han i de dansk-tyske Skoleforhandlinger og blev 1932 udsendt Konsul i Flensborg, hvor han siden 1933 har virket som dansk Generalkonsul. — R. 1922. DM. 1928.

Journalisten, XV, 1919, S. 13 f.; XXX, 1934, Nr. 17. Georg Nygaard.

Larsen, Mads, f. 1862, Politiker. F. 28. Maj 1862 i **Hessum**, Lunde Herred, Fyn. Forældre: Gaardejer Knud L. (1834—1908) og Maren Madsen (1840—1924). Gift 29. Juli 1887 i Østrup, Lunde Herred, Fyn, med Dorthea Kirstine Jensen, f. 23. Dec. 1864 i Østrup, D. af Gaardejer Johannes J. (1817—87) og Abelone Rasmussen (1837—94).

L. søgte i sine unge Aar en alsidig Uddannelse som praktisk Landmand og ved gentagne Højskoleophold. Vinteren 1881—82 var han Elev paa Vester Skerninge Højskole, to Aar efter paa Særslev Højskole og gennemgik derpaa Dalum Landbrugsskoles Mejeriskole. I en Aarrække var han Mejeribestyrer i Aastrup ved Faaborg og 1895—1902 Forpagter af Skeby Præstegaard. I denne Periode blev han indfanget af Politikken, var Sogneraadsmlem 1897—1909 og opstilledes 1898 i Ollerupkredsen, hvor han var valgt 1901—03 som Venstrereformmand. Ved Venstrereformpartiets Deling 1905 fulgte han de Radikale, valgtes i sin gamle Kreds 1906 og holdt den til Valget 1910, da han ved N. P. Bransagers Sygdom blev Køgekredsens Kandidat og valgtes her. Han holdt denne Kreds til 1920, da han ved Aprilvalget blev opstillet og valgt i Stege-Vordingborgkredsen, hvor han genvalgtes, til han 1935 trak sig tilbage. 1913—19, i Krigens vanskelige Aar, var L. Medlem af Finansudvalget og udførte her et dygtigt Arbejde. Han var i disse Aar Ordfører for Kirke- og Undervisningsministeriets Budgetter og for den københavnske Skolelov, men mere end noget andet var han interesseret i Husmandslovgivningen og har siden 1902 været Formand for Husmandskommissionen i Odense Amt. Han har her udført et stort og grundigt gennemført Arbejde, der vil sætte ham et smukt Minde paa hans Hjemegn. L. var som aktiv Politiker mere brændende for de Spørgsmaal, der havde hans Interesse og Kærlighed, end de fleste. Han kunde med Lidenskab forsvare sin Sag og var som Rigsdagsarbejder flittig og omhyggelig. Efter at have trukket sig tilbage fra sin politiske Virksomhed fortsatte han sit Arbejde for Udstykningsbevægelsen. — Portrætteret paa Oscar Matthiesens Maleri af den grundlovgivende Rigsdag 1915 (1923, Rigsdagen).

Østsjællands Folkeblad 13. Maj 1910. Fyns Venstreblad 27. Maj 1912 og 27. Maj 1932.

G. Fog-Petersen.

Larsen, Otto Michael, 1845—1922, Læge. F. 29. Dec. 1845 i Randers, d. 15. Marts 1922 i **Kbh.**, Urne paa Bispebjerg Kgd. Broder til A. C. og Jul. L. (s. d.). Gift 21. Marts 1877 i **Kbh.** (Holmens) med Edla Annette Josepha Carstensen, f. 16. Okt.

1853 i Husum, d. 19. Febr. 1936 i Hellerup, D. af Kaptajn, Digeinspektør Richard Peter C. (1822—1901) og Agnes Suzanne Christine Owen (1828—94).

L. blev Student fra Borgerdydskolen paa Christianshavn 1864 og medicinsk Kandidat 1871. Han var Reservelæge ved Koppelazaretterne paa Frue Arbejdshus 1871 og ved Enighedsværn i Kbh. 1872, Reservelæge ved Kommunehospitalets (blandede) Afd. V Sept. 1874 og Reservekirurg ved samme Afd. 1875—77, anden Vaccinator ved Vaccinationsanstalten 1877—78, Kommunelæge i Kbh. 1878—1920. Han uddannede sig som Øjenlæge som Assistent ved C. N. Christensens Øjenklinik, som han var Medbestyrer af 1888—89. 1889—98 havde han Øjenklinik sammen med H. C. Møllerup, derefter alene. Han skrev enkelte Artikler i sit Specialfag, men hans væsentligste Virksomhed laa paa andre Felter. Han var en ivrig og utrættelig Forkæmper for Vegetarismen, hvorved han forstod Levemaade i Overensstemmelse med Naturen, og han arbejdede for Afholdssagen, fordi Afhold fra Spiritus var uløselig knyttet til Vegetarismen. Han var Medstifter af Afholdssamfundet 1889 og var dets Formand til 1906. 1896 var han Medstifter af Dansk vegetarisk Forening og dens Formand til 1911. I Skrift og Tale slog han til Lyd for naturlig Levemaade, og flere af Dansk vegetarisk Forenings Smaaskrifter skyldes hans Pen. 1901 udgav han »Naturhelbredelsen«, en Sundhedslære fra vegetarisk Synspunkt (2. Udg. 1923). Selv om L.s Ideal var den rene Frugtdiæt, indsaar han, at dette Ideal af mange Grunde ikke kunde naas, og tillod derfor en blandet vegetarisk Kost samt Mælk, Æg og Honning, men var en fanatisk Modstander af al anden animalsk Føde. Han slog ogsaa stærkt til Lyd for de andre naturlige Sundhedskilder: Lys, Luft, Vand og Gymnastik, men hans ensidige vegetariske Indstilling bevirkede, at han ikke vakte større Opmærksomhed uden for Vegetarernes Kreds paa et Tidspunkt, da Lægerne ikke interesserede sig synderligt for Ernæringens Betydning for Sundheden eller for diætetisk Behandling af Sygdom. — Portrætre relief af R. Bøgebjerg 1905 i Familieeje.

Afholdssamfundets Aarsberetning 1909. Anton Schmidt: Afholdsbevægelsens Verdenshistorie, IV, 1914. Politiken og Berl. Tid. 16. Marts 1922.

Axel Borghjærg.

Larsen, Morten, 1851—1936, Præst. F. 13. Nov. 1851 i Vesterø Sogn paa Læsø, d. 19. Sept. 1936 i Holstebro, begr. sst. Forældre: Husmand og Sømand Lars Marcussen Mortensen (1819—54) og Karen Larsdatter Bang (1815—54). Ugift.

Kun to-tre Aar gammel mistede L. sine Forældre Hans Morfader, Lars Bang, opretholdt Barndomshjemmet et Par Aar, hvorefter det opløstes, og den forældreløse Dreng kom ud blandt fremmede i forskellige, ikke altid særlig gode Plejehjem. Hans Skolegang gav ham kun maadelige Kundskaber og ingen Glæde til at lyse op i hans triste Tilværelse. I sit sidste Skoleaar fik han dog en Lærer, som han altid mindedes med stor Taknemmelighed. I sin Barndom brækkede han en Arm, og den blev aldrig stærk mere. Sømand eller Landmand kunde han da ikke blive. Hos en Søsters Mand, der var Snedker i Nøddebo, kom han i Lære, men havde ikke Haandelag til sit Arbejde. Imidlertid var Pastor Høeg i Torup blevet opmærksom paa den begavede og lærelystne unge Mand og optog ham som Plejesøn i sit Hjem. 1873 tog L. Lærereksamen fra Jonstrup, tre Aar efter Studentereksamen, og 1887 blev han cand. theol. I sin Studietid følte han sig stærkt knyttet til Professor P. Madsen, og Fordybelse i Søren Kierkegaards Skrifter prægede ham for Livet. 1881—85 var L. Præst for den dansk-norske Menighed i Paris, hvor hans Plejemoder holdt Hus for ham. Baade Bjørnson og Jonas Lie boede da i Paris, og i deres Hjem kom han ofte, tiest i den sidstes. Skuffelser af personlig Art og ny Læsning af Søren Kierkegaard førte ham ind i en stærk religiøs Krise. Under sine aandelige Kampe fik han Hjælp af en katolsk Præsts Prædiken, han tilfældigt hørte, fandt sit faste Hjemsted i den kristne Tro og følte sig under Krisens Forløb mere og mere i Discipelforhold til Grundtvig. Efter sin Afsked med Paris vilde han dog ikke straks være Præst igen; 1885—87 var han Lærer ved Æbeltoft Højskole. Under et Sommerophold hørte Digteren Goldschmidt hans Foredrag og var optaget af deres Indhold og Form. 1887 blev han Præst for den nyoprettede Valgmenighed i Holstebro; 1914 blev den Frimenighed, idet L. alene af kirkepolitiske Grunde (i Anledning af Arboe Rasmussen-Sagen) ønskede at udtræde af Folkekirken. 1927 trak han sig tilbage fra sin Stilling, men prædikede nu og da i sin gamle Kreds og andetsteds. Ved Menighedsskolen paa Liselund var han en trofast og skattet Medarbejder fra dens Oprettelse til kort Tid før sin Død. — Inden for den grundtvigske Retning havde L. en meget fremtrædende Stilling; han var Medlem af Kirkeligt Samfunds Styrelse fra dets Stiftelse 1898 til 1927. I kirkepolitiske Kampe deltog han som en ivrig Stridsmand for de grundtvigske Frihedskrav. Navnlig i »Højskolebladet«, i »Bavnen« (som han i nogle Aar var Medredaktør af), men ogsaa i Dagspressen skrev han talrige Artikler; i disse og ikke mindst som Medlem af Det kirkelige Udvalg 1904—10 talte han

Frihedens Sag. Han havde selv sit faste Staasted i gammeldags Kristentro, men var Modstander af al Tvang i aandelige Spørgsmaal. Som Polemiker var han sjælden saarende, som Regel klar, ofte skarp, dannet i Søren Kierkegaards Skole. Hans stærke nationale Følelse bevægede ham til 1909 at stille sig ved Folketingsvalget i Holstebrokedsen som Tilhænger af Neergaards Forsvarsstandpunkt, og i Tiden efter Verdenskrigen arbejdede han for en sydligere Grænse end den, der blev sat. Men først og fremmest var han Præst. Hans Liv var et stærkt Vidnesbyrd. Han var offervillig i al sin Færd, godgørende, Børneven, elsket af sin Menighed. Han var en Forkynder af Guds Naade, af Ydre lille og uanselig; i Begyndelsen af sin Tale var han ofte famlende og søgende, men Emnet greb ham, og han kunde, i Aandens Tjeneste, vidne med et Vejrs Vælde og Kraft, efter Evangeliets Ord: »Det er ikke Eder, som taler, men Eders Faders Aand, som taler ved Eder«. — Hans mange boglige Arbejder er præget baade af hans polemiske Evne og hans Gerning som Forkynder: »Brændende Spørgsmaal« (I—V, 1901—11), »Hvad er Meningen?« (1917), »Kirkepolitiske Spørgsmaal i Nutiden« (1918), »Lov og Evangelium« (1899, 2. Udg. 1910), »En Opvaagnen« (I—II, 1912—13, samlet Udg. 1922), »Livstanker« (I—III, 1918—21), »Helligaanden« (1923), »I Skumringen« (1927), »De levende Vandstrømme« (1929), »Kristus i os« (1930), »Oplevelse« (1933), »Romerbrevet Kap. 9—11« (1935). — Malerier af Johs. Krogh (Jensen) 1911 paa Liselund, af Ole Søndergaard 1928 samt af L. Find 1932 (tilhørende Holstebro Frimenighed). — Mindesten paa Holstebro gamle Kirkegaard 1937.

Højskolebladet, 1919, Sp. 755—62; 1921, Sp. 1369—90; 1931, S. 713—16, 716 f.; 1936, S. 599 ff.; 643 ff., 649 ff., 653 f., 680 f., 707 f., 725 f., 802—08. Menighedsbladet, 1921, S. 376 ff. Berl. Tid. 24. Sept. 1922. Præsteforeningens Blad, 1936, S. 717. Liselundbogen 1937, S. 89—110. *Fred Nørgaard.*

Larsen, Nicolai Andreas, f. 1860, Skolemand. F. 29. Juni 1860 i Korup ved Odense. Forældre: Lærer Peder L. (1821—1906) og Martine Frederiksen (1829—87). Gift 19. Nov. 1891 i Aarhus med Martine Marie Frederikke Hansen, f. 13. Maj 1851 i Kbh. (Ty. Ref.), d. 16. Febr. 1902 i Jelling, D. af Klejnsmedesvend Friederich Martin H. og Anne Christine Brønning og Plejedatter af Herredsfoged i Hasle m. fl. Herreder, Justitsraad Peter Ivar Julius Lunn (1813—1907) og Agnes Collstrop (1814—1904).

L. dimitteredes 1879 fra Jonstrup Seminarium og tog 1882 Studentereksamen fra Ludv. Triers Kursus. Som Student underviste han paa Nørrebros Latin- og Realskole og 1885—90 paa Borger-

dydskolen paa Østerbro. 1888 blev han cand. theol. og erhvervede n. A. Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om »Forholdet mellem Kants Lære om det radikale Onde og den kirkelige Lære om Arvesynden«, hvori han »viser paa det filosofiske Omraade en større Begavelse og Selvstændighed, et videre og friere Blik end nogen af de andre konkurrerende«. 1890 blev L. Kapellan pro loco for Karleby, Horreby og Nørre Ørslev Menigheder paa Falster og 1895 Sognepræst i Nørre Ørslev. N. A. forlod han Præstegerningen og blev Forstander for Ranum Seminarium, hvorfra han 1899 forflyttedes til Jelling Seminarium. »Hans Undervisning formede sig som Foredrag eller Forelæsninger, der udmærkede sig ved klar Disposition og Knaphed i Ord«, vidner en af hans Elever. 1903 overtog han efter Biskop Sophus Sørensen Hvervet som Formand for Censorerne ved Lærereksamen og den dermed ifølge Skoleloven af 1899 forbundne Stilling som Kultusministeriets Konsulent i Skolesager vedrørende Folkeskolen og Seminarierne. Embedet var honorarlønnet, og Formanden udnævntes ligesom de øvrige Censorer ved Seminarieeksamen for tre Aar ad Gangen. Ved Tjenestemandssloven af 1919 blev Konsulentstillingen et kongeligt Embede; men dets Indehaver udnævntes fortsat for tre Aar ad Gangen til Formand for Censorerne indtil Revisionen af Tjenestemandssloven 1931, hvorefter **Formandsstillingen** knyttes fast til Konsulentembedet. Da Undervisningsminister Fru Nina Bang 1925 vilde fratage L. Formandshvervet, kunde han meddele hende, at han var udnævnt for Perioden 1924—26 og saaledes havde et Aar tilbage af sin Funktionstid; han forblev i sin Stilling og støttedes under Konflikten af Departementet. — L. tog sin Afsked 1930. Som Konsulent har han med Selvstændighed og klart Blik for det væsentlige i forefaldende Skolespørgsmaal haft praktisk Sans for Løsning af Vanskeligheder. Hans frie, kritiske Blik og dialektiske Evne til at se Sagerne fra flere Sider har vel en Gang imellem hos Reformvenner, der kun kunde se deres Planers Lyssider, vakt en Utaalmodighed, der forøgedes af L.s med Aarene tiltagende Tilbøjelighed til at finde det vigtigere, at bestaaende Love og Traditioner overholdtes, end at de ændredes efter nye pædagogiske Strømninger. Som Censor i Pædagogik har han haft Indflydelse paa Seminaristernes teoretiske Uddannelse. »Man bøjede sig **uvilkkaarligt** for hans skønssomme, altid kloge, ofte vise Ord, der sædvanlig var saltet med et tørt, stilfærdigt Lune«. I talrige Artikler i pædagogiske Fagskrifter, navnlig »Vor Ungdom«, som han redigerede 1917—28, har han givet Bidrag til Belysning af pædagogiske Spørgsmaal, mere saadanne, som har principiel Betydning for Op-

dragelse og Undervisning, end Tidens omstridte Problemer. Uden for sit Embede har L. 1903—35 været Leder af de kateketiske Øvelser ved Pastorseminariet, 1916—37 Censor ved Afgangsprøven paa Forskoleseminarierne, 1903—34 Formand for Dansk Skolemuseums Bestyrelse og 1905—21 Redaktør af »Børnesagens Tidende«. Han var Medlem af Det kirkelige Udvalg 1920 og af Det kirkepolitiske Udvalg 1928. I denne Forbindelse kan nævnes hans Bog »Folkekirkens Gudstjeneste og de kirkelige Handlinger« (1936), hvori han polemisk drøfter de senere Aars talrige Ændringer i Gudstjenestens traditionelle Form. — Tit. Professor 1903. — R. 1908. DM. 1919. K.² 1927. — Maleri af M. Kaalund-Jørgensen paa Ministeriets Skolekonsulents Kontor.

Universitetets Aarbog, 1888—89, 1890, S. 859. Dansk Seminarieblad Sept. 1928. Lærerne og Samfundet, IV, 1914, S. 49, 88.

Chr B

Larsen, Niels Frederik, 1814—81, Handskemager. F. 2. Dec. 1814 i Kbh. (Trin.), d. 26. Dec. 1881 sst. (Helligg.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Skræddermester Niels L. (ca. 1773—1824) og Ane Birgitte Angel (1783—1828). Gift 1° 7. Juli 1843 i Kbh. (Petri) med Marie Henriette Bormann, f. 27. Nov. 1817 i Hamburg, d. 30. Okt. 1858 i Kbh. (Helligg.), D. af Handskemager Johann Friedrich Daniel B. (ca. 1790—1846) og Cathrine Friederike Henriette van Oel (1792—1860). 2° 19. Aug. 1859 i Borbjerg med Ida Vilhelmine Storm, f. 29. Marts 1823 i Kbh. (Garn.), d. 26. Maj 1900 sst., D. af Kaptajn, senere Major Hans Tvede S. (1769—1826) og Francisca Margrethe Hjersing (1778—1858).

I Tiaarsalderen blev L. faderløs, og Hjemmet var da saa fattigt, at Drengen, der gik i Nicolaj Kirkeskole, kom paa Opfostringshuset. Straks efter Konfirmationen kom han i Handskemagerlære, blev Svend 1836 og rejste Aaret efter ud. Han arbejdede i Tyskland, Ungarn og Norditalien. I alt var han udenlands i 5 Aar. Efter Hjemkomsten etablerede han sig 1843 i Kbh. S. A. giftede han sig med sin forlovede, hos hvis Fader han havde arbejdet i Burgdorf. De tog fat med trøstigt Mod, og Heldet fulgte dem. Tidligt havde L. sluttet sig til den grundtvigske Menighed, som han blev tro hele sit Liv, og hans Hjem blev Samlingssted for Meningsfæller. Hans Forretning voksede imidlertid. 1848 købte han sit eget Hus for at skaffe Plads til Værkstedernes Udvidelse, og 1859 anlagde han eget Garveri i Viborg. Efter at han 1863 havde anskaffet en Tilskæremaskine, der satte ham i Stand til ikke blot at tilskære Handsker til sin egen Bedrift, men ogsaa til samtlige Københavns Handskemagere, voksede Virksomheden yderligere. Han farvede

ogsaa selv Skindene, og det lykkedes ham at fremstille et saa ensartet Produkt, at hans Fabrikation opnaaede udenlandsk Ry, Eksporten voksede, navnlig til England. 1875 havde L. en Bruttoomsætning paa ca. 412 000 Kr., og han naaede til at beskæftige ca. 800 Syersker. Paa en Række store Udstillinger, bl. a. i Stockholm, København, Wien og Paris, opnaaede han Prisbelønninger. Inden for Fagfællernes Kreds var L. saa anset, at han 1870—75 var Formand for de københavnske Handskemageres Forening. 1858—67 var han Medlem af Københavns Borgerrepræsentation. I den grundtvigske Menigheds filantropiske Arbejde tog L. ivrig Del. Han var i det hele taget en meget godgørende Mand. I hans Hus boede saaledes i mange Aar Chr. Winthers tidligere forlovede Sophie Hansen (1812—1900). Ved sit Testamente oprettede L. en Fribolig for Handskemagere. Under Firmanavnet N. F. L.s Sønner, der fik Prædikatet Hof-Handskefabrik, fortsattes Virksomheden af L.s Sønner og omdannedes 1897 til et Aktieselskab. — Buste af Th. Evens 1882. Relief paa Gravstenen. Litografi af Andr. Kornerup 1859. Træsnit 1878 efter Fotografi og 1882 af H. P. Hansen.

Johs. Schrøder: N. F. Larsen. Et Mindeskraft for Venner, 1885. Fr. Nygaard: Et Blad til N. F. Larsens Mindekrans, Højskolebladet, X, 1885, Sp. 273—78. K. H. N. Vinther: Oplevelser fra Menighedslivet i Kbh. og Sydøstsjælland, 1895.

Georg Nygaard.

Larsen, Niels Jakob, 1845—1928, Politiker. F. 24. Nov. 1845 i Lumbsaas, d. 15. Dec. 1928 i Kbh., begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Husmand Lars Pedersen (1817—94) og Ane Jacobsdatter (1812—86). Gift 9. Juni 1876 i Kbh. (Vartov) med Theodora (Thea) Juliane Augusta Christiane **Wüstenberg**, f. 1. Sept. 1851 i Frederiksort, d. 13. Juli 1930 paa Frbg., D. af Kantor **Jürgen W.** (1807—85) og Caroline Augusta Sophie Hager (1811—85).

L. voksede op i fattige Kaar, var Vogterdreng, men viste tidligt Læselyst, kom 1862 paa Blaagaards Seminarium, blev Student 1865 og cand. jur. 1870. Han var et fint juridisk Hoved og havde i det hele megen Sans for Studium og Kundskabstilegnelse, var af menneskelig Type nærmest den stuelærde, lidt pedantiske Akademiker, men en politisk Interesse, der havde Forbindelse med hans Oprindelse fra Landalmuen i en af Bondevennebevægelsens Egne paa Sjælland, førte ham (som Hørup) bort fra Forsøg paa at skabe sig en Embedskarriere. Han blev Venstrejournalist og redigerede 1873—81 Venstres københavnske Organ »Morgenbladet«. L. var en dygtig Journalist med skarp polemisk Pen, men uden i **Tempe-**

rament eller stilistisk Evne at kunne **maale** sig med Hørup, der var hans Medarbejder. 1880 var han Edv. Brandes' Hjælper under hans første Valgkampagne paa Langeland, men Samarbejdet mellem L. og det litterære, fritænkerisk orienterede Venstre var ikke holdbart, og i April 1881 fratraadte han Ledelsen af »Morgenbladet«, hvis ansvarlige Redaktør derefter blev Hørup. 1881—95 var L. Revisor i Den sjællandske Bondestands Sparekasse, 1891—1918 Direktør for Østifternes Brandforsikring for Landbygninger; han virkede ogsaa en Tid som Lærer i Historie, bl. a. ved Blaagaards Seminarium, og var 1904—13 Censor ved de juridiske Eksaminer. Som **Venstrepolitikervar** han 1881—1903 valgt til Folketinget i Stubbekøbing. Han gjorde sig ikke saa stærkt gældende i Agitationen paa større Folkemøder som i det parlamentariske Arbejde; han var Venstres eneste fuldblods Jurist og derfor en yderst værdifuld Kraft under Partiets Opposition mod Ministeriet Estrup og særlig dets Justitsminister, Nellemann; han var i det hele en skarpsindig og ofte spidsfindig Debattør, desuden en ivrig og dygtig Forhandler. Han arbejdede bestandig med i Forsøgene paa at faa **Provisorie**-tilstanden afsluttet og knyttede sig efterhaanden helt til Frede Bojsen, hvis nære Medhjælper han blev ved Afslutningen af Forliget 1894, men kom i bittert Modsætningsforhold til Bergianere og Høruppere. 1892 rejste han Spørgsmaalet om en Retsreform, 1892—95 var han Formand for Finansudvalget. Med Det forhandlende Venstres Nederlag og Tilbagegang blev ogsaa hans Indflydelse skudt stærkt tilbage, og han gjorde sig i sine senere Rigsdagsaar mindre gældende. Han var ingen Førernatur, ingen frodig eller dybt original Begavelse; men ud fra gode intellektuelle Forudsætninger har han været blandt dem, der gjorde et grundlæggende Arbejde i det danske Venstres Tjeneste. — R. 1906. DM. 1914. — Træsnit 1882. Satiriske Tegninger af K. Gamborg 1886—90 (Fr.borg).

Erindringer fra Kamppolitikens Dage. En Række Samtaler med N. J. Larsen. Ved Sv. Martin [1923]. N. Bransager og Palle Rosenkrantz: Den danske Regering og Rigsdag, 1901—03, S. 279—84. E. Henrichsen: Mændene fra Forfatningskampen, II, 1914, S. 174—96. Hans Lund: Sofus Høgsbro. Brevveksling og Dagbøger, II, 1925. Samme: Sofus Høgsbros Dagbog 1894, i Dansk Udsyn, 1926. N. Neergaard: Erindringer, 1935. H 7

Larsen, Niels Waldemar (ved Daaben Valdemar), f. 1871, Gros-serer, Plantageejer. F. 21. (Kbg. 20.) Dec. 1871 i Kbh. (Fødsst.). Forældre: Gartner Valdemar Hansen L. (1852—1919) og Sophie Bolette Jørgensen (1851—1925). Gift 17. Maj 1899 i Kbh. (Cit.)

med Gerda Sørensen, f. 26. Okt. 1880 i Kbh. (Pauls), D. af Dekorator Niels Christian S. (1831—1904) og Julie Sabine Christoffersen (1856—1936).

Efter at have tilbragt sin Læretid i et Par københavnske Handelsgartnerier virkede L. som Medhjælper, etablerede sig 1897 i Kbh. som Grossist i **Blomsterhandlerartikler** og løste 1913 **Grossererborgerskab**, overdrog 1930 Forretningen til andre. Mellem 1908 og 1920 købte han stykkevis forskellige **smaa** Parceller af et Areal beliggende nær Tikøb. Paa dette Terræn af ca. 135 Tdr. Lands Størrelse, kaldet Langesø Plantage, foretog han betydelige Plantninger af stedsegrønne Træer og Buske som Thuja og **Chamæcyparis** samt amerikanske Egearter med særlig Høstkolorit for at kunne producere et til Kransegrønt egnet Materiale, hvorved Landet kunde sættes i Stand til delvis Selvforsyning med saadant Materiale, som ellers indførtes fra Rivieraen o. a. St. Endvidere bragte han til Veje en Samling af haardføre smuktblomstrende Aakander (Nøkkeroser) og lagde derved Grunden til disse Vandplanters nu saa udbredte Anvendelse i vore Parker og Haveanlæg. En lang Række andre Sump- og Vandplanter, Lyngarter, Frilandsorkideer, Frilandsbregner og Stenhøjsplanter samledes i Plantagen, der i en Aarrække under Krigsaarene blev stærkt besøgt af Planteelskere. Til Vejledning for Publikum udgav L. flere smukt udførte illustrerede Kataloger over de udbudte Planter. I de senere Aar er L. slaaet ind paa en noget anden Art af Plantesamlinger, idet han har lagt sig efter sjældne Varmhusplanter, bl. a. **Bromeliaceer** og Hængeplanter, der er blevet saa moderne i vore Dage. L.s Fortjeneste ligger navnlig deri, at han har bragt i Handelen en Række af Plantearter, som ellers ikke var til at faa til Købs her i Landet, og faktisk har været Formidler for Indførelsen af et ret stort Antal Planter, som før var ukendte hos os. Dette er gjort uden Henblik paa direkte pekuniær Fordel, men er dikteret af hans levende Interesse for Planteverdenens Frembringelser. Paa forskellig Maade har L. vist sin Arrangementsevne, idet han ved Udstillingerne i Forum med stor Smag og Kunstforstand har fremtryllet tropiske Plantegrupper. — R. 1923. *Axel Lange.*

Larsen, Ole Hansen, f. 1875, Landøkonom. F. 24. Aug. 1875 i Helsing. Forældre: Gaardejer Hans L. (1823—1905) og Maren Kirstine Nielsdatter (1838—1912). Gift 28. Juli 1905 i Tibirke med Betty Margrethe Bro, f. 13. Febr. 1878 i Tisvilde, D. af Lærer Helle Petersen B. (1838—1904, gift 1° 1866 med Betty Juliane Augusta Holst, 1838—72) og Olivia Christiane Ludvine Kaa (1855—1931).

L. uddannedes ved Landbruget i Hjemmet og paa forskellige Gaarde, tog Præliminæreksamen 1895 °S kom efter Ophold paa Tune Landboskole 1896—97 til Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1899. De følgende Somre fortsatte han sin Uddannelse særlig i Planteavl ved en Række Studierejser, var i Vintrene 1899—1906 Lærer paa Forsinge Landbrugsskole, 1902—06 tillige Konsulent i Husdyrbrug og Planteavl for Kalundborg Omegns Landboforening, 1903—06 Konsulent i Planteavl for Holbæk Amts økonomiske Selskab og 1906—13 Konsulent i Planteavl for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift. Foruden de aarlige sjællandske Planteavlsberetninger og Artikler i Landbrugsbladene særlig om Landbrug i Udlandet skrev L. i denne Periode nogle Skrifter om Kunstgødning, bl. a. »De kunstige Gødninger og deres Anvendelse« (1911, 3. Udg. 1917), og sammen med Harald R. Christensen en Beretning om Undersøgelser over Jordens Kalktrang i »Tidsskrift for Planteavl« (XVII, 1910). Efter Forslag af Th. Westermann havde de sjællandske Landboforeninger i Lighed med, hvad der var sket andre Steder, begyndt en regnskabsmæssig Kontrol med de enkelte Afgrøders Rentabilitet. Fra Begyndelsen assisterede L. ved dette Arbejde, som Konsulent ledede han det til Afslutningen 1910 og afgav en udførlig Beretning herom i »Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1910« (1911, S. 67—98). Han kom herved i nær Forbindelse med de Bestræbelser, som de følgende Aar udfoldedes for at gennemføre en organiseret Regnskabsføring i Landbruget, og efter V. E. Maars Død 1911 uddannede han sig specielt i Landbrugsøkonomi ved Studier især hos F. Aereboe i Berlin og Ernst Laur i Ziirich 1913 og i Oxford 1914, saaledes at han kunde overtage Undervisningen i Landbrugsøkonomi og -historie ved Landbohøjskolen. Fra 1913 holdt han Forelæsninger i Driftslære og udnævntes 1914 til Professor i Almindelig Landbrugslære. 1921 udgav han Lærebogen »Landbrugets Historie og Statistik« (3. Udg. 1937), medens Undervisningen i Driftslære særlig blev tilrettelagt med Benyttelse af det meget omfattende driftsstatistiske Materiale, der under L.s Ledelse **efterhaanden** blev tilvejebragt af Det landøkonomiske Driftsbureau. Ved Grundlæggelsen og Organiseringen af Driftsbureauet har L.s Indsats været af særlig Betydning. Alleerede 1914 udarbejdede han paa Landhusholdningsselskabets, særlig Westermanns, Opfordring et Forslag til dets Organisation, som vel havde sit Forbillede i Schweiz og andre Lande, men samtidigt heldigt afpassedes efter de særlige danske Forhold ved Samarbejde med de allerede eksisterende Regnskabsforeninger. Bureauet be-

gyndte sine forberedende Undersøgelser 1917, og L. blev dets Leder 1918 samtidig med dets Oprettelse som statsunderstøttet Institution. Ved nøgtern og forsigtig Benyttelse af Regnskabsmaterialet i de aarlige Beretninger og stor Grundighed ved dets Tilvejebringelse har L. skabt Tillid til Bureauets Beregninger af Landbrugets Rentabilitet, saaledes at de i udstrakt Grad har kunnet benyttes i Lovgivningen vedrørende Ordningen af Landbrugets økonomiske Forhold. Sammen med Ivar Dokken har han skrevet »Vejledning ved Landbrugs-Regnskabsføringen« (1926), og som Medarbejder ved forskellige Værker og i talrige Afhandlinger og Artikler har han redegjort for Landbrugets økonomiske Forhold i Danmark og andre Lande. 1924 offentliggjorde han i Landbohøjskolens Aarsskrift en grundig statistisk Undersøgelse over »Sædskifteforhold paa store og middelstore Bøndergaarde i Begyndelsen af det 20. Aarhundrede«. Ved Studie- og Foredragsrejser bl. a. et Par Gange i Amerika har L. fulgt Udviklingen i Udlandet. I mangfoldige af Landbrugets Organisationer og i en Række offentlige Hverv baade i Ind- og Udland har han medvirket, og særlig inden for den Del af Organisationsarbejdet, der beskæftiger sig med den landøkonomiske Oplysning, indtager han en fremtrædende Stilling. Han har bl. a. været Formand for Foreningen af danske Landbrugskandidater 1911—17, for De samvirkende danske Landboforeningers Husholdningsudvalg 1915—24, for De samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg 1918—19, Medlem af Det tekniske Landbrugsudvalg 1917—22, af Udvalget for folkelig Universitetsundervisning 1915—31, Statens Husdyrbrugsudvalg 1927—34. 1919 blev han Medlem af Bestyrelsen for den danske Afdeling af Nordiske Jordbrugsforskeres Forening, Næstformand 1929 og Formand 1938, 1929 Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, Præsident 1934. S. A. blev han Formand for Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde og 1935 for Bestyrelsen for Dansk Landbrugsmuseum. L. er Medlem af Kungl. svenska lantbruksakademien fra 1923 og af andre udenlandske Selskaber. — R. 1925. DM. 1937.

Ugeskrift for Landmænd, LIX, 1914, S. 266 f.; LXXX, 1935, S. 534 f. Vort Landbrug, XXXI, 1912, S. 545; LIV, 1935, S. 438. Fyns Stifts Landbrugstidende, XXIX, 1935, S. 494.

Aksel Milthers.

Larsen, Peter Mathias, 1862—1917, Præst. F. 25. Juli 1862 i Kajerød, Birkerød Sogn, d. 20. Nov. 1917 i Kbh., begr. i Farum. Forældre: Gaardejer Anders L. (1828—97) og Maren Kirstine Petersen (1832—85). Gift 24. Juni 1889 i Ubberup Valgmenig-

hedskirke med Anna Elisabeth Bonnevie Hoff, f. 11. Febr. 1869 i Vallekilde, D. af Valgmenighedspræst V. J. H. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1881, privat dimitteret, og teologisk Kandidat 1887. Han hørte til en Kreds af Studenter, der samledes hos J. C. Hostrup, og vakte tidligt Opmærksomhed blandt Kammeraterne, der ved Grundtvigfesten 1883 bar ham op paa Universitetstrappen og satte ham til at tale derfra. 1888 blev han Kapellan pro loco i Farum, 1892 residerende Kapellan ved Frelsers Kirke i Kbh., 1899 Sognepræst sst., og 1903 efterfulgte han J. H. Monrad ved Frederikskirken. Han samlede en stor Menighed ved sin jævne og klare Forkyndelse, og der var noget hjerteligt og opbyggeligt ved hans Maade at lede Gudstjenesten paa, især ved Altergangen. Hans praktiske Sans og Ildhu blev stærkt benyttet. Han var en af Stifterne af Kirkeligt Samfund af 1898, maaske den ivrigste, som derfor ofte **maatte** staa for Skud. Først var han dets Sekretær og fra Hoffs Død 1907 og til sin Død dets Formand, der holdt mange Møder Landet over. Hans Rummelighed og praktiske Dygtighed gjorde ham paaskønnet i forskellige Kredse. Han var Medlem af Bestyrelsen for Grundtvigs Højskole, for Kbh.s Præstekonvent, Frederik VII.s Stiftelse, Caroline Amalies Asylskole, St. Peders Gæstehjem, Kbh.s Kirkefond, Kbh.s Indre Mission og de samvirkende Menighedsplejer. Han udgav »Om igen, Indledningsord til Kirke-aaret« (1905), »Til Minde om Pastor V. J. Hoff« (1907) og sammen med Oluf Madsen »J. H. Monrads Fasteprædikener« (1904).

D. Thrap: Familien Bonnevie, ny Udg. ved Kristine og Poul Bonnevie, 1931, S. 168. Berl. Tid. 21. og 27. Nov. 1917. Nationaltidende og København 21. Nov. s. A. A. J. Rud i Fyns Tidende 22. Nov. s. A. Axel Rosendal i Højskolebladet, XLII, s. A., Sp. 1481—84. A 7 R d

Larsen (Skræppenborg), Oluf (Ole) **Peter** Holm, 1802—73, Bonde, Lægprædikant. F. 8. Okt. 1802 i Hunderup ved Odense, d. 6. Jan. 1873 i Dons, begr. i Alminde ved Kolding. Forældre: Branddirektør Niels L. (ca. 1766—1817) og Anna Elisabeth Hansen (1775—1846). Gift 1° 22. Juni 1822 i Brylle med Anna Kirstine Jørgensdatter, f. 20. Nov. 1785 i Trøstrup, Korup Sogn, d. 7. Aug. 1867 i Dons, D. af Gaardejer Jørgen Christian Rasmussen (1755—1804) og Karen Knudsdatter (ca. 1760—1838). 2° 6. Okt. 1868 i Alminde med Karen Jørgensdatter, f. 9. Juni 1835 i Brørup, d. 24. Okt. 1876 i Dons (gift 2° 1873 med Gaardejer Peder Hansen Roed, 1848—90, gift 2° 1888 med Kirstine Marie Berg, 1856—1927, gift 2° 1894 med Gaardejer Jens Jørgen

Nielsen, 1860—1933), D. af Husmand Jørgen Pedersen (1788—1880) og Margrethe Simonsdatter Schmidt (1795—1856).

L. blev sat i Landmaalerlære, men hans Hu stod til Bondearbejde, og han fik Tjeneste paa Store Skræppenborg i Brylle Sogn. Knap tyve Aar gammel holdt han Bryllup med en Datter fra Gaarden. Hun var sytten Aar ældre end han, men Ægteskabet blev lykkeligt. Daarlige Tider var det for Landbruget, men med stor Dygtighed drev L. sin Gaard. Familien paa Skræppenborg var paavirket fra Christiansfeld, og snart blev L. draget ind i den fynske Vækkelse, følte stor Trang til at vidne om sin Kristentro og deltog med Iver i de gudelige Forsamlinger. Ved Læsning af »Kirkens Genmæle« blev han stærkt grebet af den kirkelige Anskuelse; Grundtvig »har vist os Vejen lige til Herren selv«, sagde han ved Vennemødet 1871. Han følte sig siden stærkt knyttet til Grundtvig og hans Bevægelse, og som grundtvigsk Lægprædikant talte han ved Forsamlinger paa Fyn og i Jylland, kom ofte ved sin Forkyndervirksomhed paa Kant med Øvrigheden, blev arresteret, blev idømt Mulkter, men fortsatte ufortrødent sin Missionsgerning, ogsaa efter at han 1841 havde solgt Skræppenborg og købt Donsgaard med ca. 200 Tdr. Land ved Kolding. Her byggede han en stor Forsamlingssal, og hans Høstgilder, ved hvilke han viste udstrakt Gæstfrihed, bød ikke alene paa Mad, men paa Foredrag af Præster og Højskolemænd og blev Forbillede for Efteraarsmøderne paa Højskoler og i Forsamlingshuse. Som Bonde var han Fremskridtsmand og vandt Velstand derved, men landskendt blev han som Prædikant. Ved Vintertid især var han paa Farten, mest i Jylland, kørte i sin egen Vogn, var selv Kusk. Det var ikke tanke-mæssigt velordnede Taler, han holdt, men hans Forkyndelse virkede ved den Glæde, Kraft og Inderlighed, der prægede den, og mange, blandt dem Chr. Kold, vakttes til Kristenliv ved ham. — Han var ivrig Forkæmper for kirkelig Frihed, deltog med Smaaskrifter og Artikler i Forhandlingen om kristelige Spørgsmaal og var Højskolen en god og gavmild Ven. Han gav sig ikke meget af med Dagens Politik, var dog 1872 C. Bergs ordførende Stiller, og hans varme Fædrelandskærlighed gav ham Mod til 1864 efter Fredslutningen fra Raadhustrappen i Kolding at tale til Christian IX. og opfordre ham til at omgive sig med danske Mænd. »Mange af os,« sagde han, »har under den grufulde Krig ikke kunnet holde den Frygt tilbage, at Deres kongelige Majestæt, født paa Grænsen af tysk og dansk, ikke naturligen har kunnet føle for Danmark og de Danske«. — Bonde var han i Klædedragt og Væsen, gavmild til det storstilede over for alt, der havde hans Hjerter, en glad og

kraftfuld Forkynder, der, som Birkedal engang sagde, hørte til »Rytteriet i Vorherres Slagorden«. — Mindesten paa Alminde Kirkegaard 1874, i Donsgaards Have (med Portrætmedaillon af Rasmus Andersen) 1902 og i Skibelund Krat 1875. — Portrættet paa Træsnit: Nys afdøde Landsmænd 1873. Litografi af Harald Jensen 1902.

S. Borgen: Ole Peter Holm Larsen, 1873. L. Schrøder: Ole Peter Holm Larsen, 1875. Dansk Kirketidende, 1871, Sp. 583 ff.; 1873, Sp. 31. N. J. Termansen: Ole Peter Holm Larsen fra Dons (i Dansk Folketidende, 1873, S. 13 f., 17 f., 22, 26 f., 31 f.). Ill. Tid. 23. Febr. 1873. Højskolebladet, 1902, Sp. 1281—38, 1313—22; 1907, Sp. 889—96. Aarboeg for Historisk Samfund for Odense og Assens Amter, VI, 1919, S. 227 ff. Poul Lindholm: Landsbyen Dons, 1922, S. 106—26. Augustinus Sørensen: Minder om Peter Larsen Skræppenborg (i Minder fra gamle grundtvigske Hjem, V, 1925, S. 11—26). Breve fra og til Grundtvig, II, 1926, S. 555 ff. *Fred Nørgaard.*

Larsen, Poul Sehested Harald, 1859—1935, Ingeniør, Industri-
mand. F. 21. Marts 1859 i Flensborg, d. 10. Maj 1935 i Kbh.,
begr. sst. (Vestre). Forældre: Premierløjtnant, senere Kaptajn i
Infanteriet Harald L. (1828—1900) og Birgitte Sofie Elisabeth
Sehested (1824—1902). Gift 1° 15. Okt. 1886 paa Frbg. med
Emilie Pauline Lotz, f. 2. Jan. 1864 paa Ussinggaard ved Horsens,
d. 29. Jan. 1925 i Kbh., D. af Proprietær Martin Frederik Vilhelm
L. (1810—85) og Caroline Amelie Rønne (1834—68). 2° 21. Febr.
1926 paa Frbg. med Emmy Louise Sthyr, f. 25. April 1877 i
Alslev ved Varde, D. af Professor, senere Biskop og Kultusminister
H. V. S. (s. d.) og 1. Hustru.

L. fik sin første Skolegang i Fredericia, hvortil Faderen for-
flyttedes efter Krigen. Da han var tretten Aar, forflyttedes Faderen
til Helsingør. 1877 tog han polyteknisk Adgangseksamen efter
1875—76 at have været i Lære paa C. F. Lunds Maskinfabrik i
Kbh., og 1882 blev han cand. polyt. som Maskiningeniør. Efter
Eksamen fik han Ansættelse paa Tegnestuen paa R. Koefoeds
Maskinfabrik i Kbh. Jan. 1883 rejste han til Skotland, hvor han
blev Maskinkonstruktør hos Miller & Co., Vulcan Foundry Coat-
bridge, en Virksomhed, han altid senere omtalte med Glæde. Juli
1884 kom han som Maskinkonstruktør til det af F. L. Smidth
(s. d.) 1882 stiftede Ingeniørfirma, der solgte Dampmaskiner o. 1.
og projekterede Mølleri- og Teglværksanlæg. Firmaets Forhold
var meget smaa og primitive ved L.s Ansættelse og var det endnu,
da Alex. Foss (s. d.) paa L.s Initiativ ansattes i det i Foraaret
1885, men det begyndte hurtigt at vokse. 1887 indtraadte L. og
Foss som Medindehavere; man specialiserede sig nu i de følgende

Aar i at bygge Teglværker, og der byggedes en Del saadanne i de nordiske Lande, Nordtyskland og Rusland. Gennem Teglværksindustrien kom Firmaet naturligt ind i den da opvoksende Cementindustri, for hvilken der i den danske Jordbund er gode Raastoffer i betydeligt Omfang. 1888 leverede Firmaet den første Cementfabrik, der byggedes i Limhamn i Sverige, og 1890 byggede det Aalborg Portland Cementfabrik, den største danske Fabrik, i hvilken Firmaet fra Begyndelsen har været økonomisk interesseret for stedse at kunne følge Cementindustriens Vilkaar og den praktiske Fabrikdrift paa nært Hold. Herefter fulgte en Række andre Fabrikker i Ind- og Udland, og nu blev Arbejdet i Udlandet stedse en vigtigere Del af Virksomheden. 1890 oprettedes et Kontor i London, 1893 et i Paris og et i St. Petersborg og 1895 et i New York, og i disse Aar lagde Firmaet Grunden til sin internationale Position. Der bestod et nært Samvirke mellem de tre Chefer, som supplerede hverandre udmærket, og det er vanskeligt at sige, hvem det ene eller det andet af Firmaets Arbejder skyldes, men i Hovedsagen var det formentlig saaledes, at Foss i det væsentlige havde Arbejdet i de tysk- og russisktalende Lande, medens L. særlig varetog Interesserne i de engelsktalende. Et af de Fremstød, Firmaet foretog i disse Aar, var Indførelse af den af M. Davidsen opfundne Rørmølle i Cementindustrien, og der leveredes i de følgende Aar mange af disse. 1898 optog Firmaet selv Fabrikationen af de leverede Maskiner, som man hidtil havde faaet udført paa fremmede Maskinfabrikker i Danmark, Sverige, Østrig og U. S. A., idet man byggede den store Maskinfabrik i Valby; senere byggedes der egne Fabrikker i England, Estland, Tyskland og U. S. A. Kort efter at Valbyfabrikken var taget i Brug i Foraaret 1899, døde F. L. Smidth, og Virksomheden førtes nu videre af Foss og L. Omkring Aarhundredskiftet indførte Firmaet fra Amerika Roterovnen til Cementbrænding, som frembød væsentlige Fordele for Skaktovnen og senere blev yderligere forbedret ved nye Brænde- og Køleanordninger og byggedes med stedse større og større Kapaciteter. Indførelsen af denne Ovn gav Firmaet et overordentligt Opsving, idet mange Fabrikker anskaffede saadanne Ovne, der kunde komme op paa 250—300 Tons Cement i Døgnet. Ogsaa en af Firmaet indført Metode til **Vaadformaling** af haarde Raamaterialer skaffede det en Række nye Forbindelser. Samtidig søgte man stadig at sikre sig økonomisk og teknisk Ligestilling med de øvrige Cementfabrikker Verden over ved i en Aarrække omkring Aarhundredskiftet at opkøbe danske Cementfabrikker, en Bestræbelse, der med Grundlæggelsen af The Tunnel Portland Cement Co. i England 1911

fortsattes ud over Landets Grænser. Oprettelsen af denne Fabrik var begrundet i, at den engelske Cementindustri havde sluttet sig sammen og taget det Standpunkt, at man ikke længere vilde købe Cementmaskiner i Udlandet, og heroverfor erklærede Foss og **L.**, at man stadig ønskede at have et Marked for Cementmaskiner i England, og naar de bestaaende Fabrikker ikke vilde købe, **maatte** man selv bygge Cementfabrikker derovre. Selv om det er vanskeligt at adskille, hvilken Andel Foss og hvilken Andel **L.** havde i Opbygningen af den Position, Firmaet efterhaanden naaede, saa er det klart, at da Foss i Krigsaarene blev saa stærkt beslaglagt af sit erhvervspolitiske Arbejde, var det **L.**, der trak Hovedlæsset i Firmaets Ledelse, og hans Evner som Forretningsmand og Tekniker blev anerkendt fra alle Sider. Krigsaarene med de vanskelige Brændselstilførsler var meget besværlige for Cementindustrien, og Vanskelighederne kulminerede 1917, men Firmaet benyttede denne ret trøstesløse Tid til et omfattende Rationaliseringsarbejde, der yderligere underbyggede den danske Cementindustri Konkurrencedygtighed. Man indførte den nye **Unidan-Mølle** og det saakaldte »Waste heat boiler«-System, hvor Forbrændingsprodukterne fra Roterovnen benyttes i Dampkedler til Kraftanlæggene, man indførte Slamfiltre og nye Pakkemaskiner og forbedrede Tilførselsforholdene for **Raamaterialerne**. Da Cementindustrien, efter at være blomstret op 1918—19 og at have kulmineret 1920, 1921—22 kom ind i en Tilbagegangsperiode, stod **L.** alene i Spidsen for Firmaet. Foss var blevet ramt af et apoplektisk Tilfælde 1920 og genvandt aldrig sin Kraft. 31. Dec. 1923 traadte han ud af Firmaet. **L.**, der endnu stod i sin fulde Kraft, bar den kolossale Arbejdsbyrde uden Vanskelighed. Han fornyede Firmaets organisatoriske Opbygning, ansatte syv Underdirektører, hvoraf de to var Specialdirektører, medens de fem fik hver sin Del af Verden som Speciale, og fortsatte jævnsides hermed det tekniske **Nyskabelsesarbejde** inden for Firmaet, som Okt. 1925 omdannedes til et privat Aktieselskab med en Aktiekapital paa fem Mill. Kr., der senere udvidedes til otte og efter **L.s** Død til ti 1937. **L.** var administrerende Direktør og Bestyrelsens Formand, og hans Initiativ var saa friskt som nogen Sinde. Gennem The Tunnel Fabrikken i England var Firmaet blevet knyttet nær til den engelske Cementindustri, og denne Tilknytning til Udviklingen i Udlandet, som havde vist sig meget nyttig, udvikledes nu systematisk ved en allerede fra Begyndelsen af 1920'erne iværksat Opkøben af Aktiemajoriteten eller hele Aktiekapitalen i Cementfabrikker i Norge, Estland, Tyskland, Ægypten, Portugal, Syrien, Irland, U. S. A.

osv. Da Inflationen i Tyskland hørte op, og den internationale Prisfaldskrise var overvundet, stod Firmaet fuldt rustet til at tage alle de nye Opgaver op, der meldte sig. I Aktieselskabets første Aar mærkedes dette tydeligt; Frankrig var den største Kunde, og det drejede sig om Millionbestillinger, ogsaa til England og de engelske Dominions, Czekoslovakiet, Polen og Jugoslavien var Salgene meget store. Teknisk set var det navnlig Unax-Ovnene og **Unidan-Møllerne**, der i disse Aar betød en Fornyelse. Trods de store Vanskeligheder, den danske Krones meget bratte Tilbagevenden til Pari beredte den danske Industri, formaaede Firmaet dog at opretholde Fremgangen; der skete navnlig en stærk Udvikling af Salget til England og de engelske Dominions, og endvidere begyndte der at komme Ordre fra Japan. Fra 1926 mærkes der en stærk Tendens til Udvidelser og Nyanlæg inden for Cementindustrien i alle Lande, og dette gav sig ogsaa Udslag i en mægtig Forøgelse i Firmaets Virksomhed og Afsætning i de kommende Aar. Organisatorisk var Firmaet desuden i Mellemtiden blevet udrustet til at spænde langt videre end før, idet der blev dannet en omfattende Koncern af Virksomheder, der grupperede sig om et Holdingselskab **Dansmith Trust Co. Akts.**, der dannedes i Efteraaret 1927 med en Aktiekapital paa to Mill. Kr., som allerede ^{sen-}arefter udvidedes til fem Mill. Kr., og som havde til Opgave at være økonomisk Formidler mellem Hovedvirksomheden og de **Isluttede Foretagender** ved at udligne Kapitalbehov og **Kapitaloverskud** inden for Koncernen. Ogsaa i rent teknisk Henseende foretog man nye Fremstød, idet man satte et Arbejde ind paa Fremstilling af de saakaldte Kvalitetscementer, hvorved forstaaes de **hurtighærdende** Cementsorter, der anvendes til Specialarbejder, som den franske **Aluminatcement** — **ciment fondu** —, der ikke anvendes meget, fordi den til sin Fremstilling kræver det ret dyre **Bauxit**, den af Distriktsingeniør Aug. Poulsen opfundne **Moler-cement**, Hvid Cement, Farvede Cemente og **Velocementen**, der **»konstrueredes»** af Firmaets eget Laboratorium. 1928—29 leverede Firmaet Roterovne med en Produktionskapacitet paa i alt seks Mill. Tons Cement eller en Tiendedel af Verdensproduktionen og Møller med en samlet Produktionskapacitet paa ca. fjorten Mill. Tons. Det kunde derfor med Rette siges om L. 1932, at hvor i Verden der skulde produceres Cement, saa kom man ikke uden om hans Firma, og at der ikke var nogen Mand Verden over, der kunde siges at have større Indflydelse paa den internationale Cementindustri og Cementhandel end han, der baade var Leder af den Koncern, der i hele Verden producerede flest Maskiner til Cement-

industrien, og samtidig Leder af en Gruppe Cementfabrikker, der tilsammen leverede Verdens største Produktion af Cement. Det var Sammenspillet mellem disse to Stillinger, der — i Hænderne paa en Personlighed som L. — skabte den mægtige Indflydelse paa hele Verdens Cementindustri, som Firmaet raadede over. Unægtelig var L. ogsaa en Personlighed af et sjældent Format; en Eksport som den, han byggede op og vedligeholdt, kunde ikke eksistere, hvis ikke en Leder af hans Rang opmærksomt fulgte alt, hvad der skete paa det internationale Marked, med et vaagent Øje og var parat til at tage en Dyst paa et strategisk vigtigt Punkt, naar Firmaets Interesser krævede det. L. kunde tage en haard Kamp, naar det var nødvendigt, og han naaede som Regel sit **Maal**; sentimental var han ikke, naar det gjaldt Forretningsinteresser. Han var ikke elsket alle Vegne, men der stod Respekt om ham, og naar han paa Møder o. 1. om **Erhvervsspørgsmaal** viste sit karakteristiske Hovede, med den store, hvide, gennem-sigtige **Haarmanke** og sin velkendte Tunghørehovedtelefon, paa Talerstolen og lod sin lyse, skarpe og klingre Stemme lyde, saa lyttede alle interesseret til. L. bevarede en forbavsende Vitalitet op gennem Aarene, og hans Evne til at se sine Folk an og til at inspirere sine Medarbejdere og samle dem i et frugtbringende Samarbejde sløvedes ikke. Til de sidste Aar foretog han lange Rejser uden Betænkning; han havde berejst hele Europa talrige Gange og store Dele af Amerika; 1929 var han i Japan og 1931 i Ægypten. Det var en Operation efter en Blindtarmsbetændelse, han bukkede under for. Han efterfulgtes af sin Søn, *Gunnar L.* (f. 1902), der havde opholdt sig en Aarrække i Amerika og var blevet teknisk uddannet der. — De Hverv, L. beklædte, stod næsten alle i Forbindelse med Firmaets forretningsmæssige Interesser. En Undtagelse herfra er Hvervet som Formand for Dansk Ingeniørforening 1930—32, som han nedlagde før Valgperiodens Udløb 1934, og hvori han ikke rigtig fandt sig til Rette, idet han med sin autokratiske Indstilling i Virkeligheden stod ret fremmed over for Foreningstankens parlamentariske Væsen. Foruden at være den ledende i alle til Hovedfirmaets Koncerndannelse hørende Firmaer og Selskaber i Ind- og Udland var L. Formand for Bestyrelsen for Aalborg Portland Cementfabrik fra 1902, for Portland Cementfabrikken Norden fra 1904, Portlandcementfabrikken Danmark og Jernkontoret fra 1905, Cementfabrikken Kongsdal fra 1909, The Tunnel Portland Cement Corp. Ltd., London fra 1911, Sukkerfabrikken Vestsjælland fra 1913, Cementfabrikken Dania fra 1917, Cementfabrikken Cimbria fra 1918, Skarrehege Molerværk fra

1922, Nordiske Kabel- og Traadfabrikker fra 1923, Akts. Moler-industri og Kastrup Kalkværker fra 1926, Dansk Cement Central og Société de Ciment Portland Helouan samt Bates Ventil Sække Co. fra 1929. Desuden var L. Medlem af Bestyrelsen for The European Sand Cement Comp. 1893—1904, Dansk Akts. Siemens Schuckert 1904—1919, Hedehesteglværket 1906 og blev senere Formand for dettes Bestyrelse, Skandinavisk Eternit fra 1906, Frbg. Jernstøberi og Maskinfabrik 1907—28, Volstrup Teglværk fra 1908, Kbh.s Handelsbank fra 1911, Sadolin & Holmblad fra 1914 og blev Formand 1926, Helsingør Jernskibs- og Maskinbyggeri 1912—13 og fungerede her nogle Maaneder som Formand, Det almindelige Handelskompagni 1916—30, Fosse Akts. Island 1917—27, Det østasiatiske Kompagni 1923—31 og Société Anonyme des Ciments d'Anatolie fra 1929. 1920—29 var L. Formand for Flensborg Samfundet. 1907 stiftede han sammen med Foss Frederik Smidths Legat for Polyteknikere og 1923 Ingeniørerne Alex. Foss' og Poul L.s Legat til Opmuntring for og Understøttelse af polyteknisk studerende. Ved Polyteknisk Lærestalts 100 Aars Fest 1929 udnævntes L. til Dr. techn. h. c. — R. 1919. DM. 1929. K.² 1929. — Maleri af L. Tuxen 1910 hos F. L. Smidth. Tre Malerier af L. Find, det ene (1932) paa Fr.borg, to i Familieej. Maleri af Oscar Matthiesen 1932 i Dansk Ingeniørforening. Pasteller af Edv. Saltoft.

Dsk. Byerhverv, 1904—11. Berl. Tid. 20. Marts 1919, 1. Jan. 1922, 24. Dec. 1934 (Interview ved Povl Vinding), 11. Maj 1935. Knudåge Riisager: F. L. Smidth & Co. 1882—1922, 1922. Polyteknisk Tidsskrift, IX, 1928, S. 26, 29, 48. Poul Sørensen, H. C. V. Møller, Fr. Johannsen, P. O. Pedersen, J. P. Stensballe, Holger Neergaard, G. E. Hartz, E. Boeck-Hansen, Jul. Mathiesen og *** i Ingeniøren, XLI, 1932, S. 189—200. Povl Drachmann: F. L. Smidth & Co. 1922—1932, 1932. Ingeniøren, XLIV, 1935, Afd. VI, S. 107. Tidsskrift for Industri, 1935, S. 29 ff.

Povl Vinding.

Larsen, Rasmus Samuel **Thal**, 1837—1928, Handelsmand og Plantageejer i Hollandsk Indien. F. 12. April 1837 i Bogen, d. 9. Jan. 1928 i Probolinggo, Java, begr. sst. Forældre: Distriktslæge Peter Clausen L. (1795—1868) og Sophie Magdalene Utke (1797—1873). Gift 20. Febr. 1864 i Soerabaia, Java, med Johanna Bernardina Levert, f. 9. Febr. 1842 i Amsterdam, d. 7. Febr. 1926 i Probolinggo, Java, D. af Fabrikbestyrer Jan Hendrik L. (1804—64) og Hillegonda Ida Grevinck (1809—75).

L. begyndte sin usædvanlige Løbebane som Skibsdreng 1852, tog Styrmandseksamen og blev Kaptajn 1859. Han blev straks efter Fører af Dampskibet »Prince of Oranie«, som han førte som

Sejlskib Syd om Kap til Java. Her gik han over i Handelen hos et Firma i Soerabaia, hvis ene Chef var en Dansker. Omkring 1870 nedsatte han sig som Købmand i Probolinggo paa Java, hvor han grundlagde Firmaet L. & Co. Han tog desuden i stor Udstrækning Del i Plantagedrift og blev efterhaanden interesseret baade i Kaffe, Tobak og Sukkerplantager; sidst i 70'erne anlagde han ogsaa en Kininplantage. Under de store Kriser i 80'erne — navnlig Tobakskrisen 1888 — tabte han hele sin Formue, men han arbejdede sig op igen og solgte 1910 sin Købmandsforretning med Pakhuse o. s. v. til Nederlandsk Indisk Handelsbank. L.s Virksomhed saavel som hans Hjem var i over et halvt Aarhundrede et Støttepunkt for Danske og danske Interesser paa Java. Han blev det patriarkalske Midtpunkt for en stor Familie af Børn, Svigerbørn og Børnebørn, og han udfoldede en storstilet Gæstfrihed over for nyankomne Landsmænd, ligesom han ogsaa var rundhaandet over for Danske, der trængte til en hjælpende Haand. Han var naturaliseret Hollænder og følte sig ved sit Arbejde og sit Giftermaal stærkt knyttet til Holland, men han glemte ikke sit Fædreland og sin derværende Slægt. Han skænkede i Aarenes Løb meget omfattende etnografiske Samlinger til Nationalmuseet. Han var en Personlighed af Format og har baade ved sit Eksempel og ved sit velvillige Sindelag haft Betydning for en meget stor Del af de mange Danske, som i det sidste halve Aarhundrede fandt gode Stillinger i Hollandsk Indien. — R. 1906. *A Kamb*

Larsen, Søren Christian, f. 1886, Arkitekt. F. 19. Marts 1886 i Varde. Forældre: Møllebygger Hans L. (1853—1919) og Ane Dorteia Sørensen (1849—1913). Gift 1° 8. Maj 1914 i Kbh. med Cecilie Laura Brendstrup, f. 25. Juni 1887 i Kbh. (Pauls), d. 19. Nov. 1927 sst., D. af Typograf, senere Bogtrykker og Ejer af »Ribe Amtstidende« Valdemar Victor Alexander B. (1857—1925) og Oline Dorteia Margrethe Olsen (1853—95). 2° 22. April 1936 (b. v.) med Johanne Marie Lyster, f. 12. Nov. 1900 i Varde, D. af Sagfører Carl Andreas L. (f. 1871) og Petra Helene Kathinka Petersen (f. 1881).

Efter at L. havde gjort Svendestykke som Snedker og var dimitteret fra Odense tekniske Skole, besøgte han Arkitekturskolen fra 1908 med Afgang 1919. L.s Produktion er først og fremmest kendetegnet ved Hensynet til det konstruktive og brugbare. Han begyndte som Nyklassicist; Eksempel er det trefløjede Kompleks paa Nørre Sundby Torv, bestaaende af Raadhus, Apotek og Posthus (Konkurrence 1921). I andre Arbejder, navnlig fra de senere Aar, er

han gaaet over til en enkel Udformning uden bestemt Stilpræg. L. har opført store Bebyggelser for Kommunen og Ejendomsselskaber, dels sammen med Kay Fisker, dels sammen med Helge Holm, med sidstnævnte desuden Skolen ved Skellet og sammen med Aage Rafn Teknisk Selskabs nye Skole ved Julius Thomsens Gade. I det almindelige Omdømme er hans Navn i øvrigt særlig knyttet til en Mængde smukke Apoteker, af hvilke foruden Nørre Sundby kan nævnes Apotekerne paa Dalgas Boulevard og i Oxford Allé og det i Rønne. For sine Erfaringer med Hensyn til Apoteker har han redegjort i »Arkitekten«, XXXII, 1930, Maanedsh., S. 105—17. Af Opmaalinger kan nævnes Frbg. Slot; foruden selv at deltage i dette Arbejde var han Leder efter Rafn og udgav Tegningerne (Tekst af Fr. Weilbach). L.s Indsigt i Husbygning er ogsaa kommet hans Lærergerning til gode, 1924—35 ved Arkitekturskolen, fra 1935 som Overlærer ved Teknisk Selskabs Skoler. L. er Medlem af Foraarsudstillingens Censurkomité fra 1926. For Bebyggelserne Brigadegaarden, sammen med Fisker, og Lundtoftegade 46—66, sammen med Helge Holm, er der tildelt kommunale Præmier, for Skolen ved Skellet Kommunens Anerkendelse.

Arkitekten, XX, 1917—18, S. 149—52; XXXI, 1929, Ugeh., S. 25 ff.; XXXIII, 1931, Ugeh., S. 203; XXXVII, 1935, Maanedsh., S. 76—83; XXXIX, 1937, Ugeh., S. 15 f. E. Hesseldahl og H. R. Zeuthen: Nye Apotekers Indretning omkr. 1930, Særtryk af Farmaceut. Tid., XLII, 1932. Opmaalinger udg. af 3. Dec. 1892, 1915, T. 2-6.

Knud Millech.

Larsen, Søren Eskildsen, 1802—90, Kirurg. F. 16. Febr. 1802 i Kerteminde, d. 17. Nov. 1890 paa Frbg., begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Forvalter paa Lundsgaard, Købmand Hans L. (1760—1828) og Cecilie (Borger) Clausen (1762—1858). Gift 7. Nov. 1835 i Kbh. (Frue) med Sophia Albertina Matzen, f. 22. Juni 1815 i Kbh. (Frue), d. 17. Marts 1895 sst., D. af Bogholder hos Agent Duntzfelt Johan Eberhard M. (1786—1832) og Sophie Elisabeth Heering (1789—1856).

L. blev Student 1822 fra Odense og uddannede sig dels ved Kirurgisk Akademi, hvor C. C. Withusen var hans Lærer og hvorfra han tog Eksamen 1828, dels som Kandidat hos Thal, Overkirurgen ved Almindelig Hospital i Amaliegade, der dengang var Kbh.s kommunale Hospital med Byens eneste kirurgiske Afdeling uden for Universitetsafdelingen paa Frederiks Hospital. L.s kirurgiske Anlæg og Evner som Lærer var tidligt erkendt, 1829 blev han Docent ved Kirurgisk Akademi, hvor han 1836 udnævntes til Reservekirurg og fungerede til 1842, da Akademiet ophævedes.

Samtidig var han Reservekirurg ved Frederiks Hospital hos Gundelach Møller, der 1830 havde efterfulgt C. C. Withusen. 1837 fik han Titel af Regimentskirurg.

L. var en højt begavet, videnskabelig interesseret og meget selvstændig Personlighed, der i Modsætning til de fleste kunde nøjes med sin kirurgiske Eksamen og heller ikke foretog Udenlandsrejser. Da **Thal 1843** af faglige Grunde **maatte** søge sin Afsked, udnævntes L. til hans Efterfølger som Overkirurg ved Almindelig Hospital, hvormed fulgte Forpligtelse til at være Lærer i klinisk Kirurgi. Denne Stilling beklædte L. nu i tyve Aar og bejlede med Rette i denne lange Aarrække til Førerskabet i dansk Kirurgi, fuldt jævnybyrdig med **Universitetskirurgerne**, først Stein, der afløste Gundelach Møller og selv efterfulgtes af **Buntzen**. 1863 søgte L. sin Afsked, samtidig med at den kirurgiske Afdeling nedlagdes paa »Almindeligheden«, der nu blev Lemmestiftelse, og en ny kirurgisk Afdeling aabnedes paa det nyopførte Kommunehospital i Farimagsgade med hans sidste Reservekirurg **C. D. Withusen** som Chef. En væsentlig Grund til, at L. trods sin kolossale Arbejdskraft og sit Jernhelbred saa tidligt opgav sin Hospitalsvirksomhed, var hans stedse stigende private Konsultations- og Huslægepraksis, som han efter sin Afgang passede med usvækket Kraft og Interesse lige til 80 Aars Alderen.

L., der i Modsætning til sin Forgænger var meget human over for Patienterne, var foruden en søgt Lærer i Kirurgi en fremragende Operatør, bl. a. berømt for sine glimrende plastiske Operationer, og fordi han fik bedre Resultater end de fleste, da de dødbringende Saarsygdomme, som Frederiks Hospital ligesom de fleste andre kirurgiske Afdelinger paa den Tid led frygteligt under, kun sjældent optraadte paa hans Afdeling, vel nok først og fremmest som Følge af den strengt gennemførte Renlighed, som herskede der under hans Styre. Med Flid studerede L. Foreteelserne i Udlandets Kirurgi og forstod med sikker kritisk Sans deraf at vælge og indføre det bedste; samme Aar (1846—47), som man i Udlandet begyndte at eksperimentere med Æteren og Kloroformen til universel Narkose, forstod L., hvilket umaadeligt Fremskridt dette var, og indførte disse Bedøvelsesmidler i dansk Kirurgi. Desuden udførte han 1847 paa Initiativ af P. L. **Panum** (s. d.), den senere Professor i Fysiologi, og med ham som Assistent den første Blodtransfusion i Danmark med **defibrineret** Blod. L. har endvidere Fortjeneste af med Held at have indført Tracheotomien her og udviklet dennes Omraade samt udviklet dens Teknik. Som Eksempel paa L.s kliniske Sans og Evne til at samle sine Iagttagelser skal her

kun nævnes hans udtømmende Beskrivelse 1849 (Hospitalsmeddelelser, II, S. 295—316) af en særlig Form for Endetarmsforsnævring, der først 1875 blev bekendt i Udlandet ved et Arbejde af den franske Syfilidolog Fournier. Lidelsens egentlige Natur og L.s Fortjeneste blev først klarlagt i vore Dage af Jersild.

Naturligt nok var L. med sin levende produktive Aand Medstifter af den unge radikale og kritiske Lægeintelligens' Forening Philiatrien 1829 og siden et virksomt Medlem her. L. var en flittig og frugtbar Forfatter af en Mængde Artikler og Afhandlinger i »Ugeskrift for Læger« og »Bibliotek for Læger«, men fortrinsvis i »Hospitalsmeddelelser« (1848—53), hvoraf han med de øvrige københavnske Overlæger var Medudgiver, ikke alene om kirurgiske Emner, men ogsaa om Hudsygdomme og veneriske Sygdomme, hvortil han fandt rigt Stof i den stærkt blandede Belægning af Afdelingen, som foruden de kirurgiske Sygdomme optog Patienter med Øre- og Øjensygdomme, kroniske Hudsygdomme og mandlige Patienter med veneriske Sygdomme. Ved Afgangens 1863 op- hørte L.s litterære Produktion.

Dr. med. h. c. ved Lunds Universitet 1868. — Tit. Professor 1847. Etatsraad 1863. — R. 1853. DM. 1882. — Maleri af D. Monies i Familieej, litograferet 1844 hos Em. Bærentzen & Co. Litografier efter Daguerreotypi fra C. M. Tegner og 1856 af I. W. Tegner. Træsnit 1875 efter Fotografi.

V. Korfitsen: Gamle Minder, 1885, S. 73—91. Berl. Tid. 17. Nov. 1890. Ill. Tid. 30. Nov. s. A. Ugeskrift for Læger, 4. Rk., XXII, s. A., S. 553 ff. Bibliotek for Læger, LXXXIII, 1891, S. 95 f., 108 f. J. Johnsson: Københavnske medicinske Selskaber, 1922, S. 173. O. Jersild i Annales de Dermatologie et de Syphiligraphie, 6. Serie, 7, 1926, S. 74—77. *Otto C. Aagaard.*

Larsen, Sofus Kristian (ved Daaben Sophus Christian), f. 1855, Biblioteksmand, Filolog. F. 10. Sept. 1855 i Kbh. (Alm. Hosp.). Forældre: Overkirurg, Professor, Dr. med., senere Etatsraad S. E. L. (s. d.) og Hustru. Gift 24. Okt. 1891 i Kbh. (b. v.) med Helga Steen, f. 27. Jan. 1855 i Kbh. (Helligg.), D. af Boghandler **Hans** Christian Frederik S. (1819—71) og Laura Sønnerberg (1831—1916).

L. blev Student 1872 fra det v. Westen'ske Institut, cand. philol. 880, blev 1883 ansat som Assistent ved Universitetsbiblioteket, 1899 nderbibliotekar, 1907 Bibliotekar og var 1909—25 Overbibliotekar fter Birket-Smith samt — ligesom denne — Universitetets Arkivar. Som Chef fortsatte han sin Forgængers Arbejde paa at modernisere hele Bibliotekets Katalogsystem og nærmede sig herunder

Afslutningen, men havde samtidig Opmærksomheden rettet mod en Række andre **Omraader**. Saaledes lykkedes det ham at opnaa **en** meget betydelig og for den daglige Drift meget nødvendig Forøgelse af Annuum og Personale, at gennemføre en ny Katalogisering og tillige en haardt tiltrængt Konservering af Bibliotekets store og værdifulde Haandskriftsamling og endelig — i selve Verdenskrigens vanskelige Aar, der bl. a. forhaalede Forbedringen af Belysningsforholdene — at forlænge Aabningstiden med to Aftentimer, som vandt megen Paaskønnelse og siden er blevet bevaret. De seksten Aar, da L. ledede Biblioteket, befæstede baade dettes gode og fra Birket-Smith nedarvede Omdømme hos Publikum — ogsaa L. var i sin Styreform en ganske demokratisk og fordomsfri Mand — og betød i rent biblioteksmæssig Forstand en forstaaende Tilpasning efter Tidsforhold og Udvikling. Kun over for den Plan om skarp Fagdeling mellem de to københavnske Statsbiblioteker og bestemt Begrænsning af Universitetsbibliotekets Bogmasse, som 1918 fremsattes af daværende Underbibliotekar Svend Dahl og Læge Carl With og 1924—27 førte til den store Bibliotekskommission og 1938 til Indvielsen af det nye Universitetsbibliotek for Medicin og Naturvidenskab paa Nørrefælle, indtog L. et mere konservativt Standpunkt og tog baade i Skrift og Tale Kampen op for Bevarelsen af et Universalbibliotek.

Jævnside med Biblioteksarbejdet har L. udfoldet en flittig og alsidig Forfattervirksomhed af udpræget filologisk Art. Allerede 1885 vandt han Universitetets Guldmedaille for de n. A. udgivne »*Studia in libellum incerti auctoris de bello Alexandrino*« og 1889 den filosofiske Doktorgrad for »*Studia critica in Plutarchi moralia*«. Endnu en Frugt af hans Studier i klassisk Filologi og Oldtidskundskab er Afsnittet om »Det romerske Samfund i Republikens Tid« i andet Bind af »Verdenskulturen« (1905—06). Med en Afhandling om Folkevisen om Liden Kirsten og Prins Buris (»Aarbøger for nordisk Oldkyndighed« 1897, som Særtryk 1898) indledede L. derpaa sine — siden stadig fortsatte — Undersøgelser over de danske Folkevisers **Tilblivelsesproblemer**. Hans Hovedarbejder her er: »Kritiske Studier over vore Folkeviser« (»Dania«, 1902), »Niels Ebbesens Vise med kritisk Kommentar« (1908), »Ebbe Skammelsøns Vise« og »Fire danske Viser fra Middelalderen« (begge 1923) og »Visen om Hr. Marsk Stig og hans Hustru« (1937). Med Front baade mod Svend Grundtvig, Johs. Steenstrup, Kr. Erslev, Axel Olrik og E. von der Recke har L. fulgt sine egne Metoder og Synspunkter og hævdet Muligheden for ad rent sproglig Vej og gennem indtrængende Rydnings- og Rekonstruktions-

forsøg at kunne naa tilbage til Tekstens sandsynlige Urform med Udskillelse af senere Tildigtninger. Hans Resultater har ofte mødt skarp Kritik, som han lige saa skarpt har imødegaaet; de hviler paa meget omfattende og derfor meget inciterende Forarbejder. Polyhistorisk anlagt og levende humanistisk interesseret har L. endvidere udstrakt sine Forskninger til mange andre Felter. Megen Opmærksomhed vakte hans Foredrag paa den 21. internationale Kongres af Amerikanister 1924 i Göteborg »Discovery of the North-American Mainland twenty years before Columbus« (1925 som Bog), endvidere hans Undersøgelser over »Saxo Grammaticus. Hans Værk og Person« (1926), over »Jomsborg. Dens Beliggenhed og Historie« (1932) og forskellige mindre Arbejder og Afhandlinger vedrørende Emner fra nordisk Oldtid: bl. a. »Antik og nordisk Drømmetro« (1917), »Kilderne til Olaf Trygvesøns Saga« (1932) og Problemer inden for gammel nordisk Kartografi og Opdagelsesrejsernes Historie. I »Aar bog for Bogvenner« og andetsteds har L. endelig ud fra sin stærke Sans for alle de bog- og kulturhistoriske Værdier, der findes i et aarhundredgammelt Bibliotek, skrevet baade om de saakaldte »Posebind«, om Saxobind og om danske Palæotyper, udgav — sammen med Carl Dumreicher — »Et Blokbogs-Fund i Danmark« (1929) og — sammen med Bogbinder Anker Kyster — det statelige »Danish eighteenth Century Bindings 1730—1780« (1930), hvorved han — ogsaa efter sin Afgang — har givet nye Vidnesbyrd om den Alsidighed i Viden og Væsen, der altid har været hans Særmærke. — R. 1908. — Tegning af Gerda Ploug Sarp i Universitetsbiblioteket, Fiolstræde.

Univ. Aar bog 1884—85, 1887, S. 192. Univ. Progr. Nov. 1890. Studenterne fra 1872, 1897 og 1912. G. Brandes i Politiken 11. Jan. 1904 og Samlede Skrifter, XV, 1905, S. 26 ff. København 10. Sept. 1915. Nationaltidende 30. Sept. 1925. Betænkning vedr. Statens Biblioteksvæsen, 1927.

Carl D. 'h

Larsen, Svend Edvard Olaf, f. 1864, Veterinær. F. 21. Dec. 1864 i Tøvelde, Møen. Forældre: Gaardejer Hans Peter L. (1841—1926) og Dorthea Pedersen (1849—1919). Gift 29. Jan. 1895 i Kbh. (Matth.) med Sophie Margrethe Hansen, f. 21. Nov. 1875 i Stege, D. af Herredsfuldægtig, senere Bankdirektør Frederik Ludvig H. (1842—1918) og Henriette Kristine Elisabeth Petersen (1851—1933).

L. blev Dyr læge 1888 og søgte derefter praktisk Uddannelse gennem en mangeaarig Assistenttid ved Veterinær- og Landbohøjskolens Klinikker. Han nedsatte sig 1899 som praktiserende Dyr læge i Kbh., blev samtidig Forstander for Dyrebeskyttelsens

veterinære Poliklinik og kom derved ind i en Gerning, hvor han gennem Aarene har ydet et betydeligt og meget paaskønnet Arbejde. 1915 blev han Overdyrlæge ved Dyrehospitalet i Emdrup. L. er en dygtig Kirurg, der i »Maanedsskrift for Dyrlæger« har givet mange Praksismeddelelser; fremhæves kan »Kronfistlens operative Behandling« (XXIV, 1912—13) og »Operativ Frakturbehandling« (XXXIX, 1927—28). Han var 1899—1916 Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til Dyrenes Beskyttelse og dens Formand 1914—15, 1924—30 Formand for Kbh.s Dyrlægeselskab, har siden 1912 været Formand for Voldgiftsdomstolen i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr for Staden Kbh., fra 1902 Censor ved Veterinæreksamen. Æresmedlem af Skånska Veterinärförening og Malmö Djurskyddsförening. — R. 1925. — Maleri af Viggo Eriksen 1915. Buste af V. Gustafson 1917. Relief af samme 1934 paa Dyrehospitalet i Emdrup.

II Friis

Larsen, Thomas Christian, f. 1854, Politiker, historisk Forfatter. F. 17. Febr. 1854 i Milbakken, Lendum Sogn ved Frederikshavn. Forældre: Smed, Husmand Lars Peter Thomsen (1830—1918) og Mariane Jensdatter (1827—1908). Gift 27. Juni 1874 i Ugilt med Ane Marie Larsen, f. 30. Maj 1849 i Lendum, d. 20. April 1934 i Vraa, D. af Gaardfæster Lars Christian Andersen (1797—1869) og Ane Marie Jensdatter (1806—89).

L. voksede op i et Hjem og en Kreds, der stærkt prægedes af det aandelige Røre, som fulgte med de dengang nye kirkelige og sekteriske Bevægelser i Vendsyssel. Faderen var Grundtvigianer og politisk interesseret. L. fik en Landsbyskoles almindelige Undervisning, men udviklede sig i Kraft af gode Evner og megen Læselyst til en usædvanlig oplyst Mand; religiøst fandt han sit Stade i Grundtvigianismen, politisk i Venstre; ejendommelig for ham var en særlig Interesse for det sociale Spørgsmaal i naturlig Sammenhæng med de trange økonomiske Kaar i hans Barndomshjem og de smaa Forhold, der ogsaa fra først af kom til at præge hans egen Samfundsstilling. Oplært i sin Faders Haandværk blev L. efter sit tidlige Giftermaal Smed og Husmand paa Glimsholt Hede fra 1874, i Hørnsted 1883—1900 og bosatte sig derefter i Vraa. Efterhaanden fik han Tillidshverv, var 1888—94 Sogneraadsmlem, deltog en Tid sammen med F. Linderberg i Ledelsen af Dansk Arbejderforbund, der vilde løse Landarbejderspørgsmaalet, men gik bestemt imod at knytte denne Bevægelse til Socialdemokratiet. L.s socialpolitiske Indstilling vakte hos adskillige af hans Parti-

fæller inden for Venstre den Mistanke, at han egentlig var »Socialist«, men var dog Aarsagen til, at han 1895, paa Foranledning af den grundtvigske Præst August Kristensen i Taars, opstilledes til Rigsdagsvalg. L., der først tilhørte Venstrereformpartiet og siden Partiet Venstre, var 1895—1909 Folketingsmand for Vraakredsen, 1910—20 for Frederikshavnkredsen, Landstingsmand 1920—32. Som Rigsdagsmand vedblev han at interessere sig for Landarbejderes og Husmænds Kaar, han arbejdede med Jordspørgsmaalet og var ivrig Tilhænger af **Folkeforsikringstanken** (Pjecen »Aldersdomsforsørgelse og Folkeforsikring«, 1902; nye Oplag 1904 og 1909). I Folketinget rejste han 1901 Spørgsmaalet om Invalideforsikring og var Formand for Kommissionen til Undersøgelse og Overvejelse af Spørgsmaalet om en almindelig Invaliditets- og Alderdomsforsikring 1903—08, i øvrigt Ordfører for vigtige sociale Love og 1903 for det samlede Skattelovkompleks, Medlem af Finansudvalget 1907—09 og af **Over-Skyldraadet** 1903—09. Han var sit Partis Ordfører efter Albertikatastrofen 1908, fulgte J. C. Christensen i Forsvarsspørgsmaalet 1909, var Aug.—Okt. 1909 Trafikminister i Ministeriet Holstein, 1910—13 i Ministeriet Klaus Berntsen, blev i den sidste Stilling paaskønnet, ogsaa af Funktionærerne, som praktisk og forhandlingsvillig Administrator. Senere har L. bl. a. været Formand i Bestyrelsen for Det sociale Sekretariat og Bibliotek 1913—26, Formand for **Jernbaneraadet** 1927—30. — I et klart anlagt lokalhistorisk Værk, »En Gennembrudstid, Tidsbillede fra Vendsyssel i det 19. Aarhundredes sidste Halvdel« (I—IV, 1917—34), har L. paa Grundlag af saavel omhyggeligt Studium som personlige Erindringer skildret sin Landsdels aandelige, politiske og økonomiske Udvikling i en vigtig Periode. Første Bind (hvortil det fjerde og sidste slutter sig som et Supplement) giver en fremragende Skildring af den folkelige religiøse Vækkelse, der til Dels med sekteriske Udgangspunkter skabte et Brud med de nedarvede Statskirkevaner. L. har ogsaa udgivet et Skrift om Præsten August Kristensen (1933). — K.² 1911. DM. 1927. — Malerier af Oscar Matthiesen (Studie til nedenn. Gruppebillede) i Forsikringsanstalten Tryg og af Chr. **Valentinussen**, Løkken, 1935 i Familieje. Portrætteret paa Oscar Matthiesens Maleri af den grundlovgivende Rigsdag (1923, Rigsdagen).

Ovenn. Bøger af T. L. selv. N. Bransager og Palle Rosenkrantz: Den danske Regering og Rigsdag, 1901—03, S. 284—88. Povl Engelstoft og Hans Jensen: Bidrag til Arbejderklassens og **Arbejderspørgsmaalets** Historie, 1931, S. 161—66.

Hans Jensen.
6*

Larsen, Carl Thorvald, f. 1892, Skuespiller, Teaterdirektør. F. 17. Dec. 1892 i Kbh. Forældre: Boghandler Carl Frederik L. (1844—1926) og Karen Oline Blütgen (f. 1853). Gift 25. Okt. 1930 i Odense med Skuespillerinde Ingeborg Cathrine Caroline Skov, f. 22. Febr. 1893 i Kbh. (gift 1° 1918 med Overretssagfører Aage Lassen Landorph, f. 1891, gift 2° 1922 med Aase Lemming, f. 1899), D. af Auktionsdirektør Nis Hansen S. (1853—1904) og Agnes Augusta Ambrosen (1859—1927).

L. blev uddannet som Boghandler og arbejdede 1908—18 i Faderens Forretning, som det var Meningen, at han skulde overtage, men hans Lyst mod Teatret, som 1917 gav sig Udslag i Udgivelsen af Haandbogen »Scenisk Kunst. Hvad enhver teater-interesseret bør vide«, drev ham bort fra Bogladen, og efter at han havde læst med Th. Roose, debuterede han 1919 paa Odense Teater som Svend Berent i »Da de kom hjem«. L. udførte i Provinserne et ikke ringe Repertoire, men det var dog særlig Ledergerningen, som interesserede ham; fra 1921 rejste han med egne Turneer og opførte et udmærket Repertoire, deriblandt »Den Vælgel-sindede«, »Genboerne«, »Indenfor Murene«, »Et Revolutionsbryl-lup«, og den samme gode Smag prægede 1927—35 hans Ledelse af Odense Teater, hvor bl. a. Axel Juels smukke Digtning »Knud Lavard« havde Upremierre. I det sidstnævnte Aar blev han Direktør for Folketeatret i Kbh. Trods Publikums ofte svigtende Interesse har L. i sit Repertoirevalg ogsaa her stræbt at holde Fanen højt ved bl. a. i dygtig Udførelse at opføre Ibsens »Et Dukkehjem« og »Vildanden«, »Romeo og Julie« og Kaj Munks »Sejren«. Kamp med Vanskeligheder og smaa Forhold har ikke slukket en vis ilter Idealisme i hans Sind. — R. 1934.

Robert Neiiendam.

Larsen (ved Daaben Larsen Underberg), **Thøger**, 1875—1928, Forfatter. F. 5. April 1875 i Tørring ved Lemvig, d. 29. Maj 1928 i Lemvig, begr. sst. Forældre: Husmand, Møllebygger Peder L. (1842—92) og Kirsten Dalgaard Thøgersen Underberg (1838—1916). Gift 10. Sept. 1904 i Søndbjerg med Thyra Bolette Emilie Christine Kipnasse Paludan, f. 3. Dec. 1872 paa Hornskovgaard, D. af Proprietær, senere Plantør Johan Kipnasse P. (1834—1914) og Emma Hansine Torp (1841—1911).

L. tog Realeksamen 1892 i Lemvig, var Huslærer 1892—95 og 1896—1911 Landinspektørassistent. 1904—22 redigerede han »Lemvig Dagblad«, og 1923—25 udgav han Tidsskriftet »Atlantis«. Han udsendte sine første to smaa Digtsamlinger »Jord« (1904) og »Dagene« (1905) paa eget Forlag. De efterfulgtes af »Det Fjerne«

(1907), »Bakker og Bølger« (1912), »Slægternes Træ« (1914), »Udvalgte Digte« (1917) og »I Danmarks Navn« (1920). Desuden oversatte L. Omar Khaijam (1920) og skrev *Novellesamlingerne* »Fjordbredden« (1913) og »Kværnen« (1915). Hans sidste Arbejder blev en poetisk Gengivelse af Eddaen, »Nordens Gudekvad« (1926) og en Oversættelse af Snorres Eddasagn (1928). Han studerede gennem mange Aar Astronomi, og nogle af sine Studier har han offentliggjort i »Stjerner og Tider« (1914). — Allerede L.s to første smaa Digtsamlinger »Jord« og »Dagene« skaffede ham et stort litterært Navn. Det stod straks alle kyndige klart, at Danmark her havde faaet en lyrisk Digter af usædvanlig Art. Han digtede kun om det, han kendte gennem lange Iagttagelser og Erfaringer, han fandt saa sensitive og distinkte Udtryk for sine Sansefønelser, Følelser og Tanker, at man læste ham uafbrudt med et Indtryk af baade Forbavselse, næsten Overrumpling og dybt Velbehag; det var, som om Tingene og det indre Livs Foreteelser havde higit efter at genopstaa i just denne Form, med denne Præcision, men ogsaa med dette store Perspektiv, der gav Læserens egen Følelse og Fantasi Raaderum. Uden at der var Tale om en direkte Paavirkning fra nogen af Siderne, mødte man hos L. den samme forbavsende Nøjagtighed, den samme Finhed, Fylde og Styrke, der prægede Johannes V. Jensens Ungdomsproduktion. Han viste sig, ligesom sin jævnaldrende Kollega, som en sjælden Mester i Anvendelsen af Adjektivet. Efter J. P. Jacobsen og dennes Efterkommere i 90'erne, hvor Adjektivet kun havde en malende, en beskrivende og en analytisk Mission, fik det hos L. nyt Blod, ny Styrke og ny Betydning, fordi det først og fremmest blev en Følelsesleder. Det var i det hele en baade primitiv og forfinet Kunst — Helhedsstemningen, eller Helhedssynet, var altid af svær Styrke, Oprindelighed og Inderlighed, men Detaillerne var saa rige paa altid overraskende og ikke des mindre indlysende rigtige Fund, at Læsningen gav en uafbrudt æstetisk Nydelse. L. forstod desuden vidunderligt at sammensmelte det episke og det lyriske, et Digt som »Jens Højby« var ved sin Fremkomst og er for øvrigt stadig et Unikum i vor nyere **Poesi**: Situationsbilledet af denne Bonde, der ligger og skal dø, kaster lange usikre Lysninger ind i de svundne Aar, Situationsbilledet bliver et psykologisk Maleri af den sjældneste Dybde og Substans, Enkelttilfældet faar almene Perspektiver, og Lyrikken er inkorporeret i selve Skildringen saa tæt, saa organisk, at den ikke kan løses selvstændigt ud af Sammenhængen.

Som psykologisk Digter naaede L. næppe senere saa højt som

i »Jens Højby« og Digtet om Moderen »Ved Vinduet«, der begge er gribende Vidnesbyrd om Hverdagens Tragik. I sine rent lyriske Digte naaede han siden højt: hans Følelse og Fantasi blev mere og mere omfattende, og han blev en af de store, naar det gjaldt at suggerere Læseren det mystiske Indtryk af Nuets Evighed, han forstod at give et dansk Landskabs Atmosfære saadan, at det blev meget mere end Danmark, at det blev selve Kosmos, hvis Aand man kom i en pludselig, baade elementær og hemmelighedsfuld Kontakt med. — Udvalg af L.s Digte ved Otto Gelsted og Erik Zahle 1938. — Mindestue i Centralbiblioteket i Lemvig 1931. Mindesmærke paa Vinkelhage ved Lemvig 1932 efter Tegning af Johannes Larsen. — Malerier af R. Lepin, Kr. Bjerre og Hans Brygge. Tegninger af Orla Buhl.

Ebbe Kornerup: Thøger Larsen og Breve fra ham, 1928, med Litteraturhenvisninger. Skive Folkeblad 30. og 31. Maj 1928. Politiken 30. og 31. Maj, 1. og 4. Juni s. A. L. F. la Cour: Slægten Paludan, 1935, S. 172 f.

Chr. Rimestad.

Larsen, William Peter (ved Daaben Peter Villiam), f. 1884, Billedhugger. F. 15. Maj 1884 i Kbh. (Pauls). Forældre: Maler Hans Peter L. (1850—1924) og Caroline Frederikke Ambeck (1850—1911). Gift 1° 29. Okt. 1910 i Kbh. (Holmens) med Frida Karoline Bentine Frost, f. 19. Sept. 1887 i Kbh. (Holmens), d. 28. Nov. 1929 sst., D. af Tømremester Christian Frederik F. (f. 1868) og Emilie Vargaard (1865—1938). 2° 14. April 1931 i Hvidovre med Ebba Kirstine Martine Andersen, f. 14. April 1890 i Kbh. (Garn.), D. af Konservator ved Kunstmuseet, Maleren C. C. A. (s. d.) og Hustru.

L. stod halvfemte Aar i Gørtlerlære, blev Svend og opholdt sig fire Aar i Tyskland og Rumænien 1904—08 for sin videre Uddannelses Skyld. Paa Teknisk Skole forberedtes han til Akademiet, som han søgte under Aarsleff fra Efteraaret 1912 til sin Afgang Maj 1917. Senere var han med Støtte af forskellige Akademi-legater i Italien 1920, London 1924, Grækenland 1927, Konstantinopel 1930 og paa Sicilien 1937. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1911 og paa Kunststævnet i Forum 1929, og han viste en større Samling af sine Statuetter paa Charlottenborg Efteraarsudstilling 1930. — L. er først og fremmest en fortrinlig Bronze-Tekniker. Det Opsving, som Bronzeskulpturen tog hos os i den gyldne Periode omkring Verdenskrigens Slutning, staar i høj Grad i Gæld til hans tekniske Kunnen og Viden om Ciselering og Overfladebehandling med Patina, Lue-

forgyldning o. 1. Han virkede først i Hofbronzestøber Lauritz Rasmussens Etablissement, dernæst for Dansk Kunsthandel og knyttedes saa til Utzon Franks Virksomhed, baade i dennes Atelier og fra 1919 som Lærer ved hans Skole paa Akademiet. Ogsaa Kunstindustrimuseet og Nationalmuseet har draget Nytte af L.s Erfarenhed ved museumsmæssige Indretninger, ved Restaurering af gamle Metalarbejder og ved Udførelse af Kopier efter Oldsager af Metal. Som selvstændig Plastiker dyrker L. udelukkende en intim og ud-søgt Kleinkunst. Der foreligger fra hans Haand en anelig Række Statuetter, mest Kvindefigurer i fornem Udførelse, f. Eks. »Eva«, som Nationalmuseum i Stockholm købte, »Afrodite« (lueforgylt), for hvilken Akademiet tildelte ham Eckersbergs Medaille 1930, og »Badende Kvinde« og Springvandsudkastet »Kvinde med Fad«, der af Ny Carlsbergfondet erhvervedes til henholdsvis Horsens og Aarhus Museer. Desuden har L. udført en Del Smykker, bl. a. med Motiver fra dansk Bronzealder.

Sigurd Schultz.

Larsen Badse, Frederik Waldemar (ved Daaben Valdemar), 1874—1937, Politiker. F. 24. Juni 1874 i Raa ved Maribo, d. 21. Nov. 1937 i Maribo, begr. i Hillested. Forældre: Gaardfæster Lars Larsen (1821—98) og Ane Rasmine Madsen (1834—1922). Navneforandring 26. Maj 1905. Gift 30. Okt. 1895 i Allerslev, Præstø Amt, med Johanne Rasmine Pedersen, f. 17. April 1873 i Ugleda, Allerslev Sogn, d. 3. Sept. 1909 i Raa, D. af Murermester Jens P. (1844—1924) og Bodil Olsen (1850—1927).

L. B. var Landmand af Uddannelse, bestyrede fra Faderens Død 1898 Forældrenes Fæstegaard i Raa ved Maribo og var 1907—21 Ejer af denne. Udpræget politisk Interesse og Evne til offentlig Fremtræden førte ham frem i første Række inden for Standsfællernes Kreds. 1906—12 var han Medlem af Hillested Sogneraad, 1909—18 af Bestyrelsen for Midtllands Andelsmejeri og 1910—22 af Bestyrelsen for Maribo Svineslagteri. — Ved Septembervalget 1920 valgtes han til Folketinget som Det konservative Folkepartis Kandidat i Maribokredsen. Ved Landstingsvalget i Sept. 1936 ombyttede han Folketinget med Landstinget, valgt i 2. Kreds. Med en kort Afbrydelse var han fra 1922 til sin Udtræden af Folketinget Medlem af dettes Finansudvalg, og han gjorde her et betydeligt, af sit Parti højt værdsat Arbejde. 1921 og 1922 var han Medlem af Told- og Hærlovsudvalgene. I øvrigt var det særlig landøkonomiske Spørgsmaal og Krisetidens forskellige Landbrugsordninger, han beskæftigede sig med. Han traadte saaledes energisk ind for Oktoberforliget 1931 mellem Regeringen og de Kon-

servative, ligesom han tog væsentlig Del i Arbejdet med Kriseaarenes Sukkerordninger. Ved sin Indtræden i Landstinget blev han Medlem af dettes Finansudvalg. — Han var fra **1924** Medlem af Bestyrelsen for Lolland-Falsters Telefon-Aktieselskab, fra **1928** Medlem af Bestyrelsen for Østifternes Aandssvageanstalter og fra **1931** Medlem af **Over-Skyldraadet**.

Berl. Tid. og Nationaltidende 22. Nov. **1937**.

P. Stavnstrup.

Larsen-Ledet, Lars, f. **1881**, Journalist og Afholdslagator. F. **10**. Sept. **1881** paa Overgaard ved Løkken. Forældre: Gaardejer Chresten Larsen (**1856—1908**) og Else Katrine Martine Jørgensen Ledet (**1859—1931**). Navneforandring **12. Dec. 1904**. Gift **1. Maj 1908** i Aarhus (b. v.) med Journalist Nielsine Kirstine Katrine Nielsen, f. **23. Nov. 1884** i Nørre Hadsten, D. af Karetmager Hans Brøchner Blicher N. (**1854—1937**) og Margrethe Madsen (**1856—1905**).

Efter at have gaaet i Landsbyskole tog L.-L. **1897** Præliminæreksamen i Hjørring. Han begyndte sin journalistiske Virksomhed allerede **1895** og var **1897—1901** Redaktionssekretær ved »Vendsyssel Tidende« i Hjørring, **1899—1902** Formand for De Unges Valgret i Vendsyssel. **1900** var han Medstifter af Provinsjournalistforeningen og Medlem af dennes Bestyrelse **1900—02**, **1912—13** og **1914—15**. **1901—02** var han Lokalredaktør i Brønderslev af »Vendsyssel Tidende« og »Aalborg Amtstidende«. **1902** var han Elev paa Askov Højskole og gennemgik derefter Kursus paa Sorbonne og **1903** paa Ruskin College i Oxford. Han var Redaktionssekretær ved »Jydsk Morgenblad« i Aarhus **1905—06**, hvilket sidste Aar han blev Redaktør af »Afholdsdagbladet« og har været det siden, fra **1934** ogsaa Udgiver af Bladet. **1912—21** var han Medlem af Det radikale Venstres Hovedbestyrelse og Partiets Kandidat ved et Par Folketingsvalg, men gik over i Socialdemokratiet. **1917—21** var han Medlem af Viby Sogneraad, **1932—33** og fra **1936** Sekretær i Foreningen af Obligationsejere i Jydsk Landhypotekforening. Hans Hovedinteresse er Afholdssagen, og paa dette Omraade har han udrettet et stort Arbejde baade som Skribent og som Foredragsholder, men har ogsaa til Tider været et Stridens Tegn. Han er den fødte Folketaler og en snarraadig Debattør, hvilket ikke mindst kom ham til gode, da han i mange Aar deltog i Agitationen forud for de fleste Kommuneafstemninger om Spiritusbevillinger til Landsbykroer. I sin tidligste Ungdom sluttede han sig til Danmarks Afholdsförening, men gik senere ind i den internationale **Goodtemplar-Orden (I.O.G.T.)**, hvor han har lagt sit meste Arbejde. Han er Medlem af Ordenens danske Styrelse fra **1912** og var **1920—36**

Verdenslogens afholdspolitiske Leder, er fra 1919 Vicepræsident i Verdensligaen mod Alkoholismen, fra 1935 Forretningsfører for I.O.G.T.s Verdensloge og Redaktør af dennes internationale Organ. Fra 1911 er han Medlem af Forretningsudvalget for den internationale Forbudsorganisation og fra 1921 dennes europæiske Sekretær, fra 1922 Medlem af Bestyrelsen for Danske Afholdsselskabers Landsforbund, fra 1935 Næstformand i Bestyrelsen, 1931—35 var han Medlem af Præsidiet for Det internationale Antialkohol-Raad og er fra 1934 Medlem af den af Regeringen nedsatte Alkoholkommission. Han har rejst umaadelig meget i Ind- og Udland og skrevet en Mængde Smaaskrifter, et Skuespil »Vejen« (1905) og enkelte Bøger: »Fra Sahara nordpaa, Rejse-skildringer« (1909), en Børnebog »Bitten« (1911), som 1912 udkom paa Engelsk og Irsk, »Haandbog i Alkoholspørgsmaalet« (1912), som efterhaanden er kommet i ti Udgaver. Sammen med Harald Bergstedt skrev han 1925 Romanen »Galskabens Land«, som er udkommet paa Svensk, Tysk og Russisk. Et Udvalg af Artikler, »Fyrrer-tve Totter Hø«, udkom 1935. — Maleri af Kirsten Kjær 1930.

H. Bergstedt i Politiken 2. April 1924. Afholdsdagbladet 24. Dec. 1927, 24. Dec. 1930, 22. Marts og 10. Sept. 1931. Verden og vi 18. Juni 1930.

Adolph Hansen.

Larsen (Stevns), Niels, f. 1864, Maler. F. 9. Juli 1864 i Gevnø ved Store Hedinge. Forældre: Tækkemand og Træskomand Lars Thomassen (1828—1916) og Kirsten Nielsdatter (1825—1919). Gift 4. Sept. 1922 i Toksværd med Anna Elisabeth Pedersen, f. 2. Jan. 1887 paa Fredensgaard, Toksværd Sogn, D. af Gaardejer Jens Peter P. (1848—1913) og Johanne Marie Johansen (1854—1928).

L. udgik fra yderst beskedne Kaar paa Landet. Tidligt kom han ud at tjene, men Sygdom gjorde ham til Invalid gennem en Række Opvækstaar. Vinteren 1883—84 tilbragte han paa Vallekilde Folkehøjskole hos Ernst Trier, der ved sine Forbindelser hjalp ham i Vej. Foraaret 1884 blev han optaget paa Teknisk Skole i Kbh. hos H. Grønvold. Sommeren s. A. kom han i Lære hos Dekorationsmalerne Carl Lund & Hansen, og i nogle Aar passede han samtidig sin kunstneriske Uddannelse og sit Arbejde, om Vinteren som Carl Lunds Hjælper ved Teatermaleriet, til han gjorde Svendestykke Efteraaret 1887. Fra Teknisk Skole dimitteredes han til Kunstakademiet, hvor han gik i Forberedelsesklassen Vinteren 1886—87, Efteraarssemestret 1887 og i Dekorationsklassen to Vintre 1892—94. For at kvalificere sig til Zahrtmanns Skole

tog han privat Undervisning hos Axel Hou Foraaret 1888. Det lykkedes ham at blive optaget Efteraaret s. A., da Joakim Skovgaard vikarierede for Zahrtmann, og han søgte Skolen omtrent til 90'ernes Midte.

Trange, undertiden **haarde** økonomiske Kaar bevirkede, at det første Tiaar af L.s kunstneriske Virksomhed blev Arbejde som Medhjælper for Brødrene Skovgaard og deres Kreds. Han skar i Træ (for Joakim Skovgaard Rammen om Kunstmuseets »**Kristus** i de Dødes Rige«, for H. Storck Altrene i Svendborg og Tveje-Merløse, for A. Clemmensen Møbler) og huggede i Sten (for Niels Skovgaard Magnusstenen, for Lorenz Frølich Talerstolen paa **Skamlingsbanken**; efter egne Udkast Chr. **Richardts** Mindesmærke i Højerup Lund, rejst 1913, og Pastor Spurs Gravsten paa Lyderslev **Kgd.**), han bistod Niels Skovgaard ved Dekorationerne i **Immanuelskirken** og blev Joakim Skovgaards dygtigste, højt værdsatte Medhjælper i Viborg Domkirke, medvirkende fra først til sidst, i visse Tilfælde med personlig Indsats. Dette Arbejde foranledigede L.s første Studierejser til Udlandet. For Larssens Legat rejste han **Maj—Juli 1896** til Italien (**Verona**, Padova, Pistoja, Lucca, Marina di Pisa, hvor han traf Zahrtmann, Poul S. Christiansen og Sigurd Wandel, Arezzo, Assisi, Firenze, Milano) og **München**, hvor han skulde lære Fresko-Teknik paa **Keims** Fabrik. Sommeren 1897 tilbragte han sammen med Joakim Skovgaard i Sverige. Efteraaret 1900 foretog Skovgaard med L. og to andre Hjælpere fra Viborg en **fem—seks** Ugers Rundrejse i Italien (bl. a. Ravenna, Rom, Pompeji) for at studere Freskodekoration, og April 1904 var L. atter med Skovgaard tre Uger i Italien (Rom, Sicilien). Senere rejste L. for Anckers Legat 1921 paa Bryllupsrejse Nov. 1922—Okt. 1923 til Paris, Sydfrankrig (Cagnes), Italien (Rom, Firenze, Ravenna) og Tyrol.

Først noget efter Aarhundredskiftet begynder L.s selvstændige Virksomhed at tage fart. Den følger to Linier. Dels maler han ivrigt Landskaber og Blomsterbilleder i Olie og Akvarel. De har bl. a. den Betydning for ham, at han i dem studerer Farven og udvikler sin Kolorit. Dels udfører han større Figurbilleder med bibelske Motiver. Der kom fra hans Haand en Række religiøse Historiemalerier, »Marie salver Kristi Fødder« (1906, Aalborg Museum), »Kristus skriver i Sandet« (1907—08, Ribe Museum), »Den Blinde ved Vejen raaber efter Kristus« (1910, Kunstmuseet), »Kristus og Zakæus« og »Kristus helbreder en Spedalsk« (begge 1913), »Brylluppet i Kana« (1915—17, Kunstmuseet), »Indtoget i Jerusalem« (1917, Aarhus Museum). Han leverede Alterbilleder

til Kirkerne i Hersom (1906, fri Kopi efter Joakim Skovgaard), Viuf (Kristus i Baaden, 1916), Vammen, Vrensted (Kristus og Nikodemus, Bebudelsen, Korsfæstelsen), Hvam (Den gode Hyrde, 1920), Bredstrup (Den fortabte Søns Hjemkomst, 1920), Ballum (Den kananitiske Kvinde, 1926) og Freskobilleder til Kirkerne i Svingelbjerg (Apsisdekoration, 1911), Vrensted (Kristus og Synderinden), Ranum (Den yderste Dag) og Grevinge (**Himmelfarten**). Heri viste han en Evne til paa naiv Maade at virkeliggøre de bibelske Optrin, til at give dem Karakter af passeret Virkelighed. Denne Evne overførte han ogsaa paa senere historiske Motiver som »Absalon bygger Sorø Kloster« (1929), Bøndernes Angreb paa Herregaarden Spøttrup (s. A.) og paa sit (populært set) Hovedværk, Skildringen af H. C. Andersens Liv i et stort Antal Akvareller med Motiver fra »Mit Livs Eventyr« og i otte Fresker til **Mindehallen** i H. C. Andersen-Museet i Odense, udført 1931—32. Akademiet belønnede disse Fresker med Thorvaldsens Medaille 1933.

I sin Farve bygger L. paa Zahrtmann, i sin Figurstil paa Joakim Skovgaard, men han gør det paa en ganske personlig Maade, egentlig med Autodidaktens Selvraadighed og den naivt troendes Stædighed. Der er næsten altid et kantet Særpræg ved hans Billeder, gennemført med en urokkelig Overbevisning. Disse Egenskaber førte ham vidt i hans Farvestudier og Bestræbelser for at naa en Kolorit af selvstændig, næsten abstrakt Skønhed, og de førte ham til fuld Udløsning som religiøs Maler der, hvor det i sidste Instans drejede sig om Tro. Der er næppe gjort et skønnere religiøst Værk i Danmark end Kartonerne til Ranum Kirke af den svævende Kristus og Englene (1921), et Glimt af Saligheden, enkelt, stort og helt i sin Naivetet.

L. udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1889, 1891 og har siden 1905 hørt til Den frie Udstilling. Han deltog i Okt.-Udstillingen af **Zahrtmann-Elever** 1893, Kunstnernes Studieskoles Udstilling 1896, Akvareludstillingen (Malende Kunstneres Sammenslutning) 1911, Moderne dansk Kunst 1925, Kunststævnet i Forum 1929, Rundskue-Udstillingen 1935, Udstillingen i Malmø 1914 (Udstillingens Medaille), de danske Udstillinger i Brighton 1912, hos Liljevalch i Stockholm 1919, i Brooklyn Museum (U.S.A.) 1927, Helsingfors 1928, Oslo 1931, paa Biennalen i Venezia, i Amsterdam 1934 og Bruxelles 1935 (Udstillingens Medaille) og holdt Separatudstillinger i Kunstforeningen Okt.—Nov. 1917 og Nov. 1934, hos Kunsthandlerne Arnbak Jan. 1922 og Bach Jan. 1933 og Jan. 1937 samt i Aarhus Marts 1937 (sammen med Ejnar Nielsen). I Centralbiblioteket i Hjørring har han udført en Række

Freskodekorationer, bekostede af Ny Carlsbergfondet. Endvidere findes der Arbejder af ham i Kunstmuseet, Kobberstiksamlingen (Akwareller) og Museerne i Aalborg, Aarhus, Randers, Ribe og Odense. — Selvportrætter, bl. a. 1885 (Blyant), 1919 (Akvarel), 1918 og 1920 (*Malerier*). Maleri af Poul S. Christiansen 1911 (Kunstmuseet), Buste af Kai Nielsen 1915 (*sst.*). Portrætteret paa Poul S. Christiansens Maleri af Zahrtmanns Skole 1898—99 (Aarhus Museum), sammen med Poul S. Christiansen og Edv. Weie paa et Gruppebillede af Johan Rohde 1923 og paa et Gruppebillede af E. Zeuthen 1936.

Georg Saxild i Tilskueren, XXIII, 1906, S. 953. [Samme og Joakim Skovgaard:] Joakim Skovgaards Billeder i Viborg Domkirke. Arbejdets Historie, 1915, S. 81, 82, 94. [Karl Madsen og M. Mackeprang:] Viborg Domkirke, 1909, S. 24, 25, 26—27, 28, 42. Joakim Skovgaard i Tilskueren, XXXIII, 1916, I, S. 312—18. Elise Konstantin-Hansen i Højskolebladet 21. Dec. 1917. Carl V. Petersen: Niels Larsen Stevns, 1917. Leo Swane i Tilskueren, L, 1933, I, S. 1—17.

Sigurd Schultz.

Larssen, Anna, se Bjørner.

Larssen, Knud Arnt, 1793—1865, Købmand, Legatstifter. F. 25. Marts 1793 i Holbæk, d. 18. Juli 1865 paa Arresødal, begr. i Vinderød. Forældre: Avlsbruger, Brændevinsbrænder og Gæstgiver Lars Mandix Nielsen (ca. 1744—96) og Karen Pedersdatter Friis (ca. 1762—1831, gift 2° med Brændevinsbrænder Hans Hansen, ca. 1769—1849). Gift 27. Dec. 1818 i Frederiksværk med Laurentze Marie Thodberg, f. 26. Sept. 1799 i Vinderød, d. 17. Maj 1883 paa Arresødal, D. af Bogholder, Kancelliassessor Lauritz Krog T. (ca. 1756—1806) og Johanne Marie Schiött (ca. 1766—1834).

L., der havde lært Handelen i Hillerød, kom til Frederiksværk for at bestyre den af hans senere Svigermoder ejede Købmandsforretning, som han 1835 overtog for egen Regning. Han var tillige Medinteressent i det **Suhr'ske** Kobbervalseværk i Frederiksværk, og de to Virksomheder gjorde ham ved klog Sparsommelighed til en meget formuende Mand, saa han kunde købe Arresødal. Efter hans Død fortsatte Hustruen Forretningen. Hun blev boende paa Arresødal og efterlod ved sin Død over to Mill. Kr. Det barnløse Ægtepar havde ved Testamente af 30. Maj 1861 oprettet K. A. L. og Hustrus Legat til Rejseunderstøttelser og Udlaan for Polyteknikere, Mekanikere, Haandværkere og Købmænd, fortrinsvis for saadanne, der stammede fra Frederiksværk. En mindre Kapital anvendtes til en Enkestiftelse paa Frederiksværk. — **Granitobelisk** paa Vinderød Kgd.

Carl Christensen: Frederiksværk, 1926.

C. Nyrop (Georg Nygaard).*

Larssen, Oda, se Nielsen, Oda.

Larssen, Otto Kaalund, 1834—73, Officer. F. 13. Aug. 1834 i Sæby, d. 5. Juni 1873 paa Frbg., begr. sst. (Solbjerg). Forældre: Købmand Peter Jakobssøn L. (1782—1854) og Laurentze Marie Abel (1792—1863). Gift 12. Nov. 1870 paa Frbg. med Fanny Westrup, f. 16. Sept. 1840 i Kbh. (Helligg.), d. 27. Juni 1909 i Hellerup, D. af Grosserer Carl Vium W. (1801—69) og Jensine Stephine Heegaard (1807—51).

L. gennemgik 1853—57 den militære Højskole, udnævntes 1855 til Sekondløjtnant à la suite i Ingeniørkorpset (Anciennitet 1853), 1863 til Premierløjtnant. Aaret i Forvejen var han blevet Hjælpe-lærer i Civilbygning ved Højskolen og førtes herved ind paa Studiet af teknisk Mekanik, for hvilket Fag han havde særlige Anlæg. Da Krigen 1864 stod for Døren, kunde hans medfødte Tilbøjelighed for farefulde Foretagender, hans Higen efter rask Daad og hans brændende Fædrelandskærlighed ikke tilfredsstilles ved Ingeniør-tjenesten, og han søgte om Tilladelse til at gøre Krigstjeneste ved en Infanteriafdeling, hvad der dog blev afslaaet. I Dybbølstillingen fik han Tjeneste paa den udsatte venstre Fløj og vakte almindelig Beundring ved snarraadig Fagdygtighed, koldblodig Ihærdighed og Sindsligevægt. Ved Als' Indtagelse søgte han frem i forreste Linie og blev fanget. Efter Krigen foretog han en længere Studierejse til Udlandet, fik 1866 kgl. Udnævnelse som Lærer ved Højskolen, senere Officerskolen, og blev Kaptajn 1869. 1867—70 udgav han sine Forelæsninger over teknisk Mekanik, I—II, 1872 et Arbejde om Husbygning. Han var et virksomt Medlem af Komiteen til Bedømmelse af Projekterne for en fast Bro over Limfjorden ved Aalborg, senere af Komiteen for Opførelse af det nye Kgl. Teater, og ved den Nordiske Udstilling i Kbh. 1872 var han Jury medlem for Bedømmelse af Civilingeniørarbejder. Indtil en haabløs Sygdom nedbrød ham, var han en meget smuk Mand, en militær Heltetype, paa een Gang stilfærdig, tilbageholdende og frejdig i Optræden. — R. 1864. — Træsnit 1866 af H. P. Hansen og 1873.

V. E. Tychsen: Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset 1684—1893, 1884 (1893). Tidsskrift for Krigsvæsen, 1873, S. 149—58. E. Ibsen: Øjeblikksbilleder fra Krigen 1864, 1883, S. 47 f., 81, 86 f., 116. Nationaltidende 8., 10., 12., 14., 16. og 18. April, 10. og 14. Maj 1931. *Rockstr(V. E. Tychsen).*

Lass, Johann, 1721—84, historisk Samler. F. 18. April 1721 i Husum, d. 24. Maj 1784 sst., begr. sst. Forældre: Købmand Peter L. (1667—1728) og 1. Hustru Cathrine Margrethe Stockmann

(d. 1728). Gift 15. Nov. 1745 i Flensborg med Maria Jebsen, f. 31. Jan. 1728 i Flensborg, d. 2. Sept. 1787 i Husum, D. af Købmand Friedrich J. og 1. Hustru Anna Lorck (d. 1744).

J. L. tilbragte i hvert Fald sine Manddomsaar i sin Fødeby og virkede der som Borgmester, ivrigt sysselsat med Indsamling af historiske Efterretninger om Fødebyen og andre vestslesvigske Lokaliteter. Nogen egentlig Bearbejdelse af Stoffet forsøgte han ikke, og selve Publikationen af det gør et ret tilfældigt Indtryk. For Lokalhistorikere har alligevel hans »**Sammlung** einiger Husumischen Nachrichten von Anno 1089 bis Anno 1700« (1750) vedvarende Betydning. Den fulgtes s. A. af en Fortsættelse, behandelende Tiden 1700—50, og hertil knyttedes 1752—57 endnu et Bind, der indeholdt Tilføjelser vedrørende de seneste Aar samt enkelte af Amtets Sogne (Svesing, Svavsted), ligesom han 1753 publicerede et tredje Tillæg, »Documenta, welche die kirchliche Verfassung zu Husum betreffen«. Om Helgoland skrev han 1751 en lille Bog, reviderede og forøgede den 1753 og offentliggjorde den endelig 1758 i stærkt omarbejdet og udvidet Form i Camerers »**Vermischte** historisch-politische Nachrichten in **Briefen** von einigen **merkwürdigen** Gegenden der **Herzogthümer** Schleswig und Holstein«. Sst. havde han 1756 skrevet om Frederiksstad og 1757 om Nordstrand.

Schlesw.-Holst. Anzeigen, 1758, Sp. 635

ff.

Vilh. la Cour.

Lassen. Af Slægter med det ikke ualmindelige Patronymikon L. er fire optaget i den danske Adel, af hvilke her skal nævnes en jysk Godsejerslægt, der føres tilbage til Købmand i Aarhus, Assessor Jens L., der var Fader til Anne L. (1665—1747) og til Etatsraad Bendix L. til Aakær, af hvis Børn skal nævnes Karen L. (1703—79), gift med Admiral Mikkil Bille (1680—1756, s. d.), og Major Henrik de L. (1701—32) til Aakær, der blev adlet 1731, og med hvis Søn, Kaptajn Wentzel Frederik de L. (1726—55), Slægten uddøde. — Ovenn. Anne L. var i andet Ægteskab gift med Peder Thøgersen de L. (1667—1737) til Rødslet, som 1731 optoges i Adelen. Han var Søn af Landkommissær Tøger L. (d. 1689) til Rødslet og Vesterladegaard. Slægten, som længe antoges uddød, lever endnu. De adelige Slægter har delvis selv ført, delvis, ligesom flere borgerlige, faaet tillagt Formen Lassen.

En Landmands- og Præsteslægt L. føres tilbage til Laurids Christensen (d. efter 1712) i Ommesgaard, Hodsager Sogn. Hans Søn var Degnen Alexander L. i Orre og Hodsager, hvis Søn, Sognepræst i Hejls og Vejstrup Jørgen Alexandersen L. (1713—83), var Fader til

Agent, Købmand og Konsul i Marseille Lars L. (1757—90) og til Sognepræst i Kværndrup Rasmus L. (1755—1825). Denne var Fader til Prosektor i Kiel, Oldsagsamleren Axel Frederik L. (1789—1883) og til Adam Alexander Frederik L. (1788—1875), Fader til Eline Regitze Cathinka L. (1821—54), der var gift med Provst Vilhelm Carl Schousboe (1810—91), og til Sognepræst i Sværdborg Alexander Frederik L. (1828—1908), af hvis Børn skal nævnes Grosserer Johan Christian Julius Zahle L. (f. 1865), Forretningsmanden Peter Frederik Rasmus Alexander L. Landorph (1860—1923) og Godsejer Axel Frederik Julius Christian L. (1858—1925) til Høvdingsgaard, hvis Søn Lægen Arne Frederik (Fritz) L. (f. 1889) var gift med nedenn. Solodanserinde Elna L. (1901—30). — En anden oprindelig til Landbrugsvirksomhed knyttet Slægt L. føres tilbage til Christen L. paa Skophus (Hammerum Herred), hvis Søn Las Christensen (1626—92) var Fader til Inger Larsdatter (ca. 1672—efter 1742) og til Niels L. (f. 1670) til Ørnhoved, hvis Sønnesøn Teaterdirektør Niels L. (1737 el. 38—98) var Fader til Højesteretsassessor Casper Friderich L. (1776—1860). Inger Larsdatter, der ægtede Niels Madsen (ca. 1658—1709) paa Skophus, var Moder til Lars Nielsen Skophus (1691—1768), der bl. a. ejede Marsvinslund. Blandt hans Børn skal nævnes Overauditor Peder L. Wiimh (1724—1804) til Bonderup — hvis Søn var Landbrugsforfatteren, **Landvæsenkommissær**, Kammerraad Adam Gottlob Wiimh (1759—1836) — Kancelliraad Lorentz L. (ca. 1728—1804) til Kongsdal og Godsejer Michael L. (1741—1802) til Bjergbygaard. Lorentz L. var Fader til nedenn. Kancellideputeret Christian Ludvig L. (1766—1839) — hvis Datter Christiane Erasmine L. (1810—64) ægtede Politidirektør, Overpræsident Christian Jacob **Cosmus** Bræstrup (1789—1870, s. d.) — til Justitsraad Laurentius L. (1754—1825) til Cathrinebjerg og til Niels L. (1757—1826) til Kongsdal, hvis Datter Petræa Lorentze L. (1794—1838) var gift med Veterinæren Jens Veibel Neergaard (1776—1864, s. d.). Ovenn. Michael L. (1741—1802) var Fader til Proprietær Geert L. (1780—1829) paa Hallebygaard — hvis Sønnesøn var nedenn. Jurist Julius Severin Vilhelm L. (1847—1923) — og til Møller Lars Christian L. (1785—1826), der er Oldefader til nedenn. Grosserer Paul Christian Bernt L. (f. 1881). Nedenn. Missionær Rudolph Friderich L. (1760—1811) siges at høre til denne Gren af Slægten. — Nedenn. Legatstifter, Højesteretsassessor Peder L. (1606—81) tilhører Slægten Hofman (s. d.). — Nedenn. Forfatterinde Anna Margrethe Lassen (1659—1738) var Datter af nedenn. Landsdommer Jens L. (1625—1706).

Personalhist. *Tidsskr.*, II, 1881, S. 81—85. — Saml. til jydsk Hist. og Topografi, IV, 1872—73, S. 90 f. — H. C. A. Lassen: Stamtavle over Familien Lassen, 1907. — A. M. Bisgaard: Stamtavle for Slægten Lassen, 1906. Stamtavle over Familien Friis, 1865, S. 6. Fr. Friis-Petersen: Provst for Møen, Professor *theologiæ* Laurits Nielsen Gram og hans Efterkommere, 1932.

Albert Fabritius.

Lassen, Aksel Martin, f. 1870, Landskabsmaler. F. 10. Maj 1869 i Kbh. (Fødsst.). Forældre: Skomagemester Søren Emil Conrad L. (1834—96) og Ane Sophie Hansdatter Birch (1834—84). Gift 2. Juli 1912 i Hellerup med Gudrun Dyveke Elisabeth Munch-Lassen, f. 7. Sept. 1882 i Kbh. (**Garn.**), D. af Konditor Albert M.-L. (f. 1857) og Francisca Nikoline Nielsen (f. 1859, gift 2° 1897 med Advokat, Dr. j. ur. Gustaf Angelo **Bromée**, 1858—1917).

L. kom i Lære hos Hofforgylder Mogensen, men foretrak snart selv at male Billeder fremfor at lave Rammer. Efter at have gaaet paa Teknisk Skole 1886—88 dimitteredes han til Kunstakademiet, hvor han arbejdede 1889—91 under Vermehren og Kittendorff. Da Undervisningen her ikke tilfredsstillede ham, ombyttede han, som saa mange andre unge dengang, Akademiet med Zahrtmanns Skole. I seks Vintre deltog han i Aftenundervisningen og blev saa nært knyttet til Zahrtmann, at de to sammen 1903 rejste til Italien, over **München**, Verona, Venezia, Bologna og Ancona til Civita d'Antino, hvor L. blev i fire Maaneder. Hjemvejen lagde han over Pisa og Paris. 1908 rejste han igen ud; denne Gang med Maleren Herman Vedel, over Berlin til Paris, hvor L. især studerede Fontainebleauskolens Landskabsmaleri, hjem gennem Holland. L. debuterede 1897 paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg med »Landskab fra Birkerød. September«; 1900—26 udstillede han her hvert Aar og paa Kunstnernes Efteraarsudstilling desuden 1905, 1907—09, 1911 og 1913. Han var Medlem af Charlottenborgs Censurkomité 1904—05 og 1906. 1920 havde han en Særudstilling hos Winkel & Magnussen, har desuden deltaget i Civita d'Antino-Udstillingen 1908 og i de danske Udstillinger i Brighton, Stockholm og **München**. Foruden forskellige mindre Legater har han to Gange haft Akademiets Rejsestipendium, 1902 og 1906. 1905 modtog han den Neuhausenske Præmie for Maleriet »Storskov«. L. fortsætter i sine Malerier Landskabstraditionen fra Skovgaard og Lundbye. Han har i mange Aar hørt til den Kreds af Malere, der søger deres Motiver i Dyrehaven. Han maler med stor Dygtighed Træformationer i skiftende Belysninger og med Forkærlighed for Efteraarets Farver. Kunstmuseet ejer hans »Motiv fra Eremitagesletten« (1904) og Randers Museum »Landskab fra Clausholm«

(1903). — Tre Malerier af Herman Vedel 1900—08, det ene forhen hos Johan Hansen. Portrætteret af Poul S. Christiansen paa: **Zahrthmanns** Malerskole 1898—99 (Aarhus Museum).

Dagbladet 28. April 1905. Berl. Tid. 18. Maj 1920. Samleren Sept. 1934, S. 139. F. Hendriksen: Kristian **Zahrthmann**. Mindebog, 1919, S. 508.

Else Kai Sass.

Lassen, Anna Margrethe, se Lassen.

Lassen, Christian Ludvig, 1766—1839, Kancellideputeret. F. 7. Okt. 1766 paa Selsøgaard, d. 9. Maj 1839 i Kbh. (Frue), begr. sst. (**Ass.**). Forældre: Kancelliraad og Forpagter, senere Ejer af Kongsdal Lorentz L. (ca. 1728—1804) og Kirsten Nielsdatter (Klocker) (1735—90). Gift 20. Dec. 1809 i Kbh. (Frue) med Erasmie **Karine** Lampe, døbt 3. Sept. 1771 i Aversi, d. 5. Juli 1854 i Kbh. (Frue) (gift 1° 1791 med Overretsprokurator, Søkrigsprokurør Conrad Weidemann, 1761—1808), D. af Sognepræst Marcus Rasmussen L. (1727—97) og Else Cathrine Borchsenius (1730—1804, gift 1° 1759 med Byfoged i Store Hedinge Frants Ulsted, d. 1766).

L.s Løbebane forløb fuldt og helt inden for Kancelliets fire Vægge. Efter at have taget juridisk Eksamen 1789 blev han n. A. Volontær og 1792 Kopist i Danske Kancelli. 1801 blev han Underkancellist i 1. Departement og ledede Kontorets Forretninger under den egentlige Chefs Dispensation, indtil han selv 1804 blev virkelig Chef for Kontoret. 1810 udnævntes han til Departementschef, 1813 til Kancellideputeret. Fra 1824 overtog han desuden Decisionen af de offentlige Stiftelsers Regnskaber. L. beskæftigede sig navnlig med Sager vedrørende Kirke- og Almueskolevæsenet, og han lagde ofte omfattende Indsigt og stor Skarpsindighed for Dagen ved disse Sagers Behandling. Under Debatterne i Kancellikollegiet om de nye Stænderlove var han som oftest at finde paa den Ste-mann'ske Fløj, og han støttede med Iver dennes Krav om, at Grundejendom **maatte** være den absolutte Betingelse for Erhvervelse af Valgret. Derimod støttede han 1838 A. S. Ørsted, da denne ytrede sin store Betænelighed ved at gennemføre en Lovbestemmelse, som et stort Flertal i Stænderne havde udtalt sig imod. — Justitsraad 1805. Etatsraad 1813. Konferensraad 1829. — R. 1824. DM. 1828. K. 1836.

Hans Jensen: De danske Stænderforsamlings Historie 1830—48, I, 1931. Edv. Collin: H. C. Andersen og det Collinske Hus, 1882, S. 553.

Harald Jørgensen (G. Kringelbach).

Lassen, Eduard Ludvig, 1830—1904, Komponist og Musikdirigent. F. 13. April 1830 i Kbh. (Mos.), d. 15. Jan. 1904 i Weimar, begr. sst. Forældre: Silke- og Klædehandler, senere Vaaben- og Uniformknaphandler i Bruxelles Leser (Ludvig) L. (1798—1873) og Esther (Hetty) Warburg (1806—81). Ugift.

Da L. var to Aar gammel, flyttede hans Forældre til Bruxelles, hvor han som tolvaarig blev optaget paa det derværende Musik-konservatorium. Her gjorde han sig snart bemærket som en af de mest talentfulde Elever. 1844 fik han 1. Præmie i Klaverklassen, 1847 i Harmoniklassen, og 1851 opnaaede han — efter bl. a. at have gjort sig bemærket med en Symfoni — den højeste Udmærkelse, Prix de Rome. Med offentlig Støtte foretog han nu en Rejse til Tyskland, hvor han besøgte Musikbyerne Kassel, Leipzig, Dresden, Berlin og endelig Weimar, hvor han lærte Liszt at kende. Herefter tog han til Italien for at gøre et længere Ophold i Rom. — Bekendtskabet med Liszt førte til, at L.s første Opera »Le roi Edgar«, som man ikke vilde antage i Bruxelles, 1857 kom frem i Weimar under Titlen »Landgraf Ludwigs Brautfahrt«. Den store Succes, L. havde paa Fremførelsen af dette Værk, bevirkede, at man 1858 ansatte ham som storhertugelig Hofmusikdirektør. I denne Stilling virkede han i 37 Aar, fra 1861, da Liszt trak sig tilbage, med dennes Titel som Hofkapelmester. 1895 maatte han af Helbredshensyn søge sin Afsked. — L.s Kompositioner omfatter endvidere bl. a. Operaerne »Frauenlob« (1860) og »Le captif« (opført i Bruxelles 1868), Musik til »Niebelungen« af Hebbel og »Ødipus« af Sofokles, to Symfonier, flere Ouverturer, Kantater, et »Te deum« og mange Sange. Mest kendt er hans Musik til Goethes »Faust«, der her hjemme er benyttet 1888 paa Dagmar-teatret og 1891 paa Det kgl. Teater. — Baade som Dirigent og som Komponist nød L. stor Anseelse. Hans Fremførelse af Wagners Opera »Tristan og Isolde« 1874 skal have været mønstergyldig. Wagner regnede ham blandt sine Venner og vilde gerne have haft ham knyttet til **Münch en.** Universitetet i Jena udnævnte ham til Dr. phil. h. c. Ved Festkoncerten i Anledning af hans 50 Aars Kunstnerjubilæum 20. April 1895 udnævnte Storhertugen ham til Generalmusikdirektør, og den tyske Kejser, der ogsaa var til Stede, overrakte ham med anerkendende Ord den store Guldmedaille for Kunst og Videnskab. — Den Interesse, der var for L.s Musik, medens han levede, maa ses paa Baggrund af hans høje Position. I sine Sange synes han at have haft Mendelssohn som Forbillede. Hans Orkestermusik bærer Præget af en sikker Formsans og et klart Blik for alle Orkestrets Virkemidler. Kbh. gensaa han 1892

og gav to stærkt besøgte Koncerter, væsentlig med egne Værker paa Programmet. — Stik af Weger i Leipzig efter Fotografi.

Goethe-Jahrbuch, XXV, 1904, S. 262—65. Die Musik, III, 2, 1903—04, S. 270 f. Signale für die **musikalische Welt**, LXII, 1904, S. 155—58. L. Bobé i Berl. Tid. 3. Febr. 1904.

Sven *Lunn*.

Lassen, Elna, f. Hansen, 1901—30, Solodanserinde. F. 27. Aug. 1901 i Lyngby, d. 19. Sept. 1930 i Kbh., begr. i Søllerød. Forældre: Vævermester Jørgen Vilhelm H. (1860—1931) og Inger Andersen (f. 1858). Gift 28. Sept. 1927 i Kbh. (b. v.) med Læge Arne Frederik (Fritz) L., f. 13. Nov. 1889 i Sværborg (gift 1° 1918 med Johanne Benzon, f. 1894, 3° 1932 med Lis Hellesen, f. 1910, 4° 1933 med Karen Rasmussen, f. 1904), Søn af Godsejer Axel Frederik Julius Christian L. (1858—1925, gift 1° med Jane Crawford Hewetson, d. 1885) og Ebba v. Schau (1858—1931).

Fra sit ottende Aar fik E. L. sin Uddannelse paa Balletskolen paa Det kgl. Teater, særlig under Valborg Borchsenius' Vejledning. Hun røbede Evner langt ud over det almindelige og ansattes 1918. Da hun følte Trang til videre Udvikling, drog hun 1921—24 udenlands for at lære, og da hun kom tilbage, blev hun Solodanserinde (1. Febr. 1925), efter at hun under megen Hyldest havde vist sin lyse Kunst som Svanhilda i »Coppelia«. Hun var da hærdet i Fokins Skole, fuldentt ikke mindst ved sin Taaspidsteknik, som hun lærte hos Russeren Tarassov, og hun havde Sejre paa store amerikanske Scener bag sig. Hendes Dans var fuglelet, baade sart og stærk, orkidéagtig i sin Ynde, medens hendes Mimik indskrænkedes til enkelte pikante Udtryk, der skjulte, at Ansigtet ikke var regelmæssig smukt. Moderne Ballet interesserede hende mere end klassisk Dans, men hun havde dog ogsaa Succes i Bournonvilles Arbejder, f. Eks. som Celeste i »Toreadoren«, Grækerinden i »Valkyrien« og i Tarantellen af »Napoli«, hvor hendes Ansigt i øvrigt ikke passede til den romantiske Fiskerpige. Men skønne Billeder af en egen luftig Tone skabte hun f. Eks. i »Den lille Idas Blomster«, »Chopiniana«, »Petruschka«, »Farvespil«, »Kysset« og som Wienervalsens Aand i »Flagermusen«, hvor Max Reinhardt beundrede hende. Paa Højden af sin Kunst, ombølget af Hyldest fra alle Sider, men knuget af privat Sorg, forkortede hun sit Liv, just som hun under Vejledning af Reinhardt, der lod hende optræde paa Deutsches Theater i Berlin (Maj 1930), var i Færd med at forberede sig en Fremtid paa Verdensscenerne. Hun dansede sidste Gang i Sommeren 1930 under en Gæsteoptræden paa Scala i »Rosen og

Sneen«, en Scene med Sange i Revuen »Punktum-Finale!« Hendes tragiske Død for egen Haand vakte stor Medfølelse. Teatret gav en Forestilling til hendes Ære, og Indtægten anvendtes til det Mindesmærke, som Gerhard Henning formede (1934), og som findes i Foyeren. — Buster af Sv. Jespersen i Teatermuseum og af Johs. Kragh 1932.

Teatret, XXX, 1930.

Robert Neiiendam.

Lassen, Gustav Frederik, 1801—54, Overpræsident i Flensborg. F. 8. Aug. 1801 i Haderslev, d. 13. Marts 1854 i Flensborg, begr. sst. Forældre: Auditor, Tingskriver i Haderslev Herred, senere Herredsfoged sst. Frederik Christian L. (1765—1833, gift 2° 1806 med Charlotte Justine Wass, 1785—1839) og Marie Sophie Hvass (1774—1806). Gift 1° 21. Sept. 1832 i Haderslev med **Corinne** Sophie Bartholin, f. 1. Okt. 1810 i Kbh. (**Helligg.**), d. 23. Nov. 1848 i Odense, D. af Sekondløjtnant, senere Gods- og Avlsforvalter Thomas Christian B. (1783—1832) og Sophie Frederikke Fahnøe (1787—1816). 2° 18. Juni 1851 med Helena Carolina Benedicta Regenburt, f. 11. Febr. 1819 i Aabenraa, d. 9. Juni 1894 i Kbh., D. af Diakon Jacob R. (1772—1821) og Anna Theodora Barbara Wetche (1787—1860).

L. tog 1825 juridisk Eksamen paa Gottorp og 1826 Tentamen i Kbh., var et Aar Volontær i Kancelliet og udnævntes 1827 til Auditor ved det holstenske Infanteriregiment i Rendsborg, 1832 til Overauditor. 1834 indstilledes han af Kancelliet til Landfoged paa Sild, ikke blot fordi han havde bedre Eksamen end sine Medansøgere, men ogsaa fordi han i sine Embeder havde vist særlig Forretningsdygtighed og ved sin Karakter og Levnedsvandel vundet sine foresattes Agtelse. Samme gode Vidnesbyrd erhvervede han paa Sild, hvor han røgtede sit Embede tro og samvittighedsfuld med fuld Tillid fra Befolkningens Side, saa at han 1844, da den betydningsfulde Stilling som Borgmester, Byfoged og Politimester i hans Fødeby blev ledig, af Kongen udnævntes til samme. I Haderslev mødte L. dog betydelige Vanskeligheder. Hans Stilling som kongevalgt Borgmester bragte ham allerede i en skæv Stilling til Magistraten, der før 1813 havde haft Valgret til Embedet; vigtigere var det dog, at den danske Opposition i Byen, repræsenteret af P. Hiort Lorenzen og P. Chr. Koch, til en Begyndelse betragtede ham som Slesvigholstener. Selv om denne Misforstaaelse hurtigt opklaredes, blev L.s Forhold til det slesvigholstenske Parti til Gengæld saa meget daarligere. Som loyal Helstatsembudsmand stod L. i Virkeligheden uden for begge Lejre. 1844 indtraadte

han sammen med Amtmand Johannsen i Kommissionen til Under-søgelse af den slesvigske Forenings Forhold (»Protokolekstrakten«), men i Løbet af 40'erne nærmede han sig mere og mere til det dansksindede og loyale Parti, hvorfor han ved Oprørets Udbrud 25. Marts 1848 var Genstand for voldeligt Pres fra Slesvigholstenerne (for at tvinge ham til at lade »Dannevirke« standse) og i Foraaret blev tvunget til at forlade sit Embede. 22. April udnævntes han (sammen med Stiftamtmand Sponneck og Konferensraad Kirstein) til Medlem af den provisoriske Regeringskommission for Hertugdømmet Slesvig, i Marts 1850 vendte han efter Befolkningens Ønske tilbage til sin Stilling i Haderslev, og s. A. udnævntes han til Overpræsident og 1. Borgmester i Flensborg. Som Regenburgs Svoger og fortrolige fik han betydelig Indflydelse og var lige saa ivrig som denne for at faa Flensborg optaget i »det blandede Bælte«, hvad der dog stødte paa en uovervindelig Modstand i Borgerskabet. Derimod vandt han dettes Sympati ved sin dygtige og initiativrige Styrelse af Byen, og hans Virksomhed som kgl. Kommissarius for Jernbaneanlæggene i Sydslesvig bidrog ogsaa hertil. — Justitsraad 1842. Etatsraad 1848. Benævnedes som Overpræsident Gehejmeetatsraad. — R. 1848.

P. Lauridsen: Da Sønderjylland vaagnede, VI, 1918, S. 119, 171, 183, 237; VII, 1922, S. 141; VIII, 1922, S. 155, 161, 175, 189. Sønderjyllands Historie, IV, 1937, S. 202, 363, 388, 431, 436, 443 (med Note).

Knud Fabricius (H. R. Hiort-Lorenzen).

Lassen, Gotthilf Ferdinand, 1803—60, historisk Samler. F. 3. April 1803 i Kbh. (Garn.), d. 19. Jan. 1860 i Kbh. (Frbg.), begr. paa Frbg. Forældre: Materialforvalter ved Tøjhuset Christian Frederik L. (1774—1813) og Marie Kirstine Fischer (1781—1821, gift 2° 1814 med Lærer i Raavad Andreas Wilhelm Martens, ca. 1783—1852, gift 2° 1822 med Anne Christine Schow). Ugift.

L. blev Student 1821 fra Borgerdydskolen paa Christianshavn, tog anden Eksamen n. A., men ingen Embedseksamen. 1830 ansattes han ved Det kgl. Teaters Kontor (navnlig som Rolleskriver), blev 1834 Medhjælper (1837 fast Assistent) hos Økonomiinspektøren og 1838 Økonomiinspektør. Ved Siden heraf var han fra 1835 Kopist (1845 Inspektør) ved Det kgl. Biblioteks Udlaan og udnævntes 1859 til tredie Bibliotekssekretær. L. huskes som en omhyggelig topografisk-historisk Samler. I »Historisk Tidsskrift« paabegyndte han 1843 »Bidrag til den danske Bygningshistorie«, hvoraf dog kun kom det første om Fr.borg; senere udgav han

»Documenter og Actstykker til Kjøbenhavns Befæstnings Historie« (1855) og »Bidrag til Børsens Historie i de første halvhundrede Aar« (1858). Senere Forskere har draget Nytte af hans efterladte Samlinger i Det kgl. Bibliotek. Blandt disse opdagedes ved hans Død et Pergament-Folioblade fra Slutningen af det 13. Aarh.; det viste sig at være det eneste fuldstændige Blad af et middelalderligt Saxo-Haandskrift, der eksisterer, det saakaldte »L.s Fragment«. — Kammerassessor 1840. Kammerraad 1843. — R. 1857.

Th. Overskou: Den danske Skueplads, V—VI, 1864—76 (se Registrene). H. Christensen: Det kgl. Theater, 1890, S. 236 f., 323, 328. Edvard Agerholm: Dr. Ryge, 1913, S. 104—07, 179 f. E. C. Werlauff: Erindringer, 1910, S. 188 f. Chr. Bruun: Erindringer, 1906, S. 4, 8—12, 25, 36, 52, 55—62.

R. Paulli (C. F. Bricka).

Lassen, Hans, 1831—96, nordslesvigsk Politiker. F. 11. Febr. 1831 i Lysabild, d. 10. Jan. 1896 sst., begr. sst. Forældre: Gaardejer Hans L. (1805—80, gift 2° 1834 med Anna Marie Lorenzen, 1813—41, 3° 1841 med Cathrine Marie Henriksen, 1816—1908) og Anna Marie Hansen (1810—34). Gift 27. Juni 1852 i Lysabild med Marie Kathrine Elholm, f. 6. Marts 1831 i Sundsmark, d. 12. Jan. 1905 i Lysabild, D. af Gaardejer Peter Hansen E. (1802—85) og Anne Marie Jørgensdatter Elholm (1805—79).

L. var 1847—48 Elev paa Rødding Højskole. Han overtog 1852 sin mødrene Slægts Gaard i Lysabild, som han allerede i Seksten-aarsalderen havde arvet. Kun 22 Aar gammel fik han sit første offentlige Hverv, idet han valgtes til Synsmand i sit Sogn, og kort efter blev han Medlem af Herredsraadet for Als Sønderherred. Dermed var han ført ind paa den Løbebane, der skulde blive hans: Tillidshverv efter Tillidshverv skænkede Egn og 0 og Landsdel denne begavede, energiske, nøgterne, selvstændige Bondemand. Han blev efter 1864 Medlem af Kredsag og Provinslanddag, af Provsti- og Provinssynode, han blev Formand for den alsiske Landboforening og for Lysabild Sogns Sparekasse, han var fra første Begyndelse med i Ledelsen af Sprogforening og Vælgerforening. Da den Kreds af Proprietærer, der straks efter 1864 havde været ledende for Danskheden paa Als, først i 70'erne opløstes, gled Førerskabet over til Slagtermester Reimers og L. Med stor Trofasthed og et enestaaende Sammenhold fulgte Alsingerne i de følgende Aar deres Førere, og de erhvervede sig dermed stor Indflydelse paa den almindelige nationale Politik. 1875 valgte de L. til Landdagsmand i 2. Kreds efter Ahlmanns Bortrejse mod Aabenraa Amt, der ønskede Gustav Johannsen valgt. L. fulgte i

de første Aar **Krügers** Edsnægter-Kurs, men efter Art. 5's Op-hævelse tog han til Orde for en ændret Taktik. Ved Valget 1879 fik han af sine Vælgere frie Hænder med Hensyn til Edsaflæggelsen, men Hensynet til Kruger afholdt ham foreløbig fra Handling. Efter dennes Død aflagde han Forfatningseden og tog Sæde i Landdagen. Forinden var han valgt til Kriigers Afløser som Rigsdagsmand for 1. Kreds ved et Valg, hvor Nordslesvigerne havde været spaltet i to Partier, og hvor Junggreen var hans Modkandidat. Hans Sejr gennemførtes af Sønderborg Amt, der gav ham 3530 St. mod Junggreens 93, og af det edsnægtende Haderslev Vesteramt, der havde taget Forargelse af Junggreens Forhold til Kruger. Ved Omvalget fik L. alle danske Stemmer. Hans Edsaflæggelse rejste ogsaa blandt hans tidligere Støtter i Vesteramtet en voldsom Kritik af ham, og ved Valget 1884 fik Junggreen de fleste Stemmer og valgtes ved Omvalget. Men Sønderborg Amt var ham stadig tro og gav ham denne Gang 3192 St. mod Junggreens 157. Indtil 1888 aflagde L. ene af de to danske Landdagsmænd **Forfatningseden**, men da Gustav Johannsen i dette Aar afløste A. D. **Hörlück**, fulgte han L.s Taktik. Nogen større Rolle kom L. ikke til at spille i Berlins lovgivende Forsamlinger, men sagligt og klart evnede han at fremstille de danske Synspunkter. I hans senere Aar hemmede Sygdom hans Virksomhed, men han beholdt sine mange Tillidsposter til det sidste. Hans Død kom ganske uventet. Det vakte dyb Sorg og bitter Skuffelse blandt hans Landsmænd, da det viste sig, at han gennem en længere Aarrække havde misbrugt sin Stilling som Formand for Hjemsoignets Sparekasse og paaført det store Tab. — Maleri af **Veide** jun. 1877.

Red. Jessen i Tale og Skrift, 1921, S. 204—07. H. P. Hanssen: Et Tilbageblik, II, 1930, S. 181 f. Hejmdal 21. Jan. 1896. *Hans Lund*

Lassen, Henrik, 1839—1934, sydslesvigsk Bonde. F. 21. Sept. 1839 i Strukstrup i Sydangel, d. 30. Sept. 1934 sst., begr. sst. Forældre: Gaardejer Detlef Johann L. (1808—1900, gift 1° 1835 med Catharina Dorothea Petersen, 1809—36) og Christina Margaretha Thomsen (1818—86). Gift 10. Maj 1865 i Strukstrup med Marie Christine Claussen, f. 12. Jan. 1843 i Strukstrup, d. 10. Jan. 1932 sst., D. af Kroejer og Købmand Bendix C. (1814—97) og Christina Dorothea **Marxen** (1813—87).

L.s Barndom og Ungdom faldt i den Tid, da Fortyskningsbølgen skyllede hen over Angel, men hans Hjem bevarede sin Trofasthed mod det danske Sprog og mod Danmark. Han kom 1856—57 som Elev paa Rødding Højskole, aftjente sin Værnepligt i Frede-

ricia og deltog i Krigen 1864. Han overtog ved denne Tid sin Fædrenegaard, mens Faderen købte Gaard i Nordjylland, hvor han boede til 1882. 1867 opterede L. for Danmark og var til sin Død Optant. Den Danskhed, som straks efter 1864 spredt havde været til Stede i Angel, sygnede hurtigt hen, men L.s Hjem bevarede, dybt rodfæstet i Hjemstavnens danske Fortid, urokket det danske Sindelag, og Børnene fulgte Forældrene. L. var en stilfærdig Natur, der ikke tog synderlig Del i udadvendt Arbejde. Men hans danske Sindelag var kendt nok, og 6. Aug. 1914 fængsledes han sammen med Sønnen Peter L. (s. d.) og blev sigtet for Spionage og Landsforræderi; 19. Aug. løslodes de dog igen, og kort efter fik de Underretning om, at Rigsretten havde afvist Sigtelsen som ubegrundet. 1918 ønskede han som sin Søn Peter det hele Slesvig til Danmark, og Grænsedragningens Forløb var ham en stor Skuffelse. Sin aandelige Kraft bevarede han til sine sidste Aar, og den unge sydslesvigske Danskhed havde efter 1920 en god Støtte i denne rodfæstede og fribaarne Bonde. — Maleri af H. Slott-Møller 1921 paa Flensborghus.

Grænsevagten, VIII, 1926, S. 65—70; 1934, S. 333—36. Seit **Menschen-gedenken**. Henrik Lassens **Gedenkblätter**, von Iver Nordentoft niedergeschrieben, 1936 (opr. trykt i Grænsevagten, 1928). Hans Lund

Lassen, Jens, ca. 1625—1706, Landsdommer, Godsejer. F. ca. 1625 paa Vestergaard i Nørre Bork Sogn, d. 23. Marts 1706 i **Kbh.**, begr. i Frue **K.**, Odense. Forældre: Herredsfoged Las Lauridsen (d. 1650) og Elisabeth Jensdatter. Gift med Margrethe Christensdatter Lund (d. 1690).

J. L. blev efter at have været Skriver hos Lensmanden i Kristiansstad 1651 Renteskriver i **Kbh.**, hvor han tillige drev Handelsvirksomhed som Deltager i Handelskompagnier og holdt Skibe i Søen, idet han var den eneste danskfødte med frisk Initiativ af Samtidens Handelsmænd. 1653 begyndte han paa Leverancer til Bremerholm og fortsatte som en Statens Storleverandør under Svenskekrigen, hvor hans Kredit udnyttedes stærkt, og han fik Dalum Len i Pant. Da Svenskerne nærmede sig **Kbh.**, udstedte han 8. Aug. 1658 et mandigt Opraab til Forsvar, lovede selv at underholde 50 Soldater under Krigen og deltog med stor Energi i Forsvaret. 1657 var han blevet Møntskriver, og som den nye Tids betroede Mand blev han 1659 Kommissarius ved Tøjhuset og Medlem af Direktionen for Tøjhuset, 1660 Admiralitetsraad og virkede fremdeles ved Flaadens Styrelse, skønt han 1661 blev Landsdommer i Fyn (afsat 1679) og Assessor i Højesteret, hvor han

deltog i Voteringen til 1675. Som Statens store Kreditor fik han **Betaling** i Krongods. 1662 tilskødedes Dalum m. v. (2437 Tdr. Htk.) ham og 1664 St. Knuds Kloster og Ladegaard, Hindsgavl og en Mængde ubelejligt beliggende Strøgods (3986 Tdr. Htk.); men da han hørte til de Leverandører, der havde bedraget Kronen mest, blev han det første Offer for den store Revisionskommission, der 1680 dømte ham til at betale Kongen 163 028 Rdl. tilbage, hvorefter der 1681 blev gjort Udlæg for 133 990 Rdl. i det fynske Gods, 1683 yderligere for 5436 Rdl., og af det jyske Gods skulde udlægges for 29 062 Rdl. En Ven forsøgte at støtte ham ved et Forsvarsskrift »En oprigtig dansk Patriot«, og selv mødte han 1686 op med et Krav paa 289 311 Rdl. for Leverancer og Forstrækninger samt for Misberegninger af Revisionskommissionen, men ved en endelig Afregning 1688 reduceredes hans Tilgodehavende til 35 292 Rdl., som ikke udbetaltes. Trods alt, hvad der var gaaet forud, blev han 1691 Generalforpagter af Tolden, hvor han hurtigt kom i Restance, saaledes at Forpagtningen i Jan. 1692 fratoges ham, skønt han ogsaa her mødte med store Modkrav. Endeligt afregnedes først 1714 med hans Arvinger, der maatte nøjes med 29 700 Rdl. Trods de vældige Udlæg var J. L. en stor Godsejer til sin Død, da han ejede Harridslevgaard, Krumstrup og St. Knuds Kloster paa Fyn, Egense Kloster, Grubbesholm og Nørholm i Jylland, hvor han ogsaa havde besiddet Kærgaards-holm 1680—88. Der var farets haardt frem imod ham, men næppe haardere, end han fortjente. Som Husbond var han ilde lidt af Bønderne for sin Strenghed og haarde Rettergang, thi han var en meget procederende Herre, og i sin Broder Niels, Ridefoged paa Dalum, havde han en skrap Haandlanger. Som et Vidnesbyrd om hans alsidige Foretagsomhed kan anføres, at han uden synderligt Udbytte 1675 lønnede en Dykker til at bjærge Værdier fra Vrag. — Kancelliraad 1691. Justitsraad 1703. — Mindestøtte af J. Wiedewelt 1783 paa Jægerspris.

Saml. t. jydsk Hist. og Top., 1. Rk., VII, 1878—79, S. 21—28. Hardsyssels Aarbog, IV, 1910, S. 22—27. Dsk. Saml., 1. Rk., IV, 1868—69, S. 310—24; VI, 1870—71, S. 373 f. J. A. Fridericia: Adelsvældens sidste Dage, 1894, S. 171. H. D. Lind: Kong Frederik IIIs Sømagt, 1896, S. 69, 76. Hist. Tidsskr., 7. Rk., IV, 1902—04, S. 8, 18, 39, 47 f., 60—66, 88—99, 101, 118 f. C. Christiansen: Bidrag til dansk Statshusholdningshistorie, II, 1922, S. 99, 165, 732, 736. Fyens Stiftstidende 1878, Nr. 182—87. C. F. Wegener: Abrahamstrup, II, 1856, S. 225 f., 330.

ffans

Knud(OlufNielsen).

Lassen, Julius Severin Vilhelm, 1847—1923, Retslærd. F. 4. Juli 1847 paa Bisgaard, Samsø, d. 23. Nov. 1923 i Kbh., begr.

sst. (**Vestre**). Forældre: Forpagter Christian August L. (1808—71, gift 1° 1836 med Bodil Cathrine Bruun, 1807—40) og Marie Elisabeth Margrethe Gram (1815—98). Gift 7. Maj 1884 i Kbh. (Frue) med Therese Susanne Hvidt, f. 2. Dec. 1856 paa Johannesdal, d. 19. Sept. 1926 i Kbh., D. af Proprietær Valdemar FL, senere til Frihedslund (1817—78) og Mariane Elisabeth Henriette Lawaetz (1816—95).

L. blev Student 1865 fra Aarhus, cand. jur. 1871, Volontør i Justitsministeriet 1872, Fuldmægtig sst. 1880. 1875—77 opholdt han sig i Udlandet paa det **Hurtigkarl'ske** Stipendium og studerede strafferetlige og processuelle **Spørgsmaal**, navnlig i Leipzig, Breslau og London. 1879 blev han Dr. juris paa en strafferetlig Afhandling om »Betingelserne for Forsøgets Strafbarhed«. Det er en indgaaende Undersøgelse af et vigtigt og omtvistet strafferetligt Problem, og man finder allerede her de Træk, der præger hele hans senere Produktion: den klare og faste Tilrettelæggelse af Stoffet, den skarpsindige Analyse og den strenge, logiske Konsekvens. Tilsyneladende er denne Afhandling ren Tænkning og kun Tænkning. Det omfattende Stof fra Domstolenes Afgørelser, der spiller en saa betydelig Rolle i de fleste af **L.s** senere Arbejder, finder man ikke her. Det betyder dog ikke, at han er gaaet uden om Domspraksis. Den har ogsaa her befrugtet hans Tænkning. Paa sin Udenlandsrejse gjorde han saaledes indgaaende Studier, navnlig af tyske Domme, baade om Meddelagtighed og Forsøg.

Disputatsen blev **L.s** eneste Afhandling fra Strafferettens **Omraade**. S. A. den udkom, døde Andreas Aagesen, og i den Konkurrence, der blev afholdt om hans Professorat, sejrede L. Det var Goos, der, som L. selv har sagt, ved sit »haandfaste Tag« i ham overvandt hans Betænkelighed ved at søge Stillingen, og det blev et lykkeligt Initiativ. I 36 Aar, 1881—1918, fyldte L. paa den smukkeste Maade sin Stilling som Professor ved **Kbh.s** Universitet.

Aagesen havde været Lærer i Romerret og dansk Formueret. Disse Fag tilfaldt nu hans Efterfølger. I dem begge virkede han baade som Lærer og Skribent. Men det blev inden for den danske Formueret, at han skabte sit Livs Hovedværk: »Haandbog i Obligationsretten«. Almindelig Del (1892, 3. Udg. 1917—20) og Speciel Del (1897, 2. Udg., I, Gave, Køb og Bytte, i Forening med H. Ussing 1923). Forud for den var der gaaet kortfattede Fremstillinger til Brug for de studerende, og Obligationsrettens specielle Del er senere flere Gange optrykt i forkortet Skikkelse i samme Øjemed — de to sidste Udgaver ført å jour og forsynet med en

Række selvstændige Tilføjelser af Henry Ussing. Men det er Haandbogen selv og den Række Enkeltafhandlinger, hvori han uddyber forskellige af dens Spørgsmaal, der er L.s store Indsats i dansk Retsvidenskab.

L. vilde med dette Værk først og fremmest give en Fremstilling af, hvad der paa det Tidspunkt, han skrev, omkring 1890, var gældende dansk Ret inden for hans Omraade, af de Retsregler, der faktisk blev fulgt af Domstole og andre Myndigheder, og som Borgerne derfor **maatte** indrette sig efter. Hans Værk blev paa den Maade, som han selv har sagt, af historisk Art. Dets Formaal var at erkende og beskrive det bestaaende, ikke i første Række at give den Løsning af Problemerne, han personlig ansaa for den bedste. Kun hvor en Retsætning stred saa stærkt mod hans Retsfølelse, at en samvittighedsfuld Dommer efter hans Mening **maatte** kvie sig ved at anvende den, rejste han Kritik og krævede Ændring.

Paa den Tid, han skrev, var den Del af Formueretten, han beskæftigede sig med, Fordringsrettighederne, kun i ganske forsvindende Grad ordnet ved Lov. Vilde han vide, hvordan Retslivet løste Konflikterne, **maatte** han derfor gaa til Domstolenes Afgørelser. Han begyndte da sit Arbejde med at gennemlæse, analysere og gruppere henved et Aarhundredes Retsafgørelser. Det tog ham fulde tre Aar. Men da var der ogsaa skabt et Grundlag for hans Værk, som ingen før havde haft. Andre Forfattere, navnlig Evaldsen, havde i større eller mindre Grad bygget paa Praksis. Men den fuldstændige, udtømmende Gennemgang af hele det foreliggende Domsstof blev paa dette Omraade første Gang foretaget her.

Det er et Vidnesbyrd om L.s aandelige Magt, at han af det vældige Stof formaaede at skabe et saa fast og helstøbt Værk, som Obligationsretten blev. Han var som Goos en betydelig Systematiker. Med overlegen Evne lagde han Stoffet til Rette, samlede, hvad der hørte sammen, og adskilte det forskellige. Og med klar og konsekvent Tænkning førte han de enkelte Retsætninger, han fandt, tilbage til de store, ledende Grundtanker, der dannede Baggrunden for Retsordningen paa det Omraade, han behandlede. I det Retsstof, han fandt, var der naturligtvis Brist. Der var Selvmodsigelser, han **maatte** fjerne, og Huller, han **maatte** udfylde. Men han søgte altid at løse de uløste Spørgsmaal i den gældende Rets Aand, ikke efter sit eget Hoved. I et Omfang, som dengang var et Særsyn, drog han desuden overalt i Bogens Noter fremmed Ret ind til Sammenligning.

Som Forstudier **til** Haandbogen eller til nærmere Uddybning

af forskellige af dens Emner skrev L. i Aarenes Løb en Række store Enkeltafhandlinger om obligationsretlige Spørgsmaal. De vigtigste af dem er samlet i det Bind »Udvalgte Afhandlinger«, der blev udgivet af Frantz Dahl 1924 efter Forfatterens Død. De drejer sig snart om selve Grundlaget for Løfters forbindende Kraft, f. Eks. »Løfte og Accept« (1888), »Vilje og Erklæring« (1905), snart om Spørgsmaal af mere speciel Karakter, der havde voldt Domstolene særlige Vanskeligheder, f. Eks. »Nogle Bemærkninger om Proforma-værk og Omgaaelse« (Ugeskrift for Retsvæsen, 1890, S. 609—24), der klarlagde de saakaldte »Møbellaan«, og »Kunstig Kreditor-beskyttelse« (1917), der fremkom i Forfatterens 70. Aar og vakte almindelig Opsigt ved den Friskhed, hvormed den var skrevet. Foruden den Værdi, disse Afhandlinger har i sig selv, viser de, hvor dybtgaaende og omfattende de Studier er, som ligger bag Haandbogen. En Afhandling, der staar noget for sig, er den sidste, han skrev: »Nogle Bemærkninger om Definitioner i Retshtteraturen« (1921). Det er et Bidrag til juridisk Metodelære, og den giver i sjældent fortættet Form Summen af hans Tænkning over den Rolle, Definitionerne og Debatten om dem har spillet i Retshtteraturen, og den Rolle, de burde spille.

L.s Haandbog i Obligationsretten øvede gennem Aarene en meget betydelig Indflydelse, ikke blot paa dansk Retspraksis, men ogsaa i det øvrige Norden. »Vi dømmer efter din Bog« sagde hans Venner blandt de svenske Jurister til ham. Da man derfor omkring Aarhundredskiftet tog Spørgsmaalet om en fællesnordisk Lovgivning paa Obligationsrettens Omraade op til Behandling, var det en Selvfølge, at han blev Medlem af de 1901 og 1910 nedsatte Kommissioner. Han havde for øvrigt tidligere selv i et klart og tankerigt Foredrag: »Privatrettens Kodifikation«, holdt paa Universitetet ved Reformationsfesten 1899 (Udvalgte Afhandlinger, S. 11—22), taget til Orde for at skabe en ny borgerlig Lovbog og sluttet med at sige, at en nordisk Lovbog burde være Maalet. Paa Grund af den Anseelse, der stod om hans Person og hans Værk, blev hans Indflydelse i Kommissionerne stor, og de Lovudkast, der blev Resultatet af Arbejdet, og som senere blev gennemført hos os som Lov om Køb (1906), Lov om Aftaler og andre Rets-handler paa Formuerettens Omraade (1917), Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende (s. A.) og Lov om Køb paa Afbetaling (s. A.), er baade direkte og indirekte i væsentlig Grad præget af ham. I øvrigt havde han allerede 1895 i Forening med V. C. Thomsen udarbejdet Udkast til Lov om Checks og andre Sigtanvisninger, der ogsaa blev gennemført som Lov.

I Sammenligning med L.s store Betydning for den danske Formueret træder hans Arbejder paa Romerrettens Omraade noget i Skygge. 1892 udgav han »Om Retshandler i Almindelighed efter romersk Ret«; men hans Hovedværk er »Forelæsninger over romersk Privatret« (1904). Lige efter, at det var fremkommet, blev den juridiske Eksamen forandret, og de Krav, der blev stillet til Studenternes Kendskab til Romerret, betydelig nedsat. Han udgav saa en forkortet Fremstilling: »Lærebog i romersk Privatret«, der siden har været benyttet som Grundlag for Undervisningen (4. Udg. ved Frantz Dahl 1937). L.s »Forelæsninger over romersk Privatret« viser de samme Egenskaber, man kender fra hans øvrige Arbejder, hans omfattende og grundige Indsigt og hans Evne til at lægge Stoffet til Rette i en klar og knap Form. Det er en forbausende Mængde Viden, det er lykkedes ham at samle inden for Bogens Rammer, hvad man bedst forstaar, naar man sammenligner den med de bredere Fremstillinger i Udlandet, der var de gængse paa hans Tid. Men det er vel nok rigtigt, som det er sagt, at Romerrettens historiske Vækst kommer for lidt til sin Ret deri. Den giver en Skildring af den romerske Privatret paa dens Højde, ligesom Haandbog i Obligationsretten gør Rede for den ved dens Fremkomst gældende danske Ret. Reglernes Tilblivelse gennem Tiderne, den historiske Udvikling, havde i mindre Grad L.s Interesse.

L.s Værker viser hans Tankes Klarhed og Kraft, hans omfattende Viden og hans Forsknings Redelighed. Men de siger intet om det rige Menneske og store Hjerter, han var. Hans Interesser gik langt ud over Juraens Grænser. Han var en dygtig Botaniker, han elskede Litteratur og Kunst. Og i det kirkelige Arbejde tog han paa forskellig Maade Del bl. a. som Medlem af Det kirkelige Udvalg (1904—07), valgt af det juridiske Fakultet. Det var først og fremmest ved sin Personlighed, han virkede som Lærer. Hans Forelæsninger og Øvelser var vel forberedte, men hævdede sig som mundtlig Fremstilling ikke over det sædvanlige. Han talte, som han skrev, jævnt, klart og ædrueligt. Men gennem sit Sinds Renhed og Uselvskhed, gennem sin milde og kærlige Menneskelighed vandt han Studenternes Hjerter som faa før eller siden. Som Regensprovst 1896—1918 fik han i saa Henseende Betydning langt ud over de juridiske studerendes Kreds.

Ekstraordinær Assessor i Højesteret 1906. Æresdoktor i Kristiania 1911, i Lund 1918. — R. 1890. DM. 1895. K.² 1906. K.¹ 1911. S.K. 1919. — Portrætteret paa S. Wandels Maleri 1912—13 af Civillovkommissionen (Fr.borg). Studie hertil i Familieje. Radering af H. N. Hansen 1913.

Fortegnelse over L.s Arbejder med Litteraturhenvisninger ved Frantz Dahl i Ugeskrift for Retsvæsen, 1923, B., S. 323—26, og 1924, B., S. 223 f. Endvidere: Frantz Dahl: Hovedpunkter af den danske Retsvidenskabs Historie, i Festskrift i Anledning af To Hundrede Aars Dagen for Indførelsen af juridisk Eksamen ved Københavns Universitet, 1936, S. 226—31.

O. K. Magnussen.

Lassen, Lorentz Fjelderup, 1756—1837, Søofficer. F. 28. Nov. 1756 i Kbh. (Trin.), d. 27. Juli 1837 sst. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Brygger, Justitsraad, Byfoged i Kbh. Peder Fjelderup L. (1712—62) og Sophie Magdalene Fisker (1723—67). Gift 11. Sept. 1786 i Kbh. (Holmens) med Helena Charlotte Nortmann, f. ca. 1767, d. 10. April 1841 i Kbh. (Holmens), antagelig fra Tyskland.

L. blev Kadet 1771, Sekondløjtnant 1779, Premierløjtnant 1788, n. A. Kaptajnløjtnant, 1797 Kaptajn, 1809 Kommandørkaptajn og 1812 Kommandør. — Efter et Togt til Vestindien 1781—82 med Fregatten »Kiel« førte han 1784—86 et Vestindisk Handelskompagni tilhørende Fregatskib paa Vestindien, hvor han ogsaa var 1787—88 med Fregatskibet »Frederiksdal«. Han var jævnlig udkommanderet med Orlogsskibe i hjemlige Farvande, bl. a. 1795 med »Nordstjernen«, hvor han blev alvorligt saaret ved en Kanonsprængning. 1791—92 var han Indrulleringsofficer i Bergens Distrikt, 1792—95 Interims- og 1795—98 Viceekvipagemester paa Nyholm og Medlem af Kbh.s Havnekommission, 1798 Chef for Chebekken »Lindormen«, Vagtskib paa Kbh.s Red, og 1799 Chef for Fregatten »St. Thomas«, Vagtskib i Sundet. Da Defensionseskadren blev udrustet Marts 1801, blev L. Chef for Blokskibet »Prøvesteen«, det tidligere Orlogsskib »Christian VII«, der blev placeret sydligst i den danske Linie. Paa denne udsatte Post, særlig udsat paa Grund af Liniens mindre heldige Placering (se VII, S. 69), kæmpede han tappert i Slaget paa Reden 2. April 1801, til Skibet var fuldstændig sønderskudt, og kun to Kanoner var brugelige. Han forlod da Skibet med saa mange af Besætningen, som kunde rummes i de disponible Fartøjer, og overlod sin tapre næstkommanderende, Kaptajnløjtnant Rasmus Rafn, at overgive Vraget med de ombordværende til Englænderne. Han blev for sit gode Forhold under Slaget hyldet af Kbh.s Indbyggere, modtog en Hædersgave fra danske og norske Kvinder og hædredes af Kongen med **Erindringsmedaillen** i Guld. S. A. var han **Meddommer** i Kadetskibet og 1802—03 Chef for Fregatten »Rota« i Eskadren i Middelhavet. 1806 ansattes han som Indrulleringschef og Overlods i Frederikshalds Distrikt og var under Krigen 1807—14

højstkommanderende for Kystforsvaret sst. Efter Krigens Slutning vendte han tilbage til Danmark og blev afskediget n. A. ved Reduktionen, da han ikke var anset for nogen dygtig Sømand. Som en Anerkendelse af hans heltemodige Optræden i Slaget paa Reden tillagdes ham dog fuld Gage i Pension, Kontreadmirals Karakter og fra 1816 et aarligt Tillæg paa 300 Rdl. L. var en ualmindelig brav, retsindig og beskedn Mand, der efter sin Afsked levede ubemærket og næsten forglemt. Hans Gravsten blev, da hans Gravsted paa Holmens Kirkegaard hjemfaldt, flyttet hen paa Siden af Heltegraven. — R. 1812. — Maleri af Jens Juel (Fr.borg). Stik af J. Rieter efter egen Tegning samt af J. Flint. **Brakteat** med L.s Navn 1801.

Archiv f. Søv., IX, 1837, officielle Del, S. 37. P. Bundesen: Mindeskrift for Slaget paa Reden, i Tidsskr. f. Søv., LXXII, 1901. *TK T . 7*

Lassen, Louise (**Loulou**) Annette Emilie, f. 1876, Journalist. F. 20. Sept. 1876 paa Frbg. Forældre: Forfatter og Journalist Ulrich **Paoli** (Paul) Marcussen (1848—1906) og Rose (Rosalie) Trier (1857—98). Gift 2. Jan. 1904 i Kbh. (De gamles By) med Journalist Alfred L., f. 9. Dec. 1877 i Auning, d. 14. Dec. 1931 paa Frbg., Søn af Købmand, senere Handelsfuldmægtig i Slagelse Jens Anders L. (1849—85) og Caroline Laurine Thoresen (1852—1926, gift 2° med Købmand i Aarhus Frederik Andersen). Ægteskabet opløst 1924.

L. L., hvis Farmoder var Søster til Tivolis Stifter Georg Carstensen, voksede op i et Hjem med udprægede franske Interesser. Hun undervistes i Hjemmet og har aldrig gaaet i Skole. Et Aars Tid besøgte hun et Kursus og tog, knap seksten Aar gammel, Præliminæreksamen. Aarene derefter opholdt hun sig i Paris for at uddanne sig litterært og journalistisk. Hun var tidligt klar over, at det var Journalist, hun vilde være, skønt hidtil ingen dansk

- * Kvinde havde søgt sig en Levevej inden for Journalistikken. L. L. debuterede 1899 i »Dannebrog« med en Korrespondance fra Paris og blev straks fast ansat ved Bladet. Hun blev saaledes den første Kvinde her i Landet, der tog Arbejdet op i en Bladredaktion, jævnsides og jævnbrydig med de mandlige Journalister, og hun har siden været en flittig og paalidelig Arbejder i sit Blads Tjeneste. Fra 1899, til Bladet ophørte at udkomme 1910, var hun knyttet til »Dannebrog« og har fra 1. Dec. 1910 uafbrudt arbejdet ved »Politiken«, hvor hun bl. a. har redigeret »Dag til Dag«-Rubrikken og med stor Dygtighed har behandlet det medicinske Stof, refereret Doktordisputater, skrevet om Hospitaler, Hygiejne o. 1. Hun har under sit Pigenavn udgivet en Roman, »Det evigt kvindelige« (1902).

En litterær Bedrift er den fortræffelige Oversættelse af Guy de Maupassants Værker i 28 Bind (1903—12).

Georg Nygaard.

Lassen, Alexandra Karen Marie, 1864—1921, Bladudgiver, Politiker. F. 14. Jan. 1864 i Revn ved Grenaa, d. 21. Juni 1921 i Aalborg, begr. sst. Forældre: Gaardejer, senere Foreningsvært og Rejseinspektør Jens Emanuel Balle (1841—95) og Hanne Hansen (1839—1922). Gift 25. Marts 1886 i Aarhus med Redaktør Vilhelm L. (s. d.).

Da M. L. ægtede Vilhelm L., tilhørte hun som Datter af Vårten i den **bjørnbakske** Forsamlingsbygning det samme aarhusianske Venstremilieu som han, der dengang var ved »Aarhus Amtstidende«, og den bondefødte energiske Dame, der var udrustet med meget vindende personlige Egenskaber, blev sin Ægtefælle en værdifuld Støtte under hans grundlæggende Gerning inden for den nordjyske Venstrepressen og Venstrebevægelse; hun havde sin Del af Æren for »Aalborg Amtstidende«s Fremgang, hun hjalp sin Mand baade ved direkte Deltagelse i hans Arbejde og ved Omsorg for hans svage Helbred. Efter hans Død 1908 samlede hun sig om den Opgave at føre Bladforetagendet videre, formelt blot som dets Udgiver, reelt ogsaa som Redaktør. Hun boede for det meste i Kbh., men gav hver Dag telefonisk Bladet sine Direktiver med Hensyn til de politiske Begivenheder og Spørgsmaal. De Retningslinier, hun fulgte, afveg delvis noget fra, hvad der havde været hendes Mands Stræben. Ud fra stærkt agrariske Synspunkter vendte hun sig mod Krigstidens Reguleringspolitik, havde dog samtidig Føling med Tanken om »borgerligt« Samarbejde og var 1917—19, paa Foranledning af Asger Karstensen, Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation. I Kraft af sin personlige Position og fremfor alt et nært Venskabsforhold til J. C. Christensen antoges hun i Almindelighed at øve megen direkte Indflydelse i Kredsen af ledende Venstrepolitikere, var ogsaa 1918 og 1920 nævnt som Ministeremne. Hun stillede sig i Folketinget 1918 paa Langeland, 1920 i Aalborg, valgtes s. A. til Landstinget for 6. Kreds. 1918—20 stod hun i Genforeningsspørgsmaalet paa et udpræget Flensborg-Standpunkt. — F.M.G. 1920.

Aalborg Amtstidende 1. Okt. 1914, 21.—28. Juni 1921. *Hans Jensen.*

Lassen, Niels Kjeldgaard Poulsen, 1848—1923, Retslærd. F. 2. Jan. 1848 i Nykøbing M., d. 21. Febr. 1923 i Kbh., begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Residerende Kapellan i Nykøbing M., senere Sognepræst, sidst i Bogense, Hans Christian L. (1808—72) og

Andrea Nielsine Elisabeth Poulsen (1826—98). Gift 1° 8. Juni 1872 paa Frbg. med Constance Eleonora Marie Juhl, f. 20. Dec. 1845 i Ærøskøbing, d. 12. Jan. 1895 i Kbh., D. af Toldforvalter i Ærøskøbing, senere Toldkasserer i Flensborg, Justitsraad Peter J. (1801—85) og Ane Marie Bierring (1808—75). 2° 12. Aug. 1898 i Valby (Jesusk.) med Henriette Maria Pers, f. 16. Marts 1866 paa Dueholm, d. 2. April 1908 i Kbh., D. af Godsejer Gotthold Dusinius P. (1813—99, gift 1° med Palmine Nicoline Christensen, 1830—59) og Andrea Jensine Rohde (1829—96). 3° 20. Aug. 1910 i Kbh. (Holmens) med Helga Meyer, f. 1. Marts 1867 i Kbh. (Trin.), D. af Fabrikejer Johan Henning Axel M. (1836—71) og Hanne Bartholine Emilie Schougaard (1835—1905).

L. kom tre Aar gammel til Adelby tæt uden for Flensborg, hvor Faderen var blevet Sognepræst. Han gik i Flensborg lærde Skole til 1864, da Familien drog til Kbh. 1865 blev han Student fra Metropolitanskolen og 1870 juridisk Kandidat. Efter at have været beskæftiget med juridisk Manuduktion (sammen med Jul. Lassen) samt som **Volontær** i Justitsministeriet og Sekretær i Kommissionen for en ny Sø- og Handelslovgivning rejste han 1872 ud paa en toaarig Rejse til Tyskland, Schweiz og Italien paa det Stampeske Stipendium. Efter Hjemkomsten **maatte** han endnu til 1876 fortsætte som Volontær — fra 1874 var han Dr. juris — og derefter som Assistent i Ministeriet, men udnævntes 1879 til Assessor i Kriminal- og Politiretten. 1890 overgik han til Landsover- samt Hof- og Stadsretten og var 1896—97 tillige Næstformand i Sø- og Handelsretten. 1897 blev han Assessor i Højesteret, hvor han efter C. K. V. Nyholms kortvarige Justitiariat udnævntes til Justitiarius 1909. Han afskedigedes 1915. Som Justitiarius var han Formand under Rigsretssagen 1910 mod J. C. Christensen og Sigurd Berg og fejrede 1911 Rettens 250 Aars Jubilæum. Ved Siden af Dommergerningen virkede han som fast Censor ved de juridiske Eksaminer 1886—98, som Borgerrepræsentant 1889—97 og som Formand for Overligningskommissionen 1893—1902. Han tilhørte Højrepartiet, dog uden at indtage nogen politisk Stilling.

L.s Lyst og Evner henviste ham til litterære og legislative Op-gaver, hvorimod han hverken ved A. Aagesens Død 1879 eller senere tog mod de Tilbud, der gaves ham, om Plads i det juridiske Fakultet. I Forbindelse med sit Hverv som Sekretær i Sølovkommissionen udarbejdede han Hovedparten af Motiverne til **Sølov**-udkastet af 1882, og som Formand for den nordiske Civillovkommission af 1901 ledede han Udarbejdelsen af de Forslag, der 1905 blev til Lov om Køb. Et større Arbejde af lignende mere uper-

sonligt Præg er hans Bidrag til »Nordisk Retsencyklopædi«, II (1880) om de begrænsede tinglige Rettigheder efter dansk, norsk og svensk Ret.

Bortset fra den kortfattede, kritisk klare Disputats »Villien som Forpligtelsesgrund« (1874) med Undertitlen »Bidrag til Løsningen af et brændende Spørgsmaal i Formueretten« foreligger L.s Produktion som Bidrag i Tidsskrifter, dels »Tidsskrift for Retsvidenskab«, hvis Udgivelse begyndtes 1888 af den norske Professor Fr. Hagerup, og hvortil L. stod som dansk Medudgiver i 30 Aar, dels »Ugeskrift for Retsvæsen«, hvori han allerede som Student (1869) havde en Artikel om Udarvingers Arveberettigelse. Ved nordisk Juristmøde 1884 skrev han om Vindikations Indskrænkning over for godtroende Erhververe. Bidragenes Emner er spredte, men ligger mest paa Privatrettens og Strafferettens Omraader. Som oftest fremkaldt af Forfatterens Arbejde som Dommer gaar de ud paa at orientere i visse Lovbestemmelers Anvendelse eller paa at meddele Oplysning i en videre Kreds om Rettens Praxis. Andre af dem rejser Kritik over for fremkomne Meninger eller Lovgivningsforhold. Som Praktiker og Kritiker supplerede L. i det hele paa en betydningsfuld Maade Fakultetets Videnskabelighed. Af Bidragene i Ugeskriftet skal nævnes hans kritiske Bemærkninger om det danske Skøde- og Pantevæsen (1875), Afhandlinger om Dokumentfalsk og Straffelovens § 123 (1879), Afpresningsforbrydelsen (1883) og efterfølgende Meddelagtighed (1886), om D. L. 3—19—2 (1887) og Statsansvar for Embedshandlinger (1887), desuden hans Diskussion med Jul. Lassen om Princippet om Beskyttelse for berettigede Forventninger, hvori han advarede mod at arbejde med banale Grundsætninger og Principper (1885), og Indlæg i L. A. Grundtvigs Diskussion om Højesteretsdommes Præmisser (1912). I »Tidsskrift for Retsvidenskab« findes hans interessante Afhandlinger om Skadeserstatningspligtens Omfang (1889) med Polemik mod Normaltabsteorien og om Skadeserstatning for ubestemmelige Formuetab etc. (1892). Efter Henstilling af Historikeren A. D. Jørgensen underkastede han her den Struensee'ske Proces en juridisk Undersøgelse, der gaar ud paa en Godkendelse af Dommen, og forsvarede denne Opfattelse i et følgende Indlæg (1891—92). Sidst, men ikke mindst, maa nævnes hans fra 1895 til 1912 med Mellemrum udsendte Meddelelser fra »dansk Retspraksis«, senere fra »den danske Højesterets Praxis«. L. skabte her en særlig litterær Genre, og hans livfulde og ukonventionelle Fremstillingsform, der meget tidligt havde udmærket ham mellem samtidige juridiske Forfattere, passer i fortrinlig Grad til disse

nyttige Kommentarer. Systematiker var L. ikke, men en første Rangs Fremstiller af dommermæssige Synsmaader og dansk Rets-tradition.

L. fik Afsked efter Grundlovens § 71 (uden Ansøgning) begrundet ved hans i de senere Aar noget vaklende Helbred. Et Aars Tid forinden havde nogle Udtalelser af ham, fremkaldte ved et social-demokratisk Blads Angreb paa Højesteret, foranlediget et Søgsmaal mod ham fra den i »Fejð-Sagen« dømte og senere frifundne Kvinde, under hvilket L. dog frifandtes. I sit Otium overkom han Udgivelsen af to Bind »Erindringer« (1918 og 1919). Det første behandler Barndom og Ungdom i en livlig Fremstilling. L.s Indtryk fra Kampen omkring Sprogreskripterne, fra den tvesprogede Undervisning i Flensborg og fra Krigsaaret gives med megen Præcision; senere er der Skildringer af Universitetsforhold i Kbh., særlig ved det juridiske Fakultet, og fra Justitsministeriet, hvor L. ikke befandt sig vel, og idylliske Minder fra Bogense. Andet Bind omhandler det unge Ægtepars Udenlandsrejse og de første Aar i Kriminalretten. Ogsaa her tegner L.s vennesæle Anlæg et rigt Portrætgalleri. Mere end det anekdotiske Stof, der kan falde lidt tyndt ud, interesserer visse Træk til Selvkarakteristik, saaledes naar det hedder: »Det har altid været en Skødesynd hos mig under mine Polemikker med Andre ikke at udtrykke mig med tilstrækkelig Urbanitet over for Modstandere«. L. beklager den Mangel paa udholdende Arbejdskraft, der har fulgt ham gennem Livet, og som var Grunden til, at han ikke vilde være Professor. Derimod havde han tidligt været bestemt paa at studere Retsvidenskab for at komme ind i den **flensborgske** Appellationsret, Slesvigs Højesteret. — R. 1888. DM. 1898. K.² 1906. S.K. 1911. — Maleri af Knud Larsen 1907 i Familieeje. Portrætteret paa Erik Henningsens Maleri af Rigsretten 1910 og paa Edv. Saltofts Maleri af Højesteret 1913 (forhen i Udenrigsministeriet); Studie til sidstnævnte i Familieeje. Træsnit bl. a. af L. B. Hansen 1911 efter Fotografi.

Univ. Progr. 1875, S. 47 f. Ovenn. Erindringer. R. S. Gram i Ugeskr. f. Retsv., 1923, B, S. 65 ff. Frantz Dahl i Berl. Tid. 22. Febr. s. A. Juristen, 193, . 5

Troels G. Jørgensen.

Lassen, Paul Christian Bernt, f. 1881, Grosserer. F. 8. Sept. 1881 i Kbh. (Pauls). Forældre: Fuldmægtig, senere Grosserer Harald Christian Mauritz L. (1851—1911) og Bertha Margrethe Goll (f. 1861). Gift 1° 8. April 1905 i Kbh. (Holmens) med Laura Lautrup, f. 24. Juli 1878 i Kbh. (Garn.) (gift 2° 1911 med Ingeniør Otto Jacob Ernst, f. 1883), D. af Inspektør ved

Frederiks Hospital, senere Overdirektør ved Kbh.s Sporveje Emil L. (1842—1902) og Lovise Hansine Christiane Heramb (1851—1937). Ægteskabet opløst 1909. 2° 24. Febr. 1910 i Stockholm med Vilhelmine (Vibbe) Caroline Nielsen, f. 19. Juli 1882 i Middelfart (gift 1° i Italien med Rentier Alessandro Paganelli), D. af Herredsfuldsmægtig, senere Godsforvalter ved Baroniet Lehn, Kancelliraad Niels Jacobsen N. (1847—1931) og Dagmar Elisa Matzen (1849—1938).

L. blev Student 1900 fra Østre Borgerdydskole og tog n. A. Filosofikum, samtidig med at han fik sin første Købmandsuddannelse i Faderens Engrosbroderiforretning O. Oehlenschlägers Eftf. 1901—02 uddannedes han videre hos Carl Meza Söhne i Freiburg i Breisgau, Silke- og Bomuldsgarnsspinderi samt Farveri og var derefter ansat forskellige Steder i England, indtil han 1903 kom tilbage til sit fædrene Firma. For dette rejste han i de følgende Aar meget, særlig i Sverige lige fra Ystad til Haparanda, og lagde dermed Grunden til Firmaets senere store Forretning i dette Land. Da baade Faderen og Farbroderen Theodor L. (d. 1915), der var optaget i Firmaet 1900, i de følgende Aar var meget svagelige, blev det L., som i stigende Grad kom til at lede Firmaets merkantile Side, samtidig med at hans Moder i Kraft af sine kunstneriske Evner tog sig af denne Del af Forretningen. Fra 1911 stod hun som Indehaver af Firmaet, og 1921 blev L. optaget som Kompagnon. Under Verdenskrigen grundlagde Firmaet gennem L. Indkøbskontorer i Manchester og Paris, som var det til stor Nytte, idet det derved blev sat i Stand til som næsten det eneste Firma inden for Broderibranchen at levere Varer til Kunderne gennem hele Krigsperioden. 1915—16 opbyggede L. desuden et stort Salg til Rusland, men Revolutionen 1917 ødelagde det hele, og betydelige udestaaende Fordringer og Lagre i Petrograd og Moskva gik derved tabt. Langt mere Glæde havde Firmaet derimod af sin Ekspansionsvirksomhed paa de nordiske Markeder. Allerede 1912 havde det grundlagt et særligt Aktieselskab i Malmø. Hertil føjedes nye Selskaber 1917 i Oslo, 1922 i Stockholm og 1924 i Helsingfors, hvis Hovedaktionær er O. Oehlenschlägers Eftf. i Kbh., og som arbejder i nær Forbindelse med Hovedfirmaet, som da ogsaa i den sidste halve Snes Aar har været det største Engrosfirma i Nord-europa inden for Broderibranchen. Til Trods for, at Opbygningen af denne omfattende Virksomhed har lagt stærkt Beslag paa L.s Arbejdskraft, har han dog i de senere Aar faaet Tid til at yde en meget betydelig Arbejdsindsats til Fordel for sine Standsfællers Interesser. Fra 1927 har han saaledes været et meget fremtrædende Medlem af Grosserer-Societetets Komite og fra 1929 Formand i Foreningen

af danske Manufaktur-Grossister. Som **Komiteemedlem** har han navnlig været virksom for at varetage Købmandsstandens Interesser over for Importreguleringen og med Hensyn til Toldspørgsmaal, og de Krav, der alene paa disse Omraader har været stillet til ham, har været særdeles omfattende. Hans Friskhed og praktiske Sans har i denne Forbindelse været ham til stor Nytte. Fra 1925 har L. desuden været Medlem af Akkordretten og fra 1933 af Toldraadets Appeludvalg. — R. 1934.

Studenterne fra 1900, 1925, S. 149 f.

Jens Vestberg.

Lassen (Lasson), Peder, 1606—81, Jurist, Legatstifter. F. 20. Aug. 1606 i Randers, d. 5. Okt. 1681 i Kbh., begr. i Helligg. K. Forældre: Borgmester Niels Jakobsen (1556—1624, gift 1° 1592 med Margrethe Udzon Vesteni, d. 1595) og Maren Pedersdatter Lassen (1575—1635, gift 1° 1592 med Borgmester i Randers Søren Hofman, d. 1595, gift 1° med Anne Jensdatter, d. 1590). Gift 15. Okt. 1661 med Magdalene Pedersdatter, d. 17. Febr. 1707, D. af Raadmand i Kbh. Peder Pedersen (ca. 1594—1667) og Agnete Schwencke (gift 2° 1668 med Præsident i Kbh. Peter Bülche, s. d.).

P. L., der i Daaben fik sin Morfaders Navn, var Søn af en velhavende Borger. I sit 17. Aar rejste han til Udlandet og kom med enkelte kortere Afbrydelser til at tilbringe hele sin Ungdom uden for Danmarks Grænser. I Juli 1627 blev han vel immatrikuleret ved Kbh.s Universitet som studiosus juris, men kort Tid efter rejste han paa ny til Udlandet, og i de følgende Aar besøgte han en lang Række europæiske Byer, studerede bl. a. i Rostock, Orléans og Padova og erhvervede i Basel 1636 den juridiske Licentiatgrad paa en Afhandling: »de jurisdictione et imperio«. Senere skal han have besøgt Dresden og Wien og det sidstnævnte Sted have gjort Tjeneste i Overappellationsretten. 1641 var han i Regensburg og traf her Corfitz Ulfeldt, der var den ene af de danske Udsendinge til Rigsdagen, og for ham skal han have udført et diplomatisk Hverv i Wien. Efter hans Hjemkomst blev der, maaske som en Anerkendelse herfor, tildelt ham et Kanonikat i Kapitlet i Aarhus (1643). S. A. ledsagede han de danske Udsendinge ved Forhandlingerne i Osnabrück, ligesom han et Par Aar senere efter Kongens Befaling udførte en diplomatisk Mission ved Kejserhoffet og hos Ærkehertug Leopold. 1646 var der Tale om at ansætte ham som fast dansk Resident i Stockholm, men Sagen strandede øjensynlig paa Uenighed mellem Kongen og Rigsraadet om, hvem der skulde bære Udgifterne herved. P. L. vendte tilbage til sin Fødeby, hvor

han formentlig i en Aarrække var beskæftiget med litterære Studier. Et Tilbud 1649 om at overtage det ledige juridiske Professorat ved Kbh.s Universitet ønskede han ikke at modtage.

Efter Freden i Kbh. 1660 var der paa ny Tale om at udnævne ham til Gesandt i Stockholm, men ogsaa denne Gang blev det ved Tanken. Derimod blev han kaldt til Kbh. og fik ved Højesterets Oprettelse 1661 Sæde i Retten, og ved hans Bestalling 1663 tillagdes der ham som Raad og Assessor i Højesteret den forholdsvis høje aarlige Lønning af 800 Rdl. med tilbagevirkende Kraft; men først ti Aar efter hans Død lykkedes det hans Enke at faa udbetalt den samlede Lønning for hele hans Embedstid. Da der ved Højesteretsinstruksen 1670 indførtes to sportellønnede Referendarer, for hvem i hvert Fald de vanskeligere Sager skulde forelægges og refereres Dagen før deres Foretagelse i Højesteret, blev det P. L. og Rasmus Vinding (s. d.), som blev udset til at beklæde disse Stillinger, og de beholdt dem, indtil Ordningen bortfaldt efter Griffenfelds Fald. Omtrent samtidig med at P. L. ophørte at virke i denne Egenskab, holdt han ogsaa op med at votere regelmæssigt i Højesteret, til hvis mere fremtrædende Medlemmer han stedse havde hørt. Dog synes han ikke i højere Grad at have sat sit Præg paa Rettens Afgørelser, uagtet han var en af de faa faglærte Jurister mellem Dommerne, og hans Votum kendetegner ham som en saadan. — Foruden som Højesteretsassessor virkede han flere Gange som Kommissionsdommer og er den eneste, i hvis Lod det faldt at sidde til Doms over baade Ulfeldt og Griffenfeld.

Bortset fra den ovennævnte Dissertation er der af P. L.s videnskabelige Arbejder alene bevaret en latinsk Oversættelse af Jyske Lov i den Skikkelse, den havde faaet i den reviderede Udgave af 1590. Af denne Oversættelse, der er lagt til Grund for Kofod Anchers Udgave af 1783, findes to Haandskrifter i den Arnsmagnæanske Samling. De afviger saa stærkt fra hinanden, at det næppe er berettiget at betragte dem som Kladde og Renskrift af samme Oversættelse, idet det ene Haandskrift slutter sig nær til den danske Grundtekst, medens det andet i langt større Omfang anvender romerretlige Terminologier. At P. L. ansaa Jyske Lov for et meget maadeligt Lovarbejde, fremgaar af Fortalen i det ene Haandskrift.

Hvad der i første Linie har bevaret P. L.s Navn for Efterverdenen, er hans Deltagelse i Udarbejdelsen af Danske Lov. Ved et Missive af 26. Jan. 1661 paalagdes det ham og 21 andre Personer at træde sammen i en Kommission, der skulde gøre Forslag om en Reform af Procesreglerne og en Revision af den gældende Ret

i Almindelighed, og han var det eneste Medlem af den oprindelige Kommission, der fik Sæde i begge de senere Kommissioner af 1662 og 1666. Naar den oprindelige Plan for Arbejdet ændredes, saaledes at det blev Maalet at tilvejebringe en egentlig Kodifikation af den gældende Ret, skyldes det sikkert P. L.s Forslag, men Gennemførelsen af denne Plan sinkedes ved, at P. L. og Rasmus Vinding, der oprindeligt havde samarbejdet godt med hinanden i Lovkommissionen, i Tidens Løb kom til at staa som Rivaler, og da Vinding støttedes stærkt af **Griffenfeld**, lykkedes det ham at sætte igennem, at hans eget og ikke P. L.s Udkast til Lovbogen kom til at danne Grundlaget for denne. Paa den anden Side fik P. L. Sæde i de to første Kommissioner, der blev nedsat til at foretage en Revision af Vindings Udkast, ligesom Vindings Stilling blev svækket ved **Griffenfelds** Fald. P. L.s Kritik af Vindings Arbejde var meget skarp og holdt i en ret personlig Tone, men hans Ændringsforslag, der for øvrigt jævnlig var paavirket af romerretlige Regler, vandt langtfra altid de øvrige Kommissionsmedlemmers Bifald og fik derfor kun i begrænset Omfang Udtryk i den endelige Affattelse af Lovbestemmelserne. Dog maa han siges at have gjort en betydelig Indsats i Lovarbejdet, om end han, muligvis paa Grund af Sygdom, ikke fik Sæde i den tredie og fjerde Revisionskommission og døde, forinden Arbejdet var endeligt afsluttet.

Ved testamentarisk Disposition bestemte P. L. og hans Hustru, at der efter den længstlevendes Død skulde oprettes en Række Legater af deres Formue til et samlet Beløb af 16 436 Rdl., deriblandt et Rejselegat for to Studenter af deres Slægt paa 10 000 Rdl. — Maleri fra 1647 (Fr.borg). Stik af J. Haas 1752 efter Maleri fra 1644 og af Aveline 1741 samt af O. H. de Lode 1753 efter Tegning af P. Cramer.

Universitetsprogram 7. Nov. 1681. **T. Hofman**: Foundationer paa de Legata, som ere stiftede af Peder Lassen, 1753. C. F. Bricka og J. A. Fridericia: Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, VI, 1885—86. V. A. Secher: Meddelelser om Slægten Secher, 1885, S. 41—51. V. A. Secher og C. Støchel: Forarbejderne til Kong Kristian V.s Danske Lov, I—II, 1891—94. Dsk. Mag., 5. Rk., II, 1889—92, S. 151. P. F. Suhm: Samlinger til den danske Historie, II, 3, 1784, S. 17. Stig Juul.

Lassen, Peter, 1800—59, **California-Pioner**. F. 31. Okt. 1800 i Farum, d. 26. April 1859 ved Pyramid Lake, Nevada, U. S. A., begr. i Susanville, California. Forældre: Arbejdsmand Lars Nielsen (1776—1827) og Johanne Sophie Westergaard (1776—1857). Ugift.

Sine fleste **Barneaar** tilbragte L. i Hillerød. Efter hos en Farbroder i Kalundborg at være udlært som Smed blev han Svend 1823 og drog til Kbh., hvor han 1827 blev Mester efter at have opnaaet Tilladelse til at aftjene sin Værnepligt i det borgerlige Artilleri. Da han ikke kunde erhverve til Livets Ophold, udvandrede han 1830 til Amerika, opholdt sig først i Boston, siden i **Keytesville**, Missouri, hvor han blev Frimurer og organiserede et Borgerkorps til Kamp mod Indianerne. 1839 rejste han mod Vest, overvintrede i Oregon og ankom 1840 til California, hvor han først ernærede sig som Smed og 1841 i San José grundlagde Landets første Savmølle. Han drev tillige Kvægavl og drog, da han 1843 havde solgt Savmøllen, nordpaa med Kvæg og 100 Muldyr, som udgjorde en væsentlig Del af Betalingen for Savbruget. L. havde et aabent Blik for de naturlige Muligheder, California rummede, og han bosatte sig 1845 nordligere end nogen anden hvid Nybygger paa et 89 km² stort Areal, som han fik overladt af den mexikanske Regering — California hørte da til Mexico. **L.s Ranch**, **Bosquejo Rancho**, blev i de følgende Aar en fast Station for alle **California-Rejsende**, som passerede Sacramento-Dalen, og under de kaliforniske Forberedelser til Krigen U. S. A.—Mexico 1846—47, der bragte Staterne California, var Ranchen ofte Samlingsstedet for Planlægninger, bl. a. fordi den amerikanske Oberst J. C. Frémont i flere Perioder havde Station hos L., der paa forskellig Maade ydede ham Hjælp. Paa sin Jord anlagde L. en By, **Benton-City**, og for at skaffe Nybyggere til den rejste han 1847 til Missouri. Da han n. A. vendte tilbage med et stort Selskab Emigranter, var Byen næsten forladt, fordi de store Guldfund havde lokket de fleste af Beboerne til andre Egne, og i Løbet af nogle Aar **maatte** L. opgive Farmen, fordi Guldfundene havde vendt op og ned paa alle Forhold. L.s Ranch, hvor han navnlig havde drevet Kvægavl og havde paabegyndt Vindyrkning, ejes nu af Stanford University og skal være Verdens største Vinfarm. L. købte et Dampskib og besejlede som den første Sacramento-Flodens nordre Del, men **maatte** hurtigt sælge Skibet igen. Han var ofte paa lange Rejser og fandt bl. a. 1851 den første Passage gennem Sierra Nevada. Efter et Ophold i **Indian-Valley** bosatte han sig 1854 endnu nordligere, ved Honey-Lake, hvor han blev Grundlæggeren af Byen Susanville, idet der her, som hvor han tidligere havde boet, var mange hvide, der slog sig ned omkring ham, og L. betragtes i Amerika som den egentlige Kolonisator af **Nord-California**, hvor hans Mod og Udholdenhed, utrættelige Foretagsomhed og praktiske, organisatoriske Greb skabte Resultater,

om end ofte af mere blivende Gavn for andre end for ham selv. 1857 valgtes L. til Præsident for en som uafhængig proklameret Republik Nataqua, der dog aldrig blev en Realitet. L. havde gennem Aarene staaet i mangeartet Forbindelse med Indianerne, undertiden i Kamp, oftest i Venskab. Paa U. S. A.s Regerings Vegne sluttede han 1858 som Indianeragent en Fredstraktat med en Stamme **Paiute-Indianere**. 1859 blev han paa en Ekspedition i Staten Nevada, hvor der søgtes efter nye Sølvlejer, skudt af en Indianer. L. havde 1848 fra Missouri bragt en Konstitution til Oprettelse af den første Frimurerloge i California, og hans hele Virksomhed i Logen samlede hos Frimurerne megen Hengivenhed om L., for hvem Brødrene siden har rejst flere betydelige Mindesmærker, bl. a. paa hans Grav i Susanville. Han betegnes af Dansk-Amerikanere som den Dansker, der i U. S. A. har gjort den største Indsats, og Staternes Regering, der 1864 kaldte et Amt L.-County, og som siden ogsaa har opkaldt Nordamerikas eneste virksomme Vulkan, den ca. 3500 høje Mount L. efter ham, udlagde endelig 1916 og 1929 det ca. 410 km² store Vulkan-Areal, hvori Mount L. ligger, til en Nationalpark, der hedder L. Volcanic National Park. Et stort Antal andre Lokalteter i Nord-California bærer hans Navn.

T. Vogel-Jørgensen: Peter Lassen af California, 1937. *T. Vogel-Jørgensen.*

Lassen, Detlef Peter, 1866—1938, sydslesvigsk Bonde. F. 18. Febr. 1866 i Strukstrup i Angel, d. 27. Maj 1938 i **Glücksborg**, begr. i Strukstrup. Forældre: Gaardejer Henrik L. (s. d.) og Hustru. Gift 12. Jan. 1909 i Strukstrup med Frieda Dorothea Claussen, f. 5. Maj 1882 i Lindbjerg, Farensted Sogn, D. af Gaardejer Carsten G. (1850—1919) og Louise Sophie Christina Claussen (1853—1934).

L. voksede op i et dansksindet Hjem i det fortysskede Sydangel. Da han som Dreng blev usikker paa, hvem der havde Ret, Danskerne eller Tyskerne, henviste Faderen ham til Hjemstavnens Historie. Han blev 1884—85 Elev hos Tofte paa Aagaard Højskole ved Flensborg og var 1896—97 paa Dalum Landbrugsskole. Faderen var Optant, men 1894 blev Sønnen tysk Statsborger. 1909 forpagtede han sin Fødegård, som han blev Ejer af 1925. Trods sit danske Sindelag stod han i et godt Forhold til sin Egn, og han blev nu Indehaver af en Række Tillidsposter inden for økonomisk-landbrugsfaglige Organisationer. Hans Hjems Forbindelse nordpaa var i en Aarrække ret løs; han var saaledes ikke Medlem af nogen af de nationale Foreninger, og kun sjældent fandt Folk nordfra Vej til den ensomme danske Forpost. En Undtagelse var

Morten Eskesen, der trofast hvert Aar besøgte Hjemmet i Strukstrup. I Aarene før Krigen begyndte dog Forbindelserne igen at knyttes. 1914 blev L. ved Krigsudbrudet fængslet sammen med sin Fader. I Kampene om Grænseafgørelsen tog L. ivrig Del. Han ønskede hele Slesvig til Danmark ud fra den Opfattelse, at en Grænse ikke skal bygges paa Sprog og Sindelag, der kan svinge, men »paa Afstamningen og paa Landet, den Jord, som vi tilhører, og som tilhører os«. Kampaarene kostede ham en Del af de Tillidsposter, hans **snævrere** Hjemstavn hidtil havde givet ham. Til Gengæld krævede nu den danske sydslesvigske Bevægelse hans Kræfter. 1922 blev han Formand for Slesvigsk Forening for Gottorp Amt og fra 1925 for Sydslesvigsk Aktionsudvalg, der udsendte paa Tysk skrevne Flyveskrifter. I to Perioder, 1925—33, var han, valgt af det danske Mindretal, Medlem af Kredsagen i Slesvig, og her opnaaede han at blive Medlem af flere vigtige Udvalg (som Finans- og Færdselsudvalget). Siden 1920 havde han en udstrakt Foretagsvirksomhed i Danmark.

P. Lassen: **Angelbominder**, 1932. Fr. Petersen i Grænsevagten, XII, 1930, S. 225 ff. Thyra's Vold 15. Febr. 1936.

rr r j

Lassen, Rudolph Friderich, 1760—1811, Grønlandsmissionær. F. 10. el. 12. Aug. 1760 i Alta i Finmarken, d. 13. Jan. 1811 i Storvorde, begr. sst. Forældre: Købmand ved den finmarkske Handel, senere Faktor og islandsk Købmand Jens Christian L. (d. 1771) og Karen Fester (ca. 1718—94). Gift 31. Marts 1787 i Kbh. (Frue) med Charlotte Thura, døbt 13. Marts 1763 i Roskilde, d. 10. Okt. 1828 i Kbh. (**Trin.**), D. af Glarmester og Bedemand Terkil Hansen T. (ca. 1717—95, gift 2° 1782 med Marie Cathrine Elisabeth Johansdatter Kass) og Susanne Cathrine Hansdatter Guldberg (ca. 1734—82).

L. kom 1765 med Forældrene til Island, hvor Faderen var Faktor ved Ørebakke (Eirarbakki) Handel til 1769, da han blev »rejsende Kjøbmand« paa Island og som saadan tog Bolig i Kbh. Her fik L. sin første Skolegang, men efter Faderens pludselige Død — han druknede ved at sætte ud til Islandsskibet ved Helsingør — flyttede Familien til Roskilde, hvor han 1772 kom i Katedralskolen, men efter faa Aars Forløb af Hensyn til fremtidige Stipendier overflyttedes til Skålholt Skole i Island, hvorfra han 1778 blev Student. Efter at have taget Embedseksamen 1782 blev han to Aar senere Alumnus paa det grønlandske Seminarium og 1787 Missionær i Upernavik. Her, hvor Missionen kun var otte Aar gammel, udfoldede han under meget ugunstige Livsvilkår en energisk og dygtig Virksomhed og vandt mange for Kristendom-

men, uagtet han paa Grund af Handelsbetjentens Død tillige helt **maatte** overtage Handelens Bestyrelse, hvorfor han af Direktionen belønnedes med »tvende Sølv Taffel Stager«. Da Upernavik nu nedlagdes som Koloni, maatte han af Mangel paa anden Plads flytte til Godhavn, hvor han næsten to Aar maatte bo i »et grønlandsk Jord-Huus«, men desuagtet fortsatte sin energiske Virksomhed i det omliggende store Distrikt, samtidig med at han ivrigt arbejdede for Missionens Genoptagelse i Upernavik, saa at det skyldtes ham, at der ved Handelens Genoprettelse 1796 i alt Fald for en Tid kom en Kateket derop. — Imidlertid var han ved Missionens almindelige Reduktion 1792 blevet eneste Missionær i hele Diskobugt, hvorfor han tog Bolig skiftevis i Egedesminde og Jakobs-havn og med utrættelig Flid berejste det uhyre store Omraade, indtil han 1797 nødtes til at rejse hjem med svækket Helbred og n. A. blev Sognepræst i Storvorde og Sejlflod i Aalborg Stift. — Han offentliggjorde »Tanker om blandede Ægteskaber i Grønland« (Minerva, 1795, IV, S. 271—88) og var tillige ivrig Oldgransker.

H. Ostermann: Den grønlandske Missions og Kirkes Historie, 1921, passim.

H. Ostermann.

Lassen, Vilhelm Herman, 1861—1908, Politiker, Journalist. F. 10. Juni 1861 i Butterup ved Holbæk, d. 6. April 1908 i Kbh., begr. i Aalborg. Forældre: Møller Laurits Christian L. (1825—73) og Marie Elisabeth Plambeck (1833—1913). Gift 25. Marts 1886 i Aarhus med Alexandra Karen Marie Balle (se Lassen, Marie).

L.s Forældre, der var jævne Landboer, flyttede 1863 til Strandmøllen ved Roskilde, hvor han fik sit egentlige Barndomshjem. Han blev 1879 Student fra Roskilde, 1884 cand. jur. I Studenter-tiden var han blevet grebet af en politisk Interesse, der kom til at optage ham langt mere end Fagstudiet, hvori han ogsaa blot har villet se en Forberedelse til Gerningen som Politiker. Hørups Artikler begejstrede ham, og han paavirkedes ved Læsning om Bondestandens og Venstres Udvikling; Mænd som P. Hansen-Lundby, A. F. Tscherning og J. A. Hansen blev som Landalmuens Forkæmpere hans historiske Helte. Meget tidligt synes han at have følt sig som en Bondesøn, der var kaldet til en førende Opgave i den Samfundsklasse, han var udgaaet fra. Allerede 1882 holdt han ved en Sammenkomst mellem Studenter og Rigsdagsmænd af Venstre en meget vellykket Tale for Bondestanden. Som Deltager i Studenterlivet knyttede han sig nær til radikalt sindede jævnaldrende som Johan Ottosen og Georg Bruun, var 1882 en af Studentersamfundets Stiftere og gjorde sig stærkt gældende i den

nye Sammenslutning (hvis første Bibliotekar han blev). Straks efter sin Embedseksamen sagde han Kbh. og dermed i Virkeligheden ogsaa den særlig københavnsk prægede Radikalisme Farvel for at vie sig til et politisk og journalistisk Arbejde i Provinsen og blandt Landboerne.

Paa Hørups anbefaling blev L. fra Okt. 1884 ansat som Viggo Bjørnbaks Medarbejder ved »Aarhus Amtstidende«, hvis ansvarlige Leder han var fra 1885 til 1889. Han var meget ung, af Udvortes desuden lille og uanselig; som Bladmand var han ikke nogen pertentlig Arbejder, men gennem baade Skrift og Tale forstod han at faa Tag i de bjørnbakske Bønder. Der var et stærkt agrarisk Drag over hans Agitation, og han blev Ophavsmand til en »Bondeorganisation«, hvis første Programpunkt var Foranstaltninger til at sikre »Landbrugets Produkter Stillingen paa Markedet«, noget i Retning af Forbud mod Fabrikation og Salg af Margarine; som Kampfælle af Hørup blev L. Deltager i den **landsomspændende »Smørkrig«**, den frugtesløse Kamp for »det rene Land«, der senere af L. blev betragtet som en Misforstaaelse. — 1889 flyttede L. fra Aarhus og blev paa Opfordring af Herman Bing Redaktør af det nye Venstreblad i Aalborg, »Aalborg Amtstidende«. Af dette Blad blev han 1891 Udgiver, 1893 Medejjer, 1896 Eneejjer, og han førte det fremad med god Støtte af sin dygtige Hustru (s. d.) og under Udfoldelse af en Journalistik, der i klare, let forstaaelige Sætninger hamrede sit Indhold fast for Læserne; L. havde som Skribent og Taler lært af Hørup, men tilpassede sin Form efter Forudsætningerne hos det jævne Publikum, han henvendte sig til. Overbevisning og Glød prægede ikke mindst hans mundtlige Foredrag.

L. var levende og energisk med i alle sin Tids betydningsfulde sociale Rørelser inden for den store Landbefolkning. Han var den demokratiske Andelstankes ivrige Talsmand og Forsvarer, og Husmandsbevægelsen havde i ham en banebrydende Ordfører, før den store, livskraftige Husmandsorganisation endnu var blevet skabt. 1894 udgav han Pjecen »Offentligt Fæste«, hvori han krævede Udstykning til Husmandsbrug af Jord, der af det offentlige skulde gives Brugerne i en Slags Arvefæste; Talen om den frie Jord i den frie Mands Haand henvistes her til »den Fællesgrav, hvori den økonomiske Liberalismes andet Afkom er jordet« — en for L.s principielle sociale Syn meget betegnende Betragtning. »Vi har haft nok af den frie Konkurrence«, siger han i det samme Skrift, »vi trænger til en Lovgivning, der forbyder, at de **smaa** bliver ædt«. Ved anden Lejlighed har han udtalt sig for en Begrænsning af Retten til Prioritering af Landejendomme. En god Hjælper i

praktisk Oplysningsarbejde havde L. og hans Blad i Læreren og **Landbrugsjournalisten** A. Christensen (s. d.). Som Husmandsven forsømte L. heller ikke at yde Husmændenes Digter, Johan Skjoldborg, Støtte paa flere Maader ved hans Fremtræden. En Højnelse af det folkelige Aandsliv laa ham paa Sinde ud fra Synspunkter, der over **Bjørnbakkere** og Bondevenner pegede tilbage mod den gamle Oplysningstids Idealer.

Partipolitisk modarbejdede L. Forliget **1894**, sluttede sig senere til Venstrereformpartiet og blev dette Partis førende Pen inden for Provinspressen. **1892** havde han været opstillet i Halvrimmen, ved Suppleringsvalg i **Dec. 1901** valgtes han i Sæby (med kneben Majoritet, paa Trods af en lokal, af Bladinteresser skabt Opposition). Han fik straks en fremskudt Stilling i Rigsdagsarbejdet, ikke mindst ved Behandlingen af de nye Skattelove, var fra **1903** Medlem af Finansudvalget. Han ønskede Venstres nyvundne Regeringsmagt planmæssigt udnyttet til demokratiske og sociale Reformer og advarede mod enhver Splittelse. Det fulgte af hans egen og hans Blads Stilling i den nordjyske Befolkning, at han, skønt gammel Militærmodstander, **maatte** gaa med J. C. Christensen ved Brudet med de Radikale. Fra Jan. **1905** til sin Død var han Finansminister i Ministeriet J. C. Christensen, vandt i denne Egen-skab Anerkendelse som en hurtig og sikker, elskværdig og ubureaukratisk Administrator og kom til at gennemføre 27 Love, saaledes **1906** Loven om en Hypotekbank, **1907** Lønningslov for Ministerierne og Hædersgaven til Veteranerne, **1908** Statsgarantien for de nødstedte københavnske Banker. Sin Hovedopgave, en Toldreform, naaede han i det væsentlige ogsaa at faa løst; i Samarbejde med N. Neergaard forberedte han den Toldlov, der kunde vedtages kort efter hans Død. Ikke blot ved praktisk Dygtighed og en Handlekraft, der ikke lod sig kue af et svageligt Helbred, men fremfor alt ved sin politiske Sans og dybe Føling med dansk Demokratis Forudsætninger var han en stor Støtte for det Parti og den Regering, han tilhørte, og de led et meget alvorligt Tab ved hans tidlige Bortgang. — R. **1905**. DM. **1907**. — Mindesmærke af E. Ølsgaard med Buste i Sæby **1911**. — Portrætteret paa Paul Fischers Maleri **1907** af den norske Deputations Modtagelse **1905** (Fr.borg).

Aalborg Amtstidende **7.—12. April 1908**. E. Henrichsen: Mændene fra Forfatningskampen, II, **1914**, S. 361—97. A. Christensen: Vilhelm Lassen, **1919**. M. Rubin: Mænd og Bøger, **1920**, S. 53—70. Thomas Larsen: En Gennembrudstid, II, **1922**.

Hans Jensen.

Lassenius, Johannes, 1636—92, Præst, Forfatter. F. 26. April 1636 i Waldow i Pommern, d. 29. Aug. 1692 i **Kbh.**, begr. sst. (Petri **K.**). Forældre: Sognepræst, senere i Danzig, Jeschius (Johannes) L. (d. 1654) og Anna Sieverts. Gift 1° 1666 med Elisabeth Diesteler, begr. 22. Sept. 1667 i Itzehoe, D. af Købmand Caspar D. (d. senest 1670) og Sara Knesebeck (1611—52). 2° 1668 med Geske **Wilde**, begr. 18. Marts 1709 (gift 1° med Sognepræst i **Beyenfleth**, Mag. Peter Garpe, d. 1662), D. af Købmand i **Wilster** Ties W.

Efter at have nydt Undervisning i Stolp og i Danzig blev J. L. 1654 Student og gav sig derpaa til at studere Teologi først i Stettin, siden i Rostock. For Livet blev han paavirket af den praktisk orienterede Form for luthersk Ortodoksi, som han mødte i Rostock, især repræsenteret af den kendte Heinrich Muller. Efter tre Aars Forløb tiltraadte han som Hovmester en Udenlandsrejse til Holland, Frankrig og England, men aldrig saa snart var han kommet hjem, før han igen drog ud, denne Gang som Fører for et større adeligt Rejseselskab, over Frankrig og Holland til Italien, Spanien og Portugal. Hjemvendt herfra var han en kortere Tid ansat ved det kurfyrstelige Bibliotek i Berlin og fik derpaa et større Stipendium, der satte ham i Stand til at besøge en Række tyske Universiteter, deriblandt Strasbourg, hvor han tog Magistergraden. Paa denne Rejse udgav han forskellige Skrifter og viste sig ofte som en heftig Bekæmper af Katolicismen, navnlig af Jesuitterne. Dette kom ham dyrt at staa, thi undervejs fra **Nürnberg** blev han fanget af bajerske Soldater og slæbt fra Kloster til Kloster helt ned i Ungarn. Til sidst lykkedes det ham dog at slippe fri og komme tilbage til Tyskland, hvor han fortsatte sine Studier og sin Forfattervirksomhed forskellige Steder. Om han i denne Periode, som det er blevet paastaat, en Tid har sluttet sig til en Skuespillertrup, er uvist og stærkt omstridt. Endelig fik han 1666 en fast Ansættelse, idet han blev Rektor ved Latinskolen i Itzehoe og Mandagspræst sst. 1667 tog han den teologiske Doktorgrad i Greifswald, og 1668 blev han af Grev Detlev Rantzau udnævnt til Provst og »Hofpræst« i Barmstedt. 1675 blev han kaldet til det store Embede som Hauptprediger ved St. Petri Kirke i Kbh. Grev Rantzau vilde nødtigt lade J. L. rejse, og kun ved Kong Christian V.s direkte Formidling lykkedes det at faa Greven til at give Afkald paa sin Huspræst. 1676 drog han da til **Kbh.**, hvor han 1678 tillige blev Professor i Teologi og 1686 Professor primarius.

I Kbh. kom J. L. til at øve en stor og mangesidig Virksomhed. Først og fremmest fik han Betydning som en ejendommelig, liv-

fuld Prædikant, der forstod at samle en talrig Menighed omkring sig. Som aldrig før blev Petri Kirke et Knudepunkt i Hovedstadens religiøse Liv, selve Kirkebygningen **maatte** stærkt udvides, og den blev prydet med kostbare Gaver af mange af Kirkegængerne. J. L. besad af Naturen en mægtig Veltalenhed, der spændte over vidt forskellige Tonarter, og hans karakterfulde, frimodige Personlighed forlenede hans Tale med et ganske eget Præg af Troværdighed. Han tilsigtede hos sine Tilhørere at vække et personligt Fromhedsliv paa bibelsk Grund, altid var det praktisk-opbyggelige Synspunkt fremherskende i Forhold til didaktiske og polemiske Tendenser, og Prædikenen var formelt tilrettelagt saaledes, at hans Ord kunde vinde Indgang hos alle. Ikke mindre Opmærksomhed tiltrak han sig dog ved de ydre Midler, han som Prædikant benyttede for at gøre Indtryk paa sine Tilhørere, idet han ofte anvendte kunstfærdige Ordspil og dristige Sammenstillinger, ja, end ikke veg tilbage for paa Prædikestolen at bruge rene Taskenspillerkunster. Hans **Tilbøjelighed** til uden Skaansel at være en Revser af sin Samtid førte ham ikke sjældent ind paa en farlig Omtale af politiske Spørgsmaal, saaledes i Ligtalen over den faldne Stormand J. A. Kielman v. Kielmansegg (1676) og ved sine Angreb paa Danmarks Alliance med Frankrig, ved hvilke der **affødtes** en hel Viselitteratur i Tyskland.

Ikke mindre betydningsfuld var J. L.s omfattende litterære Virksomhed. Som Forfatter var han usædvanlig frodig, og blot en Opregning af Titlerne paa hans Skrifter vilde fylde adskillige Sider. J. L.s Forfattervirksomhed spænder over meget forskellige humanistiske og teologiske Omraader og har aabenbart baade ved sit Indhold og sin Form i høj Grad tiltalt Samtiden, da mange af hans Bøger er kommet i talrige Oplag. Vidnesbyrd om hans pædagogiske Virksomhed foreligger i Skrifter som »Fundamentum Latini eloquii« (1668) og »Idea Philosophiae moralis« (1668), medens en Række andre Arbejder som »Adeliche Tischreden« (1661), »Bürgerliche Reiss- und Tischreden« (1661), »Amorrheus« (1662), »Der löbliche, christliche und wolregierende Fürst« (1664) og »Sinnlicher Zeitvertreiber« (1664) behandler etiske Emner og ved deres Omtale af allehaande praktiske Spørgsmaal indeholder et rigt kulturhistorisk Stof til Belysning af det 17. Aarhundrede. Jævnlig vendte J. L. sig polemisk mod andre Religionsretninger, mod Kalvinister og Sekterere, især dog mod Katolikker og Ateister, som man f. Eks. kan se af hans »Arcana politico-atheistica« (1666) og »Besiegte Atheisterey« (1673). Særlige Evner havde han til at give kortfattede Fremstillinger til **kateketisk** Brug af den lutherske Kirke-

lære og Bibelhistorien («Handleitung zur Seligkeit» (1673); »Heilsame Lehr-Fackel« (1696), »Himmlischer Morgen-Thau« (1692) og især »Biblischer Kern« (1697, paa Dansk 1699)). Prøver paa hans Prædikekunst foreligger dels i en Række særskilt udgivne Lejlighedstaler, dels i hans »Heilige Moralien« (I—III, 1698), og ogsaa som Salmedigter og Salmesamler har han været virksom. 56 nye Salmer har han selv digtet, og 1686 udgav han en hel Salmebog »Lobsingende Andacht«. Overmaade yndede var hans direkte opbyggelige Skrifter som »Biblischer Weyrauch« (1687), »Communion-Andacht« (1700) og »Heiliger Perlen-Schatz« (I—XII, 1687—89). En Undersøgelse af J. L.s Forfatterskab viser, at hans Originalitet mere har bestaaet i Formen end i Tankeindholdet. Han maa karakteriseres som en ortodoks-luthersk Kirke-mand af reformvenlig Retning, i mange Stykker som en Forløber for den senere Pietisme, som en Mand, der paa Lutherdommens Grund med Iver søgte at modvirke det stærke religiøse og moralske Forfald, som gennem lange Tider var en af de mest fremtrædende Følger af Trediveaarskrigen. — Maleri med Familien, formentlig af H. Dittmers (Fr.borg). Stik 1661; adskillige af H. Schaten, bl. a. 1689, 1696 og efter Maleri af Abr. Wuchters 1705; af J. Wichman 1676 efter Maleri af Valentin Neukrantz, af Zach. Romberg, af A. Nünzer 1738 efter Maleri af G. A. Meyser, af W. P. Kilian, af Brühl i Leipzig o. fl. Fire Døds-Medailler af B. Meier. — Epitafium af Quellinus i Petri K.

Programma funebre over J. L. af 19. Sept. 1692. Chr. Brämer: Seeliger Zustand der Verstorbenen Gerechten . . . (Leichenpredigt über J. L.), 1692. Louis Bobé i Personalhist. Tidsskr., 3. Rk., V, 1896, S. 1—17. Samme: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen, 1925, S. 97—108, 339, 357. Wilhelm Rahe: Johannes Lassenius (1636—92). Ein Beitrag zur Geschichte des lebendigen Luthertums im 17. Jahrhundert, 1933. Hist. Tidsskr., 10. Rk., III, 1934—36, S. 302 f.

Bjørn Kornerup.

Lasson (Lassen), Anna Margrethe, 1659—1738, Forfatterinde. Døbt 6. Marts 1659 i Kbh. (Holmens), begr. 2. April 1738 i Odense (Frue K.). Forældre: Landsdommer Jens Lassen (s. d.) og Hustru. Ugift.

A. M. L. drev en Tid Provstegaarden i Odense Vor Frue Sogn og levede siden i smaa Kaar i Odense. Der tillægges hende Forfatterskabet til et Æredigt i Dorthe Engelbretsdatters »Taareoffer« (1685) og et Hyldestdigt til Frederik IV. Med større Sandsynlighed regnes hun for Forfatterinde til den danske Litteraturs første prosaiske Roman. En vis fordægtig fynsk Lokalkolorit i denne — Omskrivning af fynske Bynavne — og en ligeledes forklædt

Hentydning til Begivenheder inden for det danske Kongehus og Adelskab giver den Oplysning om A. M. L., at hun har haft Lejlighed til at lære Samtidens fornemste Kredse at kende — om ikke direkte, saa i hvert Fald gennem særdeles gode Kilder. Hendes Roman udkom anonymt 1723, men er af tidligere Affattelse. Otto Sperling har set den i Manuskript en halv Sned Aar før Udgivelses-aaret. Romanens fuldstændige Titel er følgende: »Den fordum i Ronne Bogstavs Kaabe Nu i Danske **Tunge-Maals** Klæde I førte liden Roman kaldet Den beklædte Sandhed, fremviist alle Lieb-havere til Fornøjelse af en det danske Sprogs inderlige Elskerinde **Aminde**«. Det er en saakaldt Barokroman, det vil sige en Roman, som i et opstlyttet og pompøst Sprog fortæller en Historie om Riddere og skønne Damer, bag hvilken der ligger en svært gennemskuelig Fortolkning af samtidigt fornemt Skandalestof. Genren var op igennem det 17. Aarh. overordentlig populær, og det er tydeligt, at A. M. L. har haft et godt Kendskab til dens forskellige Afskygninger. Hendes lille Bog indeholder Elementer baade fra den egentlige højbarokke, galant-heroiske Roman, fra den før-barokke Hyrderoman og fra den senbarokke simili-historiske Roman. Over hendes Orientering inden for Genren er der al mulig Grund til at forundres. Derimod efterlader hendes Evne til at udnytte sin megen Læsning til et originalt Kunstprodukt ingen Beundring. Den hele europæiske Genre er sært forvreden og kunstnerisk meget lavtstaaende, og A. M. L.s Roman hører afgjort til blandt dens sletteste Produkter. Dens Handlingsgang er forvirret indtil det forvrøvlede, den springer i Tid og Sted og taber baade Personer og disses Egenskaber. Den er den første danske Roman i Tid, men sikkert den ringeste med Hensyn til kunstnerisk Kvalitet. Som en Slags Prøvekollektion i Barokromanvariationer og som den første i en uoverskuelig Række danske Romaner vil »Den beklædte Sandhed« altid bevare sin Forfatterindes Navn i den danske Litteraturs Historie. Et kuriøst Navn paa en kuriøs Bog, som udelukkende har kuriøs Interesse.

F. C. Schönau: Danske lærde Fruentimer, II, 1753, S. 934—77. Dsk. Saml., 2. Rk., V, 1876—77, S. 365 f. G. L. Wad: Fra Fyens Fortid, IV, 1924, S. 77—80. Hakon Stangerup: Romanen i Danmark i det attende Aarhundrede, 1936 (se Registeret).

Hakon Stangerup.

Lasson, Peder, se Lassen.

Lau, Edvard Rasmus, 1859—1924, Kommunalmand. F. 29. Aug. 1859 i Kolding, d. 26. Okt. 1924 i Aarhus, begr. i Kolding. Forældre: Farver Lorenz Peter L. (1831—1919, gift 2° 1879 med

Ane Marie Lund, 1841—1919) og Mariane Kirstine Allerup (1831—77). Gift 14. Juli 1888 i Kolding med Anna Birgitte Gotlobdine Høyer, f. 18. April 1863 i Kolding, d. 13. Okt. 1901 sst., D. af Malermester Peter H. (1818—74) og Andrea Sophie Deissner (1830—1908).

L. gik i Kommuneskole og kom paa et Sagførerkontor, blev exam. jur. 1881 og nedsatte sig 1885 som Sagfører i Kolding, hvor han virkede, til han 1916 blev administrerende Direktør for Nye jyske Købstadskreditforening i Aarhus. Han spillede en betydelig Rolle i sin Fødebys kommunale Liv, der dengang beherskedes af Venstre, var 1888—1916 Medlem af Byraadet og 1914—16 folkevalgt Borgmester. Arbejdsom, praktisk og forhandlingsdygtig satte han sit Præg paa talrige vigtige Afgørelser, bl. a. i Jernbanespørgsmaal. 1911—16 var han Formand for den danske Købstadforening. — R. 1909. DM. 1911. — Maleri af S. Wandel 1916 paa Kolding Raadhus og af Christensen Bakkely 1925 i Nye jyske Købstadskreditforening, Aarhus.

Kolding Folkeblad 4. og 6. Marts 1913, 27. Maj og 2. Juni 1916, 27. Okt. 1924. Købstadforeningens Tidsskrift, XXXV, 1924, S. 102 f.

Povl Engelstoft.

Lau, Hans Emil, 1879—1918, Astronom. F. 16. April 1879 i Odense, d. 16. Okt. 1918 i Usserød, begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Exam. juris Peter Christian L. (1849—1901) og Maria Becher (1853—1929). Gift 12. Okt. 1907 paa Frbg. (b. v.) med Louise Cecilie Evers, f. 17. Febr. 1874 i Stege, d. 19. Dec. 1934 paa Frbg., D. af Købmand Emil Ferdinand Theodor E. (1844—1914) og Anna Louise Cecilie Hansen (1844—1922).

Efter Studentereksamen 1898 i Odense kastede L. sig med stor Energi over Studiet af Astronomi og tog Magistergraden 1906. 1902—04 havde han været Beregner hos Professor Thiele paa Universitetsobservatoriet, fra 1905 arbejdede han i længere Tid paa Uraniaobservatoriet hos Victor Nielsen og derefter nogle Aar paa Treptowobservatoriet i Berlin. Hjemkommen derfra virkede han som Lærer ved forskellige Skoler og fik indrettet sig et Privatobservatorium i Hørsholm. Kort før sin Død blev han udnævnt til Adjunkt i Helsingør. 1905 fik han Universitetets Guldmedaille for en Kritik af Teorierne om de nye Stjerner. Paa det teoretiske Omraade gav han sig især af med Spørgsmaalet om Muligheden af Planeter uden for Neptunbanen. Men hans Hovedvirksomhed var koncentreret om observerende Astronomi. Han var en flittig Iagttaget, der særlig beskæftigede sig med variable Stjerner, Dobbelt-

stjernemaalinger, Solpletter og Udforskning af Mars- og Jupiter-overfladen. Hans Tilværelse var præget af en vis Mangel paa Stabilitet, hvilket hang sammen med hans noget heftige Temperament. Han stødte ofte dem fra sig, som kunde have hjulpet ham. Trods de ret ugunstige Forhold, hvorunder han arbejdede, og trods hans forholdsvis tidlige Død naaede han dog større Resultater, end man skulde have ventet. Hans ideale Interesse for Videnskaben og store, offervillige Arbejdsvillie bar ham frem.

Berl. Tid. 18. Okt. 1918. Nordisk *Astron. Tidsskr.*, III, 1918—19, S. 5.

Poul Heegaard.

Lau, Olga Andrea Mathilde, f. 1875, Malerinde. F. 11. Marts 1875 i Næstved. Forældre: Vævermester, Manufakturhandler Asmus Henrik Christian L. (1832—1913) og Elise Margrethe Olsen (1839—1921). Ugift.

O. L., der paa fædrene Side er af en Slægt af Vævere, der selv komponerede deres Mønstre, viste tidligt kunstneriske Anlæg. Elleve Aar gammel begyndte hun at lære at tegne hos Landskabsmaleren Rudolph Berthelsen. Derefter kom hun paa Teknisk Skole i Næstved, var 1895—96 paa S. Vermehrens Malerskole og gik endelig paa Kunstakademiet fra Nov. 1898 til Marts 1904, dog uden at tage Afgangsprøve. Paa Akademiet arbejdede hun hos Viggo Johansen, hvis Portræt hun har malet (forhen Johan Hansens **Samling**). For Akademiets Rejsestipendier og forskellige private Legater har hun foretaget Studierejser til Dresden og Berlin 1903, til Holland 1904 og 1906—07, Paris 1906. I Italien opholdt hun sig 1914—19, 1920—21 for det Ancker'ske Legat og 1927—28. O. L. har med faa Afbrydelser udstillet paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg siden 1901, paa Udstillingen af Arbejder afviste fra Charlottenborg 1905, Kunstnernes Efteraarsudstilling 1909, 1911—12, 1929, Baltiska **Utställningen** i Malmø 1914, Kvindelige Kunstneres retrospektive Udstilling 1920 og i Rom 1918—19. Endvidere har hun haft Separatudstillinger hos Winkel & Magnussen 1913 og hos Kleis 1919. Kunstmuseet ejer to af hendes Malerier: »Vi ser Billeder« (1907—08) og »Vintersyssel i Stuen. Dragør« (1912), og hun er desuden repræsenteret i Maribo, Kolding og Rønne Museer. Læreren Viggo Johansens Indflydelse spores i hendes tidlige Billeder fra Dragør. Siden har hun arbejdet bevidst paa større Forenkling i Form og Farve og tilstræbt en monumental Komposition, hvilket især kommer frem i de allegoriske Billeder fra Italien. Siden 1925 har hun opholdt sig meget paa Bornholm, hvor hun har fundet

Motiver til en Række Landskaber, malet med ejendommelig tørre, skarpe Farver. — Selyportræt 1926. Maleri af Ellen Ottesen 1901.

Politiken 14. Maj 1908 og 3. Okt. 1913. Hovedstaden 3. Okt. 1913. Svenska Dagbladet 16. Marts 1919. Vore Damer 7. April 1921. *FI K. C*

Laub. Embedsmandslægten L. føres tilbage til Læge i Augsburg Dr. med. Georg L. (1554—97), der 1578 fik Vaabenbrev af Kejser Rudolf, og som formenes at være Søn af Raadmand sst. Hans L. (d. 1557). Hans Sønnesøn Mag. Georg L. (1626—86) var Hofpræst i Stockholm og Wien, senere Sognepræst til St. Ulrichs Kirke i Augsburg og Fader til Etatsraad, kgl. Livmedicus, Dr. med. Hieronymus L. (1684—1753), med hvem Slægten 1711 kom til Danmark. Hans Søn Pakhusforvalter, Krigsraad Wilhelm Frederik L. (1735—1800) var Fader til Major Georg L. (1775—1823) — hvis Dattersøn var Nationaløkonomen Vilhelm August Arntzen (1842—93, s. d.) — og til Sognepræst i Frørup Hieronymus L. (1771—1848), af hvis Børn skal nævnes Magdalene Hedeveg Johanne L. (1814—81), gift med Sognepræst i Fredericia, Dr. phil. Frederik Ludvig Bang Zeuthen (1805—74, s. d.), Bogtrykker og Avisudgiver i Nykøbing F. Wilhelm Frederik L. (1805—45) — hvis Søn var Genremaleren Ernst Christian Clausen L. (1839—67) — nedenn. Biskop Hardenack Otto Conrad L. (1805—82) — hvis Sønner er Generallæge Hieronymus L. (1838—1910) og Oberst, Kommandant paa Bornholm Wilhelm Frederik L. (1845—1931) — Koffardikaptajn Johannes George Christian L. (1807—55) og Sognepræst i Langaa og Øksendrup Hans Jørgen Trojel L. (1817—63), der er Fader til Louise Frederikke L. (f. 1851), gift med Arkitekten, Professor Martin Nyrop (1849—1921, s. d.), og nedenn. Organist, Musikforfatteren og Komponisten Thomas Linnemann L. (1852—1927). Ovenn. Koffardikaptajn Johannes George Christian L. var Fader til Dampskibsfører Søren Johan Haae L. (1846—1906), af hvis Børn skal nævnes de nedenn. Kemikeren Georg Christian Haae L. (f. 1886) og Havnedirektøren, Orlogskaptajn Frederik Wilhelm Haae L. (f. 1887) samt Opera-sangerinden Ellen Louise Haae L. (f. 1894).

S. Otto Brenner: Slægten Laub, 1929. Th. Hauch-Fausbøll i Berl. Tid. 14. ec. 1931.

Albert Fabritius.

Laub, Frederik Wilhelm Haae, f. 1887, Søofficer, Havnedirektør. F. 24. Sept. 1887 i Kbh. (**Trin.**). Forældre: Skibsfører Søren Johan Haae L. (1846—1906) og Angelica Emilie Holst (1865—1934). Gift 15. Nov. 1922 paa St. Thomas (Frederiks) med Gerda Hansen,

f. 25. Juli 1890 i Kbh. (Jac.), D. af Grosserer, Skibsreder Fritz Robert H. (1863—1912) og Laura Stein (1864—1935).

L. blev Kadet 1903, Sekondløjtnant med Kongens Æressabel 1907 og Premierløjtnant 1908. 1907—08 var han med Skonnerten »Ingolf« i Vestindien, 1909—10 næstkommanderende paa den af Ejnar Mikkelsen (s. d.) ledede »Alabama Ekspedition« til Grønlands Nordøstkyst og 1913—15 Skoleofficer ved Kadetskolen. Han var en af de første Søofficerer, der havde Øjet aabent for Flyvevæsenets Betydning og uddannede sig til Flyver, og 1913 erhvervede han sig internationalt Certifikat som Flyvebaadsfører. Han var dristig, rolig og koldblodig, blev derfor en dygtig Flyver, der 1915—17 ledede Marinens Flyvevæsen og 1918 deltog i Studierejser til England og Amerika efter Indbydelse af disse Landes Marineministerier. 1919 førte han Østasiatisk Kompagnis Dampskib »St. Croix« i Transport af russiske Krigsfanger fra Aarhus til Finland. S. A. udnævntes han til Kaptajn, men gik kort efter uden for Nummer for at overtage Stillingen som Direktør for Vestindisk Kompagni paa St. Thomas. 1920 blev han i Forbindelse med denne Stilling dansk Generalkonsul paa Virgin Islands, og 1923 fik han efter Ansøgning Afsked fra Søetaten og ansattes som Kaptajn i Flaadens Reserve. 1932 forlod han St. Thomas for at overtage Embedet som Havnedirektør i Kbh. paa et Tidspunkt, hvor store Arbejder i Havnen, særlig Bygningen af den nye Knippelsbro, forestod. Han har med Dygtighed og Takt udfyldt denne Stilling, hvori han foruden Bygningen af Knippelsbro og Ombygningen af Langelinie kajen har paabegyndt Bygningen af Benzinhavnen paa »Prøvestenen« (1934) og den nye Lystbaadehavn i Svanemøllebugten (1937). Han er Medlem af Karantænekommisjonen i Kbh., af Isbrydningsnævnet og Formand for Bestyrelsen af Kgl. dansk aeronautisk Selskab m. m. — F.M.S. 1912. R. 1927.

DM. 1932.

Th. Topsøe-Jensen.

Laub, Georg Christian Haae, f. 1886, Ingeniør, Kemiker. F. 14. Sept. 1886 i Kbh. (Jac.). Broder til F. Wilhelm H. L. (s. d.). Ugift.

L. blev Student 1904 fra Borgerdydskolen i Kbh., cand. phil. n. A. og 1910 cand. polyt. som Fabrikingeniør efter i Sommerhalvaaret 1908 at have været Assistent ved Grønlands geologiske Undersøgelser og ved Josvaminen, Inatsiak i Grønland. 1909—11 var han Assistent ved Polyteknisk Lærestalts fysisk-kemiske Laboratorium og Efteraaret 1911 kom han som Volontør til Arlof Sukkerfabrik i Sverige. Herfra kom han Foraaret 1912 som Kemiker til Sukkerfabrikken Poewoasri ved Kertosono paa Java. Efter

ca. et halvt Aars Virksomhed blev han Førstekemiker paa Sukkerfabrikken Soemberdadie, Halte Kras, Java og blev n. A. Fabrikationschef her, ansat af **Handelsvereniging** Amsterdam. 1916 engageredes han af Østasiatisk Kompagni som Chemical Manager paa Mount Austin Rubber **Estates** Faktorier, Johore, Singapore, hvor han forblev, til han 1921 fik egen Gummifabrik i Johore, Malakka. Han drev denne til 1926 og er nu Konsulent for Gummiplantager. De sidste Aar har han ogsaa været interesseret i Udviklingen af forskellige Mineral- og Kulforekomster i Malaya. Fra 1931 er han Løjtnant i Johore Volunteer Engineers. L., der bl. a. har gjort nogle Opfindelser vedrørende Eddikefabrikation og har angivet en Metode til Fremstilling af færdigt Gummi af Latex i Løbet af 24 Timer, har desuden skrevet en Del Afhandlinger i »Archief voor de Suikerindustrie in Ned. **Indie**».

Studenterne fra 1904, 1929, S. 137 f.

Povl Vinding.

Laub, Hardenack Otto Conrad, 1805—82, Biskop. F. 6. Aug. 1805 i Frørup ved Nyborg, d. 27. Maj 1882 i Kbh. (**Matth.**), begr. i Viborg. Forældre: Sognepræst Hieronymus L. (1771—1848) og Louise Zinck (1781—1859). Gift 22. Maj 1835 i Frørup med Susanne Charlotte Hedvig Johanne Tostrup, f. 14. Aug. 1807 i Odense, d. 26. Nov. 1854 i Gislev, D. af Stiftsprovst, senere Sognepræst i Sakskøbing Hans Peter T. (1751—1820, gift 1° 1786 med Magdalena Susanna Bing, 1753—1804) og Magdalene Cathrine Trojel (1777—1831).

L. voksede op i et Hjem, der var præget af oprigtig Kristentro, nøjsom Levevis og aaben Sans for Menneskelivets humane Værdier. Han blev Student 1824 fra Roskilde og cand. theol. 1830, var 1830—34 Alumne paa Borchs Kollegium og blev 1834 Sognepræst i Ryslinge, 1845 i Brahetrolleborg og Krarup og 1854 Biskop over Viborg Stift. L.s Fader havde staaet i meget nært Venskabsforhold til J. P. Mynster, og Sønnen, som beundrede Mynster, arvede dette Venskab, men uden at fornægte sine Synspunkter, hvor disse afveg fra Mynsters, saaledes vedrørende Bedømmelsen af de vakte Lægfolk og Grundtvigianismen. L.s tidlige Ungdomsaar faldt i en Periode, der var rig paa Brydninger, politisk mellem den gamle, af Absolutisme prægede Enevoldsaaend og de nye Frihedskrav, kirkeligt ved Modsætningsforholdet mellem Mynster, H. N. Clausen og Grundtvig og endelig folkeligt ved det optrækkende Opgør mellem Lægmandsvækkelsen og Kirkeembedet. Den Indsats, L. ydede, bevidnede hans aandelige Personlighed; han var en irenisk og samlende Kirkemand, formidlende, hvor han fandt positive

Værdier, men ikke i nogen Henseende udflydende; hans Styrke var det receptive og sagtomdige, »**stærkt** har jeg jo aldrig kunnet raabe«, sagde han om sig selv. Hans litterære Produktion var ikke stor. Ud over en Samling Prædikener (1866) og de jævnlige Hyrdebrev til Stiftets Præster udgav han i Anledning af Striden om »Alterbogsdaaben« 1856, da Martensen af dogmatiske Grunde nægtede at ordinere C. M. Kragballe, et for kirkelig Polemik forbilledigt Skrift, hvori han støttede Martensen, »Til V. Birkedal i Anledning af hans Skrift: Samvittighed og Retfærdighed« (1857). I Diskussionen om Konfirmationens Ritus gik L. i Skriftet »Bør en Forandring foretages med **Konfirmationen?**« (1860) imod Præsterne Hostrup og Dr. Zeuthen, der ønskede en Ændring i de bestaaende Forhold og større Frihed bl. a. saaledes, at Overhøringen blev skilt fra Konfirmationshandlingen, idet denne ønskedes henlagt til Skriftemaalet som Indledning til den første Altergang. Det betydeligste Arbejde, der vidner om L.s teologiske Tænkeevne, var »Om Syndsforladelsen ved Daaben og den dagligt tilbagevendende Syndsforladelse« (1875); L. understreger her Sammenhængen mellem Syndsforladelsen i de to Handlinger: Genfødselen i Daaben er Forberedelsen for de senere Igenfødselser, de stadfæstende Erfaringer om det oprindelige Forholds Genoprettelse. — Grundet paa Sygdom **maatte** Biskop Brammer med kort Varsel i L.s Sted foretage Indvielsen af den genopførte Viborg Domkirke 1876. 1879 hædrede Universitetet L. ved at udnævne ham til Dr. theol. L.s rolige Natur var præget af dyb Pietetsfølelse over for den historiske Kontinuitet i den danske Kirkes evangeliske Trosopfattelse, i hvis Forhold til det menneskelige Liv han stræbte efter at se det universelle. L.s særlige Gave var Synet for det samlende Fællesskab, hvor alle har hinanden behov, og hvor de forskellige Personligheders Naadegaver udfylder hinanden. I særlig Grad blev L.s personlige Forhold til Stiftets Præster paaskønnet af disse. Om det tillidsfulde Venskab mellem L. og Martensen vidner de udgivne Breve, der indeholder et rigt Materiale til Belysning af de to Mænds Tænke- og Følemaade og deres Bedømmelse af mangfoldige Forhold i det datidige Kirkeliv. 1878 tog L. sin Afsked fra Bispeembedet; over hans sidste Aar lagde Sygdom sin Skygge. — R. 1854. DM. 1856. K.² 1867. — Maleri af A. Jerndorff 1875 i Viborg Domkirke; Træsnit derefter s. A. Maleri af E. C. Laub 1862. Litografi af E. Fortling efter Fotografi. Træsnit af G. Pauli. Portrætteret paa Træsnit fra 1882 af H. P. Hansen (s. m. andre).

H. P. Selmer: Nekrologiske Samlinger, II, 1849, 1852, S. 34—54. Evangelisk Ugeskrift, 1859, Nr. 18; 1861, Nr. 7. Breve fra J. P. Mynster, 1860, S. 205—20.

P. Hjort: Udvalg af Breve, Ny Samling, 1869, S. 404—08. Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid, 1875. III. Tid. 12. Maj 1878. Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets Firehundredaarsfest promoverede Doktorer, 1879, S. 111 ff. Sædemanden, 1882, S. 454—58. Ved Biskop H. O. C. Laubs Jordefærd, 1882. H. Martensen: Af mit Levnet, III, 1883, S. 134 f. F. L. Mynster: Biskop Otto Laubs Levnet, I—III, 1885—87. Historisk Maanedsskrift for folkelig og kirkelig Oplysning, VI, 1886. Teologisk Tidsskrift for den danske Folkekirke, IV, 1887, S. 90—106. Vilhelm Birkedal: Personlige Oplevelser i et langt Liv, II, 1890, S. 110—25. Astrid Wentzel: O. H. Mynster, 1928. P. Severinsen: Viborg Domkirke med Stad og Stift i 800 Aar, 1932, S. 495—500.

Michael Neiiendam.

Laub, Thomas Linnemann, 1852—1927, Kirkemusiker. F. 5. Dec. 1852 i Langaa ved Nyborg, d. 4. Febr. 1927 i Gentofte, begr. sst. Forældre: Sognepræst til Langaa og Øksendrup Hans Jørgen Trojel L. (1817—63) og Ernestine Deichmann Linnemann (1827—85). Ugift.

Efter Faderens tidlige Død kom L. til sin Faster og Onkel, Sognepræst F. L. B. Zeuthen i Fredericia for at gaa i Latinskolen og derfra de to sidste Aar af sin Skoletid til Sorø, hvor han blev Student 1871. Han tog fat paa det teologiske Studium, men det allerede i Skoletiden opstaaede Ønske om at blive Musiker fik ved Omgangen med københavnske Musikkredse (bl. a. Familien Rung) saa stærk Næring, at han i Foraaret 1873 opgav Teologien for Musikken. 1873—76 gennemgik L. Konservatoriet og var derefter Berggreens Vikar som Organist ved Trinitatis Kirke 1877—81. Efter ved Berggreens Død at være blevet ledig tog han paa en Rejse til Italien for at studere gammel italiensk Musik (1882—83). En Frugt af disse Studier er Samlingen: Sangmusik fra det 17. og 18. Aarhundrede (1650—1750), som han udgav sammen med Fr. Rung. 1884 kom hans første litterære Arbejde, Pjecen »Vor musikundervisning og den musikalske dannelse«. Han slaar heri til Lyd for, at Musikundervisningen i Stedet for blot at tilstræbe at opdrage Folk til at udføre Musik i højere Grad bør gaa ud paa at lære dem at høre Musik, især ved at meddele »kendskab til de forskellige tiders udtryksmåder og forståelse af ånden i de tidligere tiders musik«.

Denne, i Samtiden sjældne, Sans for Værdierne i den ældre Musik maatte gøre L. særlig modtagelig for den Bevægelse for en Fornylse af Kirkesangen, der var vokset frem i Tyskland hen imod Midten af Aarhundredet. Gennem Værker af v. Winterfeld, v. Tucher og andre var der skabt Grundlag for et Studium af Kirkesangens Udvikling, især af Reformationsaarhundredets rige Melodiskatte, og Kendskabet til disse Ting maatte nødvendigvis føre til Erkendelse af Kirkesangens Forfald og Ønske om at gen-

vinde de tabte Værdier. Praktisk ført ud i Livet blev Sagen først i Bayern (Zahns Koralbog 1855). Her lærte L. paa en Rejse 1886 Bevægelsen at kende og blev straks helt grebet af den. Arbejdet paa Fornyelsen af den danske Kirkesang blev fra nu af hans Livs Hovedopgave. Allerede n. A. forelaa hans Bog »Om Kirkesangen«, og de tre følgende Aar kom et Hæfte enstemmige Melodier »80 rytmiske Koraler« og tre Hæfter firstemmige »Kirkemelodier« (1888, 89, 90). Der kom imidlertid snart til at staa Kamp om den Sag, L. havde begyndt at føre frem. Aarsagerne hertil var flere. En af Grundene maa søges i L.s ranke, om man vil stejle, Personlighed, hvem enhver Gaaen paa Akkord var fremmed. En anden væsentlig Aarsag til Kampens Hede var den særlige Situation, som var skabt her hjemme gennem den grundtvigske Salmesang. Sammen med Grundtvigs Salmer var der opstaaet en helt ny Meloditradiation, den saakaldte »kirkelige Romance«, som netop i de Kredse, hvor L.s Reformbestræbelser naturligt kunde ventes at finde Genklang, havde vundet en overordentlig Udbredelse, ikke i Kraft af kirkelig Lødighed, men som Følge af Melodiernes nære Slægtskab med den samtidige verdslige Musik. Baade fordi de havde været med til at bære Grundtvigs Salmer frem, og fordi de for en stor Del skyldtes meget ansete Musikere (Hartmann, Barnekow m. fl.), føltes L.s Afvisning af netop disse Melodier direkte anmassende. Endelig bidrog en rent ydre Begivenhed til at isolere L. og hans Bestræbelser inden for Kirkemusikernes Kreds. 1884 var L. blevet Organist ved Helligaandskirken. Han kom her i et nært og fra begge Sider stærkt paaskønnet Samarbejde med Sognepræsten, den senere Biskop Skat Rørdam. Det faldt derfor saare naturligt, at Rørdam efter at være blevet Holmens Provst ved Gades Død 1890 fik L. ansat som hans Efterfølger ved Holmens Kirke (1891). Men denne Ansættelse vakte i Kirkemusikerkredse en Storm, dels blandt ældre Kolleger, som følte sig forbigaaet, dels fordi det af mange føltes som en Udfordring at ansætte L., hvis meget radikale Anskuelser lige var kommet frem, netop som Gades Efterfølger. Angrebets Voldsomhed forklares til Dels ved den absolutte Mangel paa Kendskab til og Forstaaelse af L.s »Sag«, som den førte Polemik bærer Vidne om. Uden at lade sig anfægte af ydre Modgang, i fast Overbevisning om sin Sags Rigtighed fortsatte L. sit Arbejde, udsendte nye Samlinger af »Salmemelodier i Kirkestil« (1896 og 1902) og »Forspil og Melodier« (1909) og endelig sammenfattende: »Dansk Kirkesang« (1918), et Værk af sjælden kunstnerisk Helhed og Fylde. Det er sine tyske Forgængere overlegent, baade hvad Kvalitet og Redaktion af de optagne ældre Melodier angaar og

især i de fremragende Udsættelser. En Særstilling indtager det derved, at L. har formaaet at bygge videre og skabe en Række nye Melodier, der paa een Gang er dybt i Pagt med de gamle og dog personligt formet, levende Kunst. Det kan med nogen Ret beskyl- des for Ensidighed, især fordi der ved Optagelsen af Melodier i saa høj Grad er anlagt et Kvalitetssynspunkt, og det ligger derfor paa et alt for højt Niveau til at tjene som Norm for den danske Kirkesang i Dag. Men det har allerede til nu i Kraft af sin Lødig- hed evnet i høj Grad at præge Salmesangen i Kirke og Skole. Den »laubske« Kirkesang er i stor Udstrækning blevet en Realitet i den danske Kirke, om end dens Indførelse har været forbundet med Vanskeligheder og ikke er gaaet af uden Strid. Paa L.s 70-Aars-Dag stiftedes Samfundet Dansk Kirkesang til at sikre og videreføre hans Arbejde. Her har navnlig dets Formand efter L.s Død, M. Wöldike, bidraget overordentligt til Udbredelsen af hans Værk. Synspunkterne for sit Arbejde med Sagen sammenfattede L. endnu en Gang i Bogen »Musik og Kirke« (1920), en meget personlig, ofte rigeligt subjektiv, men helt igennem fængslende og inspirerende Fremstilling.

Arbejdet med Kirkemelodierne førte L. ind paa et andet Omraade, den danske Folkeviser. Hans Beskæftigelse med de ældre, saakaldte Kirketonearter fik ham til at se, at en Del af vore Folkevisemelodier ganske tydeligt viste Spor af at høre hjemme i disse Tonearter, ikke i de nyere, Dur og Mol, hvortil de af Optegnere og Udgivere var blevet henført. I »Om Kirke- sangen« og især i den omfattende Undersøgelse »Studier over vore Folkevisemelodi-ers Oprindelse og musikalske Bygning« (Dania, 1892—93) har han gjort Rede for sit Syn og inddelt en stor Del Viser i Grupper efter deres Slægtskab med de enkelte Kirketone- arter. Paa Grundlag heraf har han i praktiske Udgaver (»10 gamle danske Folkeviser udsatte for blandet Kor« (1890) og »Danske Folkeviser med gamle Melodier«, Hft. 1—2 (1899 og 1904, Teksterne ved Axel Olrik) m. fl.) søgt at rekonstruere en Række Viser. Hans Gengivelser er musikalsk set meget smukke, men historisk set næppe holdbare, i lovlig stor Udstrækning byggende paa Love hentede fra den middelalderlige *Kunstmusik*. Sin centrale og rigtige Opfattelse af kirketonale Elementer i Viserne har L. uden Tvivl ført for langt ud. Mod den ensidige Fremhævelse af Kirketonearterne som Ægthedskriterium og Værdimaalestok har navnlig Thuren og Grimer-Nielsen med Rette hævdet en rummeligere Tonalitets- opfattelse.

Af meget stor Betydning for Folke- og Skolesangen blev L.s

Samarbejde med Carl Nielsen, indledet ved de to Hæfter »En Snes danske Viser« (I, 1915; II, 1917) og fortsat i »Folkehøjskolens Melodibog« (1922, sammen med Carl Nielsen, Thorvald Aagaard og Oluf Ring), der ikke blot giver Udtryk for en afgørende Nyorientering inden for Højskolens Sang, men som i det hele taget ved sin Stræben efter Kvalitet har bidraget meget til en Højnelse af den folkelige Sangs Niveau. L.s egne Melodier bevæger sig fra den enkle, kraftige Fællessang (»Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord«) til den stilfærdige, fine (men aldrig forfinede) »Lied im Volkston« i bevidst Tilknytning til J. A. P. Schulz. Højest i denne Genre naaar han i sin Samling »Tolv Viser og Sange af danske Digtere« (1920). »Det er vel overhovedet første Gang i dansk Aandsliv, at Ord og Toner er indgaaet en saa fuldkommen Formæling« (Carl Nielsen).

Den »historiske Musikopdragelse«, L. i sit første Arbejde havde slaaet til Lyd for, fik han navnlig i sine senere Aar rig Lejlighed til at praktisere. Gennem sin meget inspirerende personlige Undervisning, som han fortsatte med, ogsaa efter at han 1925 havde taget sin Afsked som Organist, har han øvet stor Indflydelse paa en Række Musikere af den yngre Generation (P. S. Rung-Keller, Thorv. Aagaard, Kn. Jeppesen, M. Woldike m. fl.). At opføre L.s samlede Indsats i dansk Musikliv vil endnu næppe være muligt. Det staar dog fast, at han paa flere Omraader har været Banebryder, paa et enkelt, Kirkesangens, har hans Arbejde været grundlæggende for Generationer. I alt, hvad han gav sig af med, træder hans Sans og Evne for kunstnerisk Kvalitet klart frem, rigest udtrykt i Samlingen »Dansk Kirkesang«. Hans store Indflydelse maa i øvrigt ses paa Baggrund af hans til det sidste usvækket levende og aabne Personlighed, forenet med en Karakterstyrke af usædvanligt Format. Som aandelig Førerskikkelse vil L. bevare sin Plads baade i dansk Musikhistorie og dansk Kirkehistorie. — Tegning af Ernestine Nyrop 1926.

Bibliografisk Fortegnelse over Thomas Laubs litterære og musikalske Arbejder, udarbejdet for Samfundet Dansk Kirkesang ved Povl Hamburger, 1932.

Chr. **Welding**: Tale ved Th. Laubs Jordefærd, Menighedsbladet 13. Marts 1927. M. Woldike i Berl. Tid. 12. Febr. s. A. J. Schepelern i Tidehverv Marts s. A. K. Jørgensen i Kirkeligt Samfunds Aarbog 1926—27, S. 16—27. Diskussionen om L. bl. a. i Kirken, III, 5—IV, 4, 1931—32 med Indlæg mod L. af L. J. Koch, for L. af J. Trier, J. P. Larsen, C. Varming m. fl. J. P. Larsen: Om L.s Folkeviser-Rekonstruktioner, i Dansk Musik Tidsskrift, 1931, S. 197—203. C. Nielsen: Danske Sange, i Levende Musik, 1925, S. 65—74.

Jens Peter Larsen.

Lauerentzen, Johannes, se Laverentzen.

Lauesen, Marcus, f. 1907, Forfatter. F. 22. Nov. 1907 i Løjt ved Aabenraa. Forældre: Arbejdsmand Niels L. (1839—1927) og Anna Botille Juhl (f. 1866). Gift 17. Febr. 1929 i Lumbsaas (b. v.) med Anna Sophie Kirschstein, f. 27. Jan. 1908 i Berlin, D. af Ingeniør Bruno Johannes K. (f. 1872) og Emilie Christine Andersen (f. 1879).

L.s Fader holdt trods Fattigdom og haarde Kaar fast ved sin og Børnenes Dankhed. Familien var Genstand for Pression og Chikanerier, fordi Børnene fulgte den karrige danske Religionsundervisning i den ellers helt tyske Skole. Men Familien fik ogsaa Hjælp fra dansksindede Sønderjyder, og det var især L., denne Hjælp kom til gode. Han skulde læse, fordi han tidligt havde vist Trang til Bøger og Hang til Drømmerier og Smaaskriverier. Det var H. P. Hanssen og Fru Helene Hanssen, som først tog sig af Drengen. De holdt ham med Tøj i den Tid, han gik paa Stats-skolen i Aabenraa, hvorfra han tog dansk Studentereksamen 1926. Senere blev han optaget i Pastor C. J. Ludvigsens Hjem i Aabenraa, hvor han et Par Aar boede som en Slags Plejesøn. Det var oprindelig Meningen, at han skulde studere Teologi, men i Kbh. blev han draget af humanistiske og sproglige Studier. Samtidig blev Trangen til at digte bevidst. Han brød Eksamenslæsningen af uden derfor at forlade de frie Studier, hvis Resultater mærkes mange Steder i hans **reflektivt** bestemte Forfatterskab. Efter sin Overgang til den rene Forfattervirksomhed har han holdt en Række Foredrag og udfoldet en omfattende Virksomhed som **Kronik**-forfatter ved de tre store Hovedstadsblade. En længere Udenlandsrejse førte ham paa et O. K.-Skib til Østen. Ellers har han slaaet sig ned i sin Fødeby, hvorfra han med Iver tager Del i det danske grænsepolitiske Arbejde. — L.s Forfatterskab følger ikke nogen tydelig Linie, og det er uden formelle eller retningsmæssige Eksperimenter. Som dets vage Baggrund fornemmer man en aandelig Søgen, der snart trækker sig sammen i bevidst Religiositet, snart fortoner sig i et alment Behag ved det gode og det skønne. Det er ikke Meningerne, der hæver Forfatterskabet opad, det er Menneskene i det, især de Mennesker, der er skabt over lokalt sønderjysk Stof, som er sete og ikke tænkte. Forfatterskabets Svagheder kommer frem, hver Gang det hælder mod det abstrakte, dets Styrke, hver Gang det holder sig til det konkrete. Det er det sønderjyske Sind og Stof i L., som gør ham til Digter, ikke hans

af tysk Opdragelse og Læsning paatrykte Refleksioner og Tendenser mod det dunkelt-fortænkte. Paa en morsom Maade sejrer saaledes Danskheden kunstnerisk i ham, som er den første danske Digter fra det genvundne Land. — L.s Produktion omfatter to Digtsamlinger, Debutbogen »Guds Gøglere« (1928), som er præget af hans danske digteriske Forudsætninger, Helge Rode og Stuckenberg, og Samlingen »Høstelegi« (1930), der vidner om hans Forbindelse med moderne tysk Lyrik, især med Rilke. **Prosaforfatterskabet**, som er langt det betydeligste, omfatter ud over **Smaa-skitser** og **Noveller**, samlede i de tre Bind: »Glædens Dag« (1933), »Dagbogsblade« (1934) og »Tre« (1934), en Række Romaner. Sammen staar de to første »En Mand gaar bort fra Vejen« (1929) og »I Morgen« (1930), der viser L. paa Vej ud af Refleksionerne og Læremestrenes Stil (især Helge Rodes) og paa Vej over mod en moden Beherskelse af et stort psykologisk Stof. Den følgende Roman »Og nu venter vi paa Skib« (1931) bragte det endelige, men ikke varige Gennembrud. Det er i yngre dansk Litteratur en af de sikreste og sandeste Romaner overhovedet. Fast i Karaktertegning, myndig i Fremlægning af sit Stof, autoritativ i Kendskabet til det lokale og dets Brydning med det almene. Romanen bragte L. en overordentlig Sejrr, baade kritisk og publikumsmæssigt, men de følgende Romaner formaaede ikke at fastholde Interes- sen. »En Mand og hans Fjende« (1932), »De meget skønne Dage« (1933) og »Freden« (1935) er usikre, fordi de vil filosofere og bringe Budskab — uden at have nogen fast formuleret Tankeverden eller noget bestemt Program som Udgangspunkt. Det ser ud, som om L. selv har været paa det rene med, at hans Forfatterskab var kørt op i en Blindgade. Han har paalagt sig en Afvænningskur med de to Romaner »Kætteren fra Eisleben« (1934) og »Det tyske Oprør« (1936), som er Dele af en stort planlagt Romanserie om Martin Luther. Disse to Romaner er en Slags episk Skolegang for en udflydende Digter, men ikke uden Interesse ved den Myndig- hed, hvormed Stoffet er grupperet, og det Liv, der er over Per- sonerne. Efter dem er L. vendt tilbage til Sønderjylland, hvorfra den lille Roman »Skipper Theobald« (1936) henter sit Stof. Den er sammen med »Og nu venter vi paa Skib« hans bedste Bog. Smuk og sympatisk er ogsaa hans sidste Roman »Maaske var det Katarine« (1937), en Vision fortalt som en Legende. L.s hele For- fatterskab er overhovedet blandt de betydeligste i yngre dansk Digtning. Det er langt fra afklaret, men det bryder og lever i det, et frugtbart digterisk Kaos, hvoraf to Gange et afrundet **Kunst-**

værk er opstaaet, hvad der **maa** siges at være meget for en Digter, som just er fyldt tredive Aar. — Maleri af Magdalene Hammerich 1931. Buste af Gunnar Hammerich 1933.

Harald Nielsen: Litterære Mirakler, 1933. H. Kehler: Paa Jagt efter Geniet, 1938. Uffe Hansen i Ubberup Højskoles Aarskrift 1937.

Hakon Stangerup.

Laurberg, Julie Rasmine Marie, 1856—1925, Fotograf. F. 7. Sept. 1856 i Grenaa, d. 29. Juni 1925 i Ordrup, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Prokurator, Godsforvalter Peter Adam Severin L. (1819—59) og Johanne Jørgine Schou (1824—1907). Ugift.

J. L. var som ung i Lære hos Portrætmaler og Fotograf Leopold Hartmann og tog efter Læretidens Ophør udenlands for at studere sit Fag. Hun besøgte baade Paris og Italien og etablerede sig derefter 1905 som Fotograf i Kbh. Allerede 1907 optog hun Frk. Franziska Gad som Kompagnon, og deres Atelier opnaaede ret hurtigt Anseelse. 1910 fik Firmaet Prædiketet Hof-Fotograf. Firmavnavnet Julie L. & Gad bevaredes efter Frk. Gads Død 1921. Efter J. L.s Død 1925 forandredes det til det endnu eksisterende J. L. & Gads Eff. — J. L. tog livligt Del i Kvindesagsarbejdet og var bl. a. Medstifter af Kvindernes Boligselskab, der opførte Clara Raphaels Hus, men derudover arbejdede hun først og fremmest for sin Stands Interesser. Hun blev Medlem af Bestyrelsen for Dansk fotografisk Forenings Fagskole og var Skolens Kasserer fra Oprettelsen 1917 til sin Død og Medredaktør af Skolens Lærebog i Fotografi (1921), ligesom hun har skrevet en Del Artikler om Faget i Fagskrifter og Dagblade.

Dansk fotografisk Tidsskr., XLII, 1920, S. 29 f.; XLVII, 1925, S. 56 ff.

Georg Nygaard.

Lauremberg, Hans Willumsen, 1590—1658, Matematiker og Digter. F. 26. Febr. 1590 i Rostock, d. 28. Febr. 1658 i Sorø, begr. i Sorø K. Forældre: Professor i Medicin Wilhelm L. (1547—1612) og Johanna Longueil (1557—1607). Gift 1619 med Maria Lilia, d. tidligst 1647.

H. L. blev 1605 Student fra Rostock, tog 1610 Magistergraden sst. og rejste derefter til Holland og England; i Frankrig, hvor han 1616 blev Dr. med. i Rheims, opholdt han sig i flere Aar, særlig optaget af humanistiske og matematiske Studier. 1618 blev han Professor i latinsk Poesi i sin Fødeby og kaldedes 1623 paa Foranledning af Holger Rosenkrantz til Professor i Matematik og Ingeniørvidenskab ved det nyoprettede adelige Akademi i Sorø.

Som Lærer i disse Fag udgav han forskellige Arbejder over Aritmetik og Algebra samt Landmaaling; med Skriftet »*Logarithmus seu canon numerorum, sinuum ac tangentium novus*« indførte han 1628 Brugen af de lige da opfundne Logaritmer i Danmark. 1631 paalagdes det ham, der tidligere havde udgivet et flere Gange publiceret Kort over Mecklenburg, at tage Del i Kortlægningen af Danmark, et Hverv, der dog 1647 toges fra ham for at overdrages til Johannes Mejer. Af hans kartografiske Arbejder kendes nu blot det Specialkort over Ringstedegnen, Ole Worm 1643 offentliggjorde i sit Runeværk, og som var Udsnit af et større Kort over Sjælland; men det er ikke usandsynligt, at de Kort over Danmark, som findes i de hollandske Kortudgivere J. Janssonius' og W. J. Blaeus' Atlasser fra Tiden 1644—62, gaar tilbage til et af ham skabt Grundlag.

Som Digter har H. L. 1636 udgivet en Satire paa elegante latinske Vers over Adelen, en Stand, der i hans Øjne var uden Sans for de rette aandelige Værdier; Frankrig udpeges som det Land, hvorfra Forargelsen kommer. Med sine Festsplil 1634 i Anledning af den udvalgte Prins Christians Formæling indførte han Senrenæssancens mytologisk-allegoriske Drama i Danmark og skrev 1655 til den senere Kong Christian V.s Hylding den første Opera i moderne Forstand her til Lands; Stykkerne er affattede paa Højtysk, men i Festsksespillene fra 1634 er der indlagt komiske Bondescener paa Plattysk. I det højtyske Sprog udtrykte H. L. sig søgt og ufrit; med langt større Liv og Sikkerhed beherskede han som Digter sit plattyske Modersmaal, og i dette udgav han, uvist om i Kbh. eller Sorø, 1652 sine »*Vier Schertzgedichte*«, der udkom i talrige Optryk og er det sidste betydelige Digterværk i det plattyske Sprog før dets Genopstaaen som Litteratursprog i det 19. Aarhundrede. Satiren er her rettet mod Borgerstandens Forkærlighed for nye Moder, Efterligning af fremmede Sæder og Sprog, Fordringer til Luksus og Vellevned og Ringeagt for aandelig Syssel; i det sidste af Digtene vender han sig mod den moderne Kunststil af *Opitz*' Skole og priser de gamle Digteres Fortrin, en Bog som »*Reineke de Vos*« har faa nyere skrevet Mage til. Skæmte-digtene oversattes s. A., de udkom, til Dansk, af hvem vides ikke, og fandt i denne Skikkelse med deres varme Lovprisning af Moders-maalet stort Bifald hos den danske Sprogbevægelses Mænd; der er næppe noget Digterværk, som Peder Syv paaberaaber sig hyp-pigere og med større Tilslutning.

L. Daae: Om Humanisten og Satirikeren Johan Lauremberg, 1884. Laurembergs Fire Skæmte-digte i dansk Oversættelse, udg. af J. Paludan, 1889.

Carl S. Petersen: Den danske Litteratur fra Folkevandringstiden indtil Holberg, 1929, S. 542—49, 729—33 og den S. 1036—37 og 1043 anførte Litteratur.

Carl S. Petersen.

Laurent, Pierre, 1730—1807, Hofdansemester. F. 7. April 1730 i Frankrig, d. 25. Nov. 1807 i Paris. Gift ca. 1758 med Charlotte **Thérèse** Madorée, f. 10. Juli 1740, d. 8. Marts 1814.

L. indkaldtes ca. 1752 fra Operaen i Paris. Han optraadte i Frederik V.s franske Hoftrup og varetog Dansen ved Hoffet, og da han havde dimitteret Kronprinsen (Christian VII), udnævntes han til virkelig Kancelliraad. Foruden at passe Hoftjenesten var han Teatrets første fremmede **Danselærer**; han oprettede en Skole og kunde ved sin Afsked 1784 skrive til Kongen: »Jeg har uddannet alle Elever ved Teatret af begge Køn, der endnu er til Pryd for Hoffet og Byen. Før mig var den gode Dans slet ikke eller lidet kendt her; det er mig, som har bibragt Danskerne Smagen **derfor**. L. afgik med sin Gage, 1000 Rdl., i Pension og bosatte sig i Paris. — Hans Søn, Hofballetmester *Pierre Jean L.*, f. 24. Marts 1758 i **Kbh.**, d. 23. Maj 1831 sst. (**Kat.**), begr. sst. (**Ass.**), blev Maj 1788 gift i Paris med Marie Rose Bonneau, f. ca. 1771 i Normandiet, d. 7. Okt. 1842 i Gimlinge. Da han var elleve Aar, skaffede Faderen ham **Employ** som succederende Hofdansemester, og fjorten Aar gammel komponerede han Musik til et Divertissement, der opførtes paa Hofteatret (nu **Teatermuseet**). Sin videre Uddannelse fik L. fra 1777 af Dansens Reformator J. G. Noverre i Paris, paa hvis Opera han indtil Revolutionen gjorde Lykke som komisk Solodanser ved sine groteske Fremstillinger, og da særlig ved sin fænomenale Evne til at springe. Hans Glansnummer, som skaffede ham Popularitet i Paris under Navnet »Le petit **lapon**«, var en laplandsk Dans, hvortil hans korte hjulede Ben var som skabt. Efter Revolutionen blev L. Balletmester i Marseille, og her komponerede han »La tentation de Saint-Antoine«, en Djævlballet, der blev Oprindelsen til en Mængde Balletter af lignende Art rundt om i Europa. Jens Baggesen, som da var Medlem af Teaterdirektionen, udvirkede, at L. 1800 som Solodanser kom tilbage til **Kbh.**, hvor han overtog Faderens tidligere Stilling ved Hoffet og i sin Lærergerning for Bourgeoisiet vandt større Paaskønnelse end som udøvende Kunstner og **Balletforfatter**. Han stod i Skygge af Galeotti, skønt han langt overgik ham i Dannelsen. Selv skrev L. Musik til fire af sine Balletter, blandt hvilke var »Sigrid eller Kærlighed, Tapperheds **Belønning**«, der med Musik af Claus Schall fremkom i den nationalt bevægede

Tid omkring Slaget paa Reden og opførtes fjorten Gange. L. var en fin Kammerviolinist; 1804 opførte Det kgl. Musikakademi en Koncert af ham for Harpe og Violin. Han beskæftigede sig ogsaa med Dansens Historie og skrev en (utrykt) rigt illustreret »Vejledning ved Undervisning i Menuetten«; Frugten af et Besøg i Norge blev 1812 en Samling kolorerede Billeder af Nationaldragter. 1821 fik han Afsked med sin Gage i Pension. — August Bournonville turde ikke afgøre, om L. fortjente at kaldes en betydelig Kunstner, men hans Liv var højst usædvanligt; han havde som Dansk vundet Navn i Frankrig, han var en vittig, lunerig og hjælpsom Mand, paa hvis Grav hans Søn, Præsten Harald L., satte disse Ord af Grundtvig: »Den, der smile kan ad Døden, ham har Himlen smilet til«.

Efterladte Papirer og Tegninger i Teatermuseet. — Rolletegning af P. Cramer i Kobberstiksamlingen.

L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds, IV, 1900, S. 331; VII, 1906, S. 470. J. D. Preislers Journal, I, 1788, S. 216. Aug. Bournonville: Mit Theaterliv, III, 1878, S. 228 ff. Fr. Hammerich: Et Levnetsløb, 1882, S. 119. Robert Neiiendam: Breve fra danske Skuespillere, I, 1911 (se ^{egis} ere).
Robert Neiiendam.

Laurensen (Lauridsen), Hans, d. 1557, Kannik. F. i Næstved, begr. 24. April 1557 i Roskilde Domkirke.

H. L.s Gravskrift kalder ham Mag. Johannes Laurentzii Nestvedensis; han har saaledes Fødested og Efternavn fælles med Karmeliteren Peder Laurensen (s. d.), hvorfor A. Heise og H. F. Rør-dam formoder, at de var Brødre; derved forklares H. L.s Venskab med Karmeliteren Paulus Helie og dennes Omtale af »vor Peder« i et Brev til H. L. fra 1523. Dengang var H. L. Magister og Kannik i Roskilde og, som Brevet forudsætter, en Mand med Indflydelse i Oprørspartiet (hvis Optræden allerede mishagede Lektor Poul) og hos Biskop Lauge Urne. Rimeligvis er H. L. den Roskilde-diakon Johs. Laurentii, som 1515 med Lauge Urnes Tilladelse rejste til Rom »af Fromhedshensyn«, hvor han fik pavelig Bevilling til Præstevielse trods en Forseelse; ligesaa er han vel ogsaa den Hr. Johs. Laurencii, som 1519 immatrikuleredes i Koln, hvor han da antagelig erhvervede sin Magistergrad. 1527 immatrikuleredes atter i Koln en Johs. L., hvis Identitet med H. L. bevises af Chr. Thorkilsen Morsings Omtale af ham i hans Aritmetik (Koln 1528). Dermed er givet, at H. L. er den Johs. Laurentii, som 1528 fra Louvain og Antwerpen tilskrev Christian II.s Tilhænger og Gesandt til tyske Fyrster og Spanien Melchior de Ger-

mania et Par Breve, som giver interessante Indblik i københavnske Forhold, medens Sigbrit havde Magten. Før Rejsen har han længe gjort »Hoftjeneste« (i Frederik I's Kancelli?), og i Köln gennemgik han en skrap Kur for Syfilis. — H. L.s bibelhumanistiske Standpunkt bevidnes baade af hans Forhold til Paulus **Helie** og af hans Indskrift paa et, vel af ham skænket, Billede af Erasmus fra Rotterdam (i det nedrevne Frue **Kapel**). — Efter Herredagen 1533 skyldes det formentlig H. L.s Mellemkomst, at Paulus Helie, trods sit Had til Joakim Rønnov, traadte i dennes »Tjeneste« (vel som Læsemester ved Domkirken) og derved bidrog til, at Roskilde i et Par Aar blev et Centrum for reformkatolsk antiluthersk Propaganda og bibelhumanistiske Studier (fra C. Barths Trykkeri der udsendte han 1534 sine sidste Skrifter). Antagelig betroede han netop H. L. sin »Skibykrønike«, da han døde, og H. L. har da ladet Petrus Olai benytte den til sin Krønike, i hvilken han da ogsaa mindes H. L. som en »forstandig, from og skarpsindig« Mand. — Disse Egenskaber bekræfter hans Optræden efter Reformationens Sejr; han hørte til de katolske Kanniker, der 1543 i velaffattede Indlæg, der vidner om deres patristiske Studier, imødegik de Artikler om Messen, Nadveren og Præsteembedet, som Universitetet forlangte Underskrift paa, og H. L. var deres Ordfører ved et Kolloquium i Kbh. med Repræsentanter for Universitetet. Paa Grund af Tvang fra Kongens Side underskrev de sluttelig, dog under Forbehold af et kommende økumenisk Koncils Stilling. Rimeligvis har ogsaa H. L. forfattet det Forsvar for kirkelige Billeder og for Kannikedragten, der imødegik en Skrivelse fra P. Palladius 1555; men 1556 maatte Kannikerne opgive deres Dragt. — Foruden sit Kanonikat beklædte H. L. Stillingen som Forstander for **Helligaandshospitalet** i Roskilde; 1547 tillod Kongen ham at udvælge sin Eftermand, da han baade havde bekostet Bygningens Forbedring og skænket den Gaver. — Ligsten i Roskilde Domkirke.

Paulus Helie: Skrifter, I, 1932, S. 163 f. *Acta pontificum* Danica, VI, 1915, n. 4527 og 4536. Personalhist. *Tidsskr.*, 8. **Rk.**, II, 1923, S. 97 f. Aarsberetn. fra **Geheimarchivet**, VI, 1876—82, Tillæg, S. 13—17. H. F. Rørdam: *Hist. Kildeskrifter*, 2. **Rk.**, II, 1887, S. 31, 36. Samme: *Kjøbenhavns Universitets Historie*, I, 1868—69, S. 162—65, 218. *Dänische Bibliothec*, VII, 1745, S. 100—48. E. Pontoppidan: *Annales eccl. Dan.*, III, 1747, S. 336—39. *Dsk. Kancelliregistranter* 1535—50, 1881—82, S. 371. Steen Friis: *Roskilde Domkirke*, 1851—52, S. 226—77. A. C. L. Heiberg: *Peder Palladius*, i *Theol. Tidsskr.*, IV, 2, 1840, S. 109—19. *Skibykrøniken*, oversat af A. Heise, 1890

J. Oskar Andersen.

Laurensen (el. Lauridsen), **Peder**, ca. 1485/90—1552, oprindelig Karmeliter, siden teologisk Læsemester i Malmø og Lund. F. ca. 1485/90 i Næstved, d. 1552 i Lund. Gift 1529 med Anne Mortensdatter (gift 2° 1555 med »Barber« Gert fra Flensborg).

Om P. L. vides indtil 1519 kun, at han var Medlem af Karmeliterordenen og havde erhvervet sig Lektorgraden efter sin Ordens Studiekrav. 1519 gav Provinskapitlet ham Plads i det nye Kollegium i Kbh., muligvis for at han skulde erhverve den teologiske Baccalaurgrad. Da han senere betegner Kollegiets »Regent«, P. **Helie**, som sin gamle Staldbroder, er det rimeligt, at han tillige har virket som Lærer for de yngre Alumner. Hans senere Skrifter godtgør, at han ved Siden af noget Kendskab til klassisk Litteratur var vel hjemme i Skriften, Kirkefædrene og Kirkeretten. — Antagelig er P. L., da Kollegiet vel som saadant 1522(3) maatte lukke, forsat til Assens Karmeliterkloster. Her optraadte han, efter Skibykrøniken, 1527 som »det lutherske Partis mest skamløse Tilhænger« og bevirkede i Løbet af et Par Aar Konventets Opløsning, ligesom han vel medvirkede til, at Byen sluttede sig til Lutherdommen (1530 fik Borgerne Klostret overdraget). — Da man 1529 i Malmø oprettede en videnskabelig Præsteskole, blev P. L. (sammen med sin gamle Studiefælle og Ordensbroder Frans Wormorsen) kaldet til teologisk Læsemester ved den. Ved Siden af Undervisning og Prædiken udfoldede han nu en betydelig Virksomhed som Forfatter og Udgiver til Forsvar for den evangeliske Sag. — Allerede i Aug. 1529 udkom hans (nu tabte) Svar paa Ærkebiskop Aage Sparres Advarselsbrev til Malmø, og samtidig udgav han Ole Chrysostomus' ved Kbh.s Universitet reciterede latinske Digt »Kirkens Klagesang« med Fortale og Noter; videre i Sept. Chr. Schrock's Forsvar for Cølibatsbrud (ligeledes med **Fortale**). I Nov. fuldførte han det omfattende Forsvarsskrift for den 1529 i Malmø gennemførte Reformation (»Aarsagen og en ret Forklaring paa den nye Reformats . . . udi den kristelige Stad **Malmö**«, trykt Jan. 1530, nyudgivet 1868 under Titlen »Malmøbogen«), et af de vigtigste Kildeskrifter til dansk Reformationshistorie, der redegør for Guds-tjenesten, de kirkelige Handlinger, Ordningen af Hospitalet, Fattigplejen, Præsteskolen og den latinske Skole. Endnu s. A. ægtede han Reformatoren Klaus Tøndebinders Søster. — 1530 hørte han til de Prædikanter, der mødte paa Herredagen i Kbh. i Juni for at staa til Ansvar for deres Forkyndelse, og udgav derefter den saakaldte »Malmø-Beretning« om Kirkespørgsmaalets Behandling (nyudg. 1889), ogsaa et af Reformationstidens vigtigste Kildeskrifter, der heldigvis, modsat Sadolins »Viborg-Beretning«, har

bevaret os de 43 Artikler, som Prædikanterne affattede om deres Lære, samt den Række Breve, de vekslede med Prælaterne. — Hvorvidt det lille anonyme Skrift fra 1531 om Skriftemaal og Sakrament (som formodet af C. J. Brandt i Nyudgaven 1884) skyldes P. L., er derimod højst tvivlsomt. — 1533 fortsatte han sit stærkt polemiske Forfatterskab med et Forsvarsskrift for Præsters og Munkes Giftermaal, videre med det vigtige »En stakket Undervisning« (nyudg. 1890), der dels bevidner de Toleranceforordninger, Frederik I. udstedte 1527, dels oplyser os om Biskop Stygge Krum-pens reformprægede Statutter fra 1532, samt endelig med sin »Expostulatio Petri Laurentii«, et Angreb paa den Kætterdom, Domkapitlet i Lund havde fældet over Prædikanter i flere skaanske Byer (hvortil føjedes **Lundekannikernes** Svar og P. L.s Replik). — Den Fredløshedserklæring, som Ærkebiskop Torbern Bille kort efter fik Landstinget til at udstede mod de skaanske Byer, blev Anledning til Malmøs Oprør og Forbund med Lübeck, og da Grevefejden begyndte, ivrede Malmø for Christian II.s Sag. P. L. gav sit Bidrag til Agitationen ved 1534 at udgive en dansk Oversættelse af Kongens Brev fra 1526 til Danzigs Borgmester, der bevidnede hans evangeliske Omvendelse. — Da Malmø i April 1536 havde overgivet sig til Christian III., blev P. Lauridsen (som han nu mest kaldes) belønnet med Oxie Kirke. Endnu 1537, da han deltog i Affattelsen af den latinske Kirkeordinans, betegner han sig dog stadig som Læsemester i **Malmø**; men da **Kbh.s** Universitet genoprettedes, ophørte Præsteskolens i Malmø, og P. L. blev udnævnt til teologisk Lektor ved Lunds Domkapitel, en vanskelig Post paa Grund af, at de fleste Kanniker stadig fastholdt Katolicismen. Foruden dette Embede, som han beklædte til sin Død, indehavde han et Vikarie ved Domkirken, som han 1541 fik Lov til at oplade for sin umyndige Søn. 1552, da Stiftets nye Biskop Niels Palladius skulde indsættes, laa P. L. dødssyg, men dikterede et Brev til Kannikerne, der dels viser hans Nidkærhed for sædeligt Liv, dels for Kirkeordinansens Gennemførelse. — Hans Enke indgik 1555 et nyt, højst ulykkeligt Ægteskab.

P. Helies Skrifter, VI, 1937, S. 75—81, 112, 115. H. F. Rørdams Indledning til Malmøbogen, 1868. Ny kirkehist. Saml., II, 1860—62, S. 235.

J. Oskar Andersen.

Laurentzen, Johannes, se Laverentzen.

Lauridsen, Hans, se Laurensen.

Lauridsen, Jakob Kristian (ved Daaben Jacob Christian Lauritzen), 1858—1905, Politiker. F. 18. Okt. 1858 i Lind, Rind Sogn ved Herning, d. 3. Nov. 1905 i Kbh., begr. sst. (Vestre). Forældre: Bolsmand Lauritz (Laust) Møller Larsen (1829—97) og Karen Marie Jacobsen (1831—92). Gift 17. Maj 1886 i Kbh. (b. v.) med Christiane Nicoline Christensen, kaldet Christiansen, f. 11. Dec. 1857 i Kbh. (Fødsst.), d. 22. Juli 1928 sst., D. af Manufakturhandler, senere Husejer Niels Christian Christensen (1833—1906) og Sophie Andersen (1831—1906). Ægteskabet opløst.

L. voksede op i et fattigt, stærkt religiøst præget Hjem og var en Tid Vogterdreng. Han havde Uldjydens Udlængsel i Blodet, og ved Politikeren Thomas Nielsens Hjælp kom han 1873 til Kbh., blev Student ved Ludv. Tiers Undervisning og tog 1884 juridisk Embedseksamen uden at have benyttet Manuduktion. Under sit Ophold paa Regensen (1882—84) var han kommet i Forbindelse med liberale Kredse, han var et af Studentersamfundets første Bestyrelsesmedlemmer og blev efter sin Eksamen Medarbejder først ved »Morgenbladet« og derefter ved »Politiken«. Han begyndte at tage Del i Diskussionen paa Arbejdermøder og vandt uden selv at være Socialist Arbejdernes Øre. Han var en af de største Naturbegavelse inden for dansk politisk Agitation. Han bundede dybt i Almuen og havde Smaamandens Mistro til de store; historisk stod han Bondevennerne nærmest og havde Oktobermændenes Tro paa en Samvirken mellem store og smaa Bønder, i praktisk Politik blev han Hørups Mand. Efter at han paa et Møde i Frederikssund 1885 med Held havde krydset Klinge med Matzen, var han i ustandselig Virksomhed som Taler rundt i Landet, og fem Kredse bejlede til ham som Venstrekandidat. Samme Aar som han nedsatte sig som Overretssagfører i Kbh., 1887, valgtes han i Ringsted til Folketinget og repræsenterede Kredsen til 1895. Om L.s Person og Maade at tale paa gaar der talrige, efterhaanden sagnagtige, Anekdoter. Han ejede et barokt og stille Lune, der i Forbindelse med hans urjyske Mæle og drastiske Ydre virkede uimodstaaeligt, og hans Tanker var skarpe og klare. Men hans Karakter var ikke fast, han forfaldt efterhaanden paa forskellig Maade, hans private Affærer kom i Uorden, hans Optræden i Rigsdagen blev mere og mere ubehersket, og 1895 maatte han opgive at søge Valg. De sidste Aar levede han kummerligt af halvt eller helt lyssky Forretninger, men sin Tro paa Bonden som Centrum i dansk Politik bevarede han til det sidste. — Maleri af Oswald Nilson 1902 (Rigsdagen).

Ringsted Folketidende 3. Jan. 1887, 3. og 8. Nov. 1911. Sorø Amtstidende 9. Okt., 3. Nov. 1905. Politiken 4. Nov. s. A., 2. Nov. 1930. Alfr. Christensen i Studetersamfundet 1882—1907, 1907, S. 163—67. Ch. Kjerulf: Gift og hjemfaren, 1917, S. 10—13. K. Fabricius: Regensen gennem hundrede Aar, 1923—25 (se Registeret).

Poul Engelstoft.

Lauridsen, Jens, 1620—89, Godsejer. F. 19. Marts 1620 i Præstø, d. 14. Marts 1689 paa Nysø, begr. i Præstø K. Forældre: Købmand og Borgmester Laurids Nielsen Kremer (ca. 1587—1656) og Elisabet Jensdatter (ca. 1596—1653). Gift med Barbara Wilders, f. 17. Dec. 1638 i Helsingør, d. 13. Febr. 1684 paa Nysø, D. af Raadmand Johan W. (1606—57) og Margrethe Simonsdatter (d. 1675).

J. L. forpagtede 1662 af Ulr. Fr. Gyldenløve Vordingborg Len og Ladegaard samt Beldringe og Lekkende med Gods og Tiender paa seks Aar for en aarlig Afgift af 5250 Rdl. mod at oppebære Amtets Landgilde og øvrige visse og uvisse Indtægter samt have Bopæl paa Vordingborg Slot m. m., og s. A. fik han kgl. Bestalling som »Pensionarius over Vordingborg Amt« med Amtmands Myndighed. Forpagtningen udstraktes dog til 1670, da Prins Jørgen overtog Amtet, og Beldringe og Lekkende beholdt han endnu i 5 Aar for at faa sine Restancer inddrevne hos Bønderne. Imidlertid havde hans Broder, Søren L., overdraget ham en Del Fordringer paa Kronen, hvorfor han 1670 fik udlagt 115 Tdr. Htk. Jordegods, deriblandt det øde Jordstykke Nysø ved Præstø, dog saaledes, at Kronen forbeholdt sig Reluitionsret, men denne opnaaede han 1673 at faa hævet, samtidig med at han fik Sædegaardsfrihed for Nysø, hvor han ved samme Tid fuldendte Opførelsen af den endnu staaende, smukke Hovedbygning. Da der var opstaaet Formodning om, at han ikke paa ganske lovlig Maade var kommet til alle sine Ejendomme, undersøgte en Kommission 1675 hans Forhold og beklippede ham ved sin Kendelse noget, men der er dog næppe Tvivl om, at hans Metoder i det hele taget havde været lovlige, om end noget haardhændede. Foruden Nysø ejede J. L. Sparresholm. — Portrætteret paa Epitafium i Præstø K.

M. G. P. Repholtz: **Beskriv.** over Baroniet Stampenborg, 1820, S. 53—57, 67 ff. F. Richardt og C. E. Secher: Prospector af danske Herregaarde, XVIII, 1866, Nysø. J. Bloch: Stiftamtmand og Amtmand, 1895, S. 39. Kronens Skøder, II, 1908, S. 319, 389. Danmarks Kirker, udg. af Nationalmuseet, VI, 1933—35, S. 43 f., 49 f. C. N. V. Nielsen: Præstø Købstads og Klosters Historie, 1899, S. 125—34, 453—57.

S. N. ^o J.
Nygård.

Lauridsen, Johannes Peder, 1847—1920, Fabrikant, Bankmand. F. 9. Maj 1847 paa Grønvang ved Vejen, d. 20. Juni 1920 paa Blindekildegaard ved Slagelse, begr. i Vejen. Forældre: Gaardejer Peder L. (1807—80, gift 2° 1856 med Mette Tonnesen, 1833—1908) og Magdalene Andersdatter (1814—55). Gift 6. Juli 1877 i Sønderup med Maren Sofie Olsen, f. 8. Nov. 1850 paa Blindekildegaard, d. 5. Sept. 1927 paa Grønvang, D. af Gaardejer Ole Jensen (1816—78) og Kirsten Pedersdatter (1816—95).

L. overtog 1877 Fødegaarden Grønvang efter at have faaet en god Landbrugsuddannelse, suppleret med Askov-Ophold 1865—66 og 1866—67. Senere overtog han tillige Dalagergaard i Vorbasse Sogn, som han ejede til sin Død, og 1901—11 var han endvidere Ejer af Skovgaard i Øster Starup Sogn. Han var en anset Landmand, der drev Eng- og **Dræningsentreprise** og anlagde Mejeri; men energisk og fremskuende, som han var, blev han tillige Foregangsmand i det Handels- og Industriliv, som efter Anlægget af den sydjske Tværbane skabte Vejen Stationsby. 1878 begyndte han paa Cikorietørring og oprettede 1889 Cikoriefabrikken Nørrejylland, som 1902 overgik til De danske Cichoriefabriker. Særlig Betydning fik Margarinefabrikken Alfa, som han startede 1897, og som blev en af Landets største, siden 1909 ledet af hans Søn *Olav Vang L.* (f. 1879). Af Vejen-Virksomheder, der skylder L. deres Tilblivelse, maa endvidere nævnes Banken for Vejen og Omegn 1902 og Tagpapfabrikken Phønix 1907. Som et Vidnesbyrd om den Anseelse, L. nød, kan nævnes, at Frederik VIII. under sin Jyllandsrejse 1908 overnattede paa Grønvang. Aaret forinden var L. blevet Medlem af Landstinget ved et Suppleringsvalg, og 17. Nov. 1908 blev han kongevalgt landbrugskyndig Direktør i Nationalbanken paa den Plads, som var blevet ledig ved Ole Hansens Tilbagetræden efter Albertikatastrofen. Inden for Nationalbankens Fem-Mands-Direktion kom L.s mangesidede Indsigt ofte til Anvendelse, og ligeledes øvede han politisk en ikke ringe Indflydelse inden for sit Parti (Venstre), selv om det hørte til Sjældenhederne, at han tog Ordet i Landstinget, hvor han bevarede sit Sæde til 1918. I Grundlovssagen stod han paa Partiets højre Fløj. L.s Synspunkter var grundtvigske og nationale. Han var Formand for Skibelundforeningen og Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab, hvor hans Interesse for at vinde nye Værdier for Land og Folk ofte gav sig Udslag. — R. 1900. DM. 1908. — Maleri af Knud Larsen 1912 i Familieeje. Buste af N. Hansen Jacobsen 1917 i Gips paa Vejen Museum, i Marmor paa Alfa. Bronzebuste af samme 1928 paa Banegaardspladsen i Vejen.

O. V. Lauridsen og J. P. Harbo: Slægten Lauridsen fra Grønvang, 1921, S. 142—99. Magdalene Lauridsen: Fem og tyve Aar 1895—1920, s. A. Børsen 22. Juni 1920. Kolding Folkeblad 21., 24. og 28. Juni s. A.

P. Koch Jensen.

Lauridsen, Magdalene, f. 1873, Forstanderinde for den første danske Husholdningsskole. F. 25. April 1873 i Holsted. Forældre: Gaardejer Anders L. (1843—1922) og Mette Marie Eskildsen (1848—1913). Gift 29. Juli 1911 paa Frbg. med Seminarieforstander Hans Peder Dam, f. 11. Marts 1853 i Rønne, d. 1. April 1918 i Sorø (gift 1° 1885 med Gerhardine Petrea Brammine (Minna) Blicher, 1863—1910), Søn af Pottemager Lars Hansen D. (1823—90) og Anna Elisabeth Madsen (1818—76).

Efter en grundig praktisk Uddannelse i Husgerning bl. a. hos Fru Maren Lauridsen, Grønvang, var M. L. Elev paa Askov Højskole og studerede derefter teoretiske og praktiske Husholdningsfag ved Skoler og Institutter i Sverige, Norge, England, Holland, Tyskland og Bøhmen. 1895 oprettede hun sammen med Eline Eriksen (s. d.) Sorø Husholdningsskole, hvis Medforstanderinde hun var til 1906. 1900 paabegyndte hun de vandrende Husholdningskursus for Landbokvinder, der senere overtoges af De samvirkende Landboforeninger. Endelig oprettede hun 1902 Husholdningsseminariet Ankerhus i Sorø, efter at De samvirkende sjællandske Landboforeninger havde opfordret hende til at uddanne Vandrelærere til deres Husholdnings-Aftenskoler, der de første otte Aar blev besøgt af ca. 60 000 Husmødre. M. L. var Formand for Foreningen af Husholdningslærere og -lærere 1906—21, Medlem af den i Krigsaarene nedsatte Overordentlige Kommission fra 1916 til dens Ophævelse 1921 og af Sorø Landdistriktsraad 1917—21. Fra 1927 er hun Undervisningsministeriets Konsulent vedrørende Husgerningsundervisningen i Ungdoms- og Aftenskoler. Hele hendes Liv har været viet Arbejdet for at skaffe det huslige Arbejde den Plads i den kvindelige Ungdoms Uddannelse, som dette Arbejdes samfundsmæssige Betydning kræver. Hun har som Pioner været med til at paabegynde Husholdningsuddannelsen under de forskellige Former og bidraget til, at den er blevet sat i System paa en økonomisk overkommelig Maade, saaledes at den har kunnet naa ud til de mange Hjem. — F.M.G. 1933. — Maleri af Aage Blumensaadt paa Ankerhus.

O. V. Lauridsen og J. P. Harbo: Slægten Lauridsen fra Grønvang, 1921, S. 121—31. Magdalene Lauridsen: Fem og tyve Aar 1895—1920, s. A.

Karen Hessel.

Lauridsen, Peter, 1846—1923, Historiker. F. 14. Sept. 1846 i Jegerup ved Haderslev, d. 13. Maj. 1923 i Kbh., begr. i Roskilde. Forældre: Gaardejer Laurids L. (1811—92) og Maren Haugsted (1816—50). Gift 3. Nov. 1880 i Helsingør med Kathinka (Katy) Augusta Bang, f. 29. Aug. 1855 i Frederikshavn, d. 5. Sept. 1928 i Kbh., D. af Toldassistent, sidst i Helsingør, Niels B. (1807—72) og Maren Kirstine Nyholm (1819—96, gift 1° 1838 med Skipper Hans Meelhuus Svendsen, 1807—47).

Som Seminarieelev i Tønder 1863—67 gennemlevede L. nationalt bevægede Ungdomsaar; i sin Fritid læste han den danske Guldalders Forfattere og indfangedes af Søren Kierkegaard, hvis »Enten—Eller« gjorde et overvældende Indtryk paa ham og bidrog til at give hans Stil Form og Karakter. Efter endt Eksamen rejste han som fattig Optant til Kbh., hvor Orla Lehmann et Aars Tid tog sig af ham, men betryggende Livsvilkaar fik han først 1877, da han ansattes som Lærer ved det kommunale Skolevæsen i Kbh.; han blev 1890 Viceinspektør og var 1892—1919 Inspektør ved Husumgades Skole. Sin videnskabelige Virksomhed begyndte han som Geografi- og Kartografhistoriker; 1883 kom Udgaven af Jens Munks Rejse, 1885 Bogen om Vitus Bering, til hvilken han havde samlet Materiale bl. a. i russiske Arkiver, og 1888 Afhandlingen om Johannes Mejer, der een Gang for alle gjorde det af med det 17. Aarhundredes Kortarbejder som Kilder til Kundskab om en fjernere Fortid. Gennem Studier over »Vort Folks Sydgrænse« (1891—92) og — vendt mod R. Mejborgs Behandling af Emnet — over »Dansk og tysk Bygningsskik i Sønderjylland« (1897) førtes han ind paa agrarhistoriske Undersøgelser og fandt i Matrikulsarkivet et uhyre, dengang ubenyttet Stof; han udarbejdede et Værk om Bol, Otting og Mark Guld, som det imidlertid aldrig lykkedes ham at faa udgivet, kun et Par Afhandlinger »Om gamle danske Landsbyformer« (1896) og »Om Skyldjord eller terra in censu« (1903) saa Lyset. Afvigende agrarhistoriske Anskuelser har senere Henrik Larsen (s. d.) gjort gældende; L. underkendte ikke deres Berettigelse, men tog ikke offentlig til Orde, han var da optaget af de Arbejder, til hvilke hans Navn som Historiker først og fremmest er knyttet, Sønderjyllands statsretlige, politiske og nationale Historie. Ved Siden af en Række mindre Afhandlinger udgav han 1900 »Mellem Slagene 1849—50«, 1906 »Slesvig og Kronen 1660—71« i heftig Polemik mod Kr. Erslev og 1909—22 i otte Bind »Da Sønderjylland vaagnede«, et af nordisk Historie-skrivnings ypperste Arbejder. Der vil kunne rettes Indvendinger imod mere end een af de afsagte Domme, ligesom det ledsagende

Brevstof kunde være mere metodisk behandlet, men den begyndende danske Nationalitetsbevægelse skildres med en Temperamentets Styrke, der lader Læseren føle sig som Meddeltager i Begivenhedernes Udvikling, og Mænd som Flor, Koch, Fischer, Hiort Lorenzen og Skau træder gennem kraftfuld Karakteristik i deres Forskelligartethed lyslevende frem for Bevidstheden. Under Diskussionen 1919 om den nye Grænse skrev han flere Indlæg i Dagspressen og stillede sig uforbeholdent paa Nationalitetsprincippets Grund; 1884 havde han offentligt først af alle udtalt, at Angel og Melleslesvig var tabte for Danmark, og hævdede denne Anskuelse over for den gamle Opfattelses Mænd. — L. blev 1908 Medlem af Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. — Dr. phil. h. c. 1922. — R. 1917. — Gipsrelief af Johs. Mølgaard 1918; Tegning af Gerda Ploug Sarp 1922, begge i Familieej.

Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1923. Hans Olrik i Lærerne og Samfundet, I, 1913, S. 132 ff. Knud Fabricius i Grænsevagten, V, 1922—23, S. 393—98. Axel Linvald i Hist. Tidsskr., 9. Rk., III, 1925, S. 99 ff. Berl. Tid. 15. Maj 1923.

Carl S. Petersen.

Lauridsen, Peder, se Laurensen.

Lauritsen, Charles Christian, f. 1892, Fysiker. F. 4. April 1892 i Holstebro. Forældre: Savværksejer Thomas L. (1851—1903) og Mette Marie Nielsen (f. 1868, gift 2° 1905 med Detailhandler i Holstebro Christen Mogensen Christensen, f. 1876). Gift 21. Maj 1915 i Kbh. (Eliask.) med amerikansk Læge Sigrid Henriksen, f. 31. Maj 1891 i Flynder, D. af Gaardejer Niels Christian H. (f. 1858, gift 2° med Andrea Christiane Andersen, f. 1873) og Sofie Dorothea Petersen.

L. tog Bygningskonstruktørekseamen 1911 i Odense og s. A. Adgangseksamen til Kunstakademiets Arkitektskole, hvor han gik til 1913, da han gik over paa Billedhuggerskolen. Tillige besøgte han Døckers Kursus, men afbrød sin Uddannelse 1916 og rejste til Amerika. I den første Tid arbejdede han som Tegner og Arkitekt, men da det gik mindre godt, gav han sig til at virke som Radioingeniør uden anden yderligere Uddannelse end den, han fik paa en teknisk Aftenskole i Boston, væsentlig af Hensyn til Sproget. Paa denne Tid tog Udviklingen af Radioen fart, forceret frem af Krigens Krav, og da alt var nyt, betød Uddannelse mindre end Evnen til hurtigt at orientere sig. L. virkede i Boston, Cleveland, Palo Alto (Cal.) og St. Louis, det sidste Sted som Overingeniør for Kennedy Comp., men blev ledig under Depressionen

1926 og tilbragte da Vinteren i Pasadena (**Cal.**), hvor han hørte Forelæsninger paa Californian Institute of Technology. Derved blev hans Interesse for et regelmæssigt Fysikstudium vakt, og han tog Doktorgraden 1929. Han blev Assistent ved Instituttets fysiske Laboratorium allerede 1927, Assistant Professor 1930, Associate Professor 1931 og Professor 1935. L.s første store videnskabelige Indsats var Konstruktion af **Röntgenrør**, som kunde **taale 1 Mill. Volt**, for at foretage en fysisk Undersøgelse af de derved frembragte meget haarde **Röntgenstraaler**. Da Straalerne forelaa, **laa** det nær at prøve dem paa **Kræftpatienter**, og da de første Resultater var meget lovende, oprettedes for private Midler, men knyttet til Instituttet, Kellogg Radiation Laboratory under L.s Ledelse til regelmæssig Patientbehandling med **1 Mill. Volt Röntgenstraaling** i Samarbejde med Hospitaler i Los Angeles. Dette har været Udgangspunktet for en gennemgribende Ændring af **Kræft-Straalebehandlingen**, først i Amerika, men nu ogsaa i Europa, og de fleste senere Anlæg er bygget efter L.s Principper. Hans indgaaende Beskæftigelse med denne Straalebehandling har skaffet ham en meget anset Position blandt Amerikas Radiologer. Samtidig har han taget virksom Del i de sidste Aars Undersøgelser af kunstig Radioaktivitet og herved naaet vigtige nye Resultater, saa at han ogsaa er en af Nutidens ledende Fysikere paa dette Felt.

H. M. Hansen.

Lauritsen, Peter, f. 1878, Forfatter. F. 29. Aug. 1878 i Aalborg. Forældre: Arbejdsmand og Høker Jørgen L. (1840—98) og Mariane Jørgensdatter (1844—91). Fornavn Jørgen slettet ved kgl. Bevilling 24. Juli 1926. Gift 16. Juli 1902 i Aalborg med Karen Nielsen, f. 9. Nov. 1879 i Brorstrup, d. 6. Jan. 1938 i Kbh., D. af Murer Christen N. (1841—1909) og Petrea Andersen (1837—1906).

L.s Lyst stod til at studere, men fattige Kaar var en Hindring herfor. I Borgerskolen fik han dog en god Undervisning; navnlig en af Lærerne der, Ludv. N. Hedelund, staar han i Taknemmelighedsgæld til. Ved Selvstudium erhvervede L. sig i sin Ungdom megen Viden og Udvikling. Han var et Par Aar Kontorist i **Landbo-sparekassen** i Aalborg og fra 1895 Assistent, derefter Fuldmægtig og senere Kasserer i Jydsk Husmandskreditforening i Aalborg, hvilken Stilling han **fratraadte 1935**. Grunden hertil var uheldige Forhold ved hans Arbejde, der medførte en Dom, for hvilken han dog blev benaadet. I sin Fritid læste han meget og begyndte tidligt at skrive til Bladene. Han har udsendt en lang Række Bøger og **Smaaskrifter**, i alt over 40. Foruden Digtsamlinger og

nogle skønlitterære Arbejder (bl. a. »**Lykkens Alter**« (1905), »Den største Dag« (1906), hvortil Emnet er hentet fra Begivenhederne i Norge 1905, »En Ungdoms Historie« (1907), »Den hellige Gralk« (1909)) har L., der er udpræget Polemiker, skrevet en Række Stridsskrifter: »Gyldendals Forlag og danske Litteraturforhold« (1911), »Georg Brandes og det danske Folk« (1912), »Det litterære Maskeradebal« (1915). L. viser sig her og i mange Smaaskrifter som en uforsonlig Modstander af alt og alle, der efter hans Skøn vil undergrave kristelige, moralske og nationale Livsværdier. Hans Stridsskrifter bærer Præg af oprigtig Overbevisning, men er blevet meget modstridende bedømt og vurderet. Under Fællestitlen: »Danske Mænd« har han skrevet 17 Smaabiografier, som især har vundet Læsere inden for den kristelige Ungdomsbevægelse, hvis Livsbetragtning han deler. I et Festskrift: »De jydsk Husmænd og deres Pengeinstitut« (1930) har han ikke alene givet Jydsk Husmandskreditforenings Historie, men ogsaa gode Bidrag til Oplysning om Husmandsstandens Forhold og Vilkaar. — Maleri af Chr. Valentinussen, Løkken, 1938.

Folkelæsning 25. Okt. 1908. Søndagsbladet 9. og 23. Nov. 1913.

Fred. Nørgaard.

Lauritsen, Lauritz Ditlev, 1859—1935, Købmand og Skibsreder. F. 29. Nov. 1859 i Ribe, d. 24. Dec. 1935 i Kbh., begr. i Hellerup. Forældre: Tømmerhandler Jørgen L. (1821—1903) og Frederikke Sophie Pontoppidan (1833—1917). Gift 29. Marts 1893 paa Frbg. med Maren Breinholt, f. 26. Jan. 1869 paa Damsgaard, Mors, D. af Proprietær Jørgen Christian B. (1827—1916) og Maren Buch (1836—1928).

Efter at L. som fjortenaarig havde afsluttet sin Undervisning i Ribe Katedralskole og en kort Tid været paa Faderens Tømmerplads i samme By, var han halvandet Aar paa Grimers Handelsakademi i Kbh., hvorefter han fik sin videre Uddannelse i Faderens Forretning. Han forstod hurtigt, hvad Anlægget af Esbjerg Havn betød, og 15. April 1884 etablerede han under Faderens Navn Firmaet J. Lauritzens Trælastforretning i Esbjerg og lagde dermed Grunden til den lange Række af Virksomheder, som han i Kraft af sit sjældne Initiativ og sin sejge Energi i faa Aar skulde komme til at opbygge. For Esbjergs kommercielle Opsving baade som Import- og Eksportplads har ingen Enkeltmand betydet blot tilnærmelsesvis det samme som L. Til Trælastimporten føjedes hurtigt Import af Kul og Bygningsartikler, faa Aar efter knyttedes hertil Artikler som Foderstoffer og Kunstgødning, og 1887 aabnede

L. ogsaa en Eksportforretning i Smør. Til Transporten af sine Importartikler benyttede L. sig i Begyndelsen af timechartrede Skibe, men i Foraaret 1888 — i hvilket Aar han i øvrigt tog fast Ophold i Esbjerg — købte han i Fællesskab med Kaptajn Søren Meinertz i England en tyve Aar gammel Dampers »Uganda«, som kun løb seks—syv Knob og lastede 400 Tons. Uagtet dette Skib forliste s. A., havde det givet L. god Fortjeneste og navnlig aabnet Blikket for, at der her var et Forretningsfelt, som burde opdyrkes. 1890 indhentede han Tilbud paa en Nybygning hos Burmeister & Wain med 550 Tons Lasteevne og fik — efter paa Grund af Tietgens afvisende Holdning at have faaet Afslag hos Privatbanken — det nødvendige Laan hos Bankierfirmaet J. S. Salomonsen & Co. 1891 kom Nybygningen under Navnet »Nordsøen« i Fart, og 1893 fik han yderligere en Nybygning fra Helsingør Skibsværft. Efter at han sammen med Kreditforeningsdirektør M. Clausen fra Ringkøbing 1895 havde købt en ældre engelsk Dampers, stiftedes med de tre nævnte Baade som Basis i Maj s. A. Dampskibsselskabet Vesterhavet med en Aktiekapital paa 440 000 Kr. og med en samlet Tonnage af 2650 Tons D.W., og dermed var Grunden lagt til det Rederi, som L. siden fik til at vokse sig stort, og som i Dag er Danmarks fjerdestørste Søfartsforetagende, naar henses til den Kapital, der er investeret deri.

Medens L.s Købmandsvirksomhed i Esbjerg fra 90'ernes Begyndelse og senere successivt udskiltes som særlige Firmaer eller Aktieselskaber, satte L. samtidig saa meget mere Kraft ind paa at opbygge sit Rederiforetagende med det Resultat, at Vesterhavet ved Udgangen af 1900 raadede over ni Skibe med en Tonnage paa 13 043 Tons D.W. og ved Krigens Udbrud 1914 over 26 Skibe med en Tonnage paa 33 264 Tons D.W. Samtidig fik han dog ogsaa Tid til at opbygge eller medvirke til at opbygge forskellige industrielle Virksomheder, saaledes navnlig Esbjerg Rebslageri, fra 1909 Akts. under Navnet Esbjerg Tovværksfabrik, og Oliemøllen, der 1934 overtoges af Aarhus Oliefabrik. Endvidere bør det ogsaa nævnes, at han 1919 var Medstifter af Fiskeriermetikfabrikken Esbjerg, som siden 1926 har været bortforpagtet til Fyens Konserverfabrik. Ogsaa paa anden Maade var han virksom for at ophjælpe Fiskerierhvervet, saaledes skaffede han 1900—05 tyve Vestkystfiskere 2. Prioritets Laan i Kbh.s Handelsbank, hvorved en kraftig Modernisering af Esbjergs Rødspættekutterflaade blev muliggjort. 1907 søgte han ved Starten af Islandsk-Færøisk Kompagni at gøre et nyt Fremstød paa Fiskeriets Omraade, men Resultatet heraf blev ugunstigt, og Selskabet maatte snart likvidere med betydelige Tab.

Det siger sig selv, at L.s stærke Initiativ allerede tidligt havde gjort ham til en Forgrundsfigur i Esbjerg. 1889 blev han Medlem af Bestyrelsen for den lokale Handelsforening, Næstformand 1890 og Formand 1898—1902. Desuden blev han 1898 Medlem af Esbjerg Byraad, men dette Hverv gav ikke ham, hvis Talelyst stod i omvendt Forhold til hans Handlekraft, synderlig Tilfredsstillelse, og allerede 1900 nedlagde han det. Derimod interesserede han sig fortsat stærkt for Havnens Udbygning, og han havde den usædvanlige Triumf at faa det af ham forfægtede Vest-Projekt gennemført ved Loven om Esbjerg Havn af 12. April 1909, uagtet Folketinget tidligere havde stemt for Øst-Projektet. I de følgende Aar kom han i et spændt Forhold til det lokale socialdemokratiske Parti, og denne Omstændighed i Forbindelse med de kort før Krigen stærkt stigende Skatter fremmede de Planer, han allerede i nogen Tid havde næret om at søge over til større Forhold, med det Resultat, at han 1914 flyttede hele sin Rederivirksomhed til Kbh. Han bevarede dog stadig sin Interesse for Esbjergs Trivsel, hvilket bl. a. fremgaar af hans Medvirken ved ovenn. Hermetikfabriks Start 1919, og ved at han 1920 søgte at skaffe Byen en Lufthavn.

Som Reder havde L. — der siden 1894 var fransk Konsul — det Uheld under Krigen at miste usædvanlig mange Skibe, og efter at nitten Skibe var gaaet under ved Krigsforlis, besluttedes det 1918 at overdrage Resten af Vesterhavets Flaade (elleve Dampere) til Dampskibsselskabet Progress. Samtidig vedtoges det at lade Selskabet — hvis Aktiekapital var to Mill. Kr. — træde i Likvidation. Denne Vedtagelse annulleredes 1919, idet L. i den mellemliggende Tid blev klar over, at en eventuel Likvidation vilde trække meget længe ud, hvortil kom, at de Erstatningsbeløb, som var blevet udbetalt af Krigsforsikringen for forliste Skibe, skulde benyttes til Anskaffelse af ny Tonnage. Endelig følte L. Trang til paa ny at have noget at arbejde med, hvorfor den naturlige Løsning blev at fortsætte det gamle Selskab. Og da først Beslutningen herom var truffet, satte L. sin fulde Kraft ind paa at genopbygge en Flaade med det Resultat, at Vesterhavet allerede ved Indgangen til 1922 raadede over en Tonnage paa 26 300 Tons D.W. og fire Aar senere endog over 47 300 Tons D.W. I Modsætning til i Aarene før Krigen — hvor Vesterhavet væsentligt blev drevet som rent Tramprederi —, gik L. nu over til at holde en Del af Flaaden i Kontraktfart for dermed i nogen Grad at frigøre sig for Konjunktursvingningerne, og fra 1930 begyndte Selskabet at opdyrke Frugtfarten ved Bygning af særlige for dette Formaalegnede meget kostbare Skibe. Ved L.s Død raadede Selskabet over en samlet Tonnage

paa 90 300 Tons D.W., saaledes at Flaaden beskæftiges paa hvert af de her nævnte Felter. Desuden havde Selskabet paa samme Tidspunkt Skibe under Bygning til 25 000 Tons D.W., hvilket omfattende Nybygningsprogram krævede Optagelsen af store Laan, som ydedes af Nationalbanken, af hvis Repræsentantskab L. fra 1915 havde været Medlem. Ved L.s Død raadede Vesterhavet da ogsaa over en særdeles moderne Flaade — og hvad specielt Frugtskibene angaar, laa Selskabet i første Plan, selv maalt med en international Maalestok.

I Tilslutning til sin Rederivirksomhed havde L. allerede i sine Esbjergdage været inde paa Tanken om at faa startet et Jernskibs- og Maskinbyggeri i nævnte By. Sammen med tre andre Esbjergkøbmænd havde han 1896 indgivet Andragende til Indenrigsministeriet om Lejemaal af et dertil passende Areal ved Havnen, men Sagen strandede paa Ministeriets stramme Betingelser. Efter Verdenskrigen genoptog han imidlertid Tanken om Anlægget af et Skibsværft i langt større Stil, og i Fællesskab med to andre københavnske Rederier fik han 1919 paabegyndt Anlægget af et Skibsværft i Køge. Det første Skib fra Værftet afleveredes 1921, men det viste sig hurtigt, at Værftet ikke var konkurrencedygtigt, og 1923 blev det solgt til Akts. Kbh.s Flydedok for en ringe Sum, hvorved de forskellige Interessenter led meget betydelige Tab.

Under Verdenskrigen udpegedes L. til Medlem af Den overordentlige Kommission af 8. Aug. 1914 og udførte her i Kraft af sin store Indsigt i Søfartsforhold et betydningsfuldt Arbejde, ligesom han ogsaa i de samme Aar var Medlem af Fragtnævnet.

I Energi og Foretagsomhed stod L. i sin Samtid i allerførste Plan. Gennem Ungdomsaarenes haarde Arbejdsindsats lærte han maaske i for stor Grad Betydningen af at holde Omkostningskontoen nede, men hans usædvanlig frodige Optimisme og sjældne Udholdenhed bevirkede paa den anden Side, at han ikke blot selv byggede en stor Virksomhed op; samtidig kom ved hans Hjælp og Støtte mange andre Mennesker i Vej. For ham var Livets Indhold først og fremmest Arbejde. Han skabte Liv omkring sig, og selv i Perioder, hvor han havde budt sig selv for meget og Helbredet vaklede, fandt hans Virketrang Udløsning paa helt andre Felter; saaledes havde navnlig Plantningssagen i Vestjylland i ham en ivrig Forkæmper. — R. 1893. DM. 1907. K.² 1934. — Maleri af F. Vermehren 1907 i Familieeje.

M. Grohshennig: Slægten Breinholt, 1907, S. 42 f. P. Koch Jensen: Esbjerg Handelstandsforening 1886—1936, 1936. Esbjerg Avis 2. Sept. 1901 og 18. Marts 1908. Ribe Stiftstidende 27. Dec. 1935.

Tens Vestberg

Lauritzen, Marius, f. 1864, Læge. F. 11. April 1864 i Slagelse. Forældre: Købmand Carl Theodor L. (1827—1909) og Henriette Frederikke Fischer (1828—72). Gift 19. April 1894 i Ordrup med Laura Frederikke Larsen Samuel, f. 20. Jan. 1871 i Kbh. (Garn.), d. 25. Juni 1922 i Ordrup, D. af Købmand Hermann Sally S. (1840—99, gift 2° 1891 med Caroline Emilie Zwicky, f. 1856, gift 1° 1880 med Undermaskinmester Peter Jacob Møller, 1853—89, 3° 1902 med Tapetserer og Sadelmagermester Peter August Hansen, 1844—1916) og Julie Frederikke Larsen Sorterup (1848—76).

L. blev Student 1884 fra Sorø. Han havde oprindeligt tænkt sig at blive Ingeniør, men ved et Uheld under Gymnastik læderede han sit venstre Knæ, hvorefter der udbrød en akut Osteomyelitis, som efter et Par Maaneders Sygeleje paa Frederiks Hospital nødvendiggjorde Amputation af Benet. Under Rekonvalescensen opstod Lysten til at studere Medicin. Efter medicinsk Eksamen 1891 gjorde han Tjeneste paa forskellige Hospitaler og havde 1893—97 Ansættelse paa Polikliniken for Ubemidlede, samtidig med at han fra 1893 praktiserede i Kbh. Han kastede sig straks over Studiet af Sukkersyge og offentliggjorde 1893, 94 og 95 nogle Afhandlinger om dette Emne i »Hospitalstidende«, i hvilke han belyste Spørgsmaalet om Sukkersygens Forhold til Pancreas. Han behandlede nogle Tilfælde af Diabetes med Pancreasekstrakt og mente at se gunstige **Resultater**. Han foretog ogsaa en Række kliniske Undersøgelser ved Frederiks Hospital og Kommunehospitalet, hvis Resultater offentliggjordes 1897 i hans Doktordisputats: »Kliniske Undersøgelser over Kvælstofudskilningens Forhold til den diætetiske Behandling ved Diabetes mellitus«. Efter en Udenlandsrejse 1899 blev han Visitor ved Kommunehospitalet og var 1900—04 Reservelæge ved samme Hospitals Afd. II, hvorefter han oprettede en Privatklinik for Sukkersyge i Kbh. Han har stadig med Interesse og Iver dyrket Studiet af Sukkersygen og har erhvervet sig en fintmærkende Forstaaelse af dens forskellige Ytringsformer og individuelt forskellige Behandlingsmaader. Han er **en** energisk og dygtig Redaktør af »Nordisk Tidsskrift for Therapi« fra 1902 og af »Nordisk Bibliotek for Therapi« fra 1918 og har vist dyb Interesse for Terapi i Almindelighed, selv om hans egne Bidrag næsten udelukkende har drejet sig om Sukkersyge. — Maleri af L. Tuxen ca. 1914. Akvarel og Tegning af Peter Hansen ca. 1922. Portrætteret paa L. Tuxens Maleri 1906 af Selskab hos J. Moresco.

Univ. Progr. Nov. 1897. Th. Hauch-Fausbøll: Studenterne fra 1884, 1910.

Axel *Borghjærg*.

Lauritzen, Severin, 1850—1924, Ingeniør og psykisk Forsker. F. 30. April 1850 i Assens, d. 22. Febr. 1924 i Holte, Urne paa Bispebjerg. Forældre: Farver og Købmand i Assens, senere **Vaskeri-**ejer i Lyngby Hans L. (1808—80) og Trine Sophie Munch (1811—68). Gift 6. Aug. 1878 i Kbh. (Frue) med Dorothea Sønderberg, f. 6. Okt. 1859 i Kbh. (Frue), d. 22. Okt. 1929 i Holte, D. af Urmager Ludvig S. (1831—1905) og Laura Jeannette **Alita** Steglich (1832—1920).

L. blev Student 1869 fra **Metropolitanskolen**, og drevet af sin Interesse for Teknik, navnlig Eksperimentering med Elektricitetens Anvendelse, uddannede han sig dels i Fredericia, dels i Newcastle til Telegrafist. 1870 fik han Ansættelse i Store Nordiske Telegraf-selskab, i hvis Tjeneste han opholdt sig i Kina 1870—74; under Arbejdet her fik han Ideen til en Forbedring af Morseapparatet, hvorved **Telegraferingshastigheden** kunde forøges stærkt, idet Papir-strimlens Prikker og Streger erstattedes aftilsvarende korte og lange Udsving i en ubrudt Bølgelinie. Efter sin Hjemkomst udarbejdede han Konstruktionen, og 1876 solgte han Opfindelsen til Selskabet, som i Løbet af de følgende to Aar overalt inden for sit **Omraade** indførte den nye Apparattype, der kaldtes Undulatoren eller Slange-skriftapparatet. 1877 udnævntes L. til Ingeniør ved Hovedkontoret i **Kbh.**, og samtidig med at han passede dette Hverv, startede han 1879 sammen med Telegrafist Th. Thaulow en højst egenartet Virksomhed, Københavns By- & **Hustelegraf**, der gav sig af med Brevbesørgelse og Ekspedition af Telefontelegrammer. Firmaet lod opsætte egne Postkasser i et Antal af 62, havde egne Frimærker og byggede ni store Kiosker med Ledninger til en fælles, privat Telefoncentral i Hotel Royal, Ved Stranden 18, den første i sin Art i Europa. Postkasserne tømtes hver halve Time, og Tasker med Brevene blev hængt paa de forbi kørende Sporvogne og afhentet fra den Adressaten nærmeste Kiosk. Telegrammerne blev telefoneret fra Kiosk til Kiosk og ligesom Brevene distribueret ved Bude; Ekspeditionsantallet naaede 18 000 pr. Uge, og Virksomheden beskæftigede over 80 Personer. 1880 henvendte L. sig til **C.F. Tietgen** med Planer til offentlig Telefondrift i **Kbh.**; men da det ikke lykkedes at vinde Tietgen for Sagen, tilbød By- & Hustelegrafen en Række store Handelsfirmaer, Banker etc. gratis **Prøve-**installation af Telefon. Det kapitalstærke, amerikanske International Bell Telephone Co. paabegyndte umiddelbart efter en lignende Agitation og købte sig fri af den københavnske Konkurrent. Da Telefonvirksomheden senere var kommet paa danske Hænder, tilbød Tietgen forgæves L. Stillingen som Telefondirektør og benyttede

ham i øvrigt gennem mange Aar som teknisk Konsulent. 1882 udtraadte L. af Store Nordiske Telegrafsekskab og startede s. A. sammen med Ingeniør Otto Kemp Firmaet Kemp & L., der som det første her hjemme udelukkende beskæftigede sig med elektriske Anlæg. Som et Vidnesbyrd om L.s Initiativ og Fremsyn kan nævnes, at han i Begyndelsen af 80'erne gennem sit Firma fremsendte Forslag til Statsbanerne om Elektrificering af Klampenborgbanen. — Ikke alene som Opfinder og Foregangsmand her i Landet paa det elektrotekniske Omraade gjorde L. sit Navn kendt, men ogsaa i sin Egenskab af psykisk Forsker. Efter omfattende Litteraturstudier offentliggjorde han 1901 det anselige Værk »Overtro contra Kirken, Videnskaben og Graven«, hvori han lige saa grundigt som skarpsindigt og i en særpræget og vittig Fremstillingsform imødegik den officielle Videnskabs Stilling til Spiritismens Fænomener, navnlig som den havde fundet Udtryk i Alfr. Lehmanns Bog »Overtro og Trolddom«. L.s Bog vakte stor Interesse, og 1905 var han med til at stifte Selskabet for psykisk Forskning, hvis Formand han var 1911—14. Han udfoldede en meget betydelig Virksomhed, dels som Foredragsholder, dels som Forfatter af en Række Afhandlinger i Selskabets Tidsskrift og navnlig som Oversætter af flere af den psykiske Forsknings interessanteste Værker, bl. a. F. W. Myers: »Den menneskelige Personlighed og dens Bestaaen efter Legemets Død« (1913) og Oliver Lodge: »Raymond« (1918). Ved sin Fratræden som Formand udnævntes han til Æresmedlem af Selskabet for psykisk Forskning. — Maleri af William Steglich 1905 i Familieej.

Poul Borberg.

Lauritzen, Vilhelm Theodor, f. 1894, Arkitekt. F. 10. Sept. 1894 i Slagelse. Forældre: Købmand Johan Frederich Joseph L. (1866—1923) og Bertha Werner (1866—1911). Gift 27. Okt. 1922 paa Frbg. med Arkitekten Ingeborg Ziegler, f. 14. Aug. 1891 i Kbh. (Trin.), D. af Afdelingschef Christian Leth Z. (1857—1933) og Julie Johanne Bolt (f. 1866).

L. blev Student 1912 fra Sorø og gennemgik derefter Akademiets bygningstekniske Skole og Arkitekturskolen med Afgang 1921. 1926 vandt han den lille **Guldmedaille**. Han har foretaget Studierejser til de fleste europæiske Lande. Han driver selvstændig Virksomhed i Kbh. siden 1920. — L. arbejdede til en Begyndelse i Nyklassicisme, senere i en **saglig-naturlig** Retning uden bestemt Stilpræg; som Eksempler kan nævnes Overlægeboligen ved Filadelfia, Dianalund (1923), Villaen Tuborgvej 79 (1929, udvidet 1934) og Dansk Travselekskabs Alderdomshjem, Ordrup Jagtvej 193 (1934,

præmieret). Men først i den egentlige Funktionalisme har L. saa at sige fundet sig selv. Han søger at lade det komme til Udtryk, som Bygningen indeholder, paa den simpleste og mest økonomisk-tekniske Maade. Han arbejder med primitive **Bygningsblokke**, om fornødent over et uregelmæssigt Grundplan og differentieret i forskellig Højde med Etagerne forskudt for hinanden, og giver under Hensyn til Placeringen Bygningen dens Præg blot ved Dimensioneringen af disse Blokke og deres indbyrdes Forhold samt ved **Materialbehandlingen**. Ved disse simple Virkemidler: Placering, Bygningsblokke, Materialbehandling, raader han over lige saa mange Udtryk som Opgaver. Eksempler er Forslaget til et zoologisk Museum paa Nørre Fæled (1931), Nørrebros Teater (genopbygget efter Brand 1932), den lille Villa Paa Højden 15 i Gentofte (1933), Journalistgaarden, Peder Rørdamsvej 2—4 (1936), Gladsaxe Kommunes Administrationsbygning (1937), Hovedbygningen i Kastrup Lufthavn (1938) og Radiofonihuset ved **Rosenørns Allé** (1938—39). L. staar som en førende Repræsentant for det moderne. Han har ogsaa tegnet Bohave, til Dels sammen med Fritz Schlegel: Lamper (for Fritzsche), et Klaver m. m. Ligeledes til Dels sammen med Schlegel (indtil 1929) har han ombygget Daells Varehus paa Nørregade (i flere Hold mellem 1923 og 1936).

Architekten, XXII, 1920 og flg. Aarg. (se Registre). Nyt Tidsskr. f. Kunstindustri, II, 1929, S. 16, 131, 149. Forsamlingshuset, udg. af Indenrigsministeriet, 1935, S. 9, 24 ff. *Knud Millech.*

Laurop, Christian Peter, 1772—1858, Forstmand. F. 1. April 1772 i Slesvig, d. 13. Maj 1858 i Karlsruhe, begr. sst. Forældre: **Overførster** Wilhelm Moritz Gottfried L. (1722—95) og Catharina Lucia Burchardi (1737—1811). Gift 1803 med Dorothea Bendixen, f. 2. Okt. 1776, d. 21. Febr. 1861 i Karlsruhe, D. af Læge Johan Jacob B. (ca. 1746—96) og Margrethe Caroline Dorothea Arbo (f. 1747).

L. blev efter to Aars praktisk Uddannelse i Tyskland 1790 antaget som Overjæger ved Feltjægerkorpset i Kiel, hvor han i de næste fem Aar modtog forstlig og militær Uddannelse. 1796—98 var han Forstsekretær hos Jægermester **Warnstedt** paa Løjtmark, foretog derefter paa Regeringens Bekostning en toaarig Forstrejse i Tyskland, hvor han kom i Forbindelse med mange fremragende Skovbrugere, og blev ved sin Hjemkomst 1800 ansat som **Volontær** i Rentekammeret i Kbh. Her synes han især at have hjulpet C. D. F. Reventlow, i hvis Hus han blev optaget, med forstlige Arbejder; men 1802 forlod han Danmark, misfornøjet over, at

han ikke havde faaet en overordnet Ansættelse i Hertugdømmerne, og blev Lærer ved Forstintitutet i Dreisigacker. Senere beklædte han flere overordnede Embeder, bl. a. som Overforstraad i Karlsruhe, hvor han desuden 1809—20 havde en privat Skovbrugsskole, og hvor han i en Række Aar holdt Forelæsninger ved Polytechnicum, ogsaa efter at han 1842 var fratraadt sit Embede. L. var en meget frugtbar Forfatter, Bearbejder og Medarbejder, med et stort Litteraturkendskab; men han manglede baade Originalitet og grundige Kundskaber. I flere anonyme Artikler, som næppe kan skyldes andre end L., udtales der en nedsættende Dom om Danmark og dansk Skovbestyrelse, saaledes (i »Hallische Allg. Literatur-Zeitung« 29. Juli 1822) om de af Reventlow iværksatte forstlige Tilvækstundersøgelser, hvilket foranledigede denne til i Videnskabernes Selskab at meddele sine »Formentlige Resultater af en Del fortsatte Undersøgelser angaaende Træernes Vegetation«. — Litografi af Kauffmann 1843.

Allg. Deutsche Biographie, XVIII, 1883, S. 68—71. R. Hesz: Lebensbilder hervorragender Forstmänner, 1884. A. Oppermann: Bidrag til det danske Skovbrugs Historie 1786—1886, 1889.

A. Oppermann (C. Syrach Larsen*).

Laursen, Jens (kaldet **Væver**), 1822—1914, Opfinder af Snurrevoddet. F. 6. Aug. 1822 i Ginnerup ved Skive, d. 31. Jan. 1914 i Krejbjerg, begr. sst. Forældre: Fisker Laurs Clausen (1789—1857) og Anne Laursdatter (1790—1882). Gift 16. Jan. 1849 i Krejbjerg med Anne Marie Nielsdatter, f. 9. Nov. 1822 i Krejbjerg, d. 3. Febr. 1876 sst., D. af Gaardejer Niels Pedersen (1778—1852, gift 1° 1811 med Inger Madsdatter, ca. 1779—1822) og Inger Jensdatter.

Faderen havde en lille Landejendom, og L. arbejdede med i Landbruget baade hjemme og ude. Tillige »brugte« han Fjorden, som det var almindeligt i Egnen. 1849—50 deltog han i Krigen. 1849 overtog han Faderens Ejendom og tog samtidig kraftigt fat paa Fiskeriet. Limfjorden var, siden Havet 1828 brød igennem ved Agger, efterhaanden blevet et Saltvandsomraade, hvor der bl. a. var vokset en Rødspættebestand op af ikke ringe Værdi i alt Fald for Fjordens Opland. Fangsten dreves paa primitiv Vis med Sættegarn og store, tunge Landdragningsvod. Disse sidste kunde dog kun bruges enkelte Steder ved Sallingsund. Vodfiskeri i forskellige Former, dels fra Kysten, dels fra Baad havde længe været anvendt ved Fjordens Hovedfiskeri, nemlig Aalefangsten. Det laa da nær for den foretagsomme Natur, L. maa have været, at prøve at tage Rødspætter med Vod ogsaa fra Baad ude i Fjorden, hvor Fisken

stod tættest. I Dec. 1848 fik han med Bistand af en kyndig Nabo, J. P. Olesen, bundet det første Flyndersnurrevod. Alt gik over Forventning. Redskabets store Fiskeevne overbeviste alle Tvivlere, og Voddet kom hurtigt i Brug Fjorden over. Fra Limfjorden bredte dette Vodbrug sig til Kattegatskysten. Størst Værdi fik dog Redskabet, da man i 70'erne og 80'erne gik over til at anvende det fra større Dækfartøjer, Kuttere, først i Kattegat, senere i Nordsøen. Det er stadig Hovedredskabet for hele vort søgaaende Fiskeri, først og fremmest til Rødspættefangst, men ogsaa velegnet til meget andet Fiskeri (Kuller, Torsk, Sild m. m.). Det har revolutioneret det danske Fiskeri og i Forbindelse med Motoriseringen muliggjort den stærke Udvikling af Kutterdriften siden 1900 og til Dato. Ogsaa i Kystfiskeriet spiller det i forskellige Former en betydelig Rolle. For Tiden repræsenterer de Snurrevod (ca. 7000 Stk.), vort Fiskeri anvender, op imod tre Mill. Kr.s Værdi. — Medens Snurrevoddet saaledes gik sin Sejrs gang, tænkte ingen paa dets Opfinder. Først 1895 lykkedes det daværende Forstander for Biologisk Station, Dr. C. G. Johs. Petersen, at faa hans Navn frem. L. havde 1871 overdraget Landbruget til sin Søn og drev selv lidt Fiskeri og Fiskehandel. Nu blev man opmærksom paa ham, og 1896 fik han af Dansk Fiskeriforenings Bestyrelse den første offentlige Anerkendelse, et Hædersdiplom og en Pengepræmie — 30 Kr. Det var beskedent i Betragtning af, at det motiveredes med, »at Snurrevoddet har haft den allerstørste Betydning for det danske Rødspættefiskeri, og har bragt det et mægtigt Opsving«. Atter gik en Række Aar, hvor Snurrevodfiskeriet ved Motoriseringen fik et mægtigt udvidet Virkefelt. I 1912 fik L. paa Dansk Fiskeriforenings Initiativ Sølvkorset, og Fiskernes Organisationer viste paa forskellig Maade, at de vurderede hans Indsats. Landsforeningen optog ham som Æresmedlem, og han fik en aarlig Pension paa 600 Kr. 1918 rejstes ved Esbjerg Havn en Bronzebuste af ham, udført af Mølgaard. — DM. 1912.

Skive Folkeblad 1. Aug., 7. og 15. Okt. 1912, 13. Sept. 1913, 7. Febr. 1914. Dansk Fiskeritidende 17. Sept., 5. og 26. Nov. 1912; 5. Dec. 1916. Politiken 13. Juli 1915.

A. C. Strubberg.

Laursen, Laurs Rasmus(sen), 1864—1936, Arkivmand, Historiker. F. 16. Jan. 1864 i Tinning, Folby Sogn, d. 2. Jan. 1936 paa Frbg., Urne paa Solbjerg Kgd. **Forældre**: Gaardejer Rasmus L. (1830—91, gift 2° 1868 med Trine Madsen, 1838—1905) og Karen Rasmussen (1836—67). Gift 6. Sept. 1895 i Kbh. (Stefans) med Jenny Anine Valborg Brøndum, f. 16. Juni 1874 i Kbh. (Johs.),

d. 31. Okt. 1937 paa Frbg., D. af Sæbefabrikant Niels Anthon B. (1840—1914) og Anna Marie Christensen (1844—1909).

L. blev Student 1883 fra Aarhus. Endnu før sin Embedseksamen (cand. mag. i Historie 1890) blev han 1889 ansat som Assistent i Rigsarkivet, avancerede 1897 til Arkivsekretær, blev 1912 Arkivar og Leder af Ekspeditionen til Ministerierne. 1924—34 var han Rigsarkivar. L. havde et overordentligt Kendskab til saa godt som alle Rigsarkivets Samlinger og havde paa flere Rejser til Tyskland og Sverige underbygget sin praktiske Viden om moderne Arkivprincipper. Som Arkivordner var han utilbøjelig til større Forandringer, skræmt af for energiske Forgængere, ogsaa i nogen Grad af medfødt Konservatisme, og — da han blev Rigsarkivar — fordi han i en saa forholdsvis sen Alder naaede frem til Chefstillingen, at han ikke kunde vente at føre større Arbejder til Afslutning. Hovedparten af hans praktiske Arkivararbejde faldt inden for Udenrigsstyrelsens og Rentekammerets Arkivfonds. Som Rigsarkivar tilvejebragte han 1928—29 en rimelig Ordning af det dansk-islandske Arkivspørgsmaal og medvirkede 1929 ved Tilvejebringelsen af en Arkiv- og Biblioteksudveksling med Sverige, hvorved Danmark bl. a. erhvervede det berømte Haandskrift af »Kong Valdemars Jordebog«. Endelig kan nævnes, at han sørgede for, at en meget nyttig Registratur over Danmarks Kirkebøger (redigeret af S. Nygård) efter mange Aars Forberedelser blev udgivet (1933). — Størst og varigst er L.s Betydning som Udgiver af historiske Kildesamlinger, »Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark 1535—1648« (1892) og fjorten store Bind af »Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold« 1561—1626 (1893—1925). Med eksempelløs Udholdenhed har L. Aar ud og Aar ind, Dag for Dag med egen Haand omhyggeligt og nøjagtigt ekscerperet og læst Korrektur paa de Titusinder af Regeringsbreve, som i over et halvt Aarhundrede udgik fra Centralstyrelsen. L.s lige saa store Ud gave af »Danmark-Norges Traktater 1523—1693«, ni store Bind (1907—33), ligger videnskabeligt set i et højere Plan og er utvivlsomt hans betydeligste Indsats. Værket giver ikke blot et mønstergyldigt Optræk af Traktattekstene, men indeholder desuden udførlige Indledninger til de enkelte Traktater, som paa Grundlag af det utrykte indenlandske Kildemateriale bringer Redegørelser for de ofte vidtløftige Forhandlinger, der gik forud for Afslutningen. I en Række af disse Indledninger har L. givet værdifulde, selvstændige Bidrag til Danmark-Norges udenrigske Historie. — I »Dansk biografisk Lexikon« har L. skrevet adskillige Biografier og desuden, sammen med Johs. Steenstrup, redigeret Slutningen

af Værkets 17. samt 18. og 19. Bind. Han var Medlem af Tilsynsraadet ved den nye Udgave af Værket. Endelig udgav han for Rigsarkivet »Den civile Centraladministrations Embedsetat 1894—1913« (1921). — I og for sig havde L. utvivlsomt haft Betingelser for ogsaa at skabe selvstændige litterær-historiske Arbejder: nøje Kendskab til Kildestof, usædvanlig Viden i dansk og fremmed Historie, videnskabelig Kritik og Kombinationsevne. Naar han veg tilbage for at give sig i Lag med saadanne Opgaver, hang det sikkert sammen med overdreven Følelse af egen Begrænsning, en vis Skyhed for i skriftlig Form at give Udtryk for mere personlige Synspunkter, parret med Frygt for at vove sig ind paa Omraader, hvor litterær Kunst og videnskabelige Metoder mødes og samvirker. — R. 1921. DM. 1929. K.² 1934. — Tegning af Gerda Ploug Sarp 1935 i Rigsarkivet. *Axel Linvald.*

Laursen, Laurits Marius, f. 1870, Industridrivende. F. 1. Dec. 1870 i Voldby ved Hammel. Forældre: Teglværksejer, sidst i Stenstrup, Fyn, Karl L. (1842—1918, gift 2° med Else Marie Pedersen, 3° 1897 med Emilie Andersen, f. 1870) og Karen Marie Pedersen (1845—71). Gift 4. April 1896 i Louns med Ottilie Christiansen, f. 31. Aug. 1873 i Louns, D. af Lærer Jens C. (1838—1920) og Severine Jensine Foss (1849—1921).

L. var Elev paa Lustrupholm Højskole 1883—84 og Vallekilde Højskole 1890—91 og 1891—92. Sin faglige Uddannelse fik han paa Faderens Teglværker. 1897 købte han Juelsbjerg Teglværk ved Stenstrup paa Fyn og drev Værket for egen Regning indtil 1916, da han overdrog det til Akts. De forenede Teglværker i Stenstrup, hvis administrerende Direktør han siden har været. Samtidig med at lede denne Virksomhed, der ejer fire Teglværker i henholdsvis Stenstrup og Kirkeby Sogne, har L. været Formand for Stenstrup forenede Teglværkers Kontor, som han startede 1901 og fem Aar senere supplerede med Odense Teglværkers Kontor. L., der med forretningsmæssig og teknisk Dygtighed forener megen Interesse for almene erhvervspolitiske Spørgsmaal, blev tidligt en Forgrundsfigur inden for sit Fag, indvalgtes 1909 i Bestyrelsen for Kalk- og Teglværksforeningen af 1893 og har siden 1912 været dennes Leder. 1913 blev han Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse og af Industriforeningens Repræsentantskab (fra 1935 Bestyrelsen), 1916 Medlem af Industriraadet og 1931 Medlem af dettes staaende Udvalg. 1933—37 var han Medlem af Delegationen for Akts. Teglværkernes Centralkontor i Kbh. Ved sin samvittighedsfulde Ledelse af Teglværksforeningen i de vanskelige

Krigsaar ydede L. en stor personlig Arbejdsindsats, hvorved han i ikke ringe Grad befæstede sin Position i Erhvervskredse. 1918 indvalgte han af Det konservative Folkeparti i Landstinget og var indtil 1932 et hyppigt benyttet Udvalgsmedlem. Efter sin Udtræden af Landstinget er han stadig Medlem af Toldraadet og af dettes Appeludvalg, ligesom han 1937 indvalgte i Priskontrolraadet. Ogsaa uden for sit Fag er L. tilknyttet forskellige Erhvervsvirksomheder. Han har siden 1913 været Formand for Repræsentantskabet for Sparekassen for Svendborg og Omegn, er fra 1933 Formand for Akts. Maskinfabriken Svendborg (Bestyrelsesmedlem siden 1917) og sidder i Repræsentantskabet for Pensionsforsikringsanstalten og for Sydfyenske Jernbaner. Desuden har han forskellige politiske Tillidshverv. — R. 1930. — Rødkridtstegning af O. Neumann 1930 i Familieeje.

Arbejdsgiveren 21. Nov. 1930. Børsen 30. Nov. s. A. Nationaltidende 1. Dec. 1930. Alfred Bindselev: Konservatismens Historie i Danmark, III, 1937, S. 307.

P. Kock Jensen.

Laursen, Niels **Johan**, 1855—1930, Politiker, Præst. F. 11. Juni 1855 i Tønning, Skanderborg Amt, d. 17. Okt. 1930 i Aarhus, begr. sst. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Laurids Stephansen (1814—56) og Inger Kirstine Mikkelsdatter (1820—88). Gift 15. Nov. 1882 i Slagelse med Ane Marie Pedersen, f. 20. Jan. 1845 i Landsgrav, d. 25. Juli 1911 i Aarhus, D. af Gaardejer Peder Christensen (1813—89) og Caroline Marie Jørgensen (ca. 1820—84).

L. uddannedes paa Jelling Seminarium 1872—75, blev Student 1877, privat dimitteret, cand. theol. 1882 efter 1879—80 at have været Huslærer i Norge. Han var tidligt politisk interesseret og paavirket i grundtvigsk Venstreretning, og da han ikke straks ønskede at blive Præst, overtog han 1882 Redaktionen af »Aarhus Folkeblad«, der blev stiftet som grundtvigsk Modstykke til den **bjørnbakske** »Aarhus Amtstidende«. Hans Virksomhed var præget af solid Dygtighed, men det Modsætningsforhold, den var bygget paa, tabte ret hurtigt i Betydning, og Bladet blev 1895 omdannet til »Aarhus Amts Folkeblad«, hvoraf L. blev Medejjer og **Medredaktør**; til dette Blad sluttede sig ogsaa nogle **Bjørnbakkere**, og dets Hovedopgave var at støtte Venstrereformpartiet mod den **Forligspolitik**, der havde Tilslutning fra »Aarhus Amtstidende«. 1903 gik Folkebladet ind, og L. var derefter anden residerende Kapellan ved Aarhus Domkirke (fra 1911 første residerende Kapellan). L. var Formand for Aarhus Højskoleforening 1882—94, udgav 1891 »Sangbog for den danske Folkehøjskole« (19. Oplag

1924), fik ogsaa Tid til at hjælpe sin Hustru med Ledelsen af en privat Realskole. Han var Medlem af Aarhus Byraad 1900—06 og 1909—20, var opstillet til Folketinget i Lemvig 1887 og 1890, i Mariager 1892, i Silkeborg 1895, Aarhus 1901, var valgt som Folketingsmand for Koldingkredsen 1910—26. Han gjorde sig ret stærkt gældende paa Rigsdagen, var lige fra først af Medlem af Finansudvalget og dets Formand 1920—24. Han var ivrig Tilhænger af det jyske Universitet, som han ønskede lagt i Aarhus (ikke Kolding). I det hele mindes L. som en praktisk dygtig Politiker med stærkt Præg af sin Oprindelse fra den jyske Bondestand og sin folkelig-grundtvigske Livsanskuelse. — R. 1918.

Tiden 19. Marts 1915. Kolding Folkeblad 2. Maj 1910 og 17. April 1918. Aarhus Amtstidende 18., 19., 22., 24. Okt. 1930.

L. Laursen.

Laursen, Martin Frederik, f. 1866, Industrimand. F. 25. Aug. 1866 i Odense. Forældre: Bankfuldmægtig, senere -direktør Martin Georg Emil L. (1838—1911) og Marie Magdalene Richardt (1841—1926). Gift 20. Okt. 1893 i Aarhus med Marie Sophie Henriette v. Düring, f. 23. Febr. 1875 i Haderslev, D. af Ritmester Ernst Frederik Vilhelm Carl v. D. (1822—95) og Ida Vilhelmine Frederikke Düring-Rosenkrantz (1831—80).

L. uddannedes hos Stokkebye & Hvalsøe, paa **Grüners** Handelsakademi samt gennem et fleraarigt Ophold i Hamburg og London og blev 1892 Direktør for Aarhus Oliefabrik, som indtil dette Tidspunkt under Navnet Aarhus **Palmekærnefabrik** havde ført en temmelig upaaagtet Tilværelse. I Forstaaelse med Otto Mønsted, der s. A. tiltraadte som Interessent, optog Aarhus Oliefabrik under L.s Ledelse Fabrikation af Spiseolie til Margarineindustrien udvundet af **Copra**, Sesamfrø, Jordnødder og andre Oliefrøsorter, der fremkom paa Markedet. Fabrikationen, der tillige omfattede Oliekager og Skraa til Kraftfoderstof for Kreaturer, steg jævnsides med Margarineindustriens Udvikling og Landbrugets Krav paa Foderkager i hurtigt Tempo. I Østen sikrede en Række Indkøbsorganisationer Raastofforsyningen, i Europa oprettedes betydelige Datterselskaber, og Fabrikanlæggene i Aarhus blev gentagne Gange udvidet og moderniseret. L. fortsatte som Leder, efter at engelske Interessenter (Maypole Dairy Co.) havde overtaget Virksomheden, og da denne 1918 overgik til et dansk Aktieselskab A. O., blev L. dets Formand og administrerende Direktør. Fremgangen fortsattes endnu i nogle Aar; men det danske Selskab, der var startet med en Aktiekapital paa 15 Mill. Kr., som 1919 udvidedes til 24 Mill. Kr., viste sig under det Prisfald, som nu indtraf, overkapitali-

seret. Da endvidere Dispositioner, som ifølge Virksomhedens Art maatte foretages paa langt Sigt, medførte store Tab, maatte Oliefabrikken to Gange rekonstrueres, sidste Gang 1928 efter Sammenbrudet af Datterselskabet **Oelwerke** Teutonia i Harburg. Efter Rekonstruktionen har Aktieselskabet ikke alene vist sig overordentlig rentabelt, men Virksomheden har yderligere kunnet udvides til en af de betydeligste industrielle Eksportvirksomheder i Danmark med en **Aarsomsætning** (1937) paa noget nær 100 Mill. Kr. L., der 1922 havde opgivet Formandsposten, udtraadte 1926 af Ledelsen, men indvalgte samtidig paa ny i Bestyrelsen, hvor han vedblivende har Sæde. Han er endvidere Medlem af Bestyrelsen for Akts. Frichs og af Repræsentantskabet for Aarhus Privatbank. L. var 1918—31 brasiliansk Vicekonsul, og 1920—27 var han Medlem af Industriraadet, men han har ellers ikke haft Tillidshverv inden for Erhvervslivet. Derimod er der Grund til at nævne den Andel, han ved Siden af den erhvervsmæssige Indsats har haft i Aarhus Bys Udvikling. Han var blandt de første Talsmænd for et jysk Universitet i Aarhus og skænkede 1920 Midler til et Naturhistorisk Museum, ligesom han udkastede Tanken om at knytte et **Erhvervsfakultet** til det jyske Universitet. Planen til det nuværende Aarhus Stadion kan ogsaa tilskrives L., der 1920—25 var Formand i Repræsentantskab og Bestyrelse for Aarhus Idrætspark. 1920 købte og nedrev han **Clasonsborg** Klæde-, Pap- og Papirfabrik i Hammerum Herred. Paa Grunden opførtes en smuk Lystejendom, hvor L. har oparbejdet et omfattende Mønsterlandbrug, medens Plantagen og Haven omdannedes til et frodigt Parkanlæg, der nu er et yndet Udflugtssted og en af Hedens Seværdigheder. — Mindeplade, tegnet af A. Høeg-Hansen, i Aarhus Stadions Søjlehal 1936. — Maleri af Fru Clemmensen 1937 paa Clasonsborg.

P Kock-Jensen.

Lautherborn, Christian, 1860—1906, Plantagebestyrer i Østafrika. F. 5. Juli 1860 i Aalborg, d. 10. Nov. 1906 i Kikogwe, Tanganyika, begr. sst. Forældre: Faktor, Kammerassessor Andreas Ferdinand L. (1827—1902) og Methea Petrea Nicoline Maarup (1826—1904). Ugift.

Straks efter sin Konfirmation kom L. i Smedelære, senere i **Maskinelære**. Men han havde mest Lyst til Landbruget, og efter nogle Læreaar blev han Underforvalter paa en Proprietærgaard i Nærheden af Aalborg. I Nov. 1879 fulgte han med et Par Fætre til Amerika, hvor han fik Ansættelse paa en Bomuldsplantage i Texas. Han blev senere Leder og delvis Forpagter af Plantagen, men 1887 tog han mod et Tilbud om en Stilling som Bomulds-

planter i det daværende Tysk Østafrika (**Tanganyika**). Han engageredes af Deutsch Ostafrikanische Gesellschaft, som var oprettet et Par Aar i Forvejen og havde til Opgave at udnytte Landets Muligheder bl. a. ved Oprettelse af **Bomuldsplantager**. Han anlagde 1888 den første **Bomuldsplantage** i Pangani, men faa Maaneder efter udbrød en Opstand, som tvang ham til at flygte, og n. A. deltog han i Krige mod Oprørerne, indtil der kom militære Forstærkninger fra Tyskland. Derefter grundlagde han en stor Plantage i Nærheden af Havnebyen Bagamojo og blev samtidig ledende ved Rejsningen af en ny By paa dette Sted, omfattende over 5000 Huse. Han løste alle Opgaver med stor Dygtighed og fik senere overdraget Grundlæggelse og Ledelse af flere andre store Plantager forskellige Steder i Landet, baade Bomulds-, Kaffe- og Sisal (**Agave**)-**Plantager**. Han blev derfor paa alle disse Omraader en Foregangsmand, hvis Eftermæle er smukt udtrykt i Indskrifterne paa den Mindesten, der rejstes paa hans Grav: »Danske Frænder mindes ham i Kærlighed«. — »Er war einer der ersten welche hier den Pflug der Kultur in die reiche Erde Afrikas setzten«.

Karl Larsen: De, **der** tog hjemmefra, IV (En tro Tjener), 1914, S. 5—144.

A. Kamp.

Lautrup, Jørgen Hiort, 1798—1856, Biskop. F. 28. Marts 1798 i Kbh. (Fødsst.), d. 11. Juni 1856 i Nykøbing F., begr. i Taarnby. Forældre: Bogholder ved den kgl. alm. Enkekasse, Kancelliraad Christian Nicolai L. (1764—1817, gift 1° 1789 med Anna Kirstine Møller, 1765—94) og Dorothea Cathrine Knoph (1772—1835). Gift 23. Juni 1831 i Kbh. (Helligg.) med Sophie Cathrine (Cathinka) Testman, f. 8. Febr. 1808 i Kbh. (Trin.), d. 4. April 1902 sst., D. af Toldkasserer i Christianssted paa St. Croix, Kammerraad Johan Christopher T. (1761—1842) og Sophie Amalie Omsted (1787—1829).

L. voksede op i et særdeles velstaaende Hjem, hvor han havde rig Lejlighed til at tilegne sig en betydelig selskabelig Dannelse. Han blev undervist hjemme og privat dimitteret til Universitetet 1815. Kort efter mistede Faderen ved mislykkede Spekulationer sin Formue, og Sønnen **maatte** tage til Takke med meget beskedne Kaar. Han fandt sig dog godt til Rette i disse, studerede med usædvanlig Flid og kunde 1824 tage teologisk Attestats. Allerede før Eksamen var han en stærkt benyttet Manuduktør, og ogsaa i den følgende Tid udfoldede han en flittig Virksomhed som saadan. I fem Aar havde han tillige Plads paa Borchs Kollegium, hvor han udgav en Række latinske **Kollegiedisputatser**, der hæver sig

betydeligt over Gennemsnittet. 1830 blev han Sognepræst i Køng og 1838 Provst i Hammer og Tybjerg Herreder; 1839 forflyttedes han til Hammer og Lundby og 1850 til Taarnby paa Amager, hvorfra han 1854 blev Biskop over Lolland-Falsters Stift. 1846 havde han været Suppleant for Biskop Mynster i Roskilde Stænderforsamling. L.s medfødte Forkærlighed for stille Tankearbejde i Forbindelse med hans solide, omfattende Kundskaber vakte tidligt Forventning om, at han vilde vinde sig en anset Plads som teologisk Forfatter. Naar dette ikke blev Tilfældet, skyldtes det i væsentlig Grad, at hans praktiske Virksomhed lagde saa stærkt Beslag paa hans Kræfter. Med ikke almindelig Punktlighed røgtede L. sine administrative Forretninger, og i Bestridelsen af den aandelige Side af Præstegerningen viste han stor Nidkærhed. Navnlig fortjener hans utrættelige og selvopofrende Indsats i Taarnby under **Kolera**-epidemien 1853 at mindes. Mest af alt interesserede han sig dog for Prædikevirksomheden og vandt et godt Navn som habil Prædikant, om end hans Foredrag kunde være noget ubehageligt. I hans udgivne »Prædikener, holdne i Kjøng Kirke« (1833), »Leilighedstaler« (1836) og »Gravtaler« (1858) er Paavirkningen fra Mynster umiskendelig baade i den positive Helhedsbetragtning, i Argumentationsmaaden og i Stilen. Disse Arbejder giver tillige et tro Billede af hans Personlighed. Mere end om Kraft og Karakter vidner de om et blidt, fint stemt Temperament, tilbøjeligt til Vemod og Eftertanke. L.s mest personlige Skrift er det posthumt udgivne »Betragtninger over Erindring, Gjenkjendelse og Gjenforening efter Døden« (1857), halvt en Opbyggelsesbog, halvt filosofiske Betragtninger, hvori han efter Tabet af sin eneste Datter 1844 mere og mere havde fordybet sig. — R. 1843. — Litografi 1857 efter Daguerreotypi.

Th. Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, 1900, S. 529. C. E. Scharlings Indledning til J. H. Lautrup: Betragtninger, 1857, S. 1—56. Kirkehist. Saml., 3. Rk., III, 1881—82, S. 439—48. Personalhist. Tidsskr., 9. Rk., IV, 1932, S. 115—18. Peter Scharlings Indledning til C. E. Scharling: Theologiske Afhandlinger, 1880, S. 9 f., 39, 105. Biskop, Dr. theol. G. P. Brammers Ungdomsliv, udg. af Johs. Kok, 1884, S. 172 f. O. C. Molbech: Christian Molbech og hans Søn Christian K. F. Molbech, 1908, S. 194. J. P. Mynsters Visitatsdagbøger, udg. af Bjørn Kornerup, I, 1937, S. 118; II, s. A., S. 184, 189 f., 197.

Bjørn Kornerup.

Lawaetz. Den navnlig til Landbrugsvirksomhed knyttede Slægt L., hvis Navn formentlig er af bøhmisk Oprindelse, føres tilbage til **Proviantkommissær** i Rendsborg, Justitsraad Heinrich Frantz **Lawätz** (d. 1762). Han var Fader til Etatsraad, Deputeret i Kommerce-

kollegiet Christian Otto L. (1745—1800), til Forfatteren, Justitsraad Heinrich Wilhelm L. (1748—1825) — hvis Søn Købmand, Justitsraad Heinrich Friedrich L. (1791—1852) var Medindehaver af det kendte Handelshus L. & Koch i Altona — til nedenn. Fabrikejer, Konferensraad Johan Daniel L. (1750—1826) og til Postmester i Burg paa Femern Ferdinand Otto Volrath L. (1751—1840), hvis Søn Postmester i Oldenburg, Kaptajn, **Overkrigskommissær** Andreas Hinrich Christian L. (1778—1842) var Bedstefader til nedenn. Godsejer Otto Friedrich Christian Anton L. (1829—1914) til **Refsnæsgaard** og Kalundborg Slots Ladegaard. Hans Sønner var de nedenn. Præsten og Skolemanden Hermann Carl Johannes L. (f. 1864) og Godsejer Carl Anton Nicolai L. (f. 1868) til Kaalund Kloster og Refsnæsgaard.

Axel R. Hansen: Stamtavle over Otto Christian Friederich Anton Lawaetz's Børn, 1916. H. Lawaetz: Otto Lawaetz, 1829—16. Oktober—1929, 1929.

Albert Fabritius.

Lawaetz, Carl Anton Nicolai, f. 1868, Landmand. F. 27. Marts 1868 paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre: Proprietær O. L. (s. d.) og 1. Hustru. Gift 18. Okt. 1898 i Nykøbing M. med Kirstine Gyiring (Nielsen), f. 30. April 1877 i Nykøbing M., D. af By- og Herredsfuldmægtig, senere Kreditforeningsdirektør, Etatsraad Hans Nielsen (1842—1916) og Cecilie Marie Aastrup (1840—1913).

L. blev uddannet som Landmand, bortset fra et kort Ophold hos Proprietærene Andersen, Rosendal og Thygesen, Hesselballe, i Hjemmet hos Faderen. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Forvalter og Bestyrer paa Corse-litze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—1900 tillige af Helgenæs, 1900—07 Forpagter af Kalundborg Slots Ladegaard, 1900—12 af Refsnæsgaarden, 1907—21 Ejer af Løvegaard, af Kalundborg Slots Ladegaard (Kaalund Kloster) siden 1907, af Falkenstein ved Slagelse 1911—13, af Refsnæsgaard fra 1912 og af Øen Fænø 1921—35. Under sin Virksomhed paa Lolland-Falster erhvervede L. sig indgaaende Kendskab til og Interesse for Sukkerroedyrkning og Sukkerfabrikation, og 1911 stiftede han Sukkerfabrikken Vestsjælland. L. er ikke blot en dygtig Administrator af sine store Landejendomme, men har ogsaa temperamentsfuldt og i en djærv og ligefrem Form taget Del i landøkonomiske Diskussioner som Forsvarer for det store Landbrugs Interesser og til Hævdelse af dets nationaløkonomiske Betydning, bl. a. i et Par Smaaskrifter: »Det danske Landbrug

set fra et stats- og landøkonomisk Synspunkt« (1920) og »Stats-husmandsbevægelsen eller Kejserens nye Klæder« (1920).

Dansk Landbrug, LVII, 1938, S. 179.

Aksel Milthers.

Lawaetz, Hermann Carl Johannes, f. 1864, Præst, Missions-historiker. F. 13. Marts 1864 paa Kalundborg Ladegaard. Forældre: Godsejer O. L. (s. d.) og 1. Hustru. Gift 28. Febr. 1890 i Karise med Ingeborg Vilhelmine Wahl, f. 19. Jan. 1864 paa Turebyholm, D. af Avlsforvalter paa Turebyholm, senere Forpagter paa Alslevgaard Valdemar W. (1830—97, gift 2° 1874 med Ida Therese Volck, 1840—1921) og Adelheid Holm (1840—66).

L. blev Student 1882 fra Borgerdydskolen paa Christianshavn og 1888 cand. theol. Et halvt Aar senere (1889) blev han Præst i Christianssted paa St. Croix, og hurtigt viste han sig som stærkt interesseret i alle Forhold vedrørende Vestindien. 1893 oprettede han en Realskole paa St. Croix, og 1893—1902 var han kongevalgt Medlem af Kolonialraadet for denne Ø. Han var en bestemt Modstander af Tanken om de vestindiske Øers Bort salg og udgav 1900—01 Bladet »The Danish West-Indian«, hvori han bekæmpede Tendenser i denne Retning. L.s Interesse for Vestindien førte ham ogsaa ind paa Studier over Øernes Historie. Efter at have gennemgaaet de vestindiske Arkiver og suppleret sine Undersøgelser ved et Studieophold i Herrnhut (1895) skrev han en større Afhandling »Brødremenighedens Mission i Dansk-Vestindien 1769—1848«, der 1899 blev antaget til Forsvar for den teologiske Licentiat-(Doktor)grad, og som udkom 1902, efter at Forfatteren ved kgl. Resolution af 26. Juni s. A. paa Grund af sit fjerne Opholdssted var blevet fritaget for det mundtlige Forsvar. Afhandlingen er et værdifuldt og interessant Bidrag til Oplysning om et ganske uudforsket Emne. Med al Kritik ser L. med megen Anerkendelse paa **Herrnhuternes** Indsats i Vestindien. 1904 tog L. sin Afsked og vendte tilbage til Danmark, hvor han overvejende har helliget sig praktiske Opgaver. 1905—08 ejede han Baunebjerggaard ved Humlebæk, 1908—12 bestyrede han en af ham oprettet Kostskole i Bagsværd, og 1917—29 var han administrerende Direktør for Sukkerfabrikken Vestsjælland. Foruden mindre, spredte litterære Bidrag har L. 1904 (anonymt) udgivet en skønlitterær Bog »Sankt Jørgen« og 1929 det pietetsfulde Mindeskrift om sin Fader: »Otto Lawaetz, 1829—16. Oktober — 1929«. — Maleri af Ella Lawaetz, f. **Günther**, ca. 1923 i Familieeje.

Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1903, S. 101 f. Nordisk **Missions-Tidsskr.**, Ny Rk., IV, 1902, S. 294 f.

Bjørn Kornerup.

Lawaetz (Lawätz), Johan Daniel, 1750—1826, Handelsmand og Fabrikant. F. 17. Marts 1750 i Rendsborg, d. 7. Okt. 1826 i Neumuhlen, begr. i Ottensen. Forældre: Justitsraad, Proviantkommissær Heinrich Frantz Lawätz (d. 1762) og Hedevig Christiane Otte (1723—92, gift 2° 1767 med Kancellikasserer, Justitsraad Peter Martensen i Rendsborg, ca. 1708—71). Gift 19. Febr. 1778 i Hamburg med Cathrine Maria Langhoff, f. 1. Sept. 1755 i Hamburg, d. 8. Sept. 1835 i Ottensen, D. af Købmand Hans Friedrich L. og Anna Marie Møller (1726—59).

L. var udgaaet af en gammel Købmandsslægt og blev selv Købmand. Han fik sin Uddannelse i Hamburg og senere hos Fætteren Niels Ryberg i Kbh. Efter endt Uddannelse rejste han flere Aar i Udlandet, og herunder udvikledes hans Lyst til paa sit Hjemlands Omraade at oprette forskellige industrielle Foretagender. Han etablerede sig 1778 som Købmand i Altona, men begyndte samtidig at tilvirke Lærreder, Sejldug og Uldvarer paa Fabrikker i Neumuhlen ved Altona. Desuden oprettede han en Række Spinnerier i forskellige holstenske Byer. 1807 overdrog han sin Handelsforretning til en Slægtning og helligede sig fremtidig helt Fabriksvirksomheden. Han havde en Række gode Aar, og selv da Konjunkturerne vendte, formaaede han at ride Stormen af. L. var desuden en meget alment interesseret Mand. Han stiftede Det patriotiske Selskab i Altona og 1812 Det slesvigholstenske patriotiske Selskab, for hvilket han var Vicepræsident i mange Aar. 1778—96 fungerede han som Direktør for Girobanken i Altona, og han blev 1785 Medlem af det altonaiske **Kommercekollegium** og senere af den Kommission, der skulde gøre Forslag om Oprettelsen af Speciesbanken i Altona. Han udgav i den Anledning flere smaa anonyme Smaaskrifter. Mest af alt interesserede dog Fattigvæsenet ham. Han hævdede stærkt Statens Pligt til at træde hjælpende til, og han ydede personlig en betydelig Indsats gennem Fattigkolonien »Friedrichsgabe«, dog uden at opnaa de Resultater, han havde haabet paa. 1815 bidrog han med et stort, selvstændigt Skrift »Ueber die Sorge des Staats für seine Armen u. **Hülfsbedürftigen**« til den almindelige Diskussion om Fattigvæsenet. 1821 fulgte et nyt Arbejde: »Ueber Armen-Kolonien«. — Hofagent 1777. Etatsraad 1790. Konferensraad 1813. — R. 1810. DM. 1817. K. 1823. — Litografi af G. Kroymann 1827.

F. Thaarup: Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26, 1835—44. Allg. deutsche Biographie, XVIII, 1883, S. 86f. H. Lawaetz: Otto Lawaetz, 1829 — 16. Oktober - 1929, 1929, S. 26—34. Harald Jørgensen (E. Meyer).

Lawaetz, Otto Friedrich Christian Anton, 1829—1914, Landmand. F. 16. Okt. 1829 i **Bünzen** i Holsten, d. 6. Juni 1914 i **Kbh.**, begr. i Refsnæs. Forældre: Gaardejer, senere Forpagter Carl **Wilhelm L.** (1803—49) og Sophie Magdalene Siegmund (1808—82). Gift 1° 29. Sept. 1854 paa Grøngaard ved Tønder med Anne Charlotte Pauline Burchardi, f. 10. Juli 1832 paa Gaarden Kus-krog i Kappel, Slesvig, d. 14. Dec. 1871 paa Refsnæsgaard, D. af Proprietær Heinrich Ludwig August B. (1785—1875) og Ida Sieck (1801—79). 2° 14. Juni 1875 paa Juellinge, Hellested Sogn, med Benthea **Cathinka Volck**, f. 23. Juni 1839 i Kbh. (Petri), d. 23. Juni 1920 sst., D. af Manufakturhandler Johan Frederik V. (ca. 1800—53) og Betzy Caroline Westrup (ca. 1806—48).

Allerede fra Tolvaarsalderen blev L. oplært i Mejeribrug hos Faderen, som 1838 var flyttet fra Sydslesvig til Koldingegnen, hvor han var Forpagter af flere Mejerier. L. blev her nøje indlevet i den omsorgsfuldt gennemførte Teknik, der udmærkede Mejeribruget i Holsten og Sydslesvig og efterhaanden vandt Indpas i Kongeriget. Ved Faderens Død maatte han som ældste Søn kun tyve Aar gammel overtage Driften. 1853 forpagtede han Mejeriet paa Møltrup ved Herning og senere ogsaa Hovedgaarden, men flyttede 1858 til Sjælland som Mejeriforpagter paa Birkendegaard ved Kalundborg og forpagtede 1860 Kalundborg Ladegaard, som han købte 1887. 1866 havde han købt Refsnæsgaarden, og stort Ry vandt han ved den Energi og Dygtighed, hvormed han drev denne Gaards tidligere stenbestrøede Overdrevsjorder frem i Kultur. Som Mejerimand og Kvægavler var han fremragende, han kunde med Selvstændighed gaa egne Veje, men kunde ogsaa drage Lære af andres banebrydende Arbejde og var blandt de første, der fulgte Segelckes Anvisninger. I Forbindelse med udstrakt Roedyrkning og Brug af Oliekager gennemførte han rationel Fodring, og hans Landbrug og Mejeri blev Læresteder for et stort Antal mandlige og kvindelige Elever. Han var en streng Læremester, der stillede store Krav til Arbejdsomhed, og ud fra et alvorligt religiøst Sind paavirkede han sine Elever til Pligtfølelse og Nøjsomhed. Paa sin Egn havde han megen Indflydelse baade som praktisk Foregangsmand og gennem sin offentlige Virksomhed, der bl. a. førte til Oprettelse af Landboforening, Sygekasse, Brugsforening, Spare- og Laanekasse. Til videre Kredse naaede hans Paavirkning gennem Artikler i Landbrugspressen og ved nogle meget læste Vejledninger, som prægedes af hans solide praktiske Erfaring. Han udgav sammen med **C. Hartmann** »Anvisning til Kvægavl og Mejeridrift for mindre Jordbrug« (1870, 4. Udg. 1880) og

»Praktisk Landbrug« (1903, 2. Udg. 1907). Som Dommer ved Mejeriudstillinger i Udlandet virkede han til Fremme af Landbrugseksporten, og med megen Iver deltog han i Kampen mod Margarinen, bl. a. ved et lille Skrift: »Kunstmørret og Danmark« (1888). — R. 1893. — Maleri af Johs. Kragh 1907 i Familieej. Buste af samme 1929 paa Kunstmuseet.

H. Lawaetz: Otto Lawaetz, 1829—16. Oktober—1929, 1929. M. Galschiøt: Landbrug og Landmænd i Danmark, 1888, S. 181 f. Ugeskrift for Landmænd, LIX, 1914, S. 335 f., 502 ff. B. Bøggild: Mejeribruget i Danmark, 4. Udg., 1916, S. 19 f. Tidsskrift for Landøkonomi, 1914, S. 426. Fyns Stifts Landbrugstidende, VIII, 1914, S. 268. Vort Landbrug, XXXIII, 1914, S. 284 f.

Aksel Milthers.

Laverentzen, Johannes, ca. 1648—1729, historisk og numismatisk Forfatter, Bogtrykker. F. ca. 1648 i Ribe, begr. 31. Aug. 1729 i Kbh. (Nic. K.). Forældre: Vinhandler, Byskriver Laurids Jensen (d. 1649) og Maren S truck (gift 2° med Borger i Ribe Christian Eskildsen). Gift 1° 1. Maj 1709 i Kbh. (Frue) med Johanne Marie Thomasdatter Dobbeltsteen, begr. 25. Aug. 1724 i Kbh. (Nic. K.) (gift 1° 1698 med Viceborgmester i Kbh. Albert Bartholin, 1668—1703). 2° 22. Jan. 1727 i Kbh. (Frue) med Ellen Marie Lemvigh, f. 20. Juni 1688 i Kbh. (Frue), begr. 30. Nov. 1759 sst. (Frue K.) (gift 1° 1714 med Professor Hans Bircherod, s. d.), D. af Etatsraad Peder L. (1646—1710) og Maren Worm (1669—1740).

J. L., der var Datterdattersøn af Historiografen A. S. Vedel, var 1680 Amanuensis hos Biskop Kingo i Odense, og kort efter blev han kgl. Haandskriver. Med sine videnskabelige Interesser blev han tillige nøje knyttet til Kunstkammeret. 1703 udgav han et Tillæg til Holger Jacobæus' »Museum regium«, og dette Værk udgav han paa ny 1710 i kostbar Udstyrelse, fuldstændig omarbejdet og betydelig forøget navnlig i historisk og numismatisk Henseende. Møntbeskrivelsen har saaledes udvidet sig til en hel dansk Mønt-historie. Den lærde Samtid roste højt hans Antikvitets- og Mønt-kundskab. Med Th. Torfæus deltog han halvt i Udgifterne ved Udgivelsen af dennes »Historia Orcadum« (1697) og forestod Korrekturen. Hans historiske Virksomhed kredser om hans berømte Stamfader og dennes Tid. 1693 udgav han »Das preiswürdigste Gedächtniss des Königs Friedrich II«, en populær, stærkt lovprisende Fremstilling af Kongens Liv og Regering, 1705 Vedels efterladte Arbejde om Svend (I.) Tveskægs Bedrifter med Fortalen til hans danske Kongekrønike. En Omarbejdelse af Oversættelsen af Saxo syslede J. L. allerede med 1692, men naaede kun 1713 at faa udgivet »Den danske Krønike«s 1. Bog, forsynet med Anmærk-

ninger og smukt illustreret. Hans Løn som Arkivskriver vekslede mellem 100 og 300 Rdl. og var vanskelig at faa udbetalt; 1697 tilskødedes Bregninge Kongetiende ham imod Afkortning paa fire Aars resterende Løn, 1718 havde han endnu 600 Rdl. til gode. Hans litterære Virksomhed og lange Tjeneste skaffede ham, vistnok ved C. S. Plessens Protektion, 1698 Bestalling som Direktør for Kongens Bogtrykkeri. Først et Aar efter blev han Universitetets 1. Bogtrykker, thi Konsistorium, som nødig har set en Mand med den lærde Stands Selvfølelse beklæde en Plads, som hidtil havde været indtaget af en det hørig og lydig Haandværker, lagde ham Hindringer i Vejen, tilkendte ved Dom af 1700 hans Formand **Bockenhoffers** Enke, Dor. Cassube(n), det af hende paastaaede Naadsensaar og vedblev at lade trykke hos hende længe efter, at J. L. havde faaet sit Bogtrykkeri i Stand. Først 1701 afgjorde en Højesteretsdom Sagen; J. L. slap med en Erstatning til Enken af 120 Rdl. J. L. var her kommet ind i en praktisk Virksomhed, som han ikke var voksen. Sløvhed, Sendrægtighed og Mangel paa Virkelyst prægede hans Færd. De store og indbringende Privilegier, som fulgte med Bestillingen, eller som han senere erhvervede — Trykning af Forordninger, Skolebøger, Aviser, Salmebøger, Bibler —, søgte han at værgе imod virkelige eller formentlige Indgreb, dels ved de smaaligste Forfølgelser mod sine Lavsbrødre, dels ved en utrolig Mængde Klager og Ansøgninger til Regeringen, medens han selv udnyttede dem saa lidt som muligt, væsentligst ved høje Priser. Privilegiet paa Trykning af Hus- og Kirkesalmebogen forvaltede han saaledes, at der var almindelig Mangel paa den. 1708 havde han faaet Privilegium paa Udgivelse af en Bibel; først 1716 naaede han at faa den trykt. Følgen var, at han i det 1714 oprettede Missionskollegium fik en virksom Konkurrent i Bibeltrykningen, og at Udgivelse af Salmebøger aabnedes for den almindelige Konkurrence. Sine tarvelige Aviser ønskede han beskyttet ved Forbud mod Salg af udenlandske Aviser; her gav man ham 1719 en Konkurrent i den driftige Joach. Wielandt. — I det private Liv har J. L. vist haft tiltrækkende Egenskaber. I hans velhavende Hjem opdroges Slægts og Venners Børn — Hans Gram var i sin Ungdom deres Præceptor og knyttedes derved til J. L., saaledes at han vedblev at fungere som Korrektør, tilsaa Værkernes Trykning, ja styrede Trykkeriet ved J. L.s Bortrejse i Pestens Tid; sammen med den senere Rektor B. Schnabel arbejdede han paa Bibeludgaven. J. L.s Trykkeri brændte 1728, men han havde paa ny sat det i Drift, da han døde. — Konsistorialassessor 1698.

J. Vahl: Slægtbog over Afkommet af Anders Sørensen Vedel, 13., 14., 16. Hæfte, 1896, S. 3. J. Møller: *Cimbria literata*, I, 1744, S. 335 f. Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearchiv, I, 1852—55, Till., S. 27 f. C. Nyrop: Den danske Boghandels Historie, I, 1870, S. 216—20. P. Stolpe: Dagspressen i Danmark, II, 1879, S. 249—71. Kirkehist. Saml., 3. Rk., II, 1877—80, S. 632, 734 ff. Nord. tidskr. f. bok- och biblioteksväsen, I, 1914, S. 335—52.

P. Stolpe (*Georg Galster**).

Laxmand. Den — **maaske** oprindelig skaanske — Uradelsslægt L. forekommer allerede i Begyndelsen af 14. Aarh. med Peder L., som 1315 var Kong Eriks Forlover i Nyborg, og som nævnes endnu 1334. Han var maaske Bedstefader til gamle Hr. Peder L. (d. 1401), der var Fader til nedenn. Ærkebiskop i Lund Hans L. (d. 1443) og til Rigsraaden Poul L. (nævnt 1423 og 39) til Vallen og Knabstrup, af hvis Børn skal nævnes Døtrene Else (levede endnu 1466), der først var gift med Oluf Nielsen Galen og derpaa med Ridderen Lauge Brock (d. ca. 1504, s. d.), og Margrete (levede 1467) til Knabstrup, som ægtede Rigsraaden Iver Axelsen Thott (ca. 1420—87, s. d.) til Lillø, samt Sønnen Peder L. (d. tidligst 1466) til Vallen, der var Fader til nedenn. Righofmester Poul L. (d. 1502); denne Linie uddøde 1579 med Poul L. Til en yngre Linie, hvis Forbindelse med den ældre ikke er klarlagt, hører Foged paa Hammershus Steen Steensen L. (d. omkring 1520—21), der var Fader til Bjørn Steensen L. (nævnt 1536 og 41) til Hofdal — hvis Datter Else (1543—75) til Hofdal ægtede Rigskansleren Eiler Grubbe (1532—85, s. d.) til Lystrup — og til Landsdommer Mads Steensen L. (d. ca. 1565), Fader til Admiral Steen Madsen L. (d. 1615) til Rønneholm, og til Peder Madsen L. (d. efter 1611), med hvis Søn Gabriel L. (1611—42) til Frøslev Slægten udsluktes.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 226—32; XXIII, 1906, S. 503; LIII, 1936, II, S. 122.

Albert Fabritius.

Laxmand, Hans, d. 1443, Ærkebiskop. D. 30. Maj 1443 paa Flyinge, Ærkebispenses Gaard i Torne Hrd., Skaane, begr. i Koret i Lund Domkirke. Forældre: Peder L. (d. 1401) og Taleke, Gotskalk Degns Datter.

H. L. var af en anset Adelslægt, der især synes knyttet til Skaane. Han blev i unge Aar Medlem af Lund og af Roskilde Domkapitel. 1412 og 1413 studerede han i Prag og Erfurt, og adskillige Aar senere, da han for længst var Lund Domkirkes Dekan, rejste han ud paa ny. I Rektoratsaaret 1424—25 staar han indskrevet i Kölns Universitetsmatrikel med Studium: kanonisk Ret. Om denne

Rejse's Varighed og Betydning kan intet siges. — Som Kannik i Roskilde 1416 og paa fremtrædende Post som Dekan i Lund 1434 havde han været med i Domkirkernes Protest mod Kong Eriks (VII.) Overgreb, og efter at være valgt til Ærkebisp 1436 hævdede han myndigt den danske Kirkes Selvstændighed i Overensstemmelse med de Ideer, der udgik fra Konciliet i Basel. Allerede mens han var Dekan, var han kommet ind i Rigsraadet; som Ærkebisp blev han Raadets Fører i Oppositionen mod Kongen, en virkende Kraft under den Magtforskydning, som i de følgende Aar fandt Sted til Gunst for Aristokratiet, til Ugunst for Kongedømmet. Rigsraadet sendte Bud efter den unge Christoffer (III.) af Bayern og opsagde Kong Erik Troskab. Forbindelsen mellem Danmark, Norge og Sverige knyttedes paa ny, men med stor Selvstændighed for de enkelte Riger og paa aristokratisk Basis, en Forbindelse, der var meget forskellig fra Dronning Margretes og Kong Eriks mod Enevælde tenderende Helstat. **Nytaarsdag** 1443 kronede H. L. Christoffer af Bayern i Ribe Domkirke. 8. Jan. kom to gennemgribende Forordninger, udstedte af Konge og Ærkebisp Side om Side; den ene paabød Bispetiendens Indførelse paa Jyske Lovs Omraade, den anden lagde Tilsynet med Klostrene og nødvendig Reformation i Bispernes Haand. 7. Jan. bekræftede Kongen, der i Okt. havde forlenet H. L. med Lindholm Slot og flere skaanske Herreder, Lunde Ærkesædes Privilegier og føjede hertil 13. April endnu et stort Privilegiebrev. En Maaned's Tid efter døde H. L. Der var ingen, der med samme Kraft kunde forfølge hans politiske og kirkepolitiske Maal.

L. Helveg: Den danske Kirkes Historie til Reformationen, II, 1870, passim. Kr. Erslev: Erik af Pommern, 1901, S. 385. Erik Lönnroth: Sverige och Kalmarunionen 1397—1457, 1934. Johs. Lindbæk: Pavernes Forhold til Danmark under Kongerne Kristiern I. og Hans, 1907, S. 7, 271 f. r" ~

Laxmand, Poul, d. 1502, til Vallen, Rigshofmester. D. 22. Juni 1502 i Kbh., begr. i Vor Frue Kloster i Helsingør. Forældre: Peder L. (d. tidligst 1466) og Margrete Thorkildsdatter Brahe. Gift 1° senest 1485 med Inger Munk (Lange), d. tidligst 1493, D. af Holger M. (d. ca. 1470) og Inger Joachimsdatter Flemming (d. tidligst 1513). 2° med Kirsten Banner (gift 2° tidligst 1509 med Gjord Nielsen Drefeld, d. 1520), D. af Erik Andersen B. og Karen Steensdatter Gjøe.

Ved sine Slægtsforbindelser med Mænd som Erik Krummedige, Hans L. og Iver Akselsen Thott var P. L. saa at sige forudbestemt til en fremtrædende Stilling inden for den Gruppe af Højadelen,

der saa sin Hovedopgave i at holde Kongedømmet i Skak. Dertil hørte ogsaa Eggert Frille, hos hvem han opdroges. En anden vigtig Forudsætning for hans politiske Optræden var hans umaadelige Godsrigdom. Hans Udgangspunkter laa Øst for Øresund; det var Aagerup ved Lund og Fædrenegaarden Vallen i Halland. Ca. 1490 samlede han Jordegods i Nordsjælland; bl. a. købte han Asserbo, hvad der paaførte ham en forbitret Proces med Oluf Oxen; senere føjedes hertil fynske Besiddelser, navnlig Nielstrup ved Svendborg samt Parter i Arreskov og Sandholt. Under disse Hovedgaarde lød ca. 900 Bøndergaarde; dertil kom Købstadejendomme i ni forskellige Byer. I Statstjenesten kom P. L. ind omtrent samtidig med Kong Hans' Tronbestigelse. Senest 1480 fik han Sølvborg Len i Pant, og 1482 blev han Lensmand paa Krogen; begge Len beholdt han til sin Død. 1483 blev han Ridder og Medlem af Rigsraadet. Endnu gennem det meste af 80'erne var hans politiske Rolle dog tilbagetrukket; men 1489 udnævntes han — uvist under hvilke Omstændigheder — til Righofmester og naaede dermed frem i forreste Række. Hans indenrigspolitiske Program er saa godt som ukendt. Udadtil synes han personlig at have sluttet sig til den Handelspolitik, der i hans Embedstid gav sig Udslag i en skarpere Kurs over for Hansestæderne med tilsvarende Begunstigelse af Nederlænderne. I de langtrukne Forhandlinger om Unionens Genoprettelse deltog han baade 1494, n. A. og 1497, 1495 som Leder af den danske Delegation; man tør uden Tvivl tilskrive ham en virksom Hjælper Andel i den først tøvende, siden kraftige Politik, der omsider førte til Maalet. Særskilt maa her fremhæves hans Slægtskab med en af det svenske Unionspartis Førere, Arvid Trolle; en hemmelig Sammenkomst mellem disse to Mænd 1497 er et vigtigt Led i det diplomatiske Forspil til Sommerens afgørende Felttog. I dette deltog Righofmesteren personlig.

Hans ved denne Tid tilsyneladende meget stærke Position undermineredes inden længe gennem hans Strid med Kirken eller rettere med en indflydelsesrig Gruppe af Bisperne. Munkeordnerne havde han intet Udestaaende med; navnlig i sine yngre Aar skænkede han betydelige Gaver til forskellige Klostre, og den Taknemmelighed, hvormed fremfor alt Karmelitterne i Helsingør havde Aarsag til at mindes ham, har sat sig synlige Spor bl. a. i Poul Helgesens Omtale af ham; paafaldende mange af hans Adkomstbreve vidner om Forretningsforbindelser med Klostrene, navnlig Esrom. Ogsaa med den aristokratiske Ærkebiskop Jens Brostrup synes han at have kunnet samarbejde. Allerede 1493—95 kom han imidlertid, først paa Embeds og siden paa egne Vegne, i skarp Konflikt med

den stridbare Roskildebiskop Niels Skave, der trods Ærkebispens Advarsel stod ham stejlt imod. Langt alvorligere Følger fik hans Sammenstød med Jens Brostrups Eftermand, den bondefødte Birger Gunnensen (s. d.); denne kom straks i Strid med den skaanske Adel, der skærmedes af P. L. Modsætningen skærpedes, da Ærkebispens paastod, at der ved en Sammenkomst af adelige paa Sølvesborg kort efter Ditmarskertoget (1500) skulde være dannet en Art Sammensværgelse »paa Kongens argeste og værste«. Forbitrelsen herover drev Righshofmesteren saa vidt, at han ved et Møde paa Helsingborg ikke blot behandlede Ærkebispens meget haanligt, men endog aabent undsagde ham; Fejden udsattes dog efter Kongens Henstilling til efter næste Herredag. Stilstanden blev imidlertid ikke overholdt, og Birger følte øjensynligt sin Stilling i højeste Grad truet. Til Efteraarets Herredag indfandt han sig ikke, men indsendte i Stedet et vidtløftigt og voldsomt Klageskrift, rettet navnlig mod P. L. og Niels Hak (s. d.); han truede heri endog med Appel til Paven. Om Rigsraadets Forhandlinger i den Anledning vides positivt kun det ene, at en af Righshofmesterens mest fremstaaende Tilhængere, Oluf Stigsen Krognos, ved Tylvtered **maatte** rense sig for Ærkebispens Beskyldning vedrørende Sølvesborgmødet.

Saa meget er dog sikkert, at Kongen endnu enten ikke har troet paa Anklagerne eller — **maaske** snarere — i den kritiske udenrigspolitiske Situation ikke har fundet Tidspunktet belejligt til et Opgør. Politiske Divergenser mellem ham og hans første Embedsmand har der utvivlsomt været nok af. P. L. **maatte** allerede som Følge af sine Besiddelsers udsatte Beliggenhed og sine svenske Slægtsforbindelser være stemt for en fredelig Løsning af den fornyede Konflikt med **Sverige**; og det kan ikke have tiltalt Kongen, naar han i den Hensigt gik saa vidt, at han var med til at skrive et Brev til det svenske Rigsraad, hvori det hed: »Findes Bristen hos vor kære, naadige Herre, tvivler os intet paa, at hans Naade lader os jo blive sig **mægtig**«. Foreløbig traadte Modsætningen dog ikke aabent frem. I Sommeren 1502 deltog P. L. som en af Flaadens Anførere i det mislykkede Undsætningstogt til Stockholm. Paa Hjemvejen blev han tilbage i Kalmar, hvor hans Datters Fæstemand Abraham Eriksson (Gyllenstierna) førte Befalingen; han lod her Byens Borgerskab sværge Kongen Troskab og tog sig i øvrigt af Slottets Proviantering. Disse Træk kendes fra hans egen Indberetning (13. Juni), hvis mærkelige Undertone af Selvforsvar synes at vidne om en vis Nervøsitet. Kort efter kom han selv til Kbh. Da han her efter en Samtale med Kongen 22. Juni var paa Vej fra

Slottet til sin Gaard paa Østergade, blev han paa Højbro overfaldet af to Adelsmænd, Bjørn Andersen Bjørn og Ebbe Strangesen; sidstnævnte stødte en Daggert i hans Bryst og kastede ham derpaa ud fra Broen med det haanlige Udraab: »Du hedder Laxmand, altsaa hører du hjemme i **Vandet!**«. Faldet havde Døden til Følge.

Kong Hans viste straks alle Tegn paa Deltagelse; han overværede Messerne for den afdødes Sjæl og lod sin Vogn ledsage Liget til Helsingør. Men kort efter slog han til. 29. Juli indfandt Kongen sig personligt paa Sjællands Landsting for at »kundgøre«, at P. L. havde staaet i forræderisk Forbindelse med Svenskerne, og at hans Gods derfor var beslaglagt af Kronen; kun hvis Arvingerne vilde tage Ansvar for hans Gerninger, kunde de faa det igen. 8. Nov. fik Rigsraadet Bevismateriale forelagt, og da den anklagedes nærmeste Frænder frafaldt Forsvaret, tildømte Raadet Kongen alt hans Gods som en ufyldstgørende Erstatning. Sagen forfulgtes derefter videre gennem tilsvarende Domme paa de forskellige Landsting. Det praktiske Resultat blev Konfiskationen af alt den afdødes uhyre Jordegods; det gik haardt ud over Børnene, hvis sejge Kamp for at faa i det mindste deres Mødrene arv tilbage først under Frederik I. kronedes med Held, for saa vidt de da ved en Dom 1526 fik tilkendt Asserbo med noget mere Gods.

Selvfølgelig satte disse Hændelser Sindene i stærk Bevægelse, og tidligt opkom det Rygte, at Kongen selv havde staaet bag ved Drabet; Tanken laa nær, da Drabsmændene gik fri for Straf og Ebbe Strangesen tilmed kort efter optoges i Rigsraadet. Alligevel maa denne Forklaring med Bestemthed afvises, først og fremmest fordi Ebbe Strangesen bevisligt endnu i Okt. 1502 var meget ængstelig for Følgerne af sin Handling; han, som var Hovedmanden, har utvivlsomt handlet overvejende paa egen Haand, drevet af personligt Had til P. L., selv om Bevidstheden om, at denne havde mægtige Fjender, kan have opmuntret ham. Men var Drabet saaledes til en vis Grad tilfældigt, saa var Dommen det i hvert Fald ikke. Det bratte Omslag i Kongens Holdning i Løbet af Juli maa skyldes, at han nu mente at have faaet de fornødne Beviser i Hænde eller dog fandt Tiden inde til at bruge dem. Hvorfra Tilskyndelsen udgik, vides ikke; men nærmest ligger det at tænke paa Rigshofmesterens højgejstlige Modparti, der lededes af Ærkebiskoppen, Raadets Førstemand, men hvortil ogsaa udtrykkelig henføres de nye Bisper i Roskilde og Odense, Johan Jepsen Ravensberg og Jens Andersen (**Bældenak**); Spor af sidstnævntes særegne juridiske Begavelse har man med god Grund ment at finde i selve den fra Romerretten hentede Procesform. Domspræmisserne til-

lægger P. L. en tredobbelt Brøde: han skal have ægget »alt Sveriges Raad« til Ulydighed mod Kongen, have sendt hemmeligt Bud til Oprørerne i Stockholm og endelig aabenlyst have udtalt, at Hans havde været Danmark »en skadelig Herre og Konning«. Det sidste er rimeligvis **rigtigt**; men denne Ytring havde i sig selv næppe været nok til at fælde ham. Det springende Punkt bliver derfor, om man vil anse P. L. for skyldig i landsforræderisk Forbindelse med Sture-partiet i Sverige. Vil man her ikke lade sig nøje med selve Dommens Vidnesbyrd — og at der blandt Dommerne fandtes ogsaa nære Venner og Frænder af den dømte, kan ikke bestrides —, saa er det i Virkeligheden hverken mange eller vægtige Argumenter, der kan føres i Marken for Anklagens Rigtighed. Tværtimod har man med Føje fremhævet det paafaldende i, at Sturernes og Hemming Gads grundigt gennemforskede Papirer intet røber om en saadan Forbindelse; og endnu tungere vejer det, at det svenske Rigsraad efter Krigens Afslutning 1512 paa Abraham Erikssons Foranledning to Gange udtrykkelig fralagde sig ethvert Kendskab til Sagen. At Dommen var uretfærdig, derom var der inden for det 16. Aarhundredes danske Historieskrivning kun een Mening; først i det 19. Aarhundrede vakte Domsmaterialets Fremlæggelse alvorlig Tvivl. Uanset **Skyldspørgsmaalet** betegner den store Godskonfiskation under alle Omstændigheder et vigtigt politisk Vendepunkt, idet Hans fra da af svingede over til fortrinsvis at støtte sig paa Gejstligheden i Stedet for som hidtil paa Adelen. Først opfattet som et Led i den optrækkende Kamp mellem de to Herrestænder løftes P. L.-Affæren ind i sin rette Sammenhæng; om Reformationen varsler den ogsaa derved, at det blev Kongen, der hjemførte Løvens Part af Byttet.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 228 f. J. L. **Kolderup-Rosenvinge** og C. Molbech i Hist. **Tidsskr.**, III, 1842, S. 575—613. C. F. Allen: De tre nord. Rigers **Hist.**, I, 1864, S. 280—90, 650—55. Chr. H. Brasch: Gamle Eiere af Bregentved, 1873, S. 83—100. C. Paludan-Müller: De første Konger af den Oldenborgske Slægt, 1874, S. 221—31. W. Møllerup og Fr. Meidell: Bille-Ættens **Hist.**, I, 1888—93, S. 286 f., 293—97. J. Lindbæk og G. Stemmann: De danske **Helligaandsklostre**, 1906. Diplomatarium dioecesis **Lundensis**, VI, 1. H., 1932, S. 29—31, 39—45, 54—56, 82—85, 101—03. Erik Arup: Danmarks Historie, II, 1932.

Henry Bruun.

Lebeck, Anders Outzen, 1868—1926, nordslesvigsk Politiker. F. 15. Maj 1868 i Bovlund, Agerskov Sogn, d. 26. April 1926 i Aabenraa, Urne paa Kgd. ved Bovlund Frimenighedsk. Forældre: Gaardejer Jens Outzen L. (1841—72) og Bodild Marie Schmidt (1843—1918). Gift 6. Okt. 1895 i Bovlund (Frimenighedsk.) med

Margrethe Hansen, f. 8. Marts 1869 i Bovlund, D. af Gaardejer Henrik Jessen H. (1837—1916) og Anne Marie Johnsen (1843—1908).

L.s Hjem hørte til Bovlund Frimenighed, og af Livet i denne aandeligt bevægede Kreds blev han tidligt præget. Han fik Lyst til boglig Sysse, var 1889—90 paa Askov Højskole og drev derefter frie Studier i Historie, Nationaløkonomi og Litteratur i Kbh. (1890—93) og paa Rejser til Tyskland, Frankrig og England. Han blev kort efter H. P. Hanssens Overtagelse af »Hejmdal« (1893) Medarbejder ved dette Blad, og her vakte han til en Begyndelse især Opmærksomhed ved sine »Jesper Oldfux«-Artikler, hvor han satiriserede over Døgnets Foreteelser. Til 1908 var han knyttet til »Hejmdal«, men overtog 1909 Stillingen som Redaktør af »Dannevirke« i Haderslev. 1911 valgtes han til Skoleforenings Kasserer; han stod den danske Højskole nær, og det er blevet sagt, at det var en af de lykkeligste Dage i hans Liv, da han fik denne vigtige Post betroet; han beholdt denne Stilling til sin Død. Aug. 1914 var han blandt de fængslede, der førtes til Dähnholm og Altona. I Krigens Aar organiserede han et stort Velgørenhedsarbejde i Haderslev. Under Grænsestriden var han helt paa H. P. Hanssens Side og forfægtede hans Synspunkter med Skarphed og Uforfærdethed — »sanddru og for Sandhedens Skyld modig« (H. V. Clausen). Modstanderne fandt ham doktrinær, og han blev Genstand for skarpe Angreb. 1920 valgtes han til *Folketingsmand* for Aabenraakredsen i Tilslutning til Venstre, men 1924 trak han sig tilbage for at give Plads for H. P. Hanssen. — Hans udprægede »Aabenraa-Standpunkt« kostede ham 1922 Stillingen som Redaktør af »Dannevirke«, og han knyttedes nu til Landsbiblioteket i Aabenraa, hvor han i sine sidste Leveaar gjorde et stort Arbejde for at klarlægge de nationale Forhold Nord og Syd for den nye Grænse. Frugten af dette Arbejde var foruden Indsamlingen af et stort Materiale et Par Artikler i »Grænsevagten« (VII, 1926), »Grænseomraadet i Forvandlingens Tegn« og »I hvor høj Grad styrkedes det tyske Sindelag under Fremmedherredømmet«.

Niels Hansen i Sprogforeningens Almanak, 1927, S. 66—70. Vilh. la Cour i Grænsevagten, VIII, 1926, S. 169—72. Hejmdal 27. April 1926. Tilskueren, 1923, II, S. 37—41. S. Dahl og A. Linvald: *Sønderjylland*, II, 1919, S. 68—75.

Hans Lund.

Le Clerc, Louis-Augustin, ca. 1688—1771, Billedhugger. F. 1688 i Paris, d. 8. Marts 1771 i Kbh. (Ref.), begr. sst. (Ref. Kgd.). Forældre: Kobberstikker Sébastien L. C. (1657—1714) og Char-

lotte van den Kerckhove. Gift 1° med Caroline **Wilhelmine** Isabella, d. 22. Jan. 1741 i Kbh.(?). 2° 30. Jan. 1742 i Kbh. (Petri) med Jacobine Louise Lefèvre, f. ca. 1702, begr. 12. Maj 1757 i Kbh. (Petri), mulig D. af kgl. Kammertjener Jean Pierre L. (d. 1750, gift 2° med Judithe Marie) og Anne Elisabeth Claudi (d. 1747).

L. C. var i Paris Elev af Billedhuggeren A. Coysevox og vandt 1712 ved Akademiet »2den prix de sculpture« for Opgaven »Abigael bringer Levnedsmidler til Davids Hær«. Om hans Virksomhed i den følgende Snes Aar ved man kun, at han en Tid arbejdede ved **Hoffet** i Ansbach og senere har udført Arbejder til Lystslottet Falkenlust i **Brühl**. Antagelig direkte derfra er han kommet til **Kbh.**, indkaldt 1735 af Christian VI. Gennem en god halv Snes Aar udfoldede han nu en omfattende Virksomhed som ledende Dekorationsbilledhugger og Interiørkunstner ved Opførelsen af Christiansborg Slot, ligesom han udførte finere Møbler til Slottet. Alt dette gik imidlertid til Grunde ved Slottets Brand 1794. 23. Dec. 1735 havde L. C. faaet Bestalling som Hof billedhugger, og 1738—46 oppebar han 400 Rdl. aarlig for Udførelse af Modeller og Tegninger. I Den kgl. Kobberstiksamling bevares fire store **Perspektiv**-tegninger i Tusch af Christiansborg Slot set fra forskellige Sider, af disse er de to udført i Christian VI.s Tid (den ene betalt 16. Febr. 1746), de to andre i Frederik V.s (den ene dateret 1747). Paa disse Tegninger kalder L. C. sig »premier sculpteur de Sa Majesté et dessinateur du cabinet«. Hans Virksomhed uden for Slotsbygningen var ikke stor. 1739 leverede han til et Bassin i Rosenborg Have en Sandstensgruppe af en Dreng paa en Svane; dette Arbejde blev i 1830'erne afløst af H. E. Freunds **Bronze**-gruppe. — L. C.s eneste større bevarede Arbejde fra hans senere Aar er Dekorationen i Riddersalen paa Christian VII.s Palæ paa Amalienborg, udført 1752—54 for A. G. Moltke i udpræget Rokoko-stil, der dog allerede tre Aar efter Fuldførelsen blev modificeret 1757 i antikiserende Stil af H. N. Jardin. Efter den Tid synes L. C. ikke at være blevet synderlig benyttet. — Fra 1738 var L. C. Professor ved Christian VI.s Kunstakademi og fortsatte ved Frederik V.s fra 1754 til sin Død. Han synes at have været en stridbar Mand, der stadig var uenig med de ledende Arkitekter ved Slotsbygningen, samtidig med at han dog i høj Grad nød Kongens Gunst. En Maaned før sin anden Hustrus Død gik han over fra den katolske til den fransk-reformerte Menighed. — Maleri af C. G. Pilo 1763 (Kunstakademiet).

Mnemosyne ved Jens Møller, III, 1832. J. M. Thiele: Kunst-Akademiet og Heststatuen paa Amalienborg, 1860, S. 46. F. J. Meier: Efterretninger om Fredensborg Slot, 1880, S. 175 f. F. Meldahl og P. Johansen: Det kgl. Akademi for de skønne Kunster 1700—1904, 1904, S. 21—26, 28 ff. Mario Krohn: Frankrigs og Danmarks kunstneriske Forbindelse i det 18. Aarhundrede, 1922, I, S. 14 ff., 101 f., 127 f.; II, S. 179 f. P. Lespinasse: Les artistes français en Scandinavie, 1928, S. 130 f. P. du Colombier: L'art français dans les cours rhénanes, 1930, S. 78. Louis Réau: Histoire de l'expansion de l'art français. Pays scandinaves etc., 1931, S. 23 ff.

V. Thorlacius-Ussing.

le Coffre, Bénéoit (Benedix), 1671—1722, Maler. Døbt 5. Febr. 1671 i Kbh. (Kat.), begr. 28. Nov. 1722 sst. (Trin.). Forældre: Maler og Stukkator hos Enkedronningen Claude le C. fra Le Mans (d. 1690) og Marie Trouillet de la Brière fra Le Mans (d. 1698). Gift før 1714 med Skuespillerinden Marie **Hélène la Croix** (se le Coffre, **Hélène**).

B. le C. sendtes ung til Paris, optoges paa Académie royale de peinture's Skole og uddannedes privat som Maler, vandt 1692 Akademiets Første Pris for »Hagar i Ørkenen«, men synes ikke at have benyttet den derved erhvervede Ret til Studier ved Akademiets Skoler i Rom. 1696 var han i hvert Fald i Kbh., hvor han fik Betaling for et Billede af Kronprinsesse Sophie Hedevig og udførte Portrættet af Niels Juel paa Egeskov. Han hørte til den Kreds af kunstnerisk uddannede lavere Hofembedsmænd, som helt levede i Hoffets Glans, og han opnaaede i hvert Fald efter Tronskiftet en fast Aarsløn, samtidig med at han fik betydelige Leverancer og Begunstigelser. Han leverede Portrætter af Frederik IV. (1707, 1708, 1716) og Christian (VI.) (1717, 1718) og udførte en stor Mængde Plafondbilleder ti) Rosenborg, Frbg., Kancellibygningen, Palæet bag Børsen og Christiansborg samt Eremitagen. 1721 rantes han af et Slagtilfælde. Hans økonomiske Vilkaar var stedse meget daarlige, og han blev stadig ret ringe betalt. Lidt af en Bohemenatur tør han vel kaldes; hans sociale Stilling bliver klar, naar man erindrer hans Enke, der som saa mange af Slægtkredsen gik til Scenen, samt hans Datter, der en Tid blev Chr. Danneskiølds Elskerinde. — B. le C.s Værker bekræfter dette Indtryk af Uborgerlighed. Han manglede Evnen for værdig Komposition, for udregnet Perspektiv, for helt klingende Forstaaelse af de behandlede Myter; han var aabenbart løbet for tidligt af Lære fra den pompøse Barok. Betegnelsen af ham som »Præ-Rokoko« er slaaende rigtig, fordi hans Opfattelse var gledet fra Udtrykkene for Statsenhed over til Individualisme. Som Frondører mod den gamle Skole udvikledes

hos de unge Malere i Paris i 90'erne en ny Indstilling, pittoresk i sin inderste Karakter, og B. le C. maa have været blandt de første her. Det er det pointerede, det pikante, det momentant bevægelige i Lys- og Skyggefordelingen; det markante, outrerede, underlige; det sensuelt betonedes. Derfor denne Vrimmel af smaa velskabte Pigebørn; derfor disse eksotiske Typer, Tyrker, Venezianere, gamle Hollændere, derfor de knitrrende fejende Draperier, fjernt fra Barokkens pompøse Stofflader, og derfor dette spillende Lys, som runder Figurerne saa fantasifuldt, Uvirkelighedens Verden: Scene og Kulisser; fuldtonende Orkestre og forborgne Dramer. Den Livsglæde, som Venezia ekscellerede i, Fester, Skuespil og Musik, Elskovs-eventyr, Sanserus, den forfinede Verden, som Frederik IV. som ung havde faaet Indblik i og siden savnede, fandt her et koncist Udtryk, en hektisk Blomstring, før Krigen og Pietismen slog den ned. — Af B. le C.s Værker er en Snes store Billeder blevet skaaet, de fleste paa Frbg. Slot. De viser vel en uforstaaende Tilknytning til Storbarokkens Værker (N. Poussin) som »Proserpinas Rov«, eller en ubehagelig Legen med klassiske Emner som »Hercules Modtagelse paa Olympen«, men ogsaa stundom en Frihed i Bevægelsesmotiver (»Solnedgangen«), en indtagende Farvefinhed og malerisk Sans og en straalende Fantasi (»Maskeraden«); paa Kunstmuseet findes den fortrinlige Skitse til dette Arbejde. Paa Rosenborg hænger B. le C.s storartede levende »Bacchanal«, paa Gaunø en Række smaa genreagtige Billeder, »Tyrkere«, »Sanserne« o. l., paa Fr.borg hans Selvportræt, paa Brahetrolleborg et Maleri af Frederik IV. (formindsket Billede paa Fr.borg); paa Gaunø et andet af Kongens Portrætter. Derimod maa Portrætterne af Dorte Krag og Otte Krabbe, der har været henførte til ham, tillægges H. Krock. Man antager, sikkert med Rette, at han som Teatermaler har været knyttet til den franske Trup i Kbh. — Selvportræt paa Fr.borg.

Chr. Elling i Fr. Weilbach: Frederiksberg Slot, 1936, og i Kunstmuseets Aarsskrift, 1936, S. 1—25. Personalhist. Tidsskr., 6. Rk., III, 1912, S. 84; 7. Rk., III, 1919, S. 61. L. Bobé: Le Danemark dans ses rapports avec la France, 1935 (se Registeret).

O Andrup.

le Coffre, Marie Hélène, f. la Croix, d. 1728, Skuespillerinde. F. formentlig i Dresden, begr. 22. April 1728 i Kbh. (Trin.). D. af første Kammertjener hos Kurfyrsten af Sachsen Jean la Croix (d. 1691) og Anne Sophie Pilloy (d. ca. 1688, gift 1° 1673 med Johan Jacob Stapffer). Gift med Maleren Bénéoit (Benedix) le C. (s. d.).

Holberg skriver om det første danske Teaters Tilblivelse, at der i Kbh. fandtes »adskillige franske Personer, der vare vante til **Komødier**, og som var opdragne udi det danske Sprog«. Hélène le C. var en af dem, som kunde optræde paa begge **Maal**. Hun var beslægtet med Teaterlederen René de Montaigus Hustru og har rimeligvis af økonomiske Grunde meldt sig ved Komediehuset **1722**, da hendes Mand, den kendte Maler, var syg til Døden. Vi ved, at hun kreerede de Holberg'ske Roller Engelke i »Den politiske **Kandestøber**«, Abelone i »Den Vægelsindede«, Marie i »Mester Geert« (5 Akter), Leonora i »Det arabiske Pulver« samt Magdelonerne i »Jean de France«, »Julestuen« og »Maskerade«. Da hun døde, før Teatret havde standset sine Forestillinger, tog Montaignu hendes Døtre i Huset; en af dem tilhørte et Aars Tid Personalet sammen med Moderen. Kunstkere har ment, at Træk af Hélène le C.s Ydre er benyttet af hendes Mand paa hans Dekorationsbilleder.

L. Bobé i Personalhist. Tidsskr., 6. Rk., III, 1912, S. 81, 84. Holbergs Epistler 447. E. **Nystrøm**: Den danske Komedies Oprindelse, 1918.

Robert Neiiendam.

Leerbech, John (Johan) Erik Vilhelm, 1849—1930, Officer, Konsul. F. 5. Dec. 1849 i Kbh. (Holmens), d. 8. Okt. 1930 sst., Urne paa Ass. Kgd. Forældre: Silke- og Klædehandler Benedictus Dionysius Augustus Scholten L. (1816—84) og Marie Sabine Emilie Jacobine Wunderlich (1830—1904). Gift 17. Dec. 1897 i Kbh. (Garn.) med Ella Cathrine Emilie Stampe, f. 19. Nov. 1876 paa Skørringe, D. af Forpagter, senere Godsejer Adolph Nicolai Georg S. (1844—1903) og Johanne Philippa Schrader (1844—88).

L. tog Præliminæreksamen 1865 fra Efterslægtsselskabets Skole, blev 1869 Sekondløjtnant, 1872 Premierløjtnant i Fodfolket, gennemgik 1872—74 Officerskolens ældste Klasses Stabsafdeling og var ansat i Generalstaben fra 1879 til 1882, da han blev Kaptajn. 1883—86 var han uden for Nummer, stilledes 1897 til Raadighed, afskedigedes s. A. og fik 1900 nyt Afskedspatent som Oberstløjtnant. Han var en meget dygtig, meget energisk Officer med særlig Interesse for Skydeuddannelse, navnlig Fodfolkets feltmæssige Skydning, og gennemgik bl. a. den østrig-ungarske Hærs Skydeskole i Wien. Sammen med en Kammerat (Kaptajn Volkersen) udarbejdede han en Afhandling om Infanteriilden i Slaget (»Militært Tidsskrift«, VIII, 1878—79, S. 359—495, tysk Udg. 1880) og »Studier til Skyderelementets § 11« (1883), og yderligere har han

skrevet en Række Afhandlinger i danske og tyske militære Tidsskrifter, bl. a. i »Militært Tidsskrift«, 1882, S. 313—403 og 492—557. — 1899 blev han cand. mag. i Statsvidenskab, var 1901—05 udsendt Konsul i New York og 1905—09 udsendt Generalkonsul i Rotterdam. 1905 udgav han »Trustformer og Trustlovgivning«. Ogsaa efter sin Afsked boede han mest i Udlandet. — R. 1892. DM. 1908.

Rockstroh.

Lefolii, Hans Henrik, 1819—1908, Skolemand. F. 19. Febr. 1819 i Kbh. (Frels.), d. 7. April 1908 i Charlottenlund, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Urtekræmmer Jacob Severin L. (1788—1870) og Ane Abelone Juel (1795—1879). Gift 1° 24. Aug. 1844 i Helsingør med Nikoline Timothea (Thea) Christiane Schow, f. 7. Dec. 1819 i Helsingør, d. 17. Jan. 1845 i Rønne, D. af Adjunkt Hans S. (1789—1860) og Christine Margrethe Petersen (1780—1858). 2° 15. Maj 1862 i Odense med Christiane Dorthea Julie Strandbygaard, f. 25. Juli 1832 paa Borgensgaard, Vedersø Sogn, d. 13. Aug. 1918 i Kbh., D. af Gaardejer Bertel Rindom S. (1808—76) og Mette Nielsen, kaldet Lægaard (1803—93).

Familien hed oprindelig Livonius og stammede fra Mecklenburg. L. blev Student 1837 fra Borgerdydskolen paa Christianshavn, erholdt 1839 Accessit for Besvarelsen af Universitetets Prisopgave om Plutarchs Skrifter om Aleksander den Store, var Lærer ved københavnske Privatskoler, bestod 1842 den filologiske Embeds-eksamen og kom 1843 som Adjunkt til Sorø. N. A. forflyttedes han som Overlærer til Rønne, 1854 til Odense. 1866 blev han Rektor ved Katedralskolen i Viborg og virkede her, til han 1892 tog sin Afsked og bosatte sig i Charlottenlund. L. blev som Elev af Madvig en meget dygtig Filolog og fortrinlig Faglærer i klassiske og nordiske Sprog; han udarbejdede en større og en mindre dansk Sproglære (1871 og 1857), hvoraf især den større, »Sproglærens Grundbegreber«, af Fagmænd anerkendes som rig paa værdifulde Iagttagelser og gode Distinktioner. Han udgav til Brug ved sin levende og meget særprægede Danskundervisning »Fortællende Digte for Børn« (1860), »Fortællinger og Sagaer fortalte for Børn« (1860—61), Genfortællinger af Nials Saga og flere andre Sagaer samt »Fra Gudelivet og Gudetroen i Nordens Hedenold« (1866).

I sin Ungdom blev L. grebet af det politiske og nationale Genembruds Tanker, paavirkedes først af S. Kierkegaard, siden varigt af Grundtvig; han fik »stærke Længsler, holdt fast ved dem under Tidernes Omskiftninger« og arbejdede stedse mod høje Maal i sin Skolegerning og i det offentlige Liv. Paa Bornholm havde han

taget Del i Politik og knyttede sig siden til det grundtvigske Venstre i Venskab med Folkehøjskolens betydeligste Personligheder, saasom L. Schrøder, Chr. Bågø og Jens Nørregaard. Efter 1864 saa han det som sin Opgave at sikre et kraftigt dansk Folkeliv ved **Ungdomsopdragelse** efter Grundtvigs kristelige, danske og nordiske Synspunkter. Som Lærer og Rektor var han noget helt for sig selv, af Ydre som i Tale og i hele sit Væsen; hans dybt religiøse, men taalsomme og levende Personlighed prægede hans Lærer- og Skoleledergerning og drog talrige Elever til Viborg; mange paavirkede han for Livet. Myndig og maalbevidst gjorde han Viborgskolen til Udgangspunkt for Reforme, der i hin Tid var opsigtvækkende, men siden ved Aarhundredskiftet indgik i Arbejdsplanen for den højere Almenskole. Han afskaffede de daglige Karakterer, indførte Undervisning i Sløjd og Dansk, lod faste Lærere overtage hidtil tilsidesatte Fag som Gymnastik, Sang og Skrivning, hvorved de fik virkelig Betydning for Skolen. Han stræbte at skabe en Helhed i **Barne-** og Ungdomsundervisningen ikke blot inden for den lærde Skole, men paa alle Trin af Skolen, som Enhedsskolen nu vil gøre det. For at fremme Standsskifte og udvide Folkeopdragelsen i Demokratiet optog han gerne i sin Skoles højere Klasser ældre Elever, der først sent kom til boglige Studier. Han ønskede at udskyde den Alder, i hvilken Børnene skulde træffe Bestemmelse om deres Fremtid, og bekæmpede den ensidige gammelsproglige Studenterundervisning. I meget paaagtede, bredt skrevne Skoleprogrammer aflagde han, et Særsyn i hine Dage, udførligt Regnskab for Aarets Arbejde og udviklede sine Skoletanker; i Programmet 1876 skrev han »Om Skolen som væsentlig medvirkende til Standsskiftningen«, 1893 sit »Afskedsord« fra 1892, videre 1899 et lille Skrift »Sandhed og Virkelighed«. Hans vægtige Indlæg i pædagogiske Drøftelser og Taler ved Folkehøjskolens betydningsfuldeste Møder gjorde ham landskendt som en af Skolens ypperste, og trods sit politiske Standpunkt fik han Indflydelse paa de konservative Regeringers Skolestyre.

1875 var han med til at stifte Selskabet for historiske Kildeskrifters Oversættelse, hvor Filologer og Historikere samarbejdede med Folkehøjskolens Mænd til værdifuld Folkeoplysning. Selv oversatte han 1894—1902 Sallusts »Jugurtha« og »Catilina« samt Tacitus' »Agricola« og »Germania« og skrev Indledninger dertil. — Efterladte Papirer i Rigsarkivet. — Posthumt Maleri af Christian Bang 1922 paa Viborg Katedralskole. Formindsket Kopi af samme 1937 (Fr.borg). Litografi af I. W. Tegner efter Fotografi.

Selvbiografi i Rønne Skoles Program 1844, S. 20 f. F. E. Hundrup: Lærerstandens Ved Viborg Kathedralskole, 1875, S. 38—41. Afskedsord ved Aarsfesten i Viborg Kathedralskole, 1892, Program 1893, S. 3—14. Danskeren, X, s. A., S. 297—304. L. Schrøder i Nordisk Maanedskrift 1876, II. Højskolebladet, XXIV, 1899, S. 375—82, 401—12, 433—38. Jyllandsposten 5. og 8. Okt. 1887. Højskolebladet, XXXIII, 1908, Sp. 561—64 (af Marius Kristensen). Det ny Aarhundrede, V, s. A., S. 651 f. (af P. Munch). Aage Friis: H. H. L. Tale ved Afsløringen af L.s Portræt i Viborg Katedralskole 1922.

Aage Friis.

Lehmann. Flere tyske Slægter L. har fra Tid til anden levet i Danmark; af disse stammer den mest betydende efter Traditionen fra Bøhmen, hvorfra den af religiøse Grunde udvandrede til Ober-Lausitz, hvor Stamfaderen til den danske Gren skal have været Linnedfabrikant. Hans Søn Johann Gottlieb L. (1735—1807), der døde som Præst i Haselau, var Fader til Apoteker i Rendsborg Johann Carl Heinrich L. (1780—1860) — hvis Søn var nedenn. Politiker Theodor Heinrich Wilhelm L. (1824—62) — til Professor i Naturhistorie, Direktør for Hamburgs botaniske Have Johann Georg Christian L. (1791—1860) og til nedenn. Kollegiedeputeret Martin Christian Gottlieb L. (1775—1856), af hvis Børn skal nævnes Konferensraad, Amtsforvalter Eduard Adolf Julius L. (1821—87) og de nedenn. Lægen Georg Carl Heinrich L. (1815—90), Oberst Wilhelm Otto Waldemar L. (1817—94) — hvis Sønner var de nedenn. Filosooffen Alfred Georg Ludvig L. (1858—1921) og Sceneinstruktøren Julius Martin David L. (1861—1931) — og Politikeren Peter Martin Orla L. (1810—70), hvis Datter Rotha Margrethe L. (1846—1918) i første Ægteskab var gift med Højskoleforstander, Dr. phil. Gottfred Benjamin Rode (1830—78, s. d.). Lægen Georg Carl Heinrich L. (1815—90) var Fader til Nanna Magdalene L. (1849—1935), gift med Komponisten Axel Liebmann (1849—76, s. d.), og til de nedenn. Borgmester Carl Frederik Mozart L. (1858—1933) — hvis Søn er Forfatteren, Dr. phil. Harald Ludvig Johannes L. (f. 1896) — og Religionshistorikeren Johannes Edvard L. (1862—1930), hvis Søn er Fysiologen, Professor i Göteborg, Dr. med. Jørgen Erik L. (f. 1898). — Toldembedsmanden, Etatsraad Johan Christian Julius L. (1801—88) var Fader til nedenn. Læge Julius Christian L. (1836—1901), hvis Søn var den ligeledes nedenn. Amtmand Henrik Julius L. (1869—1925). — En Kunstnerslægt L. føres tilbage til Porcelæns-, Figur- og Landskabsmaleren Peter Hinrich Benjamin L. (1752—1800), der var født i Hamburg; hans Søn Miniaturemaleren Johan Peter Christian L. (1786—1846) var Fader til nedenn. Portræt-

og Genremaler Otto Ludvig Edvard L. (1815—92) og til Portrætmaleren Heinrich Ludvig Carl L. (1824—1901).

Hother Hage i Orla Lehmanns efterladte Skrifter, I, 1872. Th. Hauch-Fausbøll: *Slægthaandbogen*, 1900, S. 531—40. Samme i Politiken 28. Sept. 1921, 24. Marts 1930, 7. Juli 1933, 19. Okt. 1935. O. Lehmann: Stamtavle over Johann Gottlieb Lehmanns Efterkommere, 1937 (maskinskrevet).

Albert Fabritius.

Lehmann, Alfred Georg Ludvig, 1858—1921, Psykolog. F. 29. Dec. 1858 i Kbh. (Garn.), d. 26. Sept. 1921 sst., begr. i Hørsholm. Forældre: Kaptajn, senere Oberst, Direktør Wilhelm L. (s. d.) og Hustru. Gift 4. Febr. 1887 i Slagelse med Ida Sophie Tørsleff, f. 9. Marts 1866 i Slagelse, d. 24. April 1935 paa Frbg., D. af Boghandler Hans Jacob T. (1838—1919) og Maja Katinka Heloise Bachmann (1844—1929).

L. blev Student 1876 fra Metropolitanskolen og cand. polyt. i anvendt Naturvidenskab 1882. 1882—92 virkede han som Assistent ved Landbohøjskolen, først i Kemi, senere i Tegning, de to sidste Aar tillige som Bibliotekar. 1888 var han blevet Ministeriets Konsulent i Sager vedrørende Smør- og Margarinefarve. Under Rasmus Nielsens Paavirkning var hans Interesse for filosofiske Problemer blevet **vakt**; men det var først ved Bekendtskabet med Fechners og **Wundts** Arbejder, han fandt sit egentlige Studiefelt, Eksperimentopsykologien, hvis Anvendelse af naturvidenskabelige Metoder ved Udforskningen af Sjælelivet tiltalte hans Sans for det eksakte. I Tilslutning til de af Fechner opstillede Principper skrev han »**Farvernes** elementære Æstetik. En objektiv psykologisk Undersøgelse«, som han 1884 forsvarede for den filosofiske Doktorgrad. 1884—85 studerede han hos Wundt i Leipzig, og efter sin Hjemkomst fik han indrettet et psykofysisk Laboratorium i Metropolitan-skolens Kælder. 1889 opnaaede han Videnskabernes Selskabs **Guldmedaille** for en Prisaftandling, der i noget ændret Form udkom 1892 under Titlen »Hovedlovene for det menneskelige Følelsesliv« (s. A. paa Tysk stærkt ændret; 2. Aufl. 1914 fuldstændig omarbejdet). 1890 blev han midlertidig Docent i Eksperimentopsykologi ved Universitetet. N. A. blev Laboratoriet flyttet til den gamle Polytekniske Lærestalt og 1893 overtaget af Universitetet med L. som Bestyrer. 1902 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab, 1910 ekstraordinær Professor og 1919 ordinær Professor. Han var Medstifter af Selskabet for psykisk Forskning (1905) og af Foreningen for eksperimentel Pædagogik (1914). 1890—1912 virkede han som Censor ved Skolelærereksamen. — Af **L.s** Arbejder,

af hvilke de fleste er oversat paa Tysk (til Dels i »**Pflügers Archiv**«, »**Philosoph. Studien**« og »**Archiv f. die gesamte Psychologie**«), skal foruden de ovennævnte bl. a. følgende anføres: »Forsøg paa en Forklaring af Synsvinklens Indflydelse paa Opfattelsen af Lys og Farve ved direkte Syn« (Vidensk. Selsk. **Skr.**, 1885), »Om Anvendelsen af Middelgradationernes Metode paa Lyssansen« (sst., n. A.), »Om Lysmaaling ved roterende Skiver« (Tidsskr. f. Physik og **Chemi**, 1887), »Om Genkendelse« (Vidensk. Selsk. **Skr.**, n. A.), »Skelneloven« (sst. 1889), »Hypnosen og de dermed beslægtede normale Tilstande« (1890, s. A. paa Tysk), »Overtro og Trolddom fra de ældste Tider til vore Dage«, I—IV (1893—96; 2. helt omarbejdede Udg., I—II, 1920; 1. Udg. paa Tysk 1898 (2. Aufl. 1908), paa Ungarsk 1900, 3. Del paa Svensk 1906), sammen med F. C. C. Hansen »**Ueber unwillkürliches Flüstern**« (Phil. Studien, XI, 1895), »**Grafologien**« (1899), »**Die körperlichen Äusserungen psychischer Zustände**«, I—III (1899—1905; I paa Dansk 1898), »**Ueber die Helligkeitsvariationen der Farben**« (Festschr. W. Wundt zum 70. Geburtstage, II, 1902), »**Sur la nature de l'activité des nerfs**« (Vidensk. Selsk. **Forhandl.**, n. A.), »**Irradiationen som Aarsag til nogle Synsbedrag**« (sst., 1904), »**Sur les concomitants physiologiques des états psychiques**« (sst., 1906), »**Lehrbuch der psychologischen Methodik**« (s. A.), »**Beiträge zur Psychodynamik der Gewichtempfindungen**« (Archiv f. die gesamte Psychologie, VI, s. A.), sammen med R. H. Pedersen »**Vejret og vort Arbejde**« (Vidensk. Selsk. **Skr.**, 1907), »**Sur deux états différents d'adaptation rétinienne à la lumière**« (Vidensk. Selsk. **Forhandl.**, 1909), »**Basilmembranens Svingninger og Helmholtz' Resonansteori**« (sst., n. A.), »**Grundzüge der Psychophysiologie**« (1912), »**Den individuelle sjælelige Udvikling. Grundtræk af den pædagogiske Psykologi**« (n. A., 2. Udg. 1920), »**Om Stemninger i Naturen**« (Vidensk. Selsk. **Forhandl.**, 1913), »**Om Børns Idealer**« (sst., 1916), »**Stofskifte ved sjælelig Virksomhed**« (Vidensk. Selsk. **Skr.**, 1918), »**Størst Udbytte af legemligt og aandeligt Arbejde**«, I—II (1919) og »**Spiritismen og dens saakaldte Beviser**« (1921).

L. har Æren af at have indført Eksperimentopsykologien eller, som han selv foretrak at sige, Psykofysiologien her i Landet. Med Begejstring og utrættelig Energi virkede han for denne Videnskab, og i Aarenes Løb foretog han, til Dels ved Hjælp af Apparater, han selv havde udtænkt og konstrueret, talrige selvstændige Undersøgelser og gennemprøvede i saa vid Udstrækning som muligt fremmede Forskeres Forsøg. En Hovedopgave for hans Undersøgelser var at finde nøjagtige Udtryk for de psykiske og de fysio-

logiske Fænomeners indbyrdes Forhold. Herved førtes han til den Antagelse, at det psykiske er knyttet til en særlig Form for Nerve-energi, der opstaar ved Omdannelse af andre Energiformer og igen kan omdannes til disse. De fra Refleksbevægelserne kendte Hemnings- og Baningsforhold antog han for gældende for alle Hjerneprocesser, og da alle psykiske Virksomheder er knyttet til Hjernefunktioner, mente han, at ogsaa de psykiske Vekselvirkninger **maatte** forstaas som Hemnings- og **Baningsfænomener**. L.s psyko-fysiologiske Hypoteser mødte megen Modstand, men trods al Kritik er dog flere af hans Grundsynspunkter blevet staaende, ligesom det ogsaa er almindelig erkendt, at han har leveret en Række værdifulde Enkeltundersøgelser af blivende Betydning; bl. a. skyldes Opdagelsen af de saakaldte paradoksale Kuldefornemmelser ham. Ved sine Undersøgelser over okkulte, særlig spiritistiske Fænomener blev han kendt i vide Kredse i Ind- og Udland. Banebrydende her hjemme var ogsaa hans Arbejde for at vække Forstaaelse for de i Udlandet gjorte Forsøg paa en praktisk Anvendelse af de eksperimentalpsykologiske Metoder. Han udarbejdede en Række Prøver for Hærens og Marinens Flyvere og anviste Veje for eksperimentalpædagogiske og erhvervspsykologiske Undersøgelser. Oprettelsen af Psykoteknisk Institut og Ansættelse af videnskabeligt uddannede Skolepsykologer skyldes i sidste Instans L.s forberedende Arbejde. — R. 1918. — Relief i Psykologisk Laboratorium.

T. Baumgarten: Familien Tørsleff, 1913, S. 48. Univ. Progr. 1884, S. 29 f. Naturens Verden, IV, 1920, S. 118—29. Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908 (se Registeret). Aa. Nording i Aarskr. for psykisk Forskning, 1914, S. 85 ff., 89 ff. W. Wundt: Erlebtes u. Erkanntes, 1920, S. 311 f. R. H. Pedersen i Naturens Verden, V, 1921, S. 393—99. Samme i Archiv f. die gesamte Psychologie, XLII, 1922, S. 283—94. C. N. Starcke i Univ. Progr. Nov. 1921, S. 107—10. H. Høffding: Mindeord (Vidensk. Selsk. Forhandl., 1922, S. 47—50). Samme: Erindringer, 1928, S. 163, 259. A. Aall i Scand. Scientific Review, I, 1922, S. 7—13. E. Rubin i Tilskueren, 1926, I, S. 411—15. Samme: Mennesker og Høns, 1937, S. 5—18.

S. V. Rasmussen.

Lehmann, Carl Frederik Mozart, 1858—1933, Borgmester. F. 14. Nov. 1858 i Kbh. (Garn.), d. 6. Juli 1933 sst., Urne paa Søllerød Kgd. Forældre: Professor, Dr. med. Heinrich L. (s. d.) og Hustru. Gift 1° 25. April 1884 i Branderslev med Henriette Sophie Schwensen, f. 18. Juli 1860 paa Helgenæs ved Nakskov, d. 2. Okt. 1905 i Kbh., D. af Proprietær, senere Bibliotekar i Studenterforeningen og Torvemester Reinhold Christian Bernhard S. (1829—1917) og Agathe Johanne Margrethe Neergaard (1838—1919). 2° 11. Jan. 1908 i Søllerød med Camilla Marie Budelmann, f. 23. Sept.

1857 i Birkerød (Trin.), d. 10. Jan. 1932 i Kbh., Adoptivd. af Grosserer Herman Frederik B. (1817—79) og Martha Marie Eleonora Wiegh (1824—1913).

L. lærte Landvæsenet hos **Gehejmerraad** Tesdorpf paa Ourupgaard og var derefter i nogle Aar ved Handelen her og i England, indtil han 1886 blev ansat som Assistent i Magistratens 3. Afdeling (**Fattigvæsenet**). S. A. blev han Fuldmægtig paa Almindelig Hospital og 1905 dettes Inspektør, i hvilken Stilling han gjorde sig fortjent ved sit gode Forhold over for Hospitalets Beboere. Han deltog derhos meget i filantropisk Virksomhed og valgtes 1910 til Borgmester for Magistratens 3. Afdeling efter en mellem den konservative og den radikale Gruppe sluttet Overenskomst, der medførte, at Socialdemokraterne, der da var det største Parti, ikke fik deres Kandidat, Chr. Christiansen, valgt. Som en naturlig Følge heraf blev L. ikke genvalgt, da Loven af 1917 traadte i Kraft, og Magistratens Medlemmer herefter valgtes efter **Parti**linier og paa Aaremaal (otte Aar). I hans korte Borgmestertid skete der ikke Fremskridt af større Betydning, ikke mindst fordi Halvdelen faldt i Krigsaarene, hvor Dyrtiden og specielt Indkvartering af husvilde og Forsørgelse af arbejdsløse var Faktorer, som i høj Grad lagde Beslag paa Forsørgelsesvæsenets Arbejde. I Marts 1917 paabegyndte Folkekøkkenet sin Virksomhed med Salg af billig Middagsmad fra syv Udleveringssteder, 1914 oprettedes den første kommunale Vuggestue paa Jagtvej, og kort efter en paa Østerbro, og 1917 paabegyndtes Arbejdet med Oprettelse af et Plejehjem for Børn, hvis Hjem midlertidig er opløst. — Efter sin Afgang 1917 fortsatte L. sit filantropiske Arbejde og var Formand for det kgl. Blindeinstitut, Hjem for arbejdsføre blinde Kvinder og den gensidige Hjelpeforening for kvindelige Haandarbejdere, Forretningsfører for de Puggaardske Legater og Formand for Efterslægtsselskabets Direktion, Næstformand i Hvile- og Rekreationshjemmet for Kvinder og for Dansk Spireselskab samt Medlem af Bestyrelsen for en Række Selskaber, hvoraf kan nævnes Kbh.s Understøttelsesforening, Børnehjælpsdagens Hovedkomité, Julemærkekomiteen, Høstblomstkomiteen og **Welanderhj** emmet. 1914 oprettede han Dronningens Centralkomité, hvis Formand han var til 1917. — R. 1910. DM. 1917. — Malerier af Frants Henningsen 1905 i De gamle By, af Henrik Lund 1922 i Familieeje og af Otto Christensen 1933 paa Raadhuset. Portrætteret paa Gruppebillede af Edv. Lehmann 1863. Buste af J. R. Gauguin 1920 paa Blindeinstituttet. Tegning af Gerda Ploug Sarp 1917.

Lehmann, Caroline, 1825—79, Operasangerinde. F. 6. April 1828 i Kbh. (Petri), d. 15. Okt. 1879 sst. (**Matth.**), begr. paa Frbg. **Forældre:** Blikkenslagermester Albinus Martin L. (1780—1861) og Anna Cecilie Borrebye (1782—1869). Ugift.

C. L. blev kort efter sin Konfirmation ansat i Det kgl. Teaters Kor. Hun fik sin Stemme uddannet af C. Helsted og debuterede 3. Jan. 1848 med Held som Benjamin i »Joseph og hans Brødre«. Skønt hendes Stemme oprindelig var Alt, lod man hende dog optræde i en Række saakaldte »Spilleroller«, i Reglen Sopranpartier, hvis høje Leje hun i Begyndelsen ikke rigtig beherskede; ikke desto mindre gjorde hun stor Lykke paa Grund af det følelsesfulde Foredrag og udtryksfulde Spil. I Løbet af tre Aar fastslog hun sit Ry i Partier som Romeo i »Familierne Montecchi og Capuletti«, **Agathe** i »Jægerbruden«, Anna i »Den hvide Dame« og Clara i »Ludlams Hule«; men da hun ikke kunde opnaa fast Ansættelse og i det hele taget var meget utilfreds med Forholdene, rejste hun 1852 til Udlandet. Efter at have givet Koncerter i Hamburg og Leipzig drog hun til Amerika, hvor Jenny Lind netop havde fejret store Triumfer. C. L. gjorde Lykke som Koncertsangerinde; man beundrede hendes »mageløse Trille« og »Stemmens sympatiske Klang«, og det var egentlig hendes Mening at bosætte sig i Amerika, men Klimaet tvang hende tilbage til Europa, hvor hun snart skabte sig et stort Navn som Operasangerinde. Umiddelbart efter Tilbagerejsen, 1855, blev hun i Amsterdam tiljublet som Donna Anna i »Don Juan« og Fides i »Profeten«, og n. A. fortsatte hun sin Succes ved et Gæstespil i Berlin, hvor man særlig beundrede hendes Norma og Valentine i »Huguenotterne«. Fra nu af var hun en skattet Kraft ikke alene paa de tyske Operascener, men ogsaa ved **Gewandhauskoncerterne** i Leipzig. Hun besøgte ogsaa Skandinavien, **optraadte** bl. a. baade i Stockholm og Oslo. 1858 kom hun til Kbh. med Robertis tyske Operatrup, der gav Forestillinger paa Vesterbros Teater og Folketeatret, og 1860 blev hun engageret som Gæst til Det kgl. Teater, hvor hun udførte Romeos Parti og Titelrollen i »Norma«. Man beundrede ganske vist hendes »udholdende Trille samt Løb og Kadencer«, men man fandt dog, at hendes noget robuste Skikkelse passede daarligt til Romeos Rolle, og at hun manglede Ild og Begejstring som Norma. — Litografi fra F. E. Bordings Etablissement 1867.

Th. Overskou: Den danske Skueplads, V—VII, 1864—76. H. H. Nyegaard i Ill. Tid. 6. Jan. 1867. Berl. Tid. 16. Okt. 1879. Teatret, IX, 1909—10,

Torben Krogh.

Lehmann, Otto Ludvig Edvard, 1815—92, Portræt- og Genremaler. F. 30. Jan. 1815 i Kbh. (Garn.), d. 7. Dec. 1892 sst., begr. sst. (Ass.). Forældre: Miniaturemaler og Tegnslærer Johan Peter Christian L. (1786—1846) og Johanne Lassen (ca. 1795—1841). Ugift.

L. kom som trettenaarig paa Akademiet og udstillede allerede 1829 første Gang paa Charlottenborg. Ligesom han senere i Livet ikke naaede frem i de forreste Rækker, opnaaede han i Akademietiden kun **Sølvmedailler**. Han fik dog Rejsestipendier, for hvilke han 1842—44 kunde opholde sig i Italien og Paris; her udførte han »mindre Studier efter Naturen samt nogle Copieringer paa Gallerierne«. 1849 fik han den Neuhausenske Præmie. Det københavnske Borgerskab fandt Behag i hans letløbende Portrætkunst; karakteristisk er hans Udformning af **Gruppebilleder**: hele Familien samlet i fineste Puds som til Selskab i Dagligstuen. Man ser af disse Malerier, at L. ikke raadede over synderlig Kunnen. Heldigst viser hans Evner sig i løse Tusch-Studier og i de Litografier, som han udførte i sine yngre Aar. Arbejder af L. findes i Kobberstiksamlingen; derimod blev han aldrig repræsenteret paa Galleriet. — Selvportræt i Tegning 1845 (Fr.borg). Tuschtegning af F. M. Schou 1852 (»Kaféscene«, sst).

P. Krohn i Tidsskr. for Kunstindustri, 2. Rk., II, 1896, S. 153. V. Neiiendam i Samleren, I, 1924, S. 163 fif. S. Schultz i Danske i Paris gennem Tiderne, II, 1, 1938, S. 279.

Erik Zahle.

Lehmann, Johannes Edvard, 1862—1930, Religionshistoriker. F. 19. Aug. 1862 i Kbh. (Garn.), d. 23. Marts 1930 sst., Urne paa Frbg. Kgd. Broder til Carl L. (s. d.). Gift 3. Jan. 1896 paa Frbg. med Malerinden Karen Marie Wiehe, f. 12. Okt. 1869 i Kbh. (Johs.), D. af kgl. Skuespiller Johan W. (s. d.) og Hustru.

L.s fædrene Slægt stammede fra de tyske Embedsfamilier, og hans Fader følte endnu Samhørigheden med disse; en Arv herfra mærkede man i L.s kritiske Holdning over for nationalliberale Ideer. I øvrigt var hans Hjem præget af det daværende københavnske Borgerskabs solide Dannelse, og litterær Smag og Kundskab dannede et Fundament i hans senere Udvikling. Efter Studentereksamen 1880 fra Metropolitanskolen studerede han Teologi og tog 1886 teologisk Embedseksamen. Samtidig drev han filosofiske Studier under Kromans Vejledning. Han regnede Kroman og Buhl for at være dem, han skyldte mest blandt sine Studenterlærere. Foraaret 1886 tilbragte han som **Tegnér-Oehlschlager'sk** Stipendiat i Lund og grundlagde derved en Forbindelse med svensk

Universitetsliv, som senere skulde blive af Betydning. 1886—92 levede han af Undervisning dels i **Kbh.**, dels i Kalundborg, men gav sig samtidig af med religionsvidenskabelige Studier. Efter 1890 at have faaet Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om et saa stort Spørgsmaal som »Den religiøse Følelses Natur og psykologiske Oprindelse og dens etiske **Betydning**« blev han fra 1892 gennem Stipendier sat i Stand til at foretage Studierejser i Tyskland, Holland, England, Frankrig og Italien, i alt i fem Aar. Paa disse søgte han at erhverve sig et Grundlag for Studium af Religioner, der ligger uden for Teologiens almindelige Omraade; navnlig stræbte han efter at skaffe sig saa meget Kendskab til forskellige orientalske Sprog, at han derved fik Adgang til vigtige Religioners religiøse Kildeskrifter. Saaledes førtes L. ind i Religionshistorien, der i Løbet af 19. Aarh.s sidste Halvdel havde udviklet sig til en selvstændig Videnskab. I Holland kom han i Forbindelse med nogle af de første Universitetsprofessorer, der repræsenterede Religionshistorien som selvstændigt Universitetsfag, **Tiele** og hans Efterfølger Chantepie de la Saussaye i Leiden. Sidstnævnte, en højt kultiveret Repræsentant for hollandsk Universitetsdannelse, indførte L. i den videnskabelige Verden ved at lade ham skrive Afsnittene om Grækere, Indere og Persere i hans »Lehrbuch der Religionsgeschichte« (2. Opl. 1897), et Værk, af hvilket L. senere selv blev Medudgiver. 1896 udkom L.s Disputats »Om Forholdet mellem Religion og Kultur i Avesta«. Den blev en Forstudie til hans større Værk »Zarathustra« (I—II, 1899—1902), som gik ud paa at skildre en historisk betydningsfuld Religion med dens Forudsætninger, det Præg, den fik af sin Stifter, og den Udvikling, den fik i præstelig Teologi. I et lille Lejlighedsskrift »Hedensk Monoteisme« (1897) gjorde han klart Rede for et dengang aktuelt Spørgsmaal i Religionsvidenskaben. L. havde saaledes grundlagt et religionshistorisk Forfatterskab, og ved Oprettelsen af et Docentur i Religionshistorie ved Universitetet 1900 blev han den første Universitetslærer i dette Fag her i Landet. L.s Formaals med de nævnte Studier havde været at opnaa et Overblik og en kulturhistorisk Forstaaelse. Han følte nu Trang til at delagtiggøre større Kredse i det, han havde erhvervet. Inden for Universitetet fik han i Samarbejde med andre indrettet Kursus af almindelig kulturel Interesse for Studenterne. Blandt Teologerne søgte han at skabe nyt Liv ved Oprettelsen af Ny teologisk Forening, i Tilknytning til hvilken han udgav en Serie »Fri Forskning og positiv Kristendom« fra 1905, som i den liberale Teologis Aand skulde bygge Bro mellem de teologiske og de almindelige kulturelle

Interesser. Gennem en Oversættelse af W. James: »Religiøse Erfaringer« (sammen med Christine Mønster, 1906; 3. Udg. 1919) indførte han hos os et nyt Bidrag til Belysning af Problemet om Religionens psykologiske Grundlag. Samtidig virkede han som en meget søgt Foredragsholder over hele Landet. Et Emne, han i disse Aar tog op, var det pædagogiske, som i Virkeligheden hang nøje sammen med hans øvrige Virkeomraade. Han havde følt sin egen Skoletids Metoder som et dræbende Terperi, og hans Virken for en stærkere Livsudvikling og en større aandelig Horisont **maatte** medføre Ønsket om en stærkere Opøvelse til Selvarbejde i Skolen. »Opdragelse til Arbejde« (1910, svensk Udg. 1909, tysk 1913) var Titlen paa hans Bog herom; den efterfulgtes af et Par andre Værker om Børns og unges Oplæring. Et Udslag af alle disse Interesser i Forening var Udgivelsen af »Bibelbog for Skole og Hjem« (sammen med Johs. Pedersen, 1. Udg. 1909), der skulde give de unge en Mulighed for at skabe sig et direkte Indtryk af bibelske Personligheder og Ideer. Under hele denne Virksomhed fulgte L. stadig Udviklingen i Religionshistorien. Foruden en Del mindre Afhandlinger udgav han »Mystik i Hedenskab og Kristendom« (1904, ny Udg. 1921; Udg. paa Tysk, Hollandsk, Engelsk og Svensk), som tegnede en Række Billeder af vidt forskellige religiøse Personligheder, og en Bog om Buddha (1907, ny Udg. 1915 og 1920; tysk Udg. 1911) samt to store tyske Afhandlinger »Die Anfänge der Religion und die Religion der primitiven Völker« i »Kultur der Gegenwart« (1906) og »Erscheinungswelt der Religion« i »Die Religion in Geschichte und Gegenwart« (1910), hvori han sikkert og klart skildrede den daværende Forsknings Opfattelse af et stort Omraade af Religionshistoriens Problemer og Stof. Disse Artikler bidrog vistnok til, at han 1910 blev kaldet til Berlin som Professor i Religionshistorie og Religionsfilosofi, den første Stilling af den Art, som oprettedes i Tyskland. I Berlintiden udgav L. i Samarbejde med andre en »Textbuch zur Religionsgeschichte« (1912, 2. Udg. 1922). Milieuet i Berlin var ham imidlertid for fremmed, og 1913 tog han mod en Kaldelse til Lund som Professor i »teologisk Encyklopædi«, hvorunder væsentlig forstaas Religionshistorie. Efter Afskeden 1927 tilbragte han sine sidste Aar i Kbh. I Perioden fra 1913 udfoldede L. en rig litterær Virksomhed og var hyppigt paa Foredragsrejser i Nordens Lande, mest i Danmark. I Foredrag og Artikler i Aviser og Tidsskrifter tog han Dagens Spørgsmaal op. Han skrev paa ny om Ungdomssagen, men ogsaa om Kvindesagen, om dansk Karakter og Kultur (især »Lighedens Land« 1917), med Iagttagelser ud fra sit Livs og sine Studiers

rige Erfaringer. Nye Bidrag til Religionsvidenskaben gav han bl. a. i »Religionsvetenskapen«, I (1914), som giver et Overblik over Forskningshistorien og over Religionens ydre **Former**; i »Myter och Sagor« (1925) beskriver han de forskellige Typer af Sagn og Myte. En Række **Olaus-Petri** Forelæsninger, »Stedet og Vejen« (svensk Udg. 1917, dansk 1918), er bygget over Modsætningen mellem Stedbundetheden i den af Kultus beherskede Religion og Profetens Uafhængighed, der viser hen til Adfærd og indre Liv som det afgørende. Trods den Spredning, som karakteriserer L.s Forfatterskab, bevarede han sin Friskhed og dermed sin Myndighed ikke blot i religionsvidenskabelige, men i almindelige kulturelle Spørgsmaal. Han skrev et levende Sprog og havde en sikker Stil-sans, der ogsaa viste sig, naar han skrev om litterære Spørgsmaal. I et lille Essay om H. C. Andersen skildrer han mesterligt dennes ejendommelige Evne til at bevare sit Sinds oprindelige »Primitivitet« og give denne et plastisk litterært Udtryk. I Bogen om Grundtvig (1929, efter en svensk Forløber 1927), L.s sidste Værk, kommer alle hans Evner til deres Ret. Han giver her en moden Skildring af en af dansk Aandshistories store, set i religionshistorisk Perspektiv og i nøje Samfølelse med det Milieu, hvori han levede. — **Breve** til og fra L. i Det kgl. Bibliotek. — **R. 1913.** — Maleri af Encke, Berlin. Tegninger af Karen Lehmann.

Vilh. Grønbech i Univ. Progr. Nov. 1930. Gads dsk. Mag., s. A., S. 257—73.

Joks. Pedersen.

Lehmann, Georg Carl **Heinrich**, 1815—90, Læge. F. 27. Okt. 1815 i Kbh. (Petri), d. 16. Sept. 1890 sst. (Jac), begr. sst. (Ass.). Forældre: Kommitteret, Justitsraad, senere Konferensraad Martin L. (s. d.) og I. Hustru. Gift 29. April 1843 i Kbh. (Holmens) med Claudine Hansine (Signe) Mackeprang, f. 22. Maj 1819 i Kbh. (Holmens), d. 10. Marts 1911 sst., D. af cand. med., senere **Regimentskirurg** Hans Marcus M. (1793—1874) og Caroline Vilhelmine Carlsen (1794—1882).

L. blev Student 1834 fra Borgerdydskolen i Kbh. og tog 1840 Lægeeksamen. Som Kandidat paa Almindelig Hospital begyndte han derefter at studere Oftalmologi, og til videre Uddannelse heri foretog han 1841 en Studierejse til Paris og Wien. Derefter praktiserede han i Kbh., var 1842—64 Underlæge ved Kongens Livkorps og 1843—72 Distriktslæge, idet han tillige en Tid tog livlig Del i de lægevidenskabelige Fremskridtsbevægelser, var Sekretær i Filatrien og 1844—45 Medredaktør af »Ugeskrift for Læger«. 1846 tog han den medicinske Licentiatgrad ved en Afhandling

om Betydningen af Øjets Vandvædske; den vakte megen Opmærksomhed ogsaa i Udlandet og gav Anledning til fortsat videnskabelig Diskussion, der imidlertid her hjemme til Dels førtes paa en uværdig og L.s fine Æresfølelse krænkende Maade, hvorved hans Lyst til videnskabelig Virksomhed ogsaa synes at have lidt et Knæk. I praktisk Henseende var han derimod fremdeles meget virksom for sit Specialfag, og efter Afslutningen af den slesvigske Krig, under hvilken han havde været Overlæge ved forskellige Lazaretter, foretog han igen en Studierejse for i Prag og Berlin at gøre sig bekendt med Fagets store nye Fremskridt, med hvis Hovedbærer i den følgende Tid, v. Graefe, han traadte i en personlig Forbindelse, som han vedligeholdt til 1864. Efter Forbilledet fra v. Graefes Klinik oprettede han 1852 en Poliklinik, der 1855 udvidedes til en kommunal Anstalt. 1853 var han Koleralæge. Under Epidemien af ægyptisk Øjensygdom 1864—65 var han Læge ved det paa St. Annæ Plads indrettede kommunale Øjenhospital, 1864—77 Læge ved den kommunale Øjenklinik i Frelserens Arbejdshus. 1872 blev han Læge ved Blindeinstituttet, 1874 ved Døvstummeinstituttet. 1884 blev han Medlem af Blindeinstituttets Bestyrelse. — Naar L. ikke indfrie de i hans Ungdom givne videnskabelige Løfter og i sin senere Periode næppe holdt sig paa Højde med den rivende Udvikling i Oftalmologien, skyldtes dette vistnok for en Del hans mange andre, især æstetiske Interesser. Han havde en poetisk Aare, men Musikken laa hans Hjerter nærmest; ikke blot var han en fin udøvende Musiker, men virkede paa forskellig Maade for denne Kunsts Fremme, saaledes som Bestyrelsesmedlem i Musikforeningen. Han paatog sig ogsaa filantropiske Opgaver, blev tidligt knyttet til Administrationen af de Puggaardske Legater og udgav 1888 en Levnedsbeskrivelse af Legatstifteren med en dertil knyttet Redegørelse for Legatbestyrelsens Virksomhed. — Tit. Professor 1854. — R. 1850. — Maleri 1840 af Edv. Lehmann (Blindeinstituttet); Kopi i Medicinsk Selskab. Tegninger af J. Møller 1841 og af Edv. Lehmann 1855. Portrætteret paa Just Holms Gruppebillede 1848 af medicinske Kandidater og Edv. Lehmanns Gruppebilleder 1852 og 1863.

Bibliotek for Læger, 7. Rk., I, 1890, S. 595 f., 604. Ill. Tid. 5. Okt. s. A. G. Norrie: Den danske Oftalmologis Historie, 1925 (se Registeret).

Jul. Petersen (H. Rønne*).

Lehmann, Henrik Julius, 1869—1925, administrativ Embedsmand. F. 30. Aug. 1869 i Kbh. (Trin.), d. 28. Nov. 1925 sst., begr. sst. (Vestre). Forældre: Reservelæge, Dr. med., senere Dekan

nus i Det kgl. Sundhedskollegium Julius Christian L. (s. d.) og Hustru. Gift 17. Aug. 1900 i Lübeck (**Domk.**) med Gertrud (Gerta) Klug, f. 29. Juni 1876 i Liibeck (**Ägidienk.**), D. af Sagfører, Dr. jur., senere Senator og Borgmester Heinrich K. (1837—1912) og Emma Reddelien (1847—1923).

L. blev Student 1887 fra Metropolitanskolen, 1893 cand. jur. og var derefter Fuldmægtig ved Amager Birk og ved Thisted Amt. 1896 blev han Volontør i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, 1897 Assistent sst., 1909 Fuldmægtig, 1910 tillige Ekspeditionssekretær og 1912 fung. Kontorchef; 1914 fik han kgl. Udnævnelse som Kontorchef, gik ved Ministeriets Deling 1916 over i Undervisningsministeriet og udnævntes 1919 til Amtmand over Thisted Amt. — Inden for Ministeriet var L. især sysselsat med Skolesager og var en Autoritet i alle Spørgsmaal vedrørende Folkeskolevæsenet. Han udgav 1909 »Haandbog i Lovgivningen om den danske Folkeskole, systematisk Fremstilling«, et fortrinligt tilrettelagt og meget benyttet Værk, der 1917 udkom i 2. Udg. og 1930 i 3. Udg. (ved A. Barfod, **C. Hegermann-Lindencrone** og **K. Paludan-Müller**). 1914 udgav han samme Haandbogs »kronologiske Fremstilling«, hvis 2. Udg. fremkom 1924. Stor Betydning for sin Tid havde ogsaa »Skoleloven. Lov af 29. Marts 1904« (1904), 1906 efterfulgt af et Tillæg. Endvidere redigerede L. (sammen med **O. Damkier**) Aargangene 1909—17 af »Love og Ekspeditioner vedr. Kirke- og Skolevæsenet«. — 1909—19 var han juridisk Sekretær ved Sundhedsstyrelsen og som Amtmand i Thisted Formand i Direktionen for **Thisted—Fjerritslev-Jernbanen** (1919—25) og fra 1921 Formand i Tilsynsraadet for Sparekassen for Thisted Amt. For de statsunderstøttede offentlige Biblioteker nærede han levende Interesse og var som Medlem af Statens Bogsamlingskomité 1910—20 og af Biblioteksraadet fra 1920 med til at forberede og udforme de Rammer for Biblioteksvæsenets Ordning, som fastlagdes ved Loven af 5. Marts 1920. 1919 tog han Initiativet til Sammenlutning af Foreningerne »Danmarks Folkebogsamlinger« og »Dansk Biblioteksforening« til »Danmarks Biblioteksforening«. Ogsaa paa et andet Omraade ydede L. en betydningsfuld Indsats, idet han som Formand 1914—19 for Centralforeningen for Ministeriernes Embedsmænd og Assisterter med stor Iver virkede for, at Centraladministrationens Personales Arbejds- og Levevilkår forbedredes. Som Foreningens Repræsentant i Lønningskommissionen af 1917 fik han udvirket, at Lønningsloven af 1919 paa adskillige Punkter imødekom de ministerielle Tjenestemænds Ønsker. Ved hans Initiativ og Forhandlingsevne, der støttedes af udprægede formelle

Evner og en repræsentativ, rolig og korrekt Fremtræden, arbejdede Centralforeningen sig frem til at blive en fast Organisation, der sammen med Den danske Dommerforening og **Universitetsforeningen** dannede et fælles Organ, Danske Stats-Embedsmænds Samraad, omfattende hele den **højere** Embedsstand. Ogsaa det fælles-nordiske administrative Samarbejde havde hans Interesse, og han deltog med Kraft i det grundlæggende Arbejde for Nordisk administrativt Forbund. — R. 1912. DM. 1922. — Tegning af Tycho Jessen 1887 i Privateje.

Studenterne fra 1887, 1912, S. 6. L. Kragballe: Stamtavler over Slægterne Kragballe m. fl., 1870. Ministeriernes Maanedssblad, III, 1919, S. 90. Bogens Verden, VII, 1925, S. 159.

A Falk-Jensen.

Lehmann, Johann Friederich Gotthilf, 1725—81, Officer. F. 30. Nov. 1725 i Bergen, d. 26. Nov. 1781 i Ribe, begr. sst. Forældre: Kaptajn Johann L. (d. 1729, formentlig gift 1° med Ellen Margrethe Nygaard) og Anna Elisabeth **Bøhme** (ca. 1696—1760). Gift 1765 med Maria Anna Henriette Friderica v. **Leuenfeld**, f. 26. Marts 1739 i Altona, d. 8. Jan. 1799 i Itzehoe, D. af kar. Ritmester, senere Oberst Marcus Heinrich **Trechow** v. L. (ca. 1700—64) og Sophia Meta v. Amthor.

L., hvis Forældre var yderst fattige, blev ti Aar gammel indskrevet som Volontær, var Landkadet 1739—47, da han blev Fændrik i Infanteriet, 1755 Sekondløjtnant, n. A., da han afgik til den kejserlige Hær i Ungarn for at følge Krigsbegivenhederne, virkelig Premierløjtnant. Senere var han ved den russiske Hær. Efter med Udmærkelse at have deltaget i seks Felttog vendte han hjem 1761 og var i fremmed Tjeneste avanceret 1758 til Kaptajn, n. A. til kar. Major, 1760 til Terts- og Sekondmajor, n. A. til Oberstløjtnant. Hans Avancement hjemme var foregaaet betydelig langsommere, men 1762 blev han dog som Sekondmajor kar. Oberstløjtnant i sit Regiment og ved Hærens Udrykning til Mecklenburg ansat i **Saint-Germains** Stab som **Generalkvartermester**-løjtnant direkte under **Gähler**. Han var herved optaget i den **Saint-Germain—Gähler'ske** Kreds, og ved Sammenslutningen af Monarkiets Artillerikorps med en tysk Fyrste som Chef blev han 1764 1. Oberstløjtnant i Artilleriet og Kommandør for dette i Chefens Fraværelse, og da denne Fraværelse snart blev konstant, blev L. faktisk Chef. Han var en overordentlig intelligent og virkelysten Officer med megen Krigserfaring, men hverken praktisk eller teoretisk uddannet som Artillerist, hvorfor han begrænsede sig til Administration og Inspiceringer. Jan. 1767, kort før Saint-

Germain for anden Gang kom til Magten, blev L. udnævnt til Oberst og Chef for et Infanteriregiment i Rendsborg, og da **Saint-Germain** atter traadte til, fik L. Regiment i Kbh. og blev Adjoint hos **Gähler** i Direktoratet; men ved **Saint-Germains** endelige Afgang sidst paa Aaret fik L. Besked om ikke mere at beskæftige sig med Direktoratets Sager, og n. A. byttede han mod en Pengegodtgørelse fra Regimentet i Kbh. til et i Rendsborg. Hans nære Forhold til **Gähler** bragte ham ogsaa i nogen Forbindelse med Struensee, men nogle Maaneder før Katastrofen Jan. 1772 trak han sig ud af disse Forhold for at vende tilbage til sit Regiment, og under Struenseeprocessen vidste han »med megen Fasthed« at værgе for sig, skønt han havde Rantzau og **Köller**, ja endog **Gähler** til Fjender. Under den delvise Mobilisering mod Sverige 1773 udnævntes han til Generalkvartermester for Hæren i Danmark og Holsten, og ved Kampene 1772—74 om Hærens betydningsfulde Omdannelse var han førende blandt Infanteriofficererne, fra 1774 som Generalmajor. Som Regimentschef kom L. 1776 i Konflikt med en Del Godsejere, idet disse klagede over, at han mishandlede Folkene. L. var en fortrinlig og human Chef, men han kunde af Tjenstiver være noget rask paa Haanden og paadrog sig en meget skarp Tilrettevisning fra Arveprinsen gennem Kollegiet.

Danmarks Adels Aarbog, XLI, 1924, S. 465. E. Holm: Danmark-Norges Hist. 1720—1814, V, 1906. Aage Friis: **Bernstorffske** Papirer, I, 1904. N. Tide-mands Optegnelser 1766—1828, 1881, S. 107. K. C. Rockstroh: Udviklingen af den nationale Hær, III, 1926. Holger Hansen: **Inkvisitionskommissionen** af 1772, I—IV, 1927—36 (se Registrene). *Rockstroh (H. W. Harbou).*

Lehmann, Julius Christian, 1836—1901, Læge. F. 6. Maj 1836 i Kbh. (Frue), d. 2. Jan. 1901 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Kopist i Generaltoldkammeret, senere Toldkasserer, Etatsraad Johan Christian Julius L. (1801—88, gift 2° 1844 med **Erasmine** Henriette Fog, 1810—85) og Helene Dorothea Kirstine Fog (1803—37). Gift 22. Okt. 1868 i Travemunde med Emilie Elisabeth (Betzy) Behrens, f. 10. Maj 1840 i Lübeck, d. 7. Nov. 1919 i Kbh., D. af Jernbanedirektør Heinrich B. (1804—76) og Helene Marie Augusta **Jütting** (1819—53).

L. blev Student 1853 fra Nykøbing F. og medicinsk Kandidat 1859. S. A. virkede han som Koleralæge i Aarhus og blev selv haardt angrebet af Sygdommen. Han var Kandidat ved Frederiks Hospital 1860—63 og erhvervede 1862 Doktorgraden (»Nogle Bidrag til Oplysning om **Perinephritis**«). Efter en Studierejse 1863—65 var han Reservelæge ved Kommunehospitalet 1865—68

og Visitator ved samme Hospital 1868—72. Han var Kommune-læge i Kbh. 1872—93 og Læge ved den medico-pneumatiske Anstalt 1875—90. 1871—89 var han Redaktør af »Bibliotek for Læger« og i samme Tidsrum Censor ved Lægeeksamen. 1882 blev han Medlem af Sundhedskollegiet og ledede fra 1889 dets Forretninger som dets faste Dekanus. Han blev Medlem af det Classenske Litteraturselskabs Bestyrelse 1890. Ved forskellige internationale sanitære Konferencer og Kongresser fungerede han som den danske Regerings delegerede. Hans videnskabelige Virksomhed samlede sig navnlig om en grundig Udforskning af Lungesvind-sotens Forhold i Danmark. Foruden et populært Skrift om denne Sygdoms Aarsager, Udbredelse og hygiejniske Behandling (1880) har han offentliggjort statistiske Undersøgelser om Sygdommens Dødelighed i Kbh. (1882) og de danske Provinsbyer (1884), videre udførte i hans Hovedarbejde, »Bidrag til Kundskab om Lunge-svind-sotens Forekomst i Danmark« (1886). — R. 1884. DM. 1892. K.² 1900.

Julius Petersen (*Axel Borghjærg**).

Lehmann, Julius Martin David, 1861—1931, Operainstruktør. F. 14. Juli 1861 i Kbh. (Garn.), d. 2. Dec. 1931 sst., Urne paa Søllerød Kgd. Broder til Alfr. L. (s. d.). Gift 3. Dec. 1890 i Kbh. (Garn.) med Agnete Hartmann, f. 5. Dec. 1868 i Kbh. (Johs.), d. 30. Jan. 1902 sst., D. af Organist, senere Professor Emil H. (s. d.) og Hustru.

L., der blev Student 1878 fra Metropolitanskolen og mag. art. i Tysk 1885, virkede i de unge Aar som Teateranmelder, dels ved »Morgenbladet«, dels ved »Nationaltidende«. Han førte en ganske letløbende Pen og debuterede som dramatisk Forfatter paa Det kgl. Teater 1884 med det lille Skuespil »Afdansning«, der blev smukt udført af Fru Eckardt og Emil Poulsen, og som Teatrets Censor Erik Bøgh roste uforbeholdent. Hans Kærlighed til Scenens Kunst skulde imidlertid faa andre og mere frugtbare Udslag, nemlig som Sceneinstruktør. Da F. A. Cetti 1888 maatte fratræde Ledelsen af Dagmar-teatret, blev den overtaget af L. paa Personalets Vegne, og s. A. skabte Riis-Knudsen det litterære **Dagmar-teater** sammen med Mantzius og L. 1890 gik L. til Folketeatret, og 1893 blev han endelig knyttet til Det kgl. Teater, hvor han blev Pietro Krohns Afløser som Økonomiinspektør og Sceneinstruktør. I den sidste Egenskab udførte han gennem Aarene et stort og samvittighedsfuldt Arbejde, særlig inden for Operaen, hvor han bl. a. iscenesatte en lang Række Wagner'ske Værker, »Ringene«, »Tristan og Isolde« og »Parsifal«, Værker af Puccini, »Bohème« og »Mme

Butterfly», **Tschaikowskys »Eugen Onegin**», **Richard Strauss' »Rosenkavalleren**» og endelig adskillige danske Operaer, deriblandt **Carl Nielsens »Saul og David**» og **»Maskarade**» og **Hakon Børresens »Den kgl. Gæst**» og **»Kaddara**». L.s hele Personlighed og kunstneriske Virke prægedes først og fremmest af en fin og stiltfærdig Kultur, en næsten pertentlig Orden og Akkuratesse, en ikke ringe sproglig og musikalsk Sans og Respekt for Opgaven. Vel savnede man ofte i L.s Iscenesættelser den store forløsende Fantasi, Evnen til at begejstre og finde nye Veje; men det gennemkultiverede og dygtige Arbejde, han præsterede, har alligevel haft stor Betydning for den danske Operascene, der netop i denne Periode oplevede et virkeligt Højdepunkt. — R. 1904. DM. 1923. — Maleri af Olga Lau 1929 i Familieeje.

Nationaltidende 13. Juli 1921. Dagens Nyheder 30. Sept. 1924 og 21. Nov. 1925. Robert Neiiendam: Det kgl. Teaters Historie, V, 1930. Berl. Tid. 4. Juli og 3. Dec. 1931.

Torben Krogh.

Lehmann, Martin Christian Gottlieb, 1775—1856, Kollegiedeputeret. F. 16. Marts 1775 i Haselau ved Uetersen, d. 4. Okt. 1856 i Kbh. (Petri), begr. i **Petri** Urtegaard. Forældre: Pastor Johann **Gottlieb** L. (1735—1807) og Marie Elisabeth Zornickel (1755—1831). Gift 1° 8. Maj 1809 i Kbh. (Frue) med Frederikke Louise Bech, f. 2. Febr. 1787 i Kalundborg, d. 9. Maj 1834 i Kbh. (Petri), D. af Amtsfuldmægtig, senere Borgmester i **Kbh.**, Etatsraad Peder **B.** (1757—1818) og Susanne Theodora Gottlieb (ca. 1756—1818). 2° 7. Nov. 1835 i Hamburg med Frederikke Baltzer, f. 30. Jan. 1796 i Hamburg, d. 24. Marts 1864 i **Lübeck**, D. af Købmand Gottlob Christian B. (1753—1828) og Marie Carolina Møller (1765—1810).

Efter at have modtaget Undervisning ved Gymnasiet i Altona drog L. til Gottingen, hvor først Teologi, senere Filologi og Naturvidenskab lagde fuldt Beslag paa hans Studier. Han tog Universitetets store Guldmedaille og blev senere Dr. phil. paa et Arbejde om Insekters Sansning. Kort derefter var det Meningen, at han skulde have ledsaget en fornem ung Mand paa Studierejse til Udlandet, men de urolige ydrepolitiske Forhold forpurrede Planen. For L.s Vedkommende fulgte et fireaarigt og meget udbytterigt Ophold hos en kendt engelsk Whigfamilie. Senere var han paa Besøg i Paris, hvor han traf sammen med H. C. Ørsted og gjorde Udkast til en Udgave af Plinius. Han vendte derpaa tilbage til Gottingen, men da han ønskede at faa en Stilling i sit Hjemland, indledte han Forhandlinger med Hertugen af Augustenborg om

et Professorat i Kiel. Dette kunde dog ikke **skaffes**, men ved Hertugens Velvillie kaldtes han til Kbh. og fik **1804** Ansættelse som ekstraordinær Assessor i General-Land-Økonomi- og **Kommercekollegiet**. L. kom til Kbh. i et lykkeligt Øjeblik. Endnu stod Kronprinsen og hans Regering omstraalet af de store Reformers Glans, den florissante Handelsperiode var endnu ikke udrundet, og Kbh.s Befolkning nød i fulde Drag den hurtigt erhvervede Rigdom. Det lykkedes ogsaa L. at komme ind i en stærkt aandeligt og litterært interesseret Kreds, der bestod af Brødrene Ørsted, Oehlen-schläger og hans Søster Sophie og senere Baggesen. Med sin store almene Dannelse og sine Erfaringer fra de mange Aar i Udlandet gjorde han udmærket Fyldest i denne Kreds. Hurtigt tabte Livet dog sit lykkelige Skær. Under Bombardementet mistede L. en stor Part af sine Optegnelser, og ogsaa han fik Tidernes økonomiske Tryk at mærke. Den Agtelse, han hidtil havde næret for Kronprinsens Person, forsvandt under Krigens alt andet end straalende Adjutantregimente, og hans Sind blev forstemt ved Tabet af Norge og ved Statsbankerotten. Til Trods for, at han havde giftet sig ind i en rent dansk Familie, forblev hans Aandspræg stadig tysk, og med Aarene foretrak han alene Omgang med sine tyske Kolleger inden for Centraladministrationen. Stillingen som Assessor ombyttede han **1809** med en Kommitterets Plads, og han blev Medlem af Fabrikdirektionen og **1817** Fabrikdirektør. Han interesserede sig stærkt for Erhvervslivets Udvikling, arrangerede den første Industriudstilling i Kiel og skrev om **Kurvemageri**, Kniplingsindustrien i Tønder samt Fiskeriet ved Kysterne. **1831** blev han Chef for Kanal-, Havne- og Fyrvæsenet og n. A. Deputeret i **General-toldkammer- og Kommercekollegiet**. Han tog sin Afsked **1840**. Under ham foregik Overgangen fra Kulfyr til Lampefy, og han gjorde et energisk Arbejde for at udvikle Helsingørs Havn. Under den praktiske Embedsgerning glemte han ikke helt sin gamle Viden-skab. **1808** var han blevet Sekretær ved Kommissionen for Opret-telsen af et naturhistorisk Museum, og han blev **1829** Direktør for dette, en Stilling, han bevarede til sin Død. — Justitsraad **1810**. Etatsraad **1817**. Konferensraad **1840**. — R. **1836**. — Maleri af Em. Bærentzen **1848** i Familieej. Stik af Chrétien, gentaget **1813** af **Quenedey**. Litografi af Em. Bærentzen **1844**. — Monument i Petri Urtegaard.

Orla Lehmann: Efterladte Skrifter, I, 1872.

Harald Jørgensen (C. Nyrop).

Lehmann, Peter Martin **Orla**, 1810—70, Politiker. F. 19. Maj 1810 i Kbh. (Petri), d. 13. Sept. 1870 sst. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Broder til Heinrich L. (s. d.). Gift 27. Sept. 1844 i Kbh. (**Frue**) med Annette (Arnette) Marie *Bolette* Puggaard, f. 5. Sept. 1821 i Kbh. (**Trin.**), d. 27. Juni 1849 paa Skovgaard ved Ordrup, D. af Grosserer Hans P. (s. d.) og Hustru.

L. blev, til Ære for sin danske Mormoder, døbt paa Dansk, men Hjemmet, der prægedes af den holstensk fødte Fader, var tysk, og hans første Skole blev den tyske Petri Realskole. Fjorten Aar gammel kom han i Borgerdydskolen i **Kbh.**, hvorfra han blev Student 1827. Hjemmets Tyskhed har ikke udelukket en nær Føling i Familien med det blomstrende danske Aandsliv, »Slægten var stolt over Thorvaldsen, beundrede Ørsted'erne, blev begejstret ved **Oehlenschläger**, opbygget ved Mynster«. L. selv fik sin rigelige Del af den æstetiske Paavirkning, næppe noget af den religiøse; han synes gennem hele sit Liv at have staaet Kirkens Tro fjernt; for ham, som for mange andre Politikere i det 19. og 20. Aarhundrede, er Nationalismen blevet som et Surrogat for Religionen. At netop en Mand, der som han var af halvt fremmed Afstamning, skulde blive saa ivrig og glødende for Nationaliteten og en national Politik, er atter et typisk Træk, der ofte har gentaget sig i de moderne Nationalbevægelseres Udvikling. — L. havde været en sjælden køn Dreng og blev en billedskøn ung Mand, der alene ved sit Ydre drog Opmærksomheden til sig, hans intellektuelle Evner var betydelige, og tidligt viste det sig, at han paa usædvanlig Maade havde Ordet i sin Magt baade skriftlig og navnlig ogsaa mundtlig. Med hans Anlæg passede det godt, at han tilhørte netop den Studentergeneration, der kunde gaa over til aktiv Interesse for politiske Spørgsmaal. Han var Organisatoren og Ordføreren ved et Fakkeltog, der 30. Juni 1832 blev bragt Professor H. N. Clausen i Anledning af, at denne var blevet forbigaaet ved det Rektor-skifte, der samme Dag fandt Sted. Ligeledes 1832 offentliggjorde han sin første politiske Artikel i »Maanedsskrift for Litteratur«, en Protest mod de paatænkte Valgregler for Stænderinstitutionen; den vordende nationalliberale Politiker taler her den borgerlige Intelligens' Sag og fremhæver, at »den danske Nations Kerne bestaar af en oplyst og agtværdig Middelstand, som i sig har optaget alle de højere Stænder og derved arver disses aandelige og politiske Fortrin«. Foraaret 1833 blev L. cand. jur. Vinteren 1833—34 tilbragte han, efter en Rundrejse over nord- og mellemtyske Egne, i

Berlin, hvor han drev Universitetsstudier og kunde omgaas forskellige Personligheder, saaledes den aandsbeslægtede Nordmand A. M. Schweigaard, der efter L.s eget Udsagn i Samtaler gav ham den »Sjæleføde«, han tidligere kun i sparsomt Maal havde fundet hos sine jævnaldrende Omgangsvenner hjemme.

L.s Tilbagekomst til Kbh. fandt Sted i samme Maaned, Maj 1834, da den nye Provinsialstænderordning blev en fuldbyrdet Kendsgerning gennem Udstedelse af det sidste Sæt af herhenhørende **Forfatningsbestemmelser**. L. gled ind i den liberale Bevægelse, som herefter hurtigt kom i Udvikling, knyttede sig nær til Mænd som T. Algreen-Ussing og C.N. David og blev Medarbejder ved »Københavnsposten«; det var vistnok ham, der i Okt. 1835 gennem de store Artikler i dette Blad aabnede de offentlige Angreb paa Statsbudgettet, og allerede i en Artikel i »Fædrelandet« for 9. Nov. 1834 har han krævet, at Stænderforsamlingerne saa meget som muligt skulde gøre Brug af deres Petitionsret. Sprogforhandlingerne i de første slesvigske Stænder gav ham Anledning til at rejse den sønderjyske Sag. Det skete ved Trykkefrihedsselskabets Generalforsamling 28. Nov. 1836, hvor L. gav et betydningsfuldt Kampsignal ved at foreslaa, at Selskabets Virksomhed blev udvidet til at omfatte den dansktalende Del af Hertugdømmet Slesvigs Befolkning. Det store Spørgsmaal var, sagde han, om den fremmede Invasion skulde fortsætte sit Værk, eller om den længe kuede Danskhed atter skulde rejse Hovedet; han erklærede ikke at ville prædike nogen Danskhedens Propaganda, men kun Bevarelsen af Sprogets truede Grænser; Talen viser, hvor klart L. har forstaaet, at **Provinsialstændernes** Indførelse maatte betyde et Vendepunkt i de nationale og sproglige Forholds Udvikling, fordi en Folkerepræsentation nødvendigvis vilde komme til ikke at tilsløre, men fremhæve de folkelige Modsætninger. Paa tilsvarende Maade fremdrog L. under Indtryk af de første landbopolitiske Debatter i Roskilde Stænder Spørgsmaalet om Bondestandens Forhold til Bondejorden. Ved en Jubilæumsfestlighed for Stavnsbaandets Løsning paa Bellevue 20. Juni 1838 talte L. for den »Bondesag«, der først var løst, naar hver Gaardmand og Husmand i Landet selv ejede sit Sted og sin Jord; han pegede paa, at Bondejorden fra gammel Tid var henlagt til Brug alene for Bondestanden, fastslog, at denne Jord altsaa i Virkeligheden ejedes af Bondestanden, og begrundede herved et Krav om **Tvangsafløsning** af Fæstevæsenet, det Krav, der senere blev Hovedprogrampunktet for Bondevennerne. L. staar i Frederik VI.s sidste Aar ikke blot som **Hoved**-repræsentanten for en begavet Ungdom, der higede bort fra Ene-

vældens Forhold, der føltes som alt for snævre, og frem mod friskere Liv og friere Kampe, han er den liberale Politiker, der fremfor nogen forstaar at fange Indholdet af de Spørgsmaal, der er ved at gro frem af Udviklingen og give det agitatorisk og programmatisk Form; han har inden for den politiske Bevægelse allerede vist sig at være ikke blot den benaadede Taler, men ogsaa den geniale Programskriver.

Straks efter Tronskiftet 1839 kom det store Øjeblik i L.s Liv, da han som Ordfører for en talrig Kreds af akademiske Borgere 3. Dec. henvendte sig til den nye Konge, Christian VIII., med Ønsket om, at han skulde fuldbyrde, hvad hans Forgænger havde indledet, og give det danske Folk en Forfatning som den norske (L. havde et grundigt Begreb om Karakteren af Norges Grundlov, som hans Bekendtskab med Schweigaard havde ført ham ind paa at studere). Hermed var det moderne Forfatningskrav for Alvor rejst i Danmark, en ny Fase af den liberale Bevægelse var indledet, og L. blev fra nu af den mest fremtrædende liberale Politiker, medens den egentlige Fører i 30'ernes Liberalisme, T. Algreen-Ussing, traadte mere tilbage og hurtigt gled over i den konservative Lejr. Det var en udpræget Idépolitik, der med L. fik Førerskabet, dog ikke alene Doktrinarisme, men ogsaa agitatorisk skabende Fantasi, dristige Syner, en sjælden Veltalenhed, der var tilslæbet efter klassisk og gallisk Mønster i et Sprog af den litterære »Guldalder«s danske Støbning; oftest var L.s Taler godt beregnede, snildt og advokatorisk formede Indlæg for hans Anskuelser, ofte har han ogsaa givet efter for pludselige Impulser, og til Tider, i hans største og mest stemningsfulde Øjeblikke som Agitator, kunde Foredraget hæve baade Taleren selv og hans Tilhørere op i en Tilstand af rent lyrisk Ekstase. Det blev den store Brist i L.s Indsats, at der til den umiddelbare Tro og Følelse, der prægede hans Standpunkter, ikke kom til at svare noget sikkert Instinkt for Vurdering af politiske Realiteter. Hans Meninger blev derfor en Ideologi, der manglede Kontrol gennem tilstrækkelig Virkelighedssans.

Fra Dec. 1839 tilhørte L. den Kreds af Mænd, der redigerede og udgav »Fædrelandet«. I April 1840 valgtes han til Kbh.s Borgerrepræsentation, i Dec. s. A. til Roskilde Stænderforsamling for 8. Købstadtdistrikt, der omfattede Byerne i Svendborg Amt (genvalgtes 1846, men nu som Deputeret for Kbh.). Som Ledsager af J. C. Drewsen talte han i Jan. 1841 ved et Møde for Landbovælgere i Nykøbing F., hvor han paa given Anledning søgte at dokumentere, at Enevælden ikke havde været til afgørende Nytte

for Bondestanden og navnlig heller ikke frembød nogen Garanti for Fremtiden, da det ikke var sikkert, at alle Herskere vilde have det samme Sindelag over for Bønderne som den afdøde Konge. For den sidste Betragtning blev L. ved Højesteret, hvor han selv paa glimrende Maade førte sit Forsvar, i Jan. 1842 dømt til tre Maaneders Fængsel, som han kom til at afsone under yderst milde Former; Sagen vakte uhyre Opsigt og gjorde L. til den fejrede Frihedshelt i vide Kredse. Ved Skydebanefesten 28. Maj 1842 udslyngede han det store Løsen om »Danmark til Ejderen«, Protesten mod enhver Paastand om, at Slesvig skulde være et tysk Land i statsretlig Tilknnytning til Holsten; denne Tanke varslede om det politiske Omslag, der snart efter skulde finde Sted i Forbindelse med P. Hiort Lorenzens Optræden for det danske Sprogs Ret i Slesvigs Stænder, det Omslag, der gjorde den liberale Bevægelse »Nationalliberal«. 1842—43 var L. paa en stor Udenlandsrejse til Paris, hvor han drev politiske Studier, og til Italien, hvor han traf den rige Grossererdatter, der skulde blive hans Hustru. I April 1844 opnaaede han at blive Højesteretsadvokat (mod at underskrive den absolutistiske Embedsed). 4. Juli 1844 var han en af Hovedtalerne ved det store Skamlingsbankemøde. Mere og mere optoges han, ved Siden af det slesvigske Spørgsmaal, af Tanken om de nordiske Folks naturlige Enhed, og paa det skandinaviske Studentermøde i Kbh. 1845 fejrede han sin største Triumf som Taler, idet han i Ridehuset (24. Juni) dramatisk og under stor Begejstring tog den forsamlede Ungdom i Ed paa Nordens Sag. Under Roskilde Stænders Samlinger 1842, 1844 og 1846 gjorde han sig alsidigt gældende. I Landbospørgsmaalene stod han ivrigt paa Bøndernes Side (Bestyrelsesmedlem 1846 i Bondevennernes Selskab), kæmpede med Drewsen og Balth. Christensen 1844 mod Godsejerne for Fæstegaardmændenes Sag, var ud fra en social Interesse, der gik dybere end hos de fleste af hans Aandsfrænder, 1846 den førende Talsmand for Husmændene. I Debatter vedrørende Landets Forsvar og Forhold udadtil viste han her ingen Tilbøjelighed til at overvurdere dets Styrke. I Forfatningssagen har han 1842 støttet Regeringens Plan om »Stænderkomiteen«, 1846 stillet Forslag om en konstitutionel Forfatning for »Danmark til Ejderen« med provinsiel Særstilling for Slesvig og saaledes foregrebet, hvad der blev »Konge- og Folkeprogrammet« 1848.

Ved Tronskiftet 1848 var L. paa en Rejse i Italien, men vendte straks hjem over Frankrig. Han talte ved det første Casinomøde 11. Marts og paa Hippodrommødet 12. Marts. Det var L., der 20. Marts 1848 (paa faa Minutter) formede Borgerrepræsentatio-

nens epokegørende Henvendelse til Kongen og ved en flammende Tale fik den ellers saa sindige Forsamling til at vedtage den; om Aftenen var han en af Hovedtalerne ved det store Casinomøde. 22. Marts optoges han som Minister uden Portefeuille i det nye Ministerium, og 24. Marts var det ham, der affattede Regeringens og Kongens Svar til den slesvigholstenske Deputation, det, der rummede »Konge- og Folkeprogrammet« om Slesvigs nærmere Tilknytning til Danmark ved en fælles fri Forfatning, men Holstens Udskillelse under en særlig fri Forfatning. Ogsaa i det store Genembrudsaaar var L. den nationalliberale Programskriver. Kort efter sin Udnævnelse er han paa Regeringens Vegne draget ud i diplomatiske Missioner, der førte ham til Berlin (27. Marts), Bruxelles (5. April) og London (7. April); sidstnævnte Sted instruerede han, hvad der vistnok var mindre **formaalstjenligt**, Disraeli til en parlamentarisk Forespørgsel om det slesvigske Spørgsmaal. Efter sin Hjemkomst (26. April) var han fra 29. April til 17. Maj overordentlig **kgl.** Kommissær i Nørrejylland med den Opgave at træffe de Foranstaltninger, Krigsforholdene gjorde fornødne. Han har haft en betydelig Indflydelse paa Grundlovsudkastet, først og fremmest i sproglig og formel Henseende, men paa en Række Punkter ogsaa reelt. Han afgik som Minister sammen med Monrad m. fl. 16. Nov. 1848, fordi han hældede til Tanken om at søge Fred gennem en Deling af Slesvig, et kun midlertidigt Skridt bort fra den Idé om en udelt Ejderstat, han senere vedholdende skulde forfægte. Forgæves søgte han derefter at komme ind i den grundlovgivende Rigsforsamling ved et Suppleringsvalg paa Bornholm; Bornholmerne vragede Tidens mest berømte **Politiker** til Fordel for en lokal Mand.

Fra 8. Dec. 1848 til 1861 var L. Amtmand over Vejle Amt, i hvilken Stilling han vandt overordentlig Popularitet. Under Krigsforholdene 1849 var han en Tid i slesvigholstensk Fangenskab. 1851 valgtes han, med Støtte fra Bondevennerne, til Folketingsmand for Vejlekredsen, opgav dette Mandat 1853, var derefter fra 1854 til sin Død valgt som Landstingsmand (fra 1866 i Kbh.); af Landstinget var han valgt til Medlem af det Rigsraad, Oktoberforfatningen af 1855 skabte; under Novemberforfatningen af 1863 var han (1864—66) Medlem af Rigsraadets Landsting. Fra 15. Sept. 1861 til 31. Dec. 1863 var han Indenrigsminister i det andet Ministerium Hall. — Noget absolut Førerskab i det nationalliberale Parti kunde L. ikke hævde, men dog en meget fremtrædende Stilling. I Landstinget udfoldede han en meget omfattende Virksomhed; han var indtil 1861 dette Tings ubetinget førende Kraft,

»den Atlas, der bar Landstinget paa sine stærke **Skuldre**«, og bidrog væsentlig til at præge Lovgivningsarbejdet i bred liberal Aand (saaledes Lovene 1857 om Kvinders Ligeberettigelse med Mænd). Til Bondevennerne, hvis Indflydelse var saa betydelig i Folketinget, kom han efterhaanden i bittert Modsætningsforhold. Han tog særlig Anstød af visse Tendenser hos de landbovenlige Politikere til at knibe paa Skillingen til **Kulturformaal** og Embedsvæsen. Divergenser om Latinskoleforhold (af ikke videre stor Rækkevidde) førte til, at han 1855 bevidnede disse Folk sin Foragt ved at tale om »den plebejiske Aands onde Instinkter«. 29. Marts 1860 talte han ved en Fest i Vejle om, at Magten efter 1848 rettelig tilkom ikke Almuen selv eller en Skare Demagoger, men »de begavede, de dannede og de rige«, som paa deres Side havde den Pligt at vise Forstaaelse af Almuens Tarv; med disse Ord, der straks vakte stor Opsigt, var givet et Løsen for den følgende Tids Kamp mod den hele Venstrebevægelse. Under alt dette bevarede L. sin Ungdoms Anskuelser om Bondens Ret til Jorden og har endnu 1870 i **Lands-**tinget talt for en Tvangsafløsning af Fæsteforholdet.

Alt overskyggende var for L. i hele Tiden efter 1848 den nationale Sag, det slesvigske Spørgsmaal. Han gik kun med til at støtte Helstatspolitikken, fordi han i den saa en Omvej til Ejderstaten (hvad den paa en vis Maade ogsaa blev); i den Henseende udtalte han sig meget tydeligt som Ordfører ved Oktoberforfatningens Vedtagelse 1855, og da Forsøget paa at komme til Forstaaelse med Holstenerne var endeligt glippet, proklamerede han (paa et Møde i Vejle 20. April 1861), at Tankerne fra 1848 var kommet tilbage, og at alle Danske nu maatte samles om Ejderprogrammet. Modsat Hall og andre mere forsigtige forstod han ikke, at den store Sag skulde give Anledning til saa megen Tøven og saa mange Betænkeligheder; frejdigt og udiplomatisk var han de rene Standpunkters Mand, saa temmelig ligeglad med de fremmede Magters Meninger, men netop derfor havde han en stor og hengiven Folkestemning bag sig. Hans Udnævnelse til Minister 1861 maa ses paa denne Baggrund; den varslede om en dristigere Politik fra Regeringens Side. Novemberforfatningen af 1863, hvortil det første Udkast var givet af L., virkeliggjorde endelig hans nationalpolitiske Idé, men alt, hvad dermed skulde være naaet, blev ubønhørligt udslettet ved den følgende Krig af de Magtfaktorer, L. og ligesindede ikke havde været nøgterne nok til at vurdere.

Netop L.s Optræden under den hele politiske og diplomatiske Udvikling i Aaret 1863 viser i en særlig Grad, hvor let han lod sig gribe af ret fantastiske Ideer og Projekter. Fra Aarets Begyndelse

stod han som den Mand i Regeringen, der ivrigt forfægtede Troen paa de Muligheder, som kunde frembyde sig, hvis man vilde realisere en snæver dansk-svensk Forbindelse. Over for sine Kolleger Hall, Fenger og Monrad hævdede han under Forhandlinger i første Halvdel af **Febr.**, at man nu **maatte** vælge »mellem et decideret Skridt mod Nord eller en Tilbagesynken i Tysklands Arme«; »Skridtet« mod Nord skulde gaa saa vidt som til Danmarks Inddragelse under et fælles nordisk Parlament, hvortil skulde knytte sig en dynastisk Forbindelse gennem et Arveforlig paa Basis af Ægteskab mellem Prins Frederik (VIII.) og Karl XV.s eneste Datter Lovisa. Monrad stillede sig ved L.s Side i Arbejdet for disse Planer og ligeledes, men dog med meget større Forsigtighed, Hall. Det viste sig imidlertid hurtigt ved Henvendelse til den svenske Gesandt i Kbh. Hamilton, at Sverige ikke vilde gaa med til den praktiske Virkeliggørelse af, hvad der idémæssigt betegnede en Skandinavismens Kulmination. — L. havde ikke noget godt Forhold til Christian IX. hverken før eller lige efter hans Tronbestigelse. Kongens Person havde jo, mens han var Tronfølger, staaet i Vejen for den dynastiske Skandinavisme; L. saa ned paa ham som formentlig slet begavet. Kongen paa sin Side nærede dyb Mistillid til L.s Person og Politik; et ligefremt Sammenstød havde de haft ved en Episode i Forbindelse med det græske Kongevalg. Efter sin Tronbestigelse krævede Kongen, at L. samt Ministeren for Slesvig Wolfhagen skulde fjernes fra Regeringen, og dette blev Indledningen til den Ministerkrise, der førte til, at Ministeriet Hall **31. Dec. 1863** afløstes af Ministeriet Monrad.

Efter Nederlaget **1864** var L. en nedbrudt Mand, ogsaa plaget af Sygdom; Forfald mærkede hans tidligere saa skønne og statelige Skikkelse. Han var dog stadig aktiv Politiker og tilrettelagde i Rigsraadet den Taktik fra nationalliberal Side, der muliggjorde Valgrettens Indskrænkning ved Grundlovsrevisionen **1866**, en naturlig Konsekvens af den Frygt, han siden **1849** var kommet til at nære for et Almueherredømme. Han vedblev i nationalpolitisk Henseende at hylde den skandinaviske Tanke, og hans store Haab blev en Genforening med de fraskilte danske Sønderjyder. Da han havde haabet paa Frankrigs Hjælp hertil, blev Krigsbegivenhederne **1870** ham en grusom Skuffelse, og »Sedan knuste hans Hjerte«. — Skønt L. kun blev 60 Aar gammel, har hans Død kunnet symbolisere Afslutningen af et stort historisk Tidsafsnit; hans Gerning begyndte i de helt unge Aar, da han stod som »Friedens Brudgom«, den politiske **Oehlschlager**, den blev aldrig til Udfoldelse af Statskløgt, men den har, i Kraft af genial agita-

torisk og oratorisk, **programskabende** Evne, givet Udtryk og Form for alle de herskende Tanker i dansk Nationalliberalisme. L. var den nationalliberale Bevægelses egentlige Bannerfører.

Efterladte Papirer i Det **kgl.** Bibliotek og Rigsarkivet. — R. 1855. DM. 1858. K. 1859. — Maleri af Em. Bærentzen 1841 (Fr.borg); Litografi derefter. Maleri af Elisabeth Jerichau Baumann 1848 (Fr.borg). Portrætteret paa Const. Hansens Maleri 1860—64 af den grundlovgivende Rigsforsamling (sst.). Maleri af W. Marstrand 1861. Buste af H. V. Bissen 1857 (Rigsdagen, Studenterforeningen, Amtsgaarden i Vejle, Raadhuset i Fredericia). **Marmormedaillon** af O. Evens 1875 (Gipsudkast 1874 i Hirschsprungs Samling). To klippede Silhouetter paa Fr.borg. Litografier af E. Lehmann 1839, af D. Monies 1841, fra Fængslet 1842 af W. Koch efter P. E. Lorentzens Tegning og af P. **Gemzøe** efter Fotografi. Træsnit af A. C. F. Flinch 1842 efter P. C. Skovgaards Tegning. Skaaret Silhouet 1853 fra Corsaren. Træsnit 1859, af E. Skill 1866, efter Fotografi 1870 og fra Rosenstands Atelier 1893. Tysk Karikatur, Satyrisches Zeitbild, 1848, Nr. 26. — Medaillon af H. V. Bissen paa Gravstenen.

Efterladte Skrifter, 1872—74. Af Orla Lehmanns Papirer ved Jul. Clausen, 1903. Hist. Tidsskr., 3. Rk., VI, 1867—69, passim; 9. Rk., V, 1926—27, S. 447—85; VI, 1929 (se Registeret); 10. Rk., III, 1934—36, S. 583—642; IV, 1937, S. 278—345. C. E. F. Reinhardt: Orla Lehmann og hans Samtid, 1871. V. Topsøe: Politiske Portrætsstudier, 1878, S. 1—29. N. Neergaard: Under Junigrundloven, I—II, 1892—1916. H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie, I, 1895. H. Ploug: Carl Ploug, I, 1905. P. Lauridsen: Da Sønderjylland vaagnede, I, IV, VI, 1909—18. E. Henriksen: Mændene fra 48, 1911. A. F. Kriegers Dagbøger 1848—80, I—VII, 1920—25. Albert Olsen: Studier over den danske Finanslov 1850—64, 1930. Hans Jensen: De danske Stænderforsamlings Historie 1830—48, I—II, 1931—34. Povl Bagge: Studier over D. G. Monrads Statstanker, 1936. Aage Friis: Skandinavismens Kulmination, i Hist. Tidsskr., 10. Rk., III, 1934—36. C. Degn: Orla Lehmann und der nationale Gedanke, 1936. Zeitschr. der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Gesch., LXV, 1937, S. 392—408. H. 7

Lehmann, Theodor Heinrich Wilhelm, 1824—62, Politiker. F. 22. Nov. 1824 i Rendsborg, d. 29. Juli 1862 i Kiel, begr. sst. Forældre: Apoteker Johann Carl Heinrich L. (1780—1860) og Henriette Balzer (1800—72). Gift 27. Nov. 1851 i Kiel med Caroline Amalie Jessen, f. 28. Dec. 1824 i Slesvig, d. 7. Nov. 1859 i Kiel, D. af Overlæge, senere Professor P. W. J. (s. d.) og Hustru.

L. besøgte Gymnasierne i Rendsborg og Hamburg og studerede Jura i Tiibingen, Heidelberg og Kiel. Ved Krigsudbrudet 1848 indtraadte han i det Rantzau'ske Frikorps og efter dettes Op-

løsning i 4. Infanteribataillon, hvor han avancerede til Officer. I Efteraaret 1849 bestod han juridisk Eksamen i Kiel og blev Auditør, hvorefter han atter traadte ind i Hæren. I Foraaret 1851 blev han Advokat i Kiel, 1857 deputeret Borger og 1861 Formand for Deputeretkollegiet. 1859 blev han valgt til Stænderdeputeret for Kiel og s. A. Udvalgsmedlem af den tyske Nationalforsamling. Som saadant indkaldte han 1860 en Forsamling af holstenske Stændermedlemmer i Kiel, hvor der blev vedtaget en Resolution om Genoprettelsen af den gamle Forbindelse imellem Hertugdømmerne og Tilslutning til Tyskland. Resolutionen fremkaldte en Højforræderiproces imod ham, men han blev frikendt umiddelbart før sin Død. Ogsaa ved andre Lejligheder gav han sine tyskenlige Følelser Udtryk. — 1856 blev L. udnævnt til Direktionsmedlem for Kiel—Altona-Jernbanen. — Litografi af N. Sunde. Portrætteret paa Træsnittet af den holstenske Stænderforsamling.

Jahrbücher für die Landeskunde der Herzogthümer Schleswig-Holstein, V, 1862, S. 385—87. K. Jansen und K. Samwer: *Schleswig-Holsteins Befreiung*, 1897, S. 66. H. Hjelholt: *Treitschke og Slesvig-Holsten*, 1928, S. 118.

Svend Larsen (*H. R. Hiort-Lorenzen*).

Lehmann, Wilhelm Otto Waldemar, 1817—94, Officer. F. 7. Juli 1817 i Kbh. (Petri), d. 10. Sept. 1894 i Espergårde, Urne paa Garn. Kgd. Broder til Heinrich og Orla L. (s. d.). Gift 21. Juli 1857 i Hørsholm med Adelaide Marie Antonie David, f. 29. Okt. 1832 i Kbh. (Petri), d. 30. Jan. 1932 sst., D. af Professor, senere Konferensraad C. N. D. (s. d.) og Hustru.

L. var Landkadet 1833—35, blev 1835 Sekondløjtnant ved et Infanteriregiment i Holsten (Anciennitet 1834), 1839 Premierløjtnant, var 1838—40 å la suite ved Regimentet som Elev i den militære Højskole, optoges 1842 som »Artillerieleve« i Højskolens ældste Afdeling og afgik derfra 1844 som Premierløjtnant i Ingeniørkorpset med Tjeneste i Kbh. Han var tidligt politisk interesseret, havde sluttet sig til Kredsen om Læssøe, hvis Anskuelser om militære og indrepolitiske Forhold han delte, og han var blandt dem, der allerede tidligt i Marts 1848 samledes for indbyrdes at drøfte, hvilke militære Forholdsregler der burde iværksættes. Marts 1848 blev han en Slags Adjutant hos Tscherning og beskæftigedes med tilfældige Smaaarbejder, men uden egentligt fast Tjenstomraade. Foraaret 1849 blev han kar. Kaptajn, Aug. s. A. Kaptajn II og oprettede supplerende optiske Telegraflinier fra Sønderborg over Fyn til Nyborg og til Fredericia, var 1849—56 ansat ved Vej-tjenesten, men 1850—51 ogsaa Direktør for de militære Telegrafer,

hvilke hidtil havde hørt under Postvæsenet. 1850 blev han Kap-
tajn I. Efter Krigen lagde han sig efter Studiet af den elektro-
magnetiske Telegraf og foretog i den Anledning en længere Uden-
landsrejse, og da der ved Lov af 17. Marts 1852 bevilgedes Stats-
midler til Anlæg af vor første elektromagnetiske Telegraf — Hel-
singør—Kbh.—Fredericia—Hamburg — overdrog Ingeniørkorp-
set L. dette Arbejde, der fuldførtes Febr. 1854, men som i teknisk
Henseende havde betydelige Mangler; 1858 blev han Medlem af
en Kommission om Anskaffelse af Felttelegrafmateriel, og Vinteren
1863—64 etableredes der i Egnen omkring Slesvig et System af
militære Telegrafstationer. L. blev dog ikke Direktør herfor, men
anvendtes under Krigen paa anden Maade under Ingeniørkom-
mandoen. 1860—68 var han Lærer i Tysk ved Højskolen samtidig
med hans Tjeneste ved Kbh.s Fortifikation. 1869 fik han Afsked
som kar. Oberst; n. A. blev han Oberst i Forstærkningen og havde
indtil 1876 en Bataillon af Kbh.s Væbning. 1857—63 var han
Medlem af Rigsraadet (for 2. Kreds), tog jævnlig Ordet og var
Medlem af betydningsfulde Kommissioner; 1870—82 var han Med-
lem af Borgerrepræsentationen i Kbh. Han har skrevet en Del
Artikler i Blade og Tidsskrifter m. m. navnlig om Telegrafvæsen.
— R. 1851. DM. 1856.

V. E. Tychsen: **Fortifikationsetaterne** og Ingeniørkorpset 1684—1893, 1884
(1893). Krigen 1848—50, udg. af Generalstaben, II, 1873, S. 230, 1088. Af Orla
Lehmans Papirer, udg. af Jul. Clausen, 1903, S. 171—74, 183 ff. General
de Mezas **Krigsdagbøger** 1849—51, 1928. *Rockstroff* (V. E. Tychsen).

Lehn, Abraham, 1643—1709, Handelsmand. F. 20. Aug. 1643
i Kbh., d. 2. Sept. 1709 sst., begr. sst. (Petri K.). Forældre: Vin-
handler og Raadmand Johan L. (ca. 1600—84) og Sara v. Dickelen
(d. 1690). Gift 1° 19. Febr. 1673 med Karen Hesselberg, f. 28.
Maj 1647 i Kbh., d. 28. Nov. 1673 sst., D. af Købmand Hans H.
og Pernille Johansdatter. 2° 1675 (Vielsebrev 20. April) med
Margrethe Søbøtke, f. ca. 1660, begr. 3. Okt. 1677, D. af Inspektør
ved Salthandelskompagniet Andreas S. (1618—89) og Anna Pog-
genberg (d. 1710). 3° 25. Aug. 1697 med Cathrine Elisabeth
Kreyer, d. 1. Febr. 1710 i Kbh., D. af Købmand og Stadskaptajn
Lorenz K. (1633—1704, gift 1° 1659 med Cathrine Selcke) og
Anna Margrethe v. Essen.

A. L.s Fader skal under **Trediveaarskrigen** være udvandret fra
Rhinegnene til Kbh., hvor han 1640 nedsatte sig som Vinhandler,
1668—81 var Raadmand og 1655—78 Kirkeældste for Petri Kirke.
Sønnen fik en omhyggelig Undervisning, først hos Privatlærere,

senere i Vor Frue Skole, hvor han havde Peder Syv til Hører. Med **Kbh.s** Belejring var det dog forbi med hans Studier, og han vendte sig **1659** til Faderens Profession. For at han kunde sætte sig yderligere ind heri, sendte Johan L. ham **1661** til velanskrevne Fagfæller i Amsterdam, **Köln** og Bacharach, hvor han i to Aar uddannede sig i Vinhandler- og Fasbinderhaandteringen. **1663—67** arbejdede han i Faderens Vinhandel, men drog **1667—69** til Hamburg, Frankfurt og Amsterdam, paa hvilken Rejse han drev sine første selvstændige Forretninger; en lignende Rejse foretog han **1671**. Kort efter sit Giftermaal **1673** fik han Borgerskab som Vinhandler og indtraadte i Lavet s. A. Efter sin Fader overtog han senere det berømte Vinhus Dyrkøb, som **1699**, da Vor Frue Kirkeværger afkøbte A. L. en Del af Ejendommen, paa hvis Grund Frue Kirkegaard blev anlagt, blev besunget i det kulturhistorisk interessante Digt »Det glædelige Dyrkjøbs Hukommelse«. A. L. drev imidlertid ikke blot Vinhandel og Vinhus, men ogsaa Storhandel som ost-

1691 nævnes han blandt Kbh.s fornemste Redere; endvidere var han fra **1688** Direktør for Det ostindiske Kompagni. **1703** byggede han paa Christianshavn den smukke Patriciergaard Strandgade 6, som endnu er bevaret, om end i det ydre fuldstændig ombygget. Utvivlsomt var den fremragende og højtansete Forretningsmand en af de rigeste Privatmænd i Landet; han efterlod sig ved sin Død 225 000 **Rdl.**, hvad der med Pengenes nuværende Købekraft vilde udgøre en Millionformue. Ligesom sin Fader var A. L. ikke uden Sans for offentlige Formaal. **1688—1709** havde han saaledes Sæde blandt Stadens 32 Mænd og var **1700** Medlem af en Kommission i Raadstuen i Anledning af et Forslag til Handelens Forbedring. Størst Interesse viede han dog Petri Menighed, i hvilken han **1687** blev Forstander og **1690** Kirkeældste; baade Petri Kirke og Skole fandt i ham en gavmild Donator, og Udvidelsen af Kirken **1691** skete under hans Auspicier. Af hans i Arkivet paa Orebygaard bevarede **Selvbiografi 1643—73** fremlyser foruden varm Gudsfragt stor sønlig Pietet og inderlig Kærlighed til Hustruen, over hvis tidlige Død han sørger dybt.

Selvbiografi i Personalhist. Tidsskr., 7. Rk., III, 1919, S. 84—87; jfr. 2. Rk., III, 1888, S. 282, 287; IV, 1889, S. 9, 13, 22; Efterslægt i Hist. Tidsskr., II, 1841, S. 89—122, og Danmarks Adels Aarbog, XLI, 1924, S. 460 ff. L. Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen 1575—1925, 1925, S. 19, 162, 187, 248, 347, 350, 439. Carl Bruun: Kjøbenhavn, II, 1890, S. 219, 328 f. Hist. Medd. om Kbh., 2. Rk., III, 1927—28, S. 23 f.; IV, 1929—30, S. 485. Kbh.s Diplomatarium, III, 1877, S. 772; VII, 1886, S. 187, 709 f. Oluf Nielsen: Kbh.s Historie og Beskrivelse, V, 1889, S. 137, 327, 337, 440;

VI, 1892, S. 171. Samme: Kbh. paa Holbergs Tid, 1884, S. 215—16. Samme: Medd. om Vintapperlavet i Kbh. 1694—1861, 1894, S. 15—20.

Flemming Dahl.

Lehn, Abraham, 1702—57, Godsejer. Døbt 10. Maj 1702 i Kbh. (Petri), d. 31. Juli 1757 paa **Berritzgaard**, begr. i Majbølle. Forældre: Vinhandler Abraham L. (s. d.) og 3. Hustru. Gift 25 Juni 1727 i Kbh. (Frue) med Sophie Amalie Edinger, f. 21. Marts 1700 i Kbh. (Petri), d. 28. Jan. 1768 sst. (Petri), D. af Købmand Vilhelm E. (s. d.) og Hustru.

Da Faderen døde meget tidligt, anbragtes L. sammen med sine Brødre i Købmand Chr. Schupps Hus og blev 1717 privat dimitteret af P. B. Mylius. Det havde været Faderens Ønske, at han skulde **slaa** ind paa Handelsvejen, men hans Interesser gik i en anden Retning, og med Mylius som Mentor foretog han en etaarig Rejse til Hamburg, Dresden, Wien og Paris. Fra sin Fader havde han arvet henved 200 000 **Rdl.**, og efter sin Hjemkomst satte han disse Penge i Jordegods. Han købte 1725 af Kronen Højbygaard og Gods paa Lolland, og n. A. erhvervede han Fuglsang og Prierskov med Gods og endelig 1729 Berritzgaard og Gods, i alt henved 331 Tdr. frit og 2145 Tdr. ufrit Htk. foruden 362 Tdr. **matr.** Tiendehtk. Hans Yndlingsopholdssted var Berritzgaard, og Vinteren tilbragte han som oftest i **Kbh.**, hvor han ligeledes besad adskillige Ejendomme. 1731 lod han sig sammen med sin Broder optage i Adelstanden. Med den største Iver og efterhaanden med stor praktisk Indsigt bestyrede han selv ved Hjælp af Forvaltere sine forskellige Gaarde, og de mange Breve, der er bevaret fra hans Haand, vidner om hans detaillerede Kendskab til Gaardenes Tilstand. Over for sine undergivne var han en retfærdig og human Herre, og den Sørgmodighed, han undertiden lagde for Dagen, tilskrev man den Kendsgerning, at han, om end ganske uskyldig, havde givet Anledning til den Duel, hvori Tordenskiold blev dræbt. Naar Bestyrelsen af de vidtstrakte Godser ikke lagde Beslag paa ham, helligede han sig med stor Iver sine forskellige Samlinger. Allerede paa Udenlandsrejsen havde han hver Maaned sendt betydelige Samlinger af Bøger, Mønter og Malerier hjem, og hele Livet igennem arbejdede han paa at forøge disse. Ved sin Død efterlod han sig et Privatbibliotek paa henved 5000 Bind, hovedsagelig af historisk og teologisk Indhold, som nu udgør en Del af det store Bibliotek paa Orebygaard, sammen med en fortrinlig Samling Malerier, Kobbere og Raderinger. Hans Møntsamling er derimod spredt for alle Vinde. — Malerier paa Oreby-

gaard bl. a. af Kupetzky i Wien 1720 og (efter Angivelse) af en fransk Maler.

Danmarks Adels Aarbog, XLI, 1924, S. 461. Hist. Tidsskrift, II, 1841, S. 89—122. E. Holm: Danmark-Norges Historie, I, 1891. Personalhist. Tidsskr., 8. Rk., IV, 1925, S. 97—102; 9. Rk., III, 1931, S. 54. *Harald Jørgensen* (G.L. Wad).

Lehn, Poul Abraham, Baron, 1732—1804, Godsejer. F. 9. Okt. 1732 paa Berritzgaard, d. 24. Okt. 1804 paa Hvidkilde, begr. i Sørup K. Forældre: Godsejer Abraham L. (s. d.) og Hustru. Gift 22. Maj 1761 paa Nakkebølle med Erica Kirstina Cicignon, f. 11. Marts 1744 paa Skovgaarde, d. 18. Sept. 1792 paa Hvidkilde, D. af Godsejer, Kaptajn, senere Oberstløjtnant Johan Frederik C. (1701—65, gift 2° 1745 med Sophie Amalie Sehested, 1721—93) og Baronesse Erica Kirstina Holck (1724—44).

L., der blev en af Landets største Godsejere, arvede efter Faderen Berritzgaard og Højbygaard paa Lolland og fik ved en Farbroders Død de fynske Godser Hvidkilde, Nielstrup og Lindskov. Hertil føjede han ved Køb 1775 Orebygaard paa Lolland. 1780 blev han gjort til Baron, og af hans fynske Godser oprettedes ved denne Lejlighed Baroniet Lehn; fire Aar efter stiftedes af hans lollandske Godser, Orebygaard og Berritzgaard, Baroniet Guldborgland, hvorimod Højbygaard og Lungholm adskillige Aar senere (1803) kom til at danne et Stamhus. L.s Liv faldt i den for vort Landbrug og vore Landboforhold saa vigtige Periode, der begyndte med den første Landbokommissions Nedsættelse 1757 og efterhaanden saa de store Landboreformer blive gennemført. Af Naturen mild og godhjertet lod han sig paavirke af den humanere Stemning, der gik gennem Tiden, saaledes at han afgjort hørte til de gode Godsejere, der gerne vilde sørge for deres Bønders Vel. Samtidig søgte han at drive dem frem til Flid, bl. a. ved at faa industriel Virksomhed i Gang paa sine Godser; han anlagde saaledes et Strømpevæveri paa et af dem. Han vandt et smukt Navn som Godsejer, og Datidens Forfattere fremhævede hans Fortjenester. Hennings skrev rosende i »Minerva« om de »virkeligen store Indretninger, han gjorde paa Hvidkilde Gods, her, hvor man kunde se Bøndergaarde, opførte af Grundmur, ligge midt i deres Marker og lange Rader af Huse, som beboedes af flittige Vævere og andre Fabrikarbejdere«. Selv Godsejersfjenden Riegels kaldte ham »en Mand, der aldrig kan glemmes, saa længe Bondeavl og sandt Agerbrug bliver Danmark vigtigt«. — Imidlertid stemte hans Syn paa Landboreformerne ikke med Opfattelsen hos den Retning, der blev den sejrende. Han vilde en Stavnbsbaandsløsning, men samtidig en

fuldt gennemført Sammenlægning og Forpagtningsfrihed, saaledes at Herremanden fik Raadighed over Jorden, medens Bonden blev »Farmer« som i England. Dette Syn, der er meget karakteristisk for en vis, fysiokratisk præget Retning af Reformvennerne, især blandt Godsejerne, forfægtede L. allerede i et Forslag til Regeringen 1771 og senere i den store Landbokommission af 1786, hvor han blev Medlem, men hurtigt ved sine Ideer kom i en saa uløselig Mod-sætning til Reventlow og Colbiørnsen, at han opgav sin Deltagelse i Arbejdet. — Konferensraad 1761. Kammerherre 1774. — Malerier paa Berritzgaard og Orebygaard bl. a. af A. Brünniche, C. A. Lorentzen 1778 og Jens Juel 1781. Miniature af Clauces sst.; Maleri derefter af C. C. Andersen. Maleri paa Hvidkilde. Tegning af Jens Juel i Kobberstiksamlingen.

Danmarks Adels Aarbog, XLI, 1924, S. 461 f. Hans Jensen: Dansk Jordpolitik 1757—1919, I, 1936. F. Richardt og T. A. Becker: Prospector af danske Herregaarde, I, 1844; III, 1847. Danske Herregaarde ved 1920, 1923, S. 166 ff.

Hans Jensen (E. Holm).

Leiel, Sander, d. 1560, Borgmester og Sundtolder. D. 21. Febr. 1560. Gift med Elline Davidsdatter.

S. L.s Forældre, som ogsaa hans Hustrus, var fødte i Skotland, men havde som flere andre Skotter bosat sig i Helsingør, Sundtoldbyen, som de vel har passeret paa **Købmandsfærd**. S. L. sad allerede i Frederik I.s Tid i gode Kaar. Han fik saaledes 1530 Kongens Bekræftelse paa sin Erhvervelse af Karmeliterklostrets Teglovn, og senest 1536 blev han Borgmester i Helsingør. Han var allerede da en af Danmarks ganske faa Storkøbmænd, der handlede paa de fleste nordeuropæiske Lande. Selv Borgerkrigen afskrækkede ham ikke fra 1535 at sende Skib til Nederlandene, og han har sikkert skaffet velkomne Forsyninger til Christian III. og hans Stab, medens Belejringen af Kbh. stod paa. Til Kongen sendte han en Gave af Vin, og Christian III. viste ham senere sin Naade og Venskab ved at blive Gudfader til en af hans Sønner og opholdt sig lejlighedsvis i hans Hus under Besøg i Helsingør (RA. Øresundstoldregnskaberne, 1546). — Helt naturligt faldt Valget derfor paa S. L., da man 1548 skulde have en ny Tolder (hans Forgænger afskedigedes tiltalt for **Embedsforsømmelse**). I S. L.s Embedstid udstraktes Reorganisationen af Finansadministrationen ogsaa til Øresundstolden. S. L., den fremragende dygtige Købmand, anlagde Regnskabsføringen paa en saa hensigtsmæssig Maade, at denne — fraset Ændringer nødvendiggjort af nypaalagte Satser — kunde bibeholdes i de følgende 80 Aar. S. L. medvirkede end-

videre ved Udformningen af den nypaalagte »100 Pendingetold«, og han var i hvert Fald 1554 tilkaldt som sagkyndig ved Forhandlingerne med Hanseaterne. S. L., der jo tillige var Borgmester og fortsatte med at drive Købmandshandel, fik først een, senere to Toldskrivere til sin Hjælp. Ved en ny Instruks af 1557 gjordes de to Toldskrivere medansvarlige for den oppebaarne Told, som heretter skulde nedlægges i en særlig dertil anskaffet Jernkiste, efter udenlandsk Forbillede forsynet med tre Laase, hvortil de tre Toldembedsmænd fik hver en Nøgle, saaledes at den kun kunde aabnes af dem i Fællesskab. — S. L. var en nidkær Embedsmand, der gjorde sit for at hindre, at Skibe forløb Tolden. Paa den anden Side havde han, der selv var Købmand, et aabent Blik for, hvilke Regeringsindgreb der **maatte** virke særlig generende. Saaledes opgaves paa hans Henstilling 1555 Tvangskøb af Skyts fra forbi-passerende Skibe. Udenrigsk Nyhedstjeneste og Køb af Varer fra de Sundet passerende Skibe samt Bestilling deraf i Vest- og Østeuropa hørte fra gammel Tid til Tolderembedet og blev i S. L.s Embedstid stærkt udvidet. S. L. var allerede i Forvejen Leverandør til Kongen og Staten, og Kongen drog nu den yderste Nytte af hans udmærkede udenlandske Forbindelser til Indkøb af alle mulige Varer, Indkaldelse af fremmede Haandværkere, Anvisning af Penge i Udlandet **etc.** — Foruden sin Gaard i Helsingør ejede S. L. ogsaa en Gaard i Kbh. Da Staten 1539 tog hans Teglovn i Brug, fik han i Stedet for overladt fire Gaarde (**Horserød**). Videre forlenedes han 1550 for »tro Tjeneste« med otte Gaarde. 1547 erhvervede han med Kongens og Rigsraadets Samtykke Borsholm, som han da havde i Pant af Esrom Kloster, til fri Ejendom (umiddelbart efter hans Død solgtes det af hans Arvinger til Staten for 3300 **DL.**). En af S. L.s Sønner, *Frederik L.* (d. 13. Marts 1601), blev ligesom Faderen Øresundstolder (1583) og tillige Borgmester (1591).

Hist. Tidsskr., V, 1844, S. 446—57. Maanedsskrift for Toldvæsen, V, 1911, 103 1

Astrid Friis.

Leiel, Willem, ca. 1593—1654, Guvernør. F. ca. 1593 i Helsingør, d. 1654 i Kbh. Gift 1° med N. N. 2° med **Alhed** Lubbers.

W. L. gik i en ung Alder i det hollandsk-ostindiske Kompagnis Tjeneste og blev Assistent i Batavia. Herfra gjorde han **Handels-**rejser til Bengalen i Bagindien og Persien, lærte grundigt »Negotien« og tilegnede sig saa gode Sprogkundskaber, »at han kunde være en Hjælp for lærde«. Ved Tilbagekomsten til Danmark udnævnte Christian IV. ham 1628 til Søkaptajn. 1634 fik han Opfordring til at gaa med det dansk-ostindiske Kompagnis Skib »St. Anna«

til Indien som Superkargo (»Købmand«), og ved Hjemkomsten n. A. blev han Bevindkepper (Meddirektør) i Kompagniet og fra 1639 tillige Bogholder. S. A. rejste han med Skibet »Christianshavn« til Trankebar for sammen med en anden »Kommandør«, Claus Rytter, at bringe Orden i Ledelsen af Kolonien, der var blevet misrøgtet af Opperhoveden (Guvernøren) Bernt Pessart. »Christianshavn« blev beslaglagt ved **Teneriffa**, og det tog saa lang Tid at faa Skibet fri, at W. L. først 1643 kom til Trankebar. Her udfoldede han et fortræffeligt Virke. Kolonien og de fleste af dens Embedsmænd var sunket ned i et lavt Niveau, og Handelen var sygnet hen. Takket være W. L.s Uddannelse og Energi bragtes Handelen paa Fode, han foretog selv lange **Handelstogter** og førte samtidig med stort Udbytte Kaperkrig mod Stormogulen, der havde ladet den danske Loge i Bengalen plyndre, og knyttede Forbindelser bl. a. med Kejseren af Ceylon og Fyrsten af **Golconda**. Uden Forstærkninger hjemmefra lykkedes det dog L. at faa Kolonien i Flor. 1648 kom han ud for et Mytteri, anklaget for at have tilegnet sig utilladelige økonomiske Fordele og blev hjemsendt som Fange. Anklagerne var ret ubegrundede. Hans Sag blev vel bragt for en Domstol, men ikke ført til Doms. W. L.s Ry for »Geni, Redelighed og Ærlighed« kunde ikke omstødes, og Kongen tilstod ham en lille Pension 1654. Sagen havde imidlertid taget saaledes paa W. L.s Kræfter, at han døde inden Aarets Udgang.

B. G. Niebuhr i Det skand. Lit. Selsk. Skr., 1805, I, S. 142—60. **H. D. Lind:** Kristian IV. og hans Mænd paa Bremerholm, 1889, S. 260. **Kay Larsen:** De dansk-ostindiske Koloniers Historie, I, 1907, S. 29—37. Samme: Dansk-ostindiske Personalialia og Data, Ms., Rigsarkivet.

le Maire, se Maire, le.

Kay Larsen (J. A. Fridericia).

Lem, Peder Mandrup, 1758—1828, Violinvirtuos. Døbt 7. Juni 1758 i Kbh. (Nic.), d. 12. Jan. 1828 i Kbh. (Frue), begr. sst. (Ass.). Forældre: Bogholder ved Skillings-Ligkassen Johannes L. (ca. 1712—81) og Kirstine Tønnesen. Gift senest 1783 med Komtesse Mariane Regina af **Magliani**, f. ca. 1765, d. 22. Maj 1832 i Kbh. (Kat.).

L. fik Undervisning paa Violin, først af Faderen, senere af Koncertmester J. E. Hartmann, og kunde i sit 12. Aar udføre »endog de allervanskeligste Concertos og Solos, saa at man ikke uden Beundring kan anhøre det«, som der stod at læse i »Adresseavisen«, efter at Drengen havde debuteret som Solospiller ved en Koncert i det musikalske Selskab i Raadhusstræde 1. Febr. 1770. N. A. blev han optaget som Elev i Det kgl. Kapel og rejste tyve Aar

gammel med kongelig Understøttelse til Udlandet, hvor han synes i længere Tid at have opholdt sig i Wien og i Venezia. I Nov. 1783 vendte han hjem og gav II. Febr. 1784 paa Det kgl. Teater en Koncert, hvor han vandt stormende Bifald ved sin overordentlige Færdighed, sit smagfulde Foredrag, særlig i Adagioen, og sin ualmindelig elegante Bueføring. Ansat igen i Kapellet fra 1785 blev han 1793 udnævnt til Professor, en Hædersbevisning, der paa den Tid sjældent blev hans **Kaldsfæller** til Del. Fra sin offentlige Virksomhed trak han sig forholdsvis tidligt tilbage, optraadte sidste Gang paa Koncert 1809 og gik af 1811. Hans Pengeaffærer var hele hans Liv yderst derangerede, og det bødede ikke paa dem, at han i sine sidste Teateraar oppebar den for den Tid betydelige Gage af 1200 Rdl. Hans Kompositioner synes ikke at have været **talrige**; det vides, at der ved den ovenfor omtalte Koncert opførtes to Symfonier og en Violinkoncert af ham. Koncerten skal være udkommet i Wien, men kendes lige saa lidt som Symfonierne mere. Endvidere er et Oratorium »Christi Kirke« opført 1785. Trykt her hjemme blev i hvert Fald »12 Menuetter, 6 til Dans og 6 til Fornøjelse« (1784). — Tit. Professor 1793.

J. Rée: Tidsskrift for Musik, 1858, Nr. 6. Adresseavisen 9. Febr. 1784. V. C. Ravn: Koncerter og musikalske Selskaber i ældre Tid (Musikforeningens Festskrift, I), 1886, S. 76 ff., 162 ff. o. a. St. C. Thrane: Fra Hofviolonernes Tid, 1908 (se Registeret). Rud. Bay: Musikalisk Reise 1842—43 (J. Clausen og P. F. Rist: Memoirer og Breve, XXXIV, 1921), S. 47 f., 175.

S. A. E. Hagen (*Nils Schiørring**).

Lembcke, Lemche. Navnet L. føres af forskellige Slægter, vistnok alle indvandrede sydfra. 1806 kom Bogauktionarius i Kbh. August (Anton) Christian Lembcke (1788—1868) hertil fra Gniewkowo (Argenau), han var Fader til nedenn. **Shakespeare-O vær sætter**, Digteren Christian Ludvig Edvard Lembcke (1815—97), hvis Søn, Generaløjtnant Immanuel Lembcke (1854—1932), bl. a. havde Sønnerne Kommandørkaptajn Preben Lembcke (f. 1886) og Ritmester Cay Lembcke (f. 1885), der er kendt som Foregangsmand inden for Lejrporten. — I Begyndelsen af 19. Aarhundrede indvandrede Skræddermester Johan Adolph Martin Lembcke (1813—85) til Kbh. fra Mecklenburg-Schwerin; hans Søn var nedenn. Komponist Gustav Adolph Peter Lembcke (1844—99). — Nedenn. Forfatterinde Gyrithe Lemche, f. Frisch (f. 1866) er gift med Kredslæge Johan Henrich Lemche (f. 1863), hvis Slægt føres tilbage til en Møller i **Dänischwold**.

Th. Hauch-Fausbøll i Berl. Tid. 12. Febr. 1932.

Albert *Fabritius*.

Lembcke, Christian Ludvig **Edvard**, 1815—97, Forfatter. F. 15. Juni 1815 i Kbh. (**Helligg.**), d. 21. Marts 1897 paa **Frbg.**, begr. i Kbh. (**Ass.**). Forældre: Auktionsholder August (Anton) Christian L. (1788—1868, gift 2° 1831 med Mette Cathrine Grønbech, ca. 1803—83) og Christiane Lykke (1798—1830). Gift 7. Aug. 1841 i Kbh. (Frue) med Laurence Charlotte Jørgensen, f. 28. April 1822 i Kbh. (Holmens), d. 6. Okt. 1875 paa **Frbg.** (Frue), D. af Værtshusholder, senere Skipper Johannes J. (1790—1836) og Øllegaard Grønbech (1794—1874).

L.s fædrene Familie var af nordtysk Afstamning; Faderen var indvandret fra Preussen. Han blev tidligt isoleret i Tilværelsen ved sin Moders og en lille Søsters Død; Poesien blev derfor allerede fra Drengæarene hans Trøst. 1833 blev han Student fra Metropolitanskolen. Tidsalderens æstetiske Liv tiltalte ham ikke i eet og alt, især var den herskende filosofiske Retning ham imod. 1838 blev han cand. **theol.** og var 1841—46 Adjunkt ved Latinskolen i Vordingborg. 1849 tog han examen philologicum, var en kort Tid Adjunkt i Odense og i Tiden mellem Krigene Konrektor i den nyoprettede Haderslev Latinskole. Efter at være fordrevet af Tyskerne var han blandt Stifterne af Haderslev Læreres Skole i Kbh. Først 1888 trak han sig tilbage fra Skolegerningen. Som gammel Mand havde han den Sorg at miste sin yngste Søn Svend, der havde arvet hans digteriske og filologiske Anlæg.

L.s originale Produktion rummes i et lille Bind (1870, Udvalg med nogle utrykte Digte 1901). De bedste af disse Digte er Indlæg for den danske Sag i det sønderjyske Spørgsmaal: »Vort **Modersmaal**« og »For Sønderjylland« fra Tiden efter den første slesvigske Krig, »Blev nu til Spot dine Tusindaars Minder« (7. **Dec.** 1864) o. fl. efter Nederlaget. I disse Smaavers, som er blevet klassiske, hæver hans ellers spinkle Poesi sig til Patos. — Overordentlig stor er L.s Produktion som Oversætter. Hovedværket er hans Shakespeare, der udkom 1861—73 i atten Bind. Den skyldte sin Fremkomst til det mislykkede Forsøg, der af **Sille** Beyer var gjort paa at forny og fortsætte Foersoms Oversættelse. Ogsaa L. var fra Begyndelsen forpligtet af det Schubotheske Forlag til at bevare saa meget som muligt af Foersoms Tekst. 1861 kom som 1. Hæfte »Romeo og Julie«, der fra Forgængerens Haand var et poetisk vellykket, men som Fortolkning stundom utilstrækkeligt Arbejde; L. ændrede meget paa Sproget, hvis høje Flugt han havde ondt ved at følge, men kom i Reglen ikke særdeles meget nærmere til Shakespeares Intentioner. 2. Hæfte indeholdt »Macbeth«, der var et væsentlig nyt Arbejde, men heller ikke af det bedste, L.

kunde yde. I de følgende Stykker greb han ret haardt ind; først med »Hamlet« og »Julius Cæsar«, begge fra 1864, kom han til et lykkeligt Forlig med Foersom. Resten af Shakespeares Stykker oversatte han næsten helt paa egen Haand, kun i »Helligtrekongers-aften« (1865), »Købmanden i Venedig« (1866) og »De lystige Koner« (1871) støttede han sig til A. E. Boyes tidligere Oversættelser. Bedst lykkedes de smaa Komedier for ham. Svagheden ved hans Fordanskning ligger i noget utilfredsstillende i Gengivelsen af de vanskeligste og mest patetiske Steder, dens Styrke er et Kvintin af Poesi, selv hvor Tonen er mattest, Diktionens Jævnhed og Ensartethed og det udmærkede Dansk, hvori den er skrevet: Tiden har ikke forældet det. — Af ringere Betydning er hans Gengivelser af Byrons »Dramatiske Digte og Fortællinger« (1873—76), Thomas Moores »Laila Rookh« (1878), Tegnér's »Frithiofs Saga« (1893). Derimod er hans Gengivelse af Swinburnes »Erechtheus« (1877) en fin Løsning af en særdeles vanskelig Opgave. — Efterladte Papirer i Det kgl. Bibliotek. — Dr. phil. h. c. 1879. — R. 1888. — Buster af O. Evens 1887 og af N. Hansen Jacobsen paa Mindesmærke i Skibelund Krat 1903. Tegning af Aug. Jerndorf 1885. Træsnit 1871, 1885 og af H. P. Hansen 1886. Mindetavle paa Katedralskolen i Haderslev.

Selvbiografi i Levnedbeskrivelser af de ved Kjøbenhavns Universitetets 400 Aarsfest promoverede Doktorer, 1879. Ungdomserindringer i Haderslevsamfundets Aarsskrift 1935 ff. J. Fibiger i Ill. Tid. 14. Juni 1885. Samme: Mit Liv og Levned, 1898. Vilh. Andersen i Ill. Tid. 4. April 1897. Samme i Litteraturbilleder, I, 1903, S. 159—72. Vilh. la Cour i Dahl og Linvald: Sønderjylland, 1919. Paul V. Rubow: Originaler og Oversættelser, 1929. Samme: Shakespeare paa Dansk, 1932. Samme i Acta philologica, 1932, S. 97—135.

Paul V. Rubow.

Lembcke, Gustav Adolph Peter, 1844—99, Pianist, Komponist. F. 29. Aug. 1844 i Kbh. (Petri), d. 17. Sept. 1899 sst., begr. sst. (Ass.). Forældre: Skræddermester Johan Adolph Martin L. (1813—85) og Elisabeth **Wilhelmine** Caroline Hufe (ca. 1802—65). Gift 11. Juni 1879 i Kbh. (Pauls) med Anna Christine Thorning, f. 9. Febr. 1856 i Kbh. (Trin.), d. 10. Okt. 1909 sst., D. af Urtekræmmer, senere Varemægler Johannes T. (1830—82) og Nicoline Emilie Jensen (1837—1913).

L.s første offentlige Optræden fandt Sted, da han som elleveaarig Dreng assisterede sin Lærer Violinisten G. Spars ved en Koncert i Casino. Senere fik han Valdemar Tofte til Lærer og blev 1859 Violinaspirant i Det kgl. Kapel med fast Ansættelse fra 1868. 1869—70 studerede han hos Richter ved Konservatoriet i

Leipzig og opholdt sig derefter som Anckerstipendiat i Italien. Det var imidlertid som Pianist, L. skulde faa sin største Betydning inden for dansk Musikliv. Paa Klaveret havde han faaet Undervisning af J. Jetteis og N. W. Gade og opnaaede efterhaanden en sikker Position som medvirkende i Kammermusikensembler — ikke mindst i Kammermusikforeningen, som han var Medstifter af — og som Akkompagnatør. Det kgl. Teater skulde ogsaa lægge Beslag paa hans pianistiske Evner; 1884 blev han Operarepetitør og 1888 Korsyngemester efter Gerlach; n. A. overtog han Ledelsen af Teaterkorets Paaskekoncerter i Frue Kirke. L. komponerede ogsaa en Del, og af det udkomne kan nævnes nogle Hæfter Sange, hvoraf flere, især »Danmark skal staa, mens Bølgerne rulle« til Fr. Barfods Tekst, blev meget populære, desuden Balladen »Hertug Abel« for Baryton med Orkester (1888), tilegnet L.s nære Ven N. J. Simonsen, og en Sørgemarch. Et større Værk »Forjættelsen« (»Die Hirten im Felde«) for Solostemmer, Kor og Orkester opførtes ved Musikforeningen Euterpes sidste Koncert 1867; det forblev Manuskript. L.s Hustru, *Anna Christine L.*, var Koncertsangerinde og 1875—78 knyttet til Det kgl. Teater. — R. 1888. — Træsnit 1897 efter Fotografi.

S. A. E. Hagens Samlinger til dansk Musikhistorie (Det kgl. Bibliotek). III. Tid. 24. Sept. 1899. M. Galschiøt: Skandinaver i Rom, 1923, S. 109—12.

Nils Schiørring.

Lembcke, Jacob Christopher, 1833—1907, Filantrop og Dyreven. F. 7. Jan. 1833 i Korsør, d. 14. Febr. 1907 i Kbh., begr. paa Frihedslyst, Hørsholm. Forældre: Bagermester Jochum Jacob Christoph L. (ca. 1776—1833) og Ane Margrethe Otto (1790—1869). Gift 6. Juni 1866 i Brønshøj med Julie Albertine Augusta Wilster, f. 11. 6kt. 1826 i Kbh. (Garn.), d. 18. Marts 1899 paa Skovlyst, Holte, D. af Major, senere Oberst Alexander Emilius W. (1785—1842) og Emilie Harriet Otto (1800—72).

L. tog Realeksamen og blev 1849 ansat paa Børgense Toldkammer, 1855 Assistent i Kolonialrevisionskontoret under Finansministeriet, 1867 Revisor sst. Ved sit Ægteskab havde han faaet en betydelig Formue, og 1873 tog han af Helbredshensyn sin Afsked, hvorefter han helligede sig filantropisk Virksomhed, trofast hjulpet af sin begavede og ildfulde Hustru. Han tog ledende Del i Styrelsen af flere velgørende Foreninger og stiftede 1892 Foreningen til Oprettelse af Landbrugskolonier for fattige Børn, der 1894 aabnede et Børnehjem i Hørsholm. Mest kendt er han dog blevet som Dyreven. En af hans Venner, H. V. Kaalunds Fætter, Ingeniør

og Løjtnant Viggo Th. Schmidt (1840—1922), en idérig og temperamentsfuld Mand, fik 1875 ved L.s Hjælp stiftet Foreningen til Dyrenes Beskyttelse, og mens Schmidt manglede stadig Energi, blev L. hurtigt Sjælen i Foreningen. 1877 blev han Sekretær, 1880 Næstformand, 1888 Formand, 1880 grundlagde han Bladet »Dyrevennen« og redigerede det til 1882, 1897 skænkede han Foreningens dens nuværende Ejendom i Raadhusstræde, og han og hans Hustru delte testamentarisk deres Formue mellem den og Landbrugskolonierne. 1882 deltog L. i Stiftelsen af Nordisk Samfund til Bekæmpelse af det videnskabelige Dyrplageri. Gennem N. J. Larsen (s. d.) øvede han en vis Indflydelse paa Folketingets Behandling af Lovforslag, der angik Dyr. Ved sit varme Hjerte, sin utrættelige Agitation og sin Offervillie er L. blevet grundlæggende for Dyrebeskyttelsestanken i Danmark. — Kammerraad 1873. Justitsraad 1884. Etatsraad 1902. — R. 1881. DM. 1900. — Træsnit 1889 efter Fotografi.

Dyrevennen, XXVIII, 1907, S. 18, 33—48, 65 ff.; XXXVI, 1915, S. 185—89. Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark 1875—1925, 1925.

Povl *Engelstoft*.

Lembæk, se Limbek.

Lemche, Ellen Gyrithe, f. 1866, Forfatterinde. F. 17. April 1866 i Kbh. (Pauls). Forældre: Cand. phil., Skolebestyrer Hartvig Frisch (1833—90) og Elisabeth Alexandra Mourier (1835—92). Gift 19. Juli 1893 paa Frbg. med Læge Johan Henrich L., f. 23. Aug. 1863 i Hellerup, Søn af Gaardejer Peter Søren L. (1835—1901) og Karen Magdalene Jacobsen (1838—87).

Paa mødrene Side nedstammer G. L. fra en fra Frankrig indvandret Købmandsslægt, og under sin Opvækst opholdt hun sig meget paa Morfaderens Gaard i Nærheden af Lyngby; hun lærte her at elske den Egn, hvor hun efter sit Giftermaal fik Bopæl, og hvis Historie hun saa indgaaende har skildret i sine Bøger. 1887 blev hun Student fra N. Zahles Skole, n. A. cand. phil.; en kort Tid studerede hun Tysk ved Universitetet, men virkede ellers som Lærerinde, først privat, senere ved Lyceum 1890—93. — Hendes første Bog »Soedtmanns Jomfruer«, nogle Skildringer fra en Stiftelse i Lyngby, udkom 1898; men først med »Folkets Synder. Roman fra Halvfemsernes København« (1899), hvori hun retter et stærkt Angreb paa et af »Mandfolkemoralens« uhyggeligste Udslag: Fortielsen af Kønssygdommene, vækker hun Opmærksomhed som Forfatterinde. Senere er fulgt en lang Række Bøger af højst ulige Værd. Hovedværket er den stort anlagte og dygtigt gennemførte kultur-

historiske Romanserie »Edwardsgave«, I—V: »Købmænd« (1901), »Valeur & Krüger« (s. A.), »Dæmringstider« (1903), »Naadsens Aar« (1906) og »Nederlagets Børn« (1912), samlet Udg. 1920. Ud fra en solid historisk Viden gives her en Række værdifulde Billeder af det danske Samfund fra ca. 1770 til Slutningen af det 19. Aarh. som Baggrund for en **Slægtsskildring** gennem fem Generationer, hvortil G. L. har benyttet Træk af sin mødrene Slægts og Næsseslottets Historie. Romanen om de to Købmandsslægters Forfinelse og Forfald rummer ikke blot en Mængde sikkert opfattede og levende Tidstyper, men giver adskillige Steder, især i de første Bind, en med stor digterisk Kraft gennemført Menneskeskildring. I den selvbiografiske Roman »Tempeltjenere«, I—III: »Forgaarden« (1926), »Forsamlingens Paulun« (1927) og »Forhænget« (1928), er det Kvindesagens Opstaaen og Vækst, der udførligt skildres. Tempeltjenesten er den dobbelte: Udfyldelsen af Moderkaldet og Personlighedskravet. Men her er det ikke i nær saa høj Grad lykkedes Forfatterinden at gøre Stoffet umiddelbart levende. Heller ikke den tredie Romancyklus »Strømmen«, I—IV: »Strømhesten« (1929), »Kobberkronen« (1930), »De ni Møller« (1931) og »Bækkestrand« (1932), der giver en Række livfulde og farverige kulturhistoriske Billeder fra Vandmøllernes Tid, strækkende sig fra Begyndelsen af det 13. til omkring Midten af det 19. Aarh., taaler trods fremragende Enkeltheder at sidestilles med »Edwardsgave«. — Mindre Bøger med historisk Motiv er »De Fyrstenberg Bønder« (1905), en Række Fortællinger om sjællandsk Bondeliv i Aarene 1765—1875, »Lotte van Joost« (1924), en Dagbog fra det gamle Lyngby, og »Fru Fama« (1925), en Hofkrønike fra det 18. Aarh. Endvidere har G. L. skrevet en Række større og mindre Fortællinger: »Naar Dagen den kommer« (1909), »Anadyomene og andre Fortællinger« (1910), »Paa godt og ondt. En Bog om Ungdom« (1924), »Bedemandens Datter« (1934), »Vuggen gaar« (1935), »Bedeslag« (1936) og »Farvergaarden« (1937). Hun er en dygtig og underholdende Fortæller, klog og erfaringsrig; hendes noget gammeldags Fremstillingsform er solid og præget af en naturlig Ro.

K. K. Nicolaisen.

— G. L. er en betydelig Skikkelse i den danske *Kvindebevægelse*. Hun har inden for Dansk Kvindesamfund energisk deltaget i Arbejdet for en lovmæssig Forbedring af Kvinders og Børns Kaar. Hendes Navn nævnes første Gang i Dansk Kvindesamfunds Historie i Anledning af, at hun ved Foreningens Aarsmøde 1910 havde protesteret mod en fremsat Resolution angaaende offentlig Forsorg for

Enker og Børn. Hun forelagde selv en Resolution; den blev vedtaget med stort Stemmeftertal, og hun havde dermed angivet Retningslinien for det fremragende Arbejde, hun kom til at udføre som Formand i Børneudvalget. S. A. valgtes hun ind i Fællestyrelsen. 1912 udkom »Dansk Kvindesamfunds Historie gennem 40 Aar« af G. L., hidtil det eneste Værk, der behandler dansk Kvindesags Udvikling. Et Tillæg om Aarene 1912—18 fremkom som Kronikker i »Kvinden og Samfundet« 1921—22 og blev derefter udsendt i to særlige Hæfter. 1913—18 var G. L. Formand for Dansk Kvindesamfunds Forretningsudvalg, 1913—19 Redaktør af »Kvinden og Samfundet«, 1921—22 Landsformand. Hun forblev i Styrelsen indtil 1929 og virker endnu som Formand for Lyngbykredsen. 1922 var hun Opretter af og siden Formand for Dansk Kvindesamfunds Jubilæumsfond (16 000 Kr.), hvis Formaal er at støtte Kredsarbejdet. Som Redaktør af »Kvinden og Samfundet« fik G. L. Anvendelse for sit ukuelige Kampmod, da to store kvindesaglige Problemer paa det Tidspunkt stod over for deres Løsning — 1915 fik Kvinderne politisk Valgret, 1919 vedtog Rigsdagen Loven om lige Løn for Mænd og Kvinder i offentlige Stillingen. Et stort personligt Offer har G. L. bragt Kvindesagen. I Aarene 1912—26 opgav hun sin litterære Virksomhed for udelukkende at anvende sine Kræfter paa Dansk Kvindesamfunds Arbejde og foretog mangfoldige Rejser for at opflamme Kvinderne ud over Landet. Hun rettede svage Kredse op og stiftede nye. Hendes Popularitet naaede viden om; dog opnaaede hun ikke at faa Tilknytning til den nye Tids Ungdomsbevægelse inden for Dansk Kvindesamfund. »Livet har haft Brug for Kvindesagen og taget den i sin Tjeneste«. Disse Ord af G. L. kan omskrives og anvendes paa hende selv: »Kvindesagen har haft Brug for hende og tog hende i sin Tjeneste«. — Ingenio et arti 1935. — Tegninger af H. Bendix 1929 og af Lars Nielsen 1937.

Slægt i Stamtavle over Familien Frisch, 1872, S. 18. Selvbiografi i Nationaltidende 1. og 15. Marts 1915 og Berl. Tid. 29. Sept. 1934. G. Lemche: Dansk Kvindesamfunds Hist. gennem 40 Aar, 1912 (Tillæg 1923—25). G. Brammer: Studenterne fra 1887, 1912. Kvinden og Samfundet 30. Dec. 1918, 15. April 1926, 15. April 1936. Forfatterforeningens Festskrift, 1919, S. 205. Nationaltidende 4. Nov. 1919. Sorø Amtstidende 11. Nov. 1922. Richardt Gandrup: Døgnet og Tiden, 1926, S. 112—20. Gads dsk. Mag., XXVIII, 1934, S. 447 5.

Anna Koch Schiøler.

Lemche, Søren Jacobsen, f. 1864, Arkitekt. F. 22. Dec. 1864 paa Onsgaard ved Hellerup. Forældre: Gaardejer Peter Søren L. (1835—1901) og Karen Magdalene Jacobsen (1838—87). Gift 20.

Sept. 1899 i Valløby med Inge Mourier, f. 26. Juli 1879 paa Vallø, d. 21. Okt. 1920 i Kbh., D. af Stiftsgartner Otto Valdemar M. (1843—1922) og Baronesse Augusta Thorveiga Gülden-crone (1847—1916).

L. blev Tømrersvend 1883, dimitteredes fra Teknisk Selskabs Skole 1884 og besøgte Arkitekturskolen fra 1885 med Afgang 1892. Han vandt den lille Guldmedaille 1893, den store 1896 og studerede paa en toaarig Studierejse navnlig i Italien og Grækenland. 1907—11 var han Assistent ved Arkitekturskolen. L. hører til de Arkitekter, hos hvem Hans J. Holm vakte Kærligheden til at tegne. Han er paa dette Omraade blandt de bedste, hvad hans Opmaalinger (Vallø, Partheon, Erechtheion m. m.) og hans Frihaandstegninger bærer Vidnesbyrd om. Hvor denne Evne til at tegne har fundet Anvendelse i dekorativt Arbejde, har den givet sig smukke Udtryk, saaledes i Smedejernsbeslaget til Valløby Kirkes Dør (ogsaa Nøglen tegnet af L.), i den fine Renæssance-Laage til Købmand Carl J. Petersens Gravsted paa Vestre Kirkegaard, i Grosserer Th. W. Wessels Gravmæle paa Taarbæk Kirkegaard og i det morsomme Mønstermurværk med gymnasticerende og dansende Figurer paa Idrætsbygningen i Kbh. Ogsaa Møbler har han tegnet. Foruden Idrætsbygningen har L. bl. a. opført det hyggelige Menighedshus ved Sundby Kirke, Toldbodvej 5 (præmieret) og 7, Kirkerne i Frederiksværk og Hellebæk samt Stiftelsen Fredenshus, Øster Allé 25. Han har tillige restaureret og udvidet en Del Landsby- og Købstadkirker samt skrevet et Par bygningshistoriske Afhandlinger (om Vallø Slot og Gentofte Kirke). Hans Produktion betegner en videre Udvikling af Arven efter Hans J. Holm. — Maleri af Axel Hou 1919.

Architekten, III, 1901 og flg. Aarg. (se Registrene), navnlig XXXVI, 1934, Ugehæfter, S. 228. Kunst, IV, 1902, i Anmeldelser af Erik Schiødte. Dansk Arkitektur gennem 20 Aar, 1892—1912, S. 63—66. Skønvirke, VI, 1920, S. 57. Studierejser af Kunstakademiets Elever, III, 1904, T. 10, 18.

Knud Millech.

Lemming, Frederik Carl, 1782—1846, Violinist og Guitarspiller. F. 2. Maj 1782 i Guldborg, d. 14. Nov. 1846 i Vaalse, begr. sst. **Forældre**: Færgemand ved Guldborg Færge paa Falster Hans Jacob L. (1747—tidligst 1809) °S Elisabeth Milan (1739—1809, gift 1° 1759 med Sognepræst i Vaalse Lorens Pedersen Floor, 1720—76). Gift 1° 1806 i Kapstaden med Frederikke Rosine Heins, f. 28. Juli 1790 i Kapstaden, d. 28. Aug. 1835 i Kbh. (Trin.), D. af Slagtermester Joseph H. og Marie Elizabeth Jor-daan. Ægteskabet opløst 1826. 2° 17. Sept. 1843 i Kbh. (Garn.)

med Anne Kirstine Jensen, f. 1803 (gift 1° med Fiskebløder Hans Hansen. Ægteskabet opløst 1843).

L. blev Student 1801 fra Vordingborg, men hans Rejselyst drog ham snart bort fra Studeringerne. Gode musikalske Anlæg gjorde ham det let at erhverve sig en betydelig Færdighed paa forskellige Instrumenter, særlig paa Violin, og paa Kap, hvor han levede nogle Aar, fik han afen dansk Søofficer, L. Lorck, sin første Undervisning paa Guitar, det Instrument, hvorpaa han senere skulde høste Berømmelse som Virtuøs. Efter i nogen Tid at have været ansat som Musikdirektør ved Det kgl. Teater i Rio de Janeiro kom han 1817 til Kbh., gav 11. Febr. 1818 en Koncert paa Det kgl. Teater, hvor han udførte flere af sine Kompositioner for Violin og Guitar, og blev s. A. udnævnt til kgl. Kammermusikus. Han koncerterede en Række Aar paa idelige Rejser i Danmark, Norge og Sverige som den Levevis, der passede hans urolige Blod bedst. I et Par Aar, 1833—35, havde han dog fast Ansættelse som Bratschist ved Det kgl. Teater i Stockholm. Sine sidste Aar tilbragte han som sindssyg i Vaalse paa Falster. Af L.s Kompositioner har kun hans *Études fantastiques* holdt sig; udgivet ved Edm. Singer benyttes de stadig ved Violinundervisning. I Statsbiblioteket i Aarhus findes »X Variations sur l'air: O du lieber Augustin« for Strygekvartet. L.s ejendommelige Kunststykker paa Violinen gav i sin Tid Anledning til det fejlagtige Rygte, at han skulde have været Ole Bulls Lærer. I sit første Ægteskab havde L. flere Børn, deriblandt en Datter, der knap tretten Aar gammel optraadte som Koncertsangerinde, og en Søn, der senere levede som Musiker i Sverige. — Maleri af Chr. Horneman 1841. Litografi af E. Lehmann 1840 efter Tegning af A. Melbye.

A. W. Scheel: Stamtavle over en Familie Scheel, 1870, S. 27. V. C. Ravn: Koncerter og musikalske Selskaber i ældre Tid (Musikforeningens Festskrift, I), 1886, S. 183, 187.

S A E Hagen(Nils Schiørring)*.

Lemming, Jens Andreas, 1866—1937, Landmand. F. 23. Marts 1866 i Lemming ved Aarhus, d. 27. Marts 1937 paa Skousboegaard ved Viby, Sjælland, begr. i Koldt. Forældre: Gaardejer Niels Andersen (1833—69) og Birthe Marie Jensdatter (1834—1932, gift 2° 1876 med Gaardejer Peder Rasmussen Kirkegaard, 1839—1905). Navneforandring 30. Juni 1898. Gift 16. Aug. 1898 i Kbh. (b. v.) med Dagmar Jensine Cecilie Lind, f. 2. April 1860 i Kbh. (Holmens) (gift 1° 1883 med senere Statsminister Niels Neergaard, s. d.), D. af Urtekræmmer, senere Mægler Christian Vilhelm L. (1819—69) og Bertha Marie Sørensen (1823—71).

Som ganske ung besøgte L. flere Højskoler, deriblandt Særslev, der dengang ejedes af Klaus Berntsen, senere Gedved Seminariums Realskoleafdeling. Han lærte praktisk Landbrug og kom paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1891, tog derefter paa en Studierejse i Udlandet og overtog 1896 Skousboegaard ved Viby og senere den nærliggende Kildegaard. Begge Gaarde ejede han til sin Død. L. var en dygtig Praktiker med levende Interesse for de faglige Spørgsmaal, der var fremme i Tiden, og paa forskellige Omraader bidrog han ogsaa selv til at skabe Klaring. Særlig kendt blev de saakaldte Rentabilitetsfodringsforsøg, som han udførte 1902—04 sammen med sin Studiekammerat Godsejer C. Moesgaard Kjeldsen og deres tidligere Lærer Professor H. Goldschmidt. De for private Midler gennemførte Forsøg tog Sigte paa at belyse Fodringens Økonomi, som man fandt utilstrækkeligt behandlet i det Arbejde, der udførtes paa Forsøgslaboratoriet, og det lykkedes derigennem trods den stærke Kritik, de blev mødt med, at bane Vejen for almindelig Anerkendelse af det af Goldschmidt hævdede Princip, at Foderet baade i Forsøg og i Praksis skulde nøje afpasses efter Dyrenes Ydeevne. Planteavl og herunder særlig **Staldgødningsspørgsmaalet** havde **L.s** store Interesse, og han var bl. a. Formand for Planteavlsudvalget for De tre Landboforeninger i Kbh.s Amt 1911—22. Ogsaa Regnskabsføring og Driftsøkonomi optog ham, i forskellige Haandbøger har han behandlet disse Emner, og 1906 udgav han en »Regnskabsbog for Landmænd«. Ved Siden af sin praktiske Gerning virkede L. gennem mange Aar som Landbrugsjournalist, dels ved »Politiken« fra 1903 og dels ved »Ugeskrift for Landmænd«, hvor han 1915—36 redigerede Afsnittet »Fra den forløbne Uge«, der blev en skattet Budbringer fra det praktiske Landbrug og prægedes af hans Sagkundskab, hans modtagelige Sind og lykkelige Evne til at give Landmandens Natur- og Arbejdsglæde stilfærdigt og ægte Udtryk. Da Foreningen af danske Landbrugskandidater overtog Ugeskriftet 1921, indtraadte L. i Redaktionsudvalget, og 1925—31 var han sammen med L. O. Pedersen Bladets Redaktør. — R. 1928. — Maleri af Rasmus Christiansen 1910.

Ugeskrift for Landmænd, **LXXXI**, 1936, S. 179 f.; **LXXXII**, 1937, S. 193 f. Vort Landbrug, LV, 1936, S. 183. Dansk Landbrug, **LVI**, 1937, S. 191. Politiken 28. Marts 1937.

Aksel Milthers.

Lemvig, Anders, 1538—1603, medicinsk Professor. F. 18. Okt. 1538 i Lemvig, d. 3. Maj 1603 i Kbh. Forældre: Sognepræst Jens Andersen (d. 1554) og Mette Simonsdatter. Gift ca. 1577 med

Dorthe Pedersdatter, d. 1625 (gift 2° 1618 med Dr. med. Esben Nielsen Halveg, 1579—1648), D. af Raadmand i Aarhus Peder Nielsen.

Efter at have gaaet i Skole i Aalborg og Ribe blev A. L. Skolemester i sin Fødeby. 1561 kom han til Kbh., hvor han 1563 tog **Baccalaureus-Graden** og var Lærer for de smaa Sangere i det kgl. Kantori. 1565—72 og 1573—77 foretog han med Kongens og Universitetets Støtte Rejser til Tyskland, Italien, Frankrig og Schweiz, tog 1569 Magistergraden i Wittenberg, dyrkede siden Medicinen og blev 1576 Dr. med. i Basel. Ved Hjemkomsten n. A. overtog han et medicinsk Professorat ved Kbh.s Universitet, hvor han havde en anset Position, var Rektor 1578—80, 1586—88 og 1597—98, Kommunitetets Forstander 1590—95 og førte 1593—1601 Tilsyn med Opførelsen af den nye Kommunitetsbygning. Foruden »Assertiones de doloribus colicis« (1576) og nogle latinske Digte (f. Eks. »Iter Romanum« 1568 om sin Italienrejse) udgav han 1589—90 forskellige efterladte Manuskripter af Svogeren Jacob Madsen Aarhus. Efter dennes Død arvede han Størstedelen af hans ypperlige Bogsamling, selv var han ogsaa Bogsamler og testamenterede 1601 Universitetet sit store Bibliotek (»Bibliotheca Lymviciana«) og en Sum til Bibliotekarens Lønning. Ved sin Lægepraksis var han blevet en velstaaende Mand, og baade han og hans Enke, der under Navnet »Dorthe Doktors« var almindelig kendt som en formuende Kone, stiftede ogsaa andre Legater.

H. F. Rørdam: Kbh. Universitets **Hist.**, III, 1873—77 (se Registeret); IV, 1868—74, S. 396, 398, 470 ff., 502, 554 f. S. Birket Smith: Kbh.s Universitetsbibliothek før 1728, 1882, S. 18 f., 98—105.

R. Paulli (*H. F. Rørdam*).

Lemvig, Otto, 1758—1834, Landøkonom. F. 11. Sept. 1758 i Vindbyholt Kro, d. 24. Aug. 1834 i Esbønderup, begr. sst. Forældre: Kroejer, senere Forpagter paa Lindersvold, endelig Auktionsdirektør i Kbh., Frederik L. (1725—99, gift 2° 1794 med Agnete Enghaven, 1748—1821, gift 1° med Suhrmøller, 2° 1788 med Proprietær Otto Christian Brasch til Holmegaard i Virum, ca. 1747—92) og Elisabeth Kirstine Ottsen (1732—93). Gift 15. Okt. 1791 i Hvidbjerg med Else Johanne Ørsnes, f. 2. Sept. 1770 paa Helligkildegaard, d. 15. April 1844 paa Hallebygaard, D. af Proprietær Christen Nielsen (1733—79, gift 2° 1772 med Maren Mulvad Billeschou, 1744—1822, gift 2° 1780 med Vicelandsdommer, senere Justitiarius i Landsoverretten, Hans Christian Lautrup, 1752—1808) og Maren (Massen) Agerholm (1739—70).

L. blev Student 1777 fra Herlufsholm, teologisk Kandidat 1781, tog dansk-juridisk Eksamen 1789 og blev s. A. Byfoged i Thisted, 1798 Birkedommer ved Kronborg Birk. Med sine Embeder forenede han fra 1792 Stillingen som Prokurator ved Over- og Underretterne. L.s Interesse for Landbruget blev tidligt vakt, og allerede 1786 og 1787, altsaa i Reformtiden, udgav han nogle **smaa** Afhandlinger om Bondestanden i Danmark, om Vornedskabet o.s.v. Hans Afhandling »En Landmands Betragtninger over Bondens Frihed og den Maade, paa hvilken den kunde virkes uden Proprietærernes **Tab**« (1786) og hans Plan, »hvorefter en Arvefæstekontrakt kan dannes i Overensstemmelse med Bondens, Proprietærens og Statens Vel«, hædredes med Landhusholdningsselskabets 1. Sølvmedaille. L. var en varm Ven af Lovforanstaltninger til Opretholdelse af Landets Bondestand, advarede mod en Udvikling i Retning af Forhold som de engelske og hævdede som landbrugs-politisk Princip: »Bondens Ret til at bruge og leve af Statens contribuerende Hartkorn«. I Datidens Tidsskrifter var L. en flittig Forfatter, der behandlede Emner som »Kunstflid«, »Thyboostens Tilberedelse« (en Afhandling, som Landhusholdningsselskabet 1791 ogsaa hædrede med sin Sølvmedaille), »Aarsagen til Rugens Misvæxt«, Gødning, Udsæd, Hesteavl o.s.v. 1821 udgav han som selvstændigt Skrift »Aftenlæsning for Bønder eller Agerdyrkningens vigtigste Grundsætninger, kort sammendragne«. L. ejede og drev selv Gaarden Kløverholm i Esbønderup, Fr.borg Amt. 1795 blev han udnævnt til Landvæsenskommissær i Thisted Amt. — Mindesmærke paa Rær Kgd. rejst 1800 af Bønderne paa Nørtorp med Indskriften: »Den kyndige og redelige Embedsmand, den retskafne Dommer og ærlige Bondeven O. L., som udvirkede, at vi **bleve** Selvejere«. — R. 1810.

Hans Jensen: Dansk Jordpolitik 1757—1919, I, 1936, S. 166. L. Kragballe: Stamtavle over Slægten Lemvigh, 1875, S. 37. H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer, 1935, S. 207 f.j ff *Hertd (H. Jensen*)*).

Lemvigh-Müller, Adolph Christian, 1853—1929, Grosserer. F. 27. Nov. 1853 i Kbh. (Trin.), d. 10. Dec. 1929 sst., Urne paa Ass. Kgd. Forældre: Hørkræmmer Johan (Jean) Frederik Lemvigh Muller (1823—88, gift 2° 1859 med Anne Marie Christine Bülow, 1831—1906) og Charlotte Sophie Walsøe (1830—57). Navneforandring 21. Juni 1912. Gift 21. Nov. 1879 i Kbh. (Holmens) med Caroline Constance Schmidt, f. 1. Sept. 1857 i Kbh. (Helligg.), d. 24. April 1937 sst., D. af Vare- og Vekselmægler Wilhelm Georg S. (1831—92) og Marie Andrea Christine Jacobsen (1833—1900).

L.-M. fik 1868—75 en alsidig Handelsuddannelse hos Firmaet Fried. E. Petersen i Nyhavn, som handlede med nordiske Produkter, og efter et kort Ophold i Hamburg blev han ansat i Faderens Forretning. Allerede 1878 ønskede han imidlertid at etablere sig selvstændigt, og efter at have løst Grossererborgerskab startede han Agenturfirmaet A. C. L.-M. med norske Spegesild som Hovedartikel. Hørkrambranchens daværende ret nære Tilknytning til Jernbranchen førte naturligt til, at L.-M. ogsaa optog Agenturvirksomhed inden for denne Branche, først for svenske Jernværker, senere for tyske, og efterhaanden som Aarene gik, blev Jern- og Staalprodukter i udpræget Grad Firmaets Hovedartikler. L.-M. var som Købmand meget dygtig og flittig og forstod i usædvanlig Grad at vinde baade sine Kunders og Leverandørers Tillid. 1902 stiftedes paa hans Initiativ ikke blot Foreningen af Grossister i Jern- og Metalbranchen, men ogsaa Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg inden for samme Branche. I dette Udvalg var han først menigt Medlem, senere Næstformand. Hans udprægede Standsfølelse gjorde ham i Aarenes Løb til en betydelig Legatstifter, og den samlede Legatkapital, som han successivt skænkede Grosserer-Societetet, androg ved hans Død over 130 000 Kr. Uden for Købmandskredse gjorde L.-M. sig bemærket ved sin energiske Agitation for Indførelsen af Sommertid i Danmark; det lykkedes ham at faa en saadan indført 1916, men ikke siden trods hans varme Interesse herfor.

Th. Hauch-Fausbøll og H. R. Hiort-Lorenzen: Patriciske Slægter, II, 1911, 304.

Jens Vestberg.

Lendorf, Axel Valdemar, f. 1871, Kirurg. F. 18. Febr. 1871 paa Knudstrupgaard ved Sorø. Forældre: Proprietær Alfred Peter Heinrich L. (1842—1905) og Laura Henriette Carstensen (1835—99). Gift 1° 12. April 1909 i Kbh. (Garn.) med Jenny Christine Anine Sophie Rasmussen Møllerup, f. 21. Febr. 1880 i Hørning, Sønderhald Hrd., D. af Arbejdsmand Jens Christian Rasmussen M. (1839—1909) og Gertrud Marie Sofie Bøttern (1840—1904). Ægteskabet opløst. 2° 5. Maj 1921 i Kbh. med Hedvig Elvira Christensen, f. 26. Nov. 1899 i Kbh., D. af Møbelhandler Peter Christian C. (1859—1912) og Augusta Nathalie Søderberg (1858—1928).

L. blev Student 1887 fra Lyceum og tog Lægeeksamen 1894. Efter Tjeneste paa Blegdamshospitalet og som Amanuensis var han 1896—97 Reservelæge hos den dygtige Kirurg O. V. Lassen paa Randers Sygehus. Under forskellig Kandidat- og Turnus-

tjeneste udarbejdede han sin Disputats, »Bidrag til Blæreslimhindens Histologi«, som Rovsing havde givet ham Ideen til, og som han forsvarede for Doktorgraden 1900. I dette rent anatomiske Arbejde ydedes gode Bidrag til Datidens aktuelle histologiske Spørgsmaal. L. var derefter Prosector anatomiae 1900—03 hos den fremragende Anatom Chievitz og efter dennes Død hos sin Ven og samtidige, Histologen Fr. C. C. Hansen, derefter Reservekirurg hos den i Urinvejskirurgi meget interesserede og som Lærer fortræffelige Sylvester Saxtorph ved Kommunehospitalets Afd. V. 1906 deltog L., efter Wanschers Død, med flere i Konkurrencen om Overkirurgposten ved Frederiks Hospitals Afd. D. (Afhandling: Læsionerne af Mavetarmkanalen ved Traumer gennem Bugvæggen), hvori Schaldemose sejrede. Efter Visitationstjeneste ved Kommunehospitalet 1908—10 blev L. 1910 Leder af det nye Righospitals kirurgiske Poliklinik. 1914 udnævntes han til Prof. extraord. og 1920 til ord. med Forelæsninger over almindelig Kirurgi. Ved Rovsings Afgang 1926 overtog han i Kraft af de da gældende Regler Righospitalets kirurgiske Afd. C, Universitetsafdelingen, hvortil fra gammel Tid havde været knyttet Professoratet i klinisk Kirurgi. Dette overtoges imidlertid af Schaldemose paa Afd. D., og L. vedblev at læse over almindelig Kirurgi, indtil han efter Schaldemoses Død 1934 overtog det kliniske Professorat. Efter de mange Aars fortrinsvise Beskæftigelse med chirurgia minor er det naturligt nok ikke lykkedes L. at yde nogen Indsats i Storkirurgien. For Studenterne er han en fornøjelig, noget skematiserende Lærer i de gængse Rammer med en særpræget Facon. — L.s videnskabelige Produktion har været sparsom og stammer fra hans yngre Aar; foruden faa spredte kasuistiske Meddelelser og en enkelt Oversigtsartikel om Frakturbehandling har han skrevet et Par Afhandlinger om Blærehalskirtlens Kirurgi. Siden Professorudnævnelsen har han skrevet nogle mindre Afsnit i »Nordisk Lærebog for Kirurgi«. I de Aar, Rovsing redigerede »Hospitalstidende« og »Bibliotek for Læger«, var L. Medredaktør (1908—13); i Dansk kirurgisk Selskab var han Formand 1918—20. — R. 1925. DM. 1935. — Malerier af Ivan Opffer ca. 1932 og K. O. Hilkie 1935, begge i Familieej. To Buster af Wederkinck ca. 1920 ligesaa.

Hospitalstidende, XLIV, 1901, S. 295 ff. Bibliothek f. Læger, XCIII, 1901, S. 449—52. Univ. Aarbog 1904—07, S. 754—58.

Otto C Aagaard.

Lendorf, Anna Margrethe, f. Boeck, 1873—1920, Operasangerinde. F. 13. Juli 1873 i Kalundborg, d. 30. April 1920 i Kbh., begr. sst. (Ass.). Forældre: Manufakturhandler Carl Julius Boeck

(1838—1928) og Thora Rasmine Mathiassen (1848—93). Gift 13. Juni 1902 i Kbh. (Vartov) med Læge Otto L., f. 14. Febr. 1863 i Vrov ved Viborg, d. 24. April 1930 i Kbh., Søn af Sognepræst, sidst i Tjæreby ved Skelskør, Michael Peter Eilert L. (1821—1914) og Sophie Pontoppidan (1824—1911).

M. L. var som ung omsværmet i det københavnske Bourgeois for sin Skønhed og sit friske Væsen. Da hendes ikke store, men ejendommelig metalklingre Mezzosopran var uddannet af **Algot Lange**, og hun havde frekventeret Elevskolen paa Det kgl. Teater, debuterede hun 13. Okt. 1898 som **Carmen**, i hvilket Parti hendes ydre og indre Egenskaber i sjælden Grad udfoldede sig. Hun virkede pikant og æggende, men ikke raa, og der var i Stemmens dunkelbløde Timbre en sanselig Skælven, som ikke alene betog Don José, men Publikum; Carmen blev gennem Aarene M. L.s Glansrolle; hun udførte den 130 Gange, og hendes Samspil med **Vilh. Herold** er endnu uovertruffet. Det forførende Smil, der legede omkring M. L.s smukke Mund, klædte Lola i »Paa Sicilien« og Eros i »Orpheus og **Eurydice**«, to af hendes mest indtagende Skikkelser; abstrakte Figurer (f. Eks. Fricka i »Valkyrien«) laa derimod uden for hendes kunstneriske Omraade. M. L. skulde spille og synge paa menneskelige Streng, for at hendes Musikalitet kunde komme til sin Ret. Cherubino i »Figaros Bryllup«, Zerlina i »Don Juan«, Pagen i »Romeo og Julie«, Titelrollen i »Mignon«, Ternen i »Liden Kirsten«, Siebel i »Faust«, Pernille i »Maskerade«, Kammerpigen i »Det gør de alle!«, Octavian i »Rosenkavalleren« var sangligt og dramatisk sikre Skikkelser, hvori hun indtog Publikum ved sin Charme, der forøgedes, naar hun bar Rokokoens Klæder, medens den aandssvage Pige i »Dalen« og det gamle Tyende i »Eugen Onegin« viste hendes Sans for smagfuld Karakteristik. I alt udførte M. L. 40 Partier. 16. Maj 1919 tog hun Afsked som Kammerpigen i »Madame Butterfly« (2. Akt), Cherubino (1. Akt) og Carmen (4. Akt), men vedblev at udøve sin Kunst fra Koncertpodiet, hvor hun fik Tilhørerne paa nærmere Hold, og Stemmen ikke skulde kæmpe med Teatrets store Rum. Hendes pludselige, tidlige Død føltes som et stort Tab. — M. L. var en vaagen Musikintelligens, der ved sin charmerende Pointeringssevne blev en Mester i det mindre Format. Vor Opera har ejet mange større **Stemmebegavelser**, men ingen besad hendes erotiske Air, og faa klædte det i højere Grad at synge. — Kammersangerinde 1915. — Maleri af Jul. Paulsen i Familieeje. Farvelagt Tegning af Bertha Dorph. Buste og Statuette (som Carmen) af Axel Locher. Træsnit af L. B. Hansen 1915 efter Fotografi.

Lengnick, Johan Carl Louis, 1796—1865, Genealog. F. 2. Febr. 1796 i Kbh. (Frels.), d. 25. Febr. 1865 sst., begr. sst. (Frels.). Forældre: Student, Klaverinformator Carl Leopold L. (1769—1816) og Johanne Marie Holte (1777—1808). Gift 2. Maj 1830 med Christine Elisabeth Prytz, f. 12. Nov. 1805 paa Appelsbjerggaard ved Skelskør, d. 21. Marts 1871 paa Frbg., D. af Løjtnant, senere Postfører i Aalborg, Krigsassessor Christian P. (1777—1840, gift 1° 1802 med Karen Kirstine Smith, 1781—1803) og Helene Elisabeth Smith (1779—1858).

L. blev Student 1814 fra det v. Westen'ske Institut, men først 1822 cand. jur. To Aar forinden var han blevet Sekondløjtnant i Kongens Livkorps, hvor han 1823 blev Premierløjtnant, 1826 Kaptajn og Kompagnichef, 1834 fik Majors Anciennitet, 1835 og paa ny 1843 sattes å la suite. Sidstnævnte Aar blev han Regnskabsfører ved Korpset, og faa Dage før sin Død fik han Afskedspatent som Major. Ved Siden af sin militære Stilling var han et Aar Volontær i Rentekammeret og arbejdede tre Aar under **General-toldkammer-** og **Kommercekollegiet**. 1831 blev han Kopist i Magistratens 3. Afdeling, 1842 Fuldmægtig ved Kbh.s Vandkommission og var 1846—58, da han ved Magistratens Omorganisation afgik med et Par Hundrede Rdl. i Pension, Assistent og Kontrabogholder ved Kbh.s Vandvæsen. 1850 var han tillige Skriver ved Kbh.s Søren. — Magistratens 3. Afdeling var Overformynderiet, og ligesom Enkekassens Arkiv gjorde Elvius til Genealog, var det Overformynderiets rige genealogiske Materiale, der vakte L.s Interesse for Genealogien, som han fra 1835 flittigt dyrkede baade Dag og Nat. Her fik han ogsaa Blikket aabnet for Genealogiens praktiske Betydning med Hensyn til Arv og Legater, saa han oftere anvendtes i Arveretssager og blev Danmarks første praktiserende Genealog. Ved Siden af sin Kaptajnstitel, med hvilken han altid benævnedes, var han da ogsaa den første, der betegnede sig med Genealog som Livsstilling, og han paatænkte at faa oprettet et genealogisk Kontor. I den Anledning slog han sig sammen med Etatsraad Fr. Thaarup og stiftede 1838 Det genealogisk-biografiske Selskab, men da Kontor og Arkiv blev tilsidesat for Udgivelsen af et Tidsskrift, traadte han ud af Selskabet og begyndte paa egen Haand at udgive sine Stamtavler. Han kunde ingen Forlægger faa, men **maatte** selv forlægge dem å 16 Skilling pr. Blad. Saaledes udkom 1841—58 »Genealogier over adelige og borgerlige Familier«, 1. Samling og 2. Samlings tre Bind, og 1859 paabegyndte han Udgivelsen af 3. Samling; i alt foreligger fra hans Haand ca. 515 Stamtavler. De fik kun ringe Tilslutning. 1842 havde han kun otte Subskribenter, og af

flere Stamtavler havde han endnu ikke solgt et eneste Eksempplar til Familien. Han siger selv, at de ikke skænkede ham en Hvid i Indtægt, men bebyrdede ham med betydelige Udgifter; en enkelt Stamtavle havde alene i Porto kostet ham 42 Rdl. Da han præsenterede Frederik VI. den Glerup'ske Stamtavle i Manuskript, sagde Kongen, at det vilde være langt fordelagtigere at skrive en Roman. Han tænkte derfor 1844 paa at ophøre med sin genealogiske Virksomhed, men bevægedes ved nogle opmuntrende Ytringer af Christian VIII. og en Understøttelse af Finanserne til at fortsætte. Til sine Stamtavler havde han flittigt benyttet de københavnske Kirkebøger, og paa Biskop Gads Anbefaling resolverede Kancelliet 1847, at hele Lolland-Falsters Stifts Kirkebøger successive skulde udlaanes ham. Det skete ogsaa, men da han ikke for de øvrige Stifters Vedkommende kunde opnaa en lignende Tilladelse, udgav han 1855 »Om Uddrag af Ministerialbøger«, hvori han opfordrede og vejledede Præsterne til at sende sig saadanne. Han havde efterhaanden faaet samlet et betydeligt Antal Bind af disse Uddrag, som han forsynede med et tredobbelt Register for hvert Sogn, og 1857 tilbød han forgæves Staten at overlade den hele Samlingen mod en aarlig Godtgørelse af 300 Rdl.; dog fik han det følgende Aar 100 Rdl., men det var først, da Kultusminister C. Hall fik Interesse for ham, at man modtog hans Tilbud — fremsat i en for ham kritisk Periode, da han var »sat ud af sit Embede« — om at overtage hans Samlinger til Indlemmelse i Gehejmearkivet mod en aarlig Understøttelse af 400 Rdl. i ti Aar. Han vedblev derefter flittigt at afskrive og registrere Uddragene, som nu findes i et Antal af 77 Bind i Rigsarkivet og indtil Kirkebøgernes Centralisering var den vigtigste genealogiske Kilde i Landet. I Rigsarkivet findes ogsaa et Bind Uddrag af Enkekassens Arkiv og ni Bind Stamtavler med hans haandskrevne Supplemeneter. I Ny kgl. Saml. 8° 348 findes disse Stamtavler med Tilføjelser af Th. Erslew. Til Det kgl. Bibliotek havde han, efterhaanden som Stamtavlerne blev færdige, afgivet sine Korrespondancer desangaaende indbundet i Foliobind samt de indsendte Kirkebogsuddrag fra Præsterne, og de vil vedblive at være en meget vigtig Kilde til dansk Personalhistorie. 1842 udkom hans »Om genealogiske Undersøgelser som og Kirkebøger o. s. v.«, der kan betragtes som den første danske Lærebog i Genealogi; tillige gav han Anvisning paa, hvorledes Kirkebøgerne burde føres, og foreslog — et halvt Aarhundrede forud for sin Tid — Kirkebøgernes og Skifteprotokollernes Centralisering. Hans »Norske og islandske Studenter, der i Aarene 1649—1814 ere jordede i Kjøbenhavn« og hans »Personalhistoriske Bidrag vedkomm. Dan-

marks og Norges Geistlighed« (1847—58) er Uddrag af hans Kirkebogssamlinger. De sidste fik navnlig Betydning for Wibergs Præstehistorie. Momentvis skrev han Artikler i »Kjøbenhavnsposten« og »Flyveposten«, og han udgav enkelte Stamtavler og Undersøgelser i Separattryk. — L. var ikke nogen lykkelig Mand. Trange Kaar og anstrengende Arbejde i Forbindelse med Sygdom og Dødsfald blandt hans kæreste gjorde hans Sind bittert og pirreligt og hans Dom skarp over dem, han ansaa for sine Modstandere. Skønt han var en landskendt Mand, blev han næppe paaskønnet efter Fortjeneste; han blev ganske vist 1843 Medlem af det norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem og fik 1852 F.M.G., men ingen af Delene betød ret meget dengang. — Maleri i Privateje.

Dansk Folkeblad 1840, Nr. 32. F. Dyrlund i Dagbladet 8. Marts 1865. I. Levin i Berl. Tid. 20. Marts s. A.

Th. Hauch-Fausbøll.

Lenkiewitz, Utilia, f. van Mander, ca. 1710—70, Skuespillerinde. F. ca. 1710, d. 23. Sept. 1770 i Kbh. (Nic.), begr. sst. (Nic). Forældre: Matematisk Instrumentmager Carl van Mander (d. 1740, gift 2° med Maria Rohl, d. tidligst 1749) og Helene Nielsdatter (d. 1716). Gift 6. Febr. 1749 i Kbh. (Petri) med Forfatter og Skuespiller Adam L., f. ca. 1723 i Aris i tysk Polen, begr. 17. Jan. 1783 i Kbh. (Petri) (gift 2° 1772 med Tønnese Louisa Becker).

U. L., der tilhørte Malerslægten van Mander, begyndte 1747 sin Teaterbane paa v. Qyotens dansk-tyske Skueplads i St. Kongensgade, men sluttede sig n. A. til de danske Aktører, som da aabnede Teatret paa Kongens Nytorv. Her blev hun, Personalets ældste Medlem, Fremstillerinden af de aldrende Kvinder, Adelsdamer saavel som Borger- og Bønderkoner, i Molières og Holbergs Komedier, men da hun var død, inden Rosenstand-Goiske begyndte sin »Dramatiske Journal«, findes ingen samtidig Kritik af hendes Kunst. Holberg værdsatte hende og udvirkede 1752 et Gagetillæg til hende, og i hendes Valgsprog, »Det er Naturen, som skal komme Folk til at le«, ligger et Fingerpeg i Retning af, at hun har været en naturtro Skuespillerinde med Lune og Sans for Karakteristik, og at hun anvendte diskrete Midler, kan vi se af en Udtalelse, som hendes Kollega Hortulan efterlod: »Hun havde aldrig set Publikum, men desto tiere hørt det«. Hendes Portræt (af Pilos Skole) siger os, at hun har haft udmærkede Betingelser for at kunne fremstille Damer af Stand. Hun optraadte sidste Gang 30. April 1770 som Flaminia i »Den kokette Enke« og Doraminte i »Hver Mands Ven«, og endnu femten Aar senere vidnede Fr. Schwarz, at hun ikke var blevet erstattet. —

Hendes tolv Aar yngre Ægtefælle *Adam L.* var tysk Skuespiller ved v. Qyotens Selskab og skrev dets Aabningsstykke »Phistophile oder die träumende Liebe«; fra 1748 var han Komediehusets første Overkontrollør og endte som Kasserer ved Hofteatret (nu Teatermuseet). — Malerier forestillende U. L. i Det kgl. Teater og af Peder Als i Teatermuseet.

Fr. Schwarz: Lommebog for Skuespilyndere, 1785. Edgar Collin: **Holberg-**ske Skuespillere, Jubeludg. af Holbergs Comoedier, III, 1888. Robert Neiiendam: Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder, II, 1912. L. Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen, 1925, S. 42, 490.

Robert Neiiendam.

v. Lente. Embedsmandslægten v. L. skal oprindeligt være kommet til Oldenburg og Bremen fra Nederlandene og føres tilbage til Heinrich v. L. til Meyde i Provinsen Drenthe, hvis Sønnesøn Raads-herre og Syndicus for Ridderskabet i Osnabriick Hugo L. var Fader til nedenn. Theodor L. (1605—68) til Sarlhusen, som blev optaget i Rigsadelstanden og ved Frederik III.s Tronbestigelse fulgte Kongen til Danmark. Hans tre Sønner var Assessor i Tyske Kancelli, Regeringsraad i Glückstadt Frederik v. L. (1639—77) — hvis Børn 1682 naturaliseredes som dansk Adel sammen med deres Farbrødre — og de nedenn. Diplomater, Kansleren Johan Hugo v. L. (1640—1719) til Fresenburg og Overkrigssekretær Christian v. L. (1649—1725) til Sarlhusen, med hvem Slægtens Mandslinie uddøde. Navnet videreførtes i Forbindelsen **L.-Adeler**, idet Johan Hugo L.s Datter Henriette Margrethe L. (1676—1703) i sit Ægteskab med Gehejmeraad, Stiftamtmand Frederik Christian Adeler (1668—1726, s. d.) var Moder til Konferensraad Christian L. af Adelaer (1699—1757), der 1727 fik Patent paa det sammensatte Navn og et tilsvarende Vaaben. Han erigerede Stamhuset Adellersborg, men døde barnløs. 1758 fik hans Broder Gehejmeraad, Amtmand Theodor L.-A. (1702—67) til Lykkesholm Patent paa dette Navn; han var Fader til Marie Elisabeth Dorothea L.-A. (1745—88), gift med Kammerherre, Baron Iver Rosenkrantz (1740—1815) til Baronierne Villestrup og Rosenlund samt Stamhuset Rosenholm, til Konferensraad Frederik Christian L.-A. (1728—91), Oberst Jørgen Rosenkrantz L.-A. (1734—84) og til Generalløjtnant Conrad L.-A. (1732—1804), med hvem Navnet uddøde.

Danmarks Adels Aarbog, XXI, 1904, S. 230—33; XXIII, 1906, S. 507; XXVIII, 1911, S. 576. Personalhist. Tidsskr., 2. Rk., III, 1888, S. 275. L. Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen, 1925, S. 440.

Albert Fabritius.

v. Lente, Christian, 1649—1725, Diplomat, Overkrigssekretær. F. 29. Marts 1649 i Flensborg, d. 2. Nov. 1725 i Kbh., begr. sst. (Petri K.). Forældre: Kansler Theodor L. (s. d.) og Hustru. Gift 1680 i Bruxelles med Jacobina (Jobina) Charlotta Sasburgh, d. 13. Okt. 1688 i Haag, D. af Generalstaternes Resident i Bruxelles, Borggreve til Mougarny Thomas S. (1612—87) og Charlotta van Bleyenburg (1625—89).

C. v. L. opdroges af Faderen med Hoftjenesten for Øje, besøgte 1666 efter at være blevet Student Universitetet i Heidelberg, rejste 1667 i Frankrig og fortsatte siden, efter et kort Ophold i Hjemmet 1668 paa Grund af Faderens Død, sine Studier i Strasbourg og Leiden, til Moderens Død 1670 kaldte ham hjem. S. A. udnævntes den intelligente og smukke Kavalier, som i det fremmede havde knust i hvert Fald eet Kvindehjerte, til Sekretær i Tyske Kancelli og fejrede i Peter Schumachers Hus sin Trolovelse med den tolv-aarige Margrethe Elisabeth, Datter af hans Kollega i Kancelliet Mathias Rudolf Rheinfrank til Fævejlegaard og Halvsøster til Schumachers Hustru Karen Nansen. Forbindelsen var et Led i hans ærgerrige Fremtidsplaner og bidrog til at skaffe ham Posten som dansk Resident i Bruxelles 1675. Efter Griffenfolds Fald fandt han den ikke længere formaalstjenlig og fik den omsider afviklet. 1679—80, var han Resident i Haag, 1680—88 overordentlig Gesandt i London. Han gjorde her en god Figur ved Karl II.s kritiske Hof og fik Tilbud om at blive »Knight«, hvad han dog med Christian V.s Billigelse afslog. I dansk Adelstand optoges han 1682 sammen med Broderen Johan Hugo; 1681 fik han Titel af Raad, 1684 af Etatsraad. Det faldt under hans Englandsophold bl. a. i hans Lod at deltage i Forhandlingerne om Ægteskabskontrakten mellem Prins Jørgen og Prinsesse Anne, ved hvis Bryllup 1683 han fungerede som Ceremonimester. Kort før »the Happy Revolution« forflyttedes han til sin gamle Post Haag, hvor han fungerede som overordentlig Gesandt 1688—98. Her knyttede han et intimt Venskab med Chr. Siegfr. v. Plessen, der 1689—98 gentagne Gange var overordentlig Ambassadør i Nederland, et Venskab, som var i høj Grad fremmede for C. v. L.s Karriere, men sikkert tillige bestemtes ved Lighed i Synspunkter paa flere Omraader, bl. a. en voksende Uvillie mod Frankrig og den danske Tilslutning til Ludvig XIV. Han fik i Haag navnlig at gøre med de Handels- og Skibsfartstvister, der opstod som Følge af nederlandske og engelske Overgreb mod de neutrale dansk-norske Skibe i Fart paa Frankrig, og havde en ikke ringe Andel i de Juni 1691 i Kbh. afsluttede Over-

enskomster om Erstatning for disse Overgreb og om **engelsk-nederlandske** Undersaatters Handel paa Danmark-Norge og **dansk-norske** Undersaatters paa Frankrig. Senere deltog han i Plessens Forhandlinger med Vilhelm III. og Generalstaterne om Danmarks Erhvervelse -af Elbtolden og om den dansk-nederlandske Alliance, der endelig afsluttedes **1696**. Skønt Christian V. ikke var helt tilfreds med hans Arbejde, forenedes han n. A. med Plessen som Danmarks befuldmægtigede paa Rijswijkkongressen. Samtidig med Gesandtposten beklædte han **1688—97** Stillingen som Vicestiftsbefalingsmand i Ribe og blev **1697** Gehejmeraad og Overceremonimester.

Hjemkaldt fra Haag **1698** blev han Aug. s. A. Overhofmester ved det ridderlige Akademi i **Kbh.**, Jan. **1699** A. L. Knuths Afløser som Deputeret for Hofetaten, efter Tronskiftet i Aug. s. A. Medlem af Konseillet (i den afdøde Jens Juels Sted), Overkrigssekretær og Deputeret i Land- og Søetatens Kommissariat. **1700—03** og **1705** var han desuden Medlem af Kommissionerne i Raadstuen. C.v. L. var halvhundredaarig, da han fik Sæde i Centraladministrationen. Han var utvivlsomt et lyst Hoved — herom vidner bl. a. flere fremmede Diplomaters Udtalelser —, men det skortede ham paa dyberegaaende Erfaring, ikke mindst inden for hans Hoveddomæne Krigsetaten, og aabenbart ogsaa paa tilstrækkelig Arbejdskraft. Det sidste hang til Dels sammen med et vaklende Helbred og **maaske** ogsaa med personlige Sorger (han mistede **1684—1703** sin Hustru og sine tre Døtre og levede derefter som barnløs Enkemand). Dog fik han kort efter sin Tiltrædelse som Overkrigssekretær gennemført forskellige heldige Forandringer i Forretningsgangen. **1708—09** var han med paa Frederik IV.s Udenlandsrejse og afsluttede paa Hjemrejsen i Dresden sammen med Ditl. Vibe de dansk-sachsiske Alliancetraktater af Juni **1709**. Aug. s. A. tog han i Konseillet sammen med J. G. Holstein Ordet mod en Genoptagelse af Krigen, da man manglede baade Folk, Penge og Korn og ikke kunde vente Subsidier fra Rusland. Han var desuden overbevist om, at **Sømagterne** ikke vilde tillade Danmark at blive Herre over begge Sundets Kyster. Da de to Herrer overstemtes, udtalte han Ønsket om at trække sig tilbage »for at tænke paa Sjælens **Frelse**«. Først efter **Helsingborg-nederlaget 1710** og Overgeneral C. D. Reventlows heftige Klager over Krigsforvaltningens Mangler — der dog nok saa meget skyldtes Kongen selv som C.v. L. — gjorde han imidlertid Alvor af det og opgav Maj s. A. baade sine Embeder og sit Sæde i Kon-

seillet. Han vedblev dog at være i Kongens Naade og fik en betydelig Pension. Tillige blev han 1712 Medlem af Direktionen for De fattiges Væsen, 1713 Direktør for Postvæsenet i Danmark og Hertugdømmerne, sluttelig 1717 Stiftamtmand over Fyn og Langeland og Amtmand over Odense, Dalum, St. Knuds og Rugaard Amter.

Hans politiske Rolle var dog ikke udspillet. 1718 indhentede Kongen hans Betænkning om Spørgsmaalet Krig eller Fred. Han fraraadede en Særfred med Sverige, men betonedede, at naar en almindelig Fred var sluttet, vilde baade de to nordiske Kongers »Convenience og Hensynet til deres Undersaatters Tarv kræve, at der bestod et godt Forhold mellem dem«. Efter Frederiksborgfreden optoges han derpaa Dec. 1721 paa ny i Konseillet som Chr. Sehesteds Afløser og beholdt sit Sæde til kort før sin Død, da Sygdom og Alderdomssvækkelse tvang ham til at udtræde. Dybere Spor inden for Regeringen satte Oldingen sig dog ikke i disse Aar. — Han var, som sin Fader og sin Broder Johan Hugo, til hvem han var nøje knyttet, og hvis omfattende Brevveksling med ham danner en meget vigtig Kilde til Tidens Historie, en Stræbernatur, i Ungdommen ved noget af Lykkeridderens Præg, men det synes, som om Sorgerne og den voksende Livserfaring har virket forædlende paa ham, og han prises som ældre ikke blot for sin Klogskab, men ogsaa for sin muntre Elskværdighed og sin Bravhed. — Efter at Johan Hugo 1719 var død uden levende Sønner, forlenedes C. v. L. med Fædrenegodset Sarlhusen, der efter hans Død som Slægtens sidste Mand kom paa fremmede Hænder. Sin Privatformue, sit Bibliotek og sin udsøgte Malerisamling (en Arv fra Faderen) testamenterede han til sin Broderdattersøn Christian Adeler, mod at denne antog Navnet L.-Adeler og føjede det L.ske Vaaben til sit eget. — Hv. R. 1695. Bl. R. 1722. — Maleri paa Fr.borg; lignende paa Rosenholm og Dragsholm. Stik af Chrf. Weigel. — Sarkofag og Epitafium af Th. Quellinus ca. 1705 i Petri K.

H. Gram: *Memoria Christiani de L.*, 1726. C. Bruun: Frederik Rostgaard og hans Samtid, I, 1870. Dsk. Saml., 2. Rk., IV—V, 1874—77. Medd. fra det kgl. Gehejmearkiv 1886—88, 1889. L. Bobé i Museum, 1890, S. 114—27. E. Holm: Danmark-Norges Historie 1720—1814, I, 1891. Bidrag til den store nordiske Krigs Historie, udg. af Generalstabens, I—III, 1899—1906. Danmarks Adels Aarbog, XXI, 1904, S. 232 f. C. Christiansen: Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger, II, 1922. L. Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen, 1925. L. Laursen: Danmark-Norges Traktater 1523—1750, VIII—IX, 1930—33.

C. O. Bøggild Andersen.

v. Lente, Johan Hugo, 1640—1719, Diplomat, Kansler. F. 1640 i Bremerförde, d. 16. Jan. 1719 paa Fresenburg, begr. i Lübeck. Broder til Christian v. L. (s. d.). Gift 26. Jan. 1674 i Liibeck med Margaretha Bornefeld, døbt 3. Dec. 1657 i Liibeck, d. 13. Jan. 1716 paa Fresenburg, D. af Raadsherre Matthias B. (1616—69, gift 1° med Elisabeth Wibbeking) og Margaretha Brömb-sen (f. 1635).

J. H. v. L. dimitteredes 1658 fra Skolen i Lüneburg til Universitetet i Helmstädt. 1662—64 rejste han med Broderen *Frederik* (1639—77, senere Assessor i Tyske Kancelli og Regeringsraad i Gluckstadt) i Frankrig, Italien og Nederlandene. Kort efter sin Hjemkomst blev han Sekretær i Tyske Kancelli. Aug.—Sept. 1666 deltog han i **Kleve** i de Forhandlinger med Kurfyrsten af Brandenburg, som gik forud for Afslutningen af den dansk-brandenburgske Defensivalliance. Nov. s. A. fulgte han **Frederik III.s** Datter Anna Sophie, den nygifte Kurprinsesse af Sachsen, som Kammersekretær til Dresden, hvor han 1667—70 beklædte Posten som dansk Resident. 1670 blev han Arkivar i Tyske Kancelli, 1672 Kancelli-assessor i Gluckstadt, 1672 Amtmand i Pinneberg, 1678 Kancelli-raad i Gluckstadt, 1685 — efter 1682 at være naturaliseret som dansk Adelsmand — **kgl.** Vicekansler paa Gottorp. Jævnside med denne Karriere gik en omfattende diplomatisk Virksomhed. Som Resident var han 1671—73 og 1675—76 paa ny i Dresden, 1678—82 i Liibeck, som overordentlig Gesandt 1676—79 ved Rigsdagen i Regensburg, 1682—84 ved Deputationsdagen i Frankfurt og hos de fire rhinske Kurfyrster, 1685—90 i Berlin. 1683 afsluttede han i Soest Accessionsrecessen om Kurfyrsten af **Kölns** Tiltrædelse til den dansk-brandenburgsk-münsterske Defensivalliance, 1684 i Koln en ny Defensivalliance mellem Danmark, Koln og Brandenburg. I Berlin gik hans to første Gesandtaar mest med Forhandlinger om Hamburgspørgsmaalet. 1687—88 forhandlede han sst. med Amsterdampensionæren Jacob Hop om en Afløsning af den 1685 udløbne Kristianopeltraktat og om Genoptagelse af den paa Grund af Told- og Accisetvister afbrudte nederlandske Skibsfart paa Norge og sluttede 1688 Præliminærtraktaten med Generalstaterne, som, takket være den lidet gunstige politiske Situation, betød en Op-givelse af de vigtigste danske Krav. Sept. s. A. fornyede han den dansk-brandenburgske Alliance af 1682. Jan.—Dec. 1690 var han akkrediteret Dresdenhoffet som overordentlig Gesandt, overværede Sommerens Krigsoperationer ved Rhinen, bl. a. Belejringen af Mainz, og vandt den sachsiske Kurfyrste for de danske Interesser i Elbtoldsagen. Fra Dresden gik han tilbage til Berlin, hvorfra

han rappelleredes Febr. 1691. Han skuffedes i sine Forventninger om at blive Mikkel Vibes Efterfølger som Kronprinsens Hofmester, men udnævntes s. A. til Vicekansler i Glickstadt. 1691—97 var han Medlem af Tyske Kancelli, 1693 af den 1. og 2. Kommission angaaende Handelens Fremme og blev 1696 Gehejmeraad. 1698 var han Forhandler ved Fredskongressen i Pinneberg, hvor han s. A. efter Ehrenschilds Død blev Landdrost. 1700 deltog han som befuldmægtiget Minister i **Traventhalforhandlingerne** og afsluttede 1701 i Hamburg Forliget med Gottorp. Fra 1700 til sin Død var han Kansler i Hertugdømmerne og Amtmand i Segeberg. Da alle den ældre Broder Frederiks Sønner var døde, fik han 1700 Lensbrev paa Fædrenegodset Sarlhusen; han ejede desuden fra 1669 Godset Fresenburg (ved Oldesloe, **Stormarn**). — En kyndig og forhandlingsduelig Diplomat og Administrator, men en ret haardkogt Stræbernatur og en Fyrstetjener. — Breve til Broderen Christian i Rigsarkivet. — Hv. R. 1695. — Monument af Th. Quellinus 1705—10 i Domkirken i Lübeck.

Museum, 1890, S. 120—26. Medd. fra det kgl. Gehejmearkiv 1886—88, 1889. Bidrag til den store nordiske Krigs Historie, udg. af Generalstaben, I—III, 1899—1906; V, 1915. Danmarks Adels Aarbog, XXI, 1904, S. 232. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds, VII, 1906, S. 488 f. C. Christiansen: Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger, II, 1922. L. Laursen: Danmark-Norges Traktater 1523—1750, VI—IX, 1923—33. L. Bittner og L. Gross: Repertorium der diplomatischen Vertreter aller Länder seit dem westfälischen Frieden (1648), I, 1936.

C. O. Bøggild Andersen.

Lente, Theodor, 1605—68, Kansler. F. 16. Marts 1605 i Osnabrück, d. 20. Febr. 1668 i Kbh., begr. sst. (Petri K.). Forældre: Raadsherre og Syndicus for Ridderskabet i Osnabrück Hugo L. og Catharina Reinkingk. Gift 14. Sept. 1635 i Kiel med Magdalena Schönbach, f. Aug. 1612 i Slesvig, d. 30. Marts 1670 i Kbh., begr. sst. (Petri K.), D. af kgl. Raad og Domherre i Slesvig Johann S. (1572—1635) og Regina Finckelthausen (d. 1652, gift 2^c 1636 med Kanonikus i Hamburg Lucas v. Eitzen).

T. L. gik i Skole i sin Fødeby, derpaa i Gymnasiet i Hamburg (1623—25), studerede flere Aar Retsvidenskab ved Universitetet i Rostock, gik derpaa til Wittenberg og Jena som Huslærer for Henrik Blomes Sønner, lagde sig efter juridisk Praksis i Speier og rejste siden med Rhingrev Otto Philips Sønner i Frankrig, hvor han bl. a. gjorde Hugo Grotius' Bekendtskab. 1635 bosatte han sig i Kiel. Ved sit Ægteskab knyttedes han til Kredsen af Chri-

stian IV.s Embedsfamilier i Hertugdømmerne og udnævntes 1637 til Kammersekretær hos Kongens Søn Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen. Han blev Fange ved den svenske Erobring af Bremen Febr. 1645, men løslodes s. A. efter Brømsebrofreden og tiltraadte sin gamle Tjeneste hos Hertug Frederik, der nu holdt Hof i Flensborg. Da Hertugen blev Kong Frederik III. af Danmark, fulgte T. L. ham til Kbh., fik ny Bestalling som Kammersekretær og forlenedes med Godset Sarlhusen (Steinhorst Amt). Han og Kammerskriveren Christoffer Gabel blev de vigtigste Organer for Kongens personlige Styre og nød begge mere end de fleste andre den tavse Mands Fortrolighed. T. L. gjorde sig især gældende i Tyske Kancelli, hvor han blev Sekretær 1648 efter Kansler Ditlev Reventlows Fald, ved hvilket han ifølge Ditlev Ahlefeldts (dog ikke altid strengt paalidelige) Memoirer skal have medvirket, og i Ydrepolitikken. Efter Rigshofmester Corfitz Ulfeldts Flugt 1651, fremkaldt ved Angreb, i hvilke Ahlefeldt skildrer T. L. som meget virksom, øgedes hans Indflydelse. Endnu 1654 synes han dog at have regnet med Muligheden af at forlade Landet, men snart efter maa han have følt sin Position helt sikker og kom nu som Leder af Tyske Kancelli, dets Arkiv og Brevvekslingen med Udlandet og som Forhandler med fremmede Sendemænd til at spille en vigtig Rolle. Hans egne politiske Anskuelser fremtræder ikke tydeligt. Afgørende for ham var uden Tvivl, at hans Stilling var helt afhængig af Kongen, og han blev derfor et Redskab for dennes og Hofkredsens Ønsker, ikke mindst i Ydrepolitikken, hvor han ifølge D. Ahlefeldt skal have tilskyndet til Krigen mod Sverige 1657. Ahlefeldt tilføjer ondskabsfuldt, at han fuldt ud havde Blik for de store Farer ved denne Politik, men haabede at øge sine ringe Midler ved den Profit, han under Krigen kunde høste ved »Udfærdigelse af Patenter, Kvarterer og andre Krigsbeneficier«. En Passus i et bevaret Brev fra T. L. kunde tyde paa, at dette Synspunkt i alt Fald ikke var ham helt fremmed. Hertil kom hans Tilknytning til de tyske militære i Kongens Tjeneste, især Frederik Ahlefeldt, Schack og Eberstein; det var gennem ham, at de to sidste fik dansk Indfødsret. At han i øvrigt ikke manglede ydrepolitisk Klarsyn, ses bl. a. af, at han forudanede Karl Gustafs Fredsbrud i Aug. 1658, før det fandt Sted. Under Kbh.s Belejring førte han Tilsyn med Indkvarteringen.

Om Stændermødet 1660 mente han endnu 25. Sept., at det vilde ende med et Forlig i Skattesagen og dermed følgende snarlig Opløsning. Understændernes Tilbud om Arveriget 8. Okt., og hvad derpaa fulgte, kom altsaa aabenbart bag paa ham som paa de

fleste andre. Hele hans Stilling bød ham imidlertid at knytte sig nøje til det nye Regime. Han blev Nov. 1660 Raad, tysk Kansler og Medlem af Statskollegiet, fra 1661 tillige Medlem af Højesteret. Før 1660 havde der sikkert fundet et nært politisk Samarbejde Sted mellem ham og Christoffer Gabel. D. Ahlefeldt siger, at T. L. herved som den klogeste havde »dass præ«. Man gisner, at han samtidig som den lærde og berejste Jurist har set en Smule ned paa den ulærde Kammerskriver. Nu følte de to kongelige Favoritter sig efterhaanden mere og mere som Rivaler, og T. L. nærmede sig stærkt til Rigsskatmester Hannibal Sehested og hørte efter Grev Chr. Rantzau's Død 1662 til dem, som ønskede Sehested udnævnt til Førsteminister. Dette Standpunkt bestemtes dog vistnok ogsaa ved den statskloge Mands Værdsættelse af Rigsskatmesteren og hans Politik, bl. a. Bestræbelserne for at skabe en bedre Levelfod med Sverige. Hans Helbred var vaklende (1662 maatte han foretage en Baderejse), og han synes, især efter Sehesteds Død og Gabels definitive Magtovertagelse, at have forsømt sine Embedsforretninger. I hvert Fald benyttede Gabel dette som Paaskud til 1667, faa Maaneder før hans Død, at give Körbitz den faktiske Ledelse af Kancelliet og gøre Johan Moth til dets Arkivar. — Vi har andre Vidnesbyrd end D. Ahlefeldts om, at T. L. udnyttede sin Stilling til at skaffe sig personlig Profit, og han skal have efterladt sig en anselig Formue; han var ogsaa, som Gabel, overmaade ivrig for at skabe sine Børn og Svigerbørn en smuk Karriere. H. Sehested fremhæver (1666) hans »appetit du bien«, men berømmer samtidig hans Lærdom og hans klare og solide politiske Jugement, dog med den Tilføjelse, at naar undtages de Sager, der vedrørte Tyskland, »som han elsker«, var hans ydrepolitiske Viden ikke stor. Paa hans Kreditside staar hans Kærlighed til Malerier, af hvilke han efterlod en smuk Samling. — Maleri paa Fr.borg.

Universitetsprogram, 1668. H. Bueck: Leichpredigt, 1668. P. W. Becker: Saml. til Danmarks Historie under Kong Frederik den Tredies Regiering, I—II, 1847, 1857. A. D. Jørgensen: De danske Rigsarkivers Historie, 1884. C. Bruun: Gunde Rosenkrantz, 1885, S. 108 f. Medd. fra det kgl. Gehejmearkiv 1886—88, 1889. A. D. Jørgensen: Peter Schumacher Griffenfeld, I, 1893, S. 179 f., 470 f. J. A. Fridericia: Adelsvældens sidste Dage, 1894, S. 11, 205 f. o. fl. St. J. Lindbæk: Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676, I, 1903—04. L. Bobé: Af Geheimeraad Ditlev Ahlefeldts Memoirer, 1895. Danmarks Adels Aarbog, XXI, 1904, S. 231. L. Laurssen: Danmark-Norges Traktater 1523—1750, IV—VI, 1917—23. K. Fabricius i Den danske Centraladministration, 1921. L. Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen, 1925. G. O. Bøggild Andersen: Statsomvælt-

C. O. Bøggild Andersen.

Leonora Christina, Grevinde til Slesvig og Holsten, 1621—98, Kongedatter, Forfatterinde. F. 8. Juli 1621 paa Fr.borg, d. 16. Marts 1698 paa Maribo Kloster, begr. i Maribo Domkirke. Forældre: Kong Christian IV. (s. d.) og Kirstine Munk (s. d.). Gift 9. Okt. 1636 paa Kbh.s Slot med Rigsraad, Befalingsmand paa Stege Slot og Elmelunde Gaard, senere Rigsgreve og Righshofmester Corfitz Ulfeldt (s. d.).

Fra hun var ganske spæd, til hun blev seks Aar, var L. C. hos Mormoderen Fru Ellen Marsvin paa Dalum Kloster paa Fyn sammen med fire Søskende. Derpaa fulgte et Aars Tids Ophold i Friesland 1628—29 hos Kongens Søsterdatter Sophie Hedvig, gift med Grev Ernst Casimir af Nassau-Dietz. Kort efter Hjemkomsten skiltes Forældrene (Jan. 1630) for aldrig at ses mere. Børnene opdroges paa Fr.borg af Hofmesterinder og Præceptorer uden Samkvem med Moderen. Kongen viste dem Kærlighed, men kunde kun sjældent tage sig videre af dem. L. C. var den i enhver Henseende rigest begavede i Flokken. Hun lærte hurtigt og tog fra Faderen kunstneriske Anlæg (for Tegning, Maling, Haandarbejde og Musik), Humor og Evne til at udtrykke sig fyndigt i Tale og Skrift i Arv. Tidligt viste hun ogsaa, at hun havde sin egen Villie, (bl. a. i Sammenstød med den myndige Hofmesterinde Karen Sehested). Af sine Søskende var hun ikke særligt afholdt og viste paa sin Side ikke dem megen Kærlighed, selv ikke de yngre Søstre, for hvem hun en Tid var en Slags Guvernante. Nærmest knyttede hun sig til Faderen, hvis Yndling hun var; som halvvoksen fulgte hun ham ofte paa Smaarejser i Danmark og Hertugdømmerne. Men hendes Hjerteret var sikkert ret ensomt, da hun i Niaarsalderen trolovedes med Corfitz Ulfeldt. Det var en af Grundene til, at hun bandtes saa fast til ham. Ved Siden af den ganske unge Piges Betagelse af den elegante unge Verdensmand, hvis Klogskab alle priste, og hvis Charme i Selskaber var saa bedaarende, fik Forholdet ogsaa sin Farve ved hendes Trang og Villie til ubrødelig Troskab mod den Herre og Husbond, som Faderen havde udvalgt som hendes. Et Element af Moderfølelse, næret ved Ulfeldts kroniske Sygdom, var vist ogsaa tidligt til Stede, med Tiden skulde det i stigende Grad give Forholdet sin Tone. Hustrukærligheden og Hustrutroskaben blev Grundfølelsen i L. C.s Etik. Hun gjorde sig blind for sin Herres Svagheder, og naar hun, som det hændte, var af en anden Mening end han, endte hendes langt stærkere Karakter med at bøje sig. Det var en splittet Verden, i hvilken hun voksede op. Det gjaldt hendes Forældre og Søskende af forskellige Kuld; det gjaldt hendes Søstre og deres

Mænd, som alle levede daarligt sammen; det gjaldt Forholdet mellem Konge og Raad, mellem Gruppen af Kongens Svigersønner og Raadet, mellem Raad og Adel, mellem Adel og andre Stænder i det Danmark, der var hendes Fædreland. Dette bidrager til at forklare, hvorfor andre Baand, naar de sattes paa Prøve, var saa skøre over for det ene, der var saa stærkt. Corfitz Ulfeldt blev, som det er sagt, hendes Skæbne. Men hun blev vistnok ogsaa hans. Hendes Byrdsstolthed satte hans medfødte Ambition stedse større **Maal**, hendes faste og selvtillidsfulde Personlighed gav den fra baade Intelligensens og Karakterens Side usikre Mand et sjæleligt Rygstød og en Spore, uden hvilke hans Livsskæbne næppe var blevet, som den blev.

Efter Brylluppet 1636 boede det unge Par først paa Elmelunde. Da Ulfeldt 1637 blev Statholder i **Kbh.**, flyttede de hertil, hvor hans store Gaard paa Graabrødretorv, med dens stadig øgede Udstyr af Kostbarheder og Kunstværker, blev en prægtig Ramme om den unge, smukke Frue. Hun blev, især efter Mandens Op-højelse til Rigshofmester 1643, Byens fornemste Dame. De før nævnte **Splittelsesmomenter**, hvortil siden kom den gamle Konges voksende Forbitrelse over hendes Husbonds anmassende Optræden, hans Politik og Embedsførelse, og Kongens Modstand mod den Udsoning med Fru Kirsten, der var den eneste Stræben, hvori Svigersønnekredsen kunde enes, voldte imidlertid, at hun aldrig blev Centrum for noget Hof af Rigets forskellige Fornemheder. Gaarden paa Graabrødretorv blev en Slags ulfeldtsk Fæstning, hvor man afgrænsede sig over for Omverdenen. Den daglige Omgang var mest Rigshofmesterens Klienter af ringere Byrd, i Forhold til hvem **L. C.** indtog en Dronnings Stilling. Hun var en naadig Dronning over for dem, som hun holdt af, og paa hvem Manden kunde stole; mod andre var hun mindre naadig, og Ulfeldts Rivaler, som f. Eks. Svogeren Hannibal Sehested, havde hun svært ved at se noget godt i.

Den intimeste Husven og Partigænger blev Lægen Dr. Otto Sperling, der spillede Skak med **L. C.** og lærte hende Latinens Begyndelsesgrunde. Andre Lærere gav hende Undervisning i Maling og Tegning, hvor hun især viste Evne i Portrætkunsten, Musik og Italiensk. Paa egen Haand læste hun meget, vel navnlig fransk Litteratur (et **Oversættelsesbrudstykke** af en fransk Hyrderoman i hendes Haand er bevaret), men hendes store, stærke og smidige Legeme elskede ogsaa Jagtens og Boldspillets Glæder. Over alt andet var hun dog Hustru og Moder. Af Børn fødte hun 1637—51 mindst ti, hvoraf fire Dreng og tre Piger naaede voksen Alder.

Samlivet med Børnene bar i højere Grad, end Tidens Vane var, Præg af naturlig Fortrolighed; derom vidner bl. a. de indbyrdes Kælenavne. Hjemlivet afbrødes 1646—47, da L. C. ledsagede Ulfeldt paa hans Rejse til Holland og Frankrig. Under Hollandopholdet malede Honthorst sit Billede af hende, det eneste helt gode, som kendes. Det endnu unge Hoved er bedaarende kvindeligt i sin Blanding af knejsende Selvfølelse, Ynde, Klogskab og Koketteri. Intet Under, at hun gjorde Lykke her og ved Anna af Østrigs Hof i Louvre. Efter Hjemkomsten tvang Righshofmesteren sammen med Raadet den gamle Konge til Underkastelse og naaede sin Magts Tinde. Ved Christian IV.s Dødsleje paa Rosenborg vaagede L. C. over ham, og det var hende, der lukkede hans Øje.

Ikke med Urette skrev hun 36 Aar efter, at hun dermed sagde »min Verdens Velfart« Farvel. Ulfeldts Position hvilede paa Lerfødde. Den nye Konge Frederik III. og en stor Part i Raadet var ham fjendsk. Og Dronning Sophie Amalia tilgav aldrig L. C, at hun havde stillet hende i Skygge og havde svært ved at bøje Nakken for Kongens Gemalinde. Ulfeldts Ambassade til Holland 1649, hvor L. C. ogsaa var med, blev under disse Forhold noget af en Flugt fra en overskyet Hjemlandshimmel. Efter Hjemkomsten trak Stormene op i Form af Chikaner mod Righshofmesteren og hende og Angreb paa hans højst angribelige Finansforvaltning. Dinaprocessen (VI, S. 16 f.) faldt vel ud til Gunst for ham, men L. C. frygtede nye og farligere Stød, og det var efter hendes Raad, at han Juli 1651 flygtede fra Danmark. Det var en Undsigelse til Danmarks Konge og Regering; snart efter fulgte et aabent Brud og Konspirationer med det svenske Hof mod Regeringen i Kbh. L. C. stod her helt paa sin Husbonds Side; over for den Uret, der var øvet mod ham og mod hende selv, spillede hans Fejlgreb og Forseelser ingen Rolle, svandt Hensynet til den danske Konge og den danske Stat ind til noget, der kom i anden Række. Hustrutroskab, Selvhævdelse, Hævnlyst blev Grundlaget for hendes Livsfølelse i de kommende Aar. Maaske fandt hun nogen Styrke i Bevidstheden om, at det var paa Mode i disse Aar blandt baade franske og engelske Dignitarer at føre Avindskjold mod Hjemlandets Regering, og i Overbevisningen om, at hendes beundrede Herre var Danmarks naturlige Regent.

Hendes Karakter hærdedes i disse Aar, og hendes Personlighed fik større Linier. Maaske var det for at indvie sig til Kampen, at hun under Ægtefællernes Ophold i Stockholm 1651 og paa Rejsen dertil fra Holland og tilbage til Stralsund stedse bar Mandsdragt

— et Koketteri med Tidens mondæne Viragoideal, som hun dog senere forlod. Til den Slags var hendes Natur for sund. Hun befandt sig heller ikke vel ved den lille ekscentriske Dronning Christinas ekscentriske Hof, hvor Ulfeldt 1652—54 hørte til Favoritkredsen. Hun var **maaske** lidt jaloux, følte sig ensom og tilside-sat og læste Seneca med Sperling. Efter Karl Gustafs Tronbestigelse og Tog mod Polen bosatte hele Familien sig paa Slottet Barth i Pommern (1655—57), hvor hun læste meget og oversatte spanske og franske Romaner. Nov. 1656 rejste hun efter Ulfeldts Ønske, men mod sit eget Raad, til Danmark for at faa en delvis Forsoning med Frederik III. i Stand, men standsedes i Korsør af sin unge Halvbroder **Ulr. Chr. Gyldenløve** med Kongens Udvisningsordre. Af denne Rejse og dens dramatiske Begivenheder skrev hun kort efter paa Barth en livfuld Skildring, i hvilken hun selv spiller Heltindens Rolle med stor Bravur. Det er hendes ældste bevarede originale Prosaskrift. Juli 1657 rykkede Svenskekongen mod Danmark, og Ulfeldt sluttede sig til ham. Det var mod hendes Ønske, men hun fulgte sin Mand og var fra Fyn, hvor hun Juli 1658 begravede sin Moder, Tilskuere til det svenske Sejrstog, **Roskildefreden** og Ulfeldts Genindsættelse i sine danske Ejendomme og Len. Senere sluttede hun sig til ham i Skaane og **maatte**, da han 1659 anklagedes for Deltagelse i den danske Malmøsammensværgelse og næsten helt lammedes af Sygdom, overtage baade hans Pleje — hun holdt bestemt paa, at hun vilde dele hans Arrest i Malmø — og hans Forsvar for den svenske Kommissionsdomstol. Retsakterne, blandt hvilke der er flere store Indlæg i hendes Haand, (den Skildring, hun forfattede af Malmøindespærringens Tid, er derimod gaaet tabt), aftvinger Beundring for hendes Kraft, Kløgt og Ordsnilde, men hun gik ikke af Vejen for mere end een frejdig Usandhed for at afkræfte Beskyldningerne. Dommen lød paa Tab af Ære, Liv og Gods, men det lykkedes efter **Kbh.freden** 1660 Hannibal Sehesteds Anstrengelser i Stockholm at udvirke Benaadning for Svogeren. Før Meddelelsen herom naaede Malmø, fik imidlertid L. C. opskræmt af falske Rygter om haard Fængselsstraf, en Flugt iværksat (Juli 1660). Ulfeldt skulde drage til Lübeck, hun selv snart efter til Kbh. Man kan tænke sig hendes Bestyrtelse, da hun her genfandt Manden i Færd med at søge Frederik III.s Naade. Naaden blev halvandet Aars haardt Fangenskab paa Hammershus for begge Ægtefæller. I sin franske Selvbiografi fra 1673 har L. C. paa Grundlag af en nu tabt ældre Skildring, med uforglemmelige Træk tegnet Fangelivet der, den brutale Fangevogter Generalmajor Adolph Fuchs — det rigt udførte Billede af

denne »Bondesøn« lyser af Had — og et mislykket natligt Flugtforsøg med den syge Husbond og en Tjener ned ad Hammerens Klipper, under hvilket den 40-aarige Dame viste to Mænds Styrke og Behændighed. Ved Juletid 1661 udfriedes de endelig mod Ulfeldts Undertegnelse af en haard Revers og kunde tage Bolig paa det fra Kirstine Munk arvede Ellensborg paa Fyn, hvortil snart efter ogsaa de fleste af Børnene fandt hjem.

Ulfeldts Dæmon lod ham dog ikke finde Ro. Med Kongens Tilladelse drog han, ledsaget af L. C, Juli 1662 til Nederlandene for at bruge Badekur, men fortsatte straks efter til Paris, udstrøende Planer og Projekter, hvoraf nogle strejfede det landsforræderiske. Da de i Efteraaret var kommet tilbage til Bruges, dræbte deres ældste Søn Christian her paa aaben Gade den ferierejsende General Fuchs. De var sikkert uden Andel i det skete, men dets Forudsætning var det Had til Plageaanden fra Bornholm, som L. C. havde indplantet i Sønnens Sind, og hun synes at have billiget Handlingen. I øvrigt var hun ret mismodig ved hele Situationen, og da hun Maj 1663 drog til London efter Ulfeldts Ønske for at kræve Kong Karl II. for et større Laan, som Ægtefællerne havde ydet ham 1649, da han var landflygtig, var det uden meget Haab om et godt Udfald. Skønt Kongen var venlig og lovede at opfylde sin Skyldighed, trak Forhandlingerne med hans Statssekretær Bennet sig ogsaa i Langdrag, bl. a. fordi den danske Resident **Petkum** modarbejdede hende. Hun havde allerede, tilskyndet af sin Mand, besluttet at vende tilbage til Bruges, da der indløb Skrivelser til Petkum og Karl II. fra Frederik III., hvori han krævede hende udleveret paa Grund af de højforræderiske Tilbud, som Ulfeldt **Dec. 1662** havde gjort Kurfyrsten af Brandenburg, og for hvilke han 24. Juli af Højesteret dømtes fra Ære, Liv og Gods. 9. el. 10. Juli modtog hun i Dover en kongelig engelsk Anholdelsesordre, motiveret med manglende Pas; kort efter ankom Petkums Sekretær Drejer og meddelte hende den danske Konges Ordre, som han begrundede ved Mistanke om hendes Delagtighed i Drabet paa Fuchs. Karl II. kunde af flere Aarsager, som ikke her kan udredes, vanskeligt undlade at udføre sin danske Broders Begæring, men han kviede sig ved at udlevere hende aabenlyst. Bennet og Petkum aftalte da, at de engelske Myndigheder paa Skrømt skulde hjælpe hende til Flugt og derpaa lade Petkum og hans Folk gribe hende. Saaledes skete det (Natten mellem 27. og 28. Juli). Et af Petkum lejet Skib førte hende til **Kbh.**, hvor hun ankom 8. Aug.

Fra Skibet førtes hun s. D. til et smudsigt Fangehul, »den mørke Kirke« i det svære **Hovedtaarn** paa **Kbh.s** Slot, »Blaataarn« kaldet.

Her klædtes hun nøgen, berøvedes sine Smykker og fine Klæder og underkastedes en pinlig Visitation. Forinden havde Kongens Ministre haft hende i Forhør og stillet hende en Række Spørgsmaal ud fra den Forudsætning, at hun besad Kendskab til Mandens landsforræderiske Forhandlinger. Man stillede hende en naadig Behandling i Udsigt, hvis hun bekendte. Forhøret gentoges 10., 13. og 17. Aug. Hun nægtede bestemt at vide noget og tog Gud til Vidne derpaa. Hun gentog siden Benægtelsen over for en Skriftefader og i »Jammers-Minde«s Tiltale til sine Børn. Ulfeldts mentale Tilstand var i det paagældende Tidsrum saadan, at det ikke er udelukket, at han ligefrem har glemt at give sin Hustru Meddelelse om Forhandlingerne med Kurfyrstens Repræsentant. Vi ved intet herom. Men det er bevisligt, at L. C. før havde løjet til Bedste for sin Herre, og hendes Etik vilde utvivlsomt heller ikke ved denne Lejlighed være vejet tilbage for det samme. At hun i sit Sind gemte Haabet om Hævn og Oprensning, bærer et Brev til Sperling fra April 1663 Vidne om.

Ved Forhøret 13. Aug. blev hun for første Gang gjort bekendt med den Dom, der var fældet over Ulfeldt. Da brød den stærke Kvinde sammen i voldsom, ustandselig Hulken. Hun gav senere Gud Æren for, at hun kom gennem den følgende svære Tid — »en højt bedrøvede, elendige, fangen Kvinde, af alle forladt, som saa sig ingen Redning imod Magt og Vold, som hvert Øjeblik frygtede, at Manden dennem i Hænderne skulde komme, og at de deres Ondskab paa hannem skulde øve. Gud gjorde den Dag et stort Mirakel og Jærtegn, idet han sin Kraft udi mig svage beviste og min Hjerne fra Vildelse og min Tunge, at den ikke af Utaalmodighed overløb, bevarte«. Efter det sidste Forhør førtes hun ind i det Taarnkammer, syv Skridt langt og seks bredt og ni Alen højt med et enkelt lille Gittervindue øverst oppe, hvis Mure i en Aarrække skulde afgrænse hendes Verden. »Derudi staar tvende Senge, et Bord og to Stole. Det var nys kalket, hvilket gav en stor Stank; ellers var Gulvet saa tyk med Skarn, at jeg mente, det var af Ler, der det dog er lagt med Mursten«.

Vor Kilde til L. C.s Fangeliv er det Skrift »Jammers-Minde«, oprindeligt skrevet 1673—74, senere fortsat og delvis omarbejdet i hendes sidste Fængselsaar og efter Løsladelsen, hvori hun fortæller sine Børn om sit ydre og indre Liv i Indespærringens Aar. I endnu højere Grad end Rejseskildringen fra 1656 og den franske Selvbibliografi, hun 1673 nedskrev til Brug for Otto Sperling d. y., viser det hende som en Fortæller af Guds Naade, hvor det gælder hendes egne Oplevelser. Det er vort Sprogs mest gribende *Memoire*.

værk og giver L. C. Rang som Danmarks største Forfatterinde. Stilen bunder, hvor hendes Religiositet bryder igennem, i Luthers tyske Bibeloversættelse, med hvilken hun var fortrolig fra Barndommen, ellers i Tidens danske Brev- og Talesprog, **maaske** med Mærker af hendes Kendskab til det mere letløbende franske. Skildringen bliver, hvor den er bedst, til stor Kunst ved hendes enestaaende Evne til at gengive et Replikskifte og til at tegne Personer og Optrin i knappe, rammende Træk, uden Undseelse i Ordvalg. Det skumle Taarn, der for længst er sunket i Grus, og dets mere eller mindre anløbne menneskelige Indmad — Slotsfogederne **Jokum** Waldpurger og Johan Jæger, Christen Taarn-gemmer, den løsgaaende Fange Christian, de ikke altid lige ren-livede Kvinder, som afløste hinanden i hendes Opvartning, og endnu flere — er gjort spillevende for os med en **primitiv-ubevidst »Realisme«** som maaske intet andet dansk Milieu før eller siden. De larmer stadig op og ned ad Vindeltrappen; vi hører deres Skogren og Fjas, deres Fnisen og Tisken.

Kernen i Bogen er imidlertid det Sind, som afslører sig i den. Hannibal Sehested havde Juni 1660 i et varmhjertet Brev fra Stockholm til L. C. ønsket hende og hendes Mand »deres Sjæls Rolighed«. Nu, da hun for stedse havde forladt sin Mands om-tumlede Baad, og især da hun 1664 erfarede, at han ved Døden var udfriet fra denne Verdens Fare og Nød, fandt hun sin Sjæls Rolighed. For Verden var hun Højforræderens Hustru, maaske hans medskyldige. Bevidstheden herom, Frygten for Mandens Skæbne og for, hvad der kunde være i Vente for hende selv og hendes Børn, knugede hende i de første Fængselsdøgn til Jorden og lod hende ønske Døden. Men hun rankede sig atter. Hendes altid stærke Selvhævdelse, hendes kvindelige Ensidighed i Følelse og Synspunkter blev en Kraftkilde for hende ogsaa nu, da alle ydre Magtmidler og al ydre Ære var uigenkaldelig tabt. I haarde Sjælekampe gennemtvang hun over for sig selv og over for den Gud, hvis Ret til at tugte dem, han elskede, hun erkendte, den Overbevisning, at hun kunde bestaa for hans Domstol, at hun havde gjort ret i over alle andre Hensyn at følge den »Ægte-Kærlighed«, der havde været hendes Livs Salt, og at hun hisset skulde faa den Oprensning, der nægtedes hende her. Nogen Helgen-inde — som visse velmenende Biografer gerne vil — blev hun ikke. Hun førte med Omhu og stille Tilfredshed Bog over de Ulykker, der som en retfærdig Straf fra oven ramte Ægteparrets Fjender. Hun følte sig stedse som den højfornemme Kongedatter, hævet over sine stakkels Omgivelser, saa varmt hun end kunde omfatte

alle, jævne og fornemme, der viste hende Deltagelse. En taktløs Prinsesse, der var inde at se paa hendes Bur, fik en Finte, der sved, og en genstridig Pige fik at føle, hvilke vældige Lussinger der sad i hendes Arme. Og noget uvildigt Sandhedsvidne er den gamle Krigerske hverken i »**Jammers-Minde**«t eller Selvbiografien. Men hendes Gudstro var ægte og dyb i al sin Primitivitet, og er det en Eftertid med delvis andre Moralanskuelser end de paa hendes Tid gængse tilladt at kritisere hendes Etik, saa ejede den for hende en subjektiv Sandhed, der lod hende se sig selv som »Christi Korsdragerske«, bar hende over al Nedværdigelse og alt Smuds, bøjede Omgivelserne ind under hendes Personligheds Magt og gav hende Trøstighed til at leve Livet i det trange Fængsel, mens de mange og lange Aar gik deres Rundgang og Vejret skiftede uden for hendes lille Gitterrude. En særlig Inderlighed faar det religiøse Sind i hendes Salmer og »aandelige Viser«. De er værdifuldere i Indhold end i Form, men rummer dog Strofer, som **Gennem-**levelsens Styrke har givet en Klang, der ikke glemmes. Ved Siden af det religiøse fandt hun Styrkekilder i sin gennemsunde Krop, der gik usvækket gennem de 22 Fængselsaar, og i sin ukuelige barnefrodige Interesse for Tilværelsen og dens Fænomener, store som **smaa** — lige ned til de Myriader af Lopper, der trivedes i hendes Fængselsgulv, og hvis Parringsliv hun studerede, og til en »Røtte«, hun en Tid holdt i Bur. Ogsaa i sit Lune, der kunde bryde igennem selv under drøje Oplevelser.

Da Sindet faldt til Ro, gjorde Aandens Krav sig gældende. Da der til at begynde med var forment L. C. al Adgang til Haandarbejde, Læsning og Skrivning, **maatte** hun med stor Opfindsomhed hjælpe sig selv. En gammel brækket Træske blev til en primitiv Baandvæv, mærkede Nødder til et Terningespil, et Glasskaar til en Kniv; hun opblødte Ler til Modellering, skrev paa Bord og Væg med Kridt og lavede sig Blæk af Sod og Ol, Skrivepapir af brugte Sukkerposer. Efterhaanden slappedes dog det strenge Tilsyn, saaledes at hun bl. a. kunde sætte sig i skriftlig Forbindelse med Slægt og Venner og følge sine Børns Skæbne. Christian V. gav hende efter sin Tronbestigelse **1671** endnu et Kammer ved Siden af det gamle og **1672** en Aarpenge, som hun anvendte bl. a. til Bogkøb. Fra da af fik hendes litterære Aare frit Løb. Foruden det nævnte skrev hun et stort Værk »Heltinders Pryd« om Kvinder, der havde vundet Ry ved forskellige Dyder og Idrætter; heraf er **dog** kun et Brudstykke bevaret, vistnok omarbejdet efter Løsladelsen; det er et Kompilationsarbejde, der ikke naar de andre Skrifter i litterær og menneskelig Værdi. Formaålet var at vise

Kvindens Ligeværd med Manden, et Synspunkt, der efter hendes Personlighed og Oplevelser maa siges at have ligget hende nær.

Ad forskellige Veje søgte hun flere Gange at blidgøre Frederik III. og Christian V. for hendes Frigivelse, mere for sine Børns end for sin egen Skyld. Forsøgene blev dog lige saa frugtesløse som Kong Karl II.s og hendes yngste Søn Leos Bestræbelser i samme Retning. Sophie Amalia bevarede sit gamle Had, og først efter hendes Død (Febr. 1685), da bl. a. Ludvig XIV. og Ulr. Fr. Gyldenløve gik i Forbøn for Fangen i Blaataarn, bekvemmede Christian V. sig 19. Maj 1685 til at beordre hendes Fængsel aabnet. »Med Manér« vandrede den graaned Kvinde ud af den Port, som hun gik ind ad for en lille Menneskealder siden. Efter et kort Ophold i Husum hos en Slægtning af Ulfeldt fik hun Bolig paa Maribo Kloster, som Kongen anviste hende til Opholdssted, samtidig med at han gav hende Midler til et standsmæssigt Underhold. Her henlevede den gamle Dame de sidste tretten Leveaar i fredfyldt Syslen med Husholdningens Ledelse, Havedyrkning, Haandarbejde, Maling og litterære Arbejder. Hun foretog Omarbejder af de ældre Skrifter, skrev Digte og forfattede et (ikke bevaret) Skuespil paa danske Vers, som hun 1688 lod sin Husstand opføre. En særlig Glæde var længere og kortere Besøg af Døtrene og Sønnen Leo, der var paa Vej til at blive en stor Mand i Kejserens Tjeneste. Aandskraftig og energisk var hun til det sidste, hvad der bl. a. fik Udtryk i hendes Bestræbelser for at faa Familiens inddragne Ejendomme i Sverige igen, og om Sindets evige Ungdom vidner de Fastelavnsløjer, hun endnu Aaret før sin Død lod afholde paa Klostret til stor Morskab for sig selv. Sjælen havde dog for længst sit Hjem hinsides denne Verden og var modnet til den Høst, der kom som en Opfyldelse.

En samlet Standardudgave af L. Os skriftlige Efterladenskaber savnes endnu. »Jammers-Minde«-Haandskriftet kom efter hendes Død i Leo Ulfeldts og hans Efterslægts, efter dennes Uddøen i den østrigske Slægt Waldsteins Eje; 1920 købtes det til Fr.borgmuseet. Det opdagedes 1868 af Tyge Brahe-Forskeren F. R. Friis og udgaves 1869 af S. Birket Smith (3. forøgede Udg. 1885). Facimileudgave ved O. Andrup 1931. Folkelige Udgaver med mere eller mindre heldig Modernisering af Retskrivning og Sprog er leveret af Birket Smith (1887, 1900, stadig den bedste Folkeudg.), Frieda og Johs. Brøndum-Nielsen (1926), O. Andrup (1926) o. fl.; Udg. paa Tysk ved Johs. Ziegler (C. Dirckinck-Holmfeld, 1871) og (i Bearbejdelse) ved Clara Priesz (1911), paa Engelsk (fra Tysk) ved F. E. Bunnnett (1872). Danmarkrejsen 1656 er udg. af P. W. Becker i Saml. til Danmarks

Historie under Kong Frederik den Tredies Regiering, II, 1857, S. 441—47, den franske Selvbiografi af Birket Smith i Dsk. Saml., 2. Rk., I, 1871—72, S. 129—231. — Breve og andre skriftlige Efterladenskaber i Rigsarkivet, Det kgl. Bibliotek og Riksarkivet i Stockholm.

Portrætteret som Barn paa **Jac.** von Doordts Gruppebillede fra 1623 af Kirstine Munk med sine Børn (Wedellsborg; Kopi af Erik Henningsen paa **Fr.borg**). Maleri af K. van Mander ca. 1640; brændt paa **Fr.borg** 1859; en lille Kopi derefter fra 1858 af Heinrich Hansen (**Fr.borg**). Maleri af K. van Mander ca. 1643 med Hund og Ulv (Rosenholm (tilhører **Fr.borg**), **Wedellsborg**); Kopi af Otto Haslund (**Fr.borg**); Træsnit derefter 1885; gammel Miniaturekopi (**Fr.borg**), ændret Kopi paa **Börringe Kloster**. Maleri fra ca. 1646 (**Fr.borg**; tidligere hos Greverne Waldstein i **Ungarn**); Litografier af Em. Bærentzen og Co. 1867 og af I. W. Tegner og **Kittendorff** 1869; Kopi af A. Dorph 1869 (**Rosenborg**). Maleri af Gerh. Honthorst 1647 (**Fr.borg**) og ca. 1655 i Familieej. Stik af J. Folkema (1746) og af J. Haas 1754, hvor hun sidder paa Skødet af Corf. Ulfeldt; Maleri derefter paa **Fr.borg**. Stik af J. Haas efter Maleri af P. **Cramer**. Et Stik af **Alb.** Haelwegh forestillende »Foraaret« fra Simon Paullis Flora Danica (1648) angives vist med Rette at forestille L. C. Selvportræt paa Fremstillingen af hendes »**Korsgang**« (**Fr.borg**). — Mindesten i Maribo Stifts Kirke og, tegnet af E. Dyggve, i Maribo Klosters Have 1924. — Over hendes Historie har bl. a. Kr. Zahrtmann og Pietro Krohn udført Historiemalerier.

S. Birket **Smith**: Leonora Christina på Maribo Kloster, 1872. **Samme**: Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie, I—II, 1879—81. A. D. **Jørgensen**: Peter Schumacher **Griffenfeld**, I, 1893, S. 141—44, 463 f. J. A. **Fridericia**: Adelsvældens sidste Dage, 1894. Jul. Lange: Udvalgte Skrifter, I, 1900, S. 366—81. Ole Andersen i Højskolebladet 1917, Sp. 1005—06 (Jakob Knudsens Syn paa L. C.). H. Rasmussen i Aarb. udg. af Lolland-Falsters hist. Samf., 1917, S. 126—30. O. Andrup sst., 1922, S. 119—25. Egill Rostrup: To danske gaadefulde Skuespil fra det 17de Aarh., 1918; jfr. H. Brix i Tilskueren 1918, II, S. 153—59. J. Paludan i Ugens Tilskuer, VIII, 1918, S. 209—12. C. **Dumreicher** i Litteraturen, I, 1918, S. 41—49. Egill Rostrup sst., S. 103—13. G. Knudsen og H. Logeman i Danske Studier, 1918, S. 166—69. H. Brix: Danmarks Digtere, 1925, S. 35—44. R. Paulli i Ill. dansk Litteraturhistorie ved Carl S. Petersen og Vilhelm Andersen, I, 1929, S. 833—48. C. O. Bøggild Andersen: Statsomvæltningen i 1660, 1936. Svend Aakjær i Dagens Nyheder 8. April, 30. Sept., 7. og 28. Okt., 9. Nov. 1928 og 20. Okt., 3. og 24. Nov. 1929, 16. Marts, 17. April, 4. Maj, 6. Juli, 17. Aug., 14. og 28. Sept. 1930. Personalhist. Tidsskr., 10. R., IV, 1937, S. 186—92.

C. O. Bøggild Andersen.

Leopold, Svend Valdemar, f. 1874, Forfatter. F. 23. Aug. 1874 i Hjørring. Forældre: Hotelejer Edmund August L. (1840—98) og Henriette Birgitte Hansen (1842—1925). Gift 31. Jan. 1907 i St. Jørgensbjerg med Johanne Agnes Poulsen, f. 22. Maj 1881 i St. Jørgensbjerg, D. af Gartner Hans Christian P. og Karen Johansen.

L. var kun tre Maaneder, da Faderen købte Hotel Royal i Vejle; den yndefulde Poesi, der er over denne By, prægede ham for Livet, selv om han kun var ni Aar, da Familien atter flyttede, denne Gang til **Kbh.**, hvor Faderen overtog et Hotel i Hovedvagtsgade. L. interesserede sig tidligt for Litteratur og Teater og fik allerede i Vejle det første Begreb om det moderne Gennembruds Mænd ved at kigge i Vittighedsbladet »Punch«; i **Kbh.** lærte han adskillige af Skandinaviens førende Skribenter personlig at kende, efter som de kom og gik paa »Leopolds Hotel«. L. blev Student 1893 fra Borgerdydskolen i **Kbh.**, cand. phil. 1894 og rejste derefter en Del, bl. a. i Tyskland, Frankrig og Italien. Han har udfoldet en omfattende journalistisk Virksomhed, været Medarbejder ved »Politiken«, »Berlingske Tidende«, »Verden og Vi« o. fl. a. Blade. Men det er som Forfatter, han har gjort sin Hovedindsats. L. debuterede 1897 med »Prinsesse Charlotte«, en Fortælling om Frederik VII.s ulykkelige Moder, der forvistes til Horsens efter Skandalen med Du Puy og endte sine Dage i Italien; den efterfulgtes af en lang Række Bøger, der ofte har hentet Sujettet fra Historien, saaledes Romanerne »Enevold Brandt« (1900), »Prins af Danmark« (1905), »Prinsesse Mariane« (1930) og Skuespillene »Pro Patria« (1904) og »Hos Grevinden« (1911). L. har dog ogsaa skildret sin Samtid, saaledes i »Den store Eros« (1902), »Vort Bourgeois« (1909) og »Bureaukrater« (1916), der alle henter Stoffet fra det fornemme Bredgade-Kvarter paa Christian IX.s Tid; til Nutidsromanerne slutter sig desuden »Fyrstinde Hardenberg« (1916), »Fru Lunde og hendes Døtre« (1924) o. fl. a. L. er utvivlsomt bedst, naar han holder sig til Historien, især Kultur- og Litteraturhistorien. En ikke ringe Opsigt vakte »Goethes Kat« (1906), hvor han lader Kejserinde Josephines Skødekat meddele sine Indtryk af Napoleon og Goethe i Slaabrok; Hovedværket inden for denne Del af Produktionen er den bredt anlagte Skildring i fire Bind af »Ludvig Holberg«, der kom 1922—24; selv om den i Lighed med de fleste af L.s historiske Arbejder næppe er korrekt i alle Enkeltheder, giver den et interessant kulturhistorisk Billede med ikke saa lidt af Holberg-Tidens særegne Duft og Stemning; nævnes kan ligeledes »Digteren og Nattegalen« (1929) om H. C. Andersen og Jenny Lind samt Bøgerne

om »Søren Kierkegaard« (1932) og »Grundtvig« (1933). Endelig har L. udsendt kritiske og litteraturhistoriske Essays, hvori det ofte er lykkedes ham at finde Udtryk for den Ironi, ved Hjælp af hvilken han efter eget Udsagn har søgt at naa Sandheds Erkendelse: »Vore Oldenborgere« (1907), »Laurbær og Roser« (1909), »En Nat i Esrom« (1913), »Omkring Parnasset« (1914), »Tres Talenter« (1918). Der kan være noget stikkende over L.s Spot, saa det er ikke uden Grund, naar han har samlet flere af sine kritiske Betragtninger under Fællestitlen »Kaktusbøger«; der kan ogsaa komme noget »andenhaands« over en Produktion, der i saa udstrakt Grad henter Stof og Inspiration fra Litteraturen — L.s Bøger bliver i Virkeligheden ofte Litteratur paa Litteratur. Men hvor han naar højest, som i de tre Bind Memoirer, »Erindringer fra min Barndom« (1927), »Erindringer fra min Ungdom« (1928) og »Erindringer fra min første Forfatteretid« (1928), har han skabt en Form, der helt ud er hans egen, i det fint afbalancerede Møde mellem Selvironi og poetisk Følsomhed, hvormed han har redegjort for sine Lære- og Vandreaar. — Maleri af H. Moltke 1928.

Oscar **Geismar**: Digterprofiler, 1916, S. 209—21.

Peder Hesselaa.

Lerche. Den adlede Slægt L. føres tilbage til Bonden Niels Andersen i Voldby Sogn (Gern **Hrd.**), hvis Søn var Borgmester i Nyborg Peder Nielsen (1583—1638), der var gift med Sidsel Knudsdatter (ca. 1574—1648), Enke efter Borgmester sst. Mads L. (d. 1608), hvis Navn Peder Nielsens Børn optog; af disse skal nævnes de nedenn. Assessor i **Kommercekollegiet** og i Højesteret Peder Pedersen L. (1613—83) til Rygaard (hvoraf han 1675 erigerede Stamhuset R.) og Matrups, som 1679 fik Vaabenbrev, og Stiftamtmand Cornelius Pedersen L. (1615—81) til Nielstrup, Aasmarke og Bramslykke, som 1660 optoges i Adelstanden, samt Provst, Sognepræst i Nyborg, Mag. Mads Pedersen L. (1610—60), hvis Søn Justitsraad, Højesteretsassessor Peder Madsen L. (1642—99) 1679 fik Vaabenbrev og 1695 oprettede Stamhuset Lerchenfeld af sin Hovedgaard Bonderup; han døde barnløs. Peder Pedersen L. var Fader til nedenn. Gehejmekonferensraad, Overceremonimester Vincents L. (1666—1742) til Stamhusene Rygaard og Lerchenfeld m. m., hvis Søn var nedenn. Overkrigssekretær, General, Greve Christian L. (1692—1757), der 1751 fik Grevetitlen og 1755 erigerede Stamhuset Lerchenborg, som, efter at han var død uden Børn, gik over til Gehejmeraad Georg Flemming L. (1735—1804). — Ovenn. Stiftamtmand Cornelius Pedersen L. var Fader til Søster L. (1658—1723), gift med Gehejmeraad Eggert Christopher

Knuth (1643—97, s. d.) — 1714erigerede hun Grevskabet Knuthenborg — og til Etatsraad Christian L. (1667—1720) til Nielstrup og Engestofte, af hvis Børn skal nævnes Hilleborg Cathrine L. (1701—67), gift med Kontreadmiral Ulrich Frederik Suhm (1686—1758, s. d.) og Kontreadmiral Christian L. (1712—93). Denne var Fader til Christiane Ulrikke L. (1732—1803), gift med Kammerherre, Generalløjtnant Caspar Herman v. Krogh (1725—1802) til Oye og Mørk, til Margrethe L. (1734—1807) — i Ægteskab med Kammerherre, General Georg Frederik v. Krogh (1732—1818, s. d.) til Leeren — og til ovenn. Gehejmerraad Georg Flemming L. (1735—1804) til Stamhuset Lerchenborg, af hvis Børn skal nævnes nedenn. Gehejmekonferensraad, Amtmand, Lensgreve Christian Cornelius L. (1770—1852), Kaptajnløjtnant Georg Flemming L. (1774—1809) — hvis Efterkommere er den første adelige Linie — og Oberstløjtnant Jacob Frederik Ferdinand L. (1776—1834). Denne var Fader til Kammerherre, Konsumtionsforvalter og Branddirektør i Hillerød Georg Flemming Henrik L. (1799—1871) (Stamfader til den 2. adelige Linie) — hvis Sønnebørn er Kammerherre, Gesandt Flemming Emil Harald Albrecht L. (f. 1878) og Dagmar Therese Louise L. (f. 1871), gift med Kammerherre, siamesisk Viceadmiral Andreas du Plessis de Richelieu (1852—1932, s. d.) — og til Kammerjunker, kgl. Skovrider Christian Cornelius L. (1805—62) (Stamfader til 3. adelige Linie), hvis Sønnesøn er nedenn. Kammerherre, Kommissarius Christian Diedrich L. (f. 1868).

Ovenn. Lensgreve Christian Cornelius L. (1770—1852) fik 1818 Stamhuset Lerchenborg ophøjet til Grevskab og fik samtidig Grevetitlen, som — bortset fra 1. Generation — følger Primogenituren. Af hans Børn maa nævnes Hofjægmester, Greve Christian Albrecht L. (1791—1830) til Sæbygaard, Frederikke Louise L. (1793—1813), gift med Lensgreve Hans Schack (1786—1814) til Schackenburg, Komtesse Henriette Wilhelmine L. (1801—87), der ægtede Kammerherre, Kabinetssekretær Christian Ludvig Tillisch (1797—1844), Greve Vilhelm Cornelius Magnus L. (1820—95) til Birkendegaard og Astrup — Fader til nedenn. Baron Gustav L. (1859—1936) til Birkendegaard — og Greve Carl Christian Cornelius L. (1826—81) til Benzonsdal, der var Fader til Baron Carl Christian L. (1856—1920) til Benzonsdal og til Baronesse Ille Ottilie Vilhelmine L. (f. 1857), gift med Kammerherre, Greve Christopher Adam Valdemar Knuth (f. 1855, s. d.) til Liliendal. Ovenn. Greve Christian Albrecht L. (1791—1830) var Fader til Kammerherre, Lensgreve Christian Albrecht L. (1830—85), af hvis Børn skal nævnes

Lensgreve Christian Cornelius Lubbi L. (1865—1937), Komtesse Henny Louise Vilhelmine L. (1858—1930), gift med Lensgreve Hans Schack (1852—1905) til Schackenborg, og nedenn. Ingeniør, Baron Otto L. (f. 1873).

Danmarks Adels Aarbog, LI, 1934, S. 63—93.

Albert Fabritius.

Lerche, Christian Diederich, f. 1868, kgl. Kommissarius. F. 25. April 1868 i Kbh. (Cit.). Forældre: Premierløjtnant, senere Oberstløjtnant, Kammerjunker Fritz Nicolai Georg Ferdinand L. (1839—92) og Anna Maria Christine Kracke (1844—1921). Gift 25. April 1893 i Kbh. (Johs.) med Thalia Helene (Lone) Bartholin, f. 14. April 1866 paa Nielstrup, D. af Forpagter, **Fideikommis-**besidder Caspar Georg Bartholin Eichel (1813—1902) og **Holga** Aagaard (1822—75).

L., der blev Student 1885 fra Metropolitanskolen og cand. jur. 1890, viste hurtigt sjældne administrative Anlæg. Hans Levnedsløb har baaret tydeligt Præg af en særpræget Evne, der forener den klare, logisk tænkende Jurist og den i enhver Situation snarraadige Praktiker. **L.s** Karriere viser en forbavsende stor og alsidig Energiudfoldelse, en utrættelig Arbejdsevne, der bundet i en udpræget Koncentration og Selvbeherskelse. Han har i Aarenes Løb beklædt en lang Række Embeder og Tillidshverv. 1894 blev han Assistent i Indenrigsministeriet, 1905 Fuldmægtig i Ministeriet for offentlige Arbejder og var endelig 1909—38 kgl. Kommissarius ved **Jernbane-**anlæg paa Øerne, et Hverv, hvor hans administrative Dygtighed og praktiske Sans blev af stor Betydning. Endvidere har han været Medlem af en Række Kommissioner, Bestyrelser og Udvalg som Statsinventariekommissionen, Christiansborg Slots Byggeudvalg, Grundejersbankens Tilsynsraad, Grundejersbankens Likvidationskomité, Bestyrelsen for det københavnske Ejendomssocietet, Repræsentantskabet i Foreningen til Understøttelse af Dannebrogssridderes Efterladte, og endelig kom han til at beklæde Formandsposten i to saa vigtige Institutioner som Luftfartsraadet (1926) og Radioraadet (1925). Medens Emil Holm med ukuelig Energi byggede den danske Statsradiofonis kunstneriske Standard op fra Grunden, blev det **L.**, der med sin administrative Fremsynethed og sin diplomatiske Erfaring kom til at skabe det Grundlag, paa hvilket ikke alene Institutionens indre Struktur, men ogsaa dens mangesidede ydre Forhold til adskillige Samfundsgrene hviler. **L.s** sikre Forhandlingsevne har været Statsradiofonien til stor Nytte, ikke mindst ved de mange internationale Kongresser, hvor Danmark skulde skaffe sig den nødvendige Plads inden for det efter-

haanden meget haardt trængte **Bølgeomraade**. — Kammerherre 1911. — R. 1911. DM. 1920. K.² 1922. K.¹ 1932. — Malerier af L. Tuxen, Fr. Lange og Schepeler. Tegning af Gerda Ploug Sarp 1938.

Gads dsk. Mag., XXX, 1936, S. 27—34. Politiken 21. April 1938. Berl. Tid. 22. April s. A.

T 1 r 1
Tor ben Krogh.

Lerche, Johanne Juliane **Camilla**, 1836—1914, Skuespillerinde. F. 10. Sept. 1836 i Kbh. (Helligg.), d. 29. Okt. 1914 paa Frbg., begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Guldsmedemester Johan Peter Martinus L. (1808—82) og Marie Jæger (1808—63). Ugift.

Blandt de ikke faa Aspiranter, som J. L. Heiberg lod debutere, medens han ledede Det kgl. Teater, var C.L. en af de mest intelligente. Men da hun 14. Febr. 1855 havde forsøgt sig som Juliette i »Prinsessen af Tarento«, indsaa hun, at hun manglede Uddannelse, og da denne var erhvervet, bl. a. hos Phister og Th. Overskou, fandt hun sin Plads paa Casino, som hun tilhørte i 26 Aar, fra hun 7. Okt. 1858 spillede Isabella i »God rolig Nat, Hr. Pantalon«, til hun 1884 overgik til Dagmar-teatret sammen med Direktør Th. Andersen. Til hans dygtige Ledelse af den folkelige Scene var C.L. intimt knyttet; hun havde gode Sprogkundskaaber og bistod ham kyndigt i Valget af Repertoiret, som blev Grundpiller for Casino ogsaa ud over Andersens Tid. Selv udførte hun mangfoldige Roller, deriblandt Madame Dubarry i »Grevinden og hendes Søkendebarn« i den politisk bevægede Tid 1859, Marie i »Ole Lukøje«, Catharine i »Trolde kan tæmmes« og Paolo i »Den forbudne Frugt«. Hendes Temperament var ikke stærkt, og hun virkede ej heller charmerende som Forgængerinden Amalie Hagen, f. Price, men var i Besiddelse af en udmærket Tale- og Sangstemme og en udpræget Intelligens. Paa Dagmar-teatret, hvor C.L. — ogsaa som Kostumiére — virkede til 1894, gled hun over i det ældre Rollefag og udførte bl. a. Generalinden i »Grøns Fødselsdag«, Fru Selby i »Et Sølvbryllup«, Fru Miller i »Kabale og Kærlighed«, Hustruen i »Inden Døre« og ved en Særforestilling den gamle Frue i »Therese Raquin«. Disse Fremstillinger var Vaudevilleelskerinder i ældre Alder: lidt pylrende, elskelige, beherskede af god Tone, men uden stærke Farver. C.L. viste sig sidste Gang paa Scenen 1. Juni 1900 ved en Forestilling paa Dagmar-teatret til Indtægt for hende; hun udførte Markisen i »Skiftemaal« og fremsagde derefter en Epilog. — Træsnit 1870 og 1883.

Søndagsposten 26. Nov. 1871. Nationaltidende 31. Maj 1900. Politiken 31. Okt. 1914.

Robert Neiiendam.

Lerche, Christian, Greve, 1692—1757, Officer, Godsejer. F. 15. Juni 1692, d. 6. Dec. 1757 i Kbh., bisat i Petri K., 1774 overført til Fred. Ty. K. Forældre: Ordenssekretær og Ceremonimester, senere Overceremonimester m. m. Vincents L. (s. d.) og Hustru. Gift 22. Dec. 1744 i Kbh. (Slotsk.) med Rigsgrevinde Amalie Magdalene Christiane Caroline af Leiningen-Westerburg, f. 29. Juni 1713, d. 8. Juli 1800 i Hamburg (Fred. Ty.), D. af Rigsgreve Georg II. Carl Ludwig af L.-W. (1666—1726, gift 1° 1684 med Grevinde Anna Elisabeth Wilhelmine Bentheim-Tecklenburg, 1642—95, 2° 1697 med Friherreinde Anna Magdalene v. Bodenhausen, 1660—1709) og Komtesse Margrethe Christiane Augusta Danne-skiold-Laurvig (1694—1761).

L. blev 1712 Kaptajn i Infanteriet, fungerede ved Gadebusch som Adjutant hos Overgeneralen, blev n. A. Kaptajn i Garden til Fods (Rang med Majorer) og 1716 Oberstløjtnant i Rytteriet. Han var allerede da kendt som en behagelig Selskabsmand, men levede stærkt og svækkede tidligt sit Helbred, og endnu under Krigen søgte han Orlov for Rejse til Syden — som det hed sig, for som Volontær at forrette Tjeneste i den kejserlige Hær. 1718 fik han det Hverv i Wien at skaffe Kongen og Oversekretær Gabel en berømt kejserlig General til under Kongen at føre Kommandoen i Felttoget i Norge 1719, da Scholten og v. Dewitz havde frabedt sig denne Ære; men trods langvarige Forhandlinger opnaaede han ikke det ønskede Resultat. 1720 fik han Afsked med Obersts Karakter. Da hans Ven Løvenørn blev Overkrigssekretær, fik L. 1731 Generalmajors Karakter, blev Medlem af Generalkommis-sariatet og 1739 Generalløjtnant. Han fik i denne Periode betroet flere vigtige Kommissioner, bl. a. at tilvejebringe Orden og Ro paa Bornholm, træffe Anstalter mod den stærkt tiltagende Desertion i Hæren, og løste disse Hverv med Myndighed, sund Fornuft og Humanitet. Straks ved sin Tronbestigelse udnævnte Frederik V. L. til General af Kavaleriet og Overkrigssekretær ved Siden af hans Stilling i Generalkommisariatet. 1751 optoges han i Greve-standen, n. A. fik han Rang med Gehejmraader i Konseillet. Paa Grund af svigtende Helbred søgte og fik han 1753 Afsked fra sine Stillinger, efter at det allerede nogle Aar havde været mærk-bart, at hans tidligere Sindsligevægt og jævne Arbejdsdygtighed havde veget Pladsen for Gnavenhed og Ulyst til at give sig i Lag med større Arbejder. Dog skyldes det hans Initiativ, at Infanteri-reglementet af 1746 blev forøget med Hærens første egentlige Tjenestereglement, der for visse Afsnit har været gældende til vore Dage. L.s Virksomhed som Oversekretær er i den nyere Tid

blevet stærkt kritiseret og **Saint-Germains** Virksomhed modsat skildret som **straalende**; det er rigtigt, at med den da stedfindende Udvikling i Preussen og Østrig var Reformer i Hæren absolut nødvendige, men Gennemførelsen af saadanne hindredes af Rigets slette økonomiske Stilling og af stærke indrepolitiske Modsætninger, over for hvilke L. var magtesløs. — Efter at have solgt sine jyske og norske Godser erhvervede L. **1742** det meste af det daværende Kalundborg Amt med talrige Herregaarde og Kirker og store Skove. Da han ikke havde Børn i sit Ægteskab, oprettede han **1755** et Stamhus, hvortil andre Linier af hans Slægt fik Succession. I Stedet for den tidligere Østrupgaard opførte han det nuværende Lerchenborg og ved Slotsholmsgade i Kbh. det **L.ske** Palæ, der nu er Regeringsbygning. Hans Enke fortsatte en Tid hans Gods- og Pengetransaktioner, men synes at have gjort Opbud **1761**. — Hv. R. **1734**. Bl. R. **1748**. L'Union parfaite **1750**. — Maleri af J. S. Wahl **1743** (Familieej), af C. G. Pilo (Lerchenborg) og af samme **1743** (Fr.borg).

Danmarks Adels Aarbog, LI, **1934**, S. **71**. Hist. Tidsskr., IV, **1843**, S. 287 f. E. Holm: Danmark-Norges Hist. **1720—1814**, III, 2, **1898**. Bidrag til den store nord. Krigs Hist., udg. af Generalstabens, X, **1934**. Luxdorphs Dagbøger, udg. af E. Nystrøm, I, **1915**. A. P. Tuxen: Poul Vendelbo Løvenørn, **1924**. K. C. Rockstroh: Udviklingen af den nationale Hær, III, **1926**.

Rockstroh (H. W. Harbou).

Lerche, Christian Cornelius, Lensgreve, **1770—1852**, Amtmand. F. 2. Sept. **1770** i Kbh. (Slotsk.), d. 26. April **1852** paa Lerchenborg, begr. i Aarby. Forældre: Gehejmerraad Georg Flemming L. til Stamhuset Lerchenborg (**1735—1804**) og Hedevig (Hedchen) Cathrine v. Krogh (**1739—1818**). Gift 1° 26. Juni **1790** med Ulrikke Sophie v. Levetzow, f. **12**. Aug. **1771** i Birkerød, d. 3. Febr. **1803** paa Lerchenborg, D. af Gehejmekonferensraad Heinrich v. L. (s. d.) og Hustru. 2° 3. Okt. **1807** paa Aastrup ved Haderslev med Cathrine Wilhelmine Dorothea v. Krogh, f. **16**. Juni **1788** paa Aastrup, d. 9. Nov. **1848** paa Lerchenborg, D. af Kammerherre, Hofjægmester, senere Gehejmekonferensraad Frederik (Fritz) Ferdinand v. K. (**1737—1829**, gift 2° **1803** med Komtesse Juliane Marie Holck-Winterfeldt, **1764—1828**) og Rosina Elisabeth v. Frankenberg und Proschlitz (**1751—98**).

L. blev **1785** privat dimitteret til Universitetet og tog **1789** juridisk Embedseksamen. Han gjorde derefter otte Aars Auskultanttjeneste i Rentekammeret og blev senere udnævnt til Amtmand over Holbæk Amt, hvilken Stilling han beklædte **1808—11**,

hvorefter han af Hensyn til sine Landejendomme saa sig nødsaget til at opgive den. Under Krigen havde han paa forskellig Maade vist sin nationale Offervillighed, og til Tak herfor udnævntes han 1818 til Greve, og hans Ejendom Lerchenborg, som han havde overtaget 1804, oprettedes til et Lensgrevskab. 1832 tog han paa Kongens Opfordring Plads blandt »de oplyste Mænd«, der skulde udtale sig om den nye Stænderforsamling, og de sjællandske Sædegaardsejere valgte ham til deres Repræsentant i Østifternes Stænderforsamling. Han mødte i Samlingerne 1835—36 og 1838, men gjorde sig meget lidt gældende og tog sjældent Ordet. Sin meste Kraft anvendte han paa sine vidtstrakte Ejendommers Bestyrelse, og han ydede forskellige Bidrag til landøkonomiske Tidsskrifter. — Kammerjunker 1789. Kammerherre 1803. Gehejmekonferensraad 1844. — R. 1817. DM. 1836. K. 1840. S.K. 1846. — Maleri af N. P. Holbech 1842(?) og af C. Raedel 1841, begge i Familieej.

Danmarks Adels Aarbog, LI, 1934, S. 74 f. Hans Jensen: De danske Stænderforsamlingers Historie 1830—48, I, 1931. Udvalg af Breve til P. Hjort, I, 1867.

Harald Jørgensen.

Lerche, Cornelius Pedersen, 1615—81, Diplomat, Stiftamtmand. F. 31. Okt. 1615 i Nyborg, d. 3. Jan. 1681 paa Nielstrup, begr. i Kbh. (Nic. K.). Forældre: Borgmester og Tolder i Nyborg Peder Nielsen (1583—1638) og Sidsel Knudsdatter (ca. 1574—1648, gift 1° med Borgmester i Nyborg Mads Lerche, d. 1608, gift 1° med Maren Jensdatter, d. 1590). Antog Navnet L. efter Moderens første Ægtefælle; adlet 1660. Gift 1° 1. August 1647 med Søster Fuiren, f. 1628 i Kbh., d. 4. Nov. 1648 sst., D. af Dr. med. Jørgen F. (s. d.) og Hustru. 2° 7. Juni 1657 i Kbh. (Frue) med Anne Kirstine Friis, d. Okt. 1659 i Madrid (gift 1° 1655 med Diderik Fuiren, 1621—56), D. af Borgmester i Kbh. Henrik F. (ca. 1596—1655) og Magdalene Klauman (ca. 1609—50). 3° 23. Juni 1665 med Sidsel Grubbe, f. 6. April 1648 paa Røgle, d. 2. Maj 1716 paa Østrupgaard (gift 2° 1682 med Oberst, senere Amtmand paa Bornholm Johan Dierich v. Wettberg (Witberg) til Østrupgaard, 1645—95), D. af Ritmester Jacob Knudsen G. til Røgle (1610—87) og Hilleborg Clausdatter Daa (1618—62).

C.P. L. blev Student 1633 fra Sorø og studerede derpaa bl. a. i Leiden (imm. 1636), hvor han 1637 udgav en »Oratio de mari libero«, dediceret hans Fader, og i Padova (imm. 1639). Efter Hjemkomsten 1642 fik han Christian IV.s Tilsagn om en Post i Tyske Kancelli, naar han i Udlandet havde udvidet sine Kund-

skaber yderligere, især i Sprog. En Del af de følgende tre Aar synes han at have tilbragt i Spanien. 1645 blev han Sekretær i Tyske Kancelli. Under Torstenssonkrigen forstrakte han Kongen med en større Sum Penge. 1650—55 var han Resident i Madrid, hvor hans Hovedopgave blev at presse paa Betaling af de Erstatningssummer, som Spanien 1641 og 1649 havde lovet Danmark. 1656 udnævntes han til kgl. Raad og var Sept. s. A. udset til overordentlig Afsending til Wien. 1658—62 var han paa ny Resident i Spanien, fra 1660 som »ordinarie Ambassadør«, hvormed sikkert hang sammen, at han Juni s. A. adledes. Ved Overenskomster af 1661 og 1662 skaffede han Danmark Tilsagn om Betaling af i alt 364 000 Rdl. af den spanske Regering, et meget fint diplomatisk Resultat. Ogsaa for dansk-norske Handelsinteresser i Spanien virkede han energisk. Efter Hjemkomsten synes han at have arbejdet i Tyske Kancelli, samtidig med at han tilkøbte sig et Par Godser paa Lolland, Nielstrup (1664) og Aasmarke (1667). 1670 blev han Kancelli-, 1671 Etatsraad. 1672—74 var han Medlem af Statskollegiet, til hvis gammeladelige Flertal han 1672 sluttede sig i **Rostjenestespørgsmaalet**. Fra 1672 til sin Død var han Stiftamtmand over Lolland og Falster og Amtmand over Aalholm og Halsted Klosters Amter samt Nykøbing Amt, Enkedronning Sophie Amalias Livgeding. I C. P. L.s Gesandttid havde spanske Statsmænd rost hans klare Forstand, Retsind og Flid, og de samme Egenskaber træder frem i hans Amtmandsgerning. Han bragte Orden i Stiftets kommunale Regnskabsvæsen og viste betydelig Forstaaelse af Bondestandens Kaar og Klager, selv om det ikke lykkedes ham at realisere sine Planer om at skabe større Lighed i Landgilden. Han efterlod sig en stor Bogsamling, der bl. a. rummede flere spanske og mauriske Haandskrifter. Blandt de Borgersønner, som i den ældste Enevældetid naaede Adelskab og store Embeder, staar hans Personlighed som en af de smukkeste. — Et Gruppebillede af J. Antolinez 1662 (Kunstmuseet) skal bl. a. gengive C. P. L. og hans Gesandtskabspersonale.

G. L. Wad: Om Eggert Christoffer Knuth og Søster Lerche, 1881, S. 14—30. E. Gigas: Grev Bernardino de Rebolledo, 1883. C. Christiansen: Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger, I, 1908. J. Lindbæk: Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676, II, 1910. Danmarks Adels Aarbog, LI, 1934, II, S. 68. H. Hjelholt: Falsters Historie, II, 1935. E. C. Werlauff: Historiske Efterretninger om det store kgl. Bibliothek, 1825.

C. O. Bøggild Andersen.

Lerche, Gustav, Baron, 1859—1936, Landmand. F. 27. Juli 1859 paa Birkendegaard ved Kalundborg, d. 15. Okt. 1936 i

Klampenborg, Urne paa Viskinge Kgd. Forældre: Greve Vilhelm Cornelius Magnus L. (1820—95) og Vilhelmine Conradine Barner (1836—76). Gift 27. Juli 1895 i Husby, Fyn, med Baronesse Julie Benedicte Christiane (Adane) Wedell-Wedellsborg, f. 25. Okt. 1872 paa Hellingegaard, Halsted Sogn, D. af Baron Carl Ludvig Albrecht W.-W. (1844—73) og Komtesse Charlotte Sophie Adelheid Krag-Juel-Vind-Frijs (1853—1920, gift 2° 1885 med nederlandsk Vicekonsul, Dr. med. Johannes Everhardus de Voogt, 1837—1906, Ægteskabet opløst).

L. var fra sin tidlige Ungdom interesseret i Hesteavl og Ride-sport, og efter at være blevet Student fra Roskilde 1877, cand. phil. n. A., studerede han Jura et Par Aar, men brød af og uddannedes som Rytterofficer, blev 1881 Sekondløjtnant og 1884 Premierløjtnant ved 5. Dragonregiment og Gardehusarerne. 1895 udnævntes han til Ritmester, samtidig med at han tog sin Afsked fra Militæret for efter Faderens Død at overtage Birkendegaard. Han ledede indtil 1921 med Dygtighed Driften af denne store Ejendom, skønt han ikke var uddannet som Landmand, og med levende Interesse og frisk Energi gik han ind i det landøkonomiske Foreningsliv. 1910—21 var han Præsident i Holbæk Amts økonomiske Selskab, 1912—21 Medlem af Bestyrelsen for De samvirkende sjællandske Landboforeninger og 1914—30 for Landhusholdnings-selskabet. Særlig Interesse havde han for Hesteavlen, og som Formand for de sjællandske Landboforeningers Hesteavlsudvalg fra dets Oprettelse 1919 til 1931 gjorde han en betydelig Indsats for at bringe ordnede Forhold til Veje. I sin Indstilling over for den lettere Hesteavl var han præget af sin militære Fortid, og han forfægtede sin Opfattelse veltalende og slagfærdigt, men havde tillige med sit humørfyldte og ligefremme Væsen Evne til at skabe sagligt Samarbejde. Paa mange andre Omraader blev der overdraget ham Tillidshverv, saaledes i Nationalbankens Repræsentantskab, som Formand for Værsløv Sogneraad, for Nordsjællands Elektricitetsværk og for Gentofte Kommunes Skatteborgerforening. Ved Folketingsvalgene 1913 og 1918 var han konservativ Kandidat i Kalundborgkredsen. — Kammerjunker 1894. Hofjægermester 1897. — R. 1912. — Maleri af J. Glob 1919 i Familieej.

Anders J. Eriksholm: Holbæk Amts økonomiske Selskab, 1912, særlig S. 116. Tidsskrift for Landøkonomi, 1936, S. 712 f. Hippologisk Tidsskrift, IIL, 1936, S. 237. Sjællands Stifts Landbrugstidende, XVII, 1936, S. 377. *Ak l Milthers*

Lerche, Hans Christian, 1807—76, Bogbinder. F. 14. Jan. 1807 i Kbh. (Fødsst.), d. 7. Dec. 1876 sst. (Trin.), begr. sst. (Ass.).

Forældre: Bogbindermester Jonas Christian L. (1778—1836) og Anne Kirstine Lorentzen (ca. 1781—1855). Gift 12. Jan. 1833 i Kbh. (Trin.) med Juliane Frederikke Amalie Jensen, f. 2. Okt. 1808 i Kbh. (Trin.), d. 6. Aug. 1864 sst. (Frue), D. af Skomagersvend Hans Christian J. og Margrete Dam.

L. tilhørte en Slægt af Bogbindere, der synes at stamme fra Odense, hvor Christen Hansen L. 1747 satte sin Søn Hans Christensen L. i Bogbinderlære hos Johan Friederich Milo. Han blev udlært 1757 og rejste s. A. til Kbh., hvor han fik Arbejde hos Helmuth. Han blev Bedstefader til L., der er den betydeligste Repræsentant for Bogbinderhaandværket inden for Slægten. Efter at have etableret sig som Mester i Kbh. blev L. snart kendt som en ualmindelig dygtig Bogbinder, hvis Bind ikke blot udmærkede sig ved omhyggelig teknisk Udførelse, men ogsaa ved kunstnerisk Sans og kultiveret Smag. Navnlig i Haandforgyldning var han en Mester; flere af de Bind, der er knyttet til hans Navn, lader ane en direkte Forbindelse omkring 1830—50 mellem Frankrig og Danmark paa Bogbinderkunstens Omraade, og man sporer Indflydelse fra saa berømte Parisværksteder som Purgolds og Thouvenins. Til hans Kundekreds hørte Det kgl. Bibliotek, Universitetsbiblioteket og Videnskabernes Selskab. Han var den første danske Bogbinder, der indførte den Skik at signere sine Bind med sit Navn. Arbejder af ham findes udstillet i Kunstindustrimuseet. L. havde to Sønner, *Hans Christian L.* (1833—1906), udlært hos Faderen 1853, Lærer i Bogbinderi paa Døvstummeinstituttet, og *Carl Eduard L.* (1836—1928), udlært som Guldsmed 1857, løste Borgerskab som Bogbinder 1876 og fortsatte sin Faders Forretning, indtil han 1921 solgte den til P. O. Olsen.

Emil Hannover i Tidsskr. for Industri, 1913, S. 280. Samme i: Kunstfærdige Bogbind fra Aar 1800 indtil Nutiden, s. A., S. 20. T. Krak: Danmarks ældste Forretninger, 1915.

EdwaCl 7 Wolf.

Lerche, Maren Magdalene, f. Haggendal, ca. 1689—1755, Skuespillerinde. F. ca. 1689 i Odense, d. 22. Marts 1755 i Stubbe-købing, begr. sst. Gift 1° med Politibetjent og Rolleskriver Mathiis L. 2° med Danselærer, senere Sognepræst i Karleby, Provst Peder Pedersen Hiort, døbt 8. Juli 1703 i Ledøje, d. 7. Febr. 1753 i Karleby, Søn af Bonde Peder Jensen.

Vi ved, at Madame L. var den ene af vort første nationale Teaters tre Skuespillerinder, og at hun tilhørte Truppen et Aars Tid eller to fra Aabningsforestillingen i Lille Grønnegade 23. Sept. 1722 under Holbergs og Montaignus Auspicier. Hun blev den

tidligste **Fremstillende** af Aneke i »**Den** politiske Kandestøber«, Terentia i »Den Vægelsindede«, Elsebeth i »Jean de France«, Nille i »Jeppe paa Bjerget« og Gunild i »Mester Gert« (5 Akter), men vi ved ikke, hvordan hendes Spil var. Da hun var blevet Enke, tilhørte hun den Del af Truppen, som — med Holbergs Ord — »Hunger drev til Jylland, Fyen, Norge«, og siden vendte hun ikke tilbage til Komediehuset. Blandt det rejsende Selskabs Medlemmer traf hun sin anden, meget yngre Ægtefælle, Peder Hiort, der efter Truppens Opløsning nogle Aar ernærede sig som Dansemester og Lærer i Holbergs Fødeby, hvor Digteren Ole Camstrup forberedte ham til Student (1731). Med stor Energi og i Kamp mod Fattigdom naaede H. 1737 frem til teologisk Embedseksamen. Han blev Feltpræst og endte som Provst i Karleby paa Falster. Hans Hustrus besynderlige Skæbne sluttede i ydre Henseende blidere end hendes Kollegers, fordi hun i Tide forlod den farlige Vej, det dengang var at spille Komædie.

Immanuel Barfod: Den falsterske Gejstligheds Personalhistorie, I, 1851, S. 176 ff. E. Nystrøm: Den danske Komædies Oprindelse, 1918, S. 173,

”

Robert Neiiendam.

Lerche, Otto, Baron, f. 1873, Ingeniør. F. 19. Aug. 1873 paa Lerchenborg. Forældre: Lensgreve Christian Albrecht L. (1830—85) og Cornelia Emma Sophie Louise Tillisch (1837—1904). Gift 8. Febr. 1930 i Kbh. (Holmens) med Else Grundtmann, f. 25. Juni 1898 i Kbh. (gift 1° 1919 med Legationssekretær, cand. polit., Greve Erik Hans Schack, f. 1889, gift 2° 1931 med Fanny Laura Marie Agnete **Bodenhoff**, f. 1898, gift 1° 1916 med Fabrikant Harald Carl Emil van Deurs, f. 1878), D. af Underkanoner, senere Artillerimester Alfred Emil William G. (f. 1867) og Ingeborg Marie Margarethe Olsen (f. 1870).

L. blev Student 1890 fra Roskilde og 1898 cand. polyt. i Ingeniørfaget. Efter Eksamen fik han Ansættelse som vikarierende Ingeniør-assistent ved Havnevæsenet i Esbjerg, hvor han forblev, til han 1899 rejste paa et Aars Studieophold til den tekniske Højskole i Hannover, hvor han særlig studerede Elektroteknik. 1901 gik han ind som Deltager i Ingeniørfirmaet Fr. Johannsen, J. Saabye og **O. L.**, der byggede Marinestationen ved Flensborg og havde forskellige Opfyldnings- og **Bolværksarbejder** i Kbh.s Havn, særlig i Kalvebodstrand. Da Fr. Johannsen 1903 blev Telefondirektør, førte Saabye og L. Firmaet videre under Navnet Saabye & L., der senere er blevet kendt gennem en Række store Arbejder. 1906 begyndte Firmaet at drive egen Maskinfabrik under Navnet

Kastrup Maskinfabrik. Firmaet har særlig udført en Række Bro- og Jernbaneanlæg samt Havneanlæg i Danmark, Sverige og Tyskland, foruden paa St. Thomas. Sammen med N. C. Monberg har Firmaet bygget Læmoler paa Jyllands Vestkyst og udført store Uddybningsarbejder i Drogden. I de store Arbejder, der 1927 paabegyndtes med Bygning af ca. 850 km Jernbane i Tyrkiet og 1930 i Persien med Bygning af den transpersiske Jernbanes sidste og sværeste Del paa ca. 1150 km, er Firmaet Deltager sammen med Firmaet Kampmann, Kierulff & Saxild og en svensk Industri-gruppe med Firmaet Nydquist & Holm i Spidsen. Fra 1929 er L. Medlem af Bestyrelsen for Akts. Kryolith Mine og Handels-selskabet, fra 1931 af dets Direktion. — R. 1931.

Danmarks Adels Aarbog, LI, 1934, II, S. 86. Studenterne fra 1890, 1915. Travaux exécutés en Turquie par le Groupe Suédo-Danois 1927—35. Construction des Lignes de Chemins de Fer Irmak-Filoyos & Fevzipasa-Diyarbakir, 1937.

Pool Vinding

Lerche, Peder Pedersen, 1613—83, Købmand, Godsejer. F. 1613 i Nyborg, d. 1. Jan. 1683 i Kbh., begr. i Nic. K. sst. Broder til Cornelius Pedersen L. (s. d.). Gift 1° 1. Aug. 1642 med Anna Hasebard, f. 3. Maj 1603 i Kbh., d. 10. Nov. 1658 i Odense (gift 1° 1621 med Købmand i Odense Knud Lauridsen, 1589—1640), D. af kgl. Livlæge Jacob H. (1552—1607) og Kirstine Nielsdatter Paaske (d. 1648). 2° 14. Sept. 1662 i Kbh. med Sophie Pedersdatter, d. 5. Dec. 1663 i Odense, D. af Borgmester i Kbh. Peder Pedersen (s. d.) og Hustru. 3° 5. Juli 1665 i Kbh. med Dorthe Nansen, f. 29. Jan. 1633 i Kbh., d. 21. Maj 1675 sst. (gift 1° 1654 med Borgmester i Kbh. Find Nielsen (s. d.)), D. af Præsident Hans N. (s. d.) og Hustru.

I en ung Alder nedsatte P. P. L. sig som Købmand i Odense og blev snart baade ved sine arvede og tilgiftede Midler og sin Driftighed en af Byens rigeste og mest ansete Borgere. Fra 1646 var han Raadmand. 1660 skænkede han et Legat til Odense Gymnasium, 1664 et andet til dens Borgerskole. Gennem sine to sidste Ægte-skaber knyttedes han nøje til det mest indflydelsesrige Borgerpatriciat i Kbh., hvor ogsaa Broderen Cornelius indtog en betroet Stilling i Statstjenesten, og det hang sikkert sammen hermed, at han 1665 fik kgl. Afskedigelse fra sit Raadmandsombud og s. A. flyttede til Hovedstaden. Ogsaa her hørte han snart til de mest ansete blandt Borgerskabet; gennem sin 3. Hustru kom han i Familieforbindelse med P. Schumacher; efter Tronskiftet 1670 aabnede Embedsbanen sig for ham. 1670 blev han Assessor i Kom-

mercekollegiet og i Højesteret, 1671 Assessor i Admiralitetet og Direktør i Det vestindiske Handelskompagni. 1672 var han Medlem af Kommissionen til Revision af Toldrullen og af Kommissionen til Fastsættelse af Priser paa Brød, 01 og Kød i Kbh., fra 1677 Medlem af Generalkommissariatet for Land- og Søetaten. Han ejede flere Gaarde i Kbh. og fik 1670 udlagt Rygaard (Gudme H.) for 7681 Rdl. for en Fordring paa Niels Banner. Han genopførte 1671 Gaardens Hovedbygning efter en Brand, udvidede Godset med flere Bøndergaarde og Kirketiender og fik det 1675 gjort til Stamhus. 1679 adledes han. S. A. fik han Indførsel i Matrup (Tyrsting H.), der 1660 var pantsat ham af Corfitz Ulfeldt til Bavelse. — Epitafium i St. Knuds K. i Odense.

C. Molbech: Uddrag af Biskop Jens Bircherods *hist.-biogr.* Dagbøger for Aarene 1658—1708, 1846. C. Th. Engelstoft i Saml. til Fyens Historie og Topographi, IX, 1884, S. 266—83. Kbh.s Diplomatarium, VI, 1884. C. Christiansen: Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger, I—II, 1908, 1922. J. Lindbæk: Aktstykker til Statskollegiets Historie 1660—1676, II, 1910. Fr. Barfod og L. F. la Cour: De borgerlige Rigsdagsmænd 1660, 1920—25. Danmarks Adels Aarbog, LI, 1934, S. 67 f.

C. O. Bøggild Andersen.

Lerche, Vincents, 1666—1742, Hofembedsmand, Godsejer. F. 4. April 1666 i Kbh., d. 28. Juli 1742 sst., begr. i Nic. K. Forældre: Købmand, Godsejer, Højesteretsassessor Peder Pedersen L. (s. d.) og Hustru. Gift 21. Febr. 1690 med Cathrine Hedevig Wibe, f. 20. Okt. 1669 paa Breitenburg, d. 23. Okt. 1731, begr. i Nic. K., D. af Gehejmerraad Michael W. (s. d.) og Hustru.

V. L., der allerede 1682 foretog en Uddannelsesrejse til Udlandet, overtog ved sin Faders Død 1683 Stamhuset Rygaard paa Fyn, som han dog solgte efter kgl. Bevilling af 1694, omtrent samtidig med at han afhændede den nærliggende Gaard Vormark, som han havde købt 1687. Nogle Aar senere (1699) arvede han efter sin Fætter, Landsdommer P. Lerche, det af ham oprettede Stamhus Lerkenfeld i Rinds Herred, og 1734 købte han den lille Herregaard Hessel i Gislum Herred, hvilke to Gaarde han 1735 afstod til sin Søn Christian L. (s. d.), da han havde købt det tidligere Baroni Rosendal i Norge, der ved hans Død tilfaldt hans nævnte Søn. Endvidere ejede V. L. 1714—17 Frydendal paa Sjælland. Han var saaledes Godsejer i ret stor Stil, men boede alle sine Dage i Kbh., hvor han ejede en prægtig Gaard, og benyttedes meget af Kongen, der yndede denne aandssmidige Mand. Han var Page, da han 1688 blev Kammerjunker; 1690 blev han Ordenssekretær, var 1691—94 Assessor i Danske Kancelli, blev 1695 tilsynshavende

ved Kongens Bygningsarbejder og 1690 Ceremonimester, var 1711—40 Assessor i Højesteret, men voterede kun sjældent, 1717—19 Medlem af Postvæsenets Overbestyrelse og blev 1726 Overceremonimester. I sine Hofembeder skal han have været i høj Grad smaalig og pedantisk i alle Etikettesager, hvorom fem Bind »*Ceremonialia*« (nu i Overhofmarskallatets Arkiv i Rigsarkivet) antagelig bærer Vidne. Endvidere var han Direktør for De Fattiges Væsen, Medlem af Direktionen for Silkehuset og for Børnehuset paa Christianshavn samt Deputeret for de Reformerte i Kbh. — L. var i øvrigt en kundskabsrig og interesseret Mand, der samlede et betydeligt og godt Bibliotek og lod tage en Afskrift af Resens Atlas, men dette Eksempplar, som hans ovennævnte Søn skænkede til Frederik V., gik til Grunde ved Slotsbranden 1794. Med sin Hustru havde han tolv Børn, men kun hans ovenn. Søn overlevede ham. Til de Fattige i Vartov havde han 1719 og 1722 skænket 600 Rdl. — Virkelig Kancelliraad og Etatsraad 1697. Gehejmerraad 1717. Gehejmekonferensraad 1730. — Hv. R. 1709. Bl. R. 1731. L'union parfaite 1738. — Malerier paa Lerchenborg.

F. Richardt og T. A. Becker: Prospecter af danske Herregaarde, III, 1847, Rygaard. Danske Herregaarde ved 1920, I, 1922, S. 391 f. J. E. Kraft: Topographisk-statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge, IV, 1830, S. 554. E. C. Werlauff: Hist. Efterretninger om det store kgl. Bibliothek i Kbh., 2. Udg., 1844, S. 219. Hofmans Foundationer, X, 1765, S. 98 f. Danmarks Adels Aarbog, 1934, II, S. 69 f. Personalhist. Tidsskr., 9. Rk., II, 1930, S. 68—71.

S. Nygård (F. J. Meier).

V. L. var Dilettant i *Bygningskunsten*. Sammen med Biskop Christen Worm havde han faaet Overtilsynet med Genopførelsen af Kbh.s Kirker efter Branden 1728. Til Frue Kirkes Spir gav han en Tegning 1739, der blev godkendt, hvorefter »Oberinspektionen« ved Byggearbejdet blev overdraget ham, men 1742 afløstes han af Thura, efter hvis Tegninger Spiret blev rejst. V. L.s Spirprojekt var intet originalt Arbejde, men en Kopi efter et Spir af James Gibbs, publiceret 1728. Den franske Gesandt Camilly karakteriserede V. L. som Type i Ordene: »Hr. Lerche kan med god Grund kaldes en pater *difficultatum*; han er mere skikket til at fordærve en Sag end føre den lykkelig til Ende; han er et Stykke af en Lærd, som har kigget ind i alle Viden-skaber, og som morer sin Herre med at tale om Bygningskunst, Maleri og Musik, hvorom han dog kun har en overfladisk Kendskab«.

Fr. Weilbach: Architekten Lauritz Thura, 1924, S. 103—08.

Chr. Elling.

Lergaard-Nielsen, Niels Christian, f. 1893, Maler. F. 10. Febr. 1893 i Vorup ved Randers. Forældre: **Gendarmkorporal**, Husmand Hans Henrik Nielsen (1865—95) og Ane Marie Elvine Christensen (f. 1867). Gift 21. Sept. 1922 med Kristofa Nielsdatter Tuftene, f. 3. Dec. 1898 i Ryfylke (Norge), D. af Gaardbruger Niels T. og Kristine.

L. stod fire Aar i Lære hos Malermester Jeppesen i Randers, forberedtes til Akademiet af Teknisk Skole i Kbh. og søgte Akademiet seks Semestre fra Efteraaret 1917 til Foraaret 1920. Han har udstillet paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1920—22, 1924—27, paa Grønningen siden 1929 og har deltaget i Rundskue-Udstillingen 1935 og de danske Udstillinger i Brooklyn Museum (U. S. A.) 1927 og i Riga, Warszawa og Budapest 1936. To Rejser gik til Amsterdam og Paris 1929, til Paris 1937. Akademiet tildelte ham Eckersbergs Medaille 1937 for »Mennesker i Interiør«. — L. hører til de yngre Malere, der en Overgang malede med mørke, tunge Farver (i Modsætning til Ekspressionismens overvejende lyse Kolorit). I Billeder med en enkelt eller faa Figurer og i Landskaber med et monotont og ret enstrengt Motivvalg har han langsomt arbejdet sig frem til en spændt og tonende Samklang mellem nogle faa Farveflader. Kunsten er for ham en vedholdende Kamp, en stædig Forfølgelse af et bestemt malerisk Maal, som han mere og mere faar i sin Magt. Fra ca. 1930 har han været bosat i Gudhjem paa Bornholm. — Et Maleri i Kunstmuseet.

Sigurd Schultz

Leschly, Jens, 1759—1843, Officer. F. 13. Juli 1759 i Frederiksstad, Norge, d. 20. Dec. 1843 i Glückstadt, begr. sst. Forældre: Tolder Ernst Melchior L. (1712—93, gift 1° 1748 med Elisabeth Helholm, d. 1751) og Anne Pedersdatter Blix (ca. 1726—59, gift 1° 1745 med Apoteker Andreas Thue, d. 1751). Ugift.

L. gennemgik 1775—80 som Korporal Den matematiske Skole (Norske Militærinstitut) i Kristiania — de tre sidste Aar som Hjælpelærer og til særlig Uddannelse — blev 1780 reformeret Sekondløjtnant å la suite i Infanteriet og n. A. virkelig Sekondløjtnant. Da han under Felttoget i Sverige 1788 var Adjutant hos General Mansbach, lærte Carl af Hessen ham at kende og fattede Interesse for ham, saa at han n. A. ved Springavancement blev Premierløjtnant. 1790 tillod Prins Carl ham at bytte fra et norsk Regiment til Regiment i Holsten, hvor han gennemgik Generalstabsskolen i Kiel, og allerede n. A. fik han Kaptajns Karakter, sattes å la suite ved Regimentet, blev Generaladjutant-Løjtnant

hos Prinsen og var hermed indrangeret i »Generalstaben«. 1799 blev han Chef for det nyoprettede **Altona'ske Grenader-Jægerkompagni** og virkelig Kaptajn. Under den hele og halve Krigstilstand fra 1801 var L. en meget benyttet og meget aarvaagen Observatør ved Sydgrænsen og sendte Kronprinsen hyppige, udførlige og klart affattede Situationsberetninger om Forholdene paa begge Sider af Grænsen. 1805 blev han Major, 1808 ansattes han i den nyoprettede Generalstab, men beholdt sit Kompagni; 1810 blev han ansat i Holstenske Skarpskytterkorps, og der reserveredes ham Oberstløjtnants Anciennitet. 1813 fik han Oberstløjtnants Karakter og blev næstkommanderende ved dette Korps, hvis ene Bataillon han med saadan Berømmelse førte i Felttoget 1813, navnlig ved Bornhøved, at Prins Frederik af Hessen kaldte ham »Ridderen uden Frygt og Lyde«. 1814 reserveredes der ham Obersts Anciennitet, 1817 blev han Oberst med Anciennitet fra 1814 og Korpskommandør, 1831 Generalmajor. 1840 fik han efter Ansøgning Afsked fra 1841 og med Generalløjtnants Karakter. — R. 1814. DM. 1824. K. 1826. S.K. 1829. — Medaillon og Miniature i Familieeje. — En Brodersøns Søn af L. var Generalløjtnant *Maurits L.* (1841—1930), hvis Søn er Generalmajor *Erik L.* (f. 1880).

C. E. A. Schøller: Familien Leschly i Danmark og Norge, 1899, S. 16 f. Fr. Thaarup: Fædrenelandsk Nekrolog for 1843, 1845, S. 28—34. F. Sinding-Larsen: Den norske Krigsskoles Hist., 1900, S. 74, 76, 81. Meddelelser fra Krigsarkiverne, udg. af Generalstaben, I, II, VII og VIII, 1883—1900. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekrede, I, 1895, S. 119, 286.

Rockstroh (J. A. L. Lesser).

Leth. Flere danske og norske Familier fører Navnet L. Stamfaderen til den adelige Familie L. af Vosborg, Godsejer Niels L. (ca. 1668—1711) var født i Norge; han blev adlet 1708, men Slægten uddøde med hans Sønnesøns Søn Etatsraad Henrik Johan L. (1761—1845) til Eskær. — Den kendte Præsteslægt L., af hvilken en Gren blev adlet, føres tilbage til Sognepræst ved Odense Vor Frue, Mag. Niels Sørensen Glad (Lætus) (d. 1602), hvis Sønnesøn nedenn. Hofpræst, Dr. theol. Hans L. (1625—88) var Fader til Sognepræst i Store Hedinge, Mag. Jørgen L. (1663—1713) — hvis Søn var Sognepræst ved Kbh.s Trinitatis Kirke, Professor catech. Christian Langemach L. (1701—64) — og til Etatsraad, Kommitteret i Rentekammeret Niels L. (1660—1713), hvis Søn Generalløjtnant Mathias L. (1704—83) til Sanderumgaard 1757 blev optaget i Adelstanden. Han var Fader til Jørgen Ernst L. (1742—1818) til Steensgaard og Egeløkke — Stamfader til Slægten Steen-

sen-L. (s. d.) — og til Generalløjtnant Johan Frederik L. (1737—1817), hvis Linie uddøde 1908.

Ovenn. Mag. Jørgen L.s (1663—1713) Enke Judithe Christensdatter Langemach ægtede Eftermanden i Embedet Bagge Nielsen (d. 1748), hvis Slægt optog Navnet. Han var Bedstefader til Sognepræst i Svanninge Jens Mathias L. (1753—1813), hvis Sønnesøn var Forstmanden Rasmus Balslev L. (1839—1920). — Godsinspektør Peder L. til Klarskov, Marslev Sogn, var Fader til nedenn. Sognepræst i Middelfart Albert L. (1795—1849) — hvis Søn var den ligeledes nedenn. Sognepræst sst. Andreas Peter Martin L. (1822—1905) — og til Landfysicus Christian L. (1794—1837), hvis Søn var Skolemanden Albert Emil L. (1822—84). — Nedenn. Politiker Christian L. Espensen stammer fra en gammel, vidtforgrenet jysk Bondeslægt L.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 240—43; XXIII, 1906, S. 503. Eiler Nystrøm: Biografiske Efterretninger om Peter Munthe Bruns og Ane Munchs Slægt, 1910, S. 140—47. — Danmarks Adels Aarbog, XXXVII, 1920, S. 508—11. C. Giessing: Danske, norske og islandske Jubellærere, III, 1, 1786, S. 377, Tab. II. — S. Leth Danielsen: Slægten Leth (ogsaa i Aarhus Stifts Aarbøger 1928), 1928.

Albert *Fabritius*.

Leth, Albert, 1795—1849, Præst, Politiker. F. 26. Dec. 1795 paa Klarskovgaard i Marslev, d. 9. Okt. 1849 i Middelfart, begr. sst. Forældre: Godsinspektør, Ejer af Klarskov Peder L. (1737—1812) og Kirsten Rasmussen (1767—1834). Gift 7. Okt. 1820 i Marslev med Mathea Christiane Eilschou, f. 4. Maj 1793 i Odense, d. 3. Juli 1874 i Middelfart, D. af Sæbesyder Andreas Lauridsen E. (1745—1809) og Anne Lachendorph (1757—1836).

L. blev Student 1813 fra Odense, tog 1818 teologisk Embeds-eksamen og blev s. A. Adjunkt ved Latinskolen i Nyborg, 1823 Kateket i Ærøskøbing og 1830 residerende Kapellan ved Ribe Domkirke og Sognepræst i Sem, hvorfra han 1837 forflyttedes til Middelfart og Kauslunde. 1847 valgtes han til Stænderdeputeret for Østifternes 7. Købstaddistrikt og mødte i den sidste Stænderforsamling 1848. Derefter valgtes han i Odense Amts 5. Valgdistrikt, Middelfart, til Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, hvor han regnedes at høre til venstre Side. — L. hørte til Grundtvigs Disciple; han var en begavet Mand med et varmt Hjerte for Danskhed og for de fattige; i hans Ligtale blev der sagt om ham, at medens andre **maatte** kæmpe med Egenkærligheden, **maatte** han kæmpe med Kærligheden, at den ikke skulde blive til Svaghed. En Del enkelte Prædikener saa vel som Samlinger af

saadanne viser, at han har været en meget veltalende Mand. Hans »Kristelig Huspostil« (I—II, 1843) udkom i 3. Oplag (1855) og blev oversat paa Svensk. — Maleri i Middelfart K. Litografi af I. W. Tegner 1847 efter Maleri af J. C. Richardt.

H. P. Selmer: Nekrolog. Saml., II, 1852, S. 541—48. *Fyens Stifts Avis* 19. Okt. 1849.

L. Koch (A. J. Rud).*

Leth, Andreas Peter Martin, 1822—1905, Præst. F. 1. Febr. 1822 i Nyborg, d. 6. Marts 1905 i Middelfart, begr. sst. Forældre: Adjunkt, senere Sognepræst Albert L. (s. d.) og Hustru. Gift 24. Juni 1846 i Ribe med Margrethe Regine Thorup, f. 24. Juni 1820 i Ribe, d. 20. Juni 1914 i Middelfart, D. af Rektor, Dr. phil., senere tit. Professor Peter Nicolai T. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1838 fra Ribe. Efter en Tid at have studeret Filologi vendte han sig til Teologien, og 1843 blev han teologisk Kandidat. Efter Eksamen blev han Forstander for en privat Drengeskole i Middelfart, hvor hans Fader da var Præst, men allerede 1845 blev han Adjunkt i Ribe. 1850 blev han valgt til Diakon i Aabenraa, 1852 til Kompastor sst.; 1863 blev han Sognepræst i Ulsø og Øster Egede paa Sjælland, og 1870 forflyttedes han til Middelfart, hvor han virkede til 1895, da han tog sin Afsked. L. var en af Danmarks mest veltalende Præster, og han samlede overalt, hvor han virkede, store Skarer om sin Prædikestol. I kirkelig Henseende sluttede han sig til Grundtvig, og navnlig havde de kirkelige Frihedskrav, der udgik fra den grundtvigske Retning, i ham en begejstret Talsmand. I Begyndelsen af 1881 holdt han en Række Møder for at vække Deltagelse for et Arbejde, der skulde gaa ud paa en Fortsættelse af den kirkelige Frihedsbevægelse, som havde givet sig Udslag i Lovene om Sognebaandsløsning og Valgmenigheder og i Ophævelsen af Daabs- og Konfirmationstvungen. Den nærmeste Frugt af hans Rejser var det store Møde paa Askov (Aug. 1881), som vedtog den saakaldte Askovadresse, og da denne blev angrebet fra flere Sider, værgede L. den med Mund og Pen (»Nødværge mod Dr. Skat Rørdam«). Foruden ved mindre Bidrag til vore kirkelige Blade gjorde han sig fortjent ved et Tillæg til den Pontoppidan'ske Salmebog, beregnet paa sønderjyske Menigheder (1866), og ved opbyggelige Udlæggelser af Johannes-Evangeliet (1883) og Galaterbrevet (1885). 1900 kom »Femogtyve Prædikener« og 1905 »Mine sidste Prædikener«. — Maleri af Seligmann i Middelfart Kirke. — Mindsten paa Graven af N. Skovgaard 1908.

V. Birkedal: Personlige Oplevelser, II, 1890, S. 208 ff. Højskolebladet, XXX, 1905, Sp. 326, 360; XXXI, Sp. 721—32, 753—64, 841—46, 899—910, 937—46. H. P. B. Barfod: Minder fra gamle grundtvigske Hjem, IV, 1924, S. 133—46.

Fr Nielsen(A. J Rud)*

Leth, Hans Sørensen, 1625—88, kgl. Konfessionarius. F. 8. Febr. 1625 i Veggervlev, d. 23. Aug. 1688 i Kbh., begr. i Trin. K. Forældre: Sognepræst Søren Nielsen L. (d. 1655, gift 1° 1612 med Maren Christensdatter, d. senest 1620) og Karen Svendsdatter. Gift 1° 24. Maj 1657 med Anne Christophersdatter, f. 11. Febr. 1629 i Assens, d. 11. Juli 1670 (gift 1° med Sognepræst i Ringe Niels Poulsen Harboe, d. 1656, gift 1° med Margrethe Mouritsdatter, 2° med N. N.), D. af Borger Christopher Christophersen Henning og Margrete Nielsdatter Bang. 2° 20. April 1675 med Anna Jacobsdatter, begr. 30. Sept. 1711 i Kbh. (Trin.) (gift 1° med Ridefoged i Kbh.s Amt Frederik Frederiksen Colding), D. af islandsk Købmand og Raadmand i Kbh. Jacob Andersen Riber (ca. 1598—1668) og Martha Pedersdatter.

H. L. gik først i Skole i Grenaa, siden i Vor Frue Skole i Kbh., hvorfra han blev Student 1645. Senere var han i fire Aar Hører i Sorø og derefter Hofmester for Falk Gjæes Børn paa Hvidkilde, indtil han 1652 blev Rektor i Sorø. 1653 tog han Magistergraden sst., og 1656 blev han Sognepræst i Ringe og Herringe paa Fyn. Faa Aar senere maatte han under Svenskekrigen opleve store Genvordigheder. Hans Præstegaard blev udplyndret, og selv maatte han ved Vintertid flygte bort og en Tid gemme sig i Skovene sammen med sin Hustru. 1668 blev han kgl. Konfessionarius efter Torkild Tuesen, og baade hos Frederik III. og Christian V. stod han højt i Gunst. Christian V. maatte han ofte ledsage paa hans Rejser, saaledes var han 1675 med i Felittoget i Mecklenburg. S. A. blev han Dr. theol. Hans høje Stilling ikke mindre end den Tillid, han personlig nød, gjorde ham selvskrevet til sammen med andre af Rigets første Gejstlige at afgive Responsa ved forskellige Lejligheder. Ud fra sit strengt ortodoks-lutherske Standpunkt var han en ivrig Fjende af Tolerance over for Reformerte og Katolikker, og han ønskede, at Konkordieformelen skulde gøres til symbolsk Bog i Danmark. Hans udpræget lutherske Stade fremgaar ogsaa af to Ligprædikener, han har udgivet, over Axel Urup (1672) og over Vincents Hahn (1680). De er affattet i Tidens sædvanlige Stil, men udmærker sig ved et trohjertet, kernefuldt Sprog. H. L. var i øvrigt en meget handlekraftig og virkelysten Natur, vel skikket til praktiske Forretninger. Han interesserede sig levende

for Skolevæsenet, var især en behjertet Talsmand for de smaa Skoler og har som Skolark for Fr.borg Skole indlagt sig væsentlige Fortjenester af denne. Ved sin Tiltrædelse forefandt han den i en hensygnende Tilstand, men det lykkedes ham at redde den fra Undergang og ved en energisk Konsolideringspolitik gennem tyve Aar at genrejse dens Økonomi, saaledes at han ved sin Død kunde efterlade den til sin Efterfølger i en i enhver Henseende livskraftig Skikkelse. — Konsistorialraad 1685. — Maleri af H. Dittmers (Fr.borg; lignende paa Steensgaard). Emailleminiature derefter af Paul Prieur 1675 (Rosenborg).

Programma funebre af 9. Sept. 1688 over H. L. Haandskreven **Ligpræd.** over H. L. i Schønningske Pap., 4°, 7 (Univ. Bibl.). D. G. Zwergius: Det Siellandske Clerisie, 1753, S. 659—64. H. G. Olrik: Oversigt over Forstandere og Lærere ved den kgl. Skole i Sorø 1586—1737, 1927—30, S. 56—58. Kirkehist. Saml., 2. Rk., V, 1869—71, S. 606; 3. Rk., III, 1881—82, S. 146 f., 154; 5. Rk., III, 1905—07, S. 292, 716, 720 f., 734. Personalhist. Tidsskr., 3. Rk., II, 1893, S. 84 f., 91 f.; 4. Rk., V, 1902, S. 154; 7. Rk., VI, 1921, S. 165; 8. Rk., VI, 1927, S. 67. Saml. til Fyens Hist. og Top., IX, 1884, S. 224 f. Leonora Christina Grevinde Ulfeldts »Jammers-Minde«, udg. af S. Birket Smith, 3. Udg., 1885, S. 226 i. Bjørn Kornerup: Frederiksborg Statsskoles Historie 1630—1830, 1933, passim, især S. 61 f., 74 f.

Bi Kornerup.

Leth, Frantz Henrik Theodor, 1825—1911, Politiker. F. 27. April 1825 paa Aalykkegaard, d. 29. Marts 1911 i Kbh., begr. sst. (Vestre). Forældre: Proprietær, senere Ejer af Rustenborg i Lyngby, Justitsraad Laurits Christian Frederik L. (1794—1865, gift 2° 1839 med Edel Caroline Leth, 1809—92) og Arnoldine Luise Cathrine Lund (1802—36). Gift 6. Maj 1858 i Aabenraa med Minna Marie Claudine Meisner, f. 10. April 1838 i Aabenraa, d. 29. Jan. 1925 paa Frbg., D. af Kammerraad, Amtsforvalter og Aktuar Claus Peter M. (1793—1839, gift 1° 1822 med Christine Elisabeth Schäff, 1800—24) og Frederikke Vilhelmine Schäff (1804—56).

L. blev Student 1845, privat dimitteret, cand. jur. 1853, tog slesvigsk juridisk Eksamen i Flensborg s. A., blev Advokat 1855 og var Notarius publicus i Aabenraa 1855—64, blev Overretsprøveprokurator i Kbh. 1864, Overretsprokurator 1866. Han stillede sig som Venstremand i Kbh.s 3. Kreds 1872 og valgtes 1876 ved Suppleringsvalg i Næstved, hvor han genvalgtes, til han forud for Valget 1892 trak sig tilbage for en Mand af Det forhandlende Venstre, som Flertallet af Kredsens Venstrevælgere sluttede sig til. Selv tilhørte L. det Berg'ske Venstre. Han var ikke af de meget fremtrædende Politikere og navnlig ingen god Taler hverken paa

Rigsdagen eller paa Vælgermøder; men dog forstod denne københavnske Sagfører udmærket at faa fast Tag i sin sjællandske Valgkreds, hvor hans Forgænger som Repræsentant havde været en Husmand. Han var altid, naar Vælgerne kaldte paa ham, rede til praktiske Raad og Tjenester, og bestandig synes han at have haft nær Føling med en vis Husmandsbevægelse, der særlig rørte sig paa den Egn. Sammen med en anden sjællandsk Folketingsmand stillede han fra 1880 gentagne Gange Forslag om Forbedring i Fæste- og Lejehusmænds Kaar, 1887 et Forslag om hemmelig Afstemning ved Rigsdagsvalg. Med den begyndende agrariske Bevægelse inden for den mere bemidlede Del af hans Vælgere stod L. sig ikke saa godt. I øvrigt var han efter Splittelsen inden for de københavnske Liberale 1903, hvor han ikke fulgte Radikalismen, Formand i den nye (regeringstro) Kbh.s Venstreforening. — L., der fra Ungdommen havde beskæftiget sig med Zoologi, var den første, der (i Fiskeritidende 1882) paa Tryk hævdede, at den gule og den blanke Aal ikke var to forskellige Aalearter, men repræsenterede Aalen i henholdsvis Vækstdragt og i Yngledragt. Andre senere Undersøgelser har fuldt ud bekræftet L.s Anskuelse. Ogsaa den juridiske Side af Fiskeri væsenet havde i høj Grad L.s Interesse. Han var Fiskeriets første særlige Talsmand i Rigsdagen og deltog bl. a. stærkt i Drøftelsen og Udarbejdelsen af Landets første Fiskerilove (af 1888). 1902—07 var han 1. Vicepræsident i Dansk Fiskeriforening, valgtes ved sin Fratræden til Foreningens Æresmedlem og dens juridiske Konsulent. — Etatsraad 1905. — R. 1902. — Satiriske litografiske Tegninger (Fr.borg).

Povl Engelstoft og Hans Jensen: Bidrag til Arbejderklassens og Arbejder-spørgsmaalets Historie i Danmark 1864—1900, 1931 (se Registeret). I. Barfod: Stamtavle over den svenborgske Familie Graae, 1882, S. 36. H. Wulff: Den danske Rigsdag, s. A., S. 237—40.

Hans Jensen.

Leth Espensen, Christian, 1855—1933, Politiker. F. 21. Nov. 1855 paa Højlund, Dover Sogn, d. 3. Febr. 1933 i Viby ved Aarhus, begr. sst. Forældre: Gaardejer Espen Nielsen (1819—80) og Mette Pedersen (1829—98). Gift 1. Aug. 1879 i Hasle ved Aarhus med Johanne Marie Mikkeline Mikkelsen (Trige), f. 9. Sept. 1858 i Hasle, D. af Gaardejer og Sognefoged Mikkjel Jensen (T.) (1815—77) og Ingeborg Mikkelsdatter (1819—1903).

L. E. var paa Viby Højskole hos Lars Bjørnbak tre Vintre og et Sommerhalvaar, derefter paa Faurbogaard Agerbrugsskole 1876—77, blev 1885 Ejer af Vibygaard ved Aarhus, var 1883—89 og 1904—07 Medlem af Viby Sogneraad. Han følte sig udpræget

som Bjørnbakker, men udformede den bjørnbakske Tankegang i en saa ensidig agrarisk Retning, at det næppe vilde have vundet Læremesterens Bifald. Han var ivrig Deltager i alle Bevægelser for Landbostandens Selvhævdelse og meget virksom i de dertil sigtende Institutioner og Sammenslutninger paa hans egen Egn. »Han var en velbegavet Mand med en indtrængende, stærkt aggressiv Veltalenhed, energisk og initiativrig« (N. Neergaard). Han gjorde sit Navn kendt allerede under »Smørkrigen« 1887—88, da han sammen med Vilh. Lassen arbejdede for »Bondeorganisationen«, blev senere en af de mest fremtrædende i Agrarbevægelsen, udgav 1892 Pjecen »Frem, Bondemand, frem« (samme Titel som for et Skrift af L. Bjørnbak); han har skrevet meget i »Aarhus Amtstidende«, var imod, at Bladet efterhaanden gik bort fra den rene bjørnbakske Linie, og drev uafsladelig Opposition mod N. Neergaard i de fem Aar, denne var Bladets Redaktør. — L. E. stillede sig 1892 til Folketinget i Vestervig, valgtes s. A. ved Suppleringsvalg i Odder, genvalgtes 1895, faldt 1898, stillede sig forgæves sst. 1903, valgtes i Kellerup 1909, faldt 1910. Han tilhørte indtil Forliget 1894 Det forhandlende Venstre, stod 1909—10 i Valgruppe med de Radikale, men bestandig lod han sig lede af et rent agrarisk Synspunkt, der førte ham til Modstand ikke blot i bjørnbaksk Aand mod Militærudgifter og Værnepligt, men ogsaa f. Eks. mod Forhøjelse af Lærerlønninger og Valgkredsomlægning, endelig, efter hans Udtræden af Rigsdagen, mod det demokratiske Grundlovsforslag af 1912. — Træsnit (s. m. Vilh. Lassen) 1888.

Aarhus Amtstidende 24. og 26. Okt. 1892, 4. og 9. Febr. 1933. Agrar-dagbladet 1. April 1898. A. Christensen: Vilhelm Lassen, 1919, S. 24. N. Neergaard: Erindringer, 1935, S. 290. Hans Jensen og Thorkil Kristensen: Landbo-sparkassen i Aarhus 1862—1937, 1937.

Hans Jensen.

Leth Hansen, Frederik, 1841—1922, Forfatter, Skolemand. F. 26. Jan. 1841 i Faaborg, d. 9. Dec. 1922 i Kbh., Urne paa Frbg. Kgd. Forældre: Købmand Jens H. (ca. 1790—1869) og Frederikke Augusta Madsen (1800—70). Ugift.

L. H. blev paa Grund af Faderens Fallit ikke Student. 1862 kom han paa Reserveofficerskolen paa Frbg. Slot. Krigen 1864 gjorde han med som Løjtnant. Nogle Erindringer fra Krigen har han med sarkastisk Lune fortalt i et Par Kronikker i Nationaltidende (»Som Kanonbedækning«, 1. og 2. Aug. 1911) og i sit Bidrag til Mindebogen »Et halvt Hundrebaar. Kameraternes Bog« (»Smukke W.«, 1912). Efter Krigen blev det ham tilbudt at fortsætte i Hæren, men han tog ud som Huslærer. Efter Skolelærer-

eksamen (1871) blev han straks Vikar ved Kommuneskolerne og 1872 Lærer ved Sølvgadens Skole. 1886 blev han Inspektør ved Randersgades Skole og 1906 ved Østerfarimagsgades Skole. Her vandt han Ry som Pædagog, paa een Gang myndig og forstaaende, og samlede en dygtig Lærerstab omkring sig, iblandt hvilken findes en Række af de senere ledende Personligheder inden for Kommuneskolen. — L. H.s litterære Anlæg og Interesser var tidligt udprægede. Han var Medarbejder ved »Sværmer« og stod Kredsen om Clemens Petersen nær. Især drog Teatret ham. Det menes, at han har aflagt Prøve som Skuespiller for Høedt. Som dramatisk Forfatter debuterede han med et Enaktslystspil »I sidste Øjeblik«, der med Held opførtes paa Det kgl. Teater (1883). Det efterfulgtes af et Par Komedier, »Hannibals Bedrifter« (1887) og »En Gøgeunge« (1892), og det smukke Enaktsskuespil »En lykkelig Aften« (1892), der alle fremførtes paa Det kgl. Teater. Sin betydeligste dramatiske Sejr vandt han med Skuespillet »Ungdomsleg«, der 1896 opførtes paa Dagmar-teatret (1916 overflyttet til Det kgl. Teater). Dagmar-teatrets talentfulde Ungdom bar Stykket frem. Sigrid Neiendam fik heri sit Gennembrud som den frodige jyske Pige Johanne Siems, Datter af en havareret Maler og Krovært. Hovedrollen, Herman Bodi, var skrevet for Robert Schyberg, L. H.s Plejesøn. De københavnske Akter var iscenesat af William Bloch, til hvem L. H. var knyttet i nært Venskab, medens Bjørn Bjørnson havde iscenesat de to dramatisk stærkt bevægede sidste Akter, der foregaar ved Vesterhavet. Stykket er det typiske Halvfemskuespil med Skildringen af den unge Mand, forkælet og æstetiserende, der pludselig ved Forældrenes Død stilles over for Virkeligheden og Livets Krav, og som i det afgørende Øjeblik kommer til kort, slaas ud af et Sygdomsudbrud, en Blodstyrtning. Det er paa een Gang intimt-lyrisk og bredt-folkeskuespilagtigt. Med »En Stillingsmand« (Det kgl. Teater 1900) forsøgte L. H. sig i det alvorlige Drama. En ny Sejr vandt han atter paa Dagmar-teatret med Komedien »Afkømt« (1907), hvis to første Akter er det ypperste, L. H. har skrevet, en levende, funklende Dialog. Alle L. H.s Skuespil fremkom anonymt, og først efter en nærgaaende Jagt paa Forfatteren i Bladene vedgik han Forfatterskabet til »Ungdomsleg«. Hans Skuespil er pietetsfuldt samlet og udgivet af Robert Schyberg (1933). — R. 1914.

J. C. Tjærby i Politiken 15. Dec. 1922. Robert Neiendam: Det kgl. Teaters Historie, IV, 1927, S. 76 ff.; V, 1930, S. 89 ff. Robert Schyberg i Forord til Skuespil af Frederik L. H., 1933. Frederik Schyberg: Dansk Teaterkritik, 1937, S. 333.

Oluf Friis

Leuning, Carl Peter Gram, 1820—67, Jurist, Politiker. F. 27. Maj 1820 i Førslev, Øster Flakkebjerg Herred, d. 21. Juli 1867 i Kbh. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Herredsfoged i Øster Flakkebjerg Herred, senere Byfoged i Sorø, Konferensraad Søren Johan L. (1794—1873) og Karen Christence Nørgaard (1797—1864). Gift 21. Maj 1856 i Kirke Saaby med Petrine Mathilde Nørgaard, f. 11. Nov. 1832 i Rorup, d. 7. Jan. 1890 i Kbh. (**Matth.**), D. af Sognepræst, sidst i Kirke Saaby og Kidserup, Poul Moth Thestrup N. (1802—89) og Margrethe Johanne Sødning (1808—85).

L. blev Student 1837 fra Herlufsholm og cand. jur. 1842, kort efter Volontær i Kancelliet og 1848 Fuldmægtig i Indenrigsministeriets islandske Departement. 1851—53 foretog han med Støtte af det Hurtigkarl'ske Legat og Staten en Rejse til England og Frankrig for at studere Nævningevæsenet og udgav 1853—54 to Skrifter om sine Iagttagelser, der var af Værdi under Arbejdet med Retsreformen i 50'erne. 1859 var han paa en Rejse til Hamburg og Belgien for at studere Sø- og Handelsretten. Imidlertid var han 1856 blevet Departementschef i Justitsministeriet og havde i denne Egenskab Del i Udarbejdelsen af flere vigtige Love, ligesom han sad i adskillige Kommissioner. Han havde 1861 forgæves søgt Valg til Folketinget i Ringsted, var 1864—66 Medlem af Rigsraadets Landsting for Sydsjælland. Han var nationalliberal, men nærmede sig i sine senere Aar Bondevennerne. Han regnedes for en kyndig Jurist og en stor Arbejdskraft; parlamentariske Evner besad han ikke. Efter at Grev Frijs ved Dannelsen af sin Regering Nov. 1865 havde faaet flere Afslag fra Justitsministeremner, tilbød han, vistnok paa Foranledning af Fr. Krieger, L. Portefeuillen. Denne modtog den og tog med Energi fat paa Arbejdet. Han havde den Tilfredsstillelse at komme til at paraferer den nye Straffelov af 10. April 1866, men Resten af sin Ministertid var han næsten uafbrudt syg og fungerede kun med lange Mellemrum. Han var en retsindig og dybt religiøs Natur. — Justitsraad 1856. Etatsraad 1857. — R. 1859. DM. 1862. K. 1866. — Portrætteret af H. P. Hansen paa Træsnit af Ministeriet Frijs 1866 og efter Tegning af H. Olrik 1867.

Stamtavle over Familien Frisch, 1872, S. 39 f. Dagbladet 23. Juli 1867. Fr. B[arfod] i III. Tid. 11. Aug. s. A. M. Goldschmidt: Livs Erindringer og Resultater, I, 1877, S. 269 ff. A. F. Kriegers Dagbøger, I—IV, 1920—21, passim.

Povl Engelstoft.

Leuning Borch, Caspar, 1853—1910, Arkitekt. F. 14. Juni 1853 i Christianssted, St. **Croix**, d. 9. Febr. 1910 i Kbh., begr. sst. (**Garn.**). **Forældre:** Byfoged i Christianssted, senere Herredsfoged i Sønderlyng m. fl. Herreder, Kancelliraad Caspar Frederik Carl B. (1829—78) og Henriette Marie Borch (1823—1904). Gift 23. Dec. 1880 i Kbh. (Vartov) med **Alida** Louise Dodt, f. 19. Jan. 1846 i Kbh. (**Garn.**), d. 25. Juni 1931 sst., D. af Kaptajn, senere Oberstløjtnant Just Victor D. (1808—57) og Louise Otilie Bagger (1816—95).

L. B. vilde først være Søofficer og bestod Adgangsprøven i Land til Søofficersskolen, men antoges ikke. Han blev derefter Tømrersvend og besøgte Arkitekturskolen fra 1874 med Afgang 1882. L. B. var en Idealist, ærlig, noget kantet, uegennyttig og varmtfølede, lidt af en Fagaristokrat trods en i øvrigt nærmest radikal Indstilling. Han søgte altid ind til noget væsentligt i Forholdet til sig selv, sine Medmennesker og sine Opgaver. Den Trang til noget originalt og nyt, der gjorde sig gældende mod Slutningen af de historiske Stilarters og de historiske Motivers Periode, passede udmærket til hans Karakter. Hans Produktion var personlig og selvstændig, ikke sjældent noget kejtet. Hans Bygninger har næppe større blivende kunstnerisk Værdi. Som karakteristisk kan nævnes Grosserer Stellings Villa med Observatoriet og et norsk Blokhuis i Haven, Sofievej, Vedbæk. Derimod har dekorative Arbejder som Plakaten for Selskabet for dekorativ Kunst, en Del af hans Møbler samt andet Kunsthåndværk Præg baade af en vis sund Djærvhed og fornem Enkelthed. Tillige betød L. B. meget for Tidens kunstneriske Udvikling baade ved sine Arbejder og **maaske** endnu mere ved Tidsskriftartikler, Foredrag og Hverv i Foreninger og Kommissioner. Han banede Vej for Indflydelse fra England og den tyske Arkitekt Schultze-Naumburg og bidrog saavel derved som ved sine egne Betragtninger til at lede Udviklingen bort fra Individualismens Uro henimod »den store Simpelhed« (jfr. Indledning S. 662 i hans Artikelrække »Vore Villaer«, **Ill. Tid.**, XLII, 1901—02, med Udtalelser i modsat Retning i samme Artikelrække, S. 738). Ikke mindst gav han Kunsthåndværket et Skub i den rigtige Retning ved »Skønvirke«s Udstillinger, hvor der lagdes Vægt paa hele Værelseudstyr, skabte ved Samarbejde mellem Kunstnere og Håndværkere og af en borgerlig Karakter. Af Bestyrelserne for Foreningerne for dekorativ Kunst (ved sin Død Formand) og til Hovedstadens Forskønnelse var han et virksomt Medlem. — Portræt paa Gruppebillede af Erik Henningsen: Selskabet Lille Jule-

aften 1904 hos Arkitekten Axel Berg, paa Fr.borg (farvelagt Kul-tegning, 1905) og i Privateje (Pastel).

Arkitekten, I, 1894, S. 5—8, 19—22; III, 1896—97, S. 84 ff., 141. Architekten, I, 1898—99 og flgd. Aarg. (se Registre), navnlig XI, 1908—09, S. 19 ff., samt XII, 1909—10, S. 229—38. Kunst, I, 1899 (V. Koch: Ny dansk Møbel-kunst); III, 1901; IV, 1902 (Erik Schiødte: Fra den sidste Tid, Selskabet for dekorativ Kunst). Politiken 10. Febr. 1910. Ill. Tid. 20. Febr. 1910. Skøn-virke, I, 1914—15, S. 162, 166, 171 f., 190; II, 1916, S. 130. Georg Brøchner: Skønhed i Hjemmet, 1. Saml., 1914, S. 110, 112.

Knud Millech.

Levetzow. Den mecklenburgske Uradelsslægt L. — hvis Navn af forskellige Linier har været ført i Formen Levetzau — kendes fra Midten af 13. Aarh., men lader sig med Sikkerhed kun føre tilbage til Arnold II L. (d. før 1369), der nævnes 1338 som Foged i Neukalen og 1360 sad paa Markow. Han var maaske Sønnesøn af den i Aarene 1300—09 forekommende Ridder Arnold I L., hvis samtidige og Slægtning Ridderen Johannes L. antages at være Stamfader til Familien Lowzow (s. d.). Arnold II L. var Fader til Ridderen **Günther** L. (nævnt 1366) til Schorrentin, der var Fader til Jacob L. — Stifter af Linien Schorrentin, som uddøde med svensk Oberst Arend L., der faldt ved Lund 1676 — og til Heinrich L. (nævnt 1403) til Markow. Fra ham stammer Heinrich v. L. (1597—1665) til Mistorf, Gr. og Kl. Markow, m. m., der var mecklenburgsk Landraad og Provisor for Klostret Riebnitz og Fader til nedenn. Kammerherre, Generalmajor Hans Frederik v. L. (1630—96) til Oksholm og Restrup m. m. — som 1670 blev naturaliseret i Danmark — og til mecklenburgsk Kammerraad, Kaptajn Joachim Diedrich v. L. (1628—1706) til Mistorf og Gr. Grabow m. m., hvis Efterslægt deles i den ældre og den yngre holstenske samt den endnu i Mecklenburg og Preussen levende mecklenburgske Linie. Den ældre holstenske Linie begynder med J. D. L.s Søn Heinrich v. L. (f. 1658) til Vindeby, Ehlerstorf og Petersdorf, der var Bedstefader til Eybe Margaretha v. L. (1735—91), som i andet Ægteskab var gift med Gehejmerraad, Kammerherre, Stiftamtmand, Greve Otto Manderup Rantzau (1719—68) til Brahesborg; Linien uddøde 1835 med hendes Brodersøn. — Den yngre holstenske Linie udspringer fra Gert v. L. (d. 1699) til Gr. Grabow og Hoppenrade m. m. (Søn af ovenn. Joachim Diedrich v. L.). Gert v. L.s Søn Hans Heinrich v. L. (d. 1761) til Hoppenrade var Fader til nedenn. Gehejmerraad, Amtmand Heinrich v. L. (1734—1820) til Kokkedal, der blev naturaliseret 1776 — hvis Datter Ulrikke Sophie L. (1771—1803) var gift

med Amtmand, Lensgreve Christian Cornelius Lerche (1770—1852, s. d.) — og til Joachim Diedrich v. L. (d. 1800) til Madzow og Butzin m. m., hvis Søn Gehejmeraad, Stiftamtmand, Administrator af Grevskabet Rantzau Hans Christopher Diedrich Victor v. L. (1754—1829) var Fader til Kammerherre, Amtmand paa Femern Frederik Ferdinand v. L. (1802—84) til Ehlerstorff, Putlos og Schönhagen og til Kammerherre, Told- og Konsumtionskasserer i Aarhus Diedrich Vilhelm v. L. (1786—1849), der var Fader til nedenn. Forfatterinde Cornelia Frederikke Juliane Victorine v. L. (1836—1921). — Den danske Linies Stamfader, ovenn. Generalmajor Hans Frederik v. L. (1630—96) var Fader til nedenn. Gehejmekonferensraad, Generalløjtnant, Deputeret, Greve Christian Frederik L. (1682—1756) til Restrup og Torstedlund m. m. — der 1751 optoges i Grevestanden og 1756 erigereede Stamhuset Restrup; endvidere var H. F. v. L. Fader til Emerentia v. L. (1669—1746), gift med Gehejmeraad, Hofmarskal, Amtmand Johan Otto Raben (1646—1719) til Bremersvold og Aalholm og Eretrice af Grevskabet Christiansholm, med hvem Navnet L. overførtes til Slægten Raben (s. d.), knyttet til Besiddelsen af Stamhuset Restrup og dettes Substitution. Generalmajor H. F. v. L.s ældste Søn, Generalløjtnant Theodosius L. (1665—1719) til Oksholm og Bygholm m. m., var Fader til Birthe Kathrine L. (1714—84), gift med Gehejmeraad, Ceremonimester Peder Juel (1707—79) til Eriksholm m. m., og til Gehejmeraad, Stiftamtmand Hans Frederik L. (1711—63) til Oksholm og Bygholm m. m., af hvis Børn skal nævnes Gehejmeraad, Landdrost i Pinneberg Albrecht Philip L. (1744—1817) og Niels Krag L. (1753—1815) til Kragborggaard, hvis Sønnedatter Eleonora Frederikke Vilhelmine Georgine L. (1819—65) var gift med Etatsraad, Professor Carl Ludvig Muller (1809—91, s. d.). Landdrost A. Ph. L. var Fader til nedenn. Overhofmester Joachim Godsche L. (1782—1859) og til Kammerherre, Generalmajor Hans Frederik Hannibal L. (1777—1861), hvis Datter Frederikke Marie L. (1813—52) var gift med Generalpostdirektør, Greve Magreus Otto Sophus Danneskiold-Samsøe (1804—94, s. d.).

Danmarks Adels Aarbog, VII, 1890, S. 314—34; VIII, 1891, S. 490; X, 1893, S. 539; XIV, 1897, S. 495; XVIII, 1901, S. 546; XXVIII, 1911, S. 567; XXXII, 1915, S. 591. v. Levetzowsche Familienblätter, 1900 ff.

Albert Fabritius.

Levetzow (Levetzau), Christian Frederik, Greve, 1682—1756, Officer, Godsejer. F. 13. Dec. 1682 paa Oksholm, d. 17. April

1756, begr. i Sønderholm K. Forældre: Generalmajor, senere kar. Generalløjtnant, Gehejmerraad Hans Frederik L. (s. d.) og Hustru. Gift 1° 25. Febr. **1705** paa Frydendal (Slotsk.) med Christence Lindenov Rantzau, f. 25. Sept. **1686** paa Gunderslevholm, d. 20. Nov. **1734** paa Store Restrup, D. af Oberst, senere Generalmajor Johan R. til Bramminge (s. d.) og 2. Hustru. 2° 20. Jan. **1736** paa Store Restrup med Komtesse Sophie Hedevig Rantzau, f. 9. Nov. **1690**, d. 9. Okt. **1775** paa Sæbygaard, Sjælland (gift 1° **1714** med Kammerjunker Ove Skeel til Birkelse, ca. **1665**—**1723**, gift 1° med Charlotte Frederikke v. Trautenberg, **1677**—**1712**), D. af Grev Otto R. til Asdal (**1632**—**1719**) og Sophie Amalie Krag (**1648**—**1710**).

L. indtraadte **1697** i det ridderlige Akademi i Kbh., blev **1702** Kornet i Rytteriet i Flandern, s. A. Ritmester, **1704** Sekond-, n. A. Premiermajor, **1708** Oberstløjtnant. Hjemkaldt **1711** blev han kar. Oberst og deltog bl. a. i Kampen ved Wismar; n. A. blev han virkelig Oberst og Chef for jyske Landkyradseregiment, hvortil han som født Jyde særlig anbefalede af Generalløjtnant Jørgen Rantzau, og førte Regimentet med Berømmelse ved Gadebusch samt i de senere Felttog indtil **1717**, da han blev Generalmajor. Ved Hærreduktionen **1720** afskedigedes han m. fl. velstillede Godsejer-Officerer »af Hensyn til vor Kasse« og med megen Ros for god Tjeneste. **1731** fik han nyt Patent som Generalløjtnant. **1750** blev han Deputeret i General-Landets-Økonomi- og Kommercekollegium. Ved Arv, Giftermaal og Køb samlede han en Række Godser i Jylland, og da han var barnløs, oprettede han, der **1751** var blevet Greve, **1756** af en Del af disse Stamhuset Restrup, der gik i Arv i Slægten. Han byggede et af de fire Palæer paa Amalienborg. — Gehejmekonferensraad **1747**. — Hv. R. **1732**. Bl. R. **1751**. L'Union parfaite **1753**. — Malerier paa Sielbeck og Fr.borg.

Danmarks Adels Aarbog, VII, **1890**, S. 334; XIV, **1897**, S. 495; XVIII, **1901**, S. 546; XLVII, **1930**, II, S. 53, 63. Bidrag til den store nord. Krigs Hist., udg. af Generalstaben, III, **1906** m. fl. ff *W Harbou(Rockstroh*)*.

v. Levetzow, Cornelia Frederikke Juliane Victorine, **1836**—**1921**, Forfatterinde. F. **14**. Jan. **1836** i Ringkøbing, d. 26. April **1921** i Lyngby, begr. sst. Forældre: Toldkasserer, sidst i Aarhus, Kammerherre Diedrich Vilhelm v. L. (**1786**—**1849**) og Edle Vilhelmine Fog (**1793**—**1872**). Ugift.

Under sin Opvækst modtog C.v. L. Undervisning af sin Moder og sine to ældre Søstre. I Hjemmet læstes megen Skønlitteratur, især af H. C. Andersen og Charles Dickens. Efter Faderens Død

flyttede Familien 1849 til Kbh. og fem Aar senere til Lyngby, hvor C. v. L. levede det meste af sit Liv, optaget af litterære og filantropiske Sysler. Tidligt begyndte hun at skrive, og 1860 udsendte hun under Mærket I. »En ung Piges Historie«, en meget underholdende Bog af lignende Støbning som Louise Bjørnsens fem Aar tidligere udkomne »Hvad er Livet?«, en stærkt idealistisk Skildring af en dydig, lidt æterisk, religiøs og altopofrende Kvinde-type. I Milieuskildringen er der tydelige Mærker efter baade H. C. Andersen og Dickens. Bogen fik en stor Læsekreds; den udkom i talrige Oplag og blev oversat til Svensk, Tysk, Hollandsk og Fransk. — Opmuntret af sit Held udsendte C. v. L. nu ogsaa sine tidligere litterære Forsøg og føjede hertil gennem Aarene en lang Række Bøger af samme solstraaleagtige Karakter, **smaa**, stilfærdige Billeder af Hverdagslivet, alle prægede af en mild Idealisme og en inderlig Religiøsitet, men uden noget Forsøg paa dybere Menneskeskildring; bl. a. »Fem Fortællinger« (1861), »Tre Fortællinger« (s. A.), »Skitser af Hverdagslivet« (1862), »Anna« (1863), »To Fortællinger« (1866), »Livsbilleder« (1874), »Fra det daglige Liv« (1881), »Fra Vej og Sti« (1884), »Ved Dag gry« (1888), »Fremtidsplaner« (1891), »Nye Dage« (1893), »Hvad der kan ske« (1896), »Sporskifte« (1897), »Hjørnестedet« (1898), »Fra Bregnegaard og Omegn« (1900), »Lysbilleder« (1903), »Livsførelser« (1905), »Prøvetider« (1906) og »Bodil« (1908). — Paa Fr. Paludan-Müllers Anbefaling fik hun 1875 det Ancker'ske Legat.

Anton Andersen: Danske Forfatterinder i det nittende Hundredeaar, 1896, S. 116—20. Berl. Tid. 28. April 1921.

K. K. Nicolaisen.

v. Levetzow (Levetzau), **Hans Frederik** (Friederich), 1630—96, Officer, Godsejer. F. 5. Jan. 1630 i Mecklenburg, d. 22. Juli 1696 paa Oksholm, begr. i Oksholm (Øland) K. Forældre: Landraad Heinrich v. L. til Mistorf m. m. (1597—1665, gift 2° 1639 med Sophie Elisabeth v. Blücher) og Leveke Dorothea v. Colin (1602—37). Gift 11. Nov. 1661 paa Vindeby med Lucie Emerentia Brockdorff, f. 4. Nov. 1640 paa Vindeby, d. 11. Sept. 1693 i Lejren ved Schwarzenbeck ved Lübeck, D. af Godsejer Theodosius B. (1610—71, gift 2° med Anna Cordes, d. 1660, gift 1° med Generalmajor Marqvard Rantzau, ca. 1590—1640) og Emerentia Buchwald.

I sit 10. Aar indtraadte v. L. i Hoftjeneste hos Hertugen af Mecklenburg-Güstrow, gik derefter i svensk Krigstjeneste, avancerede til Major i Rytteriet og Generaladjutant hos Feltmarskal

Philip Pfalzgreve af **Sulzbach** og blev taget til Fange i Slaget ved Nyborg Nov. 1659, hvorpaa han gik i dansk Tjeneste. Ved Reduktionen 1661 blev han »reformeret« (o: sat paa halv Gage), fik 1663 som Vederlag for Gagen, som Oberstløjtnant, udlagt for Livstid 21 Bøndergaarde m. m. i Nørhald Herred samt Ejendomsskøde paa en større Bondegaard Kaatrup (Kovtrup) i Asferg Sogn, som han med Familie beboede, indtil han 1668 købte Oksholm. 1666 var han en kort Tid Chef for Rostjenesten af Aarhus Stift og derefter paa Vartpenge. 1670 blev han naturaliseret som dansk Adelsmand, solgte derefter sit mecklenburgske Gods, købte efterhaanden og ejede yderligere Hvolgaard, Store Restrup og Nørre **Elkær** og erhvervede det indbringende Sildefiskeri ved Nibe, men skilte sig ved sit Gods i Randerseggen. 1672—75 var han tjenstgørende Oberstløjtnant i Rytteriet, blev Juli 1675 Oberst og Regimentschef og deltog i Krigen i Nordtyskland, fra 1676 i Krigen i Skaane, udmærkede sig i Slaget ved Lund, hvor han blev saaret, blev n. A. Generalmajor og Medlem af Generalitetet og førte Hærens Fortrav mod Kristiansstad, deltog i Slaget ved Rønneberga samt i det første Tog til Rugen og blev Generalinspektør for det jyske Rytteri. 1678 havde han Kommandoen over de jyske Rytterregimenter under Gyldenløve i Bohus Len, var derefter atter i Skaane m. m. Krigen ud. Efter Krigen var han vedblivende Generalinspektør over det jyske Rytteri og ledede med megen Dygtighed Overgangen til Fredsfod og Nyordningen. 1689 og 1693 deltog han i Krigs ekspeditionerne ved Sydgrænsen og afskedigedes 1694 med Generalløjtnants **Karakter**. v. L. var en dristig, tapper Soldat med usædvanlige Legemskræfter, en foretagsom »Partigænger« og samtidig en fremragende Godsadministrator, der fik noget ud af sine mange Ejendomme, samt en lige saa dygtig Forretningsmand paa andre Omraader, en fornøjelig, vittig Mand med mange Venner, en Elsker af et godt Bord og godt Selskab, indtil Podagraen tvang ham til Afholdenhed og forskellige Kure. Han og hans Familie var interesseret i Kirke- og Skoleforholdene inden for deres Omraade og viste det i Praxis. Over ham og hans Hustru rejste Familien et meget smukt Gravmæle. — Gehejmeraad 1689. — Hv. R. 1683. — Maleri paa Sielbeck.

Danmarks Adels Aarbog, VII, 1890, S. 325 f.; XIV, 1897, S. 495; LIII, 1936, II, S. 25. v. *Levetzowsche Familienblätter*, I, 1900—04, S. 87—109. Saml. til jydsk Hist. og Topogr., 2. Rk., III, 1891—93; 3. Rk., I, 1896—98. N. P. Jensen: Den skaanske Krig 1675—1679, 1900. K. G. Rockstroh: Udviklingen af den nationale Hær, II, 1916.

D L + h

v. Levetzow, Heinrich, 1734—1820, Amtmand. F. 4. Okt. 1734, d. 24. Marts 1820 i Fr.borg, begr. i Kbh. (Petri K.). Forældre: Hans Heinrich v. L. til Hoppenrade, Schorrentin, Schwarzenhof m. m. (d. 1761) og Anna Dorothea Elisabeth v. Plessen (1695—1739). Gift 13. Dec. 1765 i Kbh. (Slotsk.) med Komtesse Frederikke Louise Schaffalitzkyde Muckadell, f. 11. Juni 1749 i Kbh. (Slotsk.), d. 29. Dec. 1786 i Hillerød, D. af Kaptajnløjtnant, senere Oberstløjtnant, Gehejmeraad, Greve Albrecht Christopher S. de M. (1720—97, gift 2° 1769 med Christiane Sophie Ernst, 1711—71 (gift 1° med Kancelliraad Marcus Fogh til Brobygaard, 1698—1764, 2° 1765 med Generalmajor Hans Friederich Windtz til Brobygaard, 1702—65), 3° 1773 med Birthe Kirstine Juel Reedtz, 1739—90 (gift 1° 1764 med Landsdommer, Etatsraad, senere Konferensraad Erik Skeel v. Holsten til Arreskov, 1710—72, gift 1° med Sophie Hedevig v. Finecke, 1717—60)) og Christiane Sophie v. d. Lûhe (1732—50).

v. L. var fra sin Ungdom knyttet til Enkedronning Sophie Magdalenes Hof, hvor han langsomt tjente sig op i Graderne og endte som hendes Overjægermester og Hofmarskal. 1770—1809 var han dernæst Jægermester over Hørsholm Amt og forbandt hermed fra 1771 Stillingen som Amtmand over Fr.borg, Kronborg og Hørsholm Amter. Desuden virkede han 1771—1805 som Overstutmester og 1777—1805 som Medlem af Direktionen for Stutterierne. Han afskedigedes fra alle disse Stillinger 1805. Han støttede ivrigt Reformbestræbelserne paa Landbovæsenets Omraade og var Medlem af den saakaldte lille Landbokommission. v. L. ejede Gaarden Kokkedal. Han blev 1776 optaget i den danske Adel. — Kammerherre 1766. Gehejmeraad 1776. Gehejmekonferensraad 1790. — Hv. R. 1769. Bl. R. 1810. DM. 1810. L'Union parfaite 1768. — Maleri af C. Rafn 1770 (Arreskov, Lerchenborg).

Danmarks Adels Aarbog, VII, 1890, S. 323; LV, 1928, II, S. 108. C. Nyrop: J. F. Classen, 1887. E. Holm: Kampen om Landboreformerne, 1888. Hans Jensen: Dansk Jordpolitik 1757—1919, I, 1936. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familie, I—II, 1895—96; IX, 1922. Samme: Charlotte Dorothea Biehls Breve om Kong Christian VII, 1901, S. 176. Aage Friis: Bernstorffske Papirer, I, 1904. *Harald Jørgensen (G. Kringelbach).*

Levetzau, Joachim Godsche, 1782—1859, Overhofmarskal. F. 15. Juli 1782 paa Ladegaardsøen ved Kristiania, d. 7. Nov. 1859 i Kbh. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Gehejmeraad, Landdrost Albrecht Philip L. (1744—1817, gift 1° 1771 med Komtesse Juliane Marie Frederikke Louise Moltke, 1751—73)

og Komtesse Christiane Frederikke Wedell-Wedellsborg (1755—1821). Gift 20. Aug. 1818 med Wilhelmine Charlotte v. Stolle, f. 12. Juni 1790 i Kiel, d. 28. Febr. 1822 i Itzehoe, D. af Hofjægermester, Kammerherre, senere Gehejmekonferensraad Johan Wilhelm v. S. til Munkeberg (1740—1825) og Hedevig Magdalene Ahlefeldt (1757—1814).

L. undervistes privat i Hjemmet og blev derpaa sendt til Gymnasiet i **Göttingen**, som han besøgte 1799—1801. I Aarene derefter gjorde han Tjeneste ved 3. jyske Infanteriregiment, samtidig med at han ved Kiels Universitet studerede med en diplomatisk Fremtid for Øje. 1803 udnævntes han til Legationssekretær i Berlin og forflyttedes 1806 som *Chargé d'affaires* til Hamburg. Her lærte han under den franske Besættelse flere fremtrædende Personligheder at kende inden for den kejserlige Hær, og da Prinsen af **Pontecorvo** 1808 drog med de spanske Hjelpetropper til Danmark, udtalte han Ønsket om, at L. **maatte** ledsage ham. Kongen gav sin Tilladelse og udnævnte ham til Generalkommissær, en Stilling, han udfyldte til alle Parterers Tilfredshed. Da denne Mission var endt, fungerede han 1810—12 som Legationssekretær og *Chargé d'affaires* i Wien, men forlod 1812 definitivt den diplomatiske Bane for at blive adjungeret Faderen, der paa det Tidspunkt var Landdrost i Pinneberg. 1818 blev han Amtmand i Flensborg, 1820 Amtmand over Steinburg Amt og fungerede derefter 1834—35 som Guvernør over Hertugdømmet Lauenburg. Ret pludselig modtog han sin Afskedigelse, da Kongen bragte i Erfaring, at han havde paadraget sig stor Gæld.

I de følgende Aar levede han et stille og fredeligt Privatliv i **Pløn**, men ved Tronskiftet kaldte **Christian VIII.** ham til Kbh. og overdrog ham meget vigtige Hoftjenester. Han udnævntes straks til Cereemonimester, blev 1842 Hofmarskal og 1845 Overhofmarskal. Hans værdige og repræsentative Optræden, en fint udviklet personlig Taktfølelse og betydelige sproglige Kundskaber gjorde ham fortrinlig egnet til at beklæde disse Poster. Med Hoftjenesten fulgte Overbestyrelsen for de kgl. Museer samt Mønt- og Medaillesamlingen. L. blev tillige Chef for Det kgl. Teater, et Hverv, han kun i ringe Grad formaaede at udfylde. Personlig havde han ingen Føling med den danske Litteraturs Hovedværker, eftersom hans hele litterære Indstilling var tysk, og hans stærke Optagethed af andre Hverv hindrede ham i at træde i direkte Kontakt med Teatrets Skuespillere. Med Teatrets egentlige Leder, J. Collin, var der utallige Smaarivninger. 1849 befriedes han for Hvervet. Ogsaa under Frederik VII. bevarede han sine Hofembeder, men

der stilledes under Grevinde Danner-Perioden betydelige Krav til hans personlige Taktfølelse, og han **maatte** som Vogteren af Etikettens strenge Regler finde sig i mangt og meget. 1848 blev han sendt i en meget vigtig Mission til St. Petersborg, hvor det lykkedes ham at udvirke den Depeche, der fik de preussiske Tropper til at forlade Jylland. — Æresmedlem af Akademiet for de skønne Kunster 1843. — Breve i Rigsarkivet og Det kgl. Bibliotek. — Kammerherre 1815. — R. 1826. K. 1835. S.K. 1840. DM. 1841. — Malerier af N. P. Holbech 1846 (Fr.borg) og af Aug. Schiøtt 1857 (Sielbeck). Portrætteret paa C.Balsgaards Maleri af Kronprinsesse Marianes Indtog i Kbh. 1841 og paa E. Lehmanns Litografi af Modtagelsen. Stik af B. de Holler. Litografi af E. Fortling 1843 efter Tegning af L. A. Smith, hvilken endnu anvendtes til Blade fra 1859.

Danmarks Adels Aarbog, VII, 1890, S. 327 f. M. Rubin: 1807—14, 1892. N. Neergaard: Under Junigrundloven, I, 1892. E. Collin: H. C. Andersen og det collinske Hus, 1882, S. 588 f. Samme: Fremragende danske Frimurere, II, 1875. Th. Overskou: Den danske Skueplads, V, 1864. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familie, VI, 1903; VIII—IX, 1917—22 (se Registeret i X). Berl. Tid. 8. Nov. 1859. Ill. Tid. 13. Nov. s. A. v. Levetzowske Familienblätter, 12. Hft., Anhang, 1932.

11 117
5, 93 Harald Jørgensen.

Levin, to jødiske Slægter. Den ene nedstammer fra Joseph L. (ca. 1734—91), der senest 1755 var flyttet fra Rendsborg til Fredericia, hvor han 6. Marts 1775 under Navnet Joseph L. Rensborger fik Borgerskab som Juveler. Hans ældste Søn Samuel (1764—1842) antog Navnet Fridericia og blev Morfader til Silke- og Klædehandler Heyman Joel Salomon (1822—92), hvis Børn var Raadhusbibliotekar Julius S. (1853—1922, s. d.), Grosserer Eskild Moritz S. (1854—1918, s. d.) og Cora Caroline S. (1856—1938), gift med Overrabbiner, Professor David Jacob Simonsen (1853—1932, s. d.); hans Datterdatter Sara Salomon (1828—1919) blev Moder til Varemægler Just Egmond Cohen (s. d.). Samuel Fridericias ene Søn var Silke- og Klædekræmmer Heyman Samuel Fridericia (1798—1869), der var Fader til Jernbaneingeniør William Maurice Fridericia (s. d.), til Historikeren Julius Albert Fridericia (s. d.) og til Ida Sara Fridericia, gift med Lægen Adolph Hannover (s. d.). En anden Søn var Manufakturhandler i Helsingør Levin Samuel Fridericia (1804—79), hvis Søn, Grosserer Julius Ludvig Fridericia (1837—1900), blev Fader til Ida Fridericia (1867—1936), gift med Lægen Ferdinand Emanuel Levison (s. d.), hvis Datter Anna Fridericia Levison blev gift med Lægen Alfred Vilhelm Erland Erlandsen (s. d.), til Mariane Fridericia, gift med Lægen Daniel

Eduard Jacobson (s. d.) og til Lægen Louis Sigurd Fridericia (s. d.). En tredie af hans Sønner var Grosserer Holger Emanuel Martin Lorentz Fridericia (1853—1902), hvis Datter Ella (f. 1888) var gift 1° med Generalmajor **Berthel** Palle Berthelsen (s. d.), 2° med Politikeren Holger Aksel Olaf Andersen (s. d.). En af Levin Samuel Fridericias Døtre var Hanna Emma Christiane (1847—79), der blev gift med Greve Jørgen Christian Trampe (1838—1926) og blev Moder til Kammerherre, Ceremonimester Greve Christopher Sophus Fridericia Trampe (f. 1879). Den anden af Joseph L.s Sønner var Købmand **Heyman** Joseph L. (ca. 1767—1832), hvis Søn Meyer L. (1803—60) blev Fader til Zerline Amalie L. (1841—1925), der blev gift med Vekselerer **Isac** Salomonsen (1830—1916). En anden Søn, Grosserer Adolph Heyman L. (1809—76), blev Fader til Grosserer Harry August L. (1835—1902), der havde Sønnerne Overretssagfører og Censor Carl Magnus L. (1861—1934) og Forfatteren Poul Theodor L. (s. d.) samt Datteren Harriet Mathilde L. (1863—1919), gift med Fabrikant Harald Bing (s. d.). Den tredie af Joseph L.s Sønner var Købmand Marcus Joseph L. (1772—1861), der havde Sønnerne Vekselerer Joseph Marcus L. (1807—86), Fader bl. a. til nedenn. Vekselerer Adolph Joseph L. (1842—1918) og til Grosserer Siegfried Joseph Fridericia L. (1848—1900), der blev Fader til Vekselerer Johan Martin L. (f. 1877), og Silke- og Klædehandler Levin Marcus L. (1811—92), hvis Dattersøn var Forlagsboghandler Otto Nathan Levin (1878—1933).

En anden Slægt L. indvandrede med Salomon Moses L. (ca. 1773—1845). Han stammede fra Burgkunstadt i Bayern og bosatte sig ca. 1792 i Randers, hvor han en Aarrække drev Handel i stor Stil samt Tobaksfabrikation. Han blev Fader til Sprogmanden Israel Salomon L. (s. d.). Hans Datter Charlotte (1805—77) blev gift med Købmand i Randers Moses Isac Levy (1791—1870), hvis ene Datter, Julie Caroline (1833—84), i sit Ægteskab med Grosserer Jacob Frederik Jacob (1826—84) fik Sønnen Emil Frederik Jacob (s. d.). En anden Datter, Ida Camilla Levy (1836—96), blev gift med Garvermester Jacob Ludvig Ballin (1833—91); en Søn var Lægen Siegfried Levy (1847—1916), der havde Sønnerne Højesteretssagfører Hans Levy (1878—1922) og Direktør for Tivoli Victor **Lemkow** (f. 1882). Salomon Moses L.s Datter Catarine (1806—89) blev gift med Købmand i Aalborg Levin Moses (Ludvig Martin) Jacoby (1804—87), hvis Søn var Prokurator i Randers Emil Levin J. (1833—96).

Josef Fischer: Slægten **Levin-Fridericia**, 1916.

Josef Fischer.

Levin, Adolph Joseph, 1842—1918, Vekselerer og Bankier. F. 30. Juni 1842 i Kbh. (Mos.), d. 1. Maj 1918 sst., begr. sst. (Mos. Vestre). Forældre: Vekselerer Joseph Marcus L. (1807—86) og Frederikke Weel (1808—94). Ugift.

L. fik hele sin Uddannelse i sit fædrene Firma J. M. Levin & Co., som 1836 var blevet dannet med Domicil paa Østergade af J. M. Levin og Isaac Wulff **Heyman**, hvorefter dog sidstnævnte udtraadte 1848. Allerede i L.s Læreaar omfattede Virksomheden alle den Tids Vekselerer- og Bankierforretninger, og at Firmaet hurtigt opnaaede en gunstig Placering, fremgik deraf, at det tidligt blev Vekselerer for Hoffet og Civillisten. 1874 trak J. M. Levin sig tilbage, hvorefter Firmaet blev overtaget af L. som Eneindehaver, indtil han 1887 optog sin Broder *Martin Joseph Fridericia L.* (1857—1934) som Medindehaver. I L.s mere end 30-aarige Virketid tog Firmaet et betydeligt Opsving, og navnlig blev Arbitrage- og Emissionsforretningerne udviklet i en langt betydeligere Grad end tidligere. Firmaet fik saaledes etableret mange Forbindelser med betydende Banker og Bankiers i de ledende Kreditorlande og gjorde ved a **meta** Forretninger navnlig med private Bankiers i Tyskland, Frankrig samt Holland store Arbitrageforretninger især i de danske Obligationer og senere ogsaa i Aktier i Det Forenede Dampskibs Selskab. Sidst i Aarhundredet blev ogsaa Emissionsvirksomheden et betydeligt Virkefelt, og Firmaet blev Stifter af flere Aktieselskaber inden for Industrien som f. Eks. M. J. Ballins Sønner, Hørsholms Klædefabrik og Jens Villadsens Fabriker. I øvrigt var det som Medstifter eller Garant med i næsten alle dette Tidsrums Emissioner gennem Banker og Bankiers. I mange Aar stod L. i et venskabeligt Forhold til Tietgen, men efter dennes Tilbagetræden fra Privatbanken blev Forbindelsen med Landmandsbanken væsentlig mere intim paa Grund af det gode Forhold, der altid havde bestaaet mellem **Isac Glückstadt** og L. Da L. 1907 trak sig ud af Firmaet, stod dette paa et meget anset Stade og hørte til Kbh.s største inden for sin Branche. Fra Midten af 80'erne havde det været Privatbankier for Kronprins Frederik, og efter dennes Død som Konge 1912 fortsatte det hermed for Enkedronningen. Ud over sin Forretningsvirksomhed interesserede L. sig meget for det jødiske **Trossamfund**; han var saaledes 1887—1907 Næstformand i Mosaisk Trossamfunds Repræsentantskab. — R. 1906. — Ved L.s Udtræden af Firmaet 1907 indtraadte Brodersønnen *Johan Martin L.* (f. 1877) og ledede det, indtil det 1922 i Forbindelse med Rekonstruktionen af Landmandsbanken traadte i Likvidation.

Jens Vestberg.

Levin, Israel Salomon, 1810—83, Litterat, Sprogmand. F. 16. Maj 1810 i Randers, d. 4. Juni 1883 i Kbh. (Mos.), begr. sst. (Mos. Kgd., Møllegade). Forældre: Købmand Salomon Moses L. (ca. 1773—1845) og Gotton (Gitte) Mendel (ca. 1780—1864). Gift 11. Aug. 1865 paa Frbg. med Hilda Georgine Christiane Køhne, f. 18. April 1827 i Kbh. (Helligg.), d. 21. Aug. 1906 paa Frbg. (gift 1° 1849 med Parykmager Johan Frederik Vilhelm Fase, 1823—62), D. af Kontorist Johan Frederik Vilhelm K. og Martine Nicoline Bonfils. Ægteskabet opløst.

L. blev Student 1829 fra Randers, tog 2. Eksamen, men ingen Embedseksamen. For at tjene sit Brød oversatte han en Del Romaner, ligesom han tidligt kom i Virksomhed i Dagspressen, især som litterær Kritiker (1841—42 redigerede han »Dagens« kritiske Feuilleton), men for øvrigt havde han adskillige Forbindelser med det praktiske Liv. Han udgav Kbh.s Adressebog for 1856, skrev Love for Samfundet for det kvindelige Tyendes Vel, interesserede sig for faldne Kvinders Skæbne (Magdalene-Stiftelsen, »Nogle Træk af Livet i Hamborg«, 1858), udgav »Krigsfortællinger for menig Mand« (1848). Men især arbejdede han med dansk Sprog og Litteratur.

For den ældre danske Litteraturs Vedkommende kan nævnes hans Udgave af Holbergs Danmarkshistorie (1856), Oversættelsen af hans tre latinske Levnedsbreve fra 1745 (1857), Udgaven af hans Komedier (1860) og især af Wessels Digte (1862) med en fyldig Biografi af Digteren og Oplysninger om Digtene og deres Overlevering. Til Liebenbergs Holberg- og Ewaldudgaver ydede han værdifulde Bidrag. Derimod blev hans Udgave af Anders Vedels Saxo-Oversættelse midt under Udgivelsen overdraget til en anden, fordi han kom i Strid med Samfundet til den danske Litteraturs Fremme, som bekostede Udgivelsen. Han kom overhovedet altid i Strid med nogen; det meste, han udgav, var Stridskrifter, snart rettede mod andres Arbejder, som Brandt og Helvegs »Dansk Psalmedigtning« og Brandts Plan til Udgivelse af Chr. Pedersens Skrifter, Molbechs Danske Ordbog og Ordsprogsamling, Sv. Grundtvigs Folkeviserudgave o. a., snart mod Retninger, der var ham imod, Skandinavismen (og det svenske å), Grundtvigianismen, den sprogligt-puristiske Retning, snart mod Institutioner som Universitetet og dets Bibliotek. Hans Kritik var langt fra uden positivt Indhold, men den var dels meget ensidig, dels ubehagelig personlig, bl. a. vrængende ad Modstandernes Navne; han overvurderede sin egen Forstaaelse og undervurderede til Gengæld Modpartens. Mest positiv er han i »Dansk Lydlære og Dansk Kjønslære« (1844),

to Monografier, der egentlig er tænkte som Kapitler i en »Haandbog i det danske Sprogs Grammatik, nærmest bestemt til Selvstudium«, men det eneste af denne Haandbog, der udkom. Ved Siden af nogle uheldige Sammenstillinger og ganske faa virkelige Fejl findes her et planmæssigt Forsøg paa at beskrive Tidens højere Talesprog, saaledes at baade det jævne Omgangssprog og ældre Sprogformer kun medtages i Anmærkninger, og især inden for Hovedemnet en Mængde fine Iagttagelser, og Polemikken mod afvigende Meninger er trods sin skarpe Udformning holdt i en urban Tone. Ogsaa de mere polemisk holdte Afhandlinger »Neologerne og de fremmede Ord« (1849) og »Til Kritiken af det Synonyme i Dansk« (1860) rummer værdifulde Iagttagelser. Af det danske Rigsmaal, saaledes som han opfattede det, var han virkelig Kender, hvad hans Modstandere ikke altid forstod. Men noget større Værk, ud over Udgiverarbejderne, fik han aldrig færdigt, og da man, fordi han ingen Embedseksamen havde, fordrede Udarbejdelsen af et saadant, for at han kunde komme i Betragtning ved Besættelsen af Docentposten i nordisk Filologi 1863, trak han fornærmet sin Ansøgning tilbage. Fra 1858 havde han en fast aarlig Understøttelse til sprogligt Arbejde, især til Arbejdet paa en dansk Ordbog. Hans Samlinger, som omfatter ca. 150 000 Sedler, gik efter hans Død til Det kgl. Bibliotek og udgør en vigtig Del af Grundlaget for »Ordbog over det danske Sprog«. L. havde en Tid sin Gang hos S. Kierkegaard (som en Slags Sekretær) og har efterladt sig Optegnelser om denne. — Personlig var L. lidet afholdt, men øvede dog dels i Studenterforeningen, hvor han var en stadig Gæst og Oppositionsmand, dels i sit Hjem, hvor en Del yngre Litterater kom, nogen personlig Indflydelse paa de unge, som paaskønnede hans skarpe Vid og vækkende Diskussion, men trods dette var han en ensom Mand. — Pennetegning af P. Klæstrup (Fr.borg). Radering af C.J. S. Abrahams.

M. Goldschmidt: Livs Erindringer, I, 1877. F. L. Liebenberg: Nogle Optegnelser, 1894, S. 69, 82 ff. H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie, 1895—98. A. Abrahams: Minder fra min Studentertid, 1896, S. 25. W. Schorn: Da Voldene stod, 1905, S. 231. Berl. Tid. 15. Juni 1910. Ordbog over det danske Sprog, I, 1919, S. XLIV. S. Schandorph: Oplevelser, I, 1889, S. 125. Aage Hansen i Fra Rask til Wimmer, 1937. Frithiof Brandt: Den unge Søren Kierkegaard, 1929. Samme og Else Rammel: Søren Kierkegaard og engene, 1935. Marius Kristensen.

Levin, Poul Theodor, 1869—1929, Forfatter. F. 17. Juni 1869 i Kbh. (Mos.), d. 29. Okt. 1929 sst., begr. sst. (Vestre). Forældre: Grosserer Harry August L. (1835—1902) og Rosette Mannheimer

(1838—1908). Gift 8. Marts 1919 i Kbh. (Holmens) med Karen Elise Cornélie Bille, f. 20. Nov. 1891 paa Nedergaard, Eltang Sogn, D. af Proprietær, senere Direktør Carl Adolph B. (1864—1925) og Anna Larpent (f. 1863).

L. blev Student 1887 fra Haderslev Læreres Skole, fik 1891 Guldmedaille for en Afhandling om Naturen i dansk Poesi, blev cand. mag. med Dansk som Hovedfag 1894 og Dr. phil. 1898 paa en Bog om »Ovids Ungdomsdigtning«. I Ungdomsaarene var han Litteratur- og Teateranmelder ved »Politiken«, redigerede (1907—09) Tidsskriftet »Det ny Aarhundrede« sammen med P. Munch og var fra 1910 til sin Død Redaktør af Tidsskriftet »Tilskueren«, hvori han selv skrev Litteraturanmeldelserne. Han var endelig fra 1918 til sin Død Medarbejder ved »Berlingske Tidende«, hvori han hver Uge skrev en Kronik under Mærket Jonathan, Causerier over mange forskellige Emner, ofte rene Stemningsbilleder, ofte Betragtninger over alvorlige aandelige Problemer. Samtidig med denne Virksomhed som Journalist og Tidsskriftredaktør udgav han en Række Bøger. Han begyndte med en »Dansk Litteraturhistorie« (1894, s. m. Jul. Clausen), fortsatte med »Chr. Winther« (1896), »Egne og Stæder« (1899) og afsluttede den litteraturhistoriske Del af sit Forfatterskab med de to Værker »Victor Hugo« (I—II, 1901—02) og »Den naturalistiske Roman« (1907). L.s eget digteriske Forfatterskab begyndte 1895 med Skuespillet »Antoinette«, senere skrev han og fik opført »Sejr«, »Fars Penge« (Det ny Teater, 1908), »Flugten til Amerika«, »Riber & Søn« og »Taarnet« — de tre sidste blev spillet paa Det kgl. Teater 1914, 1915 og 1916. Men hans egentlige Indsats blev hans Romaner, der i Modsætning til hans Teaterstykker fik et anseligt Publikum. Han havde 1902 begyndt med Novellerne »Den døde By«; der blev derefter en Pause paa næsten et Tiaar, men fra 1911, da han udgav sin første Roman »Familien i Danmark«, kom der næsten hvert Aar en Roman: »Lykkens Veje« (1913), »Den lykkelige Mand« (1916), »Den stjaalne Glæde« (1917), »Hjem« (1919), »Sønnen« (1920), »Mariannes Mor« (1921), »Løftet« (1922), »Dagen gryer« (1923), »Hersløvs Gaard« (1924), »De rige Folk« (1925), »Det hemmelige Land« (1926). — L. fandt i sine Jonathan-Artikler i »Berlingske Tidende« en Form, hvori alle Sider af hans Talent havde lettest ved at vise sig: en ren, næsten gennemsigtig klar og dog stemningsbevæget Stil, en menneskelig og boglig Erfaring, der gav hans Causerier den nødvendige Substans, en altid aarvaagen, stundom helt nyfiken Interessethed i alle aandelige Foreteelser, lige fra Teatret til LTniversitetet. Disse Artikler er aldrig blevet samlet,

skønt de giver et mere levende, mere direkte, mere autentisk Indtryk af L. selv end hans kritiske Arbejder, Teaterstykker og Romaner. Han var et spillevende, indtagende Menneske, rig paa Lune, Følsomhed og Klogskab. Mange har nydt godt af hans **Velvillie**, Hjælpsomhed og Trofasthed. Jonathan-Artiklerne, der trykt op vilde fylde mange Bind, har helt bevaret Præget af hans Personlighed.

I sine store kritiske Værker, om Hugo og den naturalistiske Roman, er L. gaaet overmaade samvittighedsfuldt til Værks, men han har i sin »Hugo« **været** for imponeret af sit Emne, saa Skyggesiderne mangler, og i Bogen om »Den naturalistiske Roman« har Begrebet »Videnskaben« lagt sig tyngende over de enkelte **Karakteristikker**, der dog rummer overlegent gjorte Referater af en lang Række betydelige Romaner — bedst er Portrættet af Flaubert, i hvem han genfandt noget væsentligt i sit eget Jeg og sin egen Skæbne. I **L.s** Romaner møder man meget af den Stemningsrigdom, der gør hans Journalistik tiltrækkende. De er fyldt af fint og sikkert udførte københavnske Interiører, navnlig fra Bourgeoisiets Milieuer. L. havde lige saa meget Kendskab som Kærlighed til **Kbh.**, som han i en lang Aarrække meget nødig forlod, ikke engang om Sommeren. Nogle af hans Romaner skæmmes af en nervøs impressionistisk Stil og en fragmentarisk Komposition, **For**kærligheder, han havde taget i Arv efter Herman Bang, som han heftigt beundrede. Jo roligere Fortællemaaden er i hans Bøger, des sikrere og intimere virker de. De handler næsten alle om Hjemmet. Denne intellektuelt set radikale Forfatter var følelsesmæssigt set dybt konservativ — hans Familieromaner har Hyggen og Pieteten tilfælles med alle Tidens andre, men de er litterært set de fornemste, blot i Kraft af hans medfødte og opkultiverede Sans for det danske Sprogs Finesser og Ejendommeligheder. — Breve til L. i Det kgl. Bibliotek.

Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1898, S. 166 f. Georg Brandes: Samlede Skrifter, XVIII, 1910, S. 294—97 (fra 1906). Berl. Tid. 30.—31. Okt. 1929. Politiken 31. Okt. s. A.

Chr. Rimestad.

Levinsen, Carsten, 1812—73, Præst. F. 5. April 1812 i Holbæk, Rougsø Herred, d. 9. Aug. 1873 i Kbh. (Frue), begr. sst. (**Ass.**). Forældre: Skolelærer i Holbæk Henrik L. (1782—1832) og Ane Kirstine Sørensen (1782—1849). Gift 1. Maj 1847 i Kbh. (Frue) med Elise Hansine Levin

sen, f. 5. Jan. 1818 i Ringkøbing, d. 19. Juli 1853 i Kbh. (Frue), D. af Amtsforvalter, Justitsraad Levin L. (1784—1833) og Inger Dorothea Tvede (1795—1872).

L. kom i Bogtrykkerlære i Randers og blev 1832 Bogtrykker-svend. S. A. kom han ved Justitsraad, Borgmester Neckelmanns Hjælp i Randers lærde Skole, og 1836 blev han Student. 1842 tog han teologisk Embedseksamen og var derefter i flere Aar Lærer ved Mariboës Skole og Danekvindeskolen. 1849 blev han Præst ved Frederiks Hospital og Fødselsstiftelsen og var fra 1858 til sin Død residerende Kapellan for Trinitatis søndre Sogn. Som Præst lykkedes det ikke L. at samle nogen større Menighed, men ved forskellige litterære Arbejder vandt han et Navn i videre Kredse. Under Pseudonymet Immanuel udgav han 1844 Digtene »Julen og Juletræet« og 1854 en Fortælling, »Mads Hansens mærkelige Levnedsløb«. 1845 oversatte han A. Tholucks »Christelige Andagstimer« (2. Udg. 1847), og 1846—47 udgav han et Udvalg af hans Prædikener i Oversættelse. Til den af Dr. Kaikar udgivne »Pragtbibel« bearbejdede han Evangelierne, Apostlenes Gerninger og Johannes' Breve, og 1847 vandt han en af Trykkefrihedsselskabet udsat Præmie for en populær Fremstilling af den kristne Kirkes Historie (udg. 1848). Større Betydning fik dog hans Verbalkonkordans til det nye Testamente (1856) og til udvalgte Steder af det gamle (1858), der til Dels kunde træde i Stedet for Enevold Ewalds; ligesom Ewald havde han ogsaa udarbejdet en Realkonkordans med en Tidstavle (1854).

Familien Levinsen, 1861, S. 24.

Fr. Nielsen (*A. J. Rud**).

Levinsen, Georg Marius Reynald, 1850—1914, Zoolog. F. 23. Jan. 1850 i Hørsholm, d. 9. Aug. 1914 i Kbh., Urne paa Ass. Kgd. Forældre: Birkefuldmægtig, Forligskommissær Jens L. (1807—66, gift 1° 1833 med Johanne Frederikke Fugmann, 1808—44) og Amanda Ludovica Leopoldine Brockdorff (1819—69). Gift 5. Okt. 1885 i Malmø med Caroline Ulrikke Bonnesen, f. 4. Juli 1859 i Malmø, d. 29. Juni 1908 i Kbh., D. af Værftsdirektør Julius B. (1829—88) og Bertha Augusta Jacobæ Brockdorff (1826—1916).

Efter Skolegang i Hørsholm, Kbh. og Randers blev L. 1869 Student fra sidstnævnte Skole. Han gav sig straks i Kast med det naturhistoriske Studium og tog 1874 Magisterkonferens med Zoologi som Hovedfag. N. A. kom han med Understøttelse af det Thott'ske Legat til Grønland, hvor han opholdt sig i to Aar og foretog Indsamlinger og Undersøgelser, navnlig af marine Invertebrater. Efter Hjemkomsten knyttedes han til Zoologisk Museum, hvor han 1885 udnævntes til Bestyrer af 2. Afdeling paa Trods af Universitetets Indstilling. Denne Stilling indehavde han til sin

Død. Kort efter Hjemkomsten offentliggjorde han 1878 sit første videnskabelige Arbejde, »Om nogle parasitiske Krebsdyr, som snylter hos Annelider« (Vid. Medd. Naturh. For., 1878), der kom til at spille en Rolle i den Schiødte-Steenstrup'ske Strid. 1884 udgav han et større Arbejde »Systematisk og geografisk Oversigt over de nordiske Annulata, Gephyrea, Chætognathi og Balanoglossi« (Vid. Medd. Naturh. For., 1882—83). Endvidere bearbejdede han forskellige marine Invertebratgrupper fra *Dijmphna*-Ekspeditionen og »Hauch's Togter. Han kom derefter navnlig ind paa Studiet af Bryozoen og fik 1896 Videnskabernes Selskabs **Guldmedaille** for et Arbejde om fossile Kridtbryozoen, der først blev offentliggjort adskillige Aar efter hans Død (Vid. Selsk. Skr., 8. Rk., VII, 1925). 1901 blev han Medlem af Selskabet. Hans Hovedværk er en stor Monografi, »Morphological and Systematical Studies on Cheilostomatous Bryozoa«, udgivet 1909 paa Carlsbergfondets Bekostning, et grundlæggende Arbejde for Bryozoernes Morfologi og Systematik, og han blev paa dette Omraade en verdenskendt Specialist. — L. var en udpræget Morfolog og Systematiker af den gamle Skole, og han blev kun i ringe Grad paa-virket af de nyere Strømninger i Tiden, ligesom han til det sidste arbejdede med svundne Tiders Metoder og Teknik. Inden for sit specielle Felt har han dog ydet betydende og banebrydende Arbejder. Han holdt som Afdelingsbestyrer ved Museet i mange Aar meget besøgte og skattede Bestemmelsesøvelser for de studerende, men i øvrigt var det utvivlsomt et Fejlgreb, at Kultusministeriet af Anciennitetshensyn gennemtvang hans Udnævnelse. Han savnede fuldkommen administrative og ledende Evner, hvorfor hans Virksomhed som Leder af en af Museets Afdelinger i næsten 25 Aar har været til liden Gavn for Institutionen. Personlig var han en overmaade hjælpsom og imødekommende Mand. — R. 1909.

W. Lundbeck i Univ. Progr. Nov. 1914. H. Broch i *Tilskueren*, XXXII, 1915, I, S. 141—48.

R. Spdrck.

Levinsen, Ernst Oscar, f. 1891, Fagforeningsmand. F. 20. Maj 1891 i Hegnede, Stege Landdistrikt. Forældre: Arbejdsmand Hans Henrik L. (f. 1870) og Marie Kirstine Larsen (1869—1929). Gift 30. Juli 1915 i Hillerød (b. v. i Kbh.) med Augusta Marie Victoria Skogstad, f. 19. April 1890 i Hillerød, D. af Blikkenslager og Kobbersmed Lørup S. (f. 1864) og Vilhelmine Oline Petersen (f. 1868).

Som ung Tjenestekarl kom L. i Forbindelse med det Organisationsrøre, der især fra 1907 gjorde sig gældende blandt Land-

arbejderne paa spredte Steder; 1912 fik han stiftet den første Tyende- og Landarbejderforening paa Møen, og efter et Ophold paa Esbjerg Arbejderhøjskole 1912—13 gik han stærkt op i den faglige Agitation, samtidig med at han ernærede sig som Drænings- og Teglværksarbejder. Paa en Kongres i Odense 1915 sluttede to eksisterende Tyendeforbund sig sammen i Landarbejderforbundet i Danmark, og L. blev kort efter konst. og 1916 valgt til Formand for dette. Organiseringen af Landbrugets Arbejdere har altid mødt ganske særlige Vanskeligheder, men under L.s Ledelse voksede Forbundet med Kæmpeskridt og naaede 1920 henved 30 000 Medlemmer. En statsanerkendt Arbejdsløshedskasse, som Forbundet fik oprettet 1917, blev herunder af stor Betydning. Landarbejderlønningerne forbedredes betydeligt, og overenskomstmæssige Forhold blev etableret for en væsentlig Del af Landbruget i disse Aar, idet Landbrugets Arbejdsgivere nu ogsaa organiserede sig; 1919 afsluttedes den første landsomfattende Arbejdsoverenskomst for Land- og Skovbrug. I Aarene efter 1920 indtraadte et Tilbageslag, men fra omkring 1930 har der paa ny været stor Fremgang for Forbundet. De særlige Arbejdsvilkaar paa Landet henviser især de ældre Arbejdere til at søge Beskæftigelse nu ved egentligt Landbrug, nu ved Arbejdsmandsarbejde; Grænsestridigheder mellem Organisationerne i Forbindelse med Ønsket om at styrke Landarbejderne i faglig Henseende førte 1934 til en Sammenslutning mellem Landarbejderforbundet og Dansk Arbejdsmandsforbund, og L. er fra Okt. s. A. Formand for Landarbejdergruppen under Arbejdsmandsforbundet. 1919 var L. Medlem af Arbejdstidskommissionen, 1919—29 af Socialraadet, 1920—33 af Den faste Voldgiftsret og 1922—33 af De samvirkende Fagforbunds Forretningsudvalg. Efter at en Overenskomst om Anvendelsen af polske Arbejdere 1922 var opsagt af Sukkerroedyrkerne, blev L. Medlem af et ministerielt Udvalg angaaende Tilvejebringelse af Arbejdskraft til Landbruget og har i denne Egenskab en stor Andel i, at Polakimporten fra 1930 er ophørt. I Forbindelse med de statsstøttede Grundforbedringsarbejder har L. 1933—35 faaet oprettet en Række betydningsfulde Dræningsoverenskomster, ligesom han var stærkt medvirkende ved Gennemførelsen af et særligt Septemberforlig for Landbruget 1937. — 1929 blev L. opstillet som socialdemokratisk Kandidat ved Folketingsvalget i Hjørringkredsen og opnaaede Valg 1932 og 35. I Tinget har han haft med Sager af faglig og beskæftigelsesmæssig Natur at gøre, Landarbejderboliger, Grundforbedring, Overarbejde, Tilskud til Merbeskæftigelse, Ændring af Medhjælperloven m. m. 1936 var han

Medlem af Udvalget vedrørende Arbejdskraft til Landbruget og blev 1938 Medlem af den af Statsministeren nedsatte Landarbejderkommission. — Inden for Landarbejdernes Internationale indtager L. en fremtrædende Stilling og er fra 1920 Medlem af dens Eksekutivkomité. Paa hans Initiativ oprettedes 1932 et skandinavisk Sekretariat for Arbejdere i Landbrug og Gartneri, hvilket han er Formand for. 1937 blev han Medlem af en Kommission under Det internationale Arbejdsbureau i Geneve til Behandling af Landbrugs- og Landarbejderspørgsmaal. Naar L. paa et af Fagbevægelsens vanskeligste Felter har opnaaet saa betydelige Resultater, skyldes det hans store organisatoriske Evner, og at han altid møder til Forhandlinger med et grundigt personligt Kendskab til Sagerne. Han ser ogsaa i Landarbejdernes Organisation en kulturel Opgave og har lagt stor Vægt paa Oplysningsarbejdet inden for Forbundets Afdelinger. 1924—33 var han Medlem af Bestyrelsen for Arbejdernes Oplysningsforbund.

Hjørring Social-Demokrat 25. Febr. 1929. Arbejdsmændenes Fagblad 1934, Nr. 15. G. Fog-Petersen: Vor Regering og Rigsdag, 1938, S. 144 ff. *Oluf Bertolt*

Levinsohn, Anna (ved Daaben Ane) Henriette, f. Andersen, 1839—99, Operasangerinde. F. 8. Jan. 1839 i Kbh. (**Garn.**), d. 22. Marts 1899 sst., begr. sst. (**Garn.**). Forældre: Hoboist ved 1. jyske Regiment, senere i Garden Peter Christian A. (1806—64) og Marie Louise Restorff (1811—94). Gift 1. Nov. 1871 i Kbh. (Cit.) med Læge Carl Viggo Valfred L., f. 5. Juni 1840 i Helsingør, d. 27. Maj 1907 i Frankfurt am Main, Søn af Slagtermester Isak L. (ca. 1810—ca. 90) og Louise Albertine Nielsen (1814—tidligst 70). Separeret.

A. L. stammede fra en musikalsk Slægt, to Brødre var Medlemmer af det kgl. Kapel. Hun begyndte sin Karriere i Det kgl. Teaters Kor, men fik snart Lejlighed til at gøre sig fordelagtigt gældende i Smaapartier, f. Eks. som den unge Pige i »De to Dage«. Som Lærere i Sang havde hun Rung og C. Helsted, i Deklamation Høedt. Rung opdagede hurtigt hendes store Muligheder som Operasangerinde og udtalte, at der intet var at rette paa den omfangsrige Mezzosopran; hun skulde kun lære »at faa Indsigt i den fulde Benyttelse af alle dens gode Egenskaber«. Da hun tillige havde et charmerende Ydre, der passede godt til Soubrette- og Ingenueroller, og et ikke ringe Talent for at udtrykke det skælmske, overgivne og yndefulde, blev hun i Løbet af kort Tid en af vor Operas mest populære Kræfter. 1863 optraadte hun som Astrid i »En Nat mellem Fjeldene« og Marie i »Czar og Tømmermand«,

men hendes egentlige Gennembrud skete dog først n. **A.**, da hun udførte Siebel i »Faust« og Rosina i »Barberen i Sevilla«. Trods sin store Succes arbejdede hun stadig med sin Stemme, tog bl. a. Timer hos den navnkundige Pædagog **Masé** i Paris, og udviklede sig i Tidens Løb til at blive en habil Koloratursangerinde. **A. L.s** særlige Evner gjorde hende til en af sin Tids mest fremragende Mozartfortolkere, hvad hun viste i Partier som Zerlina i »Don Juan«, Papagena i »Tryllefløjten«, Cherubino og Susanne i »Figaros Bryllup«; navnlig i de to sidstnævnte Partier henrev hun Publikum baade ved Fremstillingens »Kvikhed og Gratie« og ved den herlige Sang, »hvis dybe Farve havde noget ejendommeligt Tiltalende«. Hendes yndefulde Talent skaffede hende imidlertid ikke alene Successer i Operaer og Syngespil, men ogsaa i Vaudeviller; bl. a. spillede hun med stort Held Charlotte i »Et Eventyr i Rosenborg Have« og Madam Voltisubito i »Recensenten og Dyret«. Blandt de mange andre Partier, hun udførte i de atten Aar, hun virkede ved Teatret, kan nævnes: Zerlina i »Fra Diavolo«, Leonora i »Troubadouren«, Adina i »Elskovsdrikken«, Marie i »Regimentets Datter«, Anna i »Jægerbruden« — en af hendes Glansroller —, Benjamin i »Joseph og hans Brødre«, Angela i »Sorte Domino«, Rose Friquet i »Villars Dragoner« og Madelaine i »Postillonene«. **A. L.** blev **1866 kgl. Skuespillerinde** og ved sin Afgang **1879 kgl. Kammer-sangerinde**. — Træsnit **1868, 1870 og 1879.**

Th. Overskou: Den danske Skueplads, VII, **1876.** Edg. Collin i Ude og Hjemme **I**, Juni **1879.** C. Thrane i **III.** Tid. 20. Juli s. A. Charlotte Bournonville: Erindringer, **1903.** R. Neiiendam: Det kgl. Teaters Historie, **I—III, 19 1—25.**

Torben Krogh.

Levison, **Ferdinand Emanuel, 1843—1907,** Læge. F. 9. Nov. **1843** i Kbh. (**Mos.**), d. 27. Juni **1907 sst.,** Urne paa Bispebjerg. Forældre: Kateket ved Mosaisk Trossamfund, Dr. **phil.** Esaias L. (**1803—91**) og Frederikke Bendix (**1809—84**). Gift **18. Aug. 1885** i Kbh. (**Mos.**) med Ida Fridericia, f. **15. Febr. 1867** i Kbh. (**Mos.**), d. **17. Jan. 1936 sst.,** D. af Grosserer Julius Ludvig F. (**1837—1900**) og Emma Fraenckel (**1845—1919**).

L. blev Student **1861** fra Borgerdydskolen paa Christianshavn og tog medicinsk Embedseksamen **1868.** Han tænkte først at uddanne sig til Gynækolog og Obstetriciker (klinisk Assistent paa Fødselstiftelsen **1870—72**), og flere af hans første videnskabelige Arbejder handler om Emner fra dette Omraade, bl. a. Doktordisputatsen, »Bidrag til Læren om Fostervandet og den abnorme Forøgelse af dettes Mængde« (**1873**), men da en Syns-

fejl (Astigmatisme) hemmede ham som Operatør, gik han over til den interne Medicin og var 1872—75 Reservemedicus paa Frederiks Hospital under Carl Reisz, hvis private Amanuensis han ogsaa var i nogen Tid. 1875 var han i Udlandet. Gennem senere Professor C.J. Salomonsen blev han interesseret i den nye bakteriologiske Videnskab, og Interessen gav sig Udslag i aktiv Virksomhed. Spørgsmaalet om Smittespredning gennem Grundvandet fra daarligt anlagte Kirkegaarde var blevet aktuelt og fremdraget i Kbh.s Borgerrepræsentation 1874 og 1879. I et Foredrag i Selskabet for Sundhedsplejen gav L. 1881 en Oversigt over Spørgsmaalet og foretog omfattende Undersøgelser over Danmarks Kirkegaardsforhold, hvis Resultater han fremlagde paa den internationale Lægekongres i Kbh. 1884. Gennem disse Undersøgelser var han kommet til at interessere sig for Ligbrænding, og efter Indbydelse af ham stiftedes 1881 Foreningen for Ligbrænding med Professor C. Goos som Formand. Foreningens Bestræbelser for at indføre Ligbrænding i Danmark støttedes af Sundhedskollegiet, men mødte en voldsom Modstand, særlig fra Gejstlighedens Side, og Kultusministeriet hindrede Indførelsen. Naar Modstanden overvandt, skyldes det L.s Energi og Evner som Taler. Da Ligbrændingsforeningen 1884 bestemte at gaa mere aktivt til Værks og opføre et Krematorium, trak Formanden, Professor Reisz, sig tilbage, og L. blev Formand indtil sin Død. Under hans Ledelse opførte Foreningen Krematoriet paa Nyelandsvej, Frbg., og skønt forskellige Domme gik Foreningen imod, forstod L. efterhaanden at skaffe Forstaaelse for Sagen, saa at Ligbrænding blev tilladt ved Lov af 1892, og flere og flere Præster opgav Modstanden mod at medvirke. Da det første Krematorium blev for lille, gennemførte L., at Ligbrændingsforeningen, støttet til en Overenskomst med Kbh.s Magistrat, opførte Krematoriet paa Bispebjerg 1906—08. Dets Fuldførelse oplevede L. ikke.

L.s Interesse for offentlig Hygiejne viste sig ogsaa paa andre Omraader end Ligbrændingen. 1886 traadte en ny Sundhedsvedtægt for Kbh. i Kraft, og blandt de Kredslæger, som n. A. udnævntes, var L., der paa det Tidspunkt var begyndt at beskæftige sig med Desinfektionsspørgsmaal. Under Difteriepidemien 1886 var der opstaaet Formodning om, at Desinfektionen ikke altid foregik paa betryggende Maade, og sammen med C.J. Salomonsen udførte L. flere Undersøgelsesrækker over forskellige Desinfektionsovne og lignende praktiske Desinfektionsspørgsmaal (offentliggjorte 1887—89). Af Magistraten sendtes han til Berlin (1889) for at studere Desinfektionsforholdene, og han udarbejdede Anvis-

ningerne for Desinfektion i Kbh. (1891), samtidig med at en ny Ordning af det kommunale Desinfektionsvæsen traadte i Kraft. L. var Kredslæge i Kbh. til sin Død og fra 1889 Censor ved medicinsk Embedseksamen.

1890 studerede L. hos Robert Koch i Berlin, der nylig havde offentliggjort sin Opdagelse af Tuberkulinet. I de følgende Aar optog han videnskabeligt Arbejde paa den interne Medicins Omraade og beskæftigede sig særlig med Stofskifte- og Nyresygdomme. For Patienter med disse Sygdomme aabnede han nogle Aar senere en Privatklinik. Han offentliggjorde en lang Række Arbejder, særlig om Forholdet mellem Gigt, Urinsyrestofskiftet og Nyresygdomme (*»Skrumpenyre«*). Resultaterne støttede Englænderen Garrods Opfattelse, at en Nedsættelse af Nyrernes Evne til at udskille Urinsyre var det primære ved den uriske (*»urinsure«*) Gigt, og at der bestod en Forbindelse mellem Nyregrus og denne Lidelse. L.s Arbejder paa dette Omraade (1893—1903) fik Betydning gennem længere Tid, særlig Hovedarbejdet *»Die Harnsäurediathese«* (1893). Ogsaa om kronisk Leddereumatisme, om Ischias m. m. har L. offentliggjort Arbejder.

L. var Medstifter af Studentersamfundet og Medlem af dets første Bestyrelse (1882). Han underviste ved Studentersamfundets Foredragsrækker og har skrevet et enkelt af dets Smaaskrifter. Forskellige populærvidenskabelige Bøger har han dels oversat, dels forfattet, f. Eks. sammen med Vilh. Jensen *»Menneskets Legeme, Ernæring og Stofskifte«* (1901), der udkom i Tidsskriftet *»Frem«*. — L. var ualmindelig kultiveret, belæst og alsidig med vidtspændende Interesser uden for sit Fag, lige fra Politik til Arkæologi og Kunsthistorie, og i hans Hjem dyrkedes meget Kammermusik. Han elskede at gøre Bjergture og var en af de første Læger her hjemme, som cyklede. Han havde noget tilbageholdende i sit Væsen, men var en fortræffelig Foredragsholder og i Samtale meget underholdende. I en Debat var han klar og vittig, undertiden skarp. Han hørte til *»70'ernes Mænd«* og delte denne Kreds' radikale Anskuelser. I sin Overbevisning var han ubestikkelig trofast, næsten stejl, og veg aldrig eller lod sig forvirre. 1905—07 var han Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, hvor han særlig beskæftigede sig med Byens Hospitalsbudgetter. — Tit. Professor 1903.

Josef Fischer: Simon Lazarus og hans Efterkommere, 1911, S. 221. Samme: Slægten Levin-Fridericia, 1916, S. 35. Stamtavlen Henriques, 1903, S. 84. Maanedsskrift for Sundhedspleje, 1907, S. 141—46. Ugeskrift for Læger, LXIX, 1907, S. 665 f. Knud Secher: Ligbrændingens Historie i Danmark, 1931, S. 206 ff.

L. S. Fridericia.
20*

Levy, tre jødiske Slægter. Den ene indvandrede med Moses Bendix L. (d. 1749), der stammede fra Mainz og fik kgl. Lejdebrev 1707 og Borgerskab som Købmand i Kbh. 1726. Hans Sønnesøn, Købmand og mangeaarig Menighedsforstander Nathan Bendix L. (1734—1818), havde bl. a. Sønnerne Juveler Marcus Nathan L. (ca. 1780—1829), der var Fader til Læge og Overaccouchør Carl Edvard Marius (tidl. Moritz Marcus) L. (s. d.), hvis Søn var Lægen Fritz Martin L. (1847—1921), og Grosserer Samuel Nathan L. (ca. 1784—1834), hvis Søn var Kemiker Bergnart (Bernhard) Carl Lewy (s. d.). — En ligeledes gammel Slægt nedstammer fra Meyer Joseph L., der 1735 levede i Svendborg som Handelsmand, og hvis Søn, Joseph Meyer L. (ca. 1722—1801), der var født i Svendborg, 1765 fik Borgerskab som Købmand i Fredericia. Dennes Datter, Martha L. (1786—1867), som blev gift med Vekselerer i Helsingør Samuel Levin Nathanson (1787—1856), var Moder til Bella Nathanson (1816—1912), der i sit Ægteskab med Forlagsboghandler Philip Gerson Philipsen (1812—77, s. d.) blev Moder til Raadmand Gustav Philipsen (1853—1925, s. d.). Joseph Meyer L.s Søn, Skrædder Abraham Joseph L. (1796—1823), blev Farfader til Korpslægen Adolph Julius L. (1845—97), hvis Søn er Forfatteren Louis Nicolai L. (s. d.), som er gift med Malerinden Margrete L., f. Erichsen (s. d.). Hans Sønnedatter var Hanne L. (1818—85), der i sit Ægteskab med Kniplingshandler Salomon Davidsen (1803—66) blev Moder til Kaja D. (1854—1909), der blev gift med Direktør i Nationalbanken Marcus Rubin (1854—1923, s. d.). — Den tredie Slægt L. nedstammer fra Tobakspinder Abraham Jacobsen L. (d. 1717), der var indvandret fra Hamburg og 1675 fik Borgerskab i Fredericia, hvor han 1707 blev Husejer og 1709 som Menighedsforstander har sørget for Opførelse af en Bolig for Tilsynsmanden paa den jødiske Kirkegaard. Hans Søn Jacob Abraham L., som 1717 fik Borgerskab som Handelsmand, forblev i Fredericia, medens sidstnævntes Søn, Abraham Jacob L. (d. 1782), flyttede til Kbh. og blev Stamfader til en stor Slægt. Hans ene Sønnesøn Abraham Lazarus L. (1792—1878), som var Købmand i Hillerød, senere i Kbh., blev Fader til Grosserer Meyer L. (1817—96), hvis Søn var Arkitekt Frederik Lauritz L. (1851—1924), og til Finansebedsmand Martin L. (s. d.), samt til Bankdirektør Moritz L. (s. d.), medens en anden Sønnesøn, Tøjmagermester Jacob Simon L. (1804—53), blev Fader til Teaterdirektør Bernhard L. (1844—92), gift med Skuespillerinde Ludovica Magdalene Marie Dysten (1856—1922). *Josef Fischer.*

Lewy, Bergnart (Bernhard, Baruch, Bagge) Carl, 1817—63, Kemiker. F. 5. Juli 1817 i Kbh. (Mos.), d. 1. Jan. 1863 i Paris, begr. sst. Forældre: Grosserer Samuel Nathan Levy (ca. 1784—1834) og Cecilie (Sille) Melchior (1781—1852). Ugift.

L. tog farmaceutisk Eksamen 1835 og studerede derefter Kemi ved Polyteknisk Lærestalt hos Zeise i tre Aar. 1839 rejste han til Udlandet, blev Dr. phil. i Berlin og var Vinteren 1839—40 i Rom. Her traf han en fransk Familie, der anbefalede ham til en af den Tids berømteste Kemikere, Jean Baptiste Dumas i Paris, og denne lod L. arbejde i sit Privatlaboratorium, hvor han assisterede ved **Dumas'** og Boussingaults Undersøgelser over Luftens Sammensætning. Hans eksperimentelle Dygtighed foranledigede Académie des sciences til at betro ham Udførelsen af lignende Undersøgelser ved Nord- og Østersøen og i Kbh., hvor Forsøgene udførtes paa Polyteknisk Lærestalt, en enkelt Gang i Kongens Nærværelse. Sammen med Boussingault undersøgte han senere Kulsyreindholdet i Luften i Paris og paa Landet, samtidig med at han gennemførte adskillige andre Arbejder med Emner fra saavel den organiske som den uorganiske Kemi. 1847 blev L. Professor i Kemi i Bogota, Ny Granada (Columbia). Han nød her stor Anseelse, blev Præsident for Videnskabsakademiet, Vicepræsident for **Undervisningsraadet**, Direktør for Museerne og for Mønten og udførte en Række Arbejder, som Académie des sciences havde overdraget ham. 1851 vendte han tilbage til Paris, genoptog Samarbejdet med Boussingault og udførte et Arbejde over Luften i Muldjorden, der regnes for hans betydeligste. Hans Arbejder er næsten alle offentliggjorte i »Annales de chimie et de physique« eller i »Comptes rendus des séances de l'Académie des sciences«, et enkelt i Beretningen fra det 4. skandinaviske Naturforskermøde (1844), i hvilket han deltog. 1853 blev L. ansat ved Mønten i Paris for at lede Fabrikationen af de nye Bronzemønter. Denne Udmøntning ophørte 1858, og L.s økonomiske Stilling blev truet, men efter Akademiets Anmodning oprettedes der en Stilling for ham som Essayeur adjoint for Møntens Guld- og Sølvbarrer. L. tilbragte saaledes hele sin Manddom i Udlandet, men han sendte værdifulde Samlinger hjem til danske Museer, og han var altid rede til at støtte danske Videnskabsmænd med Oplysninger og til at staa dem bi under Ophold i Paris. — R. 1852. DM. 1856. F.M.G. 1859.

Stamtavlen Melchior, 1920, S. 116. Archiv for **Pharmaci**, XX, 1863, S. 381—91. Berl. Tid. 23. Sept. 1847.

o. M. Jørgensen (*Stig Veibel**).

Levy, Carl Edvard Marius (opr. Moritz Marcus), 1808—65, Læge. F. 10. Sept. 1808 i Kbh. (Mos.), d. 30. Dec. 1865 sst. (Trin.), begr. sst. (Ass.). Døbt 30. Nov. 1838 i Kbh. (Trin.). Forældre: Juveler Marcus Nathan L. (ca. 1780—1829) og Judithe Heckscher (ca. 1781—1856). Gift 1° 12. Maj 1843 i Kbh. (Garn.) med Hilda Wulff, f. 8. Febr. 1820 i Kbh. (Garn.), d. 20. Dec. 1852 sst. (Trin.), D. af islandsk Købmand Jens Andreas W. (1772—1851) og Ulvig (Olivia) Lange (1784—1842). 2° 4. Aug. 1854 i Søllerød med Vilhelmine Jacobson, f. 12. Marts 1829 i Kbh. (Petri), d. 9. Febr. 1913 sst., D. af Professor Ludvig J. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1825 fra Borgerdydskolen i Kbh. og tog 1831 først Eksamen ved Kirurgisk Akademi, siden medicinsk Eksamen ved Universitetet. Videnskabeligt interesseret, kritisk og velbega- vet vandt han som Student 1830 Universitetets **Guldmedaille** for Besvarelse af den medicinske Prisopgave »Exponatur anatomia et physiologia **renum succenturiatorium**«, tog 1832 Licentiatgraden med Afhandlingen »De balneis russicis« og begyndte kort efter Studietiden ved Fødselstiftelsen; under Opholdet her forsvarede han 1833 sin Doktorafhandling om en Misfosterdannelse »De **sym-** podia seu monstrositate sireiformi«. S. A. **tiltraadte** han en tre- aarig Studierejse til Fødselstiftelser og Børnehospitaler bl. a. i Paris, Berlin og Wien og blev efter Hjemkomsten 1837 ansat som Distriktslæge ved Fattigvæsenet og Læge ved Plejestiftelsen for at føre Tilsyn med de i Staden udsatte Plejebørn, hvilket var blevet forsømt af den mangeaarige Underaccouchør Eschricht (s. d.), der samtidig var Universitetsprofessor i Fysiologi. 1838 konstitueredes L. som Underaccouchør under Eschrichts Permission og lod sig s. A. døbe, vel mest fordi han stilede mod at blive J. S. Saxtorphs Efterfølger som Professor i Fødselsvidenskab. 1838 begyndte L. som Privatdocent at holde Forelæsninger over Børnesygdomme og i de følgende Aar over Kapitler af Svangerskabs- og Fødselslæren. S. A. som Saxtorph døde, 1840, udnævntes L. til Lektor i Medicin og Accouchement og 1841 til Professor extraord. i **Jordemoder-** videnskab ved Universitetet og Læge ved Fødsels- og Plejestiftelsen, o: som Overaccouchør, og afløste dermed Eschricht, der efter Sax- torphs Død havde fungeret som nominel Overlæge. 1842 ansattes han tillige i den med Stillingen forbundne Post som Stadsaccouchør i Kbh. 1850 udnævntes han til Prof. ord. Fra 1840 til sin Død var han Medlem af Bestyrelsen for Det Classenske Litteraturselskab, der dengang udgav »Bibliothek for Læger«. Med de rige Erfaringer, hvortil Stillingen gav Anledning, blev L. en dygtig praktisk Fød- selshjælper, til hvis Fortjeneste skal nævnes, at han var mere eks-

pekterende indstillet over for Fødselens Forløb ved Naturen end sine Forgængere, hvilket ogsaa præger den for sin Tid fortræffelige »Lærebog for Jordemødre«, L. udgav 1843, og hvori hans klare Fremstillingsevne ses ligesom i hans andet populære Skrift, »Anvisning for unge Mødre til sundhedsmæssig Forplejning af deres spæde Børn« (1845).

L.s lovende videnskabelige Produktion, hvoraf her skal nævnes »Kollision mellem Perforation og Kejsersnit« (1839), ophørte om trent ved hans Ansættelse som Professor; siden foreligger kun adskillige mindre Arbejder, bl. a. i »Hospitalsmeddelelser«, der udgaves af de københavnske Overlæger. L. erkendte vel Kloroformens store Nytte i den operative Fødselshjælp, men fandt den ikke indiceret i den Hensigt at befri den fødende for Smerterne, »der have deres velbegrundede saavel physiske som moralske Betydning«. L. administrerede Fødselsstiftelsen med stor Samvittighedsfuldhed og Autoritet, men hans Virke som Fødselshjælper og Lærer for Jordemødrene og Lægerne hemmedes stærkt, og hans Tid prægedes af de frygtelige Barselfeberepidemier paa Stiftelsen, der rasede trods Omordninger og Ombygninger, gentagne Lukninger og Udflytninger til andre Lokaler. L.s utvivlsomme Begavelse strakte desværre ikke til at erkende **Semmelweiss'** Kontagiositetslære, der var Vejen til Bekæmpelse af Barselfebere; baade Lægekredse og Offentligheden foruroligedes mere og mere, og **Howitz** (s. d.) rettede, som Banebryder for de nye Anskuelser, sin skarpe Kritik mod Autoriteter og Fødselsstiftelsen i »Hospitalstidende« 1864, der førte til Diskussioner i Det kgl. Medicinske Selskab. L. døde imidlertid samme Aar som disse af en Hjertelidelse, der havde svækket ham i de senere Aar. — L. tog virksom Del i Grundlæggelsen af Den almindelige danske Lægeforening 1857 og var dens Formand til 1859, var Medlem af Sundhedskollegiet fra 1862 og var til stor Nytte i Kommissionen til Kommunehospitalets Opførelse. — Lito-grafi af E. Fortling 1861. Træsnit af W. Obermann 1866 efter Tegning af H. Olrik. — L.s Søn, Dr. med., tit. Prof. **Frits Martin L.**, f. 2. Febr. 1847, d. 23. Nov. 1921, var en virksom Gynækolog og Overlæge ved St. Josephs Hospitals gynækologiske Afd. 1885—1916.

Solemnia academica Univ. Haun., 1833, S. 23 ff. Ill. Tid. 7. Jan. 1866. Bibliotek for Læger, 5. Rk., XII, 1866, S. 227—32, 387—422. Ugeskrift for Læger, 3. Rk., I, s. A., S. 21 f., 162 ff. E. Ingerslev: Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse. Tiden 1800—49, 1915, S. 195 ff., 297 ff., 338 ff., 472 ff. **J. Johnson**: Københavnske medicinske Selskaber, 1922, S. 146—52, 191 ff. L. Kraft: Lægeportrætter, 1931, S. 141—44. Gordon Norrie: Det danske Jordemoder-væsens Historie, 1935, S. 107—11, 121—26.

Otto C. Aagaard.

Levy, Louis Nicolai, f. 1875, Forfatter. F. 9. Okt. 1875 i Kbh. (Mos.). Forældre: Reservekirurg, senere Korpslæge Adolf Julius L. (1845—97) og Petra Jeannette Wulff (1845—1928). **Gift** 1° 7. Maj 1898 i Kbh. (b. v.) med Clara Angelica Larsen, f. 9. Juni 1875 i Valby (**Helligg.**), D. af Skræddermester Lars Martin L. (1817—93, gift 1° 1854 med Clara Angelica Hesselberg, 1830—64) og Emma Nicoline Larsen (f. 1844). Ægteskabet opløst. 2° 15. April 1911 i Paris med Malerinden Margrete Erichsen (se Levy, **Margrete**).

L. blev Student 1894 fra Mariboers Skole og n. A. cand. phil. Han studerede et Par Aar Medicin, men blev tidligt Journalist og Forfatter. Han redigerede allerede 1895—96 Tidsskriftet »Ungt Blod« og 1901 Bogen »Ungdom«, hvor alle Datidens unge Talenter var repræsenteret. Han korresponderede i adskillige Aar fra Udlandet (fire Aar i Paris) til »Politiken«, »København« og »Berlingske Tidende« og var 1913—23 Teateranmelder, bl. a. i »Tilskueren«. Hans første selvstændige Bog var Fortællingerne »Breve fra Ensomheden« (1898); senere kom »Invalideklubben« (1900), det fortællende Digt »Simon Ring« (1901), »Børnerim« (1904), den filosofiske Bog »Byg dig en Ark«, en Art Prosadigt (1904), Digtsamlingen »Dansk Foraar« (1906), Romanen »Hjemkomst« (1907), den fantastiske Fortælling »Menneskeløget Kzradoch« (1910), »Børnevers« (s. A.), Fortællingen »Den gamle Verden« (1910), Romanen »Gaarden« (1911), Fortællingen »John Offer« (1912), »Mors smaa Børnerim« (1914) og Prosadigtet »Jøden som Fredsstifter« (1918). Sammen med Svend Borberg skrev han Skuespillet »Vort Hjerte« (1921, opført paa Det kgl. Teater). Der er udkommet flere Udgaver af hans samlede Børnevers, bl. a. »De 150 Børnerim« (1931); en **Luksus**-udgave, illustreret af hans Hustru Margrete, f. Erichsen, udkom 1935. Det er især paa disse Børnevers, at L.s Ry beror. Nogle af dem er allerede blevet klassiske og folkeyndede; adskillige blandt dem henvender sig dog i Virkeligheden snarere til voksne end til Børn, der kun i Undtagelsestilfælde er i Stand til at opfatte Symbolikken, Dobbeltspillet af Naivetet og Dybsind. Det vilde dog være urimeligt og uretfærdigt, om L.s øvrige Forfatterskab helt skulde overskygges af hans Børnerim. Det er en i den Grad forskelligartet Produktion, at man faar Indtrykket af, at L. helt fra først af har sat sig den Opgave aldrig at gentage sig selv, men hver Gang vise et nyt Ansigt. Allerede hans første Bøger var egenartede baade i Indhold og Form, mest **maaske** dog i Form, thi han skrev en fin, sikkert afvejet Stil, der var helt blottet for Begyndernes vanlige Overdrivelser. Ingen skulde da have troet, at den For-

fatter, der skrev »Breve fra **Ensomheden**« og »Invalideklubben« kølige, let ironiske, behersket følelsesfulde Stil, nogle Aar efter skulde svinge sig op til den lyrisk patetiske Stil, der præger et Arbejde som »Byg dig en Ark«, en profetisk Stil, som fjorten Aar senere viste sig igen i »Jøden som Fredsstifter« (1918). Stilen og Kunsten fra L.s **Ungdomsfortællinger** vendte tilbage i Romanen »Hjemkomst«, men uddybet af de mellemliggende Aars **Erfaringer**; Sproget er her saa rent og modent, Psykologien, der behandler 90'ernes Ungdoms splittede Mentalitet, saa intelligent, at den indtager en smuk Plads mellem Datidens typiske Romaner. To senere Prosaarbejder som »Den gamle Verden« og »Gaarden«, der udkom med blot et Aars Mellemlum, er *saa* vidt forskellige, at ingen vilde have fundet paa at tilskrive dem den samme Forfatter, den første en yderst subtilt berettet Sjælehistorie, den anden en helt jævn og helt ægte Fortælling fra Landet. — L. har taget levende Del i praktisk organisatorisk Arbejde inden for sin Stand, var 1920—30 Medlem af Forfatterforeningens Bestyrelse, 1925—26 af Radio-raadet og 1925—28 af dets Programudvalg. — Maleri af Margrete Levy 1927. Portrætteret paa Gruppebilleder af H. O. Heyerdahl 1904 og Jul. Paulsen 1915 (**Kunstmuseet**). Tegninger bl. a. af **Vald**. Neiiendam og **Vald**. Andersen.

Chr. Rimestad.

Levy, Margrete, f. 1881, Malerinde. F. 21. Marts 1881 i Kbh. (**Garn.**). Forældre: Grosserer Thor Christian Erichsen (1842—1930) og Sophie Elisabeth Zahrtmann (1853—1929). Gift 15. April 1911 i Paris med Forfatteren Louis L. (s. d.).

M. L. modtog sin første kunstneriske Undervisning paa Frkn. Sodes og Meldahls Tegneskole, hvorfra hun dimitteredes til Akademiet, hvis Skoler hun besøgte tre Semestre 1901—02, og hvor Viggo Johansen var hendes Lærer. Sine Studier fortsatte hun paa N. V. Dorphs Malerskole 1904—05 og paa det franske Akademi i Rom, hvor hun opholdt sig 1906—07. Allerede 1902—03 havde hun været i Firenze, og hun var siden paa ny i Italien 1928 og 1934. Hun har i det hele taget rejst meget; hun var i Schweiz 1904, i Petrograd 1905, paa Island 1936; i Paris, hvor hun var paa kortere Rejser 1905, 1911, 1925, 1928, besøgte hun flittigt Croquisskolerne. Foruden en Række private Legater fik hun 1920 Akademiets Legat og 1924 den **Eibeschutz'ske** Præmie. M. L. debuterede paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg 1906 med Billedet »Fem Søstre«. Siden har hun udstillet her 1913, 1915, 1918, 1920, 1922—23, 1926 og fra 1928 hvert Aar og paa Kunstnernes

Efteraarsudstilling 1908, 1918—20, 1929 og 1933. Separat har hun bl. a. udstillet i Kunstforeningen 1919 og i Møntergaarden 1927. Hun har desuden deltaget i Kvindelige Kunstneres retrospektive Udstilling paa Charlottenborg 1920 og i Forumudstillingen 1929. I sine mest originale Arbejder afslører M. L. et særpræget **Kunstner-**temperament med Hang til det fantastiske, muligvis en Arv fra Morbroderen Kristian Zahrtmann. Hun stræber, især i sine Portrætter, efter at fastholde et sjæleligt Moment ved Hjælp af sære Farve- og Lystoner. Interessante Vidnesbyrd om hendes stærkt personlige Opfattelse viser »Fem Søstre«, Portrættet af Fru Johs. V. Jensen, »Foraar«, »Søstre«, men hun **hemmes** i sin fulde kunstneriske Udfoldelse af et begrænset Farvesyn. Hun tager ofte Barnet som Motiv i sine Malerier og Tegninger, har skrevet og illustreret »Fregnes Dagbog« (1914), og illustreret Luksusudgaven af Louis Levys Børnerim 1935. Endvidere har hun tegnet Illustrationer til Folkeviser (1917), Aarestrups Digte, »En Landsbydegns Dagbog« (1917), »En Hverdagshistorie« (s. A.). I grafisk Kunst har hun forsøgt sig med Litografier efter sine egne Malerier »Foraar« og »Søstre«. — Maleri af Bertha Dorph 1902. Selvportræt 1913.

Om Slægt se Zahrtmann. Ill. Tid. 2. Febr. 1919. Berl. Tid. 15. Jan. 1919. Politiken 22. Marts 1927. Ekstrabladet 9. Sept. 1936. Samleren Sept. s. A.

Else Kai Sass.

Levy, Martin, 1827—99, Finanseembedsmand, Bankdirektør. F. 21. Febr. 1827 i Kbh. (Mos.), d. 24. April 1899 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Købmand Abraham Lazarus L. (1792—1878) og Mariane Cohen (ca. 1783—1859). Gift 10. Maj 1857 i Taarnby med Mathilde Christine Dorothea Thortsen, f. 10. Maj 1832 i Wilster, d. 14. April 1916 i Kbh., D. af Toldforvalter Lorenz T. (1795—1833) og Signe Sophia Magdalena Friess (1801—65).

L. blev Student 1844 fra Borgerdydskolen paa Christianshavn og tog 1852 statsvidenskabelig Eksamen. Allerede fra 1. Jan. 1851 fungerede han som Fuldmægtig i General-Postdirektoratets 2. Sekretariat. 1855 blev han Fuldmægtig i Finansministeriets Ekspeditionssekretariat og i Forbindelse hermed fra 1857 Sekretær hos Finansministeren. Efter at han 1863 var blevet Chef for Finansministeriets Ekspeditionssekretariat, blev det ham, der stadig havde beskæftiget sig med Post- og Telegrafvæsenets Anliggender, overdraget at repræsentere Danmark paa den 1. Postkonference i Paris, hvor han havde Lejlighed til at forberede den i Sept. 1865 mellem det danske og det britiske Postvæsen afsluttede Konvention. I de følgende Aar afsluttede han paa Danmarks Vegne Overenskomster

bl. a. med Norge og Sverige om Telegrafkorrespondancen imellem de nordiske Lande, med Preussen om Oprettelsen af en Postdampskibsfart mellem Korsør og Kiel m. m.; endvidere med sidstnævnte Stat, det nordtyske Forbund samt Norge og Sverige om forskellige Telegraf- og Postkonventioner. 1870 beskikkedes han til Chef for Koloniernes Centralbestyrelse, og s. A. udnævntes han til tillige at være Statsgældsdirektør og Chef for Finansministeriets 1. Departement. I Forbindelse dermed udnævntes han til Medlem af Direktionen for Tontinen af 1800. Paa den 1871 i Rom afholdte Telegrafkonference mødte han som Danmarks befuldmægtigede. Af Finansministeriet var han i sin Tid beskikket til Medlem af det dansk-norsk-engelske Telegrafselskabs øverste Bestyrelse. Af forskellige andre senere i Det Store Nordiske Telegraf-Selskab opgaaede Selskaber var han ligesom i dette stiftende Medlem. Efter at have modtaget Tilbudet om at indtræde i Direktionen for det 1873 stiftede Aktieselskab Kjøbenhavns Handelsbank udtraadte han s. A. af Stats-tjenesten. Senere var han Medlem af den i Anledning af Negeroprøret paa St. Croix 1878 anordnede, til Vestindien udsendte Undersøgelseskommision. 1875—79 var han af Landstinget valgt til Statsrevisor. — I Modsætning til sin Broder Moritz L. (s. d.) var L. en meget stilfærdig og tilbageholdende Mand, der ikke holdt af at træde frem over for Publikum, og han var derfor ogsaa langt mindre kendt i Offentligheden end Broderen. Hans utvivlsomme Begavelse baade som Forhandler og Finansmand sikrede ham dog i snævrere Kredse en ikke ringe Indflydelse. Paa Grund af svigtende Helbred trak han sig tilbage fra Handelsbankens Direktion 1897. — R. 1866. K.² 1879. — Maleri af H. C. Jensen 1872 i Familieeje. Portrætteret af P. S. Krøyer paa Børsbilledet 1895.

III. Tid. 7. Maj 1899.

C. Christensen (Jens Vestberg*).

Levy, Moritz, 1824—92, Nationalbankdirektør. F. 16. Nov. 1824 i Kbh. (Mos.), d. 12. Juli 1892 i St. Gervais ved Chamonix, Frankrig, begr. i Kbh. (Mos. Kgd., Møllegade). Broder til Martin L. (s. d.). Gift 29. Aug. 1857 i Kbh. (Mos.) med Emilie Frederikke Wagner, f. 21. Dec. 1836 i Lindelse, d. 13. April 1870 i Kbh. (Mos.), D. af Læge Hartvig Philip W. (1802—43) og Gitte Adler (1808—73, gift 2° 1847 med Materialist (Sussman) Siegfried Michaelsen, 1803—67).

L. voksede op i ret trange Kaar og kom som halvvoksen i Handelslære i Kbh., hvorefter han fik Plads hos Firmaet L. Behrens & Söhne i Hamburg. Herfra rejste han til de dansk-vestindiske Øer,

hvor han først uden Held forsøgte sig som Købmand og derefter begyndte en Mælkehandel. Imidlertid kunde han ikke **taale** Opholdet i Vestindien og kom **1849** tilbage til **Kbh.**, hvor han fik Ansættelse i Intendanturen. Efter Krigens Slutning blev han ansat ved Centralkassen i Flensborg, hvor han fik Lejlighed til at henvende Finansminister Sponnecks Opmærksomhed paa sig ved sine dygtige og klart affattede Regnskabsindberetninger. Som Følge heraf fik han Plads i Statsbogholderiet, og senere overdroges der ham en mere betroet Post, idet han udnævntes først til **Møntkontrollør** og derefter til Møntagent i Altona. I denne Stilling havde han den Opgave paa Regeringens Vegne at gribe ind i de Transaktioner, der dreves i Anledning af, at den danske Rigsmønt **1854** var blevet indført som Mønt i Hertugdømmerne. Opholdet i Altona blev paa forskellig Maade af stor Betydning for hans Fremtid. Den Dygtighed og Paalidelighed, hvormed han udførte sit ofte vanskelige Hverv, skaffede ham en betydelig Anseelse, og Virksomheden gav ham selv en væsentlig Indsigt i Penge- og Bankforhold, som han forøgede ved nationaløkonomiske Studier. Han skrev i denne Periode en Del Artikler af økonomisk Indhold til »Dagbladet« og udgav **1856** en lille Pjece: »Forslag til en Forandring i det danske Pengevæsen«. Paa Grund af det særlige Kendskab til altonaiske og hamburgske Forretningsforhold, som han havde erhvervet sig, fik han Lejlighed til at bistaa de Mænd, der **1857** udsendtes fra Kbh. bl. a. for at undersøge Handelshuset H. Pontoppidan & Co.s Forhold. Disse Omstændigheder i Forening bevirkede, at Opmærksomheden henvendtes paa **L.**, da Nationalbankens Forhold under Handelskrisen **1857** nødvendig gjorde en Styrkelse af Bankens Styrelse. Bankens Repræsentantskab udnævnte ham til fra **1. Jan. 1858** at være Kommitteret under Direktionen, og samtidig konstitueredes han til midlertidig i nogle Maaneder at fungere under en af Direktørernes Sygdom. Hans Stilling som Kommitteret var i flere Henseender ret vanskelig, fordi han paa den ene Side var Direktionens underordnede og paa den anden Side dog skulde have en afgørende Indflydelse paa Ordningen af en Række Forhold. Ved hans taktfulde Optræden og ved Imødekommen fra Direktionsmedlemmers — særlig H. P. Hansens — Side klaredes dog disse Vanskeligheder. Da den kongevalgte Direktør Aagesen døde **1861**, fik **L.** kongelig Udnævnelse som Direktør, og i denne Stilling fungerede han til sin Død, altsaa i et Tidsrum af henved en Menneskealder.

Skønt han til Tider beklædte andre Tillidshverv og altid var stærkt opfyldt af Interesse for offentlige Spørgsmaal, var det dog

Virksomheden som Nationalbankdirektør, der optog Hovedparten af hans Tid og Interesse. Det er ogsaa denne Del af hans Virksomhed, der har haft den største og mest blivende Betydning. Han var som Direktør Medlem af et Kollegium, men fik hurtigt en fremskudt Stilling inden for dette; efterhaanden som Aarene gik, kom han for den almindelige Bevidsthed til at staa som Bankens egentlige Leder eller »Førstedirektør«, en Betegnelse, som man ikke havde kunnet hæfte ved nogen af de tidligere Direktører. Hans Betydning som Bankdirektør ligger hovedsagelig paa to Omraader. For det første var han den, der tilførte Banken, hvis Ledelse før hans Tid havde haft en meget gammeldags og bureaukratisk Karakter, Friskhed og Liv, saa at den føjede sig ind i de Former, som det nye og opblomstrende Forretningsliv krævede, og lige til sin sidste Tid var han optaget af at indføre nye og tidsvarende, til Dels meget indgribende Reforme i Bankens Organisation. Men ved Siden heraf laa hans Styrke i, at han hævdede og gennemførte det Princip, at Nationalbankens vigtigste Opgave var at opretholde et sundt og solidt Pengevæsen og under indtrædende økonomiske Vanskeligheder at være den Institution, der selv stod fast og kunde yde Forretningsverdenen den Hjælp, hvortil den trængte. Selv om L. ikke var Manden med de store Syner, som med Lethed undfangede Ideer til nye og dristige Foretagender, havde han til Gengæld en skarp og hurtig Opfattelsesevne og et usædvanlig klart og sundt Blik paa Forretningsforholdene i Forbindelse med en betydelig Evne til at tilegne sig saavel teoretisk som praktisk Indsigt i Penge- og Bankvæsenets Teknik. Men netop fordi hans Evner havde denne Karakter, blev han den rette Mand paa den rette Plads, og baade naar han virkede hemmende over for usunde Foretagender, som f. Eks. i 70'erne over for den overhaandtagende Byggespekulation, og naar han paa Grund af tidligere udvist Forsigtighed var i Stand til at yde Forretningsverdenen en overordentlig udstrakt Hjælp, saaledes som under den 1885 ved et Par store Fallitter (**Veksellererfirmaet H. P. Hansen** jun. og **Landbrugseksportfirmaet Mohr & Kjær**) fremkaldte Panik, stiftede han stor og utvivlsom Nytte. I Almindelighed nød hans Ledelse af Banken ogsaa stor Anerkendelse i Forretningskredse. Naturligt var det, at hans Kritik af og til kunde vække Misnøje, og at man opfattede hans Advarsler som en Tilbøjelighed til at opkaste sig til Formynder over andres Forretningsførelse.

Blandt Foranstaltninger af vidtrækkende Betydning, ved hvilke L. fik Lejlighed til at spille en ledende Rolle, kan særlig nævnes Møntreformen af 1873 og Statsgældskonverteringen af 1886. Hvad

Møntreformen angaar, var han blandt dem, der tidligt havde anbefalet den, og han blev det virksomste Medlem af den danske Møntkommission. Men særlig skyldtes det L., at Gennemførelsen af Reformen foregik saa let og heldigt og med saa ringe Bekostning for Staten, som Tilfældet var. Ikke alene havde han som Bankdirektør en væsentlig Indflydelse paa Gennemførelsen, men han var 1873—76 konstitueret som Møntdirektør og havde som saadan det Hverv at lede Møntens Drift under Udmøntning af Kronemønten og besøge de med Inddragelsen af Rigsmønten og Anskaffelsen af Guld forbundne Forretninger.

Den Interesse for nationaløkonomiske Spørgsmaal, som han havde plejet i sin Ungdom, vedblev han at nære, og om end hans Studier i det hele havde en spredt Karakter, naaede han dog en betydelig økonomisk Indsigt, navnlig i Penge- og Bankvæsenets Teori, hvorom adskillige Afhandlinger fra hans Haand — særlig i »Nationaløkonomisk Tidsskrift« — saa vel som hans Deltagelse i Diskussionerne paa de skandinaviske nationaløkonomiske Kongresser vidner. Af Nationaløkonomisk Forening i Kbh. var han et meget virksomt Medlem, og han var fra 1877 til sin Død Foreningens Formand. Som Taler var han som oftest heldig, og navnlig naar han var kommet i Aande, var hans Foredrag klart, livligt og flydende.

Af de forskellige Hverv, der blev ham overdraget, kan nævnes, at han 1862—71 og 1877—80 var Medlem af Kontrolkomiteen for de sjællandske Jernbaner og 1876—79 af Bestyrelsesraadet for Forsikringsselskabet Danmark, ligesom han indtil sin Død var Medlem af Bestyrelsen for Burmeister & Wains Fabrikker, i hvilken Stilling han navnlig beskæftigede sig med Ledelsen af Arbejdernes Alderdomsforsørgelseskasse. Ved den internationale Møntkonference i Paris 1881 var han Regeringens Delegerede, og han fremsatte her et Forslag til Hævdelse af Sølvets Værdi, der vakte betydelig Interesse, uden at dog dette — saa lidt som de fra anden Side fremkomne Forslag — resulterede i praktiske Foranstaltninger. I sine senere Aar var han adskillig plaget af en Sygdom (**Ekzem**), for hvilken han søgte Lindring ved Badestedet St. Gervais i Savoyen. Her omkom han under en Oversvømmelse, der omstyrtede det Badehotel, hvori han boede. — **Etatsraad** 1864. **Konferensraad** 1887. — R. 1856. DM. 1870. K.² 1875. K.¹ 1876. — Malerier af H. C. Jensen 1882 og af P. A. Plum, begge i Nationalbanken. Maleri af W. Marstrand 1872. Buste af Peter Petersen 1879. Træsnit 1892.

Nationaløk. Tidsskr., XXX, 1892, S. 377—99, 591 ff. III. Tid. 24. Juli 1892. Axel Rubow: Nationalbankens Historie, I, 1918, bl. a. S. 341—48, 352 f., 390, 399 ff.; II, 1920, bl. a. S. 19 f., 28 ff. M. Rubin: Nogle Erindringer, 1914, S. 105—12.

E. Meyer (*Jens Vestberg**).

Levysohn, Salomon Frederik, 1858—1926, Operarepetitør. F. 14. Okt. 1858 i Kbh. (Mos.), d. 25. Febr. 1926 sst., Urne paa Bispebjerg. Forældre: Grosserer Michael L. (1821—79) og Gitte Salomonsen (1828—1900). Gift 6. Maj 1891 i Kbh. (Mos.) med Anna Gluckstadt, f. 13. Juli 1870 i Kristiania, D. af senere Gehejmeetatsraad Isak G. (s. d.) og Hustru.

L., der blev Student 1876 fra Mariboës Skole, studerede oprindelig Polyteknik; snart fik dog hans musikalske Interesser Overtaget, og han gennemgik nu en grundig Uddannelse hos to saa fremragende Pædagoger som Victor Bendix og Otto Malling. Efter at L. 1885—91 havde virket som Musikanmelder ved »Morgenbladet«, blev han 1891 ansat som Operarepetitør ved Det kgl. Teater, hvor han ogsaa kom til at forestaa Musikarkivet. Som Operarepetitør blev L., der forenede en betydelig Musikerdygtighed med en fin og fornem Musikkultur, en værdifuld og skattet Kraft; det blev endog undertiden betroet ham at lede en Forestilling fra Dirigentpodiet, hvad han altid gjorde med afgjort Held. Paa mange Maader nød Teatret godt af hans Evner. Han havde en udpræget Sans for Sprogets Forhold til Musikken og blev derfor ofte benyttet som Bearbejder eller Oversætter af Operatekster, som f. Eks. »Bortførelsen fra Seraillet«, »Othello«, »Kain«, »Don Juan«, »Boheme« og »Forseglet«. Ikke mindre Betydning fik hans mangeaarige Virksomhed som Dirigent i Studentersangforeningen (1884—96 og 1903—17), hvis store Traditioner han paa en smuk Maade videreførte, og som under hans Ledelse naaede en høj kunstnerisk Standard. Endelig har han gjort et værdifuldt Arbejde i en Række betydelige Musikinstitutioner som Cæciliaforeningen, Internationalt Musikselskabs danske Afdeling og Studentersamfundets Arbejderkoncerter. Sine litterære Evner fik L. navnlig Lejlighed til at vise i en Række velskrevne Artikler i Salmonsens Konversationsleksikon og i en smuk Karakteristik af J. P. E. Hartmann (»Ord och Bild« 1905). — R. 1908. DM. 1917. — Portrætteret af E. Henningsen paa Gruppebillede 1910 i Studenterforeningen.

Jos. Fischer: Stamtavlen Eichel, 1904. Axel Sørensen: Studentersangforeningen 1839—89, 1889. Rejsen til Amerika, 1912. Nationaltidende 26. April 1915. Akademisk Ugeblad 20. Juni 1917. Berl. Tid. 25. Febr. 1926.

Torben Krogh.

Levysohn, William, f. 1858, Grosserer. F. 12. Marts 1858 i Kbh. (Mos.). Forældre: Hof-Lingerihandler Levin Cosman L. (1815—91) og Bertha Meyer (1830—1917). Gift 1. Marts 1885 i Kbh. (Mos.) med Emma Johanna Seligmann, f. 1. Okt. 1862 i Kbh. (Mos.), d. 12. Maj 1911 sst., D. af Fabrikant Rudolph S. (1829—1917, gift 2° 1865 med Sophie Mathilde Weil, 1844—1909) og Emma Julie Weil (1842—62).

L. tog Præliminæreksamen 1874 og var derefter i fire Aar i Lære hos C. A. Boldsen, hvorefter han knyttedes til Engelhardt & Lohse, som handlede med alle Slags Metervarer undtagen Klædevarer. 1883 løste han Grossererborgerskab og blev sammen med Engelhardt Medindehaver af sidstnævnte Firma. 1890 udtraadte Engelhardt, hvorefter L. blev Eneindehaver af Firmaet, indtil en Søn 1918 indtraadte som Medindehaver. I Kraft af sin Dygtighed arbejdede L. i Aarenes Løb sit Firmas Om-sætning meget betydeligt frem, men fik dog ogsaa Tid til at virke for sin Stands Interesser. 1900 blev han saaledes Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af danske Manufaktur-Grossister, og efter Grosserer Holger Petersens Død 1917 blev han Formand i samme Forening, et Hverv, han varetog til 1929. 1894—1907 var nandesuden Medlem af Bestyrelsen af Foreningens Akkord- og Konkursafdeling. 1917 indvalgtes han i Grosserer-Societetets Komite og blev hurtigt et af Komiteens meget benyttede Medlemmer i det omfattende Arbejde under Verdenskrigen. Han var bl. a. Medlem af Englandsudvalget og forstod i Kraft af sin Saglighed at være Manufakturbranchen en god Talsmand over for Den overordentlige Kommission af 1914. Ogsaa i Efterkrigsperioden var han et fremtrædende Medlem af Komiteen, ikke mindst derigennem, at han forstod at give sin Mening et prægnant Udtryk. Først 1931 nedlagde han sit Hverv i Komiteen. Af Told-raadet og dets Appeludvalg var han Medlem 1911—16 og 1922—33 '•> 1907—08 var han desuden Medlem af Sø- og Handelsretten og 1908—30 af Akkordretten.

Jens Vestberg.

Ley, Christian Sigfred, 1806—74, Lærer. F. 23. Febr. 1806 i Kbh. (Holmens), d. 20. Maj 1874 paa Emdrupborg (Helligg.), begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Skræddermester Hans Christian L. (ca. 1779—1840) og Marie Christine Wahler. Ugift.

L. gik i Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor Fr. Hamme-rich og L. C. Hagen hørte til hans nærmeste Venner. Hans Hjem var præget af alvorlig Fromhed i herrnhutisk Stil, og selv blev han tidligt stærkt grebet af Grundtvigs Prædikener og folkelige Skrifter.

1827 blev han privat dimitteret til Universitetet, og n. A. tog han 2. Eksamen for derefter at studere Teologi. Men til Attestatsen naaede han aldrig. I en Del Aar var han Lærer i Kbh. og sysselsat med litterære Arbejder som en Oversættelse af Remberts »Ansgars Levned« (1837) og Udgaver af Rimkrøniken (1841) og Peder Laales Ordsprog (1842). I Begyndelsen af 1851 rejste han til Sønderjylland, hvor han blev Huslærer, først hos Knud Knudsen i Forballum, siden hos Landstingsmand Aug. Beck i Visby. Han havde store Gaver som Børnelærer, men nøjedes ikke med at undervise de Børn, der var ham betroet; han tog ogsaa virksom Del i Arbejdet for levende Kristendoms og Danskheds Fremme blandt Sønderjyderne. Trods sin sære og kantede Personlighed havde han gennem Samtaler og Foredrag vundet en betydelig Indflydelse, især i de vestlige Egne af Slesvig, og han var en af de førende i den saakaldte »Klosterpolitik«s Modstand mod den **Regenburg'ske** Sprogordning. Da den fransk-tyske Krig udbrød (1870), fandt de preussiske Myndigheder det rettest ogsaa at sikre sig hans Person; han blev med Hans **Krüger** og tre andre danske Sønderjyder slæbt bort og sat i Varetægtsfængsel i **Lötzen** ved den polske Grænse. Efter Hjemkomsten var han Lærer hos den kendte Gaardmand Bunde Refslund, men sin sidste Levetid tilbragte han i Kbh. som Lærer paa Seminarieforstander J. T. A. Tangs Højskole. 1872 havde Venner i Kongeriget, i Paaskønnelse af hans trofaste Virksomhed i Sønderjylland, skænket ham en aarlig Livrente, og paa hans Grav rejste Sønderjyder en Mindesten til Tak for, hvad han i deres Midte havde virket for den danske Sag. I »Hist. Maanedsskrift«, X (1887) og »Danskeren«, V, VII og IX (1891—92) er der offentliggjort Uddrag af hans Dagbøger, som giver Bidrag til Belysning af Stemninger og Tilstande før og efter den store Kirkekamp (1825).

Dansk **Kirketid.**, XXIX, 1874, S. 320. F. Hammerich: Et Levnetsløb, 1882, S. 118 f. Breve i Hans Lund: Sofus Høgsbro. Brevveksling og Dagbøger, I, 1923. Haabets Mænd, 1923, S. 77—81. Jacob Appel i Festskrift til H. P. Hanssen, 1932, S. 174—87.

Fr *Nielsen (HanLund*)*.

Leyel, se Leiel.

Leyser, se Lyser.

Liafdag (Liopdag, Lioptac, Liefdach), — 948 —, Biskop i Ribe. L., en tysk Gejstlig, blev af Ærkebiskop Adaldag af Hamburg-Bremen viet til Biskop af Ribe 947 eller 948, samtidig med at Hored viedes til Biskop af Slesvig og Reginbrand til Biskop af Aar-

hus. Disse tre var Danmarks første Biskopper. Som Lydbisper under Hamburg-Bremen mødte de paa Synoden i Ingelheim 948. Oprettelsen af Bispedømmer paa jysk Grund — et Led i **Adal-**dags kirkepolitiske Planer — skulde støtte Missionsarbejdet paa Øerne, i Skaane, i hele Norden. Adam af Bremen meddeler, at L. prædikede i Sverige og Norge og gjorde Undergerninger, og Ribe Bispekrønike, der vel først er skrevet i Begyndelsen af **13. Aarh.**, men paa flere Punkter giver stedlig Tradition, beretter, at han led Martyrdøden ved Ribe Aa, blev jordet paa Kirkegaarden ved Domkirken og siden i selve Kirken. Mirakler skete ved hans Grav. I Valdemar (I.) den Stores Tid forsøgte Biskop Radulf paa egen Haand uden Bemyndigelse af Pave og Ærkebisp at skaffe Ribe Domkirke en Helgen, idet han tog **L.s** Lig op og skrinlagde det paa Alteret, men umiddelbart efter ødelagdes Kirken og Helgen-skrinet ved en Brand, der tydeligvis af Forfatteren af Bispekrøniken opfattes som en Gudsdom. Afen **L.-Kultus** er ingen Spor bevarede. Ribe Domkirkes Martyrologium fra det **13. Aarh.s** Slutning har ikke **L.s** Navn.

Adam Bremensis: *Gesta Hammaburgensis ecclesiæ pontificum*, ed. B. Schmeidler, 1917, S. 64, 85 f., 228. *Monumenta Germaniæ historica*. Leges, II, 1837, S. 25. *Mon. Germ. hist. Scriptores*, III, 1839, S. 395 f., 603. *Kirkeh. Saml.*, 6. **Rk.**, I, 1933—35, S. 26, 29.

Ellen Jørgensen.

Libert (ved Daaben Liebert), Georg **Emil**, 1820—1908, Landskabsmaler. F. 2. Aug. 1820 i Kbh. (**Garn.**), d. 19. Maj 1908 sst., begr. sst. (Holmens). Forældre: Snedkermester Johan Christian L. (1790—1846, gift 2° 1822 med Else Malene Petersen, 1800—78) og Andrea Margrethe Hassing (1796—1820). Gift 26. Juni 1852 paa Frbg. med Marie Philippine Caroline Busch, f. 25. Jan. 1830 i Jyderup, d. 19. Jan. 1904 paa Frbg., D. af Skovfoged og Skytte Peter B. (1800—69) og Sofie Frederikke Buntzen (1800—65).

L. gennemgik i en ung Alder Akademiets Skoler og uddannede sig samtidig til Landskabsmaler hos J. L. Lund, udstillede første Gang 1837. Med Rejseunderstøttelse var han i Udlandet 1846—50, hvorefter han blev agreeret ved Akademiet med Ret til at blive optaget som Medlem paa et indsendt Arbejde. Han tøvede imidlertid med Indsendelsen, og 1857 blev Akademiets Fundats ændret, saaledes at Optagelse fremtidig skulde foregaa ved Valg. Først fra 1887 blev han officielt betragtet som Medlem af Akademiets Plenarforsamling. Paa Rejsen opholdt han sig den længste Tid i **München**, hvor hans Kunst fik et afgørende Præg. Han var flere Gange senere paa Rejser i Tyskland, Schweiz, Italien o. fl. St. Han var

overordentlig produktiv og udstillede regelmæssigt paa Foraarsudstillingen, i alt 71 Gange, og solgte flere Billeder til Den kgl. Malerisamling. I hans Kunst veksler Motiverne livligt med Bjergbilleder, Vinterlandskaber, »Aftenstykker«, Sommerlandskaber o.s.v. Han var Medstifter af Foreningen Fremtiden 1865 og af Pensions- og Understøttelsesforeningen for bildende Kunstnere. — R. 1879. — Tegning fra Ungdommen af L. A. Smith 1839 i Familieej. Ill. Tid. 2. Maj 1897 og 31. Maj 1908. *Henrik Bramsen.*

Lichtenberg, Carl Frederik (Karl Friedrich), 1837—1900, Industridrivende. F. 12. Jan. 1837 i Kbh. (Petri), d. 6. Juni 1900 sst., begr. sst. (Ass.). Forældre: Mel- & Grynhandler samt Rugbrødsbager Ludewig Ernst L. (1796—1861, gift 1° 1824 med Ane Marie Nielsdatter, 1794—1824) ^oS Sara Dorothea Amalia Bense (1797—1880). Gift 1° 25. Maj 1863 i Rudkøbing med Wilhelmina Andreas Maia Hoffgaard, f. 28. Maj 1838 i Rudkøbing, d. 28. Dec. 1871 i Kbh. (Helligg.), D. af Malermester Christian Nicolai H. (1804—63) og Christiane Marie Krag (1810—80). 2° 29. Maj 1875 i Kbh. (Trin.) med Hansine Sørensen, f. 28. Dec. 1849 i Harndrup, Fyn, d. 23. April 1927 i Kbh., D. af Slagter Søren Christiansen (1804—tidligst 70) og Christence Hansdatter (1809—tidligst 70).

L. tog 1859 polyteknisk Eksamen i anvendt Naturvidenskab og ansattes s. A. ved Mariboës Skole i Kbh., hvor han underviste i Matematik og Naturvidenskab. Fra 1863 var han tillige Skolens Inspektør. 1870 løste han Borgerskab som Bager i Kbh. og oparbejdede nu et større Bageri, bl. a. for Skibsbrød, samtidig med at han tog levende Del i Organisationslivet, især inden for Kbh.s Haandværkerforening, hvor han 1878 indvalgtes i Bestyrelsen og 1889 blev Formand. Han beklædte Formandsposten til 1896 og skabte ny Interesse om den tidligere noget stagnerende Forening, der i hans Formandstid opførte Stiftelsen Alderstrøst i Møllegade. Ved sin Tilbagetræden udnævntes han til Haandværkerforeningens Æresmedlem. Som Haandværkerforeningens Delegerede sad han tillige i Bestyrelsen for det tekniske Selskabs Skole og i Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri, ligesom han 1884 blev Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab og 1890 af samme Forenings Bestyrelse. 1881—93 var L. Borgerrepræsentant, og hans filantropiske Interesser førte ham ind i en Række forskellige Bestyrelser bl. a. for Det forenede Velgørenhedsselskab, Selskabet for Folkeoplysningens Fremme og Den almindelige Syge- og Alderdomsunderstøttelsesforening af 1853. Han var fra 1893 til sin Død Medlem af Overligningskommissionen i Kbh.

og havde Sæde i den af Regeringen nedsatte Kommission til Revision af Næringsloven. Paa sit **Fagomraade** var L. en overordentlig indsigtsfuld og kundskabsrig Mand, hvis Evne ogsaa blev taget i Anvendelse af Landhusholdningsselskabet, som indsatte ham i et Udvalg, der 1884—91 foretog en Undersøgelse af, hvilke Hvedesorter der egnede sig for Dyrkning her i Landet. — R. 1889. DM. 1895. — Maleri af F. Vermehren 1897 i Haandværkerforeningen. Træsnit 1890.

A. Bauer: Haandværkerforeningen i Kbh., 1890. Wilhelm Lichtenberg: Familien Lichtenberg i 200 Aar, 1901.

P. Koch Jensen (C. Nyrop).

Lichtenberg, Gerhard (Gerdt) Hansen, 1697—1764, Handelsmand og Godsejer. F. 9. April 1697 i Horsens, d. 19. Juli 1764 sst., begr. sst. (Klosterkirken). Forældre: Købmand Hans Christensen (1670—1740) og Geske Lichtenberg (1673—97). Gift 7. Dec. 1728 i Horsens med Bodil **Steffensdatter** Hofgaard, f. 28. Juli 1711 i Horsens, d. 11. Jan. 1795 sst., D. af Raadmand, senere Borgmester Steffen H. (1652—1716, gift 1° 1682 med Karen Espensdatter, 1622—88 (gift 1° med Christen Grenaa, d. 1679), 2° 1691 med Karen Jensdatter, ca. 1671—1700) og Bodil Høxbroe (1685—1721).

L. var af Købmandsslægt og blev selv uddannet som Handelsmand, navnlig hos sin Morbroder Heinrich L. i Flensborg, hvis Navn han antog. Da hans Uddannelse var afsluttet, gik han i Kompagni med Faderen og Onkelen, men hans egentlige Interesser laa slet ikke ved Handelen. Ved Arv, Ægteskab og Handelsvirksomhed kom han i Besiddelse af betydelige Midler, og disse anbragte han i jysk Jordegods. Han begyndte 1731 med at købe Engesholm og Keldkær i Nærheden af Vejle og lagde senere hertil Haraldskær, Merringgaard, Ussinggaard og Serridslevgaard, der laa nordpaa i Retning af Horsens. Senere erhvervede han Lindbjerggaard ved Varde og 1748 Hovedgaarden Bidstrup Nordøst for Silkeborg. Han kunde herefter foretage selv ret betydelige Rejser i Jylland uden at komme ind paa fremmed Jord. Selv opholdt han sig mest paa Engesholm, der blev grundigt ombygget og gjort til Familiesæde. Andre af sine Ejendomme bortskænkede han til sine Svigersønner og Sønnen Hans Henrich de L., der 1763 overtog Bidstrup som Stamhus. 1735 optoges han i den danske Adelstand under Navnet de L. Fra alle Sider omtales han som en meget human Herre over sine mange underordnede og som en fremragende Godsejer. Mest berømt er han blevet ved de store Ombygninger, han foretog paa sine forskellige Gaarde, først og frem-

mest Engelsholm og Bidstrup, og ogsaa de mange Landsbykirker, der hørte ind under ham, gennemgik betydelige Restaureringer og Ombygninger, der dog ikke altid var vel afstemt efter de gamle Bygningers oprindelige Stilart. I sin Fødeby Horsens ombyggede han den fra Faderen arvede **Købmandsgaard** paa Søndergade til en elegant Barokbygning (det senere Jørgensens Hotel). Her modtog han 1749 selve den enevældige Konge som Gæst. Til en Udvidelse af Latinskolen ydede han et betydeligt Tilskud, og han lod 1737—38 Klosterkirken underkaste en Hovedreparation og ved Kirken oprette et Gravkapel for sig og sin Slægt, der er prydet med et meget stort Epitafium af Billedhuggeren **Diderik** Gercken. Foruden for Landbrug interesserede han sig levende for Industri. Straks efter Overtagelsen af Engelsholm anlagde han paa Godset en Papirmølle. Fra ældre Tid fandtes der et Teglværk, og paa Haraldskær indrettede han en Metalvarefabrik. Ved Testamente bortgav han betydelige Summer til forskellige velgørende Formaal, og hans Fødeby kvitterede for disse og mange tidligere Gaver ved at give ham en i Byens Historie ganske enestaaende Begravelse. — **Kammerraad** 1729. **Kancelliraad** 1738. **Justitsraad** 1739. **Etatsraad** 1749. — Maleri af Isac Wachlin 1753 (Fr.borg) skal forestille L. Malerier, bl. a. fra 1760, paa Bidstrup og Hessel, fra 1754 (maaske af Thrane) hos Familien Hvass. Stik af Sysang i Leipzig 1744 og af J. Haas 1770 samt af O. H. de Lode 1753.

Danmarks Adels Aarbog, XXXIV, 1917, S. 317; XL, 1923, S. 558. Taler og Vers ved G. de L.s Død, udg. af M. Frydensberg, 1765. O. Fabricius: Horsens Kjøbstads Beskrivelse og Historie, 1879. C. Nyrop: Strandmøllen, 1878, S. XXII, 152. Architekten, IX, 1906—07, S. 437—41, 445—52.

Harald Jørgensen.

Lichtenberg, Pauline, se Rung.

Liebe. Slægten L.s Oprindelse er ikke klarlagt. Den optræder i Kbh. omkring 1700 med tre Medlemmer, formentlig Brødre og sandsynligvis indvandrede fra Tyskland, nemlig Boghandleren Johann Melchior L. (ca. 1650—1711), Bogbinderen Jacob Gabriel L. (ca. 1656—1725) og Bogbinderen Johann Daniel L., der levede endnu 1723, men formentlig er død før 1728. Hans Søn Georg Julius L. (1710—78), der 1746 blev Hof bogbinder, var Fader til Bogbinderen Johan Frederik L. (ca. 1760—1827) — hvis Søn nedenn. Skuespiller Georg Julius L. (1788—1845) i sit Ægteskab med nedenn. Skuespillerinde Anna Dorthea L. (1784—1838) var Fader til den ligeledes nedenn. Skuespiller Johannes Theodor Julius L. (1823—93), gift med nedenn. Skuespillerinde Johanne Emilie L.

(1831—81) — og til Glashandler i Kristiania Abraham L. (1766—1805), hvis Søn Prokurator, Justitsraad Georg Julius Johnsen L. (1789—1866) var Fader til Statssekretær Christian Frederik Julius Hegelund L. (1815—83) og nedenn. Politiker Højesteretsadvokat, Gehejmekonferensraad Carl Christian Vilhelm L. (1820—1900), hvis Søn Højesteretssagfører Carl Julius Otto L. (1860—1929) ligeledes nævnes nedenfor.

Personalthist. Tidsskr., 2. Rk., I, 1886, S. 237; II, 1887, S. 154; III, 1888, S. 75, 294—99; IV, 1889, S. 104.

Albert Fabritius.

Liebe, Anna Dorthæa, se Liebe, Georg.

Liebe, Carl Christian Vilhelm, 1820—1900, Sagfører og Politiker. F. 30. Nov. 1820 i Roskilde, d. 24. Aug. 1900 i Frederiksdal, begr. i Roskilde. Forældre: Prokurator, senere Forstander for Duebrødre Kloster, Universitetsforvalter, Justitsraad Georg Julius Johnsen L. (1789—1866) og Caroline Frederikke Munck (1790—1866). Gift 23. Dec. 1851 i Kbh. (Holmens) med Ann Sophie Pedersen, f. 18. Marts 1827 i Kbh. (Trin.), d. 17. Juli 1911 i Frederiksdal, D. af Ministerresident i De forenede Stater, Konferensraad Peder P. (s. d.) og 2. Hustru.

L. blev Student 1837 fra Roskilde og cand. jur. 1841, hvorefter han 1843—48 var Fuldmægtig hos Kammeradvokat P. E. Sporon, samtidig med at han virkede som Manuduktør. Han tog livligt Del i Debatterne i Studenterforeningen og var en Tid ledende Senior. Efter 1849—50 at have foretaget en Rejse bl. a. til England og Frankrig blev han 1851 Højesteretsadvokat og vandt snart Ry som en fremragende Procedør. Som Taler var han klar og elegant, og ved Siden af G. E. Brock var han i mange Aar Førstemand i Højesteretsskranken. Efter at han 1855 havde været Defensor for fire af Ministeriet Ørstedes Medlemmer under Rigsretssagen og 1861 havde vundet den Thorsen'ske Arvesag, var hans Position som Landets mest ansete Sagfører grundfæstet. Han fik Kongehuset, Aristokratiet og adskillige store Handelshuse som Klientel, og der overdroges ham betydningsfulde offentlige Hverv, saaledes da han efter Freden i Wien repræsenterede Danmark ved Forhandlingen om Mellemværender i Anledning af tyske Skibes Opbringeise under Krigen. Han sad i Proces- og Kirkekommissionen og var Præsident for det nordiske Juristmøde 1890. — L.s glimrende advokatoriske Succes lagde i sig selv fuldt Beslag paa hans Tid og Kræfter. Allerede tidligt var der dog Bud efter ham fra politisk Side. Han tilhørte de Nationalliberale, men nærrede ingen

Tilbøjelighed for aktiv Deltagelse i Statsstyreisen. 1857 afslog han Kongens Tilbud om Indenrigsministerposten, og 1865 sagde han nej, da Grev Frijs opfordrede ham til at overtage Justitsministeriet; i øvrigt blev hans Navn nævnt næsten ved alle Periodens Minister-skifter. 1861 lod han sig vælge til Folketinget i Roskilde, repræsen-terede Kredsen til 1866 og deltog med Vægt i Debatten i Salen og i Udvalgsarbejdet. 1866 blev han kongevalgt Medlem af Lands-tinget og valgtes 1869 til Formand efter M. P. Bruun; han fungerede som saadan til 1894 og nedlagde n. A. sit Mandat som kongevalgt. De 25 Aar, L. sad som Formand, spændte over hele den politiske Kamptid, fra Det forenede Venstres Dannelse til det **Bojsen'ske** Forlig. Medens Bølgerne til Tider gik højt i Folketinget, skabte L. ved sin Personligheds Autoritet og sin sikre Formalisme af Landstinget en gærdet Have, hvor Brydningerne vel mærkedes, men aldrig fik Lov at forstyrre det Ideal af fornem Ro, som var hans. Alle L.s Egenskaber midtsamledes i hans Formandsgerning: hans klare Tanke, hans stærke Villie, hans dybt bundfældede Kultur, hans Veltalenhed. I **Dagspolitikken** var L. ministeriel. Hans Sympatier var naturligt nok mere paa de gamle National-liberales end paa Estrups Side, men han var aldrig Frondør, og saa lidt som han var blevet Leder inden for Nationalliberalismen, kom han til at dele Skæbne med dens slagne som Krieger og Klein. — Gehejmekonferensraad 1895. — R. 1857. DM. 1865. K.² 1875. K.¹ 1884. S.K. 1892. — Mindesten ved Kysthospitalet paa Refsnæs. — Maleri af Carl Bloch 1886 i Familieej; Kopi i Rigsdagen. Buste af E. H. Bentsen 1874, i Marmor 1896 i Rigs-dagen. Træsnit af G. Pauli 1876 og efter Fotografi 1882. Lito-grafi af I. W. Tegner 1889. Karikeret Pennetegning 1894 (**Fr.-borg**). Litografiske Tegninger af K. Gamborg (**sst.**).

V. Topsøe: Politiske Portrætstudier, 1878, S. 196—213. H. Wulff: Den danske Rigsdag, 1882, S. 430—35. Ill. Tid. 4. Aug. 1895 og 2. Sept. 1900. H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie, II, 1898 (se Registeret). Th. Ewald: En Slægts Historie, II, 1905, S. 197 ff. A. F. Kriegers Dagbøger, I—VII, 1920—25. *Povl Engelstoft.*

Liebe, Georg Julius, 1788—1845, Skuespiller, Regissør. F. 11. Marts 1788 i Kbh. (**Trin.**), d. 1. Jan. 1845 **sst.** (**Helligg.**), begr. **sst.** (**Ass.**). Forældre: Bogbindermester Johan Frederik L. (ca. 1760—1827) og Christiane Bude (ca. 1760—1811). Gift 24. Nov. 1811 i Kbh. (Slotsk.) med kgl. Skuespillerinde Anna Dorthea Jensen (Sølver), f. 1. Juli 1784 i Kbh. (Nic), d. 29. Juli 1838 **sst.** (**Helligg.**), D. af Vognmandskarl Svend Jensen og Elisabeth Mar-grethe Sølver (Sølner).

L. skulde egentlig være Boghandler, men blev Elev i Rahbeks dramatiske Skole paa Hofteatret (nu Teatermuseum), hvor han debuterede 26. Febr. 1809 som Valerio i »Soubrettelist«. Han var en køn, ung Mand med et elskværdigt Væsen, der passede fortrinligt til lettere Elskerroller, navnlig i Lystspil (f. Eks. Holbergs **Leander**); allerede i sit Debutaar overgik han til Det kgl. Teater, hvor han 1811 blev fast ansat. L. kunde ikke karakterisere sine Figurer, og med Ungdomstiden svandt hans Anvendelighed, men da han fra 1827 overtog Regissørembedet, blev han alligevel med sin Sans for Orden og Akkuratesse en meget nyttig Mand for Teatret, ogsaa gennem sine Oversættelser, hvoraf han fik elleve opført. Han optraadte sidste Gang 17. Maj 1838 som Budde i »Tordenskjold«, tog Afsked 1842, men fortsatte som Regissør til sin Død. — Hans Hustru, *Anna Dorthea Liebe, f. Jensen (Sølv)*, var en temperamentsfuld Pige med Lune, ingen Skønhed, men frisk, lidt vulgær og i Besiddelse af en udmærket Altstemme, der blev uddannet af Teatrets italienske **Syngelærer** Ferretti. Straks ved sin Debut 4. Marts 1802 som Matrosen Fulbert i Syngestykket »Den lille Matros« gjorde hun stor Lykke ved sin humørfyldte Personlighed — ogsaa hos Koncertmesteren i Kapellet, Sangeren Edouard Du Puy, hvem hun fødte en Søn. Hun blev overordentlig nyttig for Operaen og Syngespillet (Zerline og Donna Elvira i »Don Juan«, Birgitte i »**Røverborgen**«, Anine i »Cendrillon«), men hvad der især skaffede L. Navn i Teaterhistorien, var hendes Fornyelse af Pernillefremstillingen, der havde været forsømt siden Madam Gielstrups Dage. Hun gav (fra 1804) den Holberg'ske Tjenestepige den friske, uforbeholdne Form, som Fru Phister førte videre ned i Tiden. Hendes Repertoire omfattede ogsaa Jomfru **Æbeltoft** i »Gulddaasen« og Magdelone i »Julestue«, to Typer, der i hendes Fremstilling blev lige saa forskellige, som de er fra Forfatterens Haand, og hos Samtidens unge Dramatikere var hun bl. a. den første Trine i Overskous »Østergade og Vestergade« og Fru Bittermandel i Heibergs »Aprilsnarrene«. Ved et ulykkeligt Fald paa Scenen en Aften, da hun spillede Paul i »Paul og Virginie«, blev hun halt for Livstid, men hendes Yndest hos Publikum var saa stor, at det oversaa, at hun udførte sine muntre Roller med en Klods under Foden, og først da Haltheden forværredes, blev hun tvunget til at trække sig tilbage, kun 46 Aar gammel, netop som hun i sin bedste Kraft stod over for Løsningen af betydelige Opgaver i det ældre Rollefag. 18. Juni 1830 optraadte hun sidste Gang som Madam Hank i »Nørreports Vagt Sankt Hansdags Aften«. Sin Afskedsforestilling havde hun paa Teatret i Helsingør, hvor

hendes og Du Puys Søn, adopt. Liebe, var Organist. Hendes Hjem var, skrev Overskou, »et meget kært Samlingssted for muntre Venner af god Tone«. — Af G. L. og A. D. L. Pasteller paa Det **kgl.** Teater. Af G. L. Radering af G. L. Lahde 1826 som Haakon Herdebred og Tegninger af N. J. Bredal og Hoppensach i **Teater-**museet. Af A. D. L. raderet Kostumbillede som Marthe i »Jean de France« af C. Bruun 1827; Stik af Flint.

Th. Overskou: Afmit Liv, II, udg. af Robert Neiiendam, 1916. Fru Heiberg: Et Liv, I, 1891, S. 186—91. Edg. Collin: Holbergske Skuespillere. Jubel-udgave af Holbergs Comoedier, III, 1888. M. Galschiøt: Helsingør, 1921,

Robert Neiiendam.

Liebe, Johanne Emilie, se Liebe, Theodor.

Liebe, Carl Julius Otto, 1860—1929, Sagfører. F. 24. Maj 1860 i Kbh. (Garn.), d. 21. Marts 1929 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Højesteretsadvokat C. L. (s. d.) og Hustru. Gift 21. April 1894 i Valby (Jesusk.) med Johanne Louise Heide, f. 17. Febr. 1862 i Haderslev, d. 9. Sept. 1934 i Hørsholm, D. af Herredsfoged

(1822—66) og Emilie Magdalene With (1836—92).

L. blev Student 1877 fra Metropolitanskolen, cand. jur. 1882, Overretssagfører 1885 og Højesteretssagfører 1889. Han arvede fra Faderen en af Landets største og fineste Sagførerforretninger og førte den videre med udpræget personlig Indsats. Hans Gerning blev i endnu højere Grad end for Faderens Vedkommende Proce-dørens. Hans Veltalenhed var maaske mindre formelt afklaret, men hans Gemyt var stærkere, og han kunde udfolde en blændende Talekunst, hvis Lige næppe hørtes fra Skranken i hans Tid. Med sin mægtige Arbejdskraft satte han sig til Bunds ind i de Sager, han paatog sig, og vurderede skarpt de juridiske Positioner; derimod kunde der savnes personlig Varme i hans Stilling til Klienten. Han defenderede bl. a. Arboe Rasmussen 1916, Peschcke Køedt 1919 og H. P. Prior 1923 og førte Sagen for Bønderne i Kolindsund-Affæren 1926. I Forretningsslivet markeres L.s Anseelse af Hverv som Medlemskabet i Privatbankens Bankraad og i Bestyrelsen for Gyldendalske Boghandel og Det danske Kulkompagni. Inden for sin Stand var han ledende, 1910—19 Formand for Den danske Sagførerforening og 1919—27 for Sagførerraadet. I Politik deltog han, modsat Faderen, ikke ud over en kortvarig Episode. Da Kongen 29. Marts 1920 havde afskediget Ministeriet Zahle, overtog L. som hans Tillidsmand efter hans Ønske Dannelsen af et Forretningsministerium til Afholdelse af Valg og sammensatte det

af Mænd, der stod helt uden for aktiv Politik; han selv var Justitsminister fra 30. Marts til 2. April. Regeringen udskrev Valg til Folketinget, men Bevægelsen i Landet og Socialdemokratiets Trusel om Generalstrejke førte hurtigt til **Forhandlinger** mellem Kongen og Partiernes Førere, hvorefter Kongen 4. April henstillede til L. at træde tilbage. Han afløstes af Ministeriet M. P. Friis. — R. 1900. DM. 1906. K.² 1917. K.¹ 1920. S.K. 1927. — Pastel af V. Jensen Egeberg i Familieej. Portrætteret paa S. Wandels Maleri 1912 — 13 af Civillovkommissionen (Fr.borg).

Berl. Tid., Politiken og Nationaltidende 22. Marts 1929.

Povl *Engelstoft*.

Liebe, Johannes Theodor Julius, 1823—93, Operasanger, Skuespiller. F. 23. Juli 1823 i Kbh. (Slotsk.), d. 2. Nov. 1893 sst., begr. sst. (Ass.). Forældre: Kgl. Skuespiller Georg L. (s. d.) og Hustru. Gift 20. Aug. 1856 i Kbh. (Slotsk.) med Operasangerinde Johanne Emilie Egense, f. 31. Okt. 1831 i Kbh. (Garn.), d. 5. Maj 1881 sst. (Helligg.), D. af Portner ved det militære Varedepot Claus Petersen E. (1784—1835) og Margrethe Clemmensen (1794—1864).

L. mistede tidligt sin Moder og kom paa Herlufsholm, hvorfra han 1842 blev Student, men da ogsaa Faderen døde, saa han ingen Udvej for at gennemføre et Studium. Han meldte sig ved Teatret og debuterede 30. Dec. 1845 som Oldingen Jacob i »Joseph og hans Brødre i Ægypten«. Stemmen var en stor, klangfuld Baryton og hans Skikkelse høj og rank med kraftige Ansigtstræk, der passede udmærket til Scenen. Egentlig Kunstner var han ikke, det kneb især med Temperamentet, men i Kraft af sin statelige Fremtræden og musikalske Dannelse blev han — indtil større Talenter fremkom — en respektabel Fremstiller af mange vigtige Opgaver, f. Eks. Figaro i »Barberen i Sevilla«, Massaniello i »Den Stumme i Portici« og Eleazar i »Jødinden«. Ogsaa uden for Operaen var L. anvendelig, om end hans Medvirken i Skuespillet, f. Eks. som Holbergs Leonard, var typisk »Sanger-Komedie«. L. tjente Teatret trofast i 40 Aar og optraadte sidste Gang 25. Nov. 1885 som Generalen i »Fabrikanten«. Ved Afskeden fremhævede Teaterchef Fallesen over for Ministeriet hans pligtopfyldende og retskafne Egenskaber. — R. 1886. — Maleri af D. Monies 1891 i Teatermuseum. Træsnit 1869 og af O. Andersen. — Hans Hustru, *Emilie L.*, f. *Egense*, gennemgik som Barn Balletskolen, men forlod Dansen og fik sin smukke, fyldige **Mezzo-sopran** uddannet hos C. Helsted. 27. April 1853 blev Adelaide i »Røverborgen« Indledningen for hende til en fremragende

Stilling i Repertoiret, navnlig efter at Fru Gerlach havde forladt Teatret. E. L. besad ingenlunde Forgængerindens sang-dramatiske Evner, og Publikum maatte vænne sig til en Naturfejl, der skæmmede hendes ene Øje, men Partier som Margrethe i »Faust«, som hun kreerede, og Anna i »Den hvide Dame« klædte ikke alene hendes Stemme, men ogsaa hendes jomfruelige, af Ballet-uddannelsen prægede Skikkelse. Blandt hendes Opgaver var Grevinden i »Figaros Bryllup«, Anna og Dronningen i »Hans Heiling«, Zerlina, Donna Anna og Donna Elvira i »Don Juan«, Agathe i »Jægerbruden«, Kirsten i »Liden Kirsten«, Iphigenia i »Iphigenia i Aulis«, Leonore i »Troubadouren« og Pamina i »Tryllefløjten«. Under Opførelsen 4. Jan. 1876 af »Hans Heiling« ramtes Fru L. paa Scenen af Hjerneapopleksi; Tæppet maatte gaa ned, men da Dronningens tidligere Indehaver, Fru Erhard Hansen, tilfældigvis var til Stede i Teatret, viste hun det Mod at synge Partiet til Ende. E. L. optraadte aldrig senere, men tog Afsked fra Jan. 1877. — Træsnit 1868.

Robert Neiiendam: Det kgl. Teaters Historie, I, II, IV, 1921—27.

Robert Neiiendam.

Liebenberg, Carl Christian Birch, 1804—65, Sagfører og Bankdirektør. F. 27. Sept. 1804 paa Frbg., d. 22. Febr. 1865 i Kbh. (Frbg.), begr. paa Frbg. Forældre: Sognepræst, senere kgl. Konfessionarius M. F. L. (s. d.) og 2. Hustru. Gift 1° 31. Aug. 1842 i Kbh. (Slotsk.) med Francisca Victoria Caroline Schopf, f. 8. Juli 1806 i Würzburg(?), d. 30. Nov. 1847 i Kbh. (Holmens) (gift 1° med Hofmedicus, Etatsraad J. J. A. v. Schønberg, s. d.). 2° 14. Juli 1860 i Kbh. (Helligg.) med Bolette Cathrine Hansen, f. 15. Nov. 1815 i Stege, d. 22. April 1880 i Kbh. (Helligg.), D. af Skipper Christen H. (ca. 1782—1824) og Regine Clausdatter.

L. blev Student 1822 fra Borgerdydskolen i Kbh., cand. jur. 1826, var først Sagførerfuldmægtig og derefter 1829—33 Kancellist i Generalauditoriatet og 1830—33 Auditor. 1833 blev han Højesteretsadvokat og vandt megen Anseelse, bl. a. som Defensor for Orla Lehmann 1846 og for C. F. Wegener 1854. Sidstnævnte Aar blev han Kabinetsskretær hos Frederik VII, der satte megen Pris paa ham, men Stridigheder dels med Berling, dels med de national-liberale Ministre gjorde, at han ved Ministeriet Andræs Dannelses 1856 maatte fratræde. 1857 blev han Formand for den midlertidige Laanekasse, 1860 Direktør for Det kgl. oktroyerede Brandassurancekompagni og 1861 Nationalbankdirektør. Han nød Anseelse som en retsindig, noget rethaverisk Embedsmand, og det vakte

Forbavselse, da han, der tidligere havde staaet Ejderdanskheden og Skandinavismen nær, efter Freden i Wien traadte ind i **Augustforeningen** og udgav to Pjecer, »Om at rydde Kongen af Vejen m. m.« og »Om Troskab mod Kongen og **Danmark**«, hvori han rettede voldsomme Angreb paa de Nationalliberale. — Justitsraad 1842. Etatsraad 1854. — R. 1851. DM. 1854. — Maleri af J. V. Gertner i Familieeje. Træsnit af W. Obermann 1865 efter Tegning af H. Olrik.

Berl. Tid. 8. Dec. 1864. Ill. Tid. 12. Marts 1865. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik, I, 1873, S. 54, 213; III, 1877, S. 441—46. Fru Andræs politiske Dagbøger, I—II, 1914—16. A. F. Kriegers Dagbøger 1848—80, I—III, 1920—21.

Povl Engelstoft (G. Kringelbach).

Liebenberg, Frederik Ludvig, 1810—94, Litterat. F. 16. Aug. 1810 i Kbh. (Slotsk.), d. 23. Jan. 1894 paa Frbg., Urne paa Bispebjerg. Broder til C. L. (s. d.). Ugift.

Efter i nogle Aar at have gaaet i Borgerdydskolen i Kbh. uden at lægge synderlig Flid for Dagen dimitteredes L. 1828 privat til Artium; som Eksamenstudium valgte han Teologi, men efter Læsningen af **Strauss'** »Leben Jesu« brød han med Faget og tog aldrig nogen Embedseksamen. 1846—58 var han Biblioteksassistent i Studenterforeningen og havde fra 1855 til sin Død en aarlig Understøttelse paa Finansloven; i øvrigt levede han sit Liv uden egentlig fast Stilling, helligende sig sin meget omfattende Udgivervirksomhed. Denne indlededes med den store Udgave af Schack Staffeldts Digte (I—II, 1843), hvortil sluttede sig Samlinger til hans Levned (I—II, 1846—51). Med Støtte af Israel Levin, til hvem han en Tid kom i et noget trykkende Afhængighedsforhold, udgav han med 1731-Udgaven som Grundlag Holbergs Komedier (I—VIII, 1847—54) og føjede dertil af andre holbergske Skrifter bl. a. »Peder Paars« (1856) og »Mindre poetiske Skrifter« (1866). Delvis efter Forarbejder af den nys afdøde Chr. Thaarup udgav han Johannes Ewalds samlede Skrifter (I—VIII, 1850—55) og inden denne Udgaves endelige Afslutning Ewalds »Udvalgte Skrifter« (1855) med Benyttelse af Digterens Manuskripter, et Foretagende, der indviklede den fredsommelige L. i en for ham ubehagelig Strid med Thaarups Broder, Forlagsboghandler F. L. Thaarup. Af Chr. Bredahls »Dramatiske Scener« besørgede han en forkortet Udgave (I—III, 1855); derefter fulgte **Oehlenschlägers** »Poetiske Skrifter« (I—XXXII, 1857—65), Charlotte Dorothea Biehls Oversættelse af »Don Quixote« (I—II, 1865—69), »Bidrag til den oehlenschlägerske Litteratur Historie« (I—II, 1868), Emil Aarestrups

»Samlede Digte« (1877) og Schack Staffeldts »Digte« (1882), de to sidste Udgaver med Indledninger af Georg Brandes. Desuden var L. Chr. Winther, Ploug o. a. behjælpelig med Korrektur paa deres Værker og blev ved hele sin Virksomhed, som Fr. Paludan-Müller spøgende sagde, »en Formynder for danske Digtere«. Til sit Udgiverarbejde gik L. med ærbødig Respekt for Opgaven; han var en omhyggelig Korrekturlæser, men ikke altid en lydefri Haandskriftlæser, og den videnskabelige Brugbarhed navnlig af Oehlen-schlägerudgaven formindskedes noget ved, at L., misforstaaende den klassiske Filologis tekstkritiske Principper, betragtede Digte-rens til forskellig Tid foretagne Ændringer som en samlet Over-levering, over hvilken der efter Udgiverens Skøn kunde disponeres ved Fastsættelsen af Teksten. Uanset Mangler blev L.s Klassi-kerudgaver Grundlaget for flere Slægtleds Kendskab til vor Lit-teraturens Hovedforfattere, og hans Virksomhed maa følgelig om-fattes med dyb Paaskønnelse. Gennem sit lange Liv kom L. i Berøring med mange Mennesker; Ungdommen havde han altid Deltagelse for, og han, der begyndte som Ildtilbeder af Oehlen-schläger, endte som varm Beundrer af Georg Brandes. En fordrings-løs Selvbiografi »Nogle Optegnelser om mit Levned« udkom 1894 efter hans Død. — R. 1879. — Tegning af O. Haslund 1863. Statuette af L. Brandstrup 1889, Buste af samme 1890. Træsnit af V. Böhme efter Tegning af F. Henningsen 1879.

Ovenn. Selvbiografi. S. Schandorph: Ill. Tid. 4. Febr. 1894. O. Borch-senius: Hjemlige Interiører, 1894, S. 225—56. Georg Brandes: Samlede Skrif-ter, 2. Udg., II, .9.9, S. 207—15.

Carl S. Petersen.

Liebenberg, Michael Frederik, 1767—1828, Præst. F. 2. April 1767 i Kbh. (Nic), d. 3. Maj 1828 sst. (Frbg.), begr. paa Frbg. Forældre: Buntmager Joachim Frederik L. (1725—77) og Maren Grønvold (1727—71). Gift 1° 9. April 1794 i Kbh. (Helligg.) med Sophia Charlotta Gütlich, døbt 20. Jan. 1750 i Kbh. (Børne-huset), d. 24. Jan. 1802 paa Frbg. (gift 1° med Institutbestyrer Niels Pedersen Qvistgaard, 1749—89), D. af Raspemester ved Tugt-huset Johann Friedrich G. (ca. 1706—51) og Dorothea Cathrine Schecher (gift 2° 1751 med Tugte- og Raspemester Jacob Nebe, gift 1° 1743 med Cathrine Magdalene Dorothea Jensdatter, ca. 1715—49). 2° 29. Aug. 1802 i Assens med Antoinette Thomasine Birch, f. 10. Febr. 1783 i Haagerup, d. 26. Nov. 1855 i Kbh. (Frbg.), D. af Sognepræst, sidst i Assens, Provst, Dr. theol. Carl Christian Laurentius B. (1753—1808) og Eleonore Hedvig Seidelin (1756—1834).

L. voksede op i et fattigt Hjem og mistede tidligt sine Forældre. En Ungdomsven af hans Forældre, den velhavende Brygger Bent Hoftved, optog Drengen i sit Hjem og lod ham studere. L. blev Student 1783, privat dimitteret; hans Velgører døde s. A., men takket være Støtte fra den Hoftved'ske Familie lykkedes det ham at holde sine Studier i Gang, om end han ofrede »de skønne Viden-skaber« sin meste Tid. L. havde en poetisk Aare, var kommet ind i den Rahbek'ske Kulturkreds og dens Klubliv og vedblev, saa længe hans Kræfter strakte til, at dyrke sine Interesser for Litteratur og Teater. Da hans tidligere Lærer og Ven Niels Qvistgaard pludselig døde 1789, overtog han for at hjælpe hans fattige Enke Ledelsen af Skolen og forlovede sig n. A. med den sytten Aar ældre Enke; nu begyndte han for Alvor at studere Teologi og fik Attestats 1792. For sine æstetiske Interesser fik han Afløb ved at oversætte tyske Skuespil og skrive Digte. 1794 blev han Præst ved Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset paa Christianshavn, 1797 overtog han tillige Religionsundervisningen ved Metropolitanskolen, hvor Hertugen af Augustenborgs og Moldenhawers Undervisningsplan skulde gennemføres. 1799 fik han Sognekalderet Frbg. og Hvidovre og havde i disse Aar bl. a. oversat Oplysningsteologen Marezolls Prædikener (1795) og sammes »Andagtsbog for Kvindekønnet« (1797). Da Hoffet om Sommeren boede paa Frbg., fik L. Anmodning om at prædike i Frbg. Slotskirke og blev 1805 Slotspræst, 1810 Hof- og Slotspræst ved Christiansborg Slotskirke og efter Biskop Balles Død 1816 kgl. Konfessionarius. Et Tilbud om Ribe Bispestol afslog han 1818. L.s Udvikling gik ikke i store Spring. Han voksede op i en Tid, hvor den teologiske Oplysning satte sig i Højsædet, og hans besindige Natur anviste ham en naturlig Mellemvej mellem Yderpunkterne Deisme og Ortodoksi. Han bevarede Ærbødighed og Pietetsfølelse over for den gamle Christian Bastholm, hvem Grundtvig hudflettede i Verdenskrøniken af 1812, han stod Claus Pavels saa nær, at denne kalder deres Venskab et »Jonathanvenskab«, men L. følte næppe større Vanskelighed ved at følge Omsvinget til det 19. Aarhundrede, af hvis nye Syn paa Kristendom og Kirkelighed han overtog saa meget, han kunde rumme, uden dog at fornægte de Værdier, der fra Oplysningstiden havde præget ham stærkest, og som danner Kernen i hans Prædikener og moraliserende Betragtninger: »Bidrag til christelig Eftertankes og Opbyggelses Fremme« (I—III, 1823—26), der paa sin Vis forberedte J. P. Mynsters langt dybere og i rolig Styrke aandeligt overlegne »Betragtninger« (1833). 1817 udgav L. C. F. Jacobis »Samlede Skrifter«. 1819 blev han Medlem af Bestyrelsen for Det

danske Bibelselskab og 1826 Selskabets Vicepræsident. L. raadede over en af sin Samtid paaskønnet litterær flydende Form og var ved sin følsomme Hjertelighed en skattet Prædikant, som vidnede »med Alvor, Frimodighed og Mildhed imod Vantro, Daarskab og Synd« (J. P. Mynster). Størstedelen af L.s poetiske Ydelser er glemte, men en enkelt Salme, der paa en meget smuk og enkel Maade giver Kvintessensen af hans Livstro, er bevaret i vor Kirkesalmebog (Nr. 553: »Jesus, Herre, paa dit Ord«). — R. 1808. DM. 1824. K. 1826. — Maleri, maaske af V. Bendz, i Frbg. Kirkes Sakristi. To Malerier i Familieeje.

Dansk Litteratur-Tidende, 1828, S. 299—304. Nyt theol. Bibliothek, XV, 1829, S. 321—38. Theologisk Bibliothek, XVIII, 1820, S. 133—39. J. P. Mynster: Kirkelige Leiligheds-Taler, II, 1854, S. 233—36. Claus Paveis' Autobiographi, 1866, S. 100 f. Sammes Biografi og Dagbøger, udgivne i Uddrag af Claus Pavels Riis, 1864, S. 110 f. Dsk. Saml., 2. Rk., II, 1872—73, S. 247—55. Personalhist. Tidsskr., IV, 1883, S. 249—55. Kirkehist. Saml., 3. Rk., IV, 1882—84, S. 5; V, 1884—86, S. 772 f.; 4. Rk., VI, 1899—1901, S. 214, 235. F. L. Liebenberg: Nogle Optegnelser om mit Levned, 1894. Chr. Rasmussen: Frederiksberg Kirke 1734—1934, 1933, S. 180—97.

Michael Neiiendam (*A. Jantzen*).

Lieberkind, Ingvald Kristian, f. 1897, Zoolog. F. 23. Juni 1897 i Kbh. (Helligg.). Forældre: Musiklærer Carl Frederik Thorvald L. (f. 1871, gift 2° med Meta Elisabeth Sørensen, f. 1885, 3° med Sidse Katrine Frederikke Anna Rasmussen, f. 1891) og Ingrid Rathjen (f. 1872). Gift 1° 9. Okt. 1925 i Asminde-rød med mag. scient. Manna Elise Wesenberg-Lund, f. 25. April 1896 paa Frbg., D. af mag. scient., senere Professor Carl W.-L. (s. d.) og Hustru. Ægteskabet opløst. 2° 16. Dec. 1932 i Kbh. (b. v.) med Grete Thomsen, f. 12. Juni 1904 i Aalborg, D. af Skibsmægler Christian T. (1870—1929) og Laura Christensen (f. 1879).

L. blev Student 1917 fra Vestre Borgerdydskole, mag. scient. i Zoologi 1925, Dr. phil. 1937. I Studentertiden fik Dr. Th. Mortensen særlig Betydning for ham, bl. a. i Museumsteknik — senere gjorde han Museumsbesøg i en Række europæiske Byer. Stærk Paavirkning modtog han ogsaa fra Professorerne Wesenberg-Lund og J. E. V. Boas. 1922—24 var han Assistent ved Landbohøjskolens Laboratorium, 1924—36 ved Zoologisk Studiesamling og Laboratorium, 1927—29 Lærer ved Arbejderhøjskolen og 1931 ved Statens Lærerhøjskoles Sommerkursus. Han var Formand for Selskabet for Stuekultur 1930—31 og er Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark. Han bearbejder

Søstjernematerialet fra den danske Ingolf-Ekspedition samt fra den tyske Valdivia Ekspedition, er Medarbejder ved »Die Tierwelt der Nord- und Ostsee« (1927—29) og ved den sidste danske Udgave af **Brehm**: »Dyrenes Liv«; 1933—35 redigerede han Tidsskriftet »Naturens Vidundere«. 1937 blev han Dr. phil. paa Afhandlingen »Vergleichende Studien über die Morphologie und Histogenese der larvalen Haftorgane bei den Amphibien«. Tidligt fangede populariserende Virksomhed hans Interesse. I Vinteren 1925—26 afholdt han i Universitetets zoologiske Auditorium en Række populærzoologiske Foredrag om »Dyr og Sygdomme«, som han 1927 udgav under Titlen »Farlige Gæster« (svensk 1928, finsk 1929). Det blev Indledning til en frugtbar populariserende Virksomhed, hvortil L. har fortrinlige Evner. Han har skrevet vejledende Bøger som »Skoleakvarier« (1930), »Stueakvariet« (1931), »Terrariet« (1932), ledet talrige Ekskursioner i Naturen, er en meget anvendt Taler ved Radioforedrag, og han har forfattet en lang Række Børnebøger om Dyr, hvortil han egner sig i høj Grad ved sin frodige Fantasi og livlige, til Formaalet tilpassede Fremstillingsform. Men han har ogsaa med stor Energi sat større Udgiverforetagender i Gang; fra 1937 udgiver og bearbejder han H. G. Wells', Julian Huxleys og G. P. Wells' »Science of Life« under Navnet »Livets Vidundere«, og s. A. paabegyndte han Udgivelsen af et bredt populært anlagt, tolv Binds Værk, »Dyrenes Verden«. — Malrier af Holger J. Jensen og Gudrun Grove. *Hakon Jørgensen.*

Liebman, Johan August Valdemar, f. 1864, Skuespiller. F. 9. Okt. 1864 i Kbh. (Holmens). Forældre: Grosserer Axel Valdemar L. (1833—69) og Emma Cathrine Marie Severine Clara Næser (1831—88). Gift 18. Juni 1891 i Västerås med Fanny Emilie (Emmy) Walin, f. 18. Nov. 1867 i Sala, D. af Kronofoged Per Gustaf W. (1821—70) og Fanny Gustafva Ihrfors (1835—1923).

I L.s Slægt er baade Købmandsskabet og Interessen for Musik- og Scenekunst rigt repræsenteret. Selv uddannedes han til Handelen og fik et Kendskab til Livets Realiteter, der ikke siden forlod ham, men 25 Aar gammel gav han efter for Teaterlysten og debuterede 5. Febr. 1890 paa Det kgl. Teater som Horace i »Fruentimmerskolen«, efter at hans Onkel og Vejleder, Emil Poulsen, havde godkendt hans Spil. I sin høje, ranke Skikkelse, som han bevægede frit, og sine smukke, regelmæssige Ansigtstræk havde han udmærkede sceniske Betingelser, som støttedes af et mørkt-farvet Organ og en god Sangstemme, der siden tillod ham at udføre f. Eks. Papagena i »Tryllefløjten« og Johan i »Ungdom og

Galskab«. Pressen troede, at en romantisk Elsker var født, men det viste sig, at Ungdommelighedens uovertrufne Fremstillere i Fortiden, Fritz Hultmann, havde Ret, da han i L. anede en kommende Lystspilskuespiller. Efter nogle Udviklingsaar (1891—94) paa Dagmarteatret, hvor Halling i »Fætter Georg« blev en af L.s **Gennembrudsroller**, tilhørte han atter Nationalscenen til 1910 og udførte i denne Periode smagfuldt og korrekt, men uden dybere Perspektiv og Temperament adskillige romantiske Roller, f. Eks. Tristan i »Kong Renés Datter« og efter Emil Poulsens Afgang Prinsen af Danmark i »Der var engang —« og Helmer i »Et Dukkehjem«. Ogsaa Klint i »Genboerne« og Herløv i »Eventyr paa Fodrejsen« overtog han efter tidligere Fremstillere, men det personligste i hans Talent kom rigest frem, da han efter en treaarig Udflugt til Dagmarteatret, som han ledede 1910—11, paa ny vendte tilbage til sit Udgangspunkt, Det kgl. Teater, hans Virkeplads 1913—30. Medens L. i romantiske Roller ligesom savnede Baggrund i sig selv, fandt han rammende, fint ironiske Udtryk, naar det gjaldt om at fremstille Forfjamskelse, Naragtighed, Dovenskab, Stupiditet. Det fraseagtige hos Politikeren i »Det lykkelige Valg«, der viste, at han burde have spillet Hjalmar **Ekdal**, og det forlorne hos Skuespilleren i »Den store Scene«, hvorom Arthur Schnitzler under et Besøg udtalte sig meget anerkendende, levendegjorde han prægnant og med saa mange fine komiske Virkninger, at han stod som Tidens ypperste Lystspilkunstner, og til dette Repertoire sluttede sig blandt hans andre Roller især Amtmanden i »Det rette Øjeblik«, Pastor Straamand i »Kærlighedens Komædie«, Vennen i »Det gamle Spil« og Faderen i »Den farlige Leg«. Et Mesterværk af malerisk Karakteristik var hans Frederik III. i »Dina«, som ogsaa Kr. Zahrtmann **beundrede**; en anden tidstypisk Figur, skabt med faa Streger, var Assessor Obelitz i »En Dag paa Hirschholm Slot«. Fra 1930 har L. optraadt som Gæst, især paa Dagmarteatret, f. Eks. som den snobbede socialistiske Fabrikant i »**Tovaritch**«; 1937 spillede han Kardinal Sozzi i »Sejren« paa Folketeatret. Trods Alderen har han i sjælden Grad bevaret sin Vitalitet. — R. 1922. DM. 1930. — Buste af Johanne Drechsel 1899.

Robert Neiiendam: Det kgl. Teaters Historie, V, 1930. Om Slægt: Fr. Meidell i Dansk Tidsskr., 1900, S. 471—87, 609-29. *Robert Neiiendam.*

Liebmann, Axel, 1849—76, Komponist. F. 30. Aug. 1849 i Kbh. (Frue), d. 23. Jan. 1876 sst. (Garn.), begr. sst. (Garn.). **Forældre**: Professor F. M. L. (s. d.) og 1. Hustru. Gift 18. Juli

1874 i Kbh. (Johs.) med Nanna Magdalene Lehmann, f. 27. Sept. 1849 i Kbh. (Petri), d. 11. Maj 1935 sst., D. af Dr. med., senere Professor Heinrich L. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1867 fra Metropolitanskolen, og sine deciderede Evner for Musikken fik han i de følgende to Aar uddannet paa Konservatoriet i Kbh., samtidig med at han læste til statsvidenskabelig Eksamen, som han tog 1872. Allerede Aaret efter sin Studentereksamen blev L. Musikassistent i Studentersangforeningen og var i nogle Aar dens Dirigent. 1873 stiftede han sammen med Victor Bendix Korforeningen, 1874 konstitueredes han som Organist ved Garnisons Kirke. En kort Tid var han Musikanmelder ved »Fædrelandet«. Om L.s Talent vidner en Række Vokalkompositioner, som er trykt, og blandt hvilke man navnlig lægger Mærke til de med Smag og Finhed behandlede Arbejder for to og tre Stemmer og Klaver. Stor Popularitet opnaaede en »Humoreske« (»Elskov, en Jægerdreng«) for Baryton- og Bas Solo, Mandskor og firhændigt Klaver, som i en Aarrække indgik i Studentersangforeningens faste Repertoire. Hans betydeligste Arbejde: Kørværket »Planternes Liv« for Kor og Orkester, der blev opført i Musikforeningen efter hans Død, viser foruden Hartmann'ske Træk, der kan paavises overalt i hans Musik, tydelig Paavirkning fra Brahms — paa hans Tid endnu et meget nyt Navn i Danmark. Manuskript forblev to Violinsonater, en Klavertrio og en Strygekvintet, som, hvis de paa deres Tilblivelsestid havde været tilgængelige, sikkert vilde have været bemærkede Træk i dansk romantisk Kammermusiks ikke alt for straalende Fysiognomi. L. naaede vel ikke paa det ungdommelige Trin af sin Udvikling, han stod paa, da han døde, til den fulde selvstændige Udfoldelse af sit afgjorte Talent, men den Maade, hvorpaa hans Værker viser Aabenhed for og Forstaaelse af betydende samtidige Udviklingslinier i den europæiske Musik, og den friske ukonventionelle nationale Tone, der er over hans Sangkompositioner, indebar de største Løfter. Meget faa danske Komponister har i saa kort Virketid formaaet at skabe sig et Eftermæle som L. Sympati og Respekt for det opnaaede forenede sig med Sorgen over, at de, som det synes selv saa mange Aar efter hans Død, berettigede Forhaabninger ikke kom til Udfoldelse.

Nær og Fjern 30. Jan. 1876.

Richard Hove.

Liebmann, Frederik Michael, 1813—56, Botaniker. F. 10. Okt. 1813 i Helsingør, d. 29. Okt. 1856 i Kbh. (Frue), begr. sst. (Ass.). Forældre: Købmand, Løjtnant ved det borgerlige Artilleri Nicolai

Christian L. (1784—1845) og Anna Cathrine Hofman Reemcke (1790—1861). Gift 1° 22. Juli 1846 i Kbh. (Frue) med Henriette Sophie Marie Hornemann, f. 6. Okt. 1823 i Kbh. (Frue), d. 18. Juli 1853 sst. (Frue), D. af Professor J. W. H. (s. d.) og Hustru. 2° 22. Nov. 1854 i Kbh. (Frue) med Christine Johanne (Hanne) Permin, adopt. Olufsen, f. 7. Aug. 1832 i Helsingør, d. 5. Juli 1918 i Kbh. (gift 2° 1874 med Grosserer Egmond Julius Erichsen, 1830—88, gift 1° 1856 med Juliane Louise Permin, adopt. Clauswitz, 1837—73), D. af Kontorist, Løjtnant ved det borgerlige Artilleri Hans Henrik P. (1805—37) og Dorothea Marie Søeborg (1810—39) og 30. Juni 1847 adopt. af Professor Christian O. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1832 fra Helsingør og begyndte straks at studere Naturhistorie, specielt Botanik. Hans tiltrækkende Væsen og selskabelige Talenter skaffede ham en stor Omgangskreds i Kbh., og han var en velset Gæst i dannede Hjem som hos Zoologen Reinhardt og Botanikeren J. W. Hornemann, hans nærmeste Lærer, der yndede ham meget, og med hvis yngste Datter han senere blev gift. Sine medstuderende var han en god Kammerat, og navnlig til en af dem, Japetus Steenstrup, kom han i nært Venskabsforhold. Det er muligt, at dette selskabelige Liv bidrog til, at han ikke var særlig energisk i sine Studier, og at hans Uddannelse, som han afsluttede uden nogen Eksamen, blev mindre grundig og temmelig ensidig. Han blev rigeligt understøttet af sin velhavende Fader og kunde i sin Studentertid foretage længere Rejser til Tyskland og Norge. I disse Studieaar beskæftigede han sig særlig med Floristik og som Speciale Algologi, hvortil han skrev et Par lidet værdifulde Bidrag (1838—39). 1837 blev han Docent i Botanik ved Veterinærskolen, og 1838 blev det overdraget ham under Hornemanns Sygdom og J. F. Schouws Fraværelse at holde de botaniske Forelæsninger for Medicinere ved Universitetet.

Allerede tidligt havde L. næret Planer om en botanisk Rejse til Troperne, og uvist af hvilken Grund valgte han Mexico som sin Rejse Maal. Det lykkedes ham at faa en betydelig Understøttelse dertil fra Kongen og Universitetet, og mod Tilbud om at samle levende Planter og Frø til Botanisk Have fik han en af Havens Gartnere, Rathsack, som Ledsager i Rejsen. Denne i vor botaniske Historie ret enestaaende Rejse begyndte i Nov. 1840, og i Febr. 1841 ankom L. til Vera Cruz. Herfra gik han mod Nord gennem Lavlandet til Papantla, derpaa mod Syd til en Hacienda, Mirador, der ejedes af en kendt naturhistorisk Mæcen, C. Sartorius, hos hvem L. fik fast Station i omtrent to Aar. Han foretog derfra flere

lange Ekskursioner, saaledes 1841 til det nærliggende Orizabas Top og s. A. til Byen Orizaba og Tehuacan. Han sendte nu Rathsack hjem med de gjorte Samlinger af tørrede og levende Planter og af nogle Dyr. I April 1842 rejste han alene til Oajacadaalen og de omgivende meget lidt kendte Bjerge, hvoraf særlig det 4000 m høje Sempoaltepec gav ham et stort Udbytte. Han fortsatte ned til Stillehavskysten, som han fulgte til Tehuantepec, hvorfra han vendte tilbage til Mirador, hvor han ankom i Jan. 1843. Han forlod Mexico et Par Maaneder efter, og efter et Ophold i Havana ankom han til Kbh. i Juni. Denne for Mexicos botaniske Udforskning saa betydningsfulde Rejse er i flere Henseender mærkelig. Ikke blot gennemførte L. den i selv nu vanskeligt tilgængelige Egne uden mindste Uheld og Sygdom, men hans Udbytte var forbavsende stort, ikke blot af Planter, der er anslaaet til 90 000 Eksemplarer, men ogsaa af zoologiske, etnografiske, arkæologiske og andre Samlinger, der overgaves til de københavnske Museer. L. har beskrevet en Del af Rejsen i Breve, som Schouw lod trykke i »Dansk Ugeskrift« 1842—43, og han sendte ogsaa et Par interessante Vegetationsskildringer hjem, men en udførlig Beretning om Rejsen fik han aldrig skrevet.

Efter sin Hjemkomst havde L. nok at gøre med at ordne sine mexikanske Planter, som han selv beholdt indtil 1846, da han forærede dem til Botanisk Museum, og han havde sikkert Planer om en Række store Publikationer og Tavleværker om dem, men det skulde gaa anderledes, da der meget snart blev lagt Beslag paa ham til andet Arbejde; han naaede at faa stukket 60 Tavler til et Værk om Mexicos Palmer, men det blev ikke udgivet. Alleerede 1843 blev han Udgiver af »Flora Danica«, 1845 igen Docent ved Veterinærskolen og ekstraordinær Docent med Titel af Professor ved Universitetet, hvor den overvejende Del af Undervisningen blev lagt over paa ham, og endelig efter Schouws Død Professor ordinarius i Botanik og Direktør ved Botanisk Have 1852. Paa dette Tidspunkt beklædte han alle højere botaniske Lærerembeder i Kbh., og man skulde ikke tro, at han kunde faa Tid til selvstændige Studier, navnlig da det viste sig, at han var angrebet af Tuberkulose, og da han havde den Sorg at miste sin Hustru, der døde af Kolera 1853, og dog fik han i Aarene 1845—55 udarbejdet flere, delvis omfangsrige Afhandlinger om mexikanske Planter. Muligvis har Overanstrengelse og den snigende Sygdom gjort ham irriteret, thi efter en temmelig bitter Konflikt med Veterinærskolens Lærerraad **fratraadte** han sin Lærerplads ved Skolen 1853. Endnu i Sommeren 1852 kunde han foretage en Rejse for »Flora Danica«

til Dovre, men snart tog Sygdommen Overhaand, og en Rejse til Sydtysskland 1855 hjalp ham ikke.

L. var som Botaniker meget begrænset og beskæftigede sig saa godt som udelukkende med systematiske Undersøgelser og Plantegeografi. De nyere induktive Studier af Planternes indre og ydre Bygning, som dog havde taget stærk Fart i Udlandet, satte sig kun ringe Spor i hans Virksomhed som Forsker og Lærer. Hans Forelæsninger var tørre og kedelige og **maatte** ikke sjældent aflyses paa Grund af manglende Tilhørere, og de obligate Ekskursioner med Studenter og Farmaceuter ophørte til sidst helt. Hans Betydning for Botanikkens Udvikling i Danmark er derfor nærmest negativ, og naar han alligevel har erhvervet sig en varig Plads i dens Historie, skyldes det udelukkende hans store Rejse og dens Resultater. Han arbejdede selv flittigt paa Bearbejdelsen af sine Planter, og Videnskabernes Selskab, hvorefter han 1844 var blevet Medlem, trykte i sine Skrifter og Oversigter nogle af hans større Afhandlinger, om Mexicos Bregner (1849), Halvgræs (1850), Juncaceer (1851), Ege (1854) m. m., og Naturhistorisk Forening, hvis første Redaktør han var, og hvori han var en flittig Foretagsholder, optog flere mindre i sine Meddelelser. Flere af disse deskriptive Afhandlinger er Hastværksarbejder, der ikke har været vurderet højt, men det har senere vist sig, at L. deri har beskrevet talrige nye, gode Arter, og de er derfor nu meget søgte Kildeskrifter, og hans mexikanske Herbarium med de talrige **Original**-eksemplarer er blevet en af Botanisk Museums mest værdifulde Samlinger, efter at det i den sidste Snese Aar er blevet ordnet og katalogiseret og bestemt, for en væsentlig Del af amerikanske Botanikere. — J. Agardh har kaldt en Algeslægt Liebmannia. — Efterladte Papirer i Botanisk Haves Bibliotek. — R. 1853. — Maleri i Botanisk Haves Bibliotek.

Carl Christensen: Den danske Botaniks Historie, 1924—26, I, S. 363—77; II, S. 218—23. Om Slægt se August Liebman.

C. 'C' . .

Liisberg, Henrik Carl **Bering**, 1854—1929, historisk Forfatter, Museumsmand. F. 11. April 1854 i Aarhus, d. 25. April 1929 i Kbh., Urne paa Bispebjerg. Forældre: Fabrikbestyrer, Købmand Henrik Carl L. (1810—63, gift 2° 1857 med Edle Marie Julie Hald, 1819—80) og Anna Sophie Laurberg Packness (1818—55). Gift 1° 1. Maj 1884 i Kbh. (Fr. Ref.) med Suzanne Adèle Krayenbühl, f. 11. Jan. 1855 i Kbh. (Fr. Ref.), d. 17. Aug. 1903 paa Frbg., D. af Præst ved Fransk reformert Kirke Emanuel Adolphe K. (1808—95) og Elizabeth Antoinette de Velay (1818—68). Ægteskabet

opløst. 2° 19. Sept. 1893 i Kbh. (b. v.) med Margrete Winkel-Horn, f. 11. Sept. 1871 i Kbh. (Frue), D. af Magister, senere Dr. phil. F. W. H. (s. d.) og 1. Hustru.

Fjorten Aar gammel kom L. ud at sejle, blev 1873 Styrmand, men forlod 1879 Søen uden dog nogen Sinde senere hverken i Væsen eller Interesse at fornægte sin Sømandstid. Han viede sig Bøgerne, blev Student 1881 og studerede Teologi og Historie. 1883 knyttedes han til Rosenborg som Omviserassistent; 1901 blev han 2. Inspektør, 1906 1. Inspektør og Slotsforvalter. I dette sit Embede foretog han flere større Ændringer i Samlingen, bl. a. i Anledning af Indrettelsen af et Værelse for Christian IX., og han ledede Gennemførelsen af de nye Inventarieoptegnelser, der iværksattes som Følge af Grev Brockenhuus Schacks Tiltrædelse som Direktør. L., som var en meget interesseret og flittig Arkivforsker, har i Tilslutning til Museumsarbejdet givet mange betydningsfulde arkivalske Oplysninger i Bøger som »Kunstkammeret« (1897), »Urmagere og Ure i Danmark« (1908), »Murerlaugets Historie« (1924), »Christian IV. og Guldsmidene« (1929). Han har skrevet om »det saakaldte oldenborgske Horn« (1925) og om »Jørgen Jensen Normand«, Bogen om »Stubbekøbing gennem Tiderne« (1912) og om »Rosenborg og Lysthusene i Kongens Have« (1914); ligeledes har han behandlet Audienshuset paa Fr.borg samt i mange smaa Artikler enkelte Rosenborg-Genstandes Historie. Hans Styrke er omfattende arkivalisk Viden og ejendommelig Kombinationsevne; derimod er hans Sans for Tingenes Stil og æstetiske Tyngde mindre, og hans Helhedsopfattelse af Fænomener kan derfor være skæv. L. var en meget flittig Skribent, han dyrkede særlig den populære, malende Historieskrivning for Folket, saasom »Christian IV.« (s. m. A. Larsen, 1890—91), »Napoleon« (1894), »Den store Revolution« (1899) og »Kvinder i dansk Historie« (1916), og han redigerede og skrev væsentlige Bidrag i »Danmarks Søfart og Handel« (1919). Endelig forfattede han historiske Romaner og Fortællinger, især fra Sølivet, »General-Kaptejnen« (1896), »Trange Tider« (1901) og »Mads Ravn« (1902). Et friskt Gemyt, en lunerig Fortæller og en vidtspændende Fantasi; en temperamentsfuld, men flittig og arbejdsom Museumsmand; en stundom klarøjet og autoritetsfri, stundom helt usikkert arbejdende Forsker. — R. 1908. DM. 1922. — Maleri af P. Mønsted 1927 og Skitse af C. Wentorf 1914, begge i Familieej. Træsnit af Erich Erichsen 1929.

J. Vahl: Slægtetog over Afkommet af Pastor Vitus Pedersen Bering, 1893, S. 20. Ill. Tid. 28. Juni 1908. Berl. Tid. og Politiken 26. April 1929.

O. Andrup.

Liisberg, Valdemar Peter Emil, 1855—1916, Ingeniør, Brand-officer. F. 25. Jan. 1855 i Kbh. (**Trin.**), d. 24. Maj 1916 sst., begr. sst. (**Ass.**). Forældre: Urtekræmmer Niels Jacob Peter L. (1823—71) og Inger Andrea Hansen (1825—85). Gift 1° 4. Aug. 1882 i Kbh. (**Jac.**) med Harriet Hansine Mygge (Mugge), f. 22. Nov. 1851 i Kbh. (**Trin.**), d. 8. April 1884 sst. (**Johs.**), D. af Bagermester Carl August M. (1815—88) og Frederikke Marie Hansen (1816—1904). 2° 30. Marts 1886 i Kbh. (**Johs.**) med Nancy Dorothea Marie Nielsen, f. 12. Juli 1857 i Kbh. (**Trin.**), d. 8. Marts 1922 sst., D. af Sten- og Billedhuggermester Frederik Emil Edvard N. (1821—83) og Vilhelmine Georgine Kragerup (1821—74).

L. tog polyteknisk Adgangseksamen 1872 og blev 1878 polyteknisk Kandidat i Ingeniørfaget. Efter at have aftjent sin Værnepligt blev han 1879 Assistent hos Frbg. Kommunes Ingeniør. 1881 blev han ansat i Kbh.s Brandvæsen, først som Brandassistent, samtidig med at han 1883—90 assisterede ved Kbh.s Brolægning og Vejvæsen; fra 1890 benævntes hans Stilling Brandfuldmægtig. Han varetog fra 1881 tillige Stillingen som Brandvæsenets **Telegrafingeniør** og planlagde og udførte i denne Egenskab Brandvæsenets Forbindelsesnet af Telefon- og Telegrafledninger mellem Stationerne, et Arbejde, der var af Vigtighed, fordi man som Led i Oberst Sextus Meyers Reorganisationsarbejde fik bygget en ny Hovedbrandstation, som toges i Brug 1892. 1905 ved E. L. Bentzons Afgang blev L. Vicedirektør for Kbh.s Brandvæsen, en Benævnelse, der 1908 ændredes til Betegnelsen Vicebrandchef, samtidig med at Betegnelsen Direktør ændredes til Brandchef i Kbh. 1909 ved Oberst Meyers Afgang udnævntes L. til Brandchef i Kbh. I denne Stilling kom han til at yde sin vigtigste Indsats, idet han forberedte og gennemførte Indførelsen af den første Automobilmotor-sprøjte i Kbh.s Brandvæsen, en Type, der var skabt af Parisbrandvæsenet og videreført af enkelte store franske og engelske Automobilfirmaer, men som endnu ikke havde vundet fuld Anerkendelse i Tyskland, Østrig og England, der havde arbejdet med helt andre Typer. L. havde fulgt hele denne vigtige Periode i Brandmateriellets Historie paa nært Hold gennem hyppige Rejser til Fagmøder i Udlandet, og han kom hurtigt til den Anskuelse, at Franskmandene havde Ret, hvad senere tydeligt er bekræftet, idet denne Type nu er fuldstændig eneraadende Verden over. Fra 1910 var L. Medlem af Bestyrelsen og fra 1912 Vicepræsident for Conseil international des Sapeurs-Pompiers. 1910—15 var han Medlem af Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening. Fra 1913 var han Medlem af et af Justitsministeriet nedsat Udvalg til Revision af samtlige

gældende Bestemmelser om Tilvirkning, Forhandling og Opbevaring af Sprængstoffer, Ammunition og Fyrværkeri. Fra 1914, da S. Meyer traadte tilbage, var L. tillige **Indenrigsministeriets** Konsulent vedrørende Brandsikring af de kongelige Slotte. — R. 1903. — Posthumt Maleri af Knud Sinding paa Hovedbrandstationen.

C. A. Mülertz i Ingeniøren 1916, S. 361. Beretning om Københavns Brandvæsen 1915—16. Arthur G. Hassø: Københavns Brandvæsens Historie, 1931, passim. Povl Vinding: Træk af Brandmateriellets Udvikling gennem Tiderne i Danmarks Brandvæsener, 1936.

p

Liisberg, Peter Johannes, 1855—93, Læge. F. 5. Juli 1855 i Aarhus, d. 17. Febr. 1893 i Kbh., begr. i Bregnet. Forældre: Dyr-læge **Peter L.** (1820—90) og Birgitte Hansine Caroline Aaris (1822—77). Gift 27. Nov. 1884 i Bregnet med Vilhelmine Cecilie Meyer, f. 24. Sept. 1855 paa Kalø, d. 6. Marts 1934 i Følle, Bregnet Sogn, D. af Vejinspektør, senere Justitsraad August Adolph M. (1819—99) og Christiane Cathrine Vilhelmine Olsen (1827—82).

L. blev Student 1872 fra Aarhus og medicinsk Kandidat 1878, foretog 1880 en Studierejse til Tyskland og Østrig og var derefter Kandidat ved forskellige Hospitaler i Kbh. 1883 erhvervede han Doktorgraden for en Afhandling fra Stetoskopiens Omraade, »Studier over nogle physiske **Cavernesyntomer**«. 1884—87 var han Reservemedicus ved Frederiks Hospital, 1884—90 Læge ved den medicinske Afdeling af Poliklinikken for Ubemidlede, 1887—90 Læge for Fødselsstiftelsens Plejebørn, fra 1890 Overlæge ved St. Josefs Hospital. Baade i Egenskab af Privatdocent (fra 1887) og ved litterær Virksomhed erhvervede han sig hurtigt et solidt videnskabeligt Navn og viste meget betydelige Evner, særlig i medicinsk-klinisk Retning. Hans Lærebog: »Vejledning i Undersøgelsen af Brystorganerne« (1886) vandt stor Udbredelse og benyttedes i udstrakt Grad af de studerende. Ogsaa efter hans Død udkom nye Udgaver ved Fr. **Lützhøft**. Hans venlige og helt igennem vederhæftige Personlighed indgød ogsaa hans rask voksende Klientel en velgrundet Tillid. Men samtidig rokkedes hans Helbred under haardnakkede Sygdomstilfælde. Efter en Bedring traadte han ved Begyndelsen af 1893 ind i »Ugeskrift for Læger«s Redaktion, men døde kort efter.

Ugeskrift for Læger, 4. Rk., XXVII, 1893, S. 169. Bibliotek for Læger,

Julius Petersen (Axel Borghjærg)*.

v. Liliencron, Andreas Pauli, Rigsfriherre, 1630—1700, Statsmand. F. 4. Febr. 1630 i Bredsted, d. 22. Aug. 1700 i Hamburg, begr. sst. Forældre: Købmand Paul Martens og Margaretha Breckling. Gift 21. Juli 1680 i Hamburg med Elisabeth van de **Wiele**, døbt 15. April 1658 i Hamburg, d. 1728 (gift 1° med Christian da Gauquier, fra **Köln**), D. af kgl. dansk Kommissær i Hamburg **Francois** Louis van de W. (1619—80) og Anna Berns (1635—1700).

Den meget velhavende Fader sendte Sønnen i Skole i Flensborg, senere i Hamburg, hvor han 1646 optoges paa Gymnasiet. 1649 gik han som Student til Rostock; fra 1651 studerede han i Leiden, især Retsvidenskab og Politik, og rejste derpaa i Frankrig, Italien og Tyskland. Under sit Ophold ved Rigsdagen i Regensburg adledes han 1654 af Kejseren under Navnet v. L. Sept. 1657 udnævntes han til Overauditor i Frederiksdal, Dec. s. A. til Generalauditor i Fyn. Efter Roskildefreden tog han Tjeneste i Sverige som Generalauditor, noget, som man fra dansk Side tog ham ilde op (han afvistes saaledes, da han efter Nyborgslaget 1659 optraadte blandt de svenske Kapitulationsunderhandlere), men som dog ikke forhindrede, at han ca. 1660 atter gik i dansk Tjeneste. 1663—80 var han med korte Afbrydelser dansk Resident (fra 1674 med Titel af overordentlig Gesandt) i Wien, 1663—64 tillige akkrediteret ved Rigsdagen i Regensburg. Han blev snart persona grata ved Kejsers hoffet og skabte sig ypperlige Forbindelser her, bl. a. ved Hjælp af Bestikkelser. Hovedopgaven var Løsningen af Spørgsmaalet om Arveretten til Grevskaberne Oldenburg og Delmenhorst efter Grev Anton **Günthers** Død. Da A. P. v. L. fik Færten af, at Pløn vilde vinde Sagen for Righshofretten, raadede han sin Regering til en Overenskomst med Hertugen af Pløn og medvirkede ved de Forhandlinger i **Kbh.**, hvorved denne endelig afsluttedes (31. Dec. 1670), og ved de paafølgende Forhandlinger med Gottorp. April 1671 vendte han tilbage til Wien, hvor han s. A. fik Kejsers Stadfæstelse paa Overenskomsten og 1673 fik Processen afgjort til Fordel for Pløn. Fra Slutningen af 1673 deltog han i **Kbh.** i Afslutningen af Alliancen med Kejseren af Jan. 1674. Straks efter udnævntes han til Landdrost i Pinneberg og Kancelliraad i Tyske Kancelli, men vedblev at fungere som Envoyé extraordinaire i Wien, hvor han bl. a. 1674 fik Kejsers hoffet til at støtte Prins Jørgens polske Tronkandidatur, til han 1679 udnævntes til Kansler i Hertugdømmerne og 1680 til Landraad. Allerede i Slutningen af 1680 sendtes han imidlertid til **Pfalz** for at inspicere Kurfyrstindens, Christian V.s Søsters, Livgeding, og efter Forhandlinger i Bremen

(ang. Landskabet Jever) og **Braunschweig-Lüneburg** overtog han 1681—83 paa ny sin gamle Post i Wien. Forhandlingerne om et nærmere Forbund med Kejseren førte dog denne Gang ikke til noget; 1682 og 1683 sluttede Danmark Alliance med Ludvig XIV. A. P. v. L. afstod efter sin Hjemkomst Pinneberglanddrostiet til Ehrenschild, men blev 1684 i Stedet Amtmand i Segeberg. 1684 forhandlede han i Lübeck om Valget af en dansk Prins til Koadjutor, 1686 i Hamburg om Stridsspørgsmaalene mellem denne By og den danske Konge. Hans Stilling ved HofTet i Kbh. var i disse Aar stærkt svækket, hvad der i alt Fald til Dels hænger sammen med, at de ledende Statsmænd Ehrenschild og Th. B. v. Jessen ydrepolitisk fulgte en udpræget fransk Kurs. Da A. P. v. L. 1690—91 atter var i Wien, lykkedes det ham ikke under den indtraadte Kølighed mellem de to Hoffer at faa en paatænkt Alliance i Stand. Først da Jessens paa een Gang mod Gottorp, Sverige og Hannover vendte Politik 1700 havde lidt Skibbrud, og en ny Forstaaelse med Kejseren og Hannover var ønskelig, kaldte man atter paa A. P. v. L. Han udnævntes 29. Juli til Medlem af Konseillet, men angrebes allerede to Dage efter af en heftig Feber, som inden en Maaned lagde ham i Graven. — A. P. v. L. blev 1665 naturaliseret som dansk Adelsmand, 1673 blev han tysk Friherre, 1683 kgl. Geheimeraad. Ved sit Ægteskab og ved Køb blev han Ejer af Mariager Kloster, **Hütten** og Wolfshagen i Slesvig og Storhammer i Norge. Han skal have været lidet afholdt af sine Bønder. — Hv. R. 1684. — Stik.

J. H. v. **Petkum**: Leichenpredigt üb. L., 1700. Schlesw.-Holst. Anzeigen 1755, Sp. 471—74. Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Flensborgs Latin- og Realskole, 1860, S. 64 ff. L. Laursen: Danmark-Norges Traktater 1523—1750, VI—IX, 1923—34. *C O Bøggild Andersen (L. Laursen).*

Liljefalk, **Axel** Theodor Larsen, 1848—1915, Officer, **Militær**-forfatter. F. 15. Okt. 1848 i Kbh. (Frue), d. 28. April 1915 sst., begr. sst. (**Garn.**). Forældre: Overretsprokurator, senere Borgmester, Etatsraad L. C. Larsen (s. d.) og Hustru. Navneforandring 7. Maj 1901. Gift 18. April 1877 paa Frbg. med Augusta Frederikke Biilow, f. 3. Juni 1853 i Kbh. (Frue), D. af Auditør, senere Overauditør, By- og Herredsfoged i Skanderborg Albert Ferdinand B. (1817—67) og Mathilde Caroline Cathrine **Oxenbøll** (1826—1908).

Efter at L. tre Aar havde været Søkadet, gennemgik han 1867—68 Hærens Reserveofficerskole og blev Sekondløjtnant, 1869—72 næst- yngste og næstældste Klasse og blev Premierløjtnant i Fodfolket,

1872—74 Stabsafdelingen, var 1878—82 ansat i Generalstabten, blev 1882 Kaptajn og var senere gentagne Gange atter til Tjeneste ved Generalstabten. 1895 blev han Oberstløjtnant, 1902 Oberst, Regimentschef og Kommandant i Fredericia og afskedigedes 1908. — L. var en ivrig, velmenende Fædrelandsven, der i Skrift og Tale tog levende Del i Tidens Forsvarsbevægelser, en fornøjelig Mand med mange Interesser og kendt i vide Kredse, han var en Aarrække Formand i Bestyrelsen for Børnehjemmet Ove Hohlenbergs Minde, i Forretningsudvalget for Den danske Komité til Bekæmpelse af den hvide Slavehandel, Medlem af Bestyrelsen for Sønderjysk Samfund m. m. Han var Medudgiver af det militære Ugeblad »Dannebrog« og hørte til Bladet »Vort Forsvar«s flittigste Medarbejdere. Fra hans livlige Pen foreligger yderligere en statelig Række særlige Arbejder om krigshistoriske Emner, navnlig hans fornøjelige, vel-skrevne »Dansk-norske Heltehistorier«, der udkom 1893—95 og vandt ham en stor Læsekreds og som viser, at de populære Skildringer laa særligt for ham. Det samme gælder til Dels ogsaa for de tidligere Arbejder »Felttogene i vore første Frihedsaar«, som han udarbejdede 1888 sammen med Oberstløjtnant Fritz Holst, og Bogen om Christian IV. i Samarbejde 1890—91 med Bering Liisberg. Andre af hans Arbejder: »Kalmarkrigen« (1889), »Kejserkrigen« (1901) og »Christian den Fjerdes Krige« (1895), der var Forsøg paa videnskabelig Fremstilling med Benyttelse af trykte og utrykte Kilder, faldt derimod mindre heldigt ud, er kritikløse og mangler Grundighed, og ogsaa hans Artikelrække i »Militært Tidsskrift« 1893, »Magnus Stenbock i Pommern og Mecklenburg 1712«, er af ringe Værd. Hans sidste større Arbejde, det populære, illustrerede »Vor sidste Kamp for Sønderjylland«, som han 1904 udgav sammen med Otto Lütken, hviler vel ikke paa egentligt Kildestudium, men er dog ret grundigt og er blevet læst meget. I »Julebogen« 1915 har han meddelt sine Erindringer. — R. 1892. DM. 1898. M.f.D.R. 1905. — Tegning af E. Krause 1907 i Familieeje.

Se Slægtartiklen Larsen. Generalstabten 1808—1908, 1908. Berl. Tid. og Nationaltidende 29. April 1915.

Rockstroh.

Liljencrantz, Agnes Jakobina (Jaquette) Vilhelmina, 1845—1920, Socialist, Kvindesagsforkæmper. F. 4. Febr. 1845 i Stockholm, d. 13. Okt. 1920 i Hellerup, Urne paa Bispebjerg Kgd. Forældre: Overhofmarskal, senere Landshøvding, Greve Gustaf Fredrik L. (1801—69) og Friherreinde Johanna Jakobina Eleonora Stiernstedt (1806—54). Gift 23. Okt. 1884 i Kbh. (Johs.) med

Redaktør Carl Vilhelm Rasmussen, f. 21. Okt. 1827 i Odense, d. 13. Jan. 1894 i Kbh., Søn af Købmand Peder R. (ca. 1798—1873) og Karen Dreier (1795—1873).

Tidligt moderløs blev L. under sin Opvækst tyranniseret af Familiens mandlige, pietistiske Medlemmer, saa hun 24 Aar gammel flygtede fra Hjemmet til Kbh. Her blev hun 1872 forført af en norsk Student, og da denne svigtede hende, iværksatte hun en lidenskabelig Kampagne i Norge og Sverige mod ham og hans velhavende Familie. I tre Hæfter: »Stud. med. Anton Gjerdings Forhold til Baronesse J. L.« (1875) lagde hun hele Affæren blot for Offentligheden. Den blev Udgangspunktet for hendes Kamp for Kvindens, særlig den ugifte Moders, og det uægte Barns Rettigheder. Skønt paavirket af St. Mills »Kvindernes Underkuelse« sluttede hun sig ikke til den liberale Kvindebevægelse, men efter 1875 at have læst en Artikel om Kvindespørgsmaalet af Louis Pio opsøgte hun denne, indmeldte sig i Socialdemokratiet og blev fra Jan. 1876 Medarbejder ved »Social-Demokraten«. Under Mærket »Medea« skrev hun heri bl. a. en Artikelserie, som 1877 udkom som Pjece, »Den ugifte Kvindes juridiske Stilling«. 1876 blev hun Formand for Den fri kvindelige Forening, som hun under Modstand fik tilmeldt Fagforeningernes Centralbestyrelse; paa Gimle-Kongressen s. A. blev hun Medlem af Partiets første Hovedbestyrelse. — Af sin Fædrenearv forstrakte hun Pio med et Laan til Indkøb af et Trykkeri mod kontraktlig fast Ansættelse ved Bladet. Da hun efter Pios og Geleffs Bortrejse alligevel blev afskediget, anlagde og vandt hun en Erstatningssag mod Partiets og Bladets nye Ledelse, hvem hun ogsaa politisk kom i Modsætning til. Sin Skuffelse gav hun Luft i Pjecen »Louis Pios Færd mod J. L.« (1877). Hun tilhørte Socialdemokratiets radikale Fløj, udtraadte efter Købmagergade-Kongressen sammen med Jyderne af Partiet, og efter en Tid at have redigeret et svensk Tidsskrift »Minerva« var hun fra 1878 Medarbejder ved eller Redaktør for Oppositionens (»Pionisternes«) skiftende Organer, »Den Radikale«, »Herolden«, »Den radikale Socialist« og »Den ny Socialist«. Særlig voldsomt bekæmpede hun og hendes Mand, tidligere Redaktør af »Social-Demokraten« Vilhelm Rasmussen, 1884 P. Holms Kandidatur i Kbh.s 5. Kreds, men da det afsløredes, at »Den ny Socialist« modtog økonomisk Støtte af Holms Modkandidat Højremanden Goos, svækkedes Oppositionen, og Bladet gik ind. Mens Vilh. Rasmussen fik Ansættelse ved »Nordisk Handelstidende«, fortsatte L. en Tid som Taler og Foredragsholder om Kvindesagen, men trak sig sidst i 80'erne ud af det offentlige Liv.

G. E. Jensen og F. J. Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede, 1904, II, S. 280 f., 320 ff. Kvinden og Samfundet 28. Febr. 1915. Mar. Kristensen i Arbejderens Almanak, 1916, S. 66—69. Social-Demokraten 15. og 18. Okt. 1920. G. Elgenstierna: Den introducerade svenska adelns ättartavlor, IV, 1928, S. 645.

Oluf Bertolt.

Lille, se Parvus.

Lillelund, Carl Frederik, 1874—1935, Ingeniør, Vandbygningsdirektør. F. 20. Jan. 1874 i Struer, d. 30. Nov. 1935 i Hellerup, begr. i Hørsholm. **Forældre**: Realskolebestyrer Claus Christian Jensen L. (1840—1918) og Caroline Charlotte Grundtmann (1845—1922). Gift 7. Juni 1904 i Hørsholm med Andrea Cecilie Grundtmann, f. 19. Marts 1871 i Usserød, D. af Fabrikmester ved den militære Klædefabrik Theodor Benjamin G. (1835—1929) og Johanne Anna Cathrine Løngreen (1843—1905).

L. tog polyteknisk Adgangseksamen 1892 efter 1889—91 at have været i Maskinlære og blev 1898 cand. polyt. i Ingeniørfaget. Efter Eksamen havde han en kort Tid Ansættelse som Maskinkonstruktør i Niels Vangs Ingeniørforretning og kom derefter April s. A. som assisterende Ingeniør til Vandbygningsvæsenet, idet han dog om Sommeren aftjente sin Værnepligt. I de følgende Aar var han beskæftiget ved Arbejder i Ringkøbing Fjord og ved Nymindegab, Projektering og Udførelse af Anholt Havn, der fuldførtes 1903, og af Læmolerne ved Vorupør og Hanstholm. 1905 blev han Ingeniørassistent og arbejdede som saadan med Esbjerg Havns Udvidelse, Undersøgelses- og Projekteringsarbejder vedrørende Havne paa Færøerne, Hvide Sande Kanalen og Lukning af Frederikshavns Havn. 1907—10 ombyggede han som privat Konsulent for Sæby denne Bys Havn. 1916 blev han Ingeniørassistent af 1. Grad, 1917 fungerende Ingeniør og 1918 Ingeniør i Vandbygningsvæsenet med Tjeneste i Direktoratet. 1920 blev han ved N. V. Westergaards Afgang Direktør for Vandbygningsvæsenet. I denne Egenskab blev han s. A. Formand for Kommissionen vedrørende Helsingør Havns Udvidelse og Medlem af Udvalget til Undersøgelse af Muligheden for at udnytte dansk Vandkraft. Endvidere var han Formand for de 1921 og 1923 nedsatte Stormskadeudvalg og Formand for det 1923 af Ministeriet for offentlige Arbejder nedsatte Bedømmelsesudvalg angaaende Tilvejebringelse af en ny Bro mellem Aalborg og Nørre Sundby. 1924 blev han Medlem af Administrationsudvalget for Rødby Havn, 1926 af de af Ministeriet for offentlige Arbejder nedsatte Vandkraftkommissioner. 1928 blev han Medlem af Brobestyrelsen for Hadsund

Broen og Formand for et af Ministeriet for offentlige Arbejder nedsat Udvalg til Undersøgelse af Dige- og Afvandingsforhold ved **Limfjordskysterne**. 1932 blev han Formand for et af samme Ministerium nedsat Udvalg vedrørende et Forslag til Inddæmning af en Del af Kalvebodstrand. Fra 1921 var L. Censor i Vandbygningsfagene ved Polyteknisk Læreanstalt. — R. 1922. DM. 1928. K.² 1935.

Ingeniøren, XLV, 1936, Afd. I, S. 11.

Poul Vinding.

Lillelund, Thomas, 1712—81, Præst, Kirkehistoriker. F. 9. April 1712 paa Lundenæs, Skern Sogn, d. 15. Juni 1781 i Aarslev, Hasle Herred, begr. sst. Forældre: Forpagter, senere Ejer af Rybjerg Peder L. (ca. 1666—1730) og Ellen Thomasdatter Lund (ca. 1689—1776). Gift 1° ca. 1736 med Ingeborg Kirstine Pedersdatter Wedege, f. ca. 1708, begr. 10. Aug. 1775 i Aarslev, D. af Sognepræst i Glenstrup Peder W. (ca. 1661—1731, gift 1° med Margrethe Jensdatter Kall, d. 1698) og Mette Hansdatter Winther (1681—1753). 2° 12. Aug. 1777 i Vindum med Maria Kirstine Rasmusdatter Lihme, døbt 16. Febr. 1735 i **Tem**, d. 6. Jan. 1797 i Næsborg, D. af Sognepræst Rasmus L. (1682—1747) og Ingeborg Lauritsdatter Høysgaard (ca. 1688—1762).

L. blev Student 1731 fra Ribe og tog Attestats 1736. Han virkede derefter som Huslærer paa Dikemarkens Jernværk ved Drammen, indtil han 1737 af Statholderen i Norge, Grev Christian Rantzau, blev kaldet til Sognepræst i Ulstrup og Gundested, hvorfra han 1758 forflyttedes til Aarslev og Tilst. Som Præst i Ulstrup skænkede han 100 Rdl. til Gundested Skole og 100 Rdl. til Indkøb af en Bibel til hver Gaard i Pastoratet. Ogsaa i Aarslev uddelte han Bibler og betænkte trængende Skolebørn. L. syslede flittigt med Pennen, men bortset fra et »Sendebrev«, tilskrevet hans forrige Menigheder en Del Aar efter Forflyttelsen til Aarslev (1773), har han kun faaet udgivet et Skrift »**Danmarkes Kirke-Historie**» (1773). Nogen høj Plads i Litteraturen kan dette Arbejde ikke gøre Krav paa, men L. fortjener at nævnes som den første, der gjorde Forsøg paa at bringe Erik Pontoppidans Annaler i en læselig Form, om end han desværre kun yderst mangelfuldt evnede at løse denne Opgave. Spredt i hans Kirkehistorie vil man dog hist og her kunne finde ganske interessante Træk til Belysning af Forfatterens Samtid. — Mindetavle i Aarslev K.

T. Lillelund: **Danmarkes Kirke-Historie**, 1773, S. 194 f., 198 f., 206, 242. Kirkehist. Saml., 4. Rk., II, 1891—93, S. 583. Saml. til jydsk Hist. og Top., 3. Rk., VI, 1908—10, S. 396 f. R. Nielsen: Om Holbergs Kirkehistorie og

Theologie, 1867, S. 6—10. L. P. Borberg: Slægten Wedege i Danmark, 1919, S. 28. Jyske Saml., 5. Rk., III, 1937 f., S. 237—48.

Bjørn Kornerup.

Lillie, Joseph **Christian**, 1760—1827, Arkitekt. F. 20. Marts 1760 i Kbh. (Petri), d. 29. Jan. 1827 i Lübeck, begr. sst. Forældre: Snedkermester Georg Friedrich L. (ved Daaben **Jürgen Friderich Levin**) (ca. 1711—74) og Eva Schilds (Schills) (d. 1784, gift 1° med Fabrikant Nicolai Carsellius, d. 1757). Gift 1° 25. Juni 1784 i Kbh. (Trin.) med Rebekka Maria Clausen, f. 28. Nov. 1759 i Kbh. (Trin.), d. 31. Aug. 1797 sst. (Nic), D. af Traktør paa Tuborg Lorentz Nicolai **C.** (ca. 1725—ca. 94) og Arine Vogt (ca. 1736—1815). 2° med Julie Munie (Munier), begr. 21. Juli 1804 i Liibeck.

L. fik sin Uddannelse paa Kunstakademiet under **Harsdorff** og vandt 1779 den store Guldmedaille. 1783 blev han Informator ved Akademiets Bygningsskole og n. A. ansat som Inspektør ved det 1777 oprettede kgl. Møbelmagasin. Samtidig fortsatte han Faderens Virksomhed som Snedkermester. 1790 indrettede han nogle Værelser paa Christiansborg for Kronprins Frederik og blev s. A. udnævnt til Hofdekoratør. Han arbejdede ogsaa i samme Fag for private og har bl. a. skabt de smukke Interiører paa **Lise-lund** paa Møen for Amtmand de la Caimette. Egentlig Arkitekt-virksomhed har han ikke udøvet i Danmark; men efter at han 1799 som Fallent var flygtet til Liibeck, fik han der rig Lejlighed til at virke som Bygmester, hvorved han skaffede den saakaldte »Kopenhagener Stil« (**Harsdorffs** og **C.F. Hansens**) Indpas her og i de nærmeste Egne af Nordtyskland i Kappestrid med den fra Berlin (Schinkel) udgaaende Klassicisme. Han har bygget mange Patricierhuse i Liibeck og nogle Herregaardsbygninger i Omegnen, som **Schönfeld** i Mecklenburg og Gudow i Lauenburg. En Udnævnelse til Stadsbygmester i Liibeck, som han opnaaede 1813 under den franske Okkupation, fik ingen varig Betydning, da den kort efter bortfaldt.

Joachim v. Welck i **Zeitschr. des Vereins für lübeckische Geschichte und Altertumskunde**, XXVIII, 1935—36, S. 103—32, 303—41. Liselund, udg. af Foreningen af 3. Dec. 1892, 1918. L. Swane i **Architekten**, XXI, 1918—19, S. 69 ff.

Fr. Weilbach.

v. **Lilliencron**, se v. Liliencron.

Lillienchild, Carl Christian Hartvig, 1855—1925, Grosserer. F. 17. Maj 1855 i Odense, d. 7. Nov. 1925 i Kbh., begr. sst. (**Garn.**). Forældre: Ritmester, Kammerjunker, senere Oberst Carl Anthon

Frederik L. (1814—70) og Emma af Gyldenfeldt (1835—82). Gift 8. Sept. 1883 i Kbh. (Frue) med Alma Prior, f. 16. Okt. 1858 i Kbh. (Holmens), d. 18. Febr. 1922 sst., D. af Mægler Carl Ludvig P. (1827—1915) og Juliette Hansine Ludvigsen (1837—1906).

L. fik efter udstaaet Lærlingetid sin videre Uddannelse i J. P. F. Ekmanns Dampmølle og Kornforretning og hos Sthyr & Kjær, hvorefter han 1881 løste Grossererborgerskab og blev Medindehaver af det 1837 etablerede Kolonialfirma L. F. Mørch & Co. med Stifterens Søn Adolph Mørch som Kompagnon. 1904 udraadte sidstnævnte, hvorefter L. var Firmaets Eneindehaver til 1922, i hvilket Aar to nye Medindehavere indtraadte. Som Kolonialgrosserer var L. en solid Dygtighed, der med Flid førte Firmaets Omsætning betydeligt frem. Samtidig tog han i sine Manddoms-aar levende og ledende Del i det faglige organisatoriske Arbejde og virkede bl. a. stærkt for Dannelsen af Foreningen af Kolonial-Grossister i Kbh., for hvilken Forening han 1901 valgtes til Formand. 1905 blev han indvalgt i Grosserer-Societetets Komite og udførte som Medlem heraf et saa omfattende Arbejde, at hans Kolleger 1920 valgte ham til Formand, hvilket Hverv han dog kun bestred i to Aar, idet Sygdom i høj Grad medvirkede til, at han allerede 1922 trak sig tilbage. 1906—15 var han Medlem af Sø- og Handelsretten. — R. 1909. DM. 1917. K.² 1922. — Maleri af H. Vedel 1923 paa Børsen.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 260. Børsen 3. Marts 1912 og 8. Nov. 1925.

Jens Vestberg.

Lillienskiold, Peter Carl, 1767—1839, Søofficer. F. 29. Sept. 1767 paa Lilliendal, Øster Egesborg Sogn, d. 8. Juli 1839 i Fredensborg, begr. i Asminderød. Forældre: Kommandørkaptajn, Kammerherre Hans Gustav L. (1727—96, gift 2° 1769 med Mette Cathrine Bertelsen de Cederfeldt, 1746—70, gift 1° 1762 med Hofjunker Claus Caspergaard, 1738—65, 3° 1771 med Sophie Charlotte v. Heltzen, 1753—1834) og Elisabeth de Malleville (1740—68). Gift 16. Dec. 1799 i Kbh. (Holmens) med Pauline Lederer, f. 23. Marts 1776 i Aarhus, d. 14. April 1855 i Fredensborg, D. af Regimentsfeltskær, senere Justitsraad og russisk Livlæge Carl Friedrich L. (ca. 1728—1808) og Erika Hedevis Charlotte Neander (1738—1816).

L. blev Kadet 1782, Sekondløjtnant 1789, Premierløjtnant 1795, Kaptajnløjtnant 1801, Kaptajn 1808 og Kommandørkaptajn 1815. Efter forskellige Togter sendtes han 1798 med Fregatten »Freja« til Vestindien, hvor han afgik fra Fregatten for at overtage Kom-

mandoen i Skonnerten »Iresine«, med hvilken han 2. Juni 1799 havde en hæderfuld Kamp med en stor engelsk Kaperfregat »Experiment«. Som en Anerkendelse af sit Mod og Konduite ved denne Lejlighed fik han af Kongen en Æressabel, og senere prægedes en Medaille til Minde om Kampen. Ved sin Hjemkomst blev han 1800 Chef for Skonnerten »Svanen«, der efter at have været Tender for Kadetskibet sendtes til St. Petersborg med Depecher. Paa denne Rejse strandede Skonnerten 15. Aug. paa Øsel. Besætningen og Kanonerne blev bjærget, men Skibet blev Vrag. N. A. var han Chef for Defensionsfregatten »Hjælperen« i Slaget paa Reden 2. April, nordligst i den danske Linie, hvor han ved Kampens Slutning, da alle de danske Skibe var ødelagt eller trukket tilbage, bjærgede Fregatten ind paa Reden. Denne havde kun lidt ringe Skade og havde kun tre døde og tre saarede. Under Englændernes Angreb paa Kbh. Aug.—Sept. 1807 var L. Chef for Stykprammen »Hajen« og 1808—11 for forskellige armerede Skibe ved Kbh.s Defension. 1812 ansattes han som Inspektør ved Nyboders Drengeskole. Ved Reduktionen 1815 fik han sin Afsked fra Søetaten med fuld Gage i Pension og ansattes 1817 som Overlods paa St. Croix og Havnemester i Christianssted, og samtidig tillagdes der ham Kommandørs Karakter. Allerede n. A. forlod han Vestindien og vendte tilbage til Danmark. — Miniature.

J. P. With: Danske og norske Søheltes Bedrivter, 1819, S. 7. P. C. Bundesen: Mindeskrift for Slaget paa Reden, i Tidsskr. f. Søv., LXXII, 1901. Slægt hos Lengnick.

1 h. 1 opsee-Jensen.

Limbek. Af denne sønderjyske Adelslægt, der formenes at have Navn efter Byen Lembæk ved Rendsborg, kendes i Begyndelsen af 14. Aarhundrede tre Medlemmer, Ridderen Gotskalk L. (d. før 1335), Ridderen Markvard L. (nævnt 1313 og 44) og Otte L. (nævnt 1313). Den sidstnævnte var formentlig Fader til nedenn. Drost Nicolaus (Claus) L., kaldet Mulerch (d. ca. 1370), hvis nedenn. Søn Henneke L. (d. 1404) til Tørning og Gram var Fader til den ligeledes nedenn. Claus L. (d. før 1428) til Tørning. Ovenn. Ridder Gotskalk L. havde otte Sønner, af hvilke Emmeke L. (nævnt 1335—65) til Morkær (Strukstrup Hrd.) var Fader til Ridderen Hartvig L. (d. før 1423) til Jersøre; med hans Sønnesøns Søn Claus L. til Nebbe uddøde Slægten 1562.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 263—74; XXIII, 1906, S. 505; XXXII, 1915, S. 606.

Albert Fabritius.

Limbek, Claus (Nicolaus, Niels), kaldet Mulerch, d. ca. 1370, Drost. Fader: Otte L.(?). Gift med Ide.

C.L. kom ind i Danmark med Grev Gert, der brugte ham som en Slags Underbefalingsmand for hele Nørrejylland og gav ham Kalø Slot i Pant for 10 000 Mark Sølv. Efter Grevens Død sluttede C.L. sig 1343 til Valdemar (IV.) Atterdag, der straks gjorde ham til sin Hovedsmand paa Sjælland og n. A. endog til Drost. I den følgende Tid deltog han med Raad og Daad i Bestræbelserne for Sjællands og Lollands Generhvervelse; samtidig var han stadig Lensmand paa Kalø. Bl. a. gennem sine Børns Ægteskaber knyttedes han efterhaanden nøje til de førende jyske Stormands-slægter, til hvis kraftige Opposition mod Kongens Politik han tidligt sluttede sig. I Jydernes Opstande 1351—53 og 1357—60 deltog han paa ledende Plads; mellem Oprørene var han imidlertid stadig Drost og blev det atter efter den store Udsoning 1360. Hans Indflydelse var nu større end nogen Sinde. Som Drost var han stadig i Kong Valdemars Nærhed; han var en af Befalingsmændene paa Gotlandstoget 1361 og synes endog at have fulgt Kongen paa den lange Rejse til Kejser og Pave 1363; i disse Aars idelige Forhandlinger med Hansestæderne og andre Nabo magter var han selvskreven til at deltage. Til en kongetro Kancelli-embedsmand lod han sig dog ikke omskabe, og da den jyske Adel 1368 endnu en sidste Gang brød med Kongen, var han blandt dens Ledere. 6. Juli var han sammen med to afsine Sønner Hovedsmand paa Riberhus, sandsynligvis indsat dertil af de holstenske Grever. Men dermed forsvinder han; antagelig er han død meget snart efter. — Kun om de ydre Omrids i C. L.s Liv kan vi danne os et vist Begreb. Nerven i hans Politik, der synes at pege tilbage mod Christoffer II.s Dage, og endnu mere hans personlige Karaktertræk er os i Virkeligheden temmelig ukendte. Den ret rige holstenske Sagntradition er i saa Henseende for løs en Grund at bygge paa.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 271 f. C. E. F. Reinhardt: Valdemar Atterdag og hans Kongegjerning, 1880, S. 92, 128—30, 147—49, 162—64, 201—03, 206, 210, 215—18, 262, 264, 283, 290, 301, 308, 336, 360, 387, 392, 401, 416 f., 425, 475 f., 544, 576.

Henry Bruun

Limbek, Claus, d. ca. 1426, Adelsmand. Levede vistnok endnu 24. Febr. 1425, men var død 14. Aug. 1428. Forældre: Henneke L. (s. d.) og Hustru. Gift med en Datter af Johan Skarpenberg (s. d.) eller mulig med hans Enke, Fru Eibe.

C. L.s Hovedbesiddelse var Tørning Vest for Haderslev; om

han havde denne Gaard i Eje eller blot som Pantelen, synes at have været omstridt. I Kampen om Sønderjylland stod han op-
rindelig paa dansk Side. 1407 solgte han Trøjborg Gods til Dron-
ning Margrete, der pantsatte det til Ribebispen og lagde det under
Viborg Landsting; ligeledes solgte han hende Skinkelborg i Sten-
derup Sogn. 1411 betegnes han som Kong Eriks Raad og Mand.
Senere forlenedes han med Øerne Sild og Før, ligesom han en
Tid havde Salling i Pant, utvivlsomt efter Johan Skarpenberg.
Ca. 1418 kom han imidlertid i skarp Konflikt med Kongen, og en
Afgørelse af Stridspunkterne, som blev truffet paa et Rigsraads-
møde i Assens n. A., overholdtes ikke. Erik beskyldte ham nu for
Forræderi og begyndte at fratage ham hans Len; tilmed fornær-
mede han ham personligt ved at paastaa, at han ikke var Henneke
L.s Søn. I Foraaret 1421 stævnedes han for Rigsraadet; han mødte
ikke, men indfandt sig i Stedet ukaldet ved Fredsmødet ved Femern-
sund, hvor han tilbød at underkaste sig Voldgift af en uvildig
Fyrste »paa denne Side af Rhinen«. Da Kongen ikke kunde accep-
tere denne Løsning, opsagde C. L. ham Raad, Mandskab og
Tjeneste; han sluttede sig derefter aabenlyst til de holstenske Gre-
ver og modtog af dem Pantebrev paa Gram, Hviding, Frøs og
Kalslund Herreder, det senere Tørninglen. I de følgende Aar
modstod C. L. paa Borgen Tørning med Støtte fra Grev Henrik
gentagne danske Belejringer; ved et Forlig 1. Jan. 1423 fastsattes
det, at saavel Tørning som de danske »Bulværker« foran den indtil
videre skulde blive staaende. Stridens videre Udvikling kendes ikke.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 273. *Jahrbücher für die Landes-
kunde Schlesw., Holst. und Lauenburg*, IX, 1867, S. 252—56. *Dsk. Mag.*,
5. Rk., II, 1889—92, S. 108—19. Kr. Erslev: Erik af Pommern, 1901, S. 67 f.

Henry Bruun.

Limbek, Henneke, d. 1404, Adelsmand. D. ved Suderhamme
4. Aug. 1404, begr. i Dominikanerkirken i Meldorf. Forældre:
Claus L. (d. ca. 1370, s. d.) og Hustru. Gift med Jutta, d. tid-
ligst 1427.

H. L. indtog gennem hele sit Liv en meget stærk Stilling i Ribe-
egnen og den derved nærmest liggende Del af Sønderjylland. 1368
var han sammen med Faderen Hovedsmand paa Riberhus og stod
da paa de holstenske Grevers Side mod Valdemar (IV.) Atter-
dag; ved samme Tid sad han ogsaa inde med Tørning Vest for
Haderslev, og her modstod han 1372 et Angreb af Kongen saa
længe, til Holstenerne undsatte ham. N. A. optoges han i Freden
med Valdemar; efter dennes Død sluttede han sig først til Meck-

lenburgerne, men gik dog hurtigt over til Dronning Margrete, hvad der medførte, at han mistede Tønder Slot, som han havde haft i Forlening af Hertug Henriks Enke. Til Gengæld fik han des fastere Fod i Kongeriget; senest 1378 var han atter Lensmand paa Riberhus, som han siden beholdt; desuden fik han hele Varde Syssel i Pant og købte forskelligt Gods paa samme Egn. 1388 stiftede han et Alter i Ribe Domkirke. Efterhaanden fornyede han imidlertid sine Forbindelser med Slesvig, hvor Grev Gerhard (VI.) nu var Hertug; af denne fik han 1394 Gram Herred, hvori **Tørning laa**, som Pantelen. Ved Hertugens Side fandt han sin Død i Kampen mod Ditmarskerne.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 272 f. *Jahrbücher für die Landeskunde Schlesw., Holst. und Lauenburg*, IX, 1867, S. 244—51. J. Kinch: *Ribe Bys Hist.*, I, 1869, S. 236—39, 245—51. *Kr Erslev (Henry Bruun*)*.

Linck, Helge Ejnar, f. 1878, Forfatter, Journalist. F. 23. Sept. 1878 i Kbh. (Johs.). Forældre: Skræddermester Carl Wilhelm L. (ca. 1816—87) og Josefine Wilhelmine Kirkmann (1835—1900). Gift 1° 6. April 1906 i Kbh. (b. v.) med Betty Kristine Petersen, f. 2. Okt. 1879 i Kbh. (Johs.), d. 26. Febr. 1924 paa Frbg., D. af Arbejdsmand Christian P. og Emilie Vilhelmine Scharling. Ægteskabet opløst. 2° 9. Juli 1925 i Hammelev, Gram Herred, med Emma Sofie Daltoft, f. 19. Jan. 1879 i Kbh. (Fødsst.), D. af Tømrermester Søren Hansen (1849—1913; Navneforandring til D. 31. Marts 1911) og Caroline Petersen (f. 1851).

L., der efter Konfirmationen kom i Købmandslære i Løgstør, men derfra en kort Tid paa Vesterbro Seminarium, begyndte allerede her at skrive i forskellige Blade og gik snart helt over til **Journalistik**: først i »Aftenbladet« og »Klokken 12«, 1906—19 i »København« og derefter i »B.T.«. Var endvidere i en Del Aar Redaktør af Tidsskriftet »Sund Sans« og Medarbejder bl. a. ved »Vore Damer«, »Vore herrer«, »Hus og Hjem«, »Klods Hans«, »Pressens Magasin«, »Svømmøllen«, »Tidens Kvinder«, »Ugebladet«, »Verden og vi« o. fl. andre Ugeblade. Hans Speciale har stadig været Serier i Samtale- eller Brevform med Typer fra Folkets bredeste Lag, belyst fra alle Sider med frisk og frodig Sans for jævne Menneskers Forestillingskreds og Udtryksmaade og med behændig Skiften mellem Humor, Hjertevarme og Satire. Flere af disse Serier er siden udgivet i Bogform: »Hansens samlede Værker« (1912) og »Fru Hansens og Fru Petersens Samtaler« (1913), »Direktør Arthur Konradsen«, 1.—6. Samling (1916—19), »Madam Larsens Breve« (1918) og »Hvilstrup og Co.« (1928) fra Tiden hen-

holdsviis ved »København«, »Vore Herrer«, »Verden og vi« og »B.T.«. Andre Skildringer af københavnsk Smaaaborgerliv er bl. a. »Oste-Petersens Familieliv« (1911) og »Kapelvej 101« (1917). Endelig har L. faaet to Lystspil med samme Milieu opført: »Søren Frisk« 1913 paa Frbg. Teater og »Sæsonarbejderen« 1926 paa Nørrebro Teater.

Dansk Forfatterforening 1894—1919, 1919. B.T. 2. Jan. s. A.

Carl Dumreicher.

Linck, Olaf, f. 1874, Journalist, Forfatter. F. 28. J uni 1874 i Kbh. (Johs.). Broder til Helge L. (s. d.). Gift 15. Maj 1898 i Kbh. (Johs.) med Sofie Eline Marie Jensen, f. 25. Juli 1876 i Kbh. (Johs.), D. af Skomagermester Peter J. (1850—1935) og Inger Mathilde Therkelsen (1847—1936).

L. gennemgik Hærens Elevskole, men afbrød tidligt Militær-uddannelsen og tog Ansættelse som Forvalter hos Firmaet Hassel & Teudt. Lysten til journalistisk Virksomhed knyttede ham til det konservative Dagblad »Vort Land« fra 1900, og han virkede her til 1913, fortrinsviis beskæftiget med filantropiske og sociale Emner, men ogsaa benyttet som rejsende Medarbejder. Fra 1913 var han ansat ved »Berlingske Tidende« og 1924—25 ved »Nationaltidende«. Virksomheden som rejsende Journalist blev efterhaanden det væsentlige, og han foretog flere store Rejser i alle Verdensdele som Korrespondent for danske og udenlandske Blade. Bl. a. foretog han en Forskningsrejse til Zululand 1921 og opholdt sig 1925 blandt Sioux-Indianerne, 1926 blandt Battaker og Atsjinesere. Resultaterne af Rejserne nedlagdes i en Række Bøger, hvoraf flere beskæftiger sig med Danske i Udlandet, saaledes »Danskere under Sydkorset« (1921), »Danskere under Stjernebanneret« (1922), »En Dansker i Østen« (1927), der skildrer Storkøbmanden og Legatstifteren Laurits Andersens Livs Eventyr. I en Række Ungdomsbøger har han yderligere frugtbargjort sine Rejser. Flere af hans Bøger er oversat til fremmede Sprog. L.s litterære Produktion fornægter ikke sin nære Tilknytning til Journalistikken, som stadig har haft hans største Interesse. Af hans mange Bøger maa ogsaa nævnes »Den store Børneven« (1928, om Einar Holbøll) og »H. N. Andersen paa Rejse« (1938); i sidstnævnte gives en Karakteristik af H. N. Andersens Forhold til hans undergivne og Meddelelser om hans Uddannelsesmetode. 1916—17 var L. Forstander for den af ham oprettede Svagbørnsskoloni paa Søholt paa Mols. — Pastel af en amerikansk Kunstner 1922, Maleri af Ingrid Linck, Tegning af Gerda Ploug Sarp, alt i Familieej.

Georg Nygaard.

Lincke, Andreas Frederik, 1819—74, Musiker. F. 19. Febr. 1819 i Kbh. (**Garn.**), d. 14. Okt. 1874 sst. (**Garn.**), begr. sst. (**Garn.**). Forældre: Militærmusiker Johan Frederik Wilhelm L. (1790—1854) og Ane Marie Clausen (1793—1863). Gift 1° 27. Juni 1843 i Aarhus med Carolina Charlotte Nicoline Christine Petersen, f. 11. Febr. 1823 i Aarhus, d. 14. April 1844 i Kbh. (**Garn.**), D. af Stabstrompeter Johan Frederik P. (1793—1849) og Elise Kirstine Lindholm. 2° 29. Juni 1852 i Aarhus med Amalia Maria Petersen, f. 27. Juni 1834 i Aarhus, d. 4. Marts 1915 i Kbh., Søster til 1. Hustru.

L. lærte at spille Klarinet og kom som ung ind ved jyske Regiments Musikkorps, hvorfra han ved dets Nedlæggelse 1842 gik til Livgarden. Men han beherskede ogsaa Violinen, og i mere end tyve Aar var han Førsteviolinist i H. C. Lumbyes Orkester. Her indtog han en betroet Post og udfyldte den med sit musikalske Talent og sine ualmindelige teoretiske Kundskaber saa godt, at han i Lumbyes Forfald var selvskreven til at vikariere. Ogsaa fra anden Side havde man Øjnene aabne for L.s Evner, og han knyttedes i Høedts Hofteatersæson 1855—56 som Kapelmester til det succesrige Foretagende. 1864 kom det til et Brud mellem Lumbye og L., og i sine sidste Leveaar havde L. kun i kortere Perioder fast Ansættelse, saaledes 1865 og 71 som Musikdirektør i Göteborg og Stockholm. Som Komponist og Arrangør indtog L. en fremskudt Position i dansk Musikliv og fortjener fuldt ud den Yndest, han opnaaede ved sine Danse og Marcher, hvoraf mange er trykt. Ogsaa i større Former gjorde han sig fordelagtigt gældende og aftvinger Respekt for Balletmusikken til Bournonvilles »Den alvorlige Pige« (1856), »Pontemolle« (med V. C. Holm 1866) og til Finalen af »Fjernt fra Danmark« (1860). Hans Arrangementstalent blev der navnlig lagt Beslag paa fra Casino, og for Scenen i Amaliegade tilrettelagde han Musikken til Vaudevillerne »Et enfoldigt Pigebarn«, »Gamle Minder«, »Halvdelen hver«, »For Alvor« m. fl. Nævnes maa endnu hans udmærkede »8 Violin-etuder« (udg. af E. Singer 1888), der den Dag i Dag er et paa-skønnet Studieværk. — Krigsraad 1865. — Træsnit 1874 efter Fotografi.

Søndagsposten 8. Nov. 1874. G. Skjerne: H. C. Lumbye, 1912.

Nils Schiørring.

Lincke, Valdemar Christian, f. 1869, Operasanger, Sangpædagog. F. 14. Febr. 1869 i Kbh. (**Garn.**). Forældre: Guldmedemester Carl Christian Frederik L. (1830—1909) og Alma Marie Alvilda

Steenstrup (1849—1924). Gift 18. Maj 1894 i Kbh. (Holmens) med Violinistinden Mary Amalie Albertine Soyer, f. 28. Okt. 1869 i Aarhus, D. af Klubvært, senere kgl. Mundkok Philip Joseph S. (1830—1904) og Karen Marie Albrethsen (1832—1913).

L. viste allerede i sin Skoletid musikalske Anlæg og fik tidligt Undervisning paa Klaver. Det faldt dog naturligt, at han efter endt Skolegang kom i Guldsmedelære hos Faderen og stod seks Aar i Lære. Men samtidig fortsattes Klaverstudierne, nu hos **Olivo** Krause, og han kunde som **syttenaarig** optræde **offentligt**. Af Krause fik L. imidlertid det Raad at lade sin udmærkede Basbaryton uddanne, og efter at han 1887 var kommet paa Det kgl. Musikkonservatorium, blev Sangstudierne hos Carl Helsted de vigtigste; allerede 1889, endnu som **Konservatorieelev**, debuterede han i Koncertforeningen og lod sig tillige høre i Musikforeningen og Cæciliaforeningen. Sin første selvstændige Koncert gav han 1891 og sattes efter den vellykkede Prøve paa sine Evner i Stand til at studere hos Devillierz i Paris. 1892 debuterede han paa Det kgl. Teater som Landgreven i »**Tannhäuser**« og gjorde til sin Afgang 1903 fortræffelig Fyldest i en lang Række Partier som Mefistofeles i »**Faust**«, Leporello, **Alma-viva**, Sarastro, Ramphis i »**Aïda**«, Kongen og Herolden i »**Lohengrin**«, Pogner i »**Mestersangerne**« o. s. v. Jævnside med Teaterarbejdet havde L. fortsat sine Studier i Udlandet og lagt Grunden til den omfattende pædagogiske Virksomhed, der er kommet til at udfylde Størstedelen af hans Liv, og hvortil hans alsidige musikalske Uddannelse og kunstneriske Begavelse i saa høj Grad har gjort ham skikket. Fra 1901 har han været Lærer ved Konservatoriet og har her og privat uddannet en Række af vore mest ansete Sangere som Niels Hansen, Carl Madsen, Astrid Elsted, Holger Bruusgaard, Ely Hjalmar, Poul **Wiedemann**, Holger Byrding o. a. Han har sammen med S. Levysohn udgivet to Hæfter Operaarier. — R. 1929.

Nils Schiørring.

Lind, Navnet paa flere danske Slægter, af hvilke her skal nævnes en Præste- og **Landmandsslægt**, hvortil hører Christian L. i Aarhus, hvis Søn Sognepræst i Eltang Knud Peter L. (1769—1833) var Bedstefader til Landinspektør Janus **Balthasar** Krarup L. (1841—1917) og til Sognepræst i Hammer Knud Peter L. (1845—1932); af disse var Landinspektøren Fader til nedenn. Botaniker, Apoteker i Viborg Jens L. (f. 1874). — En i Egnen omkring Kolding udbredt Bondeslægt L. føres tilbage til Gaardejer Oluf Hansen (ca. 1726—77) i Dalby, som **maaske** var Søn af Bonden Hans Olufsen (—1714—) i Fjelstrup. Oluf Hansen var Bedste-

fader til Gaardejer paa Lindgaard, Dalby Sogn, Johannes Hansen L. (1794—1860), hvis Sønnesøn er nedenn. Tandlæge Gustav Johannes L. (f. 1886). — Navnet L. føres ogsaa af jyske og fynske Væbnere omkring 1400, om hvis Slægtforhold dog intet nærmere er bekendt.

Chr. Krarup: Stamtavle over Efterkommere af Christian Krarup til Dejbjerglund, 4. Udg., 1915, S. 12 f., 47; 5. Udg., 1933; S. 16, 136—39. — G. Lind: **Familien Lind**, 1905. Albert Fabritius.

Lind, Gustav Johannes, f. 1886, Tandlæge. F. 20. Dec. 1886 paa Meyersminde ved Kolding. Forældre: Gaardejer Johannes Hansen L. (1846—1929) og Bodil Marie Brems (f. 1852). Gift 19. Sept. 1919 i Hillerød med Tandlæge Helene Elisabeth Hansen, f. 28. Marts 1891 i Randers, D. af Sagfører Hans Marinus H. (1862—1929) og Mathilde Henriette Elisabeth Petersen (1863—1903).

L., der hører til en nordslesvigsk Storbondeslægt, fik sin Skoleuddannelse i Latinskolen i Kolding, hvis Rektor, Sigurd Muller, vakte hans Interesse for Kunst og Litteratur. Faderens historiske Interesser gik over til Sønner, der allerede som nittenaarig udgav Slægtbogen »Familien Lind« (1905). L. tog Tandlægeeksamen 1908 og blev straks ansat som klinisk Assistent i Kbh., kort efter i Amsterdam. Efter et kortere Studieophold i London tog han til Amerika, studerede et Aars Tid ved Pennsylvania Universitet og kom der i personlig Forbindelse med en stor Del af dette Lands førende Mænd inden for den moderne Tandlægevidenskab. Her afsluttede L. sine Universitets-Studier 1910 med Doktorgraden (Dr. chir. dent.). Efter sin Tilbagekomst til Europa studerede L. i Berlin **dentomaxiliær** Ortopædi og tog 1911 den hollandske Tandlægeeksamen ved Rigsuniversitetet i Utrecht, hvorefter han nedsatte sig som praktiserende Tandlæge i Amsterdam. Paa Grund af sin faglige Dygtighed, som han yderligere udvidede paa Studierejser rundt om i Europa og gennem personlige Forbindelser med næsten alle de førende Mænd inden for Faget, skabte L. sig her i Løbet af faa Aar en stor og anset international Praksis, der har gjort hans Navn kendt langt uden for Hollands Grænser. Han fortsatte samtidig sine videnskabelige Undersøgelser og skrev et aneligt Antal Artikler i hollandske og udenlandske Fagtidsskrifter. Emner for hans Undersøgelser har bl. a. været Kæbeanomalierne og Forebyggelse af Tandsygdomme. L.s Evner som Organisator i Forbindelse med hans Sprogkundskaber førte ham tidligt frem i fagligt Organisationsarbejde, og en lang Række fremtrædende faglige Tilidshverv har været ham betroet: Formand for Amsterdams Tand-

lægeforening 1915—17, Stifter af og Formand for det hollandske tandlægevidenskabelige Bibliotek 1917—19, Formand for European Orthodontological Society 1914—22, Formand for Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen 1923—29. L.s Kendskab til hollandske Forhold og hans Forbindelser med mange af dette Lands ledende Personligheder medførte, at han 1929 tog Initiativet til Dannelsen af Foreningen Dansk Samfund i Holland. Lige fra Foreningens Oprettelse har han været Bestyrelsens Formand og som saadan været Lederen, der har forstaaet at samle Danske og Hollændere, dels til de regelmæssige Foredrag over danske Emner, der afholdes hver Vinter, dels til Foreningens Aftenkursus i dansk Sprog og Litteratur ved Universitetet i Amsterdam. Et betydningsfuldt Resultat af L.s personlige Arbejde til Fremme af Kendskabet til dansk Sprog og Aandsliv i Holland er Oprettelsen af Dansk Samfunds Bogsamling, Bibliotheca Danica, der findes i Universitetsbiblioteket i Amsterdam og med sine ca. 8000 Bind er en af de smukkeste og mest righoldige danske Bogsamlinger uden for Nordens Grænser. — R. 1926.

G. Lind: Familien Lind, 1905, S. 68. *Danmarksposten* Okt. 1922 og Dec. 1936. *Politiken* 6. Aug. 1927 og 20. Dec. 1936. *Kolding Folkeblad* 3. Febr. 1930. *Fyns Tid.* 9. Okt. s. A. *Jydske Tid.* 22. Aug. 1937.

A. Kamp.

Lind, Hans Daniel, 1847—1924, Præst, historisk Forfatter. F. 17. Juli 1847 i Kbh. (Holmens), d. 25. Jan. 1924 sst., begr. i Skelby ved Næstved. Forældre: Snedkermester ved Orlogsværftet, senere Krigsraad Hans Wilhelm L. (1800—74, gift 1° med Jacobine Montine Ravn, 1799—1843) og Jensine Caroline Brabrand (1817—51, gift 1° 1836 med Skræddersvend Christian Holm, 1803—tidligst 47; Ægteskabet opløst). Gift 26. April 1876 i Kbh. (Johs.) med Andrea Rigmor Dora Evers, f. 30. Okt. 1854 i Kbh. (Trin.), d. 29. Marts 1929 sst., D. af kgl. Fuldmægtig i Postvæsenet, senere Kammerassessor Christian Lauritz E. (1817—1900) og Christiane Margrethe Georgine Klewing (1834—85).

L. blev Student 1865 fra v. Westens Institut og teologisk Kandidat 1871. 1874 beskikkedes han til Kateket ved St. Johannes Kirke i Kbh. og 1876 tillige til konst. Præst ved Ladegaarden, indtil han 1879 blev Sognepræst i Søby paa Ærø, hvorfra han 1887 forflyttedes til Rynkeby og Revninge paa Fyn og derfra 1898 til Skelby-Gunderslev paa Sjælland, hvor han virkede til 1920. Hans Fødsel og Opvækst i Nyboder og hans Besøg paa Faderens Arbejdssted, Orlogsværftet, vakte tidligt hans Interesse for marine-

historiske Forskninger, som har sat Frugt i forskellige Skrifter, der alle vedrører Søetaten i det 16. og 17. Aarhundrede, nemlig: »Ny-boder og dets Beboere, især i ældre Tid« (1882), »Kong Kristian IV. og hans Mænd paa Bremerholm« (1889), »Kong Frederik III.s Sømagt« (1896) og »Fra Kong Frederik II.s Tid« (1902), der alle er udkommet med Støtte af Marineministeriet og er udarbejdede efter omfattende Arkivstudier, hvorfor de har stor Betydning som Kildeskrifter. L. har tillige skrevet talrige Artikler, der særlig omhandler Søetatens Historie i samme Tidsrum, i »Museum«, »Tids-skrift for Søvæsen«, »Fra Arkiv og Museum«, »Historiske Meddelel-ser om Kbh.«, »Præstø Amts Aarbog« m. fl. Forarbejderne til en Fortsættelse af hans tre Hovedværker, »Søetatens Officerer under Kong Kristian V.«, findes i Manuskript i Rigsarkivet. Desuden har han skrevet nogle religiøse Smaafortællinger. L. var en meget flittig og grundig Forsker paa det særlige Felt, som han tidligt havde valgt sig, og hvor han fortsatte med stor Forstaaelse og usvækket Interesse til sin Død. — R. 1921. *Th Topsøe-Jensen.*

Lind, Jens, f. 1874, Botaniker. F. 1. Marts 1874 i Nykøbing M. Forældre: Landinspektør og Branddirektør, sidst i Skive, Janus Balthasar Krarup L. (1841—1917) og Christine Marie Begtrup (1846—1922). Gift 1° 24. Okt. 1908 i Kbh. (Marcusk.) med Hedevig Harder, f. 22. Juli 1880 i Skive, D. af Købmand Ferdinand Adolph H. (1843—1908) og Mathilde Larsenia Bjørn (1851—1932). Ægteskabet opløst 1923. 2° 16. Jan. 1927 i Østbirk med Gunild Helga Agnete Koed, f. 18. Marts 1895 i Skørping, D. af Sognepræst Frederik Hansen K. (1858—98) og Hansine Jacobine Caroline Pødenphant (f. 1863).

L. blev cand. pharm. 1896 og var ansat paa forskellige jyske og 1907—12 paa københavnske Apoteker. Han havde tidligt faaet Interesse for Botanik, og den samlede sig efterhaanden om Snylte-svampene, hvis Naturhistorie og Forekomst her i Landet bød ham et rigt Arbejdsomraade. Hans første lille Afhandling derom er fra 1902, og den fulgtes snart af flere, hvoraf et Par, hvori han beskriver nye danske og udenlandske Arter, optoges i det fornemme Tids-skrift »Annales Mycologici« (1905—08). Derved tiltrak han sig udenlandske Forskeres Opmærksomhed, og den ansete svenske Mykolog G. Lagerheim indbød ham til et rent privat Kursus ved Stockholms Högskola i Sommeren 1905, der resulterede i en Afhandling om Slægten Gloeosporium (Arkiv for Bot., VII, 1908). Efter at være flyttet til Kbh. paatog L. sig at bearbejde de Smaa-svampe (Micromycetes), der var samlet under Roald Amundsens

»Gjøa«-Ekspedition og under Danmark-Ekspeditionen (publiceret henholdsvis i Vid. Selsk. Skr., Kria. 1909 (1910) og i Medd. om Grønl., XLII, 1910). Hans vigtigste Arbejde fra denne Periode er dog det store Værk »Danish Fungi, as represented in the herbarium of E. Rostrup« (1913), der er en kritisk Fortegnelse over Rostrups efterladte Svampesamling, som indeholdt omkring 30 000 Eksemplarer repræsenterende ikke mindre end 3324 Arter, af hvilke en Del beskrives som nye. Efter Rostrups Død blev L. en meget benyttet Konsulent i Plantesygdomme for Havebrugere. Hans botaniske Kendskab til Skadesvampene og hans farmaceutiske til Kemikalier satte ham i Stand til at belære Havebrugere om den mest praktiske Maade at bekæmpe Plantesygdomme med Kemikalier, hvad der dengang var noget nyt, og han var den første, der anbefalede at behandle Frugttræerne ved Sprøjtning om Vinteren. Da Statens plantepatologiske Forsøg blev organiseret under F. Kølpin Ravns Ledelse, blev L. hans Assistent, en Stilling, han beklædte til 1917. Hans Artikler og Afhandlinger fra disse Aar er meget talrige. Han var Ravns Medarbejder i flere vigtige Forsøg og hans Medforfatter af Afhandlinger om den saakaldte »Stikkelsbærdræber« (1908), om Forsøg med Midler mod Byggets Stribesygge (1918), selv skrev han bl. a. om »Berberisbusken og Berberisloven« (1915), »Hundegræs-Bakteriosen« og »Forsøg med Midler mod Hvedens Stinkbrand« (begge 1917). Den førstnævnte Afhandling er en interessant historisk Fremstilling af Striden om Berberisssens Skadelighed og vidner om L.s store Interesse for historiske Emner, specielt saadanne, der vedrører Farmacien og Lægeplanter. En hel Række af hans Artikler handler derom, saaledes af de større: »Vore gamle Urtebøger« (1916), »Om Lægeplanter i danske Klosterhaver og Klosterbøger« (Kbh. 1918), hvori han bl. a. søger at identificere de af Henrik Harpestreng omtalte Planter, om Meldrøjer og Kriblesygge (1913), Misteltenen (1917) m. fl. I andre slog han i Krigsaarene kraftigt til Lyd for Dyrkning af Lægeplanter og Indsamling af indenlandske.

1919 overtog L. Apoteket i Østbirk og 1926 St. Mathias Apotek i Viborg. Han ophørte dog ikke derfor med videnskabeligt Arbejde. Han besvarede saaledes en af Vid. Selsk. udsat Prisopgave om det danske Markukrudt, og hans og Knud Jessens Besvarelse af den samme Opgave blev senere sammenarbejdet til det store Værk »Det danske Markukrudts Historie« (Vid. Selsk. Skr., VII, 1922—23). Desuden har han i det sidste Decennium skrevet flere store Afhandlinger om arktiske **Micromyceter**, indsamlede af danske Ekspeditioner til Grønland og af norske til Svalbard og Novaja

Semlja samt under hans egen Rejse i det nordlige Sverige 1930. Han har undersøgt Botanisk Museums store arktiske Herbarium af Blomsterplanter for Snyltesvampe og paa dem gjort en rig Høst, der er Basis for hans sidste Afhandling »Studies on the geographical distribution of arctic circumpolar *Micromycetes*» (Vid. Selsk. Biol. Medd., XI, 1934). Denne og en tidligere Afhandling med omtrent samme Titel (sst., VI, 1927) viser, at han har søgt at naa til en dybere Forstaaelse af de arktiske Svampes Naturhistorie og Udbredelse, saavel geografisk som med Hensyn til deres Forekomst paa forskellige Værtplanter, deres Spredningsveje og deres Forhold til de paa samme Værtplanter i tempererede Egne snyltende Arter.

Carl Christensen: Den danske bot. Litt. 1880—1911, 1913, S. 224 f. med Tillæg i Bot. Tidsskrift. Johannes Caroc: Slægten Begtrup, 1932, S. 119 f.

Carl Christensen.

Lind, Laurids, 1700—38, Rektor. Døbt Nov. 1700 i Roskilde, begr. 30. April 1738 i Holbæk. Forældre: Hører, senere Konrektor, Magister Steen L. (1644—1723) og Kirstine Runchel. Ugift(?).

Efter at være blevet Student 1717 fra Roskilde tog L. L. 1718 Baccalaureusgraden og 1722 Magistergraden, kom 1723 paa **Elers'** Kollegium og var i en Del Aar Privatlærer. 1734 blev han Rektor i Holbæk. Hans Navn er knyttet til den af ham udgivne Fortegnelse over Bøgerne i Karen Brahes Bibliotek i Odense, »Det danske Bibliotek« (1725), som delvis allerede var udarbejdet af Professor Jacob Bircherod, men nu suppleredes og forsynedes med biografiske Oplysninger om Forfatteren af L. L. Fortegnelsen er stadig den eneste trykte, der haves over dette kostbare Bibliotek; trods sine store Mangler har den i Tidernes Løb været et ikke uvæsentligt Hjælpemiddel til dansk Litteraturhistorie.

Odense Skoleprogram, 1857, S. 6 ff., 13, 93. Nord. tidsskrift for bok- & biblioteksväsen, VI, 1919, S. 171, 179 f., 184. *A. Jantzen (R. Paulli*)*.

Lind Pedersen, **Marius** Rasmus, 1860—1913, Husmandsfører. F. 11. Aug. 1860 i Tilst, d. 17. Jan. 1913 i Aarhus, begr. sst. Forældre: Gaardejer Niels Pedersen (1819—76) og Mette Marie Nielsdatter (1824—85). Navneforandring 26. Juli 1905. Gift 19. April 1887 i Randers med Kirstine Hansen, f. 11. Marts 1867 i Viby ved Aarhus, D. af Gaardejer, senere Folketingsmand Hans Peter H. (1839—1905, gift 1° 1860 med Kirstine Hansdatter, 1830—62) og Ane Würgler (1847—96).

L. havde i sin Barndom Lyst til Landvæsen, men et Fald paa

Isen under Skøjteløb medførte en Sygdom, der en Tid holdt ham borte fra alt legemligt Arbejde, og han bestemte sig da til at gaa Lærervejen. I en ung Alder kom han paa Gedved Seminarium, hvor han tog Lærereksamen 1882. En kort Tid var han Lærer ved Klank Højskole, senere Kordegn ved St. Mortens Kirke i Randers, 1886 blev han Andenlærer i Kristrup og 1890 Lærer i Sivested ved Grenaa, hvor han tog ivrig Del i Ungdoms- og Foredragsarbejdet. 1896 flyttede han til Enslev ved Randers som Enelærer. Baade han og hans Hustru var stærkt optaget af politiske og sociale Spørgsmaal, og efterhaanden samlede Hjemmets Interesse sig om Husmandssagen. L. gik ind i Bevægelsen, grebet af Tanken om at højne Husmandsstanden aandeligt, kulturelt og økonomisk. Han rejste ud og holdt Foredrag om Dagen, ledede Husmænds og Husmandskoners Rejser paa Randerseggen og var i nogle Aar et virksomt Medlem af Foreningen af jyske Landboforeningers Udvalg for Husmandsbrug. 1900 maatte han underkaste sig en farlig Operation, som i to Aar bandt ham til Sygelejet, men da han atter blev rask, kastede han sig med ny Iver ind i Arbejdet for at organisere Husmandsbevægelsen i den nordøstlige Del af Randers Amt. En Tid redigerede han »Husmandshjemmet«, indvalgtes 1905 i Styrelsen for De samvirkende jyske Husmandsforeninger og overtog n. A. Posten som Sekretær i Samvirksomheden. I denne Egen-skab udførte han et stort og stærkt paaskønnet Arbejde, men da dette blev mere og mere krævende, opgav han sit Embede og flyttede til Aarhus som Leder af et fast Sekretariat, og her virkede han fra 1910 til sin Død. L. var en stilfærdig, villiefast Mand med en ideel Indstilling over for Husmandsbevægelsen, og han blev Hovedmanden i det vidt forgrenede Arbejde med Organisationen af den jyske Husmandsbevægelse. En Mindesten paa hans Grav, rejst af De samvirkende jyske Husmandsforeninger, bærer Indskriften »Jyske Husmænds gode Talsmand«.

Jens Damsgaard: Den moderne Husmandsbevægelse, 1916, S. 107 f. P. Jepsen: Husmandsbevægelsens Historie, 1927, S. 100, 109 f. *Ole A A*

Lindahl, Hans Peter Sophus, 1849—1935, Medaillør og Gravør. F. 13. Marts 1849 i Køge, d. 17. Okt. 1935 i Kbh., begr. i Brønshøj. Forældre: Farver Christian Gotthelf L. (1814—85) og Elise Margarethe Larsen (1825—96). Gift 5. Nov. 1880 i Kbh. (Johs.) med Louise Caroline Petersen, f. 20. Juni 1857 i Kbh. (Helligg.), D. af Proppekskærer Peter P. (1818—72) og Sidse Marie Mathiesen (1822—64).

L. besøgte Teknisk Skole 1863—64, gik derefter paa Kunst-

akademiet og uddannedes samtidig som Gravør hos J. S. C. Danielssen. Ved Beskæftigelse hos Medailør Harald Conradsen fik han tillige Interesse for Medailørkunsten. Hans første Medaillearbejde var en **Præmiemedaille** til det bergensiske Landhusholdningsselskab (1876). Med ministeriel Understøttelse rejste han 1878 paa Studier til Paris, og med Understøttelse fra det Reiersenske Fond rejste han 1891 til Tyskland og Østrig. **L.**, der fra 1891 til 1931 udstillede paa Charlottenborg, var meget produktiv baade som Gravør og Medailør. Af hans talrige Medaillearbejder skal nævnes **Forside-stemplerne** med Frederik **VIII.s** og Christian X.s Portræthoveder til Medaillerne for Druknedes Redning og Ingenio et arti, Medaillen over den frivillige Selvbeskatning (1891), N. J. Fjord Plaketten (1920), Geografisk Selskabs Medailler til Minde om Hans Egede (1921) og om »Galathea«s Jordomsejling (1924). — Kgl. Hofgravør 1894. — R. 1916. DM. 1933. — Selvportræt, **Bronzeplakette** 1929.

Numismatisk Forenings Medlemsblad, XIV, Febr. 1936. *Georg Galster*.

Lindberg, Jacob Christian, 1797—1857, Præst. F. 14. Jan. 1797 i Ribe, d. 10. Dec. 1857 i Lille Lyngby, begr. paa Frbg. Forældre: Residerende Kapellan ved Ribe Domkirke og Sognepræst i **Sem** Niels L. (1758—1830) og Anna Magdalene Jacobsdatter (1766—1840). Gift 7. April 1826 i Kbh. (Frels.) med Anna Cathrine Elisabeth Hansen, f. 1. Jan. 1805 i Kbh. (Frue), d. 5. Dec. 1866 paa Frbg., D. af Destillatør og Brændevinsbrænder Jens Peter H. (Thøyring) og Elise Christiane Jørgensen (ca. 1778—1831, gift 2° 1817 med Kontrollør Simon Simonsen, ca. 1769—1821).

Fra Faderen havde L. sin Kæmpeskikkelse, sin Trang til at stride for den svages Ret og sit stærke Sind. Han blev Student 1815 fra Ribe. Som ung Rus hørte han s. A. den da embedsløse og forkætrede Grundtvig prædike, og dermed var hans Livsbane egentlig bestemt. Det var især Grundtvigs lutherske Bibelsyn hævdet over for Samtidens Rationalisme, der greb ham. Jernflittig og med et godt Sprogmemme dyrkede han bl. a. Arabisk, Syrisk og Koptisk, tog 1822 teologisk Embedseksamen med Udmærkelse og blev s. A. Adjunkt ved Metropolitanskolen, hvor han underviste i Hebraisk, i hvilket Fag han udgav en Række Lærebøger, som bragte ham i bitter Strid med Universitetets Professor i Sproget; ogsaa med Skolens Rektor kom det til Kamp. For sine Elever, deriblandt H. Martensen, var han noget af en aandelig Vejleder. Samtidig var han den lærde Biskop **Münters** Medarbejder i dennes Forskninger over østerlandske Indskrifter og Mønter og udgav 1824 i

dennes »Miscellanea **Hafniensia**« en Afhandling om puniske Mønter. Fire Aar efter blev L. Magister (Dr. **phil.**) paa et Emne fra den fønikisk-græske **Epigrafi**; men da havde den officielle lærde Verden taget Afstand, ikke fra hans Videnskab, men fra hans Person, Biskoppen med Udbrudet: »Jeg har næret en Slange ved min **Barm**«. L. havde nemlig 1825 stillet sig ved Grundtvigs Side i hans Angreb paa H. N. Clausens Kristendomssyn, og han blev i Løbet af faa Aar en af de mest omstridte Mænd i Danmark; men ved sin seje Udholdenhed baade i Skrift og i Tale bidrog han afgørende til, at Grundtvigs Forsvar for den kristne Kirke i »Kirkens Gienmæle« blev ført videre som et Angreb paa de Mænd, der efter hans Mening stod som Kirkens Undertrykkere. Hertil søgte han Medhjælp først og forgæves hos Brødremenigheden i Stormgade og siden, med voksende Tilslutning, hos Menigmand Landet over inden for de saakaldt vakte Kredse. Selv skrev L. derom til en Ven: »Jeg blev Dogmatiker, ikke af mine Bøger, men ved tidlig og silde at tale med Lægfolk; jeg tog Skrædere og Skomagere til mine Læremestre.« Gennem mange Aar var han, især da han havde taget sin Afsked fra Skolen 1828, fuldt og helt optaget af at paatale Overgreb enten mod Kirkens Lære eller dens Liv og af at skabe Forstaaelse og Samarbejde mellem kristne Lægfolk i By og paa Land. »Den nordiske Kirketidende«, som han udgav 1833—40, og som afløste »Theologisk Maanedsskrift« og »Maanedsskrift for Kristendom og Historie« fra de første Kampaar, blev paa samme Tid et Oplysningsblad for dem, der sluttede sig til den kirkelige Anskuelse (saadan var Grundtvigianernes **Selvbenævnelse**), som et hvast Vaaben mod Fjenderne af dette kirkelige Parti. Selv Grundtvig **maatte** nu og da lægge en Dæmper paa L.s broddede Tale. Men den jævne Mand forstod ham. De lærde frygtede ham. L. vendte sig først mod H. N. Clausen, som tilsyneladende havde sejret over for Grundtvig, der var blevet dømt som Injuriant og sat under Censur. Han drog nu i en Udgave af Dommen over Grundtvig det ikke urigtige Synspunkt frem, at der ikke var blevet dømt om, hvad der var sand og hvad der var vrang Lærdom i den danske Kirke, og det skyldtes der endnu Svar paa. Uforfærdet angreb L. nu i »Hvad er Christendom i Danmark« (1826) selve Generalprokurøren, A. S. Ørsted, der i »Juridisk Tidsskrift« havde givet Udtryk for en mindre streng Symbolforpligtelse for Præsterne og derved indirekte støttede Clausens Parti. L. paaviste ud fra Danske Lov, at de symbolske Bøger som Statskirkens Bekendelsesskrifter **maa** siges at rumme Hovedindholdet af Kirkens Tro, og at de derfor maa kræves respekterede. Dette og et **sam-**

tidigt Angreb paa Ørsted fra Grundtvig havde nær ført til Afsked for Juraens Førstemand. **L.s** Angreb paa Clausen fortsattes uden Ophør. 1829 kom Skriftet »Er Dr. og Prof. **theol.** H. N. Clausen en ærlig christen Lærer i den christne Kirke«, som var Kirkekampens Enten-Eller: Der var to Muligheder: Kristendom eller Rationalisme. Bogen blev straks beslaglagt og L. sat under Anklage, men da han frikendtes for at have fornærmet »den offentlige Bestyrrelse«, følte det, som om L. ikke havde spurgt uden Føje. H. N. Clausens og J. P. Mynsters Modangreb paa Injurianterne uddybede blot Kløften. 1830 udgav L. baade paa Latin og Dansk den danske Kirkes symbolske Bøger til Minde om 300 Aaret for den augsburgske Bekendelse, og i de følgende Aar maatte flere af **Kbh.s** Gejstlighed mærke L.s eller hans Venners haarde Domme, saafremt de afveg fra Kirkens Ritualer eller Symboler; særlig Stiftsprovst H. G. Clausen, H. N. Clausens Fader, og Præsterne Gad, Clausens Svoger, og Visby blev angrebet; til Gengæld fik Visby ogsaa L. dømt for Injurier. Statsmagten var nødt til at indskærpe Præsterne Ritualernes Overholdelse, hvad der kun kunde gøre Lægfolket mere vagtsomt over for Statskirkens Præster.

L. aabnede sit Hjem for kristelige Forsamlinger, hvor han selv, og efter nogen Tøven ogsaa Grundtvig, førte Ordet, støttet af Præster og Lægfolk med samme kirkelige Anskuelse. Under stor Tilslutning samledes man og sang en ny Tid ind for Kirken gennem Grundtvigs Salmer, der blev kendt gennem L.s Sangbog »Zions Harpe« (1831). Da man søgte større Plads, heller ikke paa Kirkegrund, greb Kongen ind i rette Øjeblik og lod Grundtvig faa den tyske Frederiks Kirke overladt til Aftensang; her fortsattes med Grundtvig som Præst og L. som Menighedens Ordfører det Menighedsliv, der 1839 fik Vartov Kirke som sit Hjem og Forbillede.

Ved sine skarpe Angreb paa Rationalismens Mænd havde L. vundet stor Tillid over hele Danmark i de vakte Kredse, som hos ham søgte Raad og Daad over for den Forfølgelse og Miskendelse, der mange Steder blev dem til Del. Baade Pietister, gammel-lutherske som De stærke Jyder, Haugianere og andre væsentlig Lægmandsbevægelser saa i ham en forstaaende og formaaende Værge mod Overgreb. L. søgte ved Rejser med personlige Samtaler Mand og Mand imellem og ved en indgaaende Brevveksling at være alles Tjener, men samtidig at vække Trangen til Live til nye Tider i Statskirken. Ved Stænderforsamlingen i Roskilde 1838 fik han, skønt kun til Stede som Tilhører, ikke faa vundet for Tankerne om Sogne- og Præstefrihed, der dog først og i anden Form slog igennem lang Tid senere. Igennem fjorten Kamp-

aar levede L. af sin Pen og kom, trods Venners Støtte, efterhaanden i stor Nød. Han havde, skønt Familieforsørger, ikke let ved at sige Nej til nogen trængende og heller ikke let ved at faa Embede. Kancelliet anbefalede ham kun for hans gode Eksamens Skyld. Christian VIII., hvis Dronning i Stilhed havde givet L. dagligt Brød en Tid, fik ham da udnævnt til Sognepræst i Tingsted paa Falster 1844. Fjernt fra Hovedstadens Stridigheder fik han sin længst paabegyndte Bibeloversættelse ført til Ende (1837—53, 2. Opl. 1857—58), et overmaade dygtigt og lødigt Arbejde, der vandt megen Udbredelse. Ved sin nære Tilknytning til sine Sognefolk, hvem han gav det videste Raaderum, Loven tillod, i Kommunens Forhold, kom han til at tage Del i Politik og valgtes som frisindet ind i Folketinget 1853 for Nakskovkredsen. Vel for at være nærmere ved Rigsdagen blev han 1857 forflyttet til Lille Lyngby ved Frederiksværk, men døde lige efter, at han var kommet dertil. Et Par Aar efter hans Død udgav man nogle af hans videnskabelige Forskninger under Titlen: »Numismatique de l'ancienne Afrique«. Det var næsten symbolsk. L. maatte hele sit Liv lade Papirerne ligge for at kæmpe for sin kristne Overbevisning. Var han for varm i sin Tilslutning til sine Venner og for isnende kold mod Modstandere, lunken og valen var han ikke i sin Færd. Han var et glad Sandhedsvidne, der bar Livets Tilskikkelser som en Korsridder sin Rustning. — Papirer i Universitetsbiblioteket og Det kgl. Bibliotek. — Tegning i Familieej. Litografier af F. Helsted 1838 og L. A. Kornerup 1859. Karikerende Radering 1831 i »Tidsaanden«. — Mindesmærke i Skibeland Krat 1869.

H. Jørgensen: Et Par Ord til Dr., Pastor J. C. Lindbergs Eftermæle, 1858. Dsk. Kirketidende, 1857, S. 861 ff.; 1869, S. 706—14. Budstikken 1858, S. 33—37. **L.s** Optegnelser i Hist. månedsskr. f. folk. og kirkel. oplysning, 1883—86. Nord. månedsskrift f. folk. og kirkel. oplysning, 1881, II, S. 61—71, 81—112. Fr. Nygård: Jakob Chr. Lindberg, den danske Kirkesags Forkæmper, 1897. Martin Kristensen: Niels Lindbergs Liv og Gerning, 1922, S. 5—11. L. Helveg: Den dsk. Kirkes Historie efter Ref., II, 2. Udg., 1883 (se Registeret). Breve fra og til Grundtvig, II, 1926 (se Registeret). J. P. Mynster: Meddelelser om mit Levnet, 1854, S. 246—48. H. N. Clausen: Optegnelser om mit Levnets og min Tids Historie, 1877 (se Registeret). H. Martensen: Af mit Levnet, I, 1882, S. 20—22, 26 f. S. Kierkegaard: Saml. Værker, VII, 1. Udg., S. 25. H. Begtrup: Det danske Folks Hist. i 19. Aarh., I, 2. Udg., 1917, S. 306—36. L. Blauenfeldt: Den indre Missions Hist., 1912, S. 10, 15, 22 f. L. Koch: En gammel Præsts Erindringer, s. A., S. 19 f.

Carl Weltzer.

Lindberg, Jakob Kristian, 1873—1932, Nationaløkonom. F. 10. Juni 1873 i Gedved, d. 4. Dec. 1932 i Kbh., Urne paa Bispebjerg Kgd. **Forældre**: Valgmenighedspræst Niels L. (s. d.) og Hustru. Gift 6. Dec. 1901 i Kbh. (b. v.) med Inger Dorthea Ousen Tornøe, f. 19. Jan. 1871 i Kerteminde, d. 18. Marts 1935 paa Frbg., D. af Hotelejer, Skibsmægler, senere Kammerraad Wentzel Heinrich T. (1828—97) og Dorthea Cecilie Ousen (1834—1918).

Kort Tid efter Faderens Død 1886 kom L. til Kbh., hvor han, samtidig med at han gik i Skole, havde forskellige Beskæftigelser, bl. a. hos F. F. Falkenstjerne (s. d.), i hvis Blad »Tidens Strøm« han anonymt fik optaget sine første Artikler. 1891 blev L. Student, privat dimitteret, 1897 statsvidenskabelig Kandidat. Fra Nov. s. A. til Sept. 1901 var han Assistent hos Professor H. Westergaard (i Universitetets statistiske Laboratorium), fra hvem han — baade i disse Aar og i Studentertiden — modtog Tilskyndelser og Opmuntringer, som han huskede Livet igennem. 1901 ansattes L. som Sekretær i Arbejds- og Fabriktilsynet, 1913 blev han Kontorchef og 1914 Direktør. 1924 udnævntes han til kongevalgt Medlem af Nationalbankens Direktion, i hvilken Stilling han døde. — L. havde fra sin Slægt arvet en udpræget Interesse for »de smaa« i Samfundet, en i Ordets bedste Betydning folkelig Indstilling, som prægede ikke blot hans Livsgerning, men ogsaa hans Væsen og Fremtræden. Hos Forfædrene — af hvilke de tre nærmeste var Præster — hang denne menneskelige, sociale Indstilling sammen med deres kristelige Livsopfattelse, som for Faderens og Farfaderens Vedkommende var præget af Grundtvigs Tanker. Hos L. fremtraadte det folkelige derimod uden nogen kristelig Baggrund; han manglede ikke aandelig Sans og var — selvfølgelig — ogsaa paavirket af grundtvigske Tanker; men det kristne Livssyn havde ingen direkte Betydning for ham. Blandt de mange Egenskaber hos L., som var præget af dette folkelige Sind, kan ogsaa nævnes hans Sprog, hvor han bestræbte sig for kun at bruge danske Ord, helst gamle danske. Et andet Karaktertræk hos L., som er Slægtens, er det stridslystne og kampglade. Han elskede at trække Standpunkterne klart op, men var personlig indtagende og hjælpsom. — L. tiltraadte Arbejds- og Fabriktilsynet paa et for Institutionen vigtigt Tidspunkt, idet den første almindelige Fabriktilsynslov her i Landet vedtoges s. A., 1901. Denne Lov udvidede Tilsynets Omraade og gav Tilsynet Hjemmel til at udstede Regulativer for de enkelte Fag. Ved Arbejdet med disse Regulativer og de mange principielle Spørgsmaal, som den nye Lov medførte, ved Genemførelsen af Bageriloven af 1906 og den nye Fabriklov af 1913

han — baade før og under sin Direktørtid — en væsentlig Indflydelse paa Fabriktilsynets Udformning i Danmark. Dette gælder baade med Hensyn til det saglige i Tilsynets Omraade, Arbejdstidsbestemmelserne, Helligdagsregler m. v. og — navnlig i de senere Aar — med Hensyn til Tilsynets indre Organisation. Hans Dygtighed skabte Respekt baade for hans Person og for Institutionen, som ganske naturligt, navnlig i den første Tid, **maatte** møde en Del Modstand fra Erhvervslivet. Han betragtede selv sit Arbejde i Fabriktilsynet som sin egentlige Livsgerning. For L. var den Føling med Industriens Udvikling, som hans Embedsvirksomhed gav ham, af stor Værdi. I Traad hermed falder hans Planlæggelse af de aarlige Industrieretninger, som Industri-raadet siden 1906 har udgivet, og hvis ni første Aargange L. har redigeret.

Under Krigen ledede L. Landets Forsyning med Brændselolie; 1909—17 var han Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse. 1923 blev han Medlem af »Valutakonferencen«, som Nationalbanken sammenkaldte til Drøftelse af Valutaproblemet. L. indtog her — paa Linie med Professor L. V. **Birck** og Børskommissær Schovelin — det Særstandpunkt, at Guldfoden burde genindføres straks og Kronen stabiliseres (»nedskrives«) paa Basis af den internationale Værdi, som den paa det paagældende Tidspunkt havde. Han underskrev derfor ikke den Fællesudtalelse, som Konferencen til Slut offentliggjorde. Da han herved var i Uoverensstemmelse med Nationalbankens Direktion, og da han ogsaa med Hensyn til Forholdet mellem Seddelbanken og Staten havde en anden Opfattelse, var han allerede ved sin Udnævnelse til Nationalbankdirektør 1924 i Modstrid med den øvrige Direktion. Dette i Forbindelse med tiltagende legemlig Svaghed gjorde, at han ikke kom til at øve nogen særlig Indflydelse paa Bankens daglige Virksomhed. Derimod greb han adskillige Gange kraftigt ind i principielle Spørgsmaal. Særlig viste dette sig under de Forhandlinger, som i Efteraaret 1931 førte til, at Danmark igen gik fra Guld, og hvor L. straks indtog det Standpunkt, at Kronen i den kommende Tid burde følge Sterling. Den Bestemmelse, der samtidig blev truffet, at Banken, saa længe Uindløseligheden gjaldt, skulde føre sin Valutapolitik i Overensstemmelse med Regeringen, stemte ogsaa nøje med L.s Ønske.

L. udfoldede ved Siden af sin praktiske Livsgerning en betydelig og særpræget Foredrags- og Skribentvirksomhed. Til den første hører dels en Del Foredrag i Arbejderkredse, dels hans Forelæsninger som Lektor i »Økonomi og Lovgivning« ved Polyteknisk Lærestalt 1908—19. Skribentvirksomheden omfatter en lang

Række Emner inden for Social- og Industripolitikken; særlig bør fremhæves hans **Afhandling** »Haandværkets Fremtid« (i Nationaløk. Tidsskr. 1905), hvor hans store teoretiske og praktiske Viden er gaaet op i en lykkelig Forening. Nævnes bør ogsaa »Detailhandelens Fremtid« (sst. 1913) og »Indtægtsforskydninger i Danmark 1908–20« (sst. 1921). Da der i Efterkrigstiden rejste sig en Bevægelse inden for Arbejderkredse for Indførelse af Bedriftsraad, udfoldede L. en stor Virksomhed i Skrift og Tale til Støtte derfor; han udgav 1919 »Kontrol med Erhvervslivet« og 1921 »Oprettelse af Bedriftsraad i Industrien«, ligesom han bl. a. udarbejdede et Forslag til Bryggeriernes Socialisering (optaget som Tillæg til den nedenævnte Bog »Magt«). Han udarbejdede s. A. som Medlem af et Udvalg en Indstilling til De samvirkende Fagforbund med Forslag til Love om Bedriftsraad og Kontrol med Erhvervslivet. Den politiske Udvikling og de faglige Drøftelser formede sig imidlertid i de følgende Aar saaledes, at der ingen praktiske Resultater kom ud af hans Arbejde, hvad der var ham en stor Skuffelse. Et af Nationaløkonomernes centrale Problemer, Værdilæren, har L. behandlet i to Artikler i »Nationaløkonomisk Tidsskrift« 1905 og 1919, hvor han imod **Böhm-Bawerk** og L. V. Birck forsvarede Karl **Marx'** Arbejdsværdilære. L. var renlivet Marxist; hele sit Liv arbejdede han med de socialistiske Teorier og deres Forhold til den Virkelighed, som han under sin Embedsvirksomhed og sine historiske Studier stiftede Bekendtskab med. Resultatet af dette aarelange Arbejde foreligger i hans Bog »Magt«, I—II, som udkom Aaret efter hans Død (udgivet af hans Søn Niels **Lindberg**). I denne store, nogle Steder tunge og spekulative, andre Steder originale og lærerige Bog behandler han baade de teoretiske og praktiske Spørgsmaal, som er nævnt foran, ud fra Synspunktet: hvorfor kommer de økonomiske Fremskridt ikke alle til gode i lige Grad? og med særlig Understregning af den Rolle, Magtfaktorerne spiller i det økonomiske Liv. — Maleri af Johs. Nielsen i Universitetets økonomisk-statistiske Laboratorium.

Fortale til Magt, I, 1933. Social-Demokraten 11. Marts 1909. Nationaltidende 3. Maj 1914. Studenterne fra 1891, 1916. Politiken 27. Aug. 1918. Berl. Tid. 5. Dec. 1932. Politiken og Social-Demokraten 6. Dec. s. A.

Jens Toftegaard.

Lindberg, Niels, 1829—86, Præst. F. 15. Febr. 1829 i Kbh. (Trin.), d. 24. Jan. 1886 i Kerteminde, begr. sst. Forældre: Sognepræst J. C. L. (s. d.) og Hustru. Gift 22. Maj 1868 i Kbh. (Vartov) med Clara Cathrine Monrad, f. 10. Febr. 1838 i Marvede, d. 11.

Febr. 1922 paa **Frbg.**, D. af Provst Laurits Vilhelm M. (1798—1877) og Elisabeth Margrethe Friisenberg (1801—64).

L. blev Student 1849, privat dimitteret, cand. **theol.** 1858. En Række Aar var han Lærer i Kbh. ved Dronningens Asylskole og ved Tangs Seminarium. I nogle Aar underviste han Grundtvigs Søn, Frederik Lange **G.**, boede i Havehuset til Store Tuborg, Grundtvigs Bopæl, og gik ind og ud i dennes Hjem. 1860—72 var han Redaktør og Udgiver af »Dansk Kirketidende« (1860—61 sammen med G. J. Brandt), 1872—76 residerende Kapellan i Katstrup, Ørridslev og Tolstrup med Bolig i Gedved, ved hvis Seminarium han samtidig virkede som Lærer, og fra 1876 til sin Død Valgmenighedspræst i Kerteminde. L., der var meget belæst, særlig en kyndig Kender af Luthers Skrifter, skrev som Redaktør af »Dansk Kirketidende« en Række lærde og vægtige Afhandlinger bl. a. til Belysning af Grundtvigs kirkelige Stade (f. Eks. »Dr. Rudelbach før og nu«, 1860, og »De seneste Angreb paa den kirkelige Anskuelse«, 1864), og han var da som altid en uforfærdet Stridsmand for Grundtvigs Frihedstanker. Til L.s tilkommende Hustru sagde Professor Rasmus Nielsen: »Naar De gaar i Baad med L., maa De ikke vente at ligge i Havn, men kommer ud paa de vilde Vover«. L. deltog med sin skarpe Pen i Kampen mod Grundtvigs Modstandere og var altid paa venstre Fløj i de indre Stridigheder i den grundtvigske Lejr. Han stod i den Fløj, der sluttede sig til Det forenede Venstre, søgte i et Skrift om »Grundtvigs politiske Stade« at hævde Overensstemmelsen mellem Grundtvigs Udtalelser og Det forenede Venstres Politik, var Medarbejder ved »Morgenbladet« og traadte voldsomt i Skranken for Edv. Brandes' Valg paa Langeland. Som Forkynder vidnede han jævnt og troværdigt om Menneskets Afmagt og Guds Almagt, som Polemiker var han fremragende, vittig og skarp, men ogsaa ofte voldsom og haard, i sin Omgang med Mennesker usnobbet og elskværdig. Det blev sagt om ham, at han havde en Djævel i sit Blækhorn, men en Engel i sit Ansigt. — Mindesten paa Kerteminde Kirkegaard. — Breve til L. i Det **kgl.** Bibliotek. — Tegning af Martin Kristensen efter Fotografi i Familieeje.

Martin Kristensen: Niels Lindbergs Liv og Gerning, 1922. H. Scharling: Cand. Niels Lindberg og hans theologiske **Undermaalere**, i Dansk Tidsskrift for folk. og kirk. Oplysning, 1869, I, S. 221—24. Højskolebladet, XII, 1887, Sp. 1409—14, 1457—61, 1506 f.; 1922, Sp. 495—98; 1929, Nr. 51. Dansk Kirketidende, 1906, Sp. 3 f. J. P. M. Jensen-Lyngbye: Gjedved Højskole og Seminarium, 1888. Otto Møller og Skat Rørdam. En Brevveksling, I—II, 1915—16 (se Registeret). Hans Lund: Sofus Høgsbro. Brevveksling og Dagbøger, I—II, 1923—25 (se Registeret).

Fred Nørgaard.

Lindbæk, Jannik Sørensen, 1862—1909, Højskoleforstander. F. 14. Juni 1862 i Sønder Farup ved Ribe, d. 17. Maj 1909 paa Ubberup Højskole, begr. paa Ubberup Valgmenigheds Kirkegaard. Forældre: Gaardejer Peter Borrig Andreas L. (1833—73) og Jepbine Marie Midtgaard (1835—69). Gift 10. Aug. 1897 i Hørby ved Holbæk med Charlotte Marie Ingerslev, f. 4. Sept. 1866 i Aarhus, D. af Adjunkt i Aarhus, senere Sognepræst i Hørby Frits Phister I. (1834—1914, gift 2° 1871 med Augusta Edzardine van der Merwede, 1838—1913) og Julie Nathalie van der Merwede (1832—70).

L. blev Student 1880 fra Ribe. Allerede tidligt vaktes — navnlig ved Læsning af Christopher Bruuns: »Folkelige Grundtanker« — hans Lyst til at blive Højskolelærer. Men i Tyveaarsalderen blev han angrebet af Tuberkulose; ofte **maatte** han afbryde sine Studier, men under Sygdom modnedes han. Fire Vintre opholdt han sig paa Korsika, ved Genova og i Algier, men nogen væsentlig Fremgang til Sundhed bragte Syden ham ikke. Til sin Trøst omskrev han et Vers af Hostrup: »Selv at grønnnes, og ikke hvad vi udretter, er Livets højeste **Maal**; det er **en Trøst** for den, der tidligt skal dø«. Under et femaarigt Ophold hos Skolebestyrer Mantzius paa Birkerød Kostskole bedredes hans Helbred dog saa meget, at han kunde paatage sig en Lærergerning ved Kostskolen, og under stadig Kamp med Sygdom lykkedes det ham at tage teologisk Embedseksamen 1896. 1897—99 var han Forstander for Vældegaard Kvindeskole, hvor han havde været Lærer fra 1891, og 1899 overtog han Ubberup Højskole i Nærheden af Ubberup Valgmenighedskirke, hvor hans Skolekammerat fra Ribe og hans Ven fra Birkerødtiden, Carl Koch, var Præst. Stadig kæmpede han med Sygdom, 1905 var han Døden nær, men med ukueligt Livsmod virkede han paa sin Skole, der udelukkende havde Kvinder som Elever, foretog Foredragsrejser og deltog i Blade og Tidsskrifter i Drøftelse af brændende folkelige og kirkelige Spørgsmaal; ejendommeligt udrustet og prøvet var han og fik en anset Stilling blandt sin Tids Højskolemænd. Han udgav 1909 »Dansk Læsebog for Folkehøjskolen«, og 1911 udsendte hans Enke: »Jannik Lindbæks Digte«, hvori bl. a. findes hans Kantate ved Indvielsen af »Grundtvigs Hus« 1908. — Mindesmærke af Larsen Stevns efter Tegning af Joakim Skovgaard i Ubberup Højskoles Have 1910.

Højskolebladet, XXXIV, 1909, Sp. 705—12, 721—24; 1910, Sp. 1352—56. Harald Balslev: Jannik Lindbæk, 1910 (Særtryk af Højskolebladet, XXXV, 1910, Sp. 145—62, 177—90). Dansk Kirketidende, LXIV, 1909, Sp. 341 f. Sprogforeningens Almanak, XVII, 1910, S. 87—90.

• • Narannord

Lindbæk, Johannes Peder, 1872—1919, Historiker. F. 6. Dec. 1872 i Ribe, d. 25. Juli 1919 i Roskilde, begr. sst. Forældre: Adjunkt, senere residerende Kapellan ved Ribe Domkirke og Sognepræst i Sem Jacob Borrig L. (1838—77) og Augusta Caroline Nielsen (1843—78). Gift 1. Juli 1902 i Kristiania med Sofie Aubert, f. 19. Maj 1875 i Kristiania, D. af Professor, Dr. juris, senere Statsraad Ludvig Maribo Benjamin A. (1838—96) og Elise Sofie Aars (1837—1909).

L. blev Student 1890 fra Ribe og tog Skoleembedseksamen med Historie som Hovedfag 1897. Han var ikke selv sikker paa sine videnskabelige Evner, men hans Universitetslærere sendte ham til Rom, hvor han opholdt sig 1898—1901 og atter 1906, beskæftiget med Indsamling af Materiale til Danmarks Historie i Vatikanet. Af den kyndige svenske Historiker K. H. Karlsson førtes han ind i Arbejdet og havde ogsaa god Lejlighed til at lære af andre Medlemmer af den internationale Koloni af Forskere, der var samlet i Rom. Det var saaledes Kirkehistorikeren Ludwig Pastor, den ypperlige Kender af italienske Biblioteker og Arkiver, der gjorde ham opmærksom paa Gonzaga'ernes Arkiv i Mantova. Som Udbytte af disse Aar fremkom først et Par mindre Studier, »Danske og norske besøgende i Hospitalet S. Maria dell'Anima i Rom« (Kirkehist. Saml., 4. Rk., VI, 1899—1901) og »Dorothea, Kristiern den førstes Dronning, og Familien Gonzaga« (Hist. Tidskr., 7. Rk., III, 1900—02), derefter Disputatsen »Pavernes Forhold til Danmark under Kongerne Kristiern I. og Hans« (1907) og 1907—15 fem Bind af den Publikation, der var Vatikanundersøgelsernes første Formaal, »Acta pontificum Danica«, II—VI, udg. sammen med Alfred Krarup. — Mens L. opholdt sig i Rom, modtog han en Henvendelse fra Stiftamtmand G. Stemann, der gennem sine Studier vedrørende Helligaandsklostrene havde faaet Øje paa Ordensarkivet i S. Spirito in Sassia, og et Samarbejde mellem de to begyndte, hvis Resultat blev »De danske Helligaandsklostre« (1906). Ad den Vej førtes L. videre til en stor og meget krævende Opgave, Fremstillingen af vore Klosters Historie. Fra 1907 fik han Carlsbergfondets Understøttelse til dette Værk, og 1914 kunde han fremlægge »De danske Franciskanerklostre«, en kirkehistorisk velunderbygget Bog, præget af Forstaaelse af Middelalderens religiøse Liv. Den viste klart, hvor meget Forskningen i alle Maader var skredet frem, siden Daugaard 1830 udgav sit Skrift om Klostrene i Danmark, og hvad Udbytte der var at vente af Fortsættelsen. Men det planlagte næste Bind omhandlende de danske Dominikanerklostre blev aldrig skrevet. L.s Tid splittedes

af mange forskellige Gøremaal — Udgivervirksomhed (»Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676«, udg. for Kildeskriftselskabet 1903—04), Undervisning ved private Skoler og Journalistik. Da Krigen kom, blev han Medudgiver af Gyldendals Publikation »Verdenskrigen«; selv udgav han 1917 »Forspillet til Verdenskrigen. Stormagtspolitik 1871—1914«, en orienterende Redegørelse, sindig og uhildet. Som Korrespondent for »Berlingske Tidende« var han i Tyskland og ved Vestfronten. Endelig 1917 fik han bedre Vilkaar, da han blev udnævnt til Stiftsskriver ved Roskilde Domkirke. Tre Aar tidligere havde Kirkens Styrelse overdraget ham at skrive Domkapitlets Historie. Arbejdet syntes nu at ligge i fast Leje for ham, men hans aldrig stærke Konstitution var nedbrudt. Med Hensyn til Domkirkestudierne naaede han ikke ud over Indsamlingens Stadium; hans Samlinger kom J. O. Arhning til gode, der senere tog Værket op efter ham. — R. 1918.

Univ. Progr. Nov. 1907, S. 89 ff. Th. Bredsdorff i Højskolebladet, XLV, 1920, S. 422 ff. E. Arup i Berl. Tid. 25. Juli 1919. Th. B. Bang i Aarb. udg. af Hist. Samfund for Kbh.s Amt, s. A., S. 5 f.

Luen Jørgensen.

de Linde, Albert, 1857—1934, Ingeniør. F. 19. Sept. 1857 paa Ernstpris ved Skørping, d. 23. April 1934 paa Harting Manor House, Petersfield, Hampshire, Urne paa **Blenstrup** Kgd. Forældre: Forpagter af Ernstpris, senere Ejer af Bundgaard ved Høbro Christen de L. (1815—99) og Vilhelmine Charine Sophie Gramkow (1818—88). Gift 26. Sept. 1893 med Margaret Marion Mc Leish, f. 22. Sept. 1876 i London, d. Maj 1937.

de L. blev Student 1876, privat dimitteret, cand. phil. n. A. og 1884 cand. polyt. i Ingeniørfaget; s. A. rejste han til Siam, hvor han fik Ansættelse i Bro- og Vejbygnings Departementet i Bangkok. 1887 kom han i den russiske Regerings Tjeneste og byggede bl. a. et henved 1,5 km langt Telegrafspænd over den Bjergkløft, i hvilken Floden Lanho løber. 1888—89 anlagde han et Oliegasværk i Tientsin. 1889 var han paa en Undersøgelsesrejse til den gule Flod og 1890 til de oversvømmede Distrikter Chili og Shansi. 1891 blev han ansat som Resident Engineer og 1892 som District Engineer ved de kinesiske Statsbaner. Under Krigen mellem Kina og Japan 1894—95 opholdt han sig i Europa, hvorefter han vendte tilbage til Tientsin, hvor han 1896—97 anlagde et Vandværk. 1898—1900 var han ledende Ingeniør ved Reguleringen af Peiho Floden. Under Bokseropstanden i Sommeren 1900 opholdt han sig i Tientsin, hvor han kort efter ansattes af de engelske Militærmyndigheder for at lede Udbedringen af de ved Oprøret beska-

digede Reguleringsarbejder; senere ansattes han af den internationale provisoriske Militærregering som Direktør for de offentlige Arbejder. 1901—04 var de L. Overingeniør ved den internationale **Reguleringskommission** for Peiho Floden. I sine sidste Aar boede han i London. - R. 1907.

Poul Vinding

Linde, Andreas Conrad Putscher, 1814—88, Departementschef, Teaterchef. F. 30. Aug. 1814 i Kbh. (Garn.), d. 3. Marts 1888 sst. (Garn.), begr. sst. (Holmens). Forældre: Kaptajn, senere Oberst, Kammerherre Georg L. (1787—1847) °S Karen Rothe (1792—1876). Gift 25. Maj 1849 i Kbh. (Holmens) med Johanne Amalia Linde, f. 3. Nov. 1822 i Kbh. (Fødsst.), d. 5. Juni 1910 sst., Adoptivd. af Zahlkasserer, senere Konferensraad Johan Gabriel L. (1781—1864) og Sophie Amalie Fridsch (1793—1868). Navnet Amalia ved kgl. Resolution 25. Nov. 1829.

L.s Embedskarriere var ikke betinget af fremragende Begavelse, men af Flid og Humanitet, gode Forbindelser og heldigt Avancement. 1831 blev han Student fra Borgerdydskolen i Kbh., tog 1835 juridisk Embedseksamen, ansattes n. A. som Kancellist i Universitetsdirektionens Sekretariat, blev 1841 tillige Auditor i Hæren, avancerede 1847 til Kontorchef i Kultusministeriet, hvor han i 33 Aar (fra 1855) var Departementschef. Desuden virkede han fra 1864 som Generaldecisor ved Civillisten, var 1861—87 Sekretær og derefter Direktionsmedlem i den **Hielmstjerne-Rosencroneske** Stiftelse og fra 1864 Medlem af **Aandssvageanstaltens** Bestyrelse, til sidst dens Formand. Han udgav nyttige, omhyggeligt udarbejdede »**Meddelelser**« vedrørende de **Statsinstitutioner**, hvis forekommende og elskværdige ministerielle Leder han var. Men disse Egenskaber harmonerede ikke altid med de Krav, Chefstillingen ved Det kgl. Teater stiller; L. knyttede i ti Aar (1866—76) denne udsatte Post til sine øvrige Hverv, men maatte paa det kunstneriske Omraade støtte sig dels til Censorerne Carsten Hauch og Chr. K. F. Molbech, dels til Sceneinstrukticen Fru Heiberg, medens G. Berner som Intendant varetog den daglige Ledelse med stor økonomisk Sans og Kendskab til alle Enkeltheder. L.s personlige Indflydelse ud over det repræsentative er ikke let at paa-vise; Fru Heiberg kaldte ham »rørende godmodig«, men siden, da hans Villiesvaghed irriterede hende, citerede hun Øgenavnet »Bløddyret«, som Kr. Mantzius havde hæftet paa ham. Vanskeligst for L. var Overgangsperioden mellem det gamle **Komediehus'** Fald og det nuværende Teaters Begyndelse, navnlig fordi baade Fru Heiberg og Berner rejste til Italien, og da Resultatet af L.s

Eneledelse blev, at Teatrets Eksistens som Statsinstitution var nær ved at strande, maatte han vige Chefposten for Kammerherre Fallesen, medens han til sin Død fortsatte som Departementschef, fra 1876 Kultusministeriets eneste. L. besad, skrev en Kollega om ham, »en Evne til at lægge en egen varm Deltagelse for Dagen« over for de mangfoldige Mennesker fra Aandslivets forskellige Omraader, der søgte ham. Han ejede i høj Grad Christian IX.s Bevaagenhed; den stammede fra Ungdommens Dage, da Kongen som Prins boede hos L.s Fader, **Chefen** for Landkadetakademiet. — Kancelliraad 1851. Justitsraad 1852. Etatsraad 1855. Konferensraad 1869. Kammerherre 1885. — R. 1853. DM. 1860. K.² 1872. K.¹ 1874. S.K. 1886.

Kr. Mantzius: **Berner—Linde—Hall** contra **Mantzius**, 1871. O. Damkier i Kalenderen Danmark, udg. af Journalistforeningen, 1889, S. 66—69. Robert Neiiendam: Det kgl. Teaters Historie, I—II, 1921—23. Johanne Luise Heiberg og A. F. Krieger. En Samling Breve, udg. af Aage Friis og P. Munch, II, 1915, S. 114, 183. *Robert Neiiendam.*

Linde, Christen, 1626—1706, Godsejer. F. 26. Dec. 1626 i Holstebro, d. 9. Aug. 1706 paa Pallesbjerg, begr. i Holstebro K. Fader: Handelsmand i Holstebro Christen Jepsen L. (ca. 1580—1652, flere Gange gift, sidst med Cecilie Berensdatter Born). Gift ca. 1660 med Dorthea Nielsdatter, f. 4. Marts 1639 i Holstebro, d. 12. Aug. 1685 i Kbh., begr. i Holstebro K., D. af Borgmester Niels Sørensen (ca. 1591—1668).

Da C.L. døde som »en af de rigeste i Landet paa Kapitaler og Jordegods«, sagdes det, at »han var født af fattige Bønderfolk« (Bircherod), og der opstod tidligt Sagn om den mærkelige Maade, hvorpaa Grunden var blevet lagt til hans store Rigdomme. Sandheden var dog den, at han var Søn af en, vistnok ret velstaaende, Handelsmand, og at han rimeligvis ogsaa med sin Hustru fik en Del Midler, saa at han ikke begyndte med tomme Hænder, da han nedsatte sig som Købmand i sin Fødeby; det er derfor lidet sandsynligt, at han, som det ogsaa fortæltes, som ung skulde have løbet om paa Landet som Bissekræmmer. Naar han naaede saa vidt, som han gjorde, skyldtes det sikkert hans Stræbsomhed og Dygtighed til at benytte sig af Konjunkturerne, **maaske** i Forbindelse med et vist Held. Sin Købmandsvirksomhed fortsatte han ret langt op i Aarene, men samtidig var han Forpagter af flere store Gaarde, saaledes 1678 af Kvistrup og Volstrup, og til Egnens i disse Tider ofte betrængte Godsejere udlaante han sine Kapitaler, hvilket for Stenumgaards Vedkommende 1670 førte til, at han

overtog den ved Indførsel. Det var den første Hovedgaard, han kom i Besiddelse af. Ved Køb erhvervede han derefter 1678 en Part af og 1683 Resten af Volstrup, hvor han til Tider boede, 1682 Hanbjerg Hovgaard, 1685 Møltrup, 1692 Pallesbjerg, 1693 Kærgaardsholm og to Aar før sin Død Bækmark, Krogsdal og Ulsund. Desuden ejede han den lille Herregaard Lindtorp. Nogle af disse ti Hovedgaarde var komplette, andre komplementerede han ved betydelige Køb af Strøgods, og ved sin Død skønnes han at have ejet ca. 3400 Tdr. Hartkorn, altsaa mere end noget Grevskab. 1681 havde han faaet kgl. Bevilling paa at besidde de Sædegaarde, han ejede eller maatte erhverve, med adelige Rettigheder, og 1704 blev han adlet, som det siges for den Tjeneste, han havde bevist Kongen og hans Fader. Han havde nemlig flere Gange forstrakt Kronen med Laan. Da han havde Ord for trods sin Rigdom at være kneben med Offer, bør det anføres, at han 1679 gav tolv Agre paa Holstebro Bymark til sin Begravelses Vedligeholdelse og 1706 1000 Sletdl. til Holstebro Latinskole. — Epitafium med Portræt i Holstebro K., gengivet i Radering af Magnus Petersen 1866 efter Tegning af H. Smidth.

M. P. Farstrups og P. Axelsons Dagbog, 1813, S. 179 f. H. de Hofman: *Foundationer*, IV, 1759, S. 531—35, 650. L. Ch. Th. Frølund: *Holstebro*, 1871, S. 125 ff., 153 f., 198 f. O. Nielsen: *Hjerm* og *Ginding Herreder*, 1895, S. 144 ff. P. Storgaard Pedersen: *Ulfborg Herred*, 1900, S. 81 ff. Eiler Nystrøm: *Peter Munthe Bruns* og *Ane Munchs Slægt*, 1910, S. 147—56 og 209 ff.

S. Nygård (*G. L. Wad*).

Lindegaard, Peter, 1758—1832, Slotsgartner. F. 16. Jan. 1758 i Egense ved Svendborg, d. 26. Okt. 1832 i Kbh. (*Trin.*), begr. sst. (*Ass.*). Gift 10. Aug. 1791 i Kbh. (*Trin.*) med Anna Elisabeth Erichsen, f. 1. Dec. 1758 i Tved, d. 18. Okt. 1827 i Kbh. (*Trin.*), D. af Ladefoged paa **Bjørnemose** Hans E. og Dorte Marie Rasmusdatter.

L., der formentlig var af Bondeslægt, kom tidligt i Lære paa Hvidkilde og erhvervede sig der ved Omgangen med de mange Tyskere, som var ansat paa Gaarden, deriblandt L.s Læremester Posern, et godt Kendskab til det tyske Sprog; af en Guvernante paa Gaarden lærte han Fransk. Sine Læreaar fortsatte han paa Rosenborg hos den daværende Slotsgartner **Dörschel**, og ved Siden af sin gartneriske Uddannelse nød han Undervisning paa Kunstakademiet. 1782 blev han »Svend«, og næste Foraar rejste han til Holland, hvor han arbejdede paa Waterland. Efter sin Hjemkomst til Danmark blev han 1785 Mestersvend paa Rosenborg, og senere efter C. E. Døllners Død udnævntes han til Slotsgartner

sst., hvor han virkede lige til sin Død. — Det faldt her i hans Lod at forestaa en betydelig Omlæggelse af Rosenborg Have, hvorved denne delvis prægedes af den landskabelige Stil, som i den Tidsperiode var den raadende. Driverianlægget omlagde og udvidede han i betydelig Grad, og navnlig havde Anlæggelse af **Drivrum** til Vin hans Interesse. Han skrev **1817** en Afhandling paa Engelsk om dette Emne, »A new **method** of forcing Grape and keeping **them** in **winter**; invented and practiced by Peter Lindegaard«. Dette Arbejde oversatte han **1826** til Dansk, »Om Vinstockens Dyrkning saavel i Drivekasser som i den frie Luft, i Danmark«. Ogsaa paa anden Maade virkede L. litterært; han var saaledes en virksom Medarbejder ved T. Møllers Oversættelse af J. F. **Blotz** og J. L. Christ: »Havekonsten«. Udadtil virkede L. paa mange andre Maader, og det ses af hele hans Virke, at han var en i Samtiden meget anset Gartner. Han var Medlem af Det **kgl.** danske Landhusholdningsselskabs Agerdyrkningskommission og foreslog **1805**, at Selskabet skulde antage en Gartner til at undervise Bønderdrengene i Plantning og Podning. Sammen med botanisk Gartner Holbøll fremsatte han over for Regeringen Forslag om Oprettelsen af en Gartnereksamen, hvilket gav til Resultat, at det **1811** blev anordnet, at der to Gange aarlig skulde afholdes Eksamen for Gartnere; L. blev selv Medlem af Eksamenskommissionen. Hans personlige Dygtighed og Indsigt samt de af ham moderniserede Anlæg paa Rosenborg har utvivlsomt været grundlæggende for det Ry, som den kongelige Driverihave paa Rosenborg kom til at nyde frem i Aarene som Lærested for unge Gartnere. — DM. **1809**. R. **1828**. — Træsnit af C. Hammer **1883**. — Gravmonument af H. E. Freund **1834**.

P. Brock: Historiske Efterretninger om Rosenborg, **II—III**, **1882—83**. Tidsskr. for Havevæsen, VIII, **1874**, S. 197 f. Axel Lange.

Lindemann, Wilhelm Anton, **1739—1801**, Generalguvernør i Vestindien. Døbt 26. Juni **1739** i Kbh. (**Garn.**), d. 24. Sept. **1801** paa St. Croix, begr. sst. Forældre: Overinspektør hos Grev Danneskiold-Laurvig Ditlev L. (d. **1753**) og Anna Maria Vette. Gift **13. Maj 1772** i Kbh. (**Petri**) med Anna Margrethe Trant, døbt 30. Nov. **1740** i Bockhorn, Oldenburg, d. **31. Dec. 1816** i Kbh. (**Helligg.**), D. af Amtsforvalter Friedrich Carl T. (d. **1748**) og Anna Margrethe **Güllich** (d. **1746**).

L. ansattes **1767** som Auditør ved det oldenborgske Regiment og var samtidig Sekretær ved Plejedirektionen i **Kbh.**; han gjorde sig fordelagtigt bekendt ved sin Flid, Dygtighed og Redelighed,

og da det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer i Begyndelsen af 70'erne for at dæmme op mod gammel Slendrian i **Dansk-Vestindien** indrettede et nyt **Regeringskollegium** for St. Croix, St. Thomas og St. Jan, udnævnte det 1773 L. til Medlem af »den vestindiske Regering«. L. bestred sin Post i Vestindien med vanlig Retskaffenhed og Nidkærhed, avancerede 1787 til første Regeringsraad, konstitueredes flere Gange som Guvernør og udnævntes omsider 1799 ved Thomas Malleilles Død til Generalguvernør. Mangfoldige vanskelige Affærer med Naboguvernører og iblandt den broget sammensatte Befolkning ordnede han med Klogskab og Takt, undertiden med Skarphed, men altid med Koloniens Tarv og Hjemlandets Interesser og Ære for Øje. I Foråret 1801 blev Øerne besat af et engelsk Okkupationskorps, og Bitterheden over de nye Forhold nedbrød den aldrende, paa dette Tidspunkt svagelige, Generalguvernørs Helbred. Han døde et halvt Aars Tid efter Englændernes Komme, og efter Ønske blev han begravet paa den Plantage uden for Christianssted, som han en Tid lang havde ejet og som var blevet hans kæreste Opholdssted. — Justitsraad 1776. Etatsraad 1781. Rang med Generalmajorer 1796.

Hist. Tidsskr., 4. Rk., II, 1870—72, S. 46. Kay Larsen: Dansk Vestindien 1666—1917, 1928, S. 168—73. Samme: Dansk-vestindiske og -guineiske Personalia og Data, Ms. i Det kgl. Bibl.

KaLarsen (G L Grove).

Lindencrone, Christen (Christian) Jensen, 1703—72, Godsejer. F. 24. Dec. 1703 i Løgstør, d. 17. Aug. 1772 paa Gjorslev, begr. i Magleby K. Forældre: Borger i Løgstør Jens Christensen Lendrup (ca. 1668—1716) og Anne Povelsdatter. Gift 7. Nov. 1742 i Kbh. (Holmens) med Mette Holmsted, f. 14. Juli 1722 i Kbh. (Frels.), d. 28. Nov. 1793 sst., begr. i Magleby, D. af Bogholder, senere Etatsraad, Borgmester Frederik H. (s. d.) og 2. Hustru.

L.s borgerlige Navn var Chr. Lintrup, og han startede sin Livsbane i Ostindisk Kompagnis Tjeneste, hvor han 1733 var Overassistent. 1736 blev han udnævnt til Supercargo og foretog som saadan tre Rejser til Kina. Da han kom hjem fra den sidste, udtraadte han 1741 af Kompagniets Tjeneste og købte to Aar efter Godserne Gjorslev, Søholm og Erikstrup for 60 000 Rdl. Ved Overtagelsen var disse Ejendomme, der havde været kgl. Ryttergods, i en sørgelig Forfatning, og med stor Energi og betydelige Ofre sled L. for at bringe dem paa Fode igen. Han byggede Skoler, forbedrede Gaardene og indførte Kartoffeldyrkning. De undergivne Bønders Kaar stræbte han efter at forbedre, idet han

indskrænkede Hoveriet og eftergav dem i Anledning af Hundredaarsdagen for Enevældens Gennemførelse Restancer til et Beløb af 16 000 Rdl. Mod Bøndernes Ønske ophævede han 1767 Hoveriet og indførte 1769 Arvefæste paa billige Vilkaar, men da der ingen Udskiftning fandt Sted, blev Bøndernes almindelige Tilstand ikke bedre, snarere sank de dybere i Fattigdom. 1756 optoges L. i Adelstanden under Navnet L., og hans Ejendom blev gjort til et Stamhus. Paa Hjørnet af St. Annæ Plads og Norgesgade opførte han det saakaldte L.ske Palæ. — Kammerraad 1743. Justitsraad 1750. Etatsraad 1766. — Mindestøtte paa Vejen i Magleby i Stevns 1869. Mindetavle i Magleby K. 1894.

Danmarks Adels Aarbog, XLI, 1924, S. 471. Personalthist. Tidsskr., 7. Rk., II, 1917, S. 333. Oplysning om Gjorslev, Søholm og Erikstrup, 1782. C. Christensen: Agrarhist. Studier, II, 1891. Aage Friis: Bernstorfferne og Danmark, II, 1919.

Harald Jørgensen (C. E. A. Schøller).

Lindenov, sønderjysk Uradelsslægt, som først i det 16. Aarhundrede antog Navnet L. Slægten paavises i Slutningen af 14. Aarhundrede med to Brødre Didrik Thomesen (nævnt 1392 og 1421) og Rigsraaden Johannes Thomesen (nævnt 1381 og 1416). Han var Oldefader til Hans Johansen (d. før 1536) til Fovslet, af hvis Sønner skal nævnes Hans Johansen (d. 1568) til Fovslet, Christopher Johansen L. (d. 1585) til Fovslet og Drenderup m. m. og Anders Hansen (d. 1562) til Fovslet, Sellerup og Rørbæk, der var Fader til Berete L. (d. 1568), gift med Erik Walkendorff (1523—1605) til Glorup, Anne L. (d. 1564) til Alnerup, gift med Rigsraaden Axel Viffert (d. 1580) til Axelvold, Kirsten L. (d. 1612) til Sellerup, i Ægteskab med Landsdommer Steen Bille (1527—86, s. d.) til Vandaas og Raabelev m. m., og Else L. (d. 1613) til Rørbæk, der ægtede Rigsraaden Absalon Gjøre (1539—1602). Ovenn. Christopher Johansen L. (d. 1585) var Fader til Hans L. (d. 1610) til Drenderup og Ørslev Kloster m. m. — hvis Søn var nedenn. Søhane Hans L. (d. ca. 1621) til Ørslev Kloster — og til Christoffer L. (d. 1593) til Valbygaard og Lindersvold, hvis Søn nedenn. Admiral Godske L. (d. 1612) til Lindersvold var Fader til den ligeledes nedenn. Admiral Christoffer L. (ca. 1612—79) til Lindersvold, Bækkeskov, Aggersvold og Restrup, med hvis Sønnesøn Oberstløjtnant Godske L. (1688—1738) Slægten uddøde i Mandslinien. — Ovenn. Hans Johansen (d. 1568) til Fovslet var Fader til Hans Johansen L. (1542—96) til Fovslet og Gaunø m. m., af hvis Børn skal nævnes Rigsraaden Hans Johansen L. (1573—1642) til Gaunø — med Tilnavnet den Rige — Otte L.

(1575—1618) til Borreby og Hammer, Rigborg L. (1577—1633), i Ægteskab med Steen Bille (1565—1629, s. d.) til Billesholm, Birgitte L. (1581—1648), der ægtede Rigsraaden Otte Skeel (1576—1634) til Hammelse og Bangsbo m. m. og Sophie L. (1589—1666) til Heiselt, gift først med Knud Gyldenstjerne (1575—1627) til Aagaard, derefter med Rigsraaden Henrik Rantzau (1599—1674) til Schøneweide. Hans Johansen L. den Rige var Fader til Sophie L. (1608—52) til Søbysøgaard, gift med Rigskansleren Christopher Urne (1593—1663) til Aasmark, Helvig L. (d. 1646) til Julskov, der ægtede Rigsraaden Sigvard Urne (1603—51), Ide L. (d. 1674) til Vraa og Heiselt, gift med Rentemester Steen Beck (1603—48, s. d.) til Førslev m. m., og nedenn. Rigsraad Hans L. (1616—59) til Iversnæs, Søndergaarde og Tybrind, hvis Datter nedenn. Sophie Amalie L. (1649—88) — 1681 ophøjet til Friherinde af Lindenborg — var gift med Claus Daa (1640—78) til Krængerup og Vedtoftegaard. Ovenn. Otte L. (1575—1618) til Borreby m. m. var Fader til Helvig L. (1604—34), gift med Rigsraaden Mogens Høg (1593—1661, s. d.) til Kærgaardsholm, og til nedenn. Stiftamtmand Henrik L. (d. 1673) til Øvids Kloster, Tersløse og Valsø, af hvis Børn skal nævnes Helvig L. (1635—78), gift med Gehejmeraad Ove Bielke (1611—74) til Østraat, Kirsten L. (1648—78), der ægtede Gehejmeraad, Stiftamtmand Erik Banner (1618—87, s. d.) til Oregaard, og Etatsraad, Amtmand Laurids L. (d. 1690) til Oregaard.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 277—90; XXIII, 1906, S. 505; XXVIII, 1911, S. 575; XL, 1923, S. 552.

Albert Fabritius.

Lindenov, Christoffer, ca. 1612—79, Admiral. F. ca. 1612, d. 1679, begr. i Sønderholm K. Forældre: Holmens Admiral Godske L. til Lindersvold (d. 1612) og Karen Henriksdatter Gyldenstjerne (1586—1654). Gift 1646 med Dorte Friis, f. 19. Marts 1624 paa Aalborghus, begr. 21. Sept. 1652 i Kbh. (Nic. K.), D. af Tønne F. til Hesselager (1584—1642) og Anne Clausdatter Podebusk (1601—26).

C. L. gik i Herlufsholm Skole og fra 1629 paa Sorø Akademi og fik 1635—43 en aarlig kongelig Pension for at uddanne sig i Søjteneste i Udlandet. Jan. 1645 fik han Bestalling som Holmens Admiral, 1647 tillige som Oberstløjtnant til Fods. Forholdene paa Holmen var under hans Forgænger, Erik Ottesen **Orning**, kommet i slem Uorden, og Vanskelighederne ved at forbedre dem steg ved, at Rigshofmesteren Corfitz Ulfeldt begunstigede enkelte, tilmed uærlige, Leverandører; i al Hemmelighed søgte L. gennem

Kancellisekretæren Otte Krag at gøre Kongen bekendt hermed; men hvorledes han i det hele ellers har stillet sig til Underslæbene, kan ikke opklares. Flaader førte han kun enkelte Gange, saaledes 1653 til Kattegat og 1656 til Østersøen. 1655 fik han Sæde i det nyoprettede Admiralitetskollegium. Af Len havde han Helgeland 1646—51 og Utsten Kloster 1652—55, begge i Norge. Febr. 1657 faldt han i Frederik III.s Unaade, forvistes fra Hoffet og mistede sit Embede paa Grund af Beskyldninger for Bedragerier; dog fik han umiddelbart efter Nykøbing Len (som han beholdt til 1661). Febr. 1658, under Kbh.s Belejring, overdroges der ham Tilsyn med Forsvaret af Christianshavn. Han arvede efter Forældrene Lindersvold (Fakse H.), som han 1672 solgte til sin Svigersøn Chr. Urne, og Part i Restrup (Hornum H.), hvoraf han vistnok ca. 1670 blev Eneejer; ca. 1650 købte han Bækkeskov (Baarse H.), 1674 (af Stadshauptmand Fr. Thuresen) »Sundby Gods« (Nørre Sundby). — Epitafium i Sønderholm K.

H. D. Lind: Kong Kristian den Fjerde og hans Mænd paa Bremerholm, 1889, S. 79 ff. C. Bruun: Curt Sivertsen Adelaer, 1871. Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 288. Th. Poulsen: Store Restrup, 1909, S. 26—29. Danske Herregaarde ved 1920, I, 1922, S. 237 ff.

J. A. Fridericia (C. O. Bøggild Andersen)*.

Lindenov, Godske, d. 1612, Admiral, Opdagelsesrejsende. D. 1612 i Kbh. Forældre: Christoffer L. til Lindersvold (d. 1593) og Sophie Hartvigsdatter Pless (d. 1602). Gift 10. Marts 1611 i Kbh. med Karen Gyldenstjerne, f. 3. Juli 1586 paa Iversnæs, d. 1654 (før 27. Juni) paa Lindersvold, D. af Henrik G. til Iversnæs (1550—1604, gift 1° 1578 med Karen Bille, d. 1582) og Birgitte Trolle (1561—98).

Om G. L.s Barndom og Ungdom vides kun, at han gik i Sorø Skole og 1602 var med i Hertug Hans' Følge, da denne besøgte Moskva. 1605 indtraadte han i Flaaden og fik s. A. betroet Førelsen af Skibet »Løven«, som deltog i den af Christian IV. udsendte Grønlandsekspedition under Ledelse af John Cunningham (s. d.) og med James Hall (s. d.) som Kendtmand. Ekspeditionen afgik fra Kbh. 4. Maj, men allerede undervejs opstod der Uenighed mellem G. L. og Engelskmændene, og da Skibene i Davisstrædet under Forsøg paa at naa ind til Land kom i Isbesæt, skilte han sig fra de andre og styrede nordpaa, hvor han ankrede i en Fjord, sandsynligvis Fiskenæsfjorden, som — ifølge Lyskander — navngaves efter ham. Efter at have handlet med de indfødte røvede han to af disse og førte dem med til Kbh., hvor han ankom allerede

28. Juli og modtoges med stor Begejstring som Grønlands Genopdager. N. A. udsendte Kongen en ny Ekspedition paa fem Skibe med G. L. som Leder og Hall som Lods. Efter at være gaaet saa langt uden om Isbæltet i Davisstrædet, at man havde Labradorkysten i Sigte, naaede man Fjordene ved det nuværende Holsteinsborg (omkr. 67° n. Br.). Her traf man bl. a. paa en meget stor Boplads med 40 Huse. Ogsaa denne Gang røvede G. L. nogle indfødte med Kajakker, af hvilke een endnu findes i *Schiffergesellschafts* Lokale i Liibeck. — De følgende Aar udsendtes G. L. dels til Frankrig, dels paa Togter i Østersøen og blev 1610 Chef for Holmen. Derefter deltog han i Kalmarkrigens første Episoder og sluttede i Efteraaret 1612 ved Travemunde et Forlig med Liibeck, men var imidlertid blevet angrebet af en paa Flaaden herskende Sygdom og døde kort efter Hjemkomsten til Kbh. — G. L. var 1606 blevet Ejer af Lindersvold; i Roholte Kirke fandtes endnu 1758 en Messehægel, mærket med hans og Hustrus Forbogstaver.

Grønlands hist. Mindesmærker, III, 1845, S. 679. Dsk. Mag., 5. Rk., VI, 1909, S. 307, 311 f., 314 f. H. D. Lind: Kong Kristian den Fjerde og hans Mænd paa Bremerholm, 1889, S. 70 ff. ff. Ostermann (C. F. Bricka).

Lindenov, Hans, d. ca. 1621, Søkaptajn. D. mellem 27. Marts 1620 og 10. Marts 1622 i Ostindien. Forældre: Hans L. (d. 1610) og Elsebe Jensdatter Juel (d. 1626—27). Gift kort efter 24. Juni 1603 paa Hammershus med Else Thott (gift 2° med Corfitz Ulfeldt, d. 1644, s. d.), d. senest 1652, D. af Anders T. (d. 1595) og Lisbet Folmersdatter Rosenkrantz (d. 1613).

H. L., der gik i Sorø Skole, lagde tidligt sin Karakters Voldsomhed for Dagen. 1602 overfaldt han i Kbh. en svensk diplomatisk Agent i dennes egen Bolig, og under et Besøg paa Bornholm et Par Aar senere kom han for Skade at slaa en Mand ihjel, som havde generet ham ved at støje uden for Lensmandsboligen paa Hammershus, hvor hans Fader laa syg. Drabssagen blev afgjort i Mindelighed med en Erstatning. Efter at han ved Faderens Død havde overtaget Fædrenegaardens Ørslev Kloster og sin øvrige Arv, udrustede han to Skibe, vel nærmest med Fragtfart for Øje; men efter Kalmarkrigens Udbrud fik han 1612 Kaperbrev for det ene og deltog s. A. i en lille Søkamp ved Travemunde. Knærødfreden kom ham i høj Grad paa tværs; baade han og hans Besætning havde faaet Smag for Fribyttertilværelsen, og tilmed havde han naaet at stifte en anselig Gæld, saa Kreditorerne kun laa og lurede paa, at han skulde gaa i Land. Han forsøgte derfor at lade som ingenting, og længe varede det ikke, før Rygtet fik nok at for-

tælle om hans vilde Bedrifter. Kun et lille Udvalg kan nævnes her. Da han 1613 holdt Pinse i Trelleborg Havn, morede han sig med at lade sin Arkelimester skyde til Maals efter en indsejlende Blekingfarer, hvis Formast gik med i Løbet; bagefter gav han dog Skipperen en ny Mast og en Daler i Erstatning. I Helsingør lod han sig forlyde med, at han vilde ned at plyndre de tyrkiske Galejer, og hyrede virkelig et Par Mand til dette eventyrlige Formaal; men da deres Kvinder med Graad og Taarer bad for dem, lod han dem slippe. Langtfra alle Historierne har dog dette forsonende Stænk af Godmodighed. En skotsk Skipper klagede saaledes med Grund over at være blevet beskudt og derved tvunget til at rykke ud med en Rosenobel; han var dog sluppet naadigere end de lübske Søfolk, der mødte Kaperskuden under Bornholm, og som dels maatte springe fra Raaen i Havet, dels lade sig kølhale. I Stockholm og Danzig var han i Land og opførte sig fuldkommen ubehøvlet. Paa den lange Vej til Middelhavet naaede han kun til Aalborg, hvor han blev sat fast; og efter en langvarig Forundersøgelse kunde den kongelige Aktor, Christian Friis, oprulle hele hans Synderegister for Rigsraadet, der 16. Marts 1615 dømte ham til evigt Fængsel. Han sad derefter i tre Aar fangen paa Dragsholm; saa fik hans Familie ham benaadet, mod at han forpligtede sig til at tjene syv Aar i Ostindien. Nov. 1618 forlod han Danmark om Bord paa et af Ove Gieddes Skibe; undervejs oplevede han endnu en Gang at blive Skibschef, idet han fik Kommandoen over et ved Kap Verde opbragt Sørøverskib. Han naaede ogsaa at se Trankebars Kyst, men maa være død snart efter, formodentlig som Offer for Tropeklimate.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 287. J. R. Hübertz: Aktstykker til Bornholms Historie 1327—1621, 1852, S. 580—94. H. D. Lind: Kong Kristian IV. og hans Mænd paa Bremerholm, 1889, S. 205 f. **rr D**

Lindenov, Hans, 1616—59, til Iversnæs m. m., Rigsraad. F. 25. Marts 1616 paa Gaunø, d. 29. Maj 1659 i Kbh., begr. sst. (Nic. K.). Forældre: Rigsraad Hans Johansen L. (1573—1642, gift 1° 1599 med Sophie Seefeldt, d. 1601) og Lisbeth Sophie Rantzau (1587—1652). Gift 27. Okt. 1639 paa Kbh.s Slot med Elisabeth Augusta (s. d.), D. af Kong Christian IV. (s. d.) og Kirstine Munk (s. d.).

H. L. blev Hofjunker 1635 og n. A. Kammerjunker. Kort i Forvejen var han blevet trolovet med Elisabeth Augusta. Brylluppet fejredes tre Aar efter, og samtidig forlod han Hoftjenesten og fik Kalundborg Len. Maj 1640 optoges han i Rigsraadet. Som Medlem af dette sluttede han sig dog hverken nøje til Corfitz

Ulfeldts eller Hannibal Sehesteds Politik; men i alt Fald fra den Tid af, da Christian IV.s Adfærd over for Kirstine Munk ved hendes Fængsling paa Boller 1646 afgjort bragte de fleste af hans Svigersønner i Opposition til ham, var det forbi med ethvert ven-skabeligt Forhold mellem Kongen og ham. Han var 1645 mod Krigens Fortsættelse og skal i en Ordstrid herom med Prins Christian have mindet denne om, at han var »en af dem, som vælger Kongen i Danmark«. Dog fik han ved Hannibal Sehesteds Bistand 1647 anvist en aarlig Pension af de norske Indtægter. Under Mellemregeringen efter Christian IV.s Død optraadte han ivrigt for Anerkendelsen af Kongens retsgyldige Ægteskab med hans Svigermoder. Da Svogerpartiets Fald stundede til, mistede han 1650 sin Pension; men da Hannibal Sehested og Corfitz Ulfeldt n. A. blev styrtet, bøjede han sig for Magten. Hans Anseelse var imidlertid ganske forbi, han havde kun skyldt den sit Ægte-skab, dette betød nu intet og var tilmed ulykkeligt. Hvor Hoved-skylden laa, er svært at sige. Han var ikke noget Lys, grovkornet, skejede ud og blev mere og mere forgældet. Men hans »Lisebet« var en lidet elskelig Kvinde og skaanede ham hverken i Tale, Adfærd eller Breve til Slægt og Venner. Med Kirstine Munk levede han i den værste Kiv og Strid, hun hadede ham paa Grund af de Pengefordringer, han stillede til hende, og fordi han virkede for Sønnen Valdemar Christians Udsoning med Kongen. 1658 ombyttede han Kalundborg Len med St. Knuds Klosters i Odense, men opholdt sig under Belejringen i Kbh., hvor han døde. — H. L. arvede efter Faderen Iversnæs (nu Wedellsborg, Vends H.), Tybrind (sst.), som han 1653 solgte til Svigermoderen, og sammen med Broderen Jacob L. Gaunø (Hammer H.) og Søndergaard (Vends H.); 1657 overtog H. L. den sidste og afstod sin Part i Gaunø. I Kalundborg opførte han Lindegaarden (som Avlsgaard); til Byens Kirke skænkede han 1650 en Altertavle, skaaret af Lorens Jørgensen i Holbæk. — Ridder 1648. — Grisaille af Abr. Wuchters paa Gaunø. Et Maleri paa Wedellsborg har baaret hans Navn, men forestiller den første Grev Wedell.

S. Birket Smith: Leonora Christina, Grevinde Ulfeldts Historie, I, 1879. Dsk. Saml., 2. Rk., II, 1872—73. Kr. Erslev: Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV.s Tid, II—III, 1887—90. Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 280 f.

J. A. *Fridericia* (C. O. *Bøggild Andersen**).

Lindenov, Henrik, d. 1673, Major, Stiftamtmand. D. 7. Aug. 1673 paa St. Hans Kloster i Odense. Forældre: Otte L. til Borreby

m. m. (1575—1618) og Anne Tygesdatter Brahe (1577—1636). Gift Juni 1630 i Kbh. med Beate Ulfeldt, f. ca. 1610, d. 5. Jan. 1676 paa Mullerup, D. af Christoffer U. til Svenstorp m. m. (1583—1653) og Maren Ovesdatter Urup (—1651—).

H. L. blev 1639 Ritmester over det skaanske Kompagni af Adelens Rostjeneste og deltog med dette i Krigen 1644—45. Ved Rytteriets Omdannelse efter denne fik han 1646 Majors Bestalling, og da det skaanske Rytteri 1651 deltes i to Kompagnier, beholdt han, der synes at have været en brugbar Officer, det ene. 1648—49 var han forlenet med Hørje Len, 1649 blev han Befalingsmand i Kristiansstad. Skaanes Afstaaelse skilte ham ikke blot ved dette Len, men var ogsaa Hovedaarsagen til, at han mistede sine skaanske Godser: Øvids Kloster og Svansø, som han solgte 1666, og Valsø, der blev overladt Kronen som bornholmsk Vederlagsods. Ellers ejede han Oregaard (Skovby H., 1664—72), Holsegaard (Vends H., til 1670) og Tersløsegaard (Merløse H.), som han 1668 solgte til Henrik Bielke. Han var for øvrigt selv bleven benyttet ved Forhandlingerne med Sverige om danske Undersaatters Gods i Skaane, idet han sammen med Ove Juul og Iver Krabbe 1661 sendtes til Malmø i denne Anledning. Efter Freden fik han 1661 Inspektionen over Odensegaards, 1662 tillige over St. Knuds og Dalum Klosters Amter og blev 1664 tillige Stiftamtmand over Fyns Stift, hvilke Stillinger han beholdt til sin Død. Desuden var han 1671 en kort Tid Amtmand over Rugaards Amt og varetog Amtmandsforretningerne over Assens Amt 1670—71. — R. 1648.

J. Bloch: Stiftamtmand og Amtmænd i Kongeriget Danmark og Island 1660—1848, 1895. Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 282. K. Fabricius: Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige, I, 1906, S. 161; II, 1906,

9 .

Thiset (C. O. Bøggild Andersen)*.

Lindenov, Sophie Amalie, Friherreinde, 1649—88. F. 4. Juli 1649 paa Kalundborg Slot, d. 4. Aug. 1688 i Aalborg, begr. i Blenstrup K. Forældre: Rigsraad Hans L. til Iversnæs (s. d.) og Hustru. Gift 1674 med Claus Daa til Daasborg, f. 10. Nov. 1640 paa Matrup, d. 8. Dec. 1678 ved Rødeled nær ved Daasborg, Søn af Rentemester Oluf D. til Holmegaard (s. d.) og Hustru.

Efter først at have været forlovet med Just Høg ægtede S. A. L. 1674 den karaktersvage Claus Daa til Krængerup, Vedtoftegaard, som han gav Navnet Brahesholm, og Næs, som han kaldte Daasborg. Det blev et højst ulykkeligt Ægteskab, og 1678 lod hun sin Mand myrde af en Snigskytte, der aldrig blev

fundet. Et Fjerdingaar efter døde hendes eneste Barn, og hun, der nu var fri for alle Baand som Enke med store Jordegodser, hengav sig blindt til sine Lidenskaber, Løstgierighed og Gerrighed. De fynske Ejendomme solgte hun 1679 og henvendte nu sin Opmærksomhed paa at forøge Daasborgs Gods, i hvilken Henseende hendes Bestræbelser i høj Grad lykkedes, især efter at hun 1681 havde faaet Gaard og Gods ophøjet til Frihersekabet Lindenborg paa Betingelse af ikke at gifte sig igen og mod at indsætte Kongesønnen Christian Gyldenløve til Frihersekabets Arving (jfr. VIII, S. 467). Fra nu af imødekom Kongen hendes Udvidelseslyster paa flere Maader. Men det ryggesløse Liv, hun førte, varede ikke mange Aar. 1688 blev hun syg og led saa forfærdeligt, at hun, der for at søge Lægehjælp maatte føres til Aalborg, ikke kunde taale at køre, men maatte føres paa et mellem fire Heste udspændt Læderdækken; men selv denne Bevægelse var hende saa smertefuld, at hun bestandig maatte skribe, hvorfor en øredøvende Musik ledsagede Toget. I Aalborg døde hun efter Sagnet, der lader hende føde adskillige Børn efter hendes Mands Død, uforløst i Barselseng, men efter en samtidig Optegnelse af en stærk Vattersot og hidsig Feber; før sin Død bekendte hun Mordet paa Claus Daa. I Folkemunde lever endnu Mindet om Friherreinden, hvis Genfærd siges at færdes paa Lindenborg. — Formodet Portræt paa Gisselfeld.

F. Richardt og T. A. Becker: Prospector af danske Herregaarde, VI, 1853, Lindenborg. Fyens Stiftstidende 1878, Nr. 174. Kl. Gjerding: Bidrag til Helium Herreds Beskrivelse og Historie, 1890—92, S. 81—98. H. C. Bering Liisberg: Fra gamle Dage, 1899, S. 27—35. Kronens Skøder, II, 1908, passim. Fra Himmerland og Kjær Herred, VII, 1932, S. 24 f.

G. L. Wad (S. Nygård).*

Linderberg, Peder Theodor Fernando, 1854—1914, socialpolitisk Agitator og Skribent. F. 29. April 1854 i Kbh. (Garn.), d. 4. Dec. 1914 paa Frbg., begr. sst. (Solbjerg). Forældre: Skræddersvend Niels Thorsen (L.) (1827—53) og Johanne Pedersen (1821—1903, gift 2° med Spækhøker Peder Nielsen). Gift 13. Juni 1885 i Dalby, Hindsholm (Viby Kbg.) med Johanne Hansen, f. 31. Jan. 1851 i Maale, Hindsholm, D. af Bolsmand Hans Rudolf Nielsen (1811—80) og Johanne Hansen (1827—85).

L. blev opdraget i en grundtvigsk Kreds paa Fyn og paavirkedes ved et Højskoleophold hos Ernst Trier paa Vallekilde. Han var først Gartner og opholdt sig flere Aar i Norge; fra 1881 begyndte den energiske, noget urolige, selvraadige, udpræget selv lærte Mand sin Virksomhed som folkeoplysende Agitator og Skribent, bl. a.

redigerede han 1881—84 »Folkebladet«, der vilde lære Husmænd at dyrke deres Jord bedre. Han var meget religiøst sindet og i socialøkonomisk Opfattelse paavirket af Henry George, ikke af Karl Marx. 1888 fik han stiftet Dansk Arbejderforbund, der vilde organisere Landarbejderne for socialpolitiske Formaal, men uden at føre dem over i Socialdemokratiet, som L. var imod, fordi han ansaa det for materialistisk, fjendtligt over for Kristendom og Moral; derimod følte han sig som Fortsætter af Bondevennernes Gerning i et dybere Lag af Landbefolkningen, og i den Aand redigerede han Forbundets Blad »Programmet«. Maaske kunde L. have skabt en selvstændig kirkelig-social Bevægelse, hvis han havde været tilstrækkelig overlegen som Politiker, nu nødtes han af Forholdene til at balancere mellem Venstre og Socialdemokratiet for til sidst dog, i Skuffelse over det første Partis Holdning, at glide over til det sidste. 1895 vedtog Dansk Landarbejderforbund (som det hed fra 1892), der en Tid havde ret mange Medlemmer og ikke ringe Betydning ved Agitation for de nye socialpolitiske Krav, sin Indmeldelse i Socialdemokratisk Forbund, og L., der nu ikke mere troede, at Socialdemokraterne var fødte Fjender af Religionen og Ægteskabet, blev for en kort Tid rent socialdemokratisk Journalist, men fandt sig ikke til rette blandt de nye Fæller. 1896 drog han, støttet af sine kirkelige Venner, paa en Udenlandsrejse, og efter sin Hjemkomst 1898 viede han sig til et Arbejde for at »gøre de Kristne til Socialdemokrater«. Et Udvalg for social Oplysnings Fremme (1898) satte i den Henseende ikke større Frugt, men affødte under sin hurtige Opløsning 1899 Det sociale Sekretariat og Bibliotek, hvor L., der nu atter var kommet paa Afstand fra det socialdemokratiske Parti, til sin Død var Lederen. Han skrev ogsaa en Række Bøger, bl. a. »Frikonkurrencen og Socialismen« (1895), »Kristendommen og den sociale Udvikling«, I—III (1903—08), »Biskop Ketteler og Socialismen i Tyskland« (1913); han vilde vise de moderne socialpolitiske Kravs nøje Sammenhæng med den hele kristelige Kulturindstilling, men havde ikke Kundskaber eller Form til at gøre det paa en tilstrækkelig virkningsfuld Maade. — Breve til L. i Det kgl. Bibliotek. — Møder af Larsen Stevns og Aage Mosegaard i Familieej. Buste af R. Bøgebjerg 1911 i Det sociale Sekretariat. Træsnit 1885.

Georg Nørregaard: *Organisationsforsøg* blandt Landarbejderne, i Povl Engelstoft og Hans Jensen: *Bidrag til Arbejderklassens og Arbejderspørgsmaalets Historie i Danmark fra 1864 til 1900*, 1931, S. 136—68. Vill. Christensen: *Den første Henry George-Bevægelse i Danmark*, 1906, S. 11 f. Samfundets Krav, XV, 1915, S. 1—47.

Hans Jensen.

Linderstrøm Lang, Carl Frederik, 1858—1911, Skolemand. F. 22. Dec. 1858 i Vemmetofte, d. 12. Dec. 1911 paa Frbg., begr. sst. **Forældre**: Kantor Theodorus Lang (1802—61) og Ulricha Johanne Linderstrøm (1822—1900). Gift 28. Sept. 1888 i Svendborg med Ellen Hedeveg Bach, f. 19. Aug. 1863 i Randers, d. 17. Jan. 1921 paa Frbg., D. af Fuldmægtig, senere Sparekassebestyrer Peter Jensen B. (1835—1919) °S Jacobine Marie Meyer (1839—1915).

L. L. dimitteredes 1878 fra Jonstrup Seminarium og blev 1880 efter to Aars Huslærervirksomhed og privat Eksamensforberedelse Student fra Viborg. Han underviste derefter ved københavnske Skoler og Kursus baade før sin Skoleembedseksamen 1886 og efter, navnlig ved Frbg. Latin- og Realskole og ved det Kursus, som han 1885 oprettede sammen med Afdelingschef ved Meteorologisk Institut V. Hjort. Han var knyttet til Frbg. Gymnasium og til Kursuset til sin Død. L. L. underviste med Kundskabsfylde og Energi, og han ledede Lang og Hjorts Kursus med Fasthed og Overblik. 1903 blev han Dr. phil. for en Afhandling om den tyske Pædagog Wolfgang Ratichius, et Bidrag til Pædagogikkens Historie. Af hans øvrige Forfatterskab kan nævnes »Brødrene Gracchus« efter Th. Mommsen (1888) og flere andre Smaaskrifter i »Dansk Folkebibliotek«. Desuden har han udgivet flere Skolebøger til Brug ved Latinundervisningen, f. Eks. »Latinsk Sproglære for det moderne sproglige Gymnasium« (1908, 3. Udg. 1913). L. L. deltog virksomt i den Kommission, der dannede Ringen af de forenede Latinskoler 1901. 1892 blev han Formand for Privatlærerforeningen, der 1899 gik over til Privatskolens fagordnede Lærerforening, hvis fasttømrede Organisation var en af Forudsætningerne for Ordningen af 1901. Han blev Formand for den 1904 oprettede, statsunderstøttede Pensionskasse for alle private højere Almenskoler og var Kasserer for de private Realskolers Pensionskasse, for hvis Oprettelse han virksomt havde arbejdet. Da den Tanke kom op at faa de københavnske private Kursus samlet under en fælles Ledelse i Lighed med de forenede Skoler, faldt denne Plans Udførelse naturlig i hans Haand, og han blev selvskreven Leder af de forenede Kursus 1908.

Berl. Tid. 13. Dec. 1911. Bog og Naal, 1912, Nr. 1. Frederiksberg Gymnasiums Aarsberetning 1912. Hans Kyrre: Blade af den københavnske Privatskoles Historie, 1926, S. 42, 44 ff. Chr. Buur.

Linderstrøm-Lang, Kai Ulrik, f. 1896, Kemiker. F. 29. Nov. 1896 paa Frbg. **Forældre**: Kursusbestyrer, cand. mag., senere

Dr. phil. Carl Frederik L. L. (s. d.) og Hustru. Gift 25. Marts 1922 paa Frbg. (b. v.) med Gerda Kyndby, f. 22. Okt. 1893 i Hammel, D. af Lærer, sidst i Herning, Johannes Jensen K. (1861—1934) og Helga Vilhelmine Trolle (f. 1866).

L.-L. blev Student 1914 fra Frbg. Gymnasium og cand. polyt. (Fabrikeningeniør) 1919. S. A. blev han Assistent ved Carlsberg Laboratoriets kemiske Afdeling, og her har han siden været ansat, fra 1938 som Forstander for Laboratoriet med Titel af Professor. Carlsberg Laboratoriets Arbejdsomraade er fortrinsvis Proteinstoffernes Kemi og Enzymkemi, og paa begge disse Omraader har L.-L. ydet fremragende Arbejder, ikke mindst takket være hans Forstaaelse af og Fortrolighed med den termodynamiske **Behandlingsmaade** af de eksperimentelle Resultater. 1929 disputerede han paa Afhandlingen »Studier over Kasein«. Han har paa Studierejser (**München** 1926, forskellige Universiteter i Amerika 1931—32) lært de forskellige Retninger inden for Enzymkemien grundigt at kende. Mest kendt blandt hans egne Arbejder er **maaske** nok de »Bidrag til den enzymatiske Histokemi«, som han i Samarbejde med H. Holter paabegyndte 1930. Hans Arbejder er offentliggjorte i »Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet« og de fleste desuden i udenlandske Fagtidsskrifter. De har gjort hans Navn kendt blandt Protein- og Enzymkemikere Verden over. 1935 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab.

Univ. Progr. Nov. 1929, S. 108 f.

Stig Veibel.

Lindgreen, Ferdinand Ludvig Wilhelm, 1770—1842, Skuespiller, Instruktør. Døbt 10. April 1770 i Kbh. (Holmens), d. 18. Juni 1842 sst. (Holmens), begr. sst. (**Ass.**). Forældre: Konstabel i Marinen Thomas Jespersen (d. ca. 1770) og Johanne Kirstine **Hansdatter** Groot. Gift 29. Juni 1794 paa Kollekolle (Fred. Ty.) med Hedeveg Sophie Hviding, døbt 20. Okt. 1777 i Kbh. (Frue), d. 26. Okt. 1844 sst. (**Helligg.**), D. af Peder **Christen** H. og Sara Nielsdatter Glad.

L. var Halvbroder til Caroline Walter, der med Hjælp fra Arveprins Frederik fik ham anbragt i Latinskolen i Roskilde. Han var begavet med Lune og Iagttagelsesevne, og den brede, sjællandske Sprogtone, der aldrig helt forlod ham, stammede fra disse Ungdomsaar i Jeppes formentlige Hjemstavn. Men flittig var han ikke, og det kneb med at blive Student; Teaterlysten **laa** ham i Blodet, og Søsterens rige Historie har vel bidraget dertil. 1788 blev han Korist ved Det **kgl.** Teater, hvor han fik Fr. Schwarz til **Lærer**; alligevel opgav han ikke Eksamen, men tog den privat 1790 paa

Teaterkassens Regning. Frontin i »Den forliebte Autor og Tjener« blev 19. Nov. s. A. hans Debut, og kort efter spillede han Titelfrollen i »Den pantsatte Bondedreng«, der indledede hans 50-aarige overordentlig betydningsfulde Virksomhed for den holbergske Komædie. Bondedrengen Per var tossedum og drævende, men faa Dage efter viste L. sig mundrap og kaad som Henrik i »Maskeraden«, og et Prøvekort for hans Evne, der røbede frodig Naturlighed, var dermed givet; 1792 blev han kgl. ansat. L. var en lille, kraftigt bygget, fœrladen Mand med et bredt, jovialt Ansigt, hvori talende Øjne og et godmodigt Smil lyste. Dette Ansigt var »hans sceniske Sjæls Spejl«, skrev Dr. Ryge, der indrømmede sin Kollega en høj Rang i Kunstens Rige som »komisk Mime«. Der kunde drages Paralleller mellem L.s og de gamle hollandske Genremaleres Kunst; hans bedste Stof, »hans Yndlingsfære« (Bournonville), var Holbergs Komædier, hvortil han samlede og opbevarede værdifulde Traditioner. Han optraadte i de fleste, snart i store, snart i smaa Roller, virkede altid frodig og naiv i sin Komik, ikke meget forskellig og tidlig afsluttet, men sanddru og original. Henrik'erne, Chilian, Troels, Harlekin, Gert Westphaler, Per i »Jacob von Thyboe«, Jacob i »Erasmus Montanus«, Arv'erne, især de sjællandske, var hans kunstneriske Omraade. Ikke alene Bondens Fiffighed og Dumhed, men ogsaa hans Sorg kunde han fremstille som ingen anden før eller siden. Derfor blev Jeppe hans ypperste Mesterværk (1805). Han overtog Rollen efter Gielstrup, udførte den i 33 Aar og gav den videre til Phister. Disse tre Nationalkomikere udfyldte et Aarhundrede. Gielstrup besad den skarpeste Ironi og Phister det mangfoldigste Forvandlingsgeni, men ingen af dem naaede L. i Lunets brede Strøm, i komisk Ro og Enfold. Mange Træk fra Gielstrups Spil bevarede han og føjede dertil, hvad han selv havde iagttaget. Selv Phister, der som Henrik var mere springsk og havde større Verve, indrømmede siden, at L.s Jeppe aldrig blev erstattet.

»Fra min Indtrædelse paa Theatret til dette Øjeblik har jeg været blandt dem, der arbejdede mest. Rolig og uden Bram har jeg dyrket min Kunst«, skrev L. 1811. Størstedelen af det Repertoire, han spillede uden for Holberg, er nu glemt, Forvalteren i »Gulddaasen« kan undtages, men om det hele Galleri gælder, at L. var en aandfuld Skuespiller i det lavkomiske, netop fordi han aldrig forbrød sig mod Smagen. Til Held for Helhedsbilledet var hans Medspiller, den elegante Komiker Frydendahl, hans Modsætning, og da de begge var store Kunstnere, fik Scenen den størst mulige Gavn af deres Forskellighed. Figurer af Rang og Stand

kunde L. slet ikke fremstille, og han nærede ingen højtflyvende Aspirationer, men var urdansk og jævn, og da han engang bad Direktionen om en Rejseunderstøttelse til Udlandet, skete det ikke med Ønsket om at lære noget, »men for at betragte det fremmede Væsen, der tager sig saa sælsomt ud, naar det kommer frem ved Siden af vor gamle danske Maner«. Som Instruktør (fra 1817) var Phisters kunstneriske Opdragelse hans væsentligste Fortjeneste, og gennem ham og hans Elev Olaf Poulsen levede Mindet om L. langt ned i Tiden. Den Respekt for Holbergs Tekst, som Phister lærte sin Efterfølger, havde han selv taget i Arv fra L., hvis Læresætninger til de unge »Kan du spille Holberg, kan du spille alt« eller »Naa, saa du vil være vittigere end Holberg?« blev gentaget af Olaf Poulsen, til han 1916 forlod Elevskolen. L. var opslidt, da han 1. Jan. 1838 fejrede sit 50 Aars Jubilæum som den gamle Skrædder i »Den hjemkomne Nabob«, hvor Phister var Sønnen, der trækker Faderen ind paa Scenen med disse til Lejligheden passende Ord: »I Galop, Fatter! Alt, hvad jeg kan, har jeg lært af Jer!« 6. Dec. s. A. optraadte L. sidste Gang som Broder Sup i »Bødkeren«, og fra Juli 1841 blev han entlediget med sin Gage i Pension, en Tak for, hvad han i sin lange Tjenestetid havde ydet som Kunstner. — Maleri af D. Monies 1838 (Det kgl. Teater); Kopier derefter af C. Hansen (Fr.borg) og af V. Henriques (Teatermuseet). Litografi derefter fra Em. Bærentzen 1840. Kostumbillede som Jeppe af G. L. Lahde 1826 efter C. Bruuns Tegning, som Arv i »Hekseri« 1827, tegnet og stukket af C. Bruun. Buste af Th. Stein (Det kgl. Teater).

[Dr. Ryge:] Critisk Sammenligning, 1832. Aug. Bournonville: Theaterliv og Erindringer, 1865, S. 409. Otto Zinck: J. L. Phister, 1896, S. 91 ff. R. Neiiendam: Breve fra danske Skuespillere, I, 1911. H. Weitemeyer: Kulturskildringer, 1916, S. 101—24. J. C. Normann: Holberg paa Teatret, 1919.

Robert Neiiendam.

Lindhard, Erik, 1873—1928, landøkonomisk Forsøgsleder og Professor i Plantekultur. F. 19. Juni 1873 i Dalby ved Tureby, d. 15. Marts 1928 i Lyngby, begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Købmand Sofus Johan L. (1833—1913) og Bolette Amalie Hansen (1844—1918). Gift 18. Marts 1907 i Kbh. (Trin.) med Agnes Kirstine Nielsen, f. 7. April 1887 paa Fejø, D. af Gaardejer Gerhard Vilhelm Montagne N. (1845—1938) og Karen Nielsen (1847—1904).

Efter en god Skoleundervisning i Hjemmet med Moderen som Lærer kom L. til Landbruget, var 1890—91 paa Ryslinge Højskole og 1892—93 paa Tune Landboskole, kom derefter i Lære

hos Planteavlsforsøgenes Førstemand P. Nielsen paa Tystofte Forsøgsstation og fortsatte Uddannelsen paa Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1895, og hvor han efter en Sommers Virksomhed paa Askov Forsøgsstation var Assistent hos Professor T. Westermann til 1899. Han erhvervede i disse Aar et grundigt og omfattende Kendskab til den videnskabelige Forskning paa Planteavlens Omraade, studerede 1899—1900 i Udlandet, særlig Planteforædling i Svaløf, men gik derefter i Østasiatisk Kompagnis Tjeneste og bestyrede 1900—04 et Skovdistrikt i Siam. 1904 blev han kaldt hjem til en Stilling som Assistent under Statens Planteavlsudvalg, der nylig havde overtaget Landhusholdningsselskabets Forsøg med Hvede og Byg. L. nyordnede denne Virksomhed og bearbejdede samtidig det betydelige Forsøgsmateriale, der havde henligget fra P. Nielsens Tid, og som navnlig paa Græsmarksundersøgelsernes Omraade gav Grundlag for en Række værdifulde Afhandlinger i »Tidsskrift for Planteavl«, bl. a. »En analytisk Undersøgelse af Plantedækket i en- og fleraarige Græsmarker« (1908). 1909 blev han Bestyrer af Tystofte Forsøgsstation og fortsatte efter N. P. Nielsens Død det Planteforædlingsarbejde, som her var grundlagt, samtidig med at han blev den førende Forsøgsleder paa Græsmarks- og Rodfrugtforsøgenes Omraade. De fjorten Aar paa Tystofte blev rige paa Resultater af stor Værdi baade direkte for den praktiske Plantedyrkning og for Forskningen, og han skrev herom i »Tidsskrift for Planteavl« et meget stort Antal mønsterværdigt klare Beretninger særlig vedrørende Forsøg med Græsmarker og Roer. — I tre Afhandlinger: »Om Rødkløverens Bestøvning og de Humlebiarter, som herved er virksomme« (1911), »Humlebien som Husdyr« (1912) og »Om Rødkløverarter med korte Kronrør og blomstersøgende Bier« (1921) undersøgte han Mulighederne for dansk Avl af Rødkløverfrø og sammenfattede Resultaterne i en Afhandling »Der Rotklee« i »Zeitschrift für Pflanzenzüchtung« (1921). Ved Siden af det Forædlingsarbejde, der tog direkte Sigte paa praktiske Fremskridt, og hvorom han har skrevet en Oversigt: »Planteforædling ved Tystofte« (1913), udførte han en Række Arvelighedsundersøgelser over Roer 1919 sammen med Karsten Iversen og over Hvede (»Hereditas« 1922—23). Med sin Grundighed og sin matematiske Begavelse ydede L. ogsaa paa Forsøgsteknikens Omraade en fremragende Indsats. Hans Afhandling: »Om det matematiske Grundlag for Dyrkningsforsøg paa Agermark« (1909) blev af grundlæggende Betydning, og han udformede den senere almindeligt anvendte Rækkemetode i »Opgørelse af Markforsøg« (»Nordisk Jordbrugsforskning«, III—IV, 1921—22).

Da T. Westermann 1923 trak sig tilbage fra Landbohøjskolen, og hans Fag blev delt, overtog L. Professoratet i Landbrugets Plante kultur. Med sædvanlig Omhu fik han tilrettelagt sin Undervisning og opnaaede en meget anset Stilling inden for Landbohøjskolen. Umiddelbart før sin Død var han af Undervisningsraadet indstillet til at overtage Direktørposten. Ogsaa efter Overgangen til Landbohøjskolen vedblev han at virke som Leder af Foderplante forsøgene under Statens Forsøgsvirksomhed, og han var Medlem af Fællesudvalget for Statens Planteavl- og Husdyrbrugsforsøg fra dets Nedsættelse 1921. Et stort og paaskønnet Arbejde for Fremskaffelsen af god Udsæd udrettede han som Formand for Landbo- og Husmandsforeningernes Kontroludvalg vedrørende Avl og Omsætning af Sædefrø fra dets Nedsættelse 1913. Han var Medlem af Landhusholdningsselskabets Udvalg for Af sætning af Sædefrø til Udlandet fra 1912 og af Frøkontrolkommissionen fra 1920, fra 1927 som Næstformand. I det nordiske faglige Samarbejde var han en af Hovedlederne som Formand for den danske Afdeling af Nordiske Jordbrugsforskeres Forening fra 1920, og i det fællesnordiske Værk »Lantbruget i Norden under seneste halvsekel 1875—1925« (1926) har han skrevet en udførlig Fremstilling af det danske Landbrugs Udvikling, der vidner om hans usædvanlige Evne til indtrængende Behandling og selvstændig Bedømmelse ogsaa paa Omraader uden for hans egne Specialer. — L. var en flittig og til det yderste redelig og samvittighedsfuld Forsker, kritisk over for sit eget saavel som over for andres Arbejde, en klar Skribent, men ikke altid en let forstaaelig Foredragsholder. Hans Styrke var Debattens skarpe Fægtninger, hvor han gjorde sig gældende med sin Logik og velbegrundede Argumentation, men tillige med Lune og uden personligt Angreb. Blandt Fagfæller nød han ikke blot megen Respekt, men var afholdt for sin aabne og oprigtigt uegennyttige Personlighed. — R. 1927. — Mindesmærke paa Graven 1930.

Ugeskrift for Landmænd, 1909, S. 130 f. K. Dorph-Petersen sst., LXXIII, 1928, S. 177—80. Anton Christensen sst., LXXVIII, 1933, S. 552. H. C. Larsen i Tidsskr. for Landøkonomi, 1928, S. 215—20. L. P. M. Larsen i Vort Landbrug, III, s. A., S. 171 ff. Aug. Mentz i Botanisk Tidsskrift, XL, s. A., S. 228—31. Jydsk Landbrug, X, s. A., S. 235 ff. Fyns Stifts Landbrugstidende, XXII, s. A., S. 161 f. Sjællands Stifts Landbrugstidende, IX, s. A., S. 83.

Aksel Milthers.

Lindhard, Jens Peter Johannes, f. 1870, Fysiolog, **Gymnastik**-teoretiker. F. 25. April 1870 i Dalby, Fakse Hrd. Broder til Erik L. (s. d.). Gift 5. Nov. 1900 i Roskilde med Bodil Pontoppidan,

f. 10. Juli 1877 i Helsingør, D. af Sognepræst Morten P. (s. d.) og Hustru.

L. blev indtil sit 14. Aar undervist af sin Moder, var derefter et Par Aar i Handelslære og et Aar paa Askov Højskole og tog 1889 Præliminæreksamen ved Universitetet. Efter at have aftjent sin Værnepligt ved Artilleriet gjorde han et Aar Tjeneste som Løjtnant og blev 23 Aar gammel Student, privat dimitteret. Han slog straks ind paa det medicinske Studium og tog medicinsk Embedseksamen 1898. Der fulgte nu nogle Aars Lægevirksomhed af forskellig Art, først som Reservelæge i Hæren, dernæst som Læge ved Kryolitbrudene i I vigtut (Marts 1899—Maj 1900), som Kandidat og senere 2. Reservelæge ved Middelfart Sindssygeanstalt (1900—02) og endelig som praktiserende Læge i Fødeegnen med Bopæl i Karise 1902—06. 1906 startedes under Mylius-Erichsens Ledelse Danmark-Ekspeditionen til Østgrønland, og heri deltog L. dels som Ekspeditionens Læge, dels med det Formaal at foretage fysiologiske Undersøgelser under arktiske Forhold. Det indsamlede Materiale blev offentliggjort i de første Aar efter Ekspeditionens Hjemkomst, der fandt Sted 1908, og danner Indledningen til de talrige og i flere Henseender banebrydende Arbejder, der har gjort L.s Navn kendt overalt i den fysiologiske Verden. De nærmest følgende Aars Virksomhed var væsentlig helliget Respirations- og Kredsløbsfysiologien; en Del af de offentliggjorte Undersøgelser er udført i Samarbejde med Dr. K. A. Hasselbalch paa Finsen-Institutts Laboratorium og med Professor A. Krogh paa Dyrefysiologisk Laboratorium. Af de fra denne Periode stammende Arbejder har navnlig Undersøgelserne over Aandedrættets Regulering og over Hjertets Virksomhed sat blivende Spor. I Samarbejde med Krogh lykkedes det at udvikle en Metode til Bestemmelse af Hjertets Minutvolumen, en Metode, der har dannet Grundlaget for alle senere Arbejder paa dette Omraade. 1914 disputerede L. for den medicinske Doktorgrad paa en Afhandling om Hjertets Minutvolumen i Hvile og under Arbejde. Da Gymnastik 1909 indførtes forsøgsvis som Fag ved Skoleembedseksamen, ansattes L. som midlertidig Lærer i Anatomi og Gymnastikteori ved Universitetet, og hans fysiologiske Arbejder har derefter for en stor Del været anlagt med Gymnastikteorien for Øje. Ved at opbygge denne under ligeligt Hensyn til pædagogiske og fysiologiske Synspunkter har han frembragt en Nyskabelse, som har haft afgørende Betydning for Vurderingen og Tilrettelæggelsen af Legemsøvelser. Hans Maal er at gøre Legemsøvelser i Skolen til et *Skolefag*, til hvilket der saavel med Hensyn til Grundlaget som med Hensyn til

Læreruddannelsen stilles de samme Krav som til Skolens øvrige Fag. Hans Tanker har vakt Modstand navnlig inden for de stærkt traditionsbundne gymnastiske Kredse i Skandinavien; men Arbejdets videnskabelige Standard sikrede Gymnastikteorien en blivende Plads ved Universitetet, og 1916 udnævntes L. til Docent i Gymnastikteori, 1917 til Professor extraordinarius. Hans Arbejdsmuligheder udvidedes betydeligt ved Oprettelsen af Universitetets gymnastikteoretiske Laboratorium 1920. Han overtog 1930 Stillingen som Forstander for Statens Gymnastikinstitut og har bibeholdt denne, efter at han i 1935 tog sin Afsked som Professor ved Universitetet og Chef for Laboratoriet. Han virkede 1923—31 som Docent i Fysiologi ved Tandlægeskolen, fra 1910 som Lærer i Fysiologi ved Teilmanns Kursus og var 1916—34 Censor ved medicinsk Embedseksamen, først i Anatomi, senere i Fysiologi. Siden 1929 er han Medudgiver af det internationale Tidsskrift »Arbeitsphysiologie«. Hans Lærebog i Speciel Gymnastikteori foreligger i tre danske (1914, 18 og 27) og en engelsk Udgave (1934). I de senere Aar er hans videnskabelige Arbejder væsentlig faldet inden for Muskelfysiologien, og **maaske** er det inden for dette Omraade, at hans mest tankevækkende og iderigeste Publikationer (herunder en større Monografi) foreligger. De bærer paa een Gang Præget af hans skarpe kritiske Sans og hans dristige, men særdeles frugtbringende Evne til at udnytte enhver Mulighed, som det foreliggende Materiale frembyder. L. er en meget produktiv Skribent; hans Form er skarp, naar han kritiserer, men hvert Ord er overvejet; hans omhyggelige Ordvalg og fuldendte Stil gør det til en Fornøjelse at læse hans Bøger. — Medlem af Videnskabernes Selskab 1925. — F.M.S. 1908. — R. 1925. — Maleri af Heinrich Dohm 1936. Buste af Vitalis Gustafson 1928.

Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1915. Olaf Hansen i Akademisk Ugeblad, 1917, S. 139 f. Studenterne fra 1893, 1918. Niels Illeris i Ungdom og

Emanuel Hansen.

Lindholm, Hans, 1757—1821, Søofficer. F. 20. Jan. 1757 i St. Petersborg, d. 5. Sept. 1821 i Kbh. (Petri), begr. sst. (Ass.). Forældre: Kommerceraad, senere Godsejer Hans L. (1719—1803) og Marie Elisabeth Bartz (1731—1804). Gift 20. Juli 1793 i Vejle, Fyn, med Elisabeth Reinhardine Rosalie Fabritius-Tengnagel, f. 11. Juli 1775 paa Vejlegaard, Fyn, d. 28. Aug. 1856 i Kbh. (Petri), D. af Konferensraad, Major, senere Generalkrigskommissær, Kammerherre Michael F.-T. (1739—1815) og Adolphine Leth (1746—97).

L. blev Kadet 1768, Sekondløjtnant 1775, Premierløjtnant 1781, Kaptajnløjtnant 1788, Kaptajn 1796, Kommandørkaptajn 1802, Kommandør 1810 og Kontreadmiral 1814. Han førte 1782—83 **Koffardiskib** paa Vestindien, var under Krigen med Sverige 1788 Chef for et Pontonkompagni paa 200 Matroser og fik megen Anerkendelse for sin Assistance ved Troppernes Overgang over **Göta Elven**. S. A. udnævntes han til Generaladjutant hos Kongen og 1794 til Jagtkaptajn. Efter Slaget paa Reden 2. April 1801 førte L. sammen med General **Waltersdorff** Forhandlingerne med Lord Nelson og Oberst Stewart om Afslutningen af Vaabenstilstand og fik under disse Forhandlinger Lejlighed til skarpt at tilbagevise nogle fornærmelige Beskyldninger, som Nelson havde fremsat mod Olfert Fischer. 1804 var L. Chef for Orlogsskibet »Nep­tunus«, der skulde have ført Kronprins Frederik til Norge, hvilket dog blev opgivet. 1807 sendtes han til Kejser Napoleon i Paris for at meddele Flaadens Ran og indlede Forhandlinger om militær Samvirken med Frankrig, og 1814 var han Medlem af Kommissionen om Reduktion af **Søetaten**. Han var en kundskabsrig og taktfuld Officer, der var meget afholdt af Kong Frederik VI. Han blev adlet 1808 fra 1803 at regne. — Kammerherre 1808. — R. 1809. K. 1811. DM. 1812. S.K. 1815. — Portrætteret paa en Akvarel af Slaget paa Reden (**Fr.borg**) og paa C. A. Lorentzens Maleri af den engelske **Parlamentærs** Modtagelse. Stik af Chrétien. Litografi.

Fr. Thaarup: **Fædrenelandsk** Nekrolog 1821—26, 1835—44, S. 38 f. C. C. **Zahrtmann**: Gienlyd fra 1801, i *Nyt Archiv*. f. **Søv.**, I, 1842, S. 168—98.

Th. Topsøe-Jensen.

Lindholm, Knud Herluf, 1866—1932, Tolddirektør. F. 15. Marts 1866 i Hørsholm, d. 10. Dec. 1932 paa Pedersborggaard, Taasinge, begr. i Kbh. (Bispebjerg). Forældre: Kammerherre, Oberst Vilhelm L. (1818—92) og Caroline Othilde Frederikke Vilhelmine Elisabeth Hedemann (1830—90). Sønneson af Kontreadmiral Hans L. (s. d.). Gift 1° 8. Dec. 1899 i Shanghai med Mary Annette Slade, f. 4. Juli 1868 i Sidney, D. afjuridisk Embedsmand George Penkivil S. (1833—69) og Annette Mariand de Mestre (1841—1936). Ægteskabet opløst. 2° 23. Okt. 1919 i Kbh. med Asta Hermine Gauer, f. 9. Dec. 1890 i Drammen, D. af Fabrikejer Albert Herman Frantz G. (1848—1908) og Frederikke Birgitte Zinow.

L. tog første Del af Artium og rejste til England, hvor han 1888 tog en Eksamen, der gav Adgang til det internationalt kon-

trollerede kinesiske Toldvæsen. S. A. fik han Ansættelse som Assistent af 4. Klasse i Peking for at studere Kinesisk, forflyttedes 1889 til Amoy, 1891 til Kanton, 1893 til Fusan i Korea og 1898 til Shanghai, gradvis avancerende paa de forskellige Poster. 1906 blev han fungerende Tolddirektør i Samsjui med Rang som Civil Mandarin af 4. Klasse (*ssu-pin-hsien*), 1908 Chef for Toldvæsenet ved Grænsen mod Tonkin med Station i Lungtsjou og 1911 Chef for Grænsetoldvæsenet mellem Kina og Korea i Distrikterne Huntsjun og Lungtsjingsun, 1912 udnævnt til Vicetolddirektør, 1916 til Tolddirektør, fra 1921 i Jutsjou og fra 1923 i Antung paa Grænsen mod Korea. Han tog sin Afsked 1925 med Pension. — L. foretog talrige Rejser i Kina, ofte i ukendte Egne, og har derom skrevet en Række Artikler, bl. a. i geografiske Tidsskrifter. 1911 blev han Medlem af The Royal Geographical Society i London. — L. var en ivrig Sturvildtjæger, der var i Stand til med Mod og **Aandsnærværelse** personlig at forsvare sine Stationer mod Angreb af Røverbander. Om sine Oplevelser og Indtryk skrev han et Par livlige, letløbende Bøger, »Danmark — set udefra« (1926) og »I kinesisk Tjeneste« (1930). — R. 1911. DM. 1925. — Miniature i Familieej.

Ovenn. Bøger. Museum, 1890, S. 454

ff.

Fr. de Fontenay.

Lindholm, Peter William Petersen, 1856—1934, Lærer, Skolehavekonsulent. F. 22. Maj 1856 i Torsplet, Toftlund Sogn, d. 9. Sept. 1934 i **Kbh.**, Urne paa Bispebjerg Kgd. Forældre: Gaardejer Anders L. (1825—1905) og Bodil Marie Bundesen (1822—1902). Gift 14. Juli 1886 i Høve ved Skelskør med Rigmor Theodora Christensen, f. 12. Febr. 1865 i Høve, D. af Lærer Jens C. (1813—92) og Susanne Marie Brammer (1826—90).

L. dimitteredes 1881 fra Jelling Seminarium, blev s. A. Lærer ved Landerupgaard Opdragelseshjem og 1885 ved Kbh.s Kommunes Skolevæsen, hvor han virkede til 1921. Fra sit Ophold paa Landet bragte L. en levende Kærlighed til Naturen med sig til Hovedstaden, og det pinte ham at se, hvorledes Hovedstadsbørnene savnede Lejlighed til at komme i nærmere Berøring med Naturen. Det blev hans Kongstanke, at Børnene skulde undervises i Naturfagene i selve Naturen. Blomsterne og Børnenes Iagttagelsesevne skulde blive det centrale i L.s Indsats, og denne manifesteredes 1903 i Stiftelsen af Foreningen Skolehaven. L. virkede selv som Foreningens Formand til sin Død, og han har fra første Færd været den ledende Kraft i praktisk talt alt dansk **Skolehavearbejde**. Ved 65 Aars Alderen trak han sig tilbage fra sin Lærergerning for

at kunne virke som (ulønnet) Skolehavekonsulent. Foruden at være Leder af Kløvermarksvejens Skolehave forestod han tillige Organisation og Overledelsen af Kbh.s Kommunes Skolehaver og berejste Landet for at animere Kolleger til at tage Skolehavegerningen op. Han mente, at Skolehavearbejdet skulde gøres obligatorisk, og gennem Artikler, Pjecer m. m. hamrede han ustandselig dets Betydning ind i Autoriteternes Bevidsthed; han naaede ganske vist aldrig at se Skolehavearbejdet gjort obligatorisk, men Skolehavegerningens Position i Skolens Arbejde har dog aldrig været større end ved hans Død. — Den stoute og kraftige L. med det milde og myndige Blik var fra Morgen til Aften at finde i Kløvermarkens Skolehave, og her boede han Sommer efter Sommer, eet med sit Arbejde — kun borte, naar dette kaldte paa ham andetsteds, f. Eks. til Kursus. Det var derfor naturligt, at denne Have, der betragtes som Skolehavesagens Moderskød, blev gjort til en Slags Mindehave for L., og at Kolleger og Venner i Arbejdet i Forbindelse med Kbh.s Kommune 1936 rejste ham en Mindesten. — R. 1928.

Vore Børn, 1934, Nr. 9ff. P. W. Lindholm: Beretning om Foreningen »Skolehavens 20 Aars Virksomhed, 1903—23, 1923. Samme: Skolehaven, 1928. Politiken 23. Jan. 1928, 10. Sept. 1934, 22. Juni 1936.

Johannes Tholle.

Lindorff, Hans Andersen, ca. 1691—1772, Skuespiller. F. ca. 1691, d. 18. Okt. 1772 i Kbh. (Alm. Hosp.). Gift med Henriette Birgitte (gift 1° med Jens Vogensen).

L. blev 1711 privat dimitteret til Universitetet, men endnu tolv Aar senere, da han i Juni 1723 spillede Jacob i »Den ellefte Juni« paa det første danske Teater i Lille Grønnegade, havde han ikke taget nogen Embedseksamen. Paa samme Tid blev han forvist fra Regensen, og hans sceniske Optræden har vel været det sidste Motiv, der fik Uvillien mod hans Studiesløseri til at bryde ud. Da han nægtede at flytte, blev han relegeret. De Roller, L. udførte, fortæller os, at han var en brugbar Skuespiller: Jeronimus i »Barselstuen«, Andreas i »Det arabiske Pulver«, Espen i »Den Vægesindede« og selve Jeppe paa Bjerget var derimellem. Han forlod først Teatret, da Forestillingerne ophørte 1728, men hvad han siden tog sig for, er ubekendt. *Et Fingerpeg i Retning af en studiosus perpetuus' kummerlige Tilværelse findes i hans utrykte Oversættelse af Corneilles Tragedie »Polyeucte« (Universitetsbiblioteket Add. 4° Nr. 293 v.), men han medvirkede ikke, da Teatret 1748 blev genrejst, skønt hans Alder ikke var nogen Hindring. Da han, den længstlevende af Skuespillerne fra Holbergs første Teater, døde som Lem paa Almindelig Hospital, var han glemt;*

end ikke en nyfigen Dramaturg og Holbergven som Rosenstand-Goiske opsporede ham til Brug for sin Journal; dog maa Skuespilleren **C.P. Rose** have kendt ham, siden han attesterede, at L. »før Branden« havde været Akteur ved vort første Komediehus.

E. Nystrøm: Den danske Komedies Oprindelse, 1918. *Robert Neiiendam.*

Lindstrøm, Viggo Oluf Eugen, 1859—1926, Skuespiller, Teaterdirektør. F. 12. Jan. 1859 i Kbh. (Frue), d. 17. Juni 1926 paa Frbg., Urne paa Frbg. Kgd. Forældre: Skræddermester Hans Oluf L. (1823—71) og Christiane Adolphine Mauritzen (1832—1916, gift 1° 1850 med Bødkermester Johan Joachim Ditlev Giese, ca. 1816—53). Gift 1° 20. Aug. 1884 i Birkerød med Sofie Louise Kirstine Olsen, f. 18. Febr. 1855 i Tølløse, d. 12. Febr. 1929 paa Frbg. (gift 1° med Grosserer Rudolph Aastrup Dall, 1852—81), D. af Gartner, senere Fotograf, endelig Købmand i Frederikssund Peter O. (1825—87) og Marie Caroline August (1822—1914). Ægteskabet opløst. 2° 2. Juni 1904 i Kbh. (Helligg.) med Skuespillerinde Vera Beyer, f. 7. Aug. 1881 i Malmø, D. af Redaktør ved »Sydsvenska Dagbladet« David Lorentz B. (1831—1907) og Adelaide Vilhelmine Warburg (adopt. Cetti) (f. 1856).

Efter sin Konfirmation blev L. ansat i L. Haubros Vinstue ved Holmens Kanal, hvor hans Omgang med Skuespillere fra Det kgl. Teater, især **Wilh. Wiehe** d. Æ., vakte og nærrede hans sceniske Lyst. Han var et kvikt Hoved og havde stor Læsetrang, og ved Selvstudium naaede han, der fra Piccolo avancerede til Kontorist, saa vidt, at han kunde begynde sin Teaterbane 3. Dec. 1880 i Stavanger, hvor han ved **Olaus Olsens** Selskab debuterede som en halvkomisk Elsker i Lystspillet »Doktor Staal«. Efter at have udført en Mængde Roller i norske Provinsbyer tilhørte L. **Dagmar-teatret** fra dets Aabning 7. Marts 1883, og her udviklede han sig til en dygtig komisk Karakterfremstiller, hvis Grundtone var en Blanding af robust Lune og folkelig Romantik. Det var paa disse Egenskaber, støttet af en udmærket Sangstemme, at L. 2. Juledag 1886 fik sit store Gennembrud som Jens Daglykke i »Land-soldaten«, til hvilken Rolle hans brede, korthalsede Skikkelse i særlig Grad passede. Denne Nationalfigur, hvis Popularitet begunstigedes af Forsvarsbevægelsen, skaffede L. — som den første blandt Privatteaterskuespillerne — et Rejsestipendium fra Staten og dertil fast Ansættelse ved Det kgl. Teater, hvor han optraadte første Gang 3. Sept. 1888 som Gaardejer Lyng i »Tordenvejr«. Men det Repertoire, L. udførte i de følgende tre Sæsoner, tilfredsstillede ham ikke, og 1891 vendte han tilbage til Dagmar-

teatret, der nu blev hans Virkeplads til 1902, i Sæsonen 1896—97 tillige som Meddirektør (Intendant). Denne Periode var den frodigste i L.s Kunstnerliv, og højest naaede han, hvor Rollen var præget af hans barokke Fantasi, f. Eks. som Anders Svendsøn i »Varulven«, Narren i »Dansen paa Koldinghus«, Faderen i Drømmespillet »Lille Hanne«; naturtro Skikkelser var **Krovært-Maleren** i »Ungdomsleg«, Professor Crampton, Degnen i »Bønder« og Arrestforvareren i »En Tilstaaelse«, hvorimod hans Temperament ikke strakte til i Ludvig XI.s Rolle i Delavignes Skuespil af samme Navn. 1902 overgik L. til Folketeatret (Dr. Jüttner i »Hans Højhed«), og det var Aftalen, at han skulde være Direktør Dorph-Petersens Efterfølger, men da et Brud opstod forinden, allierede L. sig med Aktieselskabet Bona, der paatog sig den Opgave at faa Det ny Teater paa Vesterbrogade rejst. Kbh.s fjerde store Privatscene blev aabnet 19. Sept. 1908, og blandt L.s første Personale var Poul Reumert, Clara Pontoppidan, Cajus Bruun, Charles Wilken og Rasmus Christiansen. Han styrede med vekslende Held (»Niels Peter Svane«, »Dollarpriinsessen«), men maatte 1911 paa Grund af økonomiske Vanskeligheder forlade Ledelsen. 1912 fik han ved Det kgl. Teater et løst Engagement, som ved Direktør Mantzius' Afgang ikke ombyttedes med fast Ansættelse, og fra 1916 havnede han atter ved Dagmar-teatret, hvor han virkede til sin Død (sidste Optræden 19. April 1926 som Johansen i »Kobberbryllup«). — L. var en virksom Natur. Hans Kendemærke som Kunstner var en nøgtern, borgerlig Virkelighedssans, parret med et romantisk Drag imod det sære og barokke. Skummel Uhygge kunde han især fremstille. Uden for Scenen var han en glimrende Historiefortæller, men Lunet gik i væsentlig Grad tabt, naar han skrev. L.s franske Interesser var forenet med stærk Kærlighed til det svundne Kbh., som kom til Udtryk i hans Skildring af Forlystelseslivet i »København i Tredserne« (1913) og i hans to selvbiografiske Bøger »Fra den gamle Vinkælder til Det kgl. Teater« (1924) og »Teaterminder og Oplevelser« (1925), der navnlig indeholder gode Bidrag til Dagmar-teatrets tidlige Historie. — Rolletegninger i Teatermuseet. Træsnit fra »Landsoldaten« af G. Pauli 1900. Træsnit 1896.

Robert Neiiendam: Folketeatrets Historie 1857—1908, 1919. Samme i Politiken (med en Karakteristik af L. ved Karl Mantzius) 20. Juni 1926.

Robert Neiiendam.

Lindø, Niels Peder Nielsen, f. 1852, Politiker. F. 5. Dec. 1852 paa Lindø, Munkebo Sogn. Forældre: Gaardejer Niels Nielsen (1816—1902) og Dorthea Poulsdatter (1814—75). Navneforandring

8. Juni 1886. Gift 4. Okt. 1877 i Kerteminde med Anne Kirstine Jørgensen, f. 8. April 1857 i Rynkeby, d. 30. April 1922 i Sønder Næraa, D. af Gaardejer Anders J. (1820—94) og Anne Marie Madsen (1829—1913).

L. var i sin Ungdom paa Askov Højskole to Vintre og paa Landbrugsskole, var 1876—83 Gaardejer i **Dræby** ved Kerteminde, derefter i Sønder Næraa. Han kom til at beklæde mange Tillidshverv, hvor hans Standsfæller havde Indflydelse; mest karakteriserer det ham, at han paa een Gang var Formand for den fynske Friskoleforening og for den fynske Agrarforening. Til Folketinget stillede han sig i Kerteminde 1892 som forhandlende Venstremand, 1895, efter at være gaaet mod Forliget, nærmest som Løsgænger. Han valgtes 1903 som Harald Holms Efterfølger i Verninge som erklæret Tilhænger af Venstrereformpartiet, der dog først vilde optage ham 1905, genvalgtes senere, men **maatte** 1911 trække sig tilbage efter et Nervesammenbrud. L. var en for sin Tid meget typisk Gaardmandspolitiker, præget af 90'ernes agrariske Synspunkter og samtidig af grundtvigsk Paavirkning. Han fulgte 1909 Neergaard i Forsvarsspørgsmaalet og blev Formand for den paa dette Spørgsmaal fra Venstrereformpartiet udskilte **Ellevemandsgruppe**; det var ham, der sammen med den moderate Jensen-Toustrup i Aug. 1909 hentede Grev Holstein fra Ledreborg til Overtagelse af Op-gaven som Ministerchef. — Træsnit.

Fyns Tidende 12. April 1892, 16. Aug. 1895, 16. og 28. Marts 1903, 28.—30. Juni 1911. N. Bransager og Palle Rosenkrantz: Den danske Regering og Rigsdag, 1901—03, S. 775 f. Hans Jensen.

Linnemann. Præste- og Handelsmandsslægten L. føres tilbage til Tobaksplantør i Fredericia Thomas L. (Lindemann) (d. 1731), hvis Søn Købmand, Borgmester i Vejle Johan L. (1696—1774) havde fire Sønner, hvoriblandt Købmand sst. Henrik L. (1746—1812), der var Fader til Agent, svensk Vicekonsul, Købmand sst. Andreas Diechmann L. (1785—1861), til Proprietær Johan Henrik L. (1790—1857), hvis Søn var nedenn. Opfinder og Legatstifter Mads Johan Buch L. (1830—89), og til Kammerraad, Gaardejer Thomas L. (1797—1868), hvis Datter Ernestine Diechmann L. (1827—85) i Ægteskab med Sognepræst i Langaa og Øksendrup Hans Jørgen Trojel Laub (1817—63) var Moder til Komponisten Thomas L. Laub (1852—1927, s. d.). Andreas D. L. (1785—1861) var Fader til Sognepræst i Raklev Ingvar Henrik L. (1818—92) og til de nedenn. Bankdirektør Stephan L. (1824—96) og General Johan L. (1826—1906), hvis Søn var kgl. Kommissarius.

Kammerherre Harald Valdemar L. (f. 1865), samt til svensk-norsk Vicekonsul, Købmand i Vejle Ernst L. (1823—96), hvis Søn var Slotspræst Carl Ingvar L. (1860—1932).

Andrea Linnemann og Anna Smith: Fortegnelse over Personer beslægtede med Mads Johan Buch Linnemann, 1890. Th. Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, 1900, S. 547—52, og i Berl. Tid. 20. Juni 1932.

Albert Fabritius

Linnemann, Johan, 1826—1906, Officer. F. 1. Aug. 1826 i Vejle, d. 20. Okt. 1906 i Kbh., begr. sst. (Garn.). Forældre: Agent, Vicekonsul Andreas Diechmann L. (1785—1861) og Ane Marie Smidt (1799—1864). Gift 18. April 1855 i Gadstrup med Caroline Mathilde Christensen, f. 11. Juni 1828 i Torning, d. 2. Okt. 1904 i Kbh., D. af Sognepræst, sidst i Gadstrup og Syv, Christian Peter C. (1796—1854) og Christiane Borup (1804—85).

L. blev Student 1843 fra Borgerdydskolen i Kbh., 1846 Elev i den militære Højskole og Sekondløjtnant uden Anciennitet å la suite i Artilleriet. 1848—49 var han til Tjeneste ved Kystbatterierne paa Als, fik sidstnævnte Aar Sekondløjtnants Anciennitet (fra 1846). Som ansat ved Tøjetatens fik han 1850 Premierløjtnants Karakter, gennemgik 1851—53 det afsluttende Kursus ved Højskolen og udnævntes til Premierløjtnant i Artilleriet med Anciennitet fra 1849. 1856 blev han Kaptajn IL, 1856—66 var han å la suite i Artilleriet og Lærer ved Højskolen i Artilleri og Broslagning med kgl. Udnævnelse (og Kaptajn I) fra 1857 og blev 1865 Konstruktør ved Artilleriet samt Chef for Materielbureauet. 1867—74 var han til Raadighed for Artilleristaben, 1874—76 Batterichef i Feltartilleriet og Medlem af den Kommission, der behandlede Anskaffelsen af Feltkanonen af 1876 med Tilbehør, blev sidstnævnte Aar Oberst og stilledes atter, som midlertidig Stabschef, til Raadighed for Artilleristaben, var 1879—83 virkelig Stabschef ved Artilleriet, blev 1883 Chef for 1. Feltartilleriregiment, 1889 Generalmajor, Generalinspektør for Artilleriregimenterne, Artilleribataillonerne og Trænaafdelingen samt Chef for Artilleriets øvrige Afdelinger og Generalinspektør for Søartilleriet, afgik 1896. — I hans Generaistid faldt Anskaffelserne til Kbh.s Befæstning af de store Mængder svært og let Skyts med Tilbehør af de forskellige Arter, hvad der for ham medførte flere Rejser til Fabrikker og Skydepladser i Udlandet, og paa alle artilleritekniske Omraader fandt i disse Aar en stærk Udvikling Sted, saaledes Indførelsen af røgsvagt Krudt, af Magasingevær Model 1889 til Infanteriet og Omdannelse af de ældre **Gevær**-modeller. Hærloven 1894 medførte en stærk Forøgelse af Fæstnings-, til Dels ogsaa Kystartilleriet, men ogsaa en forsøgsvis, senere

fast Udskillelse af den tekniske Tjeneste, der underlagdes en særlig Direktør, hvorved Artillerigeneralens Arbejds- og Myndighedsomraade blev stærkt beskaaret. — L. var en yderst pligtopfyldende Officer, en stilfærdig, fordringsløs Mand, en mild og forstaaende foresat, og ogsaa efter sin Afgang fra Hæren førte han en stille, tilbagetrukket Tilværelse. — R. 1867. DM. 1874. K.² 1884. K.¹ 1891. S.K. 1896. — Maleri af J. F. N. Vermehren 1903 (Fr.borg). Vort Forsvar 4. Nov. 1906. Ill. Tid. 26. Juni 1898.

Rockstroh (P.N. Nieuwenhuis).

Linnemann, Mads Johan Buch, 1830—89, Officer. F. 4. Juni 1830 paa Rugstedgaard, Ødsted Sogn, d. 24. Juni 1889 i Jægersborg, begr. i Trelleenæs, Sverige. Forældre: Proprietær Johan Henrik L. (1790—1857) og Madsine Johanne Buch (1794—1876). Ugift.

L. var i Begyndelsen af Marts 1848 ansat ved Handel i Aalborg og meldte sig straks ved de første Krigsrygter som frivillig ved 11. Bataillon, deltog i Krigen s. A. og blev Korporal, gennemgik Reserveofficersskolen 1848—49 og udnævntes 1849 til Sekondløjtnant i Krigsreserven, deltog i Krigen 1849—50, optoges 1850 som Officer i Linien og blev Premierløjtnant 1861. Den første Del af Krigen 1864 var han Regimentsadjutant, førte derefter Kompagni i forreste Linie under Kampen paa Als, hvor han blev fanget. 1867 blev han Kaptajn. Allerede før Krigen 1864 fremsatte han (Tidsskrift for Krigsvæsen 1861, S. 429—49) et vel gennemtænkt Forslag om en virkelig feltmæssig Uddannelse af den menige Infanterist, en bedre Udnyttelse af Uddannelses-tiden, Indskrænkning af den megen og nedbrydende Vagttjeneste i Garnisonen og af adskillige mindre nødvendige Discipliner. Tidspunktet, den Thestrup'ske Periode, var for saa vidt godt valgt, men alligevel vandt L.s Anskuelser endnu kun smaat Terræn i Hæren. — Paa Grundlag af den praktiske Soldats Erfaringer konstruerede han efter Krigen den kortskaftede, meget anvendelige og meget praktiske Fodfolksspade, den »L.ske Spade«, som han 1869 tog Patent paa, og som allerede n. A. reglementeredes i Hæren og blev Infanteristens »andet Vaaben« under Udviklingen til de nye Kampformer. 1871 gik han uden for Nummer og oprettede i Wien en Fabrik for Massefremstilling af Spaden, der indførtes i den kejserlige Hær m. fl. og viste sig særdeles nyttig i den rumænske Hær i Balkankrigen. 1876 gik han atter i Nummer i Hæren og afskedigedes paa Grund af Alder 1882. — L. var en velbegavet Mand, en dygtig Officer i Krig som i Fred, med en rolig, bestemt

Optræden. Ved flittigt Selvstudium havde han efterhaanden erhvervet de Kundskaber, som hans egentlig militært opdragne Kammerater havde forud for ham, og da han blev Kaptajn, skønnedes han særdeles egnet til højere Stillinger. Nærmest af militære Hensyn stillede han sig 1866 i Hjørring til Valg til Folketinget, men blev ikke valgt. Sin Formue anvendte han til et Familielegat. — R. 1864. F.M.G. 1879. — Maleri af J. F. Richardt i Familieeje.

Krigen 1864, udg. af Generalstaben, III, 1892. Thomas Larsen: En Gennembrudstid, II, 1922, S. 274, 280 ff. *Rockstroh(P. N. Nieuwenhuis).*

Linnemann, Stephan, 1824—96, Borgmester og Nationalbankdirektør. F. 7. Nov. 1824 i Vejle, d. 30. Jan. 1896 i Kbh., begr. sst. (Holmens). Broder til Generalmajor Johan L. (s. d.). Gift 5. Maj 1852 i Randers med Petrea (Thea) Marie Frederikke Bech, f. 28. Aug. 1828 i Randers, d. 21. April 1924 i Kbh., D. af Læge Hans B. (1797—1839) og Petrine Marie Jørgensen (1804—84).

L. blev Student 1841 fra Borgerdydskolen i Kbh. og 1846 juridisk Kandidat. 1847 antoges han som **Volontær** i Kancelliet og blev samtidig af dette for to Aar ansat som Politiasistent i Aarhus Amt med Bopæl i Odder. 1850 og 1851 fungerede han med korte Afbrydelser som konst. Herredsfoged i **Nørvang-Tørrild** Herreder (Vejle Amt), idet han samtidig efter sin Anciennitet i Justitsministeriet avancerede til Kancellist. 1852 fik han kgl. Udnævnelse som saadan og rykkede 1853 op til Fuldmægtig og Kancellisekretær samt 1856 til Kontorchef. 1. Jan. 1857 blev han af Indenrigsministeriet konstitueret som 3. Borgmester i Kbh. 4. Marts s. A. udkom Loven om Bestyrelsen af Kbh.s kommunale Anliggender, som dog først skulde træde i Kraft samtidig med en Vedtægt, der nærmere ordnede Styrelsens Enkeltheder, og det blev, som Forholdene da stillede sig, væsentligst L., der udarbejdede Vedtægten og iværksatte, hvad der i øvrigt kunde gøres for at forberede den gennemgribende Forandring i Kommunens Administration, som Loven paabød. Ved det første Valg af Borgmestre 1858 valgtes han til Borgmester for Magistratens 1. Afdeling. Da Næringsvæsenet var henlagt under denne, tilfaldt det ham at indlede den af Næringsloven af 1857 følgende Omdannelse af Lavene saavel for Mestre som Svende til frivillige Foreninger. Han deltog i en af Indenrigsministeriet nedsat Kommission til Udarbejdelse af Normaludkast til Vedtægter for Sygekasser og var Formand for en Kommission til Bestemmelse af Apotekeres og Materialisters Handelsret. 1863 blev han Chef for Indenrigsministeriets 1. Departement (i 1864 nogle Maaneder tillige for Ministeriets 2. Departement).

ment). 1869 valgtes han af Nationalbankens Repræsentantskab til Direktør i Banken, i hvilken Stilling han efter en Række Genvalg forblev, indtil han fra 1892 gik over til at beklæde den kongevalgte Direktørs Plads. Han var 1863 Medstifter af Aktieselskabet til Oprettelse af billige Pantelaanerkontorer i Kbh. og beklædte Posten som Formand i Selskabets Bestyrelse fra 1863 til sin Død. Fra 1864 var han Medlem af Bestyrelsen for det i dette Aar oprettede Nye danske Brandforsikringsselskab og var senere i en længere Aarrække Formand i Bestyrelsen. Endelig indtraadte han 1889 i Bestyrelsen for Det kgl. nordiske Oldskriftsselskab som Selskabets Kasserer og beklædte dette Hverv til sin Død. — Kancelliraad 1856. Justitsraad 1857. Etatsraad 1863. Konferensraad 1882. — R. 1862. DM. 1867. K.² 1894. — Maleri af J. F. N. Vermehren paa Kbh.s Raadhus.

III. Tid. 9. Febr. 1896.

C. Christensen (Jens Vestberg*).

V. **Linstow**, mecklenburgsk **Uradelsslægt**, der forekommer tidligst 1301 med Hinricus de Linstowe; Slægten deles i forskellige Linier, af hvilke Linien til Linstow føres tilbage til Heine L. (nævnt 1352 og 96) til Linstow, Gaartz og Rehberg. Af hans Efterkommere er Levin L. (d. 1630) til Gaartz, **Lübtz** og **Glave** den nærmeste fælles Stamfader for de to i Danmark naturaliserede Linier, der udspringer fra to af hans Sønner. Den ældste begynder med mecklenburgsk Hofraad Georg v. L. (d. 1630) til Gaartz, hvis Sønnesøns Søn dansk Kaptajn Heinrich Levin v. L. (1709—50) til **Vietschow** og **Belitz** var Fader til nedenn. — 1777 naturaliserede — **Gehejmekonferensraad**, **Overforstmester** Christoph Hartvig v. L. (1740—1823); han var Fader til de nedenn. Amtmand, Kammerherre Frederik August v. L. (1775—1848) — hvis Mandslinie uddøde 1893 — og Arkitekten Hans Ditlev Frantz v. L. (1787—1851) samt til Forst- og Jægermester, Kammerherre Wilhelm Bernhard v. L. (1776—1847), hvis Efterslægt lever i Tyskland og Amerika. — Den yngre Linie, som først 1892 blev naturaliseret som dansk Adel, udspringer fra Christoph L. (nævnt 1623 ^oS 35) til Gaartz, hvis Sønnesøn Gehejmekonferensraad, Amtmand Eggert Christopher L. (1695—1774) til sin Død var Hofmester hos Prinsesse Charlotte Amalie (s. d.); han var Fader til Gehejmeraad Levin Carl Adolf L. (1740—81), hvis Søn Kammerherre, Oberstløjtnant Frederik L. (1779—1866) er Stamfader til de nulevende Medlemmer af denne Linie; han var Oldefader til Elektroingeniør, Telefondirektør Joachim L. (f. 1875).

Goth. **Geneal.** Taschenbuch der adeligen Häuser, 1901, S. 557—65; 1918, S. 500—03.

Albert Fabritius.

v. Linstow, Frederik August, 1775—1848, Amtmand. F. 17. April 1775 i Kiel, d. 1. Sept. 1848 i Lauenburg, begr. sst. Forældre: Holstensk Jægermester, senere dansk Overforstmester, Gehejmekonferensraad C. H. v. L. (s. d.) og Hustru. Gift 12. Juni 1812 med Antoinette Conradine Sophie Juliana Dorothea Wernich, f. 26. Febr. 1791 i Sønderborg, d. 2. Maj 1863 i Lauenburg, D. af Kaptajn, Postmester Johann Jacob W. (1760—1826, gift 2° 1817 med Cathrina Maria Lorentzen, 1764—1854, gift 1° med Toldkontrollør Abraham Hansen, 1741—1803 (gift 1° med Dorothea, 2° med Elisabeth Wied), 2° 1804 med Teglmester Mads Madsen ved Egersund, ca. 1733—1816 (gift 1° 1760 med Maren Johannisdatter, 1732—67, 2° 1767 med Catharina Maria Hansen, 1745—1803)) og Gardruth Elisabeth Sutor (1769—94).

v. L. blev 1793 privat dimitteret til Kbh.s Universitet, 1798 juridisk Kandidat, var 1799—1800 konstitueret som Fuldmægtig i Økonomi- og Kommercekollegiet, studerede ved Göttingen Universitet, foretog derefter en Rejse gennem Tyskland og Frankrig og blev 1802 Auskultant i Rentekammeret. 1805 udnævntes han af Kongen — uden at være indstillet af Rentekammeret — til Amtmand over Sønderborg og Nordborg Amter og 1819 til Amtmand over Lauenburg Amt, i hvilken Stilling han forblev til sin Død. Han blev anset for at være en meget dygtig og paalidelig Embedsmand, der trods sin tyske Herkomst og sin lange Virksomhed i Hertugdømmerne lige til det sidste lagde et udpræget dansk Sindelag for Dagen og følte sig dybt grebet af de sørgelige Begivenheder 1848. Naar der i Allens »Det danske Sprogs Historie i Sønderjylland« ved Omtalen af v. L.s Holdning 1811 til Indførelsen af dansk Retssprog i Nordslesvig gøres en anden Opfattelse gældende, maa det være overset, at v. L. bestemt udtalte sig for, at man skulde benytte enhver Vakance til at ansætte dansktalende Embedsmænd i den nævnte Landsdel, men at han samtidig havde et aabent Blik for den Vanskelighed, der laa i Embedsmændenes mangelfulde Kendskab til det danske Sprog. — Kammerjunker 1800. Kammerherre 1809.

H. P. Selmer: Nekrolog. Saml., I, 1849, S. 473 ff. C. F. Allen: Det danske Sprogs Historie i Hertugdømmet Slesvig eller Sønderjylland, II, 1858, S. 65 ff. Knud Fabricius i Festskrift til H. P. Hanssen, 1932, S. 33 f. Sønderjyllands Historie, IV, 1937, S. 57 ff. Knud Fabricius (G. Kringelbach).

v. Linstow, Hans Ditlev Frantz, 1787—1851, Arkitekt. F. 4. Maj 1787 i Hørsholm, d. 10. Juni 1851 i Kristiania, begr. sst. Broder til Amtmand F. A. v. L. (s. d.). Gift 20. Nov. 1827 i

Kristiania med Ferdinanda Augusta Charisius, f. 18. Jan. 1780 under Forældrenes Rejse fra St. Croix til Norge, d. 16. Jan. 1849 i Kristiania (gift 1° med Søkrigskommissær, Overlods og Indrulleringschef i Kristiania Gabriel Hetting, 1768—1826), D. af Pakhusforvalter paa St. Croix, senere Toldinspektør i Arendal Ferdinand August C. (1738—1806) og Elisabeth Cooper (d. mellem 1787 og 93).

L. blev Student 1805, privat dimitteret, og cand. jur. 1812, men søgte tillige i et Par Aar Uddannelse ved Kunstakademiet, nærmest som Maler. Efter sin Eksamen rejste han til Norge for at uddanne sig som Ingeniør ved Bergakademiet i Kongsberg; og da Norge 1814 skiltes fra Danmark, forblev han i Norge, hvor han indtraadte i Hæren, først som Ingeniørofficer, derefter som Auditør og avancerede til Brigadeauditør. 1820 tog han Afsked fra Militæretaten, da han havde faaet en ny Stilling som Lærer ved Tegneskolen i Kristiania, som han selv havde været med til at stifte 1818. — L. havde mange Interesser og Talenter; størst Betydning har han haft som Arkitekt og Byplanlægger. I sin Ungdom har han set C. F. Hansens monumentale Værker i Kbh. under Opførelse og har tilegnet sig den danske Klassicisme. Da der 1823 skulde bygges et Kongeslot i Kristiania, indgav han et Projekt, som vandt Kongens Bifald og blev approberet, og ved Grundstenens Nedlæggelse blev han udnævnt til Slotsintendant og fik dermed Ledelsen af det hele Byggeforetagende. Desværre kom det smukke Projekt, som L. har gjort Rede for i et lille Skrift, »Beskrivelse af den vordende Kongebolig i *Christiania*» (1826), kun delvis til Udførelse. Allerede 1827 blev Arbejdet standset, og da det syv Aar efter blev genoptaget, var det efter en indskrænket Plan, hvilket navnlig gik ud over *Hovedfacaden*. Alligevel blev Slottet banebrydende for den unge norske Bygningskunst. Baade i det ydre og det indre mærkes Afhængigheden af C. F. Hansen; men L. kendte ogsaa andre Former af Klassicisme, bl. a. fra en Rejse 1835—37 til Kbh., Berlin og *München*, og han arbejdede med et lettere Haandelag. Ved Interiørerne havde han fra 1839 Hjælp af J. H. Nebelong, som i den Anledning blev tilkaldt fra Kbh. L. har gjort sig meget fortjent ved sin Reguleringsplan af 1838 for den nye Del af Hovedstaden, derunder den storslaaede Carl Johansgade, der forbinder den gamle By med det højtliggende Kongeslot.

Anders Bugge i Norsk biografisk leksikon, VIII, 1938, S. 404—09 (med

Fr. Weilbach.

v. **Linstow**, Christoph Hartvig, 1740—1823, Forstmand. Døbt 14. Sept. 1740 i Belitz, Mecklenburg, d. 12. April 1823 i Hørsholm, begr. i Folehave Skov. Forældre: Tidligere dansk Kaptajn Heinrich Levin v. L. til Vietschow og Belitz (1709—50) og Sophie Agnes v. Lowzow (f. 1710). Gift 10. Juni 1774 paa Dalwitz med Charlotta Benedicta Eleonora v. d. L^ühe, f. 4. Jan. 1753 i Kbh. (Petri), d. 18. Okt. 1837 i Hørsholm, D. af Major, senere Oberst Hans Albrecht v. d. L. til Goldberg (1708—70, gift 2° med Hedwig Dorothea Margaretha v. Quitzow, 1736—1809) og Dorothea Lucia v. Cramon (1717—60, gift 1° 1735 med Oberstløjtnant Frantz Bogislaw v. Barner til Neuhoef, 1674—1736 (gift 1° 1703 med Magdalene Sibylle v. Lehsten, d. 1734), 2° 1739 med preussisk Oberstløjtnant Carl Samuel v. Goerden, d. 1742).

v. L. kom i sit 13. Aar til Holsten, blev Kadet i det storfyrstelige holstenske Livdragonregiment, Løjtnant 1758 og kom n. A. til Rusland, hvor han 1760 blev Fløjadjutant hos Storfyrsten, den senere Peter III. 1761 blev han Premiermajor og n. A. Generaladjutant hos Marskallen over de holstenske Tropper, idet han samtidig blev forsat til Holsten. Her opgav han den militære Løbebane, blev 1764 Jægermester i den storfyrstelige Del af Holsten med Bolig i Kiel; da Landet 1773 gik over til Danmark, beholdt han sin Stilling og fik 1777 Indfødsret og Adelspatent. 1780 blev han forflyttet til 2. holstenske Jægermesterdistrikt (Pløn) og udnævntes 1784 til dansk Overforstmester, som Afløser for D. N. v. Warnstedt, og fik Bolig i Hørsholm. I denne Stilling, som han beklædte til sin Død, gennemførte han sammen med G. W. Briiel og C. A. C. Claussen store Forbedringer i Driften af de danske Statsskove, om end hans Virkefelt sandsynligvis er blevet indskrænket noget ved, at C. D. F. Reventlow, hans foresatte, tog sig saa meget af Skovbruget. — Russisk Kammerjunker 1764. Holstens Kammerherre 1773. Dansk Kammerherre 1777. Gehejmekonferensraad 1812. — Hv. R. 1782. — Maleri. — En Søn, *Wilhelm Bernhard v. L.* (1776—1847), var 1805—19 Overførster i Nordsjælland, senere Jægermester i Lauenburg.

Personalhist. Tidsskr., 3. Rk., II, 1893, S. 22. A. Oppermann: Bidrag til det danske Skovbrugs Historie 1786—1886, 1889. Søren Ingemann: Skovene i Hørsholm Sogn indtil 1851, i Fr.borg Amts historiske Samfunds Aarbog, 1927, S. 70 ff., 76.

A. Oppermann (*C. Syrach Larsen**).

Lintrup, Christian, se Lindencrone.

Lintrup, Søren, ca. 1669—1731, Biskop. F. ca. 1669 i Lintrup ved Ribe, d. 13. Marts 1731 i Kbh., begr. i Frue K.s Kapel. Forældre: Sognepræst Jacob Sørensen (d. 1678?) og Birgitte Thomasdatter (ca. 1629—1710, gift 2° med Sognepræst i Eltang og Vilstrup Peder Clausen Emmerlev, d. 1719). Gift omkring 1700 med Marie Nielsdatter Randulf, f. ca. 1675, formentlig i Bergen, begr. 6. Juni 1757 i Kbh. (Frue K.s Kapel), D. af Biskop, Dr. theol. Niels R. (1630—1711, gift 2° 1680 med Dorothea Cathrine Wanddal, 1660—1708) og Mette Pedersdatter (1643—79).

Efter at være blevet Student 1686 fra Kolding kom S. L. i Huset hos Hofpræsten H. G. Masius, der i sit Hjem samlede en Række af Tidens lovende unge Mennesker om sig. Dette Ophold blev en rig Uddannelsestid for S. L. Han fik god Lejlighed baade til at tilegne sig Lærdom i mange Fag og til at øve sig i de gamle og nye Sprog, og ved de Disputationsøvelser, der afholdtes under Masius' Præsidium, opnaaede han stor Færdighed som Disputator. Et Vidnesbyrd om hans Fremgang foreligger i et (haandskrevet) Arbejde »*Armilustrium*« til Brug for hans Discipel Fr. Rostgaard; det er i Tidens Stil en Haandbog i Polemik mod Reformerte og Katolikker. Den Anseelse, S. L. nød som et af de største Talenter i denne Kreds, synes dog i nogen Grad at være steget ham til Hovedet og have givet sig Udtryk i Ringeagt for ældre. Da han tilmed var saa uforsigtig jævnlig at ytre sig nedsættende om de fleste af sine Professorer, blev han indkaldt for Konsistorium og dømt til at relegeres i tre Aar (1691). Han slap dog med at sidde en kort Tid i det akademiske Fængsel, og da han n. A. som Indlæg i Masius' Strid med de Reformerte havde udgivet det grundlæggende Arbejde »*Vindiciæ historico-theologicæ pro Dania orthodoxa, fideli et pacifica* H. G. Masii«, et Skrift, som endnu ikke har mistet sin Betydning for den kirkehistoriske Forskning, tænkte ingen mere paa denne Episode. 1693 blev S. L. Alumnus paa Borchs Kollegium, 1696 tog han Magistergraden, og s. A. blev han Rektor i Bergen. Med største Iver kastede han sig ind i Arbejdet for at hæve Skolen til et højere Standpunkt. Der blev stiftet et Skolebibliotek, Undervisningen forbedredes i væsentlig Grad bl. a. ved Afholdelse af latinske Disputereøvelser og ved Indførelse af udvidede Musikøvelser, og snart strømmede Disciple i stort Tal til Skolen. Ludvig Holberg besøgte Bergen Skole i denne Periode, men der er ingen Tegn til noget sympatisk Forhold mellem ham og Rektoren, snarere har det modsatte været Tilfældet. Da en heftig Ildebrand 1702 havde hærget Bergen, forlod S. L. Byen og drog til Kbh. Han følte sig især nedtrykt over at have mistet sit Bibliotek

og sine egne haandskrevne Samlinger, og paa temmelig højestemt Maade skildrede han sit Tab i et særligt Skrift »Reliquiæ incendii Bergensis« (1704). I Kbh. blev S. L. 1704 Provst ved Kommunitetet og Regensen, og her oprettede han 1705 efter sin Lærer Masius' Forbillede et lærd Selskab af yngre Videnskabsdyrkere »Societas litteraria indagantium«, men det blomstrede kun en kort Tid (Forhandlingsprotokol i Thott, 4°, 1851). 1707 blev han Professor eloquentiæ og 1716 Professor i Teologi, men allerede 1720 udnævntes han til Biskop i Viborg. Det var maaske tvivlsomt, om den lærde Mand egnede sig synderlig godt til denne høje kirkelige Stilling, og den skaffede ham i hvert Tilfælde adskillige Bryderier. Imidlertid antog han sig sit Embede med Flid og Nidkærhed og omfattede navnlig Stiftets Skolevæsen med stor Interesse. Ikke mindst hans interessante Visitatsoptegnelser indeholder Vidnesbyrd herom. Efter at Frederik IV. havde indgaaet sit Dobbeltægteskab, kom S. L. i høj Gunst hos Dronning Anna Sophie, og det skyldtes da ogsaa hende, at han 1725 kunde vende tilbage til Hovedstaden som kgl. Konfessionarius og — efter eget Ønske — tillige som Professor theologiæ. I flere Henseender egnede S. L. sig endnu ringere til Hofpræst end til Biskop. Navnlig virkede det uheldigt, at han var en yderst tarvelig Prædikant, der aldrig lærte at holde virkelige Prædikener, men kun oplæste lærde Afhandlinger fra Prædikestolen. Han kunde derfor ikke gøre dybere Indtryk paa Hoffet, og en dobbelt ynkelig Rolle maatte han i saa Henseende spille, da han havde en Taler som Peder Hersleb til nærmeste Kollega. Derimod synes han at have fundet sig ret vel tilpas i Hofkablerne og forstod ad Krogveje at sætte sin Villie igennem. Saa længe Frederik IV. levede, var hans Indflydelse betydelig, men aldrig saa snart var denne hans Beskytter død, og han havde ydet ham den sidste Tjeneste ved at holde Ligprædiken over ham i Odense, før han blev afskediget som kgl. Konfessionarius. Græmmelsen over at blive fjernet fra Hoffet skal have fremskyndet hans Død.

Medens S. L.s Indsats som praktisk Kirkemand af ortodoks Støbning blev ringe, og Svaghederne ved hans Karakter er iøjnefaldende, har han haft væsentlig Betydning som Lærer og lærd. Ved sit Eksempel har han virket ansporende paa mange unge, og i Breve og Skrifter har han givet talrige Prøver baade paa sin dybtgaaende Kærlighed til Studier og paa sin usædvanlig omfattende Lærdom. Desværre var hans store Kundskabsfylde næsten altid parret med en stærkt fremtrædende Lyst til paa pralende Maade at stille sin Viden om de mest abstruse Ting til Skue, lige-

som den Latinitet, hvori han med saa stor Lethed bevægede sig, i en sjælden Grad bærer et søgt og svulstigt Præg. En mærkelig Goldhed var overhovedet et Særkende ved hans Personlighed og rastløse Virksomhed, og hans lidenskabelige Forkærlighed for den gamle akademiske Disputerekunst betegner ham som en Mand, der ikke var i Pagt med den kommende Udvikling. Blandt hans talrige Skrifter kan foruden den ovenn. »Vindiciæ« som de betydeligste fremhæves hans Udgaver af Ole Borchs akademiske Taler (1715) og af H. G. Masius' latinske Afhandlinger (1719). Interessant er ogsaa hans omfattende Brevveksling, hvoraf store Dele henligger utrykt. Til hans flittigste Korrespondenter hørte Rektor Christian Falster og Biskop Jens Bircherod, i Udlandet Professorerne J. C. Wolf, E. S. Cyprian og V. E. Löscher. S. L. besad et ypperligt Bibliotek, rigt forsynet især med akademiske Disputatser; disse findes nu i Universitetsbiblioteket. — Papirer i Det kgl. Bibliotek.

Johs. Møller: *Cimbria literata*, I, 1744, S. 346—51. D. G. Zwergius: *Det Siellandske Clerisie*, 1753, S. 788—99. *Hist. Tidsskr.*, 8. Rk., I, 1907—08, S. 293—99. *Saml. til jydsk Hist. og Top.*, IV, 1872—73, S. 298—300. *Danske Saml.*, IV, 1868—69, S. 106 f. *Kirkehist. Saml.*, 3. Rk., VI, 1887—89, S. 571—76, 667, 786—90; 4. Rk., I, 1889—91, S. 37 ff., 274, 283; 5. Rk., II, 1903—05, S. 412—16. Chr. Bruun: *Falsteriana*, 1869, S. 81—127. H. F. Rørdam: *Hist. Saml. og Studier*, I, 1891, S. 347—60. Chr. Bruun: *Fr. Rostgaards Liv og Levnet*, 1870, S. 10, 11, 12, 147—51. A. E. Erichsen: *Bergens Kathedralskoles Historie*, 1906, S. 56—59. Bjørn Kornerup: *Frederiksborg Statskoles Historie 1630—1830*, 1933, S. 117, 118—21, 133, 134, 146, 149. — *Visitatsbog*, udg. af S. Nygård i *Saml. til jydsk Hist. og Top.*, 3. Rk., II, 1899—1900, S. 68—164.

Bj. K.
Bjørn Kornerup.

Linvald, Axel Steffensen, f. 1886, Historiker, Arkivmand. F. 28. Jan. 1886 i Kbh. (Johs.). Forældre: Lærer, senere Viceskoleinspektør Frederik Carl Christian Petersen (Navneforandring til L. 1903) (1851—1925) og Maren Pouline Steffensen (f. 1858). Navneforandring 20. Aug. 1903. Gift 8. Okt. 1913 i Kbh. (b. v.) med Adda Hannover Cohen, f. 22. Jan. 1888 i Kbh. (Mos.), D. af Varemægler Just C. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1904 fra Schneekloth's Skole. Han havde den senere Professor Aage Friis som Historielærer og knyttede et varigt Venskab med ham. 1910 tog han Magisterkonferens i Historie med Speciale i det 18. Aarh.s Danmark; han havde i Studieaarene især staaet J. A. Fridericia nær. Han tog levende Del i Studenterforeningens Politik paa radikal Side. En anden Hovedinteresse var Sønderjylland, hvortil han var knyttet gennem sin fædrene Slægt; han tilhørte Kredsen omkring H. P. Hanssen og H. V. Clausen og var i mange Aar Bestyrelsesmedlem i 4 S. Fra 1910

skrev han i »Politiken« de fleste ledende og andre Artikler om sønderjyske Emner, ligesom han var og stadig lejlighedsvis er historisk Medarbejder ved Bladet. Han knyttedes 1912 til Rigsarkivet som Assistent (Underarkivar), blev 1923 Raadstuearkivar i Kbh. og 1934 Laursens Efterfølger som Rigsarkivar. Bortset fra de sønderjyske Emner — han redigerede 1919 sammen med Svend Dahl Samleværket »Sønderjylland«, I—II, hvori han selv skrev om Genforeningen — har han overvejende dyrket det 18. Aarh.s Historie og paa talrige Rejser samlet Stof til dens Behandling: 1911 til Stockholm, 1913 til Geneve, Paris, Sydfrankrig og Berlin, 1921 til Wien og 1922 til London. 1917 organiserede han Arkivet ved den danske Legations østrigske Afdeling i Petrograd, da Danmark havde overtaget Varetagelsen af de østrigske Forretninger. 1913 udgav han »Kjøbenhavns Brandforsikring 1731—1911« med Supplement 1931. 1921 skrev han i »Den danske Centraladministration« Afsnittet om Struensee, og 1923 udgav han, som første Del af en Afslutning af E. Holms store Værk, »Kronprins Frederik og hans Regering 1797—1807«. Denne Bog, der hviler paa et meget stort Stof og bl. a. giver en ypperlig Karakteristik af Kronprins Frederik, var oprindeligt indsendt som Doktordisputats, og dens Forkastelse vakte nogen Opsigt. L. har endvidere udgivet »Den danske Regering og Jøderne omkring det 19. Aarhundredes Begyndelse« (1925, paa Tysk 1928) og »Dansk Arkivvæsen« (1933, paa Tysk 1932); han skrev om Oplysningens Tidsalder i »Det danske Folks Historie«, som han 1926—29 redigerede sammen med Aage Friis og M. Mackeprang. Fra 1929 arbejder han paa en Udgave af Christian VIII.s Dagbøger og Breve. Som Raadstuearkivar redigerede han 1923—34 »Historiske Meddelelser om København« og udgav den mønsterværdige Godshistorie »Bistrup. Byens Gods 1661—1931« (1932). Fra 1932 er han Redaktør af »Historisk Tidsskrift«, hvor han har søgt at udvide **Anmeldelsesstoffet**, især med Henblik paa Norge og Sverige. — Som Arkivmand har L. været overmaade virksom; paa Raadhuset nyordnede og udarbejdede han Registraturer over store Dele af Arkivet og tilvejebragte en omfattende Kassationsplan; som Rigsarkivar har han foranlediget en Nyopstilling af Arkivet, der har gjort det mere overskueligt og skaffet Plads til de aarlige Afleveringer i en Aarrække. 1936 iværksatte han den af Erslev afsluttede Overenskomst om en dansk-tysk Arkivudveksling, og 1937 tog han Initiativet til en stor frivillig Arkivaflevering til Norge, der i nogen Grad har taget Brodden af dette vanskelige Spørgsmaal. Han har lagt Vægt paa Indsamling af Privatarkiver, delvis i Samarbejde med den af Videnskabernes Selskab nedsatte

Kommission til Undersøgelse af de i dansk Privateje bevarede Kilder til dansk Historie, i hvilken Komité han 1923—31 var Sekretær, derefter Medlem. Han har faaet en Række Administrationsarkiver samlet i Rigsarkivet, nyorganiseret den daglige Ekspedition til Ministerierne og øget Arkivets Publikationsvirksomhed, bl. a. ved populære **Facsimileudgaver**. — I **L.s** Personlighed og Produktion har stringente Forskerprincipper, nedarvet Nationalfølelse og frisk Op-ladthed for Nutidens Rørelser indgaaet en lykkelig Alliance. Baade i Kraft af sin Stilling og sine Egenskaber indtager han en central Plads i dansk Historieverden. Langt fra selv at mangle bestemte Meninger er han med sit hurtige Overblik, sin Forstaaelse af Mennesker og sin Arbejdsglæde usædvanlig velegnet til at sætte Tingene i Gang og faa Fagfæller til at virke sammen. — Medlem af Danske Selskab 1925. — R. 1937.

Studenterne fra 1904, 1929, S. 161 f. Gads dsk. Mag., XXIX, 1935, S. 504—14.

Povl *Engelstoft*.

v. d. Lippe, Christopher, 1585—1652, Diplomat. F. 17. Jan. 1585 i Rostock, d. 24. April 1652 i Haderslev, begr. sst. (Frue **K.**). Forældre: Borger i Rostock Heinrich v. d. L. (1554—97) og Ilsebe Gerdes (d. tidligst 1624). Gift 1° 24. Sept. 1610, antagelig i Rostock, med Margaretha Hermanns, f. 1591, d. 1625, D. af Borger i Rostock Hans H. (1559—1611) og Wibeke Gretemann (d. tidligst 1635). 2° 3. Okt. 1626 med Agnete Tanke, d. tidligst 1654 (gift 1° med Raadsherre i Rostock Hinrich Sültemann, d. 1611, 2° med Brygger Joachim Schilling, d. 1617, 3° med Raadsherre i Rostock Hermann Papke, d. 1625), D. af Borgmester i Rostock Marcus T. (1562—1637) og Agnete Gretemann (1568—1631).

C.v. d. L. blev 1610 Dr. jur., 1614 Hofraad hos Hertug Vilhelm af Kurland, men nedsatte sig senere som Advokat i sin Fødeby. Herfra kaldtes han 1619 til at være Raad hos Enkedronning Sophie i Nykøbing F. og blev 1625 hendes Kansler. Efter hendes Død 1631 gik han over i Christian IV.s Tjeneste, blev hans Raad og benyttedes i den følgende Tid i stor Maalestok af Kongen til diplomatiske Sendelser til Tyskland; i Reglen fungerede han dog ikke helt selvstændig, men som saakaldt Orator eller lærd Raad hos de adelige Gesandter. Af hans Sendelser bør navnlig fremhæves den 1633 til det Fredsmøde, som var paatænkt i Breslau, den 1637 til Brandenburg, hvor han skulde love Kurfyrsten sin Konges Modstand mod Sveriges Erhvervelse af Pommern, den 1640 og 1641 til Rigsdagen i Regensburg og endelig den 1643 til

Fredskongressen i **Osnabrück**. De talrige bevarede Breve fra ham giver Indtryk af en omsigtsfuld og politisk kyndig Mand, men er ikke altid affattede med tilstrækkelig Skarphed. Han var vistnok længe stemt for en afventende Politik over for de tyske Stridigheder, men 1643 og endnu mere 1644 efter Fredsbrudet med Sverige var han en afgjort Tilhænger af et nøje Forbund med Kejseren. Juni 1645 sendtes han af Christian IV. til Holsten for at bebrejde adskillige derværende Adelsmænd Forsømmelse af deres Pligt under Krigen. Han afgav 1646 sammen med Dietrich Rein-kingh Betænkning i den oldenburg-delmenhorstske Successionssag og spillede 1648—49 en vigtig Rolle i de herom førte Forhandlinger i Gottorp, **Ütersen** og Rendsborg. 1649 og 1650 var han i Hamburg den danske Konges Hovedforhandler i Spørgsmaalet om Stadt- og Butjadingerland og var udset til Deltager i de 1652 genoptagne Forhandlinger sst., da Døden bortrev ham. Han ejede i Mecklenburg Godserne Schwarfs og Sildemow. — Stik af Lucas Kilian 1632.

V. Schmidt v. Eisenberg: Ligprædiken (tysk), 1612. J. A. Fridericia: Danmarks ydre politiske Historie, 1629—60, I, 1876, S. 92 f.; II, 1881, passim. Personalhist. Tidsskr., III, 1882, S. 393 f.; IV, 1883, S. 87 f.; VI, 1885, S. 89. L. Laursen: Danmark-Norges Traktater 1523—1750, IV—V, 1917—20.

J. A. Fridericia (C. O. Bøggild Andersen)*.

Listov, Andreas Lauritz Carl, 1817—89, Præst, kirkehistorisk Forfatter. F. 20. Febr. 1817 i Kbh. (Holmens), d. 14. Febr. 1889 i Dalby, begr. sst. Forældre: Overlærer ved Holmens Sogneskole Manasse L. (1782—1868) og Ane Elisabeth Svendsen (1786—1861). Gift 1° 28. Sept. 1851 i Vemmetofte med Frantzine Christiane Mathilde Howitz, f. 22. Dec. 1826 paa Klintholm, Møen, d. 5. Okt. 1852 i Aalborg, D. af Forvalter paa Klintholm (tidligere paa Bremersvold), senere Godsforvalter og Klosterskriver ved Vemmetofte, Justitsraad Daniel Christian Bonaventura H. (1792—1860) og Ane Johanne Kirstine Repholtz (1798—1875). 2° 7. Nov. 1854 i Kbh. (Holmens) med Ane Frederikke Louise Conradt Eberlin, f. 4. Maj 1825 i Kbh. (Holmens), d. 26. Aug. 1905 paa Frbg., D. af Politirets-, senere Højesteretsassessor Peter Johan Alexei C. E. (1789—1847) og Johanne Victorine v. d. Recke (1800—53).

L. blev Student 1833 fra det v. Westenske Institut og cand. theol. 1839. Efter at have virket som Lærer ved forskellige københavnske Skoler drog han 1845 til Rom, hvor han i to Aar underviste Thorvaldsens Dattersøn, den senere pavelige Kammerherre Alberto Paulsen (d. 1921), og foretog derpaa en længere Rejse i

Italien og Tyskland. 1851 blev han residerende Kapellan ved Frue Kirke i Aalborg og Sognepræst i Sønder Tranders, 1858 Sognepræst i Næstved og 1872 i Dalby og Tureby. 1864 var han Medlem af Rigsraadets Landsting som Repræsentant for 3. Kreds. L. var en interesseret og livlig Natur, der tidligt kom ind paa Forfatterbanen, og i Aarenes Løb offentliggjorde han baade en Del større Skrifter og leverede en Række Bidrag til Blade og Tidsskrifter. Særlig Interesse nærede han for Luther og har til Belysning af ham udgivet følgende Bøger: »Luthers Ungdomshistorie 1483—1517« (1860), »Luthers Huusliv 1525—46« (1862, 3. Udg. 1874), »Fra Luthers Vennekreds« (1880) og »Martin Luthers Levnet« (1864, 2. Udg. 1881), letlæste, om end stofrige, Andenhaandsarbejder, der vandt ikke ringe Yndest i Datiden. Nok saa selvstændig er L.s Undersøgelse »Morten Luther, opfattet af Søren Kierkegaard« (1883). Af stor praktisk Nytte for de teologiske studerende var hans Oversættelse af Karl Hases dogmatiske Haandbog »Hutterus redivivus« (1841) og det Udvalg af latinske Kirkefædre, han udgav 1850 sammen med J. F. Hagen til Benyttelse ved den patristiske Forprøve. En Særstilling i hans Forfatterskab indtager den lille, i sin Tid ofte raadspurgte »Ordsamling fra den norske æsthetiske Litteratur siden Aaret 1842« (1866). — R. 1883.

Slægt i *Personalhist. Tidsskr.*, 5. Rk., IV, 1907, S. 175 ff. J. L. Ussing: Af mit Levned, 1906, S. 26, 30, 57. Otto Møller og Skat Rørdam. En Brevveksling, udg. af H. Skat Rørdam, II, 1916, S. 155. Biskop Jørgen Swane og hans Hustru Magdalene f. Bruun (P. F. Rist og J. Clausen: *Memoirer og Breve*, XLIII), 1925, S. 63, 69, 78.

Bjørn Kornerup.

Listov, Christian Richard Steen, 1821—93, Skolemand. F. 7. Jan. 1821 i Kbh. (Holmens), d. 31. Marts 1893 sst., begr. i Herlufsholm. Broder til A. L. (s. d.). Gift 5. April 1862 i Aversi med Anna Sophie Balle, f. 19. Jan. 1841 i Olstrup Præstegaard, d. 8. Aug. 1928 paa Frbg., D. af Sognepræst, sidst i Aversi, Johannes (Hans) Peter Ovesen B. (1810—79) og Nancy Henriette Jacobine Schack (1815—86).

L. blev Student 1840 fra Metropolitanskolen og tog filologisk Eksamen 1848; allerede som Student virkede han som Lærer. 1849—51 foretog han med offentlig Understøttelse en Udenlandsrejse, bl. a. til Italien og Grækenland. 1851—53 var han Subrektor ved Slesvig Domscole (hans Erindringer herfra er trykt i Museum 1892, I, S. 185—92). Herfra kom han 1853 til Herlufsholm som Rektor, i hvilken Egenskab han virkede til 1872, da han, væsentlig fordi Arbejdet her forekom ham for besværligt, lod sig

forflytte til Nykøbing Katedralskole, som han forestod indtil 1891, da han tog sin Afsked og flyttede til Kbh. Han var en dygtig Lærer i de gamle Sprog og særdeles samvittighedsfuld i Varetagelsen af sit Embede. Foruden nogle Skoleprogrammer har han udgivet en Fortolkning til Livius' 6.—10. Bog (1867—71) og i »Indbydelsesskrift til Trehundredeaarsfesten paa Herlufsholm« (1865) behandlet Skolens Historie. — Tit. Professor 1859. — R. 1872. DM. 1891

G. L. Wad: Meddelelser om Rektorerne paa Herlufsholm, 1878, S. 222—25
Herlufsholms Skoleprogram 1895.

HanRæder (A. K. Hasselager)

Listov, Jens Wilhelm Victor, 1826—88, Sproglærer. F. 26. Sept 1826 i Kbh. (Holmens), d. 3. Sept. 1888 paa Frbg., begr. i Kbh (Holmens). Broder til A. L. (s. d.) og Chr. L. (s. d.). Ugift.

L. begyndte som Kontorist, men blev tidligt Lærer, bl. a. i Engelsk ved sin gamle Skole, Melchior's Borgerskole. Han blev efterhaanden Lærer i Engelsk ved en Række københavnske Skoler, 1861—69 ogsaa ved Søkadetakademiet. L. var en dygtig Lærer i sit Fag, om end temmelig kolerisk, og det lykkedes ham at skaffe Engelsk en mere fremtrædende Plads i Skolen. Han udarbejdede til Brug for Undervisningen en Række systematisk tilrettelagte Lærebøger, Elementarbog, Læsebog, Læsestykker, Stileøvelser, Udvalg af engelske Forfattere, English Reader eta, som han stadig i nye Udgaver forbedrede, og som længe var de eneste benyttede; saa sent som 1931 udkom saaledes 25. Udgave af hans »Ledetraad til Brug ved den første Undervisning i Engelsk«. Han udgav ogsaa en tysk og en fransk Elementarbog. Han arbejdede tillige utrætteligt paa at uddanne en Stab af yngre Lærerkræfter, bl. a. som Lærer for de »Monradske Seminarister«. Uden Tvivl paa Grund af Overanstrengelse fik han 1885 et apoplektisk Anfald. N. A. trak han sig tilbage fra sin offentlige Virksomhed. — Tit. Professor 1881.

M. Grohshennig: Melchioriana, 1910, S. 23, 32, 37, 38. Daniel Jacobson: Jeg husker —, 1923, S. 46 f.

C A Nissen (Niel Haistlund)*.

Little, Jon Jonsen, ca. 1230—1307, Drost. F. ca. 1230, d. 4. Aug. 1307 paa Hørningsholm, begr. i Esrom Kloster. Forældre: Den sjællandske Stormand Jon Regmodsen (d. senest 1248) og Cæcilie, Datter af Ebbe Sunesen. Gift med Ingefred, d. senest 1306.

J. L.s Fader døde ung; han synes identisk med den Jon Remorsen, hvis Druknedød paa Havet besynges af en kendt Fornvise. J. L. nævnes første Gang 1248, da han foretog et Mageskifte med Esrom Kloster vedrørende Gods i Værløse. I det politiske Liv vides han ikke at være fremtraadt før 1262, da han som Kongens

øverste Embedsmand — Gældkær — i Skaane tillige med Rigsforstanderen Hertug Albrecht af Braunschweig og den pavelige Nuntius Magister Gerhard for haardt frem mod Ærkebisp Jakob Erlandsens Venner; i Lundeaaarbogen hedder det derfor: »Efter Bud af denne Hertug og Magister Gerhard og Jon kaldet Litle blev alt Gods, Lunde- og Roskildekirken tilhørende, plyndret, Kannikernes Gods inddraget, Præster haanligt taget til Fange og røvet for alt deres Eje.« Hele sit Liv igennem staar J. L. som en ubetinget Tilhænger af Kongehuset og fremtræder stadig blandt Kongens vigtigste Raadgivere; ofte nævnes han i Kongebrevene forud for Drosten og Marsken. Som Gældkær veg han dog snart Pladsen for den tidligere Høvedsmand i Skaane Niels Erlandsen; men paa de store **Danehoffere** i Erik (V.) Klippings sidste Aar spiller han en fremtrædende Rolle, og efter Kongemordet i Finderup stod han trofast ved den unge Erik (VI.) Mændveds Side. I sin høje Alder overtog han en Tid Drostembedet (1299) for at faa Ende paa Striden med Ærkebisp Jens Grand og skyede end ikke for denne Sags Skyld at foretage den lange Rejse til Rom, og det skyldtes vel især hans Klogskab, at Striden endtes paa en for Kongen taalelig Maade. Endnu 1307 var han til Stede, da Kongen forlenede sin Broder Christoffer med Sønder Halland. — I Esrom Klosters Breve fremtræder han som mægtig Godsejer i Nordsjælland og som en trofast Ven af Munkene i Esrom. Saaledes skænkede han 1299 med Samtykke af sin Hustru og sine Sønner Thorbern, Jens og Jakob en omfattende Gave af Jordegods til Esrom og 1306 en ny stor Gave til Klostret »for min og mine Forældres Sjæle og min kære afdøde Hustru Ingefreds og vore Sønners og for Fru Cæcilies, afdøde Peder Ebbesens Datters«. Intet Under, at Munkene i deres Aarbog mindes ham som »den frommeste og navnkundigste Ridder i Danmark«. — Mindesten ved Rødkilde Folkehøjskole. — En Datter Cecilie døde s. A. som Faderen.

Danmarks Adels Aarbog, X, 1893, S. 156 f. C. Weeke: Lunde Domkaptels Gavebøger, 1884—89, S. 15 f. O. Nielsen: Codex Esromensis, 1880—81 (se Registeret). Ellen Jørgensen: Annales Danici, 1920 (se Registeret). Axel Olrik: Danske Ridderviser, I (Danm. gl. Folkeviser, VI), 1895—98, S. 376 f. F. Bojsen: Af Møens Historie. Den ældre Middelalder, 1906, S. 114—49.

Kr. Erslev (Jørgen Olrik).*

Litle, Thord, d. efter 1307.

T. L. antages i Almindelighed at være Forfatter til det fra Middelalderen stammende Lovarbejde Thords Artikler, der fremtræder som et Tillæg til Jyske Lov. Om ham selv vides meget lidt. Han omtales i Rigsloven af 13. Marts 1304 som Medlem af en Kom-

mission, der skulde nedsættes i Anledning af en paatænkt Nyordning af Ledingsvæsenet, ligesom der ogsaa i andre Aktstykker fra denne Tid omtales en T. L., som synes at have indtaget en mere fremtrædende Stilling og af Kongen at have været benyttet til Udførelsen af visse Hverv. Maaske var han knyttet til Landstinget i Viborg som kgl. Embedsmand. De middelalderlige Haandskrifter af Thords Artikler giver ham i Reglen Navnet Litle Thord Degn, men dette skyldes sandsynligvis, at han i Tidens Løb forveksledes med den Thord Degn, som i Midten af det 14. Aarh. var Landstingshører i Viborg. Under disse Omstændigheder kan der ikke lægges større Vægt paa, at Artiklernes Forfatter i de samme Haandskrifter betegnes som Nørrejylland's legifer (Lovmand, Landsdommer).

J. Kinch i Saml. til jysk Hist. og Top., II, 1868—69, S. 230—47. L. Holberg: Kong Valdemars Lov, 1886, S. 19—25. P. J. Jørgensen: Udsigt over den danske Retshistorie, I, 3. Udg., 1926, S. 46f., 50.

Liung, Liungberg, se Ljung, Ljungberg.

Liunge, Andreas Peter, 1798—1879, Forfatter og Redaktør. F. 6. April 1798 i Kbh. (Nic.), d. 31. Marts 1879 paa Frbg. (Holmens), begr. i Kbh. (Holmens). Forældre: Vinhandler Frederik L. (1767—1821) og tidligere Koristinde ved Det kgl. Teater Marie Kirstine Winther (1775—1832). Gift 10. Sept. 1829 i Kbh. (Trin.) med Albertine Charlotte Ackermann, f. 26. Jan. 1801 i Kbh. (Trin.), d. 5. April 1874 paa Frbg. (Holmens), D. af Gravør Christian Friederich Vilhelm A. (1768—1819) og Louise Schönwald (1768—1804).

1813, Aaret efter at være udgaaet af Efterslægtsselskabets Skole, blev L. ansat paa Frederiksværk Hovedkontor i Kbh.; 1816 blev han Kopist, 1818 tog han dansk juridisk Eksamen, 1828 udnævntes han til Kommercesekretær, 1835 fik han Afsked med Ventepenge paa Grund af Svagelighed. Allerede som attenaarig begyndte han at bidrage til Bladene med Teaterkritik og Poesi; han formede let og glat med en vis Sans for Pointe, men stedse i større Forbilleders Spor. Men foretagsom og flittig og i personlige Forhold elskværdig, hjælpsom og taktfuld, som han var, blev hans Hovedrolle at stifte og lede periodiske Foretagender med de Emner, Tidens skiftende Krav medførte, derfor oprindelig overvejende æstetiske. Ved Oversættelser supplerede han sine næppe nogen Sinde rigelige Indkomster. Han udgav »Harpen« 1820—24, »Litteratur-, Kunst- og Theaterblad« 1821—24, »Kjøbenhavns Morgenblad« 1825—26 og flere Ugeblade i Tilslutning til Dagbladsfore-

tagender. Han fik derved Forbindelse med de fleste af Datidens skønlitterære Forfattere, de højest ansete saavel som Dilettanterne; i deres Breve gaar hans Navn stadig igen, og hans Karakter fremtræder smukt, om end ikke synderlig særpræget. Chr. Winther regnede ham for Ven, og han var ofte St. St. Blichers paaskønnede københavnske Tillidsmand. Som Medlem af Selskabet Clio var han kommet i Forbindelse med Kredse, der førte en Spire fra det forrige Aarhundredes litterær-politiske Opposition over i Tiden efter 1814; til Dr. Dampé stod han i et Venskabsforhold, der paadrog ham Politiforhør efter hans Fængsling. Her var en Slags Forudsætning for det, der giver L. egentlig historisk Interesse, Udviklingen under hans Redaktion af Danmarks første Oppositionsdagblad — og stort mere lader der sig næppe konstatere om hans personlige Bidrag ved denne Udvikling. »Kjøbenhavnsposten« oprettedes Nytaar 1827 (en kort Tid med Ove Thomsen som Medredaktør), udgik først to Gange ugentlig som kritisk og Nyhedsblad, men forøgede efterhaanden baade Numre og Emner. Dets tidlige æstetiske Periode blev navnkundig ved de Fejder, J. L. Heibergs Modstandere herfra førte mod ham og hans Kreds, der svarede med en overlegen Spot, som ogsaa i ikke ringe Grad rettedes mod Redaktøren selv. Kredsens Nag til L. har gjort sit til, at det igen gik stærkt ud over ham under Bladets nye Fase, da det fra 1834 i stigende Grad blev Organ for unge liberale Akademikere, navnlig Orla Lehmann. Ganske naturligt maatte dog nu, da Bidragyderne mest var anonyme, Redaktøren af Navn staa for Skud, og takket være navnlig S. Kierkegaard og H. Hertz blev dette Navn uløselig knyttet til Forestillingen om moderne journalistisk Fripostighed; som Privatnavn forblev det dog uplettet. April 1837 gik Redaktionen over til Giødwad, medens L., der samtidig var blevet idømt Pengebøde og Censur for Presseforseelse, kun forblev som Udgiver. Alligevel følte de unge efterhaanden — og i hvert Fald efter Udgivelsen af Hertz' »Stemninger og Tilstande« — L.s Navn som et Passiv over for den »finere« offentlige Mening. De søgte at trænge ham til Side, og da det ikke lykkedes, forlod de selv Bladet og gjorde i Slutningen af 1839 »Fædrelandet« til Dagblad; det skulde være en »anstændig Kjøbenhavnspost« (et Forsæt, som dog opgaves, fordi Oppositionen turde gaa skrapere paa efter Frederik VI.s Død). L. beholdt som Redaktør Grüne, der var tiltraadt i April, da Giødwad kom under Censur; men Bladet kunde ikke opretholde sin Position, og 1845 afhændede L. det. 1844 blev han Kasserer og Bogholder ved den til Dels paa hans Initiativ oprettede Vandkur- og Søbadeanstalt i Klampenborg, et Fore-

tagende, der bragte ham mange Bryderier. Han blev endog 1847 kontraktstridig afskediget, men blev genindsat og fik Skadeserstatning ved Højesteretsdom 1853 og bestred saa Posten indtil to Aar før sin Død. Jan. 1849 paatog han sig for en Godsejergruppe Redaktionen af et Dagblad »Danmark«, hvorefter der dog kun udkom nogle ganske faa Numre. — Breve i Det kgl. Bibliotek.

A. Hellemann: Geneal. og personalhist. Medd., 2. Udg., 1925. Selvbibliografi i Personalhist. Tidsskr., 4. Rk., I, 1898, S. 229—67. Fædrelandet 4. Marts 1836, 8. Jan. 1849, 1. April 1879. H. Hertz: Stemninger og Tilstande, 1839, S. 219 ff. Dannevirke 8. Jan. 1849. P. Hjort: Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænke- maades og Dannelses Hist., 1852, S. 191. J. L. Heibergs Prosaiske Skrifter, X, 1861, S. 397—498. P. Hjort: Udvalg af Breve, Ny Saml., 1869, S. 408—13. O. Borchsenius: Fra Fyrreerne, I, 1878, S. 259 ff. Berl. Tid. 2. April 1879. Morgenbladet 3. April s. A. Nationaltidende 2. April s. A. J. Davidsen i Avisen 1. Okt. 1889. J. S. Berthelsen: Blade af Klampenborg Badeanstalts Historie, 1895. Nic. Bøgh: Christian Winther, I—III, 1893—1901. J. Aakjær: St. St. Blichers Livstragedie, I—III, 1903—04. S. Kierkegaard: Saml. Værker, XIII, 1906, S. 9—39. F. Brandt: Den unge Søren Kierkegaard, 1929, S. 51—70. Hans Jensen: De danske Stænderforsamlings Historie, I—II, 1931—34.

Paul Læssøe Muller.

Liutgard, se Lutgard.

Ljung, Anders Jensen, ca. 1490/95—1555, Karmeliter, siden Provst. Borgersøn fra Malmø. F. ca. 1490/95, d. 24. Nov. 1555 i Malmø. Gift før 1533 med Kirstine, der overlevede ham.

Om A. L.s Ungdom og Indtrædelse i Karmeliterordenen vides intet; men 1519, da Ordenskapitlet udsaa ham til Studier i det nyoprettede Kollegium i Kbh., havde han Lektorgraden, hvorfor han vel næppe har været saa »ulærd«, som Skibykrøniken paastaar. Hans samtidige Bysbarn, Humanisten Henrik Smith, hævder, at han hørte til de første, som »forlod Pavens Regimente«; hans »Frafald« har da vel fundet Sted nogle Aar før 1530, da han bevidnes som Prædikant i Landskrona og hørte til de fremtrædende Luthe- ranere, som indkaldtes til Herredagen i Kbh. for at staa til Rette for deres Lære. Antagelig har han da, efter sit Ophold i Kbh., virket som Lektor i Klostret i Landskrona og efter sin Udtrædelse vakt det stærke Røre i Byen, der gjorde denne til en af de ivrigste for Evangeliet (i Juli 1530 ophævedes Klostret). — Efter Herre- dagen 1533, der gav Biskopperne Magt over Prædikanterne, dømte Domkapitlet i Lund A. L. til Forvisning fra Stiftet for Kætteri (hans Sakramentopfattelse og lutherske Nadverforvaltning); An- klagen viser ogsaa, at han havde giftet sig. Byen vilde dog ikke slippe sin Prædikant, hvorfor den udvalgte Ærkebiskop Torbern Bille fik Landstinget til at erklære Borgerne fredløse. Derefter

maatte Byen sikkert falde til Føje, thi indtil Skaane i Aug. 1534 hyldede Grev Christoffer, var netop Landskrona et Midtpunkt for Skaanes katolske Rigsraaders og Adels Forsvarsberedskab. Rime­ligvis har A. L. da en Tid søgt Ly i Malmø. Men i alt Fald efter at Landskrona i Okt. 1535 havde hyldet Christian III., blev A. L. paa ny Byens Sognepræst. Som saadan deltog han i den Kirke­kommission, som affattede den latinske Kirkeordinans af 1537. — 1541 blev han Klaus Tøndebinders Efterfølger som Sognepræst i Malmø og virkede som saadan og tillige som Provst for Oxie Herred til sin Død. 1544 maa han have vikarieret for Frans Wormordsen som Leder af Landemodet; i alt Fald bærer nogle der udstedte »Monita« (Paabud om Præsters Giftermaal med Jomfruer eller Enker af hæderlige Familier, samt om deres Sakramentforvaltning) hans Navn. 1550, da han gjorde sin Datters Bryllup, viste baade Kongen og Byen ham Hæder. — Der vides intet om, at A. L. er optraadt som Skribent; men han viste megen Interesse for det »Liberi«, som var anlagt ved St. Peders Kirke, og hvortil ogsaa patristiske Skrifter købtes af Kirkekassen (saaledes 1545 ti Bind af Augustins Værker); 1553 bekostedes 27 Lænker til Bøgerne og to Laase til Bogstolene, som Magistraten havde Nøglerne til. — Sin Hustru efterlod han i trange Kaar, som den kummerlige Understøttelse, Kirken gav hende, viser.

P. Helie: Skrifter, VI, 1937, S. 75—81. Ny kirkehist. Saml., II, 1860—62, S. 227 f. H. F. Rordam: Hist. Kildeskrifter, 2. Rk., II, 1887, S. 307, 331.

J. Oskar Andersen.

Ljungberg, Jøns Mathias, 1748—1812, Professor og Kollegie­deputeret. F. 29. Jan. 1748 i Kristiansstad, d. 17. Juni 1812 i Kbh. (Holmens), begr. sst. (Ass.). Forældre: Stadskirurg Pehr (Petter) L. (ca. 1716—78) og Anna Sophia (Maria) Noreen (ca. 1713—99). Ugift.

L. studerede i Lund og Göttingen og havde sidstnævnte Sted Cl. G. Kästner til Lærer i Matematik og Astronomi. 1769 obser­verede han Venus' Gennemgang paa saa fortrinlig en Maade, at man besluttede at knytte ham til Universitetet som Professor. Dog forlod han hurtigt Tyskland og virkede 1770—80 som Professor i Matematik og Filosofi ved Universitetet i Kiel. Rygtet om de betydningsfulde maskinelle Opfindelser i England lokkede ham paa ny ud paa Farten, og han foretog i alt tre Rejser til England, hvor han med stor Flid og Omhu af tegnede de nye Spinde- og Kartemaskiner. Han tilbød først Sverige sine Tegninger, men da man ikke viste større Interesse for Sagen, kom han til Kbh., hvor

han 1780 blev udnævnt til ekstraordinær Kommitteret i Kommercekollegiet. 1787 avancerede han til Kommitteret og blev s. A. Medlem af General-Fabrikdirektionen, men kun for en kort Tid. 1792 fik han Sæde i den eksekutive Fabrikdirektion og studerede under en senere Rejse til England navnlig det engelske Kanalvæsen. 1804 modtog han Udnævnelse til Deputeret. I sine senere Aar syslede han ivrigt med matematiske og astronomiske Studier. — Medlem af Videnskabernes Selskab 1780. — Justitsraad 1780. Etatsraad 1805.

E. Holm: Danmark-Norges Historie 1720—1814, V, 1906; VI, 1907—09. Carl Bruun: Kjøbenhavn, III, 1901. C. Nyrop: J. F. Classen, 1887. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familie, IX, 1922, S. 108, 230, 232, 345. Aage Friis: Bernstorffske Papirer, III, 1913.

Harald Jørgensen (C. Nyrop).

Ljunge, se Liunge.

Lobedanz. Flere holstenske Slægter L. har bredt sig ogsaa til Kongeriget og til Nordtyskland. Af disse skal nævnes en Slægt, som stammer fra Sekretær i Overretten i Slesvig, Justitsraad Carl Friedrich L., hvis Søn Georg Carl Friedrich L. (1778—1825) var Arkivar ved Overretten sst. og tillige dyrkede Musik og Komposition. Han var Fader til Advokat og Notar i Itzehoe Karl Friedrich Theodor L. (1809—89) — Udgiver af et Par Digtsamlinger — og til Forfatteren Edmund Adolph Johannes L. (1820—82), hvis Søn nedenn. Kaptajn Arnold Troels Lund L. (1861—1909) var Fader til Bibliotekar ved Landbohøjskolen, Forfatteren Max Arnold L. (f. 1888).

A. Lobedanz: Stamtavler for Jacob Henrik Schous og Susanne Beckmanns
cise, 1903.

Albert Fabritius.

Lobedanz, Arnold Troels Lund, 1861—1909, Officer, Forfatter. F. 5. April 1861 i Kbh. (Johs.), d. 1. Nov. 1909 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Sekretær i Slesvigske Ministerium, Forfatteren Edmund Adolph Johannes L. (1820—82) og Eleanor Marie Louise Lyng (1835—1916). Gift 1° 27. Nov. 1886 i Nyborg med Helga Winsløw, f. 3. Juni 1862 i Nyborg, D. af Premierløjtnant, Landinspektør Frantz Ludvig W. (1831—64) og Sophie Henriette Schallburg (1834—1905). Ægteskabet opløst 1906. 2° 20. Febr. 1906 med Gurli (Gulian) Maria Devin, f. 26. Aug. 1867 i Stockholm (gift 2° 1915 med Direktør i Ballin & Hertz Edward Wilhelm Bredahl, 1868—1935), D. af Købmand Carl Ludvig D. (1832—1919) og Regina Albertina Kihlström (1836—87).

L. blev Student 1878 fra Borgerdydskolen i Kbh., blev 1881 Sekondløjtnant i Ingeniørregimentet, gennemgik 1881—83 Officersskolens næstældste Klasse, blev 1883 Premierløjtnant i Fodfolket, studerede en Tid ved Landbohøjskolen for Uddannelse til Landinspektør, gennemgik 1891—93 Officersskolens Stabsafdeling og blev 1897 Kaptajn. Han var let paavirkelig af nyt paa det militære og beslægtede Omraade'r, men savnede i nogen Grad Kritik og Maadehold i Udnyttelsen, havde et vindende Væsen og Ydre og var afholdt af Kammerater og undergivne. Han var ivrig Tilhænger af friere Uddannelsesmetoder i Hæren, af Udvikling i mere sportslig, mindre eksercermæssig Retning, hvorfor den 1901 forsøgsmæssig prøvede Rekrutuddannelse i høj Grad tiltalte ham; han udarbejdede herom s. A. et lille Skrift (ogsaa i »Vort Forsvar« Nr. 554 og 556 (1902)). Saa tidligt som 1889 erkendte han Cyklens Betydning i militær Henseende og skrev en Pjece herom. Af historiske Arbejder skrev han 1896 »Heltene fra Napoleons-tiden« (oversat til flere fremmede Sprog), 1899 »Murat og hans Hustru«, 1900 sammen med Ove Giersing »Cajus Julius Cæsar«. Fra en Rejse til Østen 1904 hidrører en Artikel i »Militært Tidsskr.« s. A. om den kinesiske Officerskole i Wuschang (Wusung), og 1896 havde han udgivet en forkortet Oversættelse af General Marbots Erindringer. Paa Indtryk fra nævnte Rejse skrev han som Læsning for Ungdommen flere Bøger, der blev blandt de mest læste her hjemme og er blevet oversat til flere fremmede Sprog. — Da General Kühnel ved Døden hindredes i at opfylde et Løfte til Venstrereformpartiets Repræsentanter i Forsvarskommissionen af 1902 om teknisk Hjælp ved Udarbejdelsen af deres Hærløvsforslag, henledte de tilforordnede Søofficerer Madsen-Mygdals Opmærksomhed paa L., og sammen med en af ham valgt Kammerat assisterede han Partiet ved Udarbejdelsen af dets Betænkning 1908. — R. 1906. — Blyantstegning af Carla Colsmann Mohr 1908 i Familieeje.

Berl. Tid og Politiken 2. Nov. 1909. N. P. Madsen-Mygdal: Politiske Oplevelser, 1912.

Rockstroh.

Locher, Axel Thilson, f. 1879, Billedhugger. F. 11. Sept. 1879 i Kbh. (Jac). Forældre: Marinemaler, senere Professor Carl L. (s. d.) og Hustru. Gift 29. Juni 1901 paa Frbg. med Keramiker og Malerinde Jo (Johanne) (Hahn) Jensen, f. 24. Juni 1876 i Slagelse, D. af Købmand Johan Peter Christian Vilhelm J. (1846—1921) og Victorine Hahn (1847—1931).

Endnu før sin Konfirmation blev L. Elev af V. Bissen og paa Kunstakademiet; 1897 debuterede han paa Charlottenborg med

Kvindefiguren »Moderne«, men Afgang tog han ikke. I de følgende Aar udstillede han hyppigt, fra 1905 paa Den frie Udstilling, og arbejdede under J. F. Willumsen som Keramiker hos Bing & Grøndahl. 1905 rejste han paa det Ancker'ske Legat i Tyskland og Italien. Ogsaa ved Den kgl. Porcelainsfabrik har L. været kunstnerisk Medarbejder, og fra 1926 udstiller han atter paa Charlottenborg. Til Grundtvigs Hus modellerede L. en Række Portrætmasker til Kapitælerne i Hallen, og til Christiansborg har han formet de otte Virksomhedstyper, som er anbragt omkring Spiret, samt de ti Vaser, der smykker Bygningen. Men det er især L.s Speciale som Modellør af ca. 60 Rollestatuetter, der har gjort hans Navn kendt. Hans Evne til at se det karakteristiske har navnlig i Gengivelsen af Olaf Poulsens berømte Figurer fundet fyldige Udtryk, baade i komisk og alvorlig Retning (Tobias Hikke; Per Degn; Faldsmaal). Overbevisende har han gengivet det monumentale hos Bodil Ipsen som Dronning Elisabeth i »Maria Stuart«, det Zahrtmann'ske i Tenna Krafts Fremtoning som Leonora Christina og det paa een Gang komiske og rørende hos Sigrid Neiiendam som Gedske Klokkers. Plastisk smuk er Johs. Poulsen som Enhver i »Det gamle Spil«, og Peter Cornelius er som Lohengrin typisk germansk som en Statue paa Torvet i en tysk By. Trods den lille Form kan L. ogsaa give tydelige Begreber om Karaktertegningen, selv naar han ikke støtter sig til et historisk Kostume, f. Eks. er Johs. Poulsen iagttaget skarpt som Grosserer Levin i »Indenfor Murene« og Gösta Ekman i »Maaske en Digter«. Statuetternes Materiale er hyppigst Gips, undertiden Porcelæn, hvori Frederik Jensen som Micawber er lykkedes bedst. En stor Del af L.s Arbejder, deriblandt en vellignende Buste af Dr. Karl Mantzius, findes i Teatermuseet. Hans Kunst bidrager i høj Grad til at bevare Mindet om betydelige sceniske Indtryk. — Maleri af Jo (Hahn) Locher 1903 (Familieejere).

S. Elvius: En slesvigsk Slægt, 1911, S. 44.

Robert Neiiendam.

Locher, Carl Ludvig Thilson, 1851—1915, Maler, Raderer. F. 21. Nov. 1851 i Flensborg, d. 20. Dec. 1915 i Skagen, begr. sst. Forældre: Malermester Jens Thilson L. (1823—69) og Caroline Meyer (1819—1906). Gift 30. Okt. 1875 i Lyngby med Anna Marie Frederikke Gyllich, f. 29. Juni 1852 i Kbh. (Fred. ty.), d. 14. Marts 1920 paa Frbg., D. af Fabrikant Frantz Friedrich (Fritz) G. (1799—1872, gift 1° 1834 med Ane Sophie Vilhelmine Ørgaard, 1810—48) og Hansine Frederikke Georgia Preisler (1826—1905).

L. kom purung til Kbh. og blev Elev paa det tekniske Institut. Samtidig malede han selv flittigt efter Naturen og fik en Smule Vejledning af Marinemaleren C. Neumann. Allerede 1870 debuterede han paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg; betegnende nok for hans senere Produktion med en Marine »Sejlere i Sundet«. For at uddanne sig videre besøgte han Akademiets Skoler 1871—74. Af gennemgribende Betydning for hans kunstneriske Udvikling i Almindelighed og for hans Farvesyn i Særdeleshed blev et Par Studieophold i Frankrig 1875—76 og 1878—79, hvor han dels arbejdede paa Léon Bonnats Skole i Paris, dels malede Studier fra Kysten ved le Havre. 1885 rejste han gennem Belgien og Holland til Paris og siden til England. 1887 var han atter i Frankrig og desuden i Spanien paa det Ancker'ske Legat og Akademiets Rejsestipendium. Flere Gange fik han Lejlighed til at følge med danske Orlogsskibe paa længere Togter; saaledes var han 1906 i Grønland og 1907 med Kong Frederik VIII. paa Færøerne og i Island. L. udstillede regelmæssigt paa Charlottenborg 1870—1915. 1904 blev han Medlem af Akademiets Plenarforsamling. Han havde Særudstillinger hos Winkel & Magnussen Nov. 1904 og Nov. 1910 og deltog i flere større Udstillinger af dansk Kunst her hjemme og i Udlandet, bl. a. den nordiske Udstilling i Kbh. 1888, Raadhusudstillingen 1901, Verdensudstillingerne i Paris 1889, hvor han erhvervede en Bronzemedaille, og i Chicago 1893. L. var blandt de første egentlige Skagenmalere. Allerede i Begyndelsen af 70'erne malede han deroppe, og siden kom han jævnlig igen. I Hornbæk, hvor han boede 1880—89, malede han en Række af sine Sø- og Strandbilleder. Sit Gennembrud fik han med Billedet »Redningsbaaden gaar ud. Førrygende Storm« (1878), der er malet med virtuosmæssig Flothed og den saltvandsfriske Farve, der var hans Force. Hans modnere Billeder bevarede ogsaa disse friske Farver og Præget af Friluftsmaleri. Kunstmuseet ejer »Vinterdag ved Hornbæk Strand« fra 1882 og den lille Studie »Strand ved Hornbæk. Blæst dag med Sol og Skygger over Søen«. Hans store Billede »Frederik VII.s Ligfærd« købtes 1889 til Den kgl. Malerisamling. Han er desuden repræsenteret i den Hirschsprungske Samling og paa Aalborg Museum. 1892 besluttede L. sig til at kaste sig over Raderkunsten, drog med Statsunderstøttelse til Berlin for at uddanne sig hos Kobberstikkeren Hans Mayer og afsluttede sine Studier her med en Reproduktion af Jørgen Sonnes Maleri »Sommernat. Præsten hentes over Aaen til en syg«, som indbragte ham en Præmie fra Berlin-Akademiet. Siden dyrkede han stadig med Kærlighed Raderkunsten og opnaaede stor Popularitet med

sine Blade. En Tid havde han en statsunderstøttet Raderskole. — Tit. Professor 1899. — R. 1892. — Malerier af P. S. Krøyer 1885 (Brøndums Hotel, Skagen) og 1887 (Hirschsprung) og af M. Ancher 1909. Portrætteret af P. S. Krøyer paa: Musik i Atelieret (Nationalgalleriet, Oslo). Tegning af N. V. Dorph. Raderinger af Henric Werner 1892 og af P. S. Krøyer 1898 og 1899. Træsnit 1884 fra C. Poulsen og 1893 efter Fotografi.

Sigurd Muller: Nyere dansk Malerkunst, 1884, S. 214. Julealbum, VII, 1898. Nationaltidende 3. Aug. 1896. Aaret rundt, II, 1890. Alba Schwartz: Skagen, 1912. Berl. Tid. og Politiken 21. Dec. 1915. Ill. Tid. 9. og 23. Jan. 1916. Danske i Paris gennem Tiderne, udg. af Franz v. Jessen, II, 1938.

Else Kai Sass.

Locher, Jens Thilson, f. 1889, Forfatter. F. 10. Marts 1889 i Kbh. (Jac.). Forældre: Marinemaler, senere Professor Carl L. (s. d.) og Hustru. Gift 1. Nov. 1913 paa Frbg. med Helga Mentz, f. 5. Nov. 1889 i Kbh. (Holmens), D. af Marineingeniør Johan Heinrich M. (1859—1937) og Johanne Margrethe Poulsen (f. 1868).

L., der blev Student 1907 fra Slomanns Skole, gik hurtigt over i journalistisk og litterær Virksomhed og begyndte 1909 ved »København«, var derefter et Par Aar paa Rejse (Grønland, Paris) og har siden tilhørt den københavnske Presse: Medarbejder ved »Nationaltidende« og »Berlingske Tidende«, 1937 Chefredaktør ved »B.T.». Han debuterede med en Samling Smaafortællinger, »Nær salten Sø. Fra det gamle Fiskerleje. Med Tegninger af Carl Locher« (1911), men har senere væsentlig været dramatisk Forfatter og har saavel paa danske som europæiske Scener faaet en Række Skuespil opført, paa Folketeatret saaledes »Hausse« (1918) og »Skal — skal ikke« (1919), paa Det ny Teater »Anden Halvleg« (1923) og »Naar Strømmen kæntrer« (1924), paa Nørrebro Teater »Den sørgmuntre Barber« (1924) og »Kanolle« (1925), paa Dagmarteatret »Atter det skilte —« (1924), »De første Violier« (1926), »Foraarsskibet« (1927) og »De gamles Oprør« (1930) — det sidste Stykke er **maaske** det danske Skuespil, der er naaet videst om —, paa **Casino** »Familien Frederiksen« (1926), paa Aarhus Teater »Sol staar op« (1927) — undtagelsesvis med ikke-dansk Motiv: den russiske Revolution — og paa Det kgl. Teater »Aargang 1929« (1930) og »Over alt paa Jorden« (1931). Det er Lystspillene om Øjeblikkets Spørgsmaal og Typer (Krigsspekulation, Skilsmisse, moderne Ungdoms Mentalitet), der er **L.s** Speciale. Hans Styrke her er et altid naturligt, velformet og virkelig vittigt Replikskifte,

sikker Sans for det centrale i Emnet og Stemningen over for det, let Spil mellem Spøg og Alvor og dramatisk Liv, Egenskaber, som alle har bidraget til fra 1929 at gøre »Familien Hansen« — som han selv med Rette har karakteriseret som »Hr. Sørensen« paa en ny Maade — til Statsradiofoniens populæreste Hørespilserie, oprindelig ogsaa i Bogform (**I—III. Saml.**, 1930—32). Samme Popularitet har inden for Journalistikken »Ugens Enakter« og »Mugges Meriter« (begge i »B.T.«) erhvervet sig. Endelig har L. ogsaa haft med Film at gøre: »Hvorledes skriver man en Film?« (1916) og Tilknytning 1927—28 til Nordisk Film og 1927—30 til Akts. Kinografen og Kinopalæet. L. var 1924—36 Medlem af Bestyrelsen for Journalistforbundet (fra 1930 Næstformand) og er fra 1925 Medlem af Bestyrelsen for Danske Dramatikeres Forbund (fra 1934 Næstformand). — R. 1937.

Studenterne MCMVII, 1932, S. 212 f.

Carl Dumreicher.

Lodberg, Christen Jensen, 1625—93, Biskop. F. 31. Okt. 1625 i Todbøl i Lodbjerg Sogn, d. 12. Juni 1693 i Ribe, begr. i Roskilde (**Domk.**). Forældre: Bonden Jens Christensen og Karen Christensdatter. Gift 1. Nov. 1671 med Johanne Jacobsdatter Eilertz, f. 8. Okt. 1649, bisat 23. Febr. 1714 i Odense, D. af Slotsskriver, senere Raadmand i Kbh. Jacob E. (d. 1683) og Birgitte **Claus-**datter Lodberg (1631—90).

Trods yderst beskedne Kaar i Barndomshjemmet lykkedes det **C.J. L.** at faa Lov til at blive holdt til Bogen. Han besøgte først Thisted Skole, siden Skolerne i Viborg og Roskilde. Fra den sidstnævnte blev han Student 1647. Efter at have afsluttet sine teologiske Studier 1648 drog han 1652 ud paa en Udenlandsrejse, der kom til at vare fem Aar, først til Holland og England, siden gennem Tyskland og Schweiz til Italien. Det var et temmelig bevæget Liv, han førte paa disse Rejser, bl. a. **maatte** han to Gange, vistnok tvunget af økonomiske Grunde, lade sig hverve som Soldat, men begge Gange lykkedes det ham dog til sidst at slippe fri. 1657 var han tilbage i **Kbh.**, hvor han s. A. tog Magistergraden, og efter igen at have foretaget en Udenlandsrejse (bl. a. til Padova og Siena), denne Gang som Hovmester for Jens Rosenkrantz, blev han 1660 Professor i Historie i Sorø. Kun to Aar senere kaldtes han til Kbh. som Lærer for Frederik III.s Søn, Prins Jørgen. Han viste sig i høj Grad denne Opgave voksen og blev til Belønning 1666 udnævnt til Domprovst i Roskilde, idet han dog skulde lade dette Embede bestyre ved en Vikar, indtil Prinsens Uddannelse var afsluttet. Forinden **maatte** han atter drage ud paa en vidt-

løftig Udenlandsrejse med sin Discipel, paa hvilken han førte en ikke uinteressant Dagbog (Ny kgl. Saml., 4°, 1058 b). Ved Frederik III.s Død blev Prinsen og hans Ledsager kaldt hjem, og C.J. L. kunde nu — 1670 — tiltræde Domprovstiet i Roskilde. 1681 blev han Biskop i Ribe og 1682 Dr. theol. bullatus. I Ribe tilbragte han Resten af sin Levetid og vandt et godt Lov som en nidkær og myndig Tilsynsmand. En Del Synodalmonita, der er bevaret fra denne Kirkemand af streng luthersk Observans, vidner om, at det især har været ham magtpaaliggende at vaage over Præsternes Embedsførelse og Levned, saaledes at alt kunde gaa sømmeligt og værdigt til. Ligeledes gik han skarpt til Værks over for overtroiske Levn hos Menighederne. — Malerier paa Nørre Vosborg og i Ribe Domkirke. Stik af H. Schaten.

Programma funebre af 4. Juli 1693 over C. J. L. P. Terpager: Inscriptiones Ripenses, 1702, S. 97—100. E. G. Tauber: Udsigt over Soroe Academies Forfatning 1623—65, 1827, S. 44 f. F. E. Hundrup: Præster ved Roskilde Domkirke efter Reformationen, 1867, S. 17—21. Saml. til jydsk Hist. og Top., VI, 1878—79, S. 168 ff. Kirkehist. Saml., 3. Rk., III, 1881—82, S. 146, 326; 4. Rk., II, 1891—93, S. 140—43. Dsk. Mag., 5. Rk., II, 1889—92, S. 60, 64, 65. Personahist. Tidsskr., 4. Rk., III, 1900, S. 65; 9. Rk., I, 1929, S. 108, 135, 259. Hugo Matthiessen, Otto Smith og Victor Hermansen: Ribe Bys Historie 1660—1730, 1929, S. 285-89, 311, 320.

Bjørn Kornerup.

Lodberg, Jacob, 1672—1731, Biskop. F. 27. Sept. 1672 i Roskilde, d. 31. Dec. 1731 i Odense, begr. sst. (St. Knuds K.). Forældre: Biskop Christen Jensen L. (s. d.) og Hustru. Gift 10. Maj 1702 med Maria Dorothea Schobel, f. 11. April 1681 i Magdeburg, d. 19. Okt. 1731, D. af Canonicus, kejserlig Raad Georgius v. Schobel und Rosenfeldt (1640—80) og Maria Dorothea Rehuun (d. tidligst 1681).

J. L. gik først i Skole i Ribe, siden i Fredericia, hvorfra han blev Student 1687. I sin Studietid var han nøje knyttet til den ortodokse H. G. Masius, under hvis Præsidium han 1690 forsvarede en Disputats rettet mod Bossuets Nadverlære, hvori han med stor Skarphed drog til Felts mod den berømte franske Prælat. Efter en kortere Tid at have været Hører i Ribe drog han 1690 udenlands, blev immatrikuleret baade i Leiden og Oxford og vandt i England stor Yndest hos sin Faders tidligere Discipel, Prins Jørgen, der anbefalede ham til Christian V. Kongen gav ham 1693 et Kanonikat i Ribe og 1695 Ekspektancebrev paa et Professorat i Kbh. Hertil havde han bl. a. kvalificeret sig ved sin Disputats »De Valentino et Valentinianis« (1695), et af de grundigste Arbejder om et Emne fra den almindelige Kirkehistorie, som vor ældre

Litteratur kan opvise. Imidlertid blev han 1699 Lektor i Aarhus og derpaa 1701 Stiftsprovst og Sognepræst ved Vor Frelzers Kirke i Kristiania, hvorfra han 1707 kom tilbage til Kbh., først som Sognepræst ved Nicolai Kirke, dernæst fra 1711 som Stiftsprovst og Sognepræst ved Vor Frue Kirke. Som nær Discipel af Masius tilhørte J. L. vistnok oprindeligt den ortodokse Lejr, om end med en Hældning mod den »engelske« Retning. Medens han var Præst i Kristiania, viste han sig under Stridigheder med nogle pietistiskfarvede Separatister som en »ortodoksistisk Ivrrer«, men efter sin Tilbagevenden til Kbh. skiftede han i nogen Grad Standpunkt. Dette skyldtes vistnok dels, at han gennem sit Ægteskab kom i Forbindelse med Kredsen omkring Dronning Louise, dels hans Venskab med Hofpræsten Lützens. Han fik større Sympati for Pietismen og maatte nu opleve, at gammeldagstænkende (som Morten Reenberg) betragtede ham med mistænksomme Øjne. Særlig var dette Tilfældet efter 1714, da han havde faaet Sæde i Missionskollegiet. I god Traad med pietistiske Tendenser faldt ogsaa hans ivrige Arbejde for udvidet Katekisation og bedre Fattigpleje. Hans Interesse for Fattigvæsenet bragte ham dog 1716 i en ubehagelig Situation, da han i en Prædiken havde kritiseret Fattigordningen af 1708. Der blev indledet disciplinær Undersøgelse mod ham, og kun ved Frederik IV.s personlige Velvillie for ham blev Sagen bilagt uden alvorligere Følger. 1718 udnævntes han endog til Biskop over Fyns Stift. Dette Embede bestred han med stor Dygtighed, indtil Sygdom hemmede hans Handlekraft. Ligesom tidligere omfattede han ogsaa nu Skolevæsen og Katekisation med særlig Interesse. Som Hjælpemiddel til at fremskaffe større Ensartethed i Katekisationen udgav han 1720 »Korte Spørgsmaal over Catechismum«. Pædagogisk set havde denne Forklaring afgjorte Fortrin, indholdsmæssigt er den paa flere Punkter paavirket af Pietismen, men i den fandtes en Del uheldige Udtryk, der affødte berettiget Kritik. Som Kirkemand var J. L. en økumenisk Natur, stadig i Udvikling og efter Tidens Forhold i Besiddelse af et uhildet Blik. Hans betydelige Lærdom skabte Respekt om ham, og for sit velvillige Sindelag pristest han af Mænd af vidt forskellig Støbning. — Ligsten i St. Knuds Kirke i Odense.

Erich Pontoppidan: *Annales ecclesiæ Danicæ*, IV, 1752, S. 115 ff. J. C. Bloch: *Den Fyenske Geistligheds Historie*, I, 1787, S. 207—12. Bjørn Kornrup: *Vor Frue Kirkes og Menigheds Historie*, 1929—30, S. 277 ff. Ludv. Helveg: *Den Danske Kirkes Hist. efter Reformationen*, 2. Udg., I, 1857, S. 556 f., 571, 575, 603. Michael Neiiendam: Erik Pontoppidan, II, 1933, S. 73 f., 85 f. *Kirkehist. Saml.*, 2. Rk., VI, 1872—73, S. 358—60; 3. Rk., III, 1881—82, S. 776 f.; 4. Rk., V, 1897—99, S. 346—54. *Personalhist. Tidsskr.*,

V, 1884, S. 51; 9. Rk., III, 1931, S. 81, 101, 103; 10. Rk., II, 1935, S. 156. G. L. Wad: Fra Fyens Fortid, III, 1921, S. 75, 81, 83 f., 86, 105. Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte, 2. Rk., IX, 3. Heft, 1932, S. 323. Theol. Tidsskr. for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge, Ny Rk., I, 1871, S. 190—205. Kall, 4°, 480.

Bjørn Kornerup.

Lodde, Barthold (ved Daaben Bertel) **Johan**, 1706—88, Oversætter. F. 31. Okt. 1706 i Kbh. (Nic), d. 1. Maj 1788 sst. (Helligg.), begr. i Helligg. K. Forældre: Gæstgiver Christian Wilhelm L. (d. tidligst 1720) og Inger Jensdatter (d. senest 1720). Ugift.

B. J. L. gik i Kalundborg Skole, blev privat dimitteret 1722 og tog teologisk Eksamen 1726. Han søgte forgæves Præstekald, men havde fra 1765 til sin Død en Pension af Regeringen. I sine sidste Aar fandt han Asyl i Søren Gyldendals (s. d.) Hus. — B. J. L., der som selvstændig Digter ikke har Betydning, er sin Tids flittigste og bedste Oversætter. Over 50 Oversættelser foreligger fra hans Haand; den første var Richardsons »Pamela« (1743—46); af andre Englændere er det især Young og James Hervey, han har fordansket, og fra Engelsk har han ogsaa hentet mest Stof til sit Ugeskrift »Bie-Kuben eller Andres Tanker, oversatte af andre Sprog« (1754—61, 2. Opl. 1778). Af hans Omplantninger fra Tysk blev navnlig Gellerts »Fabler og Fortællinger« (1751, nye Oplag 1769, 1779) bekendt. De 27 Oversættelser, han har leveret til Det kgl. Teater, er overvejende franske Stykker, f. Eks. af Molière, Regnard, Marivaux, Destouches, Voltaire. Fra Latin oversatte han Erasmus' »Moria« (1745, med Anmærkninger), af Suhm (1763) kaldet »et Mesterstykke« med den Tilføjelse, »at de Danske ei have havt, have eller kan forlange nogen bedre Oversætter end Lodde«. — Radering af G. Fuchs 1786.

K. L. Rahbek og R. Nyerup: Den danske Digtekunst, IV, 1808, S. 428—32; V, 1819, S. 51—61, 228. Til Jacob Deichmanns Minde, 1853, S. 24. A. Aumont og E. Collin: Det danske Nationalteater, II, 1898, S. 63. Holbergs Epistler, udg. af Chr. Bruun, V, 1875, S. 121, 136. P. F. Suhms samlede Skrifter, IV, 1789, S. 102; VII, 1791, S. 301, 397.

R. Paulli.

de Lode, Odoard **Helmold**, ca. 1726—57, Kobberstikker. F. ca. 1726, d. 3. Sept. 1757 i Kbh., begr. paa Nic. Kgd. Forældre: Maler og Signetstikker Gustavus de L. (1694—1742) og Anna Marie Andersdatter (1698—1766). Gift 20. Febr. 1754 i Kbh. (Helligg.) med Karen Nordrup, døbt 9. Febr. 1737 i Kbh. (Nic), begr. 20. Okt. 1763 sst. (Trin.), D. af Vinhandler Mathias N. (d. 1742) og Kirstine Bentzen (d. 1739).

de L.s første daterede Blade er fra 1743. Paa dette Tidspunkt betegner han sig allerede som Kobberstikker for Videnskabernes

Selskab (Chalcogr. Reg. Soc. **Dan.**). Hans Virksomhed omfatter Portrættstikket og Bogudsmykningen. I den første Genre kan man nævne Holberg fra 1752 efter Roslin, Nic. Brorson 1753 efter Vigilius Erichsen, J. L. Holstein 1757 efter Pilo; andre Blade efter Cramer, Horner og Brünniche. Vignetter og Titelblade fra hans Haand som i Thuras »Hafnia Hodierna« (1748) og Jacob Vernet: »Socratisk Samtaler« (1754) viser en net, men tør Rokokostil. Udviklingen i hans ikke store Produktion kan betegnes som Fremskridt, men det var ikke uden Grund, at han overskyggedes af J. M. Preisler, med hvem han ikke taaler Sammenligning. Adskillige Blade af ham i Kobberstiksamlingen.

B. C. Sandvig i P. F. Suhm: Nye Saml. til den danske Historie, IV, 1795, S. 90 f. F. C. Krohn: Saml. til en beskrivende Fortegnelse o.s.v., 1889, Nr. 72—96. Leo Swane: J. F. Clemens, 1929, S. 8g. Chr. Elling i Kunstmuseets Aarskr., 1937, S. 49. V. P. Christensen i Aarbog for Bogvenner, IV, 1920, S. 149, 155 ff. *Jørn Rubow.*

Lodehat, Jens Andersen, ca. 1384—1431, Biskop. F. ca. 1384, d. 15. Juli 1431, begr. i Roskilde Domkirke. Forældre: Anders Jensen L. (d. tidligst 1406) og **Elene**.

J. A. L. var en Brodersøn af nedennævnte Peder Jensen L. og opnaaede, formodentlig ved dennes Beskyttelse, tidligt anelige Stillinger; ved Farbroderens Død var han Provst i Odense og tillige Kansler hos Erik (VII.) af Pommern. Kapitlet udsaa ham til Biskop Peder Lodehats Efterfølger i Roskilde, men endnu før Valget var sket, nyttede Kongen Lejligheden til at rejse Krav paa Bispestaden **Kbh.**, der i sin Tid, om end kun som Laan, var blevet overdraget Valdemar (IV.) Atterdag. Kapitlet **maatte** finde sig i den Overenskomst, at Stridens Genstand foreløbig overdroges en Biskop af Rigsraadet i Forvaring, og da J. A. L. kort efter valgtes til Biskop i Roskilde, **maatte** han (13. Nov. 1416) tiltræde denne Afgørelse. N. A. fik Erik Byen og Slottet i sin Magt, og J. A. L.s senere Forsøg paa at hævde Bispestolens Retskrav var temmelig slappe. Hans Løn derfor var Kongens **Gunst**; han var den første Roskildebisp, der fik Titel af »Danmarks Riges øverste Kansler«, og nævnes ofte i Tidens Regeringsakter; da Kong Erik 1423 tiltraadte sin store Udenlandsrejse, fulgte Bispem ham ogsaa, i det mindste til Nordtyskland. Ellers er hans Styrelse som Biskop ikke særlig mærkelig; han fuldendte dog 1420 en Ombygning af sin Domkirkes Kor, som han smykkede med de endnu bevarede **Korstole**; desuden stiftede han et Alter for »de 10 000 Riddere«.

Danmarks Adels Aarbog, LII, 1935, II, S. 84. Dsk. Mag., 1. Rk., V, 1751, S. 257—60, 289—304, 321—33. O. Nielsen: Kjøbenhavns Hist., I, 1877, S. 37—39. *Kr. Erslev (Henry Bruun*)*.

Lodehat, Peder Jensen, d. **1416**, Biskop. D. 19. Okt. **1416**, begr. i St. Sigfreds Kapel i Roskilde Domkirke, **1644** overflyttet til Koromgangen sst. Ugift.

P. J. L. tilhørte en lille Adelslægt, der i sit Vaaben førte et Mands-hoved med en rundpullet Hat; derfra stammer dens Tilnavn, som dens Medlemmer dog næppe selv har benyttet. P. J. L.s Navn er straks fra første Færd nøje knyttet til Dronning Margretes; det nævnes første Gang Nov. **1375**, da Dronningen kort efter sin Faders Død forlenede sin Klerk P. J., Kannik i Roskilde, med noget Gods i Udby i Arts Herred. **1382** skaffede hun ham ved sin Indflydelse hos Paven Bispedømmet **Växjö** i Sverige, næppe uden en Bitanke om, at han skulde modarbejde Albrecht af Mecklenburg. Da Aarhus Bispestol blev ledig **1386**, opnaaede P. J. L. dog ved selv at rejse til Paven at blive forflyttet hertil; og n. A. var han som dansk Rigsraad med til at kaare Margrete til Rigets »fuldmægtige Formynder«. Fra da af og til hendes Død staar han bestandig ved hendes Side som hendes trofaste Ven og betroede Raadgiver i ydre og indre Politik; efter at han **1395** havde overtaget Roskilde Stift, kaldtes han Kansler og havde det store Rigssegl i Forvaring. Han deltog s. A. i de vigtige Unionsmøder i Helsingborg og paa Lindholm, n. A. i det Møde i Assens, hvor Spørgsmaalet om Schauenburgernes Lenstjeneste af Slesvig første Gang rejstes. **1397** tog han Del i det berømte Kalmarmøde og hørte her til den snævre Kreds, der besøgte Unionsbrevet. Paa samme Maade møder man senere hans Navn ved saa at sige alle vigtigere Statshandlinger. Ogsaa paa det finansielle Omraade havde Dronning Margrete en god Støtte i P. J. L., der i vid Udstrækning stillede sit Stifts rige Midler til hendes Disposition. **1401** havde han et Tilgodehavende hos hende paa ikke mindre end 40 000 Mark **lücks**, vel svarende til flere Millioner i vore Penge; han fik da som Pant Skanør og Falsterbo med de dertil hørende anselige Toldindtægter; Vilkaarene var imidlertid særdeles fordelagtige for Kronen, idet der aarlig skulde afskrives 5000 Mark af Gælden, og endda blev Pantet tilbageleveret allerede **1407**. Mere end noget andet forbandt vel Margretes gavmilde Kirkepolitik Dronningen og hendes Kansler; han interesserede sig levende for det af hende grundlagte Nonnekloster Gaunø, og ikke mindre betegnende er det, at det i første Række var ham, hvem det **1411** blev betroet at administrere Dronningens store Pengegave til Kirker, Klostre og fattige i alle tre Riger. Sin Troskab mod Margrete viste P. J. L. endnu efter hendes Død, da han næsten med Vold lod hendes Lig overføre fra Sorø Kloster til sin egen Domkirke. Sin politiske Indflydelse bevarede

han ogsaa i sine sidste Leveaar; det var saaledes ham, der paa Danehoffet i Nyborg Juli 1413 fældede den Dom, hvorved Slesvig tilkendtes Erik (VII.) af Pommern som forbrudt Len. Kongens Politik over for Hansestæderne synes han dog at have misbilliget. — P. J. L.s politiske Gerning overskygger hans rent gejstlige Virksomhed. Ogsaa som Biskop har han dog ydet en betydelig Indsats. I Aarhus Domkirke stiftede han et Alter for det hellige Kors, i Roskilde byggede han et Kapel, som han viede til St. Sigfred, Växjös særlige Helgen. Sit Stifts vidtstrakte Godsbesiddelser styrede han med megen Dygtighed, og Bispeborgen Gjorslevs ejendommelige Korshus er rejst af ham. — Ligsten med Portræt i Roskilde Domkirke. Fantasmaleri sst.

Danmarks Adels Aarbog, LI I, 1935, S. 83 f. *Dsk. Mag.*, 1. Rk., III—V, 1747—51. Kr. Erslev: Dronning Margrethe, 1882, S. 141, 246, 310—12, 414 f. J. O. Ahrnung: Roskilde Domkapitels Historie, I, 1937.

Henry Bruun (*Kr. Erslev*).

Loft, Aage **Johannes**, f. 1866, Lærer, religiøs Forfatter. F. 16. Nov. 1866 i Horsens. Forældre: Lærer, senere Overlærer ved Horsens Tugthus, Kammerraad Jens Peter L. (1825—97) og Olivia Sophie Frederikke Götze (1831—91). Gift 25. Okt. 1900 i Vordingborg med Marie Magdalene Nygaard, f. 14. Sept. 1881 i Vordingborg, Adoptivd. af Slagtermester August Frederik Magnus N. (1845—91) °S Elise Caroline Larsine Nimb (1839—1910).

L. blev Student 1884 fra Horsens, cand. theol. 1890 og valgte straks Lærergerningen; 1890 ansattes han som Lærer ved Vordingborg Realskole, 1898 blev han Adjunkt paa Herlufsholm, 1902 ved Viborg Katedralskole, 1915 ved Odense Katedralskole, Lektor 1916, tog sin Afsked 1936. Fra første Færd har L.s herskende Interesse været at højne Religionsundervisningen og dens Stilling i Skolen. Derfor var han 1904 en virksom Medstifter af Religionslærerforeningen, hvis Formand han siden har været, ligesom han har været og endnu er Redaktør af »Meddelelser fra og om Religionslærerforeningen«. L. har som Formand gjort et betydningsfuldt Arbejde; Foreningen tæller nu ca. 1700 Medlemmer. Hvad L. først vilde, var — i en Tid, hvor Religionsundervisningen angrebes fra flere Sider — at værne den ved at paavise Fagets Rigdom og Værdi saavel for Eleverne som for Skolen i Almindelighed; »deres Horisont vil blive indsnævret ved Tabet af et uerstatteligt Stof«. Endvidere forsvarede han Brugen af **Lærebogsundervisningen**. Ved denne bliver Bibelhistoriens Stof overført paa Nutiden. Derimod har L. bestandig været en Modstander af Bestræ-

belserne for at gøre Kristendomskundskab til et **Eksamensfag**. Sine Ideer har han med megen Energi ført frem ved Møder og gennem Litteraturen. Af de ret talrige Skrifter, han har udgivet, skal her nævnes »Lærebog i den evangelisk-lutherske Kristendom« (1907, 9. Opl. 1935), »Den unge Religionslærer« (1917), endvidere en Række opbyggelige Smaaskrifter (»Den ypperstepræstelige Bøn« (1905), »Fra Korset til Koret« (1915) o. fl.), alle med pædagogisk Sigte. — R. 1929. — Maleri af B. Hansen-Svaneke 1936.

Th. **Hauch-Fausbøll**: Studenterne fra 1884, 1910, S. 60 f.; Tillæg, 1934, S. 13. Meddelelser fra og om **Religionslærerforeningen** Jan. 1937. U K L

Lofthus, Arne Wallem, f. 1881, Maler. F. 23. Sept. 1881 i Bergen. Forældre: Redaktør Olav L. (1847—94) og Valborg Henriette Wallem (1851—1929). Gift 6. Jan. 1909 i Kbh. (Johs.) med Sofie Wilhelmine Madsen, f. 14. Nov. 1887 i Lyngby, D. af senere Museumsdirektør, Dr. phil. Karl M. (s. d.) og 2. Hustru.

L. voksede op i Bergen og kom 1899 til Kbh., hvor han blev Elev af H. Grønvold og 1902—03 af Kr. Zahrtmann. 1900—07 var han fast Medarbejder hos Joakim Skovgaard ved Udsmykningen af Viborg Domkirke og udførte et af Skovgaard meget paaskønnet Arbejde; han malede Kvinderne, der danser om Guldkalven, Englen, som vælter Stenen bort fra Graven i Opstandelsesbilledet, endvidere **Saul** og **David** og adskillige Triforiefelter. Han tilegnede sig herigennem den Freskotechnik, som han senere har arbejdet med i Staffelimaleri (Prøver herpaa i Kunstindustrimuseet i Kbh.). Han udstillede paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1907, 1914—15 og 1930, paa Den frie Udstilling 1908 og 1910 og paa Grønningen 1915, 1917, 1919 og 1921 og vakte med sine Nature morte- og Blomsterbilleder i Fresko og Akvarel, som oftest holdt i nedstemte, douce Toner, Opmærksomhed ved sin følsomme Farveholdning. L. opholdt sig 1908 i længere Tid i Paris, 1910 var han paa Rejse til Berlin, Dresden og **München**, 1912 til Holland, Belgien og Tyskland og besøgte 1924 Italien. — Han er repræsenteret i Kunstmuseet i Kbh. med Portrættet af Karl Madsen, i Nationalgalleriet i Oslo, Bergens Billedgalleri og Rasmus Meiers Samlinger i Bergen. Han har til Fr.borg udført Portrætter af Kai Nielsen, Niels Neergaard, Gustav Philipsen, Th. Philipsen og L. A. Ring og til Viborg Domkirke af Joakim Skovgaard. Freskobilleder fra hans Haand findes i Handelens og Sjøfartens Hus i Bergen og i Norges Rederforbund i Oslo. — Selvportræt forhen hos Johan Hansen.

G. Saxild: Joakim Skovgaards Billeder i Viborg Domkirke, 1915, S. 10. [Karl **Madsen**.] Viborg Domkirke, 1910, S. 28. Eigil H. Brunniche.

Lohmann, Hartvig, — 1635 —, Læge, Mystiker. F. vistnok ca. 1590 i Itzehoe, d. senest 1642.

H. L. forekommer tidligst som Sekretær hos Amtmanden i Flensborg, siden som **Byskriver** sst. Som den grublende, udpræget religiøse Natur han var, fordybede han sig i Læsning af Skrifter ikke blot af Luther, Tauler og Johann Arndt, men ogsaa af Valentin Weigel, og som saa mange af sine **aandsbeslægtede** tilegnede han sig herigennem Læren om Kristi »himmelske Kød«, om hans legemlige og væsentlige **Iboen** i de troendes Hjerter, om »det indre Ord« og den skarpe Kritik over for den officielle Kirke, dens Lærerstand og alle borgerlige Ordninger. Heri styrkedes han ogsaa ved Paavirkning fra andre sværmeriske Aander som Nicolaus Teting og Anna Ovensdatter Høyer. Da han ikke holdt sine Anskuelser for sig selv, kom han 1622 i Strid med de flensborgske Præster, og da han havde frasagt sig sit Embede og var flyttet til Svabsted, fortsatte han Polemikken ad litterær Vej. Indtil videre vandt hans Modstandere Overhaand, idet Hertugen af Gottorp ved Reskript af 27. Sept. 1624 udviste H. L. af Landet. Han drog derpaa til Brandenburg, hvor han levede som Faktor ved et Saltværk, alt medens han under Læsning af Paracelsus kom under Indflydelse af dennes **mystisk-farvede** Naturopfattelse. 1631 tog han Ophold i Odense, hvor han snart vandt et ikke ringe Ry ved sine heldige medicinske Kure. Brødnid fra den officielle Læge, Henrik **Küster**, i Forbindelse med Præsteskabets Mistanke om hans separatistiske Tilbøjeligheder førte til, at Biskop Hans Mikkelsen anklagede ham for Kansler Christen Friis til Kragerup. Denne beordrede 1634 Lensmanden og Gejstligheden i Odense til at forlange en Tilbagekaldelse af H. L. af hans tidligere hævdede Meninger. Herpaa vilde han dog ikke indlade sig, i hvert Tilfælde ikke i tilstrækkeligt Omfang, og trods Borgerskabets Forbøn og sine egne dygtige **Forsvarsindlæg** blev det ham 1635 af Lensmanden paalagt inden seks Uger at forlade Byen og Landet. Han opnaaede dog, at hans Sag blev taget op til Behandling af en Kommissionsdomstol, bestaaende af Universitetskonsistoriet og to af Rigets Biskopper, men dette førte kun til, at han blev nødt til at vedkende sig Fremmedartiklerne af 1569 og den augsburgske Konfession samt love at gøre Præsteskabet i Odense en uforbeholden Afbigt. Dette skete ogsaa, og derpaa fik han i Slutningen af 1635 **kgl.** Tilladelse til at fortsætte sin Virksomhed som Læge.

Johs. Møller: *Cimbria literata*, I, 1744, S. 359—61, jfr. S. 677—80. Kirkehist. Saml., 3. Rk., V, 1884—86, S. 1—53; 4. Rk., V, 1897—99, S. 823; 5. Rk., V, 1909—11, S. 810—12. Zeitschrift für Schlesw.-Holst.-Lauenb.

Geschichte, XXI, 1891, S. 373—83. L. J. Moltesen: Fredrik Brekling, 1893, Bjørn *Kornerup*.

Lohmann, Kristian Rasmussen, 1852—1919, Politiker. F. 22. April 1852 i Aasum, d. 2. Jan. 1919 sst., begr. sst. Forældre: Gaardejer Rasmus Hansen (1805—65) og Maren Kirstine **Anders-**datter (Walther) (1816—75). Navneforandring 29. Jan. 1901. Gift 8. Sept. 1882 i Marslev med Johanne Nielsen, f. 25. Sept. 1861 i Hølev, D. af Husmand Niels Marcussen (1821—1907) og Ane Cathrine Poulsen (1828—1920).

L. blev Elev paa Vester Skerninge og Skovgaard Højskoler og, meget begavet som han var, Lærer ved sidstnævnte 1876—79. Han kunde baade tale og skrive, men higede i ideel Begejstring efter at fortsætte sin Faders Gerning; han vilde, som det blev sagt ved hans Død, »være Bonde, leve et Bondeliv i Ordets ædleste **Betydning**«. Fra 1880 blev han da Landbruger i Aasum, hvor han paa en Lod, der var udskilt fra den fædrene Ejendom, byggede Gaarden **Hlida-**rende. Der var saa megen teoretisk Romantik i den unge Grundtvigianers Ideer om Bondeliv, at han ikke undgik at lide sine Skuffelser ved Forsøg paa at overføre dem til alle ydre Forhold, og han har ogsaa nok undervurderet det Tag, andre Interesser havde i ham. Han var en meget belæst og kundskabsrig Mand, dybt interesseret i Historie, Litteratur og Kunst; han er, som i sin Tid den aandsbeslægtede, men vel mere nøgterne N. J. Termansen, blevet betegnet som Danmarks mest oplyste Bonde. — Inden for det offentlige Liv fik L. mange Tillidshverv, var Folketingskandidat i Kerteminde 1887 og 1890, valgtes i Middelfart 1892 mod Henning Jensen, genvalgtes 1895 og 1898, faldt (mod Slengerik) 1901, valgtes i Otterup 1903, faldt (mod Mads Larsen) 1906 og stillede sig 1909 forgæves i Kerteminde. Han tilhørte Det forhandlende Venstre, fik paa Rigsdagen ikke særlig megen Betydning og har vel i det hele gjort mere Indtryk ved sin usædvanlige Aandsudvikling og sin formfuldendte, ikke just bondeprægede Veltalenhed end egentlig som politisk Kraft. Et Udtryk for sin Tendens i Samfundsspørgsmaal gav han f. Eks., da han under Skoleforhandlingen i Folketinget 4. Marts 1896 vendte sig mod faste og forhøjede Lønninger, idet han ud fra baade ideelle og økonomiske Synspunkter krævede størst mulig Samhørighed i Kaar mellem Lærere og Befolkning.

N. Bransager og Palle **Rosenkrantz**: Den danske Regering og Rigsdag, 1901—03, S. 776 f. Tiden 12. Dec. 1913. Fyns Tidende 4., 9. og 10. Jan. 1919. Højskolebladet 12. Sept. s. A.

Hans Jensen.

Lohse, Hans Ole Christian, f. 1867, Boghandler. F. 23. Aug. 1867 i Varde. Forældre: Boghandler Hans Hinrich L. (1833—1909) og Ane Bethilde Sand (1837—1911). Gift 1° 26. Aug. 1891 i Vejle med Maren Nielsine Cathrine Thomsen, f. 25. Sept. 1869 i Vinding ved Vejle, d. 15. April 1934 paa Frbg., D. af Skræddermester Niels Christian T. (1842—1917) og Abelone Johanne Grøn (1845—1916). 2° 14. Juni 1936 i Nyborg med Anna Kirstina Mary Jensine Jensen, f. 15. April 1891 i Kbh. (Helligk.), d. 15. Okt. 1936 paa Frbg., D. af Togfører Frederik J. (f. 1862) og Karen Jespersen (1862—1930).

L. indtraadte, efter at have lært Boghandelen i Lemvig, Vejle og Kolding, 1890 som Medejer i sin Faders Boghandel i Varde og overtog den 1896 som Indehaver. Allerede 1894 paabegyndte han det Forlag af religiøs Litteratur, som efterhaanden skulde blive et af de allerbetydeligste danske paa dette Omraade; 1911 tilkøbte han »Bethesda«s Forlag og O. Tollefsens Forlag i Bergen, og 1914 overflyttede han sin Virksomhed til Kbh., idet han forenede sit eget Forlag med Kirkelig Forening for Indre Missions Forlag, for hvilken Forening han samtidig blev Forretningsfører; han er ogsaa Hovedkommissionær for De Unges Forlag i Aarhus og for en Række religiøse Selskabers Forlag. I Ledelsen af denne efterhaanden meget store Virksomhed, der har til Huse i egen Ejendom i Bernstorffsgade, hvor ogsaa Missionstrykkeriet findes, har L. udfoldet fremragende Dygtighed; han har om sit Forlag samlet en Række kendte religiøse Forfattere, hvis Arbejder er udkommet i meget store Oplag, f. Eks. Olfert Ricards »Ungdomsliv« i 123 000 Ekspl., C. Skovgaard-Petersens »Vil du frem« i 41 000 Ekspl., A. Fibigers »Guds Lam« i 30 000 Ekspl.; endvidere det smukke Julehæfte »Julestjernen« (i Samarbejde med H. Hagerups Forlag) og Serien »Hjemmenes Bøger« og »Hjemmenes Bogsamling«; for smagfuld Udstyrelse af sine Forlagsartikler har han altid vist megen Interesse. — L.s store Arbejdskraft er ikke beslaglagt alene af hans Forlagsvirksomhed, men har bragt ham ind i Ledelsen af mange kristelige Foreninger, saaledes bl. a. i Bibelselskabet og Nødhjælpen for Europas evangeliske Kirker, for hvilken han er Kasserer. Ogsaa i Boghandlerstanden er han et virksomt Medlem, han er Formand for Bestyrelsen for De danske Boghandleres Kommissionsanstalt og var som saadan den energiske Formand for Byggeudvalget for dennes nye Hus i Kbh., Boghandlernes Hus, hvor Kommissionsanstalten nu har sine tidssvarende Lokaler, de forskellige Boghandlerorganisationer deres Mødelokaler og den danske Boghandlerforening sit Sekretariat. — R. 1929.

A. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 228 f. A. G. Hassø: Den danske Boghandlerforenings Historie, 1937, S. 454—57. ~ T. J

Lolle, Jens, 1751—89(?), Violinist, Komponist. Døbt 28. Nov. 1751 i Kbh. (Garn.). Forældre: Hoboist ved Grenader-Korpset Niels Jensen L. (ca. 1712—73) og Margrethe Kirstine Herrested. Gift senest 1787 med Christine.

L. ansattes omkring 1779 i det kgl. Kapel og overtog snart efter ogsaa Stillingen som Repetitor ved Balletten. Hermed er Kendskabet til hans Livs Data næsten udtømt, men hans Navn lever gennem hans muntre og melodiske Musik til Galeottis Ballet »Amors og Balletmesterens Luner«, der kom frem 1786. Vi har Lov til i den at se et Eksempel paa den før-Schall'ske Balletmusik i dens bedste Form — korte Smaasatser, saadan som Balletternes Divertissementskarakter krævede det, men med et upretentiøst Skær af sund Musikglæde funderet i et musikermæssigt Haandelag. »Amors og Balletmesterens Luner« er jævnlig gaaet over Scenen i de forløbne 150 Aar og har opnaaet mere end 200 Opførelser; ved Siden af visse Holbergforestillinger er det den eneste Forestilling, der hviler paa en saa lang ubrudt Tradition. Et Eksempel paa Musikkens Yndest er, at den morsomme Melodi til den berømte Kvækerdans er gaaet over i Ad. Reckes Vaudeville »For Alvor«, hvor den benyttes til Sangen »Gudbevares, hvi har du ej sagt mig det.« L. komponerede Musik til i hvert Fald endnu to Balletter af Galeotti. Den ene, »Angelica og Medoro«, holdt sig kun i faa Sæsoner efter sin Fremkomst 1784 og viser de samme Stilejendommeligheder som »Amors og Balletmesterens Luner«. Musikken til den anden, »De skønne Konsters Seir« (1783, senere opført under Titlen »Den straffede Vankundighed«), der er gaaet tabt, var rimeligvis L.s første Forsøg inden for Balletmusikken.

S. A. E. Hagens Samlinger til dansk Musikhistorie, i Det kgl. Bibliotek. Th. Overskou: Den danske Skueplads, III, 1860, S. 340, 344. C. Thrane: Fra Hofviolonernes Tid, 1908, S. 114, 413. T. Krogh: Det kgl. Teaters ældste Regiejournal (1781—87), 1927, S. 37, 66. Nils Schiørring.

Lolle, Peder, se Laale.

Lomborg, se Longomontanus.

Lomholt, Niels Ebbesen, 1864—1919, Officer, Militærtekniker. F. 26. Juni 1864 i Vøjstrup, Nørre Broby Sogn, d. 25. Aug. 1919 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Lærer Mads Jensen L. (1838—1928) og Karen Christiansen (1831—1907). Gift 1. Juni 1900 i Herre-

sted med Clara Emilie Fogh Hansen, f. 18. Febr. 1879 i Maarslet, D. af Skolelærer i Maarslet, senere Sognepræst i Herrested Carl Christian Vilhelm H. (1852—1923) og Petrea Mikkelsen (1856—1911). Navneforandring 23. Maj 1894.

L. gennemgik Hærens Officerskoles næstældste Klasse 1883—85 og udnævntes 1885 til Sekondløjtnant og Premierløjtnant i Artilleriet, gennemgik 1887—90 med Udmærkelse den særlige Artilleriklasse, blev Kaptajn 1896, Oberstløjtnant 1911, Direktør i Hærens tekniske Korps 1916. En Aarrække indtil 1901 var han til Raadighed for Artilleristaben og Artillerigeneralen, 1904—07 Chef for Artillerimaterielværkstederne og fungerende Underdirektør, 1907—og Direktør for Artilleriets tekniske Tjeneste, 1910—19 Kommandør, derefter Chef for Generaltøjmasterkvarteret. Ogsaa til Flyvemaskinvæsenet og Hærens Motorkøretøjer udtraktes hans Virksomhed, og han var en Tid Formand for Dansk frivilligt Motorordonnanskorps. Han var en alvorlig, meget begavet, flittig, grundig, yderst samvittighedsfuld og, særlig paa de militærtekniske Omraader, overordentlig kundskabsrig Mand. 1896 udgav han det fortrinlige og instruktive Arbejde »Kampen om Kystbefæstninger« (2. Opl. 1912) og 1897 en praktisk og meget benyttet firecifret Logaritmetabel. Som Lærer i Artilleri 1896—1908 i Hærens Officerskoles ældste Klasser udarbejdede han en Række Lærebøger, hvoraf skal nævnes »Haandskydevaaben« (1897, 2. Udg. 1913) samt Arbejder om Artilleriets Ordning, dets Udrustning og Anvendelse, dets Skydning og Virkning (1901—02). En lang Aarrække igennem var L. aarlig en eller flere Gange paa Tjenesterejser til Sverige, Tyskland, Frankrig, Østrig m. fl. St., dels i Studieøjemed, dels for at føre Kontrol og foretage Prøver med bestilt Artillerimateriel af alle Slags. — R. 1904. DM. 1910. K.² 1916.

Slægt i Personalhist. Tidsskr., 9. Rk., III, 1931, S. 189—95, A. Lomholt: Foreløbig Oversigt over Slægten Lomholt, 1897, og M. J. Lomholt: Stamtavle over Tolstrupgrenen af Familien Lomholt, 1925. N. Nielsen: Matematikken i Danmark 1801—1908, 1910. Berl. Tid. og Politiken 26. Aug. 1919. Ingeniøren, XXVIII, s. A., S. 441. Dansk Artilleri-Tidsskrift, VI, s. A., S. 137—45; XXI, 1934, S. 155. Mindeblade om Oberstløjtnant N. E. Lomholt, 1920.

Rockstroh.

Lomholt, Svend, f. 1888, Læge. F. 18. Okt. 1888 i Odense. Forældre: Premierløjtnant, senere Kaptajn og Amtsvejsinspektør Jens Peder L. (f. 1860) og Ane Marie Nielsen (f. 1860). Brodersøn af Oberstløjtnant N. E. L. (s. d.). Gift 1° 30. Juni 1912 i

Aarhus med Marie Kirstine Siegumfeldt Bech, f. 23. Okt. 1888 i Aarhus, d. 10. Febr. 1920 paa Frbg., D. af Grosserer Marcus Gotfred B. (1855—1937) og Lauritzstine la Cour Siegumfeldt (1861—1924). 2° 17. Febr. 1925 i Asperup med Gudrun Finsen, f. 18. Juli 1900 i Kbh., D. af Professor Niels R. F. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1905 fra Odense og tog medicinsk Embeds-eksamen 1911. Paa Grund af en tidlig vakt Interesse for Kønssygdommenes Forekomst (Statistik) søgte han straks Specialuddannelse i Dermato-Venerologi og var Reservelæge hos C. Rasch paa Rigshospitalet 1915—18. 1916—29 var han kommunal Venerolog, og under Verdenskrigen ledede han Marinehospitalets dermatovenerologiske Afdeling. 1921 ansattes han som Afdelingslæge paa Finsensinstitutets Hudafdeling, var 1929—31 Leder af Finsenslaboratoriet og er fra 1932 Chef for Hudklinikken sst. — L.s første større litterære Arbejde var Disputatsen 1916, »Kvægsølvets Cirkulation i Organismen«. Senere fulgte lignende Undersøgelser vedrørende Vismut og derefter om Bly og Guld. Ved Vismutundersøgelserne anvendtes første Gang den af Havesy angivne radiokemiske Metode. 1924 udarbejdede han sammen med J. C. Jacobsen en ny Metode til Behandling af Hudsygdomme med Radiumemanation i Voksplader. 1928 konstruerede han i Fortsættelse af Finsens oprindelige Tanker den saakaldte Finsen-Lomholt-Lampe til Lysbehandling af Lupus og andre Hudsygdomme. Denne Lampe er baade mere effektiv og billigere end den indtil da anvendte Model, som nu er opgivet alle Vegne. Desuden har han foretaget forskellige Undersøgelser over lokal og universel Lysbehandling og fremstillet nye Apparater hertil. Hans litterære Produktion har været stor, omfatter ca. 150 Afhandlinger, heraf paa Dansk bl. a. Lærebøger om Kønssygdommene og deres Behandling (1932) og om Straalebehandling af Hudsygdomme (1936). Fra 1918 har han aarlig holdt stærkt søgte Forelæsninger paa Universitetet om seksuel Hygiejne. Han deltog 1931 i Konkurrencen om Professoratet i Hud- og Kønssygdomme efter C. Raschs Afgang. Ud fra en stærkt religiøs Indstilling har han taget Del i forskelligt kirkeligt Arbejde. Han var 1930 Hovedsekretær for den VIII. internationale Kongres for Dermatologi i Kbh., og fra 1931 er han Generalsekretær for Ligue internationale de Dermatologie; er desuden stedfortrædende Medlem af Folkeforbundets Komité for Syfilisbehandling og Formand for Den internationale Kommission for Bekæmpelse af Hudtuberkulose samt korresponderende eller Æresmedlem af de fleste uden-

landske videnskabelige Selskaber for Dermatologi og Syfilis. 1937 udnævntes han til Dr. med. h. c. ved Universitetet i Riga. — R. 1930.

Mads J. Lomholt: Stamtavle over Tolstrupgrenen af Familien Lomholt, 1925, . 12.

Axel Hansen.

Londeman, Edvard, se Rosencrone.

Londemann, Gert, 1718—73, Skuespiller. F. 21. April 1718 i Smidstrup, Ribe Stift, d. 3. Marts 1773 i Kbh. (**Garn.**), begr. sst. (**Garn.**). Forældre: Sognepræst, Magister Laurids Gertsen L. (1684—1764) og Sophie Marianne Risom. Gift 27. Okt. 1749 i Kbh. (Cit.) med Bente Marie Møller, f. ca. 1730, d. 4. Juli 1775 i Kbh. (**Garn.**), D. af N. N. og Bente Marie (gift 2° 1740 med Spisemester paa Citadellet Hans Mortensen).

L., som var fjernt beslægtet med Statsminister M. G. Rosencrone, blev 1739 Student fra Kolding, men endnu otte Aar senere havde den muntre Fyr med det skalkagtige Ansigt ikke taget teologisk Embedseksamen, skønt han havde Løfte paa Faderens Embede i Smidstrup. Da Kbh. 1747 atter skulde have et Teater, forlod han Studiet og gav sig sin komiske Evne i Vold, sit vittige, godmodige Efterlignelsestalent, hvormed han ofte havde moret sine Kammerater. Paa det interimistiske Teater »Bergs Hus« i Læderstræde debuterede han 14. April 1747 som Henrik i »Den politiske Kandestøber«. Det overdaadige Lunes første Repræsentant paa vor Scene blev snart en af Repertoires Bærere, særlig da Teatret paa Kongens Nytorv 1748 var aabnet, og Tilfældet vilde, at han i sin nærmeste Medspiller, N. Clementin, fandt en lykkelig Modsætning, der supplerede ham: L. var kaad, rund og gemytlig, Clementin mager og tør, men begge meget lattervækkende. L.s Forvandlingsevne var uden Grænser, og hans Stemme kunde varieres i det uendelige. Mange af hans kaade Indfald levede længere end han selv, f. Eks. i Kandestøberdrengens Rolle, der ved Siden af Oldfux i »Den Stundesløse«, Den pantsatte Bondedreng, Jacob Skomager og Skolemesteren i »Julestuen« hørte til hans mest berømte Figurer. Holberg nævner ham ikke, og naar han ved given Lejlighed ikke indstillede ham til en Gratifikation, er Grunden muligt den, at L.s mange lazzi, som løb Byen rundt, ikke tiltalte ham; Holberg saa helst, at Komedierne virkede ved deres egen »indvortes Valeur«. L.s »Herskab over Publikum«, som Suhm omtaler, var suverænt; han kunde tillade sig enhver Improvisation, f. Eks. at kopiere kendte Folk, der overværede Forestillingen, eller

umotiveret vise sit komiske Ansigt i første Kulisse under Opførelsen af en Tragedie, men gik han end ud over Naturens **Maal** og Maade, skete det paa Grundlag af den Erfaring, at Tilskuerne vilde »le for deres Penge«, og Tode vidner, at alle Indfald klædte **L.**, Naturkomiker, som han var. »Man sukker, for han er ey **mcer**, man husker, hvad han var og **leer**,« skrev Wessel under hans Portræt. Men Crispins, Scapins, Sganarels og Henriks løsslupne Fremstillere formaaede ogsaa at agere Hyklere **Tartuffe** saaledes, at ingen, skrev Rosenstand-Goiske, kunde genfinde den »overgivne Acteur«. Den komiske Naivitet var her afløst af Stræberens Kulde; alle blev grebet af den paatagne Sædeligheds Uhygge.

L. ældedes tidligt og stræbte at komme bort fra Teatret. Rørende er hans Ansøgninger om at blive Færgemand, Skriver eller Graver. »En slig Katastrophé vilde gøre en teatral Person til et **Menneske**,« skrev han. Juels Portræt af ham viser ham baade som Skalk og Alvorsmand, et Ansigt, der har kunnet spille i mange Nuancer, men bag al vis **comica**, bag alle Gavtyvestregerne, lever Vemod og Melankoli, og saaledes skildrer ogsaa H. Steffens ham efter Traditionen. L. opnaaede ingen borgerlig Bestilling, men optraadte sidste Gang syg til Døden 10. Febr. 1773 som Crispin i »Det gavmilde Testament«, den samme Komedie, hvori ogsaa **Clementin** sluttede sin Livsgjerning. L. havde længe mærket, skrev han i Forordet til Oversættelsen af Brandis' Komedie »Tro ingen for vel«, at hans svigtende Helbred »førte ham uformærkt til femte og sidste **Act** og Knudens Løsning i hans Livs Komedie«. Teatret spillede »Kærlighed uden Strømper« til Fordel for hans Enke. — Stik af Bradt 1784 efter Tegning af Jens Juel.

Lommebog for Skuespilyndere, udg. af Fr. Schwarz, 1784. Edgar Collin: Holberg'ske Skuespillere, i Jubeludg. af Holbergs Comoedier, III, 1888. Robert Neiiendam: Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder, I, 1911 (med Kildehenvisninger). Personalhist. Tidsskr., 6. Rk., VI, 1915.

Robert Neiiendam.

Longomontanus (Langberg, Longberg, Longbjerg, Lomborg, Lumborg), **Christen Sørensen**, 1562—1647, Astronom og Matematiker. F. 4. Okt. 1562 i Lomborg ved Lemvig, d. 8. Okt. 1647 i **Kbh.**, begr. i Frue K. Forældre: Bonden Søren Poulsen (d. 1570) og Maren Christensdatter. Gift 1607 med Dorte Bartholin, f. 1590 i Malmø, d. 20. Jan. 1637 i **Kbh.**, D. af Slotspræst Bertel Jespersen (d. 1613) og Anna Rasmusdatter Tinckel.

Fattigdom gjorde det vanskeligt for **C. S. L.** at komme til Studierne; først 1588 blev han Student fra Viborg. Hans sjældne

Evner som matematisk Beregner skaffede ham allerede n. A. Ansættelse som Medhjælper hos Tyge Brahe paa Hven, under hvis Vejledning han uddannede sig til Astronom. Efter at Tyge Brahe havde forladt Hven, begav C. S. L. sig 1597 til Tyskland, studerede bl. a. i Rostock, opholdt sig 1599—1600 atter hos Tyge Brahe (i **Böhmen**), studerede derefter i Breslau, Danzig og **Königsberg**, tog Magistergraden i Rostock og vendte 1602 hjem til Danmark, hvor han kort efter blev Rektor i Viborg. Han havde afslaaet flere Tilbud om Ansættelse i Tyskland, hvorimod han 1605 modtog Kaldelsen fra **Kbh.s** Universitet. Her ønskede man ham til ekstraordinær Professor i Matematik, men da kort Tid efter Stillingen som Professor pædagogicus blev ledig, lod man ham overtage den, indtil han 1607 kunde rykke op i det ordinære **matematisk-astronomiske** Professorat, som han derefter beklædte i 40 Aar indtil sin Død. Under hans Ledelse indrettedes det astronomiske Observatorium paa **Rundetaarn**; siden 1609 udarbejdede han Almanakken, hvori han indførte den Aarsangivelse »efter Verdens Skabelse«, som holdt sig til 1911.

C. S. L.s Hovedværk var hans store »**Astronomia** Danica«. L. var en trofast Elev af Tyge Brahe, og selv om han baade var kendt med Kikkerten, Logaritmerne og de Kepler'ske Love, blev hans Grundsyn dog temmelig upaavirket af disse den nye Tids bærende Hjælpemidler. Naar man betænker, at Værket udkom 1622, og at nye Udgaver 1640 og 1663 (efter hans Død) endnu havde Betydning, forstaar man, hvor langsomt de nye Opfattelser trængte igennem. Kikkerten nævner han i sin »Introductio in theatrum astronomicum« (1639), og han har ogsaa benyttet den. Men han ser dens Betydning udelukkende i dens Evne til at forstørre, saa at man bedre skelner mellem nærliggende Punkter. For dens Betydning som Sigtelinie har han ingen Forstaaelse. Han foretrækker for Logaritmeregning at bruge Tyge Brahes saakaldte »Prosthaphæresis-Metode«, og naar senere Matematikhistorikere har ment, at C. S. L. skulde være den egentlige Ophavsmand til Logaritmerne, **maa** dette vistnok bero paa en Misforstaaelse. Han kendte Keplers Ellipser, men forkaster dem. Tyge Brahe havde opstillet et Verdenssystem, som søgte ved et Mellemstandpunkt mellem det ptolemæiske System og det kopernikanske at redde Tanken om Jorden som Verdens ubevægelige Midtpunkt. Nu angreb C. S. L. Kepler heftigt, fordi denne havde benyttet Tyge Brahes Observationer til at opstille et helt nyt Verdenssystem i Stedet for — saaledes som Tyge Brahe havde paalagt ham — at bearbejde det Tychoniske System. Ligesom de Observationer,

C. S. L. anstillede, da han 1605 kom fra Hven til Kbh., havde til Hensigt at supplere Tyge Brahes Observationer førstnævnte Sted, saaledes var »*Astronomia Danica*« et stort anlagt Forsøg paa at lægge det Tychoniske System til Grund for Observationernes Bearbejdelse. Paa et enkelt Punkt gik han dog frem i Retning af det kopernikanske System, nemlig hvad angaar Jordaksen. Han tænkte sig vel Jorden hvilende i Universets Midte, men drejende sig en Gang rundt i Døgnet om sin Akse. Præcessionen og Ændringen af Ekliptikas Skraahed forklarede han ved Forandringer i Jordaksens Stilling. De Tabeller over Solens, Maanens og Planeterne Bevægelser, som fandtes i Værket, de saakaldte »*Tabulae Danicae*«, nød i Begyndelsen stort Ry, men de blev senere fortrængt af Keplers »*Tabulae Rudolphinae*«. At Værket indeholder en Del astrologisk Mystik, kan ikke undre, naar man tænker paa Tidsaanden, da Bogen udkom. I Overensstemmelse med Tyge Brahes Krav lægger C. S. L. ved den systematiske Opbygning stor Vægt paa, at Teorierne skal hvile paa iagttagne Tal. Han viser imidlertid en mærkelig Mangel paa Omtanke, naar han af nogle mindre nøjagtigt udførte Iagttagelser af Solformørkelser i Norge og Böhmen drager den Slutning, at Maaneskivens tilsyneladende Tværmaal er mindre i nordlige end i sydlige Lande, og antager, at dette skyldes en formodet mindre Gennemsigtighed af Luften i nordlige end i sydlige Egne. For denne besynderlige Betragtning gav Kepler ham streng Kritik.

C. S. L. har ogsaa beskæftiget sig med Kronologi og Matematik. Hans Arbejde paa det sidstnævnte Omraade er imidlertid af en saadan Art, at man selv med Hensyntagen til Tiden maa forbavses. Han beskæftiger sig med Cirkelns Kvadratur, først i »*Cyclometria ex lunulis reciproce demonstrata*« (1612), senere i mange andre Skrifter, f. Eks. i »*Inventio quadraturæ circuli*« (1634). Ved forskellige Spekulationer, bl. a. over Tallene 6, 7 og 8 og deres formodede mystiske Betydning, mente han at komme til, at π har Værdien $-\sqrt[3]{3}$. Var dette rigtigt, vilde Cirkelns Kvadratur være let. Men den paagældende Værdi, hvis Rigtighed C. S. L. i øvrigt ikke prøver at give et eksakt Bevis for, er kun en Tilnærmelsesværdi, som allerede afviger fra π i 4. Decimal. C. S. L. fik skarp Kritik baade af Pell, Guldin, Roberval, Descartes, Cavalieri og Thomas Fincke.

Stik af Simon de Pas 1644, hvorefter Litografi af Em. Bærentzen 1867 og Træsnit af H. P. Hansen 1886. Stik af Alb. Haelwegh og af ubekendt.

Jydske Efterretninger, 1771, S. 297—300, 305 ff. H. F. Rørdam: Kbh.s Universitets Historie, III, 1873—77, Registeret; IV, 1868—74, S. 429, 622—25. Hardsyssels Aarbog, I, 1907, S. 127—39. J. B. J. Delambre: Histoire de l'astronomie moderne, I, 1821, S. 262—87. Rundetaarn 1637—1937, 1937, Registeret samt S. 48.

Poul Heegaard (*H. F. Rørdam* og *C. F. Pechüle*).

Lorck. En Gren af Patricierslægten L. fra Flensborg føres tilbage til Købmand sst. Nicolaj Hansen L. (1710—97), hvis Søn Konsul i Memel Lorentz L. (1743—1805) var Fader til Konsul sst. Johann Heinrich L. (1778—1828), Generalkonsul i Königsberg Berend L. (1784—1862), Købmand i Tilsit Hans Christian L. (1786—1851), Wilhelmine Therese L. (1782—1852), gift med Finansmanden Lauritz Nicolai Hvidt (1777—1856, s. d.), og Kaptajnløjtnant i Søetaten Lorentz L. (1781—1820), af hvis Børn skal nævnes Lægen Jørgen Heinrich L. (1810—95), nedenn. Generalkonsul Carl Berendt L. (1814—1905) og Sognepræst til Hvedstrup og Fløng Lorentz L. (1806—68), der var Bedstefader til nedenn. Navigationsdirektør, Kommandør Victor Lorentz L. (f. 1871). — En københavnsk Borgerslægt L., der oprindeligt hed Lock, føres tilbage til Høker paa Christianshavn Niels Nielsen L. (ca. 1731—96), der var Fader til Maren (Maria) L. (1776—1811), gift med Grosserer (Jens) Jacob Holm (1770—1845, s. d.), og til Vognmand Andreas L. (1785—1840), af hvis Sønner skal nævnes Tobaksfabrikant Peter Ninian L. (1813—76) og Vinhandler Niels Ferdinand L. (1817—44). Sidstnævnte var Fader til nedenn. **Vekselmægler**, Konferensraad Frants Andreas L. (1841—1914), hvis Datter Gerda L. (1877—1912) var gift med Kammerherre, Oberst Anton Willemoes (f. 1866). — Kunstneren Melchior L. (ca. 1527—ca. 83, s. d.), hans Brodersøn Handelsmanden Thomas L. (1569—1634) samt Præsten Josias L. (1723—85, s. d.) tilhører formentlig den ovennævnte Flensborg-Slægt.

Slægtebog for Familien Lorck, 1881.

Albert Fabritius.

Lorck, Carl Berendt, 1814—1905, Boghandler. F. 29. Aug. 1814 i Kbh. (Holmens), d. 25. Okt. 1905 i Leipzig, begr. sst. Forældre: Premierløjtnant, senere Kaptajnløjtnant i Marinen Lorentz L. (1781—1820) og Mariane Elisabeth Bech (1785—1822). Gift 8. Maj 1846 i Leipzig med Johanne Ida Henriette Plätzer, f. 29. Sept. 1819 i Leipzig, d. 31. Dec. 1889 sst., D. af Hotelejer Johan Christian P. (1783—1873) og Caroline Wilhelmine Coith (1783—1850).

L.s Livsbane formede sig langt anderledes end andre unge Danskes, der vil være Boghandlere. Efter 1833 at være blevet Student

fra Borgerdydskolen i Kbh. og 1834 at have taget Filosofikum gik L. i Bogtrykkerlære hos Bianco Luno og rejste to Aar efter, da Bianco Luno erklærede ham for udlært Sætter, med Understøttelse af det Reiersenske Fond for sin videre Uddannelses Skyld til Leipzig. Her fik han Plads hos Breitkopf & Härtel, hvor han lærte den initiativrige unge Boghandler J. J. Weber at kende, hvis Associé han blev allerede 1837. De to unge Kompagnoner udgav især illustrerede og populære Bøger, men veg ikke tilbage for selv meget krævende Opgaver; saaledes udgav de det store Værk: Fr. Kugler: »Geschichte Friedrichs des Grossen« med Adolph Menzels pragtfulde Illustrationer, hvor L. forestod Ordningen af Billedstoffet. 1843 paabegyndte de Udgivelsen af »Illustrierte Zeitung«, og to Aar efter opløstes Kompagniskabet, idet Weber overtog denne Udgivelse, medens L., der nu havde faaet sachsisk Borgerret, som Eneejer fortsatte Forlagsvirksomheden under det gamle Firanavn. — I sin Virksomhed som tysk Forlægger glemte L. ikke sit Fædreland, men gjorde et stort Arbejde for at gøre dansk Litteratur kendt i Tyskland. Han udgav saaledes en Række Oversættelser af danske Værker: Carl Bernhards Skrifter, Oehlenschlägers Erindringer, J. M. Thieles Biografi af Thorvaldsen, H. C. Ørstedes Værker o. a., lod Digte af Henrik Hertz og andre nordiske Digtere som Tegnér og Runeberg oversætte og grundlagde en »Skandinavisk Sortimentshandel«, der udgav et Lagerkatalog over skandinavisk Litteratur 1800—56 med Forord paa Tysk, Fransk og Engelsk. En særlig Interesse for os Danske har hans Samarbejde med H. C. Andersen, idet det var L., der, medens han arbejdede med en samlet Udgave af H. C. Andersens Skrifter, fik den Tanke at udgive Eventyrene i et Bind for sig, illustrerede af en dansk Kunstner. H. C. Andersen, der med Begejstring gik ind paa Tanken, satte ham i Forbindelse med Vilhelm Pedersen, muligvis efter Forslag af Wilh. Marstrand, og Samarbejdet mellem L. og Vilhelm Pedersen satte sig den skønneste Frugt i den illustrerede Udgave af Eventyrene, der saaledes udkom paa Tysk før end paa Dansk. Under Trearskrigen udgav han fra Okt. 1848 til Juli 1850 et Ugeblad »Nordischer Telegraph«, hvori han søgte at oplyse det tyske Publikum om Danmarks Stilling over for Hertugdømmerne og i øvrigt bragte Oversættelser af dansk — og nordisk — Poesi. 1857 solgte han imidlertid sit Forlag, da hans Interesser for Boghandel ikke stod Maal med hans Interesser for Bogfremstilling, og hans store Virksomhed berører nu mindre Danmark. Han skrev »Die Herstellung von Druckwerken« (1868), »Handbuch der Geschichte der Buchdruckerkunst« (I—II, 1882—83) o. fl. lign.

Arbejder, han stiftede Centralforeningen for det samlede tyske Boghaandværk og var primus motor ved Oprettelsen af Buchgewerbehause i Leipzig. Ved hans Død afholdtes i Gutenberg-Hallens Festsal en Sørgefest til hans Ære. L., der 1856 var blevet Generalkonsul for Danmark, ophørte aldrig at virke for sit Fædrelands Interesser, saaledes 1864 for de i Tyskland internerede danske Fanger. Da de danske Provinsboghandlere gæstede Leipzig 1896, udnævnte de ham til Æresmedlem af deres Forening. — R. 1857. DM. 1864. K.¹ 1900.

A. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 198 ff. Samme: Den danske Provinsboghandels Historie, 1916, S. 218 f. C. Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, II, 1870, S. 237 f. Nordisk Boghandlertidende 2. Nov. 1905. Börsenblatt des deutschen Buchhandels 26. Okt. og 1. Nov. 1905. J. Goldfriedrich: Geschichte des deutschen Buchhandels, IV, 1913, S. 461, 534. F. Hendriksen i Bogvennen, 1929, S. 1—38.

OvT: ' ,

Lorck, Frants Andreas, 1841—1914, Vekselerer. F. 21. Nov. 1841 i Kbh. (Garn.), d. 2. Nov. 1914 i Svendborg, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Vinhandler Niels Ferdinand L. (1817—44) og Johanne Marie Jürgensen (1821—99). Gift 4. Maj 1876 i Kbh. (Frue) med Billedhuggerinden Jutta Cecilie Danielsine Caroline Schmidt, f. 31. Aug. 1851 i Sønderborg, d. 15. Febr. 1926 i Kbh., D. af Købmand, senere Bogholder ved Rabeshave Bryggeri i Kbh. Peter Daniel S. (1826—84) og Caroline Andrea Ørum (1828—61).

L. fik sin Uddannelse hos Bankierfirmaet J. S. Salomonsen & Co., hvor han var ansat i ti Aar. 1866 indtraadte han som Prokurist i Vekselererfirmaet Martin Cohen & Co., og i denne Forretning blev han til 1912, formelt som Prokurist, reelt som Kompagnon. L., der forenede et klart Hoved med en jovial og fordomsfri Fremtræden, vandt i Aarenes Løb sine Standsfællers Tillid i en usædvanlig Grad og var derfor ogsaa i mange Aar Formand for Kursnoteringsudvalget, hvilket Hverv han bestred med stor Myndighed. Hans imponerende Skikkelse og hele Fremtræden gjorde desuden sit til, at ingen kunde undgaa at lægge Mærke til ham. Personlig Elskværdighed parret med virksom Interesse for de Mennesker, der kom over paa Livets Skyggeside, bevirkede, at han i Aarenes Løb blev knyttet til mange velgørende Foretagender som Kasserer, Komitémedlem eller Bestyrelsesmedlem. — Etatsraad 1896. Konferensraad 1911. — R. 1883. DM. 1892. K.² 1907. — Maleri af Otto Bache 1903. Tuschtegning af samme (Fr.-borg). Portrætteret paa P. S. Krøyers Børsbillede 1895 og paa L. Tuxen: Middagsselskab hos Moresco 1906. Bronzeplakette med

Portræt. Medaille af Lindahl 1912. Træsnit 1871. Litografi af I. W. Tegner 1879.

Børsen 3. Nov. 1914. Politiken og Berl. Tid. s. D. Jens Vestberg.

Lorck (Lorch), **Josias**, 1723—85, Præst, Bogsamler. F. 3. Jan. 1723 i Flensborg, d. 8. Febr. 1785 i Kbh., begr. i Fred. ty. K. Forældre: **Raadmand** Jes Lorenzen L. (1667—1746) og 2. Hustru Birgitta v. Lutten. Gift 1° 8. Nov. 1752 i Kbh. (Garn.) med Dorothea Maria Kreber, f. 21. Nov. 1721, d. 18. Nov. 1770 i Kbh. (Fred. ty.), D. af Premierløjtnant, senere Kaptajn Daniel K. (ca. 1682—1760) og Catharina Dorothea Friers (1697—1754). 2° 28. Aug. 1771 i Kbh. (Petri) med Sophie Amalie Muller, f. 2. Dec. 1741 i Slesvig, d. 14. Febr. 1787 i Kbh. (Fred. ty.), D. af Bygmester, kar. **Ingeniør**-major Otto Johan M. (1692—1762) og Maria Charlotte Amalie Nissen, adopt. **Böhme** (1711—71).

Efter at have studeret i **Halle** 1742—43 kom L. 1744 til Kbh. og blev n. A. ordineret tysk Kateket ved Vor Frelzers Kirke. Som saadan tog han med Iver Arbejdet op, for at den tyske Menighed paa Christianshavn kunde faa sin egen Kirke, og med Støtte af Grev J. L. Holstein lykkedes det ham at faa rejst Frederiks tyske Kirke, der blev indviet 1759, og samtidig blev L. udnævnt til Sognepræst ved denne. Han var en nidkær og flittig Præst af konservativ Farve, varmt interesseret ogsaa i Skolevæsen. Særlige Fortjenester havde han af Oprettelsen af et Opfostringshus for fattige Piger. Det blev grundlagt 1755, og allerede 1760 fik det sin egen Bygning i Prinsessegade. Saa længe denne Stiftelse bestod (indtil 1785), udgjorde den et betydningsfuldt Led i Hovedstadens filantropiske Arbejde, og i Aarenes Løb udgik der herfra et ikke ringe Antal dygtige Tjenestepiger. — Langt mere kendt er L. dog blevet ved sin litterære Virksomhed. Han var Medarbejder ved A. F. **Büschings** væsentlig recenserende Tidsskrift »Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Künste in den kgl. Dänischen Reichen und Ländern« (I—III, 1754—57) og fortsatte det efter Büschings Bortrejse under Titel »Fortgesetzte Nachrichten etc.« (I—IV, 1758—68). Desuden har han alene udgivet »Dänisches Journal« (I—II, 1767—70) og »Beyträge zu der neuesten Kirchengeschichte in den kgl. Dänischen Reichen und Ländern« (I—II, 1756—62). Ikke mindst det sidstnævnte Samlingsværk er af Betydning for Forstaaelsen af Datidens Kirkehistorie, idet L. heri meddelte talrige Efterretninger og Aktstykker fortrinsvis dog vedrørende Hertugdømmerne og den danske Mission. Fremfor alt er L. blevet berømt som Bibelsamler. Han var en udpræget Samler-
ag*

natur, og efter at han 1753 ved en tilfældig Anledning var kommet paa den Tanke at ville samle paa Bibeludgaver og -oversættelser, fortsatte han planmæssigt dermed i de følgende 30 Aar, saaledes at han til sidst havde over 5000 Numre, deriblandt mange meget store Sjældenheder. L.s Bibelsamling regnedes for en af Kbh.s Seværdigheder og blev ogsaa saa berømt i Udlandet, at den bog-interesserede Hertug Carl Eugen af Wiirttemberg 1784 rejste til Kbh. for personlig at forhandle om at erhverve den. Det lykkedes Parterne at komme til Enighed, Samlingen blev ført ud af Landet og er senere kommet til Biblioteket i Stuttgart. Over dens Indhold foreligger et af J. L. selv paabegyndt, men siden af hans Svigersøn J. G. C. Adler afsluttet, monumentalt Katalog af beskrivende Art i fem Bind (1787). Allerede tidligere havde J. L. udgivet en Beskrivelse af de mærkeligste Stykker i sin Samling tillige med en Beretning om dens Oprindelse og Vækst i sin »Die Bibelgeschichte in einigen **Beyträgen erläuterte**« (I—II, 1779—83). Foruden sin Bibelsamling ejede L. et Bibliotek paa over 20 000 Bind og en Kobberstiksamling paa over 4000 Numre. — Mindetavle i Krypten under Christianskirken 1936.

J. C. Schønheyder: Predigt, zum Andencken des sel. Herrn J. L., 1785. Personalhist. Tidsskr., 8. Rk., II, 1923, S. 190; 10. Rk., III, 1936, S. 132, 134 f. Kirkehist. Saml., 4. Rk., IV, 1895—97, S. 239 f. Luxdorphs Dagbøger, udg. af Eiler Nystrøm, II, 1925—30, S. 304, 382. Dsk. Saml., II, 1866—67, S. 350, 351. Joakim Larsen: Bidrag til Kbh.s offentlige Skolevæsens Historie, 1881, S. 36. Ledreborgske Ms.saml. (Kgl. Bibl.), Fol. 382. *Ri*; *r*

Lorck (Lorichs), **Melchior**, ca. 1527—ca. 83, Maler og Grafiker. F. ca. 1527 i Flensborg, d. ca. 1583, formentlig i Kbh. Forældre: Byfoged og Raadmand, Købmand Thomas L. (d. senest 1534) og Anna af **friesisk** Slægt fra **Klixbüll** (d. senest 1552).

Udgaaet fra et velstillet Hjem og begavet med sjældne kunstneriske Evner blev M. L. ved sin **Livsskæbne** og sine Interesser et Særsyn inden for den nordiske Verden, naar man taler om Renæssancens Kultur. Oplysninger om hans Liv kendes for en Del fra det Hyldestblad, han fra Wien 1563 dedicerede Frederik II. (Eksemplar i Hamburg **Stadtbibliothek**). Tidligt faderløs sendtes den kunstinteresserede Dreng i Lære hos en Guldsmed og Gravør i **Lübeck**, og han udmærkede sig saaledes, at han ikke alene allerede 1543 kunde efterstikke nogle Aldegrevs Blade og to Aar efter et politisk Stik af Paven i Helvede, men ogsaa af sin Mester toges med paa store Forretningsrejser. Han saa fremmede Folk og deres Kunst; en Tegning i Dresden fra 1546 viser, at han da var i **Nürnberg**, hvor **Alb. Durer** særligt dyrkedes, og 1548 udsendte han

Billeder af den hellige **Hieronimus** og af **Alb. Durer**. Han kom ogsaa til Augsburg og tog Lære af Kleinmestrene der (Stikkene af Muldvarpen, Basilisken, Bonden med Sækkepiben, Luther), og han fik **1542** Arbejde i Pfalzherzugen Ottheinrichs Følge og indsugede hos denne ejendommelige Fyrste Længselen efter Orienten. Christian **III.**, der ofte tog Ophold i M. L.s Mødrenehjem i Flensborg, fik Interesse for den begavede Yngling og tilsagde Familien sin Støtte til hans Uddannelse (**1549**), mod at han forpligtede sig til efter sine Rejser at tage Arbejde i Danmark, og **1551** blev der afsluttet en formelig Kontrakt. Da var M. L. i Rom (Bladet af den korsfæstede **Haman** efter Michelangelos Maleri), ligesom Tegninger i Weimar og i Kbh.s Kobberstiksamling viser, at han studerede Antikken. Da hans Moder døde, og han vilde have sin Arvepart tilsendt, satte Kongen sig derimod af Frygt for, at han skulde unddrage sig sine Forpligtelser i Henhold til Rejsehjælpen. Men M. L. vendte ikke tilbage, som Christian III. udtalte Ønsket om i et Brev fra **1552**, men blev i Rom. S. A. malede han et Billede af Jomfru Maria med Kristusbarnet og Johannes Døberen, et Arbejde (Kunstmuseet), som paa en ejendommelig Maade viser hans kunstneriske Dobbeltstilling mellem Nederlandene og Italien. Efter et nyt Besøg hos Fyrst Ottheinrich i Neuburg a. d. Donau (Tegningen af de bedende Jøder i Kobberstiksamlingen) besluttede han at søge til Grækenland og Orienten. Han skaffede sig Indpas i Wien og opnaaede **1555** at komme med i den store kejserlige Ambassade under Busbecq til Konstantinopel. **1556—60** opholdt han sig i denne By, hvor han tegnede og malede frit, fra Byprospektet (Leiden) til Billeder af Sultanen og Stormændene, Soldater, Heste, Odalisker samt mange af de antikke Levninger, som da endnu fandtes i Staden; fra **1557** er Portrætterne af Busbecq, Wranezy og Zay von **Chemer**, de tre Gesandter, fra **1557** af **Perser**-gesandten Ismail, fra **1559** af Sultan Soliman og Tegningen af **Arkadiossøjlen** (Kobberstiksamlingen). Han drog tilbage til Wien med en høj Følelse af Værdien af sine Oplevelser og af sin Betydning; han malede Solimans Portræt til Kejseren og lod sig fetere, solgte ogsaa Billeder til Hertug Hans paa Haderslevhus og traadte i Forbindelse med Frederik II, hvem han sendte et Hyldestblad og sine Stik og bad om Støtte; Kongen gav ham **200 Rdl.**, men den fornyede Opfordring til at vende hjem afslog M. L.; han beskæftigedes en Smule i Hoffets Yderkanter (Stikket af Michael v. Aitzingen; Tegninger til Æreporte og Springbrønde), men synes økonomisk at være daarligt stillet. **1564** blev Slægten adlet af Kejser Ferdinand I., men for M. L. selv syntes Udsigterne uheldige; han drog atter

ud i Verden. 1567 var han i Sachsen (Grumbach-Stikket), optræder derefter i Hamburg, for hvis Raad han udførte det store Elbbred-Prospekt, og hvor han tegnede og opførte »Schaartor«, hvad der bragte ham i Konflikt med Raadet, som først 1574 betalte ham; han var længe syg og arbejdsstræt; 1572 var han i Nederlandene (Goltzius' Portræt; Udsendelse af fire store Tryk) og drog saa mod Nord, beskæftigedes af Henrik Rantzau og sendte 1575 Bønskrift til Frederik II.; opholdt sig i Flensborg, men drog pludselig til Wien 1576 og skal ogsaa de følgende Aar have været i Tyrkiet for saa endelig at vende tilbage til sin Landsfyrste. Han tegnede Kongen 1580, fik Bestalling som Hofmaler paa Aarsløn (100 Dl.) i Febr. s. A.; Kongen skulde dog betale, hvad M. L. leverede. Han stak da de to pragtfulde Kobberplader af Frederik II. 4. Marts 1583 betaltes hans Løn til Febr. 1583 af Rente-mesteren; senere nævnes han ikke, han maa da vel være død. M. L.s Malerier er med Undtagelse af Kunstmuseets Billede fra 1552 brændte, hans Tyrkerportrætter med Fr.borg 1859 og Christiansborg 1884; tyske Forsøg paa at finde nye Billeder af ham synes mislykkede. Som Stikker er han meget dygtig og fingerfærdig, interesseret og paavirkelig gennem sit hele Liv, endende med det absolut dekorative, holdningsfulde og fremragende Stik af Frederik II. Hans mange Tegninger fra Tyrkiet, som han selv lagde saa megen Vægt paa, men aldrig fik udsendt, kom 1619, 1626, 1641 og 1646 i Træsnit og vakte megen Opsigt; hans egentlige Syn paa Landet ses af den Sang, »Vom Türcken und Antichrist«, som han 1559 digtede og udsendte 1568. Hans ejendommelige Skæbne, hans Trang til Ubundethed, Rejselysten, Understregningen af de ideelle Værdier fremfor de materielle har gennem Tiderne forøget den Interesse om ham, som allerede hans kunstneriske Virksomhed kunde kræve, især da han var i det sjældne Tilfælde inden for vor Kunstverden at være et af Rigets egne Børn. — Selvportræt paa Konstantinopel Prospektet (Leiden) og et Træsnit fra 1575, antagelig brugt paa Titelbladet af 1646-Udgaven af hans Træsnit.

B. C. Sandvig i *Minerva*, I, 1785, S. 27—44. F. Warnecke i *Der deutsche Herold*, 1881. Hans Harbeck i *Die Heimat*, XXII, 1912, S. 223—28. O. Andrup i *Fra Arkiv og Museum*, 2. Serie, I, 1925, S. 283—89. Fritz Fuglsang i: *Flensburg. Ein Heimatsbuch*, 1929, S. 373—81. Vagn H. Poulsen i *Acta archaeologica*, IV, 1933, S. 104—09. V. Thorlacius-Ussing i *Kunstmuseets Aarskrift*, 1936, S. 91—100.

O Andrup.

Lorck, Victor Lorentz, f. 1871, Søofficer. F. 17. Okt. 1871 i Køng ved Næstved. Forældre: Overlæge, senere Etatsraad Lorentz L. (1840—1926) og Odalie (Oda) Leontine Kemp (1841—1932).

Gift 10. Aug. 1897 i Kbh. (Holmens) med Vibeke Marie Hvidt, f. 5. Juli 1874 i Kbh. (Holmens), D. af Direktør for De private Assurandører Lauritz Nicolai H. (1840—85) og Elisabeth Gammeltoft (1848—1932).

L. blev Kadet 1889, Sekondløjtnant 1893, Premierløjtnant 1898, Kaptajn 1909 og Kommandør 1920. Efter et Togt til Vestindien 1895—96 med Fregatten »Fyen« gennemgik han 1897—99 Hærens Officerskoles ældste Klasse, Stabsafdelingen, og var derefter jævnlig udkommanderet. Ved Siden af denne Tjeneste var han 1907—11 Lærer ved Hærens Officerskole i Marineorganisation, 1907—12 og 1918—20 ved Søværnets Officerskole i Søkrigskunst og samtidig til Tjeneste ved Flaadens Stab, 1909—13 som Chef for dennes 1. Afdl. 1913—14 var han Chef for Fiskeriinspektionen i danske Farvande, 1914—15 Stabschef i 2. Eskadre, derefter en kort Tid Stabschef i 1. Eskadre og 1915—17 Chef for Torpedobaadsflotillen i 2. Eskadre. 1918 var L. Chef for Inspektionsskibet »Islands Falk« paa Island, ansattes n. A. som Chef for Officerskolen og var s. A. nogle Maaneder til Tjeneste ved det danske Gesandtskab i London som Marineattaché. 1919 og 20 var han Chef for Kongeskibet »Dannebrog«, men fik efter Ansøgning Afsked fra Søetaten fra Udgangen af 1920 for udelukkende at ofre sig for kristeligt Arbejde. 1923 kom han atter til Tjeneste i Marineministeriet, 1924—28 i Søfartsministeriet, 1928 blev han konstitueret som Navigationsdirektør, og 1930 fik han kgl. Udnævnelse i denne Stilling. L.s solide Kundskaber i Søkrigskunst gjorde ham til en meget anset Lærer for de unge Officerer, og hans Arbejde i Flaadens Stab særlig ved Klarlæggelsen af Danmarks militær-politiske Stilling var af Betydning for vor Politik ved Verdenskrigens Udbrud. — R. 1909. DM. 1919. K.² 1936.

Th Topsøe-Jensen.

Lorentz, Johan, ca. 1610—89, Organist. F. ca. 1610, d. 19. April 1689 i Kbh., begr. sst. (Nic. K.). Forældre: Orgelbygger Johan L. (d. 1650) og Margrete. Gift 1° 27. Juli 1635 i Hamburg med Gesa Prætorius, døbt 28. Febr. 1613 i Hamburg, d. Maj 1659, D. af Organist ved Petri K. i Hamburg, senere Domvikar og Dekanus Jacob P. (1586—1651) og Margaretha v. Kampe. 2° med N. N. Clausdatter, d. 19. April 1689 i Kbh., D. af Sognepræst i Brønshøj Claus Pedersen Utterslev (Mule) (d. 1682, gift 2° 1676 med Kirsten Clemensdatter, d. 1687, gift 1° 1640 med Sognepræst i Gentofte Jørgen Iversen, ca. 1614—57, 2° 1658 med Sognepræst i Gentofte Rasmus Olufsen, ca. 1627—72) 3° Elline Nielsdatter (ca. 1638—74).

J. L.s Fader var fra 1616 en højt paaskønnet og meget benyttet Orgelbygger i Christian V.s Tjeneste. Selv opnaaede J. L. paa Kongens Foranledning 1629 Ansættelse som Organist ved Frue Kirke, men drog allerede 1631 med Orlov et Par Aar til Italien og Tyskland for videre Uddannelse. Efter sin Hjemkomst 1633 el. 34 blev han en Del anvendt ved Hoffet, dels under den indkaldte Heinrich **Schütz'** øverste Ledelse ved de store musikalske Opbud i Anledning af den udvalgte Prins Christians Bryllup 1634, dels, i en længere **Aarrække**, som vikarierende Organist ved Hoffet i de faste Organister Michael **Krakowitz'** og Enwald Hinschs Forfald og desuden en Række Aar som Lærer for den senere Christian V. Sin faste Tilknytning til dansk Musikliv fik J. L. som Organist ved Nikolaj Kirke, en Stilling, som han beklædte fra ca. 1635 til sin Død. Paa Kirkens Orgel, det mest berømte i **Kbh.**, gav han efter oprindeligt nederlandsk Mønster Koncert tre Gange om Ugen i en Eftermiddagstime og høstede derved ikke alene sine Bysbørns Taknemmelighed, men ogsaa respektfulde Udtalelser af Udlændinge. Han var tillige i en Aarrække fra 1646 og paa ny fra 1682 Indehaver af Organistembedet ved Holmens Kirke. Der er vel Grund til at tro, at J. L. ogsaa har været Komponist, men intet af hans Værker kan længere paavises; kun vides det, at en af de ældste danske Folkevisemelodier, De vare syv og syvsindstye, fra **Villum Lange** (s. d.) i J. L.s Nedskrift er gaaet over i P. H. Resens »Descriptio Samsøae« (1675). 1654 fik J. L. efter Vicekapelmester Ørns Død tillagt St. Gertruds **Vikari** i Roskilde og fik det fra 1671 i Arv og Eje. Sammen med Hustru og to Børnebørn omkom han ved Operahusets Brand.

C. F. Bricka og J. A. Fridericia: Kong **Christian** den Fjerdes egenhændige Breve, V, 1883—85, S. 138, 555; Tillæg, 1891, S. 123 (alle St. med Henviisninger). **Suhms** nye Samlinger, III, 1794, S. 180 f. Kirkehist. Saml., 3. **Rk.**, I, 1874—77, S. 467. A. Pirro: D. Buxtehude, 1912, S. 11 f., 17 ff., 22, 47, 81.

Nils Schiørring (V. C. Ravn).

Lorentz(en), Johan Henrik, ca. 1762—1818, Harpenist, Komponist. F. ca. 1762, d. 2. Dec. 1818 i Kbh. (Cit.), begr. sst. (**Garn.**). Forældre ukendte. Gift 1792 med Frederikke **Wilhelmine** Lintrup, døbt 3. Marts 1768 i Søllerød, d. 18. Sept. 1814 i Kbh. (**Garn.**), D. af Gartner paa Enrum Jens L. (1732—90) og Johanne Marie **Holtz** (1740—86).

L., der 1784 siges at være »aus Taansing«, uddannedes til Musiker af den dygtige Stadsmusikant Jensen i Haderslev, af hvis Elever flere naaede ind i det kgl. Kapel. Selv blev L. optaget deri som Violinelev 1786 og overtog, efter med Held at have givet Kon-

certer paa Harpe i Haderslev og **Kbh.**, tillige Stillingen som Harpespiller efter Kirchhoff. 1797 fik han fast Ansættelse, søgte 1799 forgæves at blive Kammermusikus, tog sin Afsked som Violinist 1810, som Harpenist 1816, men fortsatte til sin Død med at spille ved Hoffet. Han dyrkede ogsaa Orgelspillet og var i mange Aar Organist ved Kastelskirken. — Som Komponist var L. meget produktiv; han fik udgivet nogle Hæfter Sange og Harpekompositioner, men Størstedelen af hans Værker kom aldrig i Trykken. De findes nu med faa Undtagelser i Statsbiblioteket i Aarhus og omfatter Variationsværker for Violin, Klaver eller Harpe i Tidens letløbende figurerede Stil, Sonater, Harpekoncerter, en kortfattet Harpeskole m. m. I Samlingerne »Eunomia« (1803), »Euterpe« (1815) og »Ny Apollo« (1815 f.) udgav han efter Tidens Skik Arrangementer og Originalkompositioner af yndede Komponister. Han ejede en efter private Forhold betydelig Musiksamling, som han 1813 for 1200 Rdl. Courant afhændede til Det kgl. Bibliotek. Her skulde den efter Bestemmelsen danne Grundstammen for en særlig Musikafdeling, der systematisk skulde forøges, men det blev først mod Slutningen af Aarhundredet, at denne Afdeling kom under ordnede Forhold.

S. A. E. Hagens Samlinger til dansk Musikhistorie (Det kgl. Bibliotek). C. Thrane: Fra Hofviolonernes Tid, 1908, S. 168, 282, 425, 437, 448. V. C. Ravn: Koncerter og musikalske Selskaber i ældre Tid (Musikforeningens Festskrift, I), 1886, S. 78 f., 97. A. P. Berggreen: Folke-Sange og Melodier, XI, 1871, S. 131. C. F. Cramer: Magazin der Musik, II, 1784, S. 74 f.

Nils Schiørring.

Lorentzen, Lorenzen. Navnet L. føres af ikke faa Slægter, ofte af sønderjysk Oprindelse. Den bedst kendte Slægt Lorenzen er en oprindelig i Rinkenæs bosiddende Gaardmandsslægt, hvis først kendte Medlem er den 1543 nævnte Peter Petersen i Rinkenæs, hvis Sønnesøns Søn Lorenz Nissen (d. 1708) var Bedstefader til Ejer af Hesselgaard Nis Lorenzen (1721—95). Dennes Søn, Amtsforvalter i Haderslev, Justitsraad Thomas Lorenzen (1754—1834), var Fader til nedenn. slesvigske Politiker Peter Hiort Lorenzen (1791—1845) — hvis Sønner var Generalløjtnant Johan Frederik Lorenzen (1831—1907) og Genealogen Hans Rudolf Hiort-Lorenzen (1832—1917, s. d.) — og til nedenn. Forfatter Carl Henrik L. (1807—59) samt til Fysicus i Bredsted, Dr. med. & chir. Nis August L. (1792—1843) og Catharina (1796—1874), gift med Maleren Christian Albrecht Jensen (1792—1870, s. d.). — Til en anden slesvigske Slægt hører Regimentsdyrlæge Hans Mølgaard Lorentzen (1796—1870), hvis Sønnesøn nedenn. Læge Carl Lo-

rentzen (1860—1932) var Fader til nedenn. Maler og Forfatter Mogens Lorentzen (f. 1892).

H. R. Hiort-Lorenzen: Nis Lorenzen's samlede *Descendens*, 1876. Samme: Slægten Lorenzen fra Rinkenæs, 1903. Th. Hauch-Fausbøll: *Slægthaandbogen*, .900, S. 363 f. *Albert Fabritius.*

Lorentzen, Christian August, 1749—1828, Maler. F. 10. Aug. 1749 i Sønderborg(?), d. 8. Maj 1828 i Kbh. (Garn.), begr. sst. (Garn.). Forældre ukendte. Ugift.

L. skal være født i Hertug Christian Augusts Residensstad og nød antagelig Beskyttelse hos Sønnen Frederik Christian og dennes Fætter Grev Danneskiold-Samsøe; der findes tidlige Malerier og Kopier af Hertugfamiliens Medlemmer fra hans Haand og paa Gisselfeld et Prospektmaleri med Staffage i hollandsk Stil fra 1772. Han har ogsaa besøgt Akademiet, dog uden at vinde Medaillerne, men hans tidlige Arbejder bærer Spor baade af Galleristudier og af Paavirkning fra *Pilo-Als* (v. Bergens Portræt paa Gaunø 1774). I 70-erne ændrede hans Malemaade mere og mere Karakter, utvivlsomt under Indflydelse af Vig. Erichsen; Pencilstrøgene fordrives, Konturenes Skarphed udviskes, og Farvetonerne smeltes sammen i en noget sødlig diset Harmoni. Han havde vundet sig mange Velyndere i de højeste Kredse, leverede Prinsesse Charlotte Amalies Billede i Kopier til Hoffet (1777) og fik sit Maleri af Grev Scheel modtaget af Kunstakademiet (1779), opnaaede Bestillinger (paa Kopier) bl. a. fra Schack-Rathlou og Grev Otto Thott, malede Poul Abraham Lehns Portræt (1778) og drog saa med privat Støtte 1779—82 paa en Udenlandsrejse, der i Modsætning til Tidens Skik ikke gik til Italien, men til Holland, Flandern og Frankrig. Paa Gaunø findes tre—fire Snese franske Portrætter, som L. har kopieret paa denne Rejse, og en Kopi efter Rubens forevist Akademiet; han kopierede ogsaa van Dyck og i Paris Greuze, hvad der satte absolut Præg i hans Teknik og ikke mindre i hans Arbejders Art. 1782 blev han efter sin Hjemkomst agreeret, 1784 Akademimedlem paa Weidenhaupts og W. A. Møllers Portrætter (Charlottenborg), to meget smukke og stilfulde Billeder; han hørte siden stadig til de foretrukne ved Akademiet, fik dets Anbefaling til Posten som Arkivtegner efter Søren Abildgaard (1791), som han dog ikke opnaaede, indstilledes til Støtte af Kongen (1795), udnævntes til Professor efter Jens Juel (1803), fik lige saa mange Stemmer til Direktørstillingen som Abildgaard (1809) og efterfulgte ham faa Maaneder senere som Direktør. Ogsaa 1824 opstilledes han som Direktør, men frabad sig Valg.

Som Lærer ved Akademiet har han haft en overordentlig stor Indflydelse, fra Eckersberg og J. C. Dahl til J. P. Møller, Gebauer, Const. Hansen og Købke har man søgt Uddannelse hos ham, og hans Indflydelse spores langt ned i Tiden; han regnedes for en saare elskværdig, paa sine gamle Dage noget uenergisk og irriterende Lærer, der væsentlig drev Undervisningen gennem Kopieringer efter sine egne og sine Læreres Værker. Ogsaa som Kunstner har L. haft Betydning, om han end sættes i Skygge af Jens Juels Gratie; hans store Billede af Frederik VI. som ung (1784) paa Fr.borg har ypperlig Farvefinhed og Holdning; en Mængde vel karakteriserede Portrætter af Landets fremstaaende Folk blev udført i de følgende Aar; næsten alle Museer her i Landet har Prøver paa hans Kunst. Opholdet i Frankrig havde en væsentlig Betydning, idet han der stiftede Bekendtskab med det borgerligt fortællende Maleri, der kunde virke populært omtrent som Pressefotografiet i Nutiden, og han dyrkede ivrigt Genren: »Illustrationer til Holberg«, som Datiden roste, men Nutiden smiler ad, »Benjamin Franklin hyldes af Negrene« (Kunstmuseet), historiske Malerier (fra »Slaget paa Reden« (Fr.borg) til »Volmerslaget«, »Anna Colbjørnsdatter« og »Tønningens Overgivelse«), Folkescener som »Husaren og Valby-konen«, Billeder fra Hoffestligheder i Byen, Slagbilleder som »Skærmydsel mellem Grækere og Tyrkere« (1823), men især blev han søgt som Landskabsmaler. Til Prins Christian August d. Y. af Augustenborg, der var Statholder i Norge, malede han en Række norske Prospekter, der senere blev stukket i Kobber og vidt udbredte; ligeledes udførte han mange detaillerede Landskabsbilleder til Augustenborgerne og Danneskiold, Billeder, som farvemæssigt, dekorativt og fortællermæssigt har Værdi ud over deres topografiske Interesse. L.s Arbejde er noget uberettiget blevet sammenlignet med Jens Juels og Erik Pauelsens Landskabskunst; Opgaverne var forskelligt stillet. L. var et vidtspændende kunstnerisk Gemyt, og hører han end ikke til de største i vor Kunst, er hans Virke som Kunstner og Lærer højst respektabelt, og hans Indsats fik Betydning Generationer igennem. Hans Stilling i dansk Kunst er ikke hidtil tilstrækkeligt paaagtet. — To Selvportrætter (Fr.borg). Maleri af Niels Moe 1819 (sst.). Buste af H. Gianelli 1829 (Charlottenborg). Maleri af Hans Hansen 1809 (sst.) og af C. A. Jensen 1814 (forsvundet). Maleri af M. Rørbye: L. i sit Atelier 1828, litograferet af N. C. Kierkegaard s. A. og stukket af C. E. Sonne. — Mindesmærke paa Graven.

Karl Madsen i Kunstmuseets Aarsskrift, 1919. Henrik Bramsen: Landskabsmaleriet i Danmark 1750—1875, 1935. Leo Swane i Danmarks Malerkunst, 1937.

O. Andrup.

Lorentzen, Carl, 1860—1932, Læge. F. 22. Jan. 1860 i Viborg, d. 5. April 1932 i Kbh., Urne paa Holmens Kgd. Forældre: Distriktsdyrlæge Vilhelm L. (1829—1910) og Augusta Frederikke Emilie Louise Ringheim (1833—1927). Gift 3. Maj 1890 i Kbh. (Holmens) med Emilie Marie Lumbye, f. 11. Nov. 1868 i Kbh. (Holmens), D. af Musikdirektør Carl L. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1879 fra Viborg og medicinsk Kandidat 1886. Efter at have været Læge i Arsuk i Grønland 1886—87 og Kandidat paa Frederiks Hospital 1888—89 nedsatte han sig som praktiserende Læge i Brønderslev, men flyttede allerede n. A. til Kbh., hvor han var Sekretær hos Stadslægen 1891—99. Han blev Dr. med. 1895 for en Afhandling om »Febris rheumatica. Sygelighedens Optræden og Udbredelse i Kbh. 1887—91«. 1898—99 studerede han Mave-Tarmsygdomme i Berlin og praktiserede derefter som Specialist i Fordøjelsessygdomme i Kbh., hvor han 1902 oprettede en Privatklinik. Der kom enkelte mindre videnskabelige Arbejder om Fordøjelsessygdomme fra hans Haand, men det blev paa et andet Omraade, han gjorde en stor Indsats. Han var lægelig Medarbejder ved Dagbladet »Dannebrog«, hvor han førte en udmærket Pen. Da der i Slutningen af 90'erne baade i Udlandet og her hjemme var vakt stærk Interesse for Tuberkulosens Bekæmpelse, særlig foranlediget ved de forhaabningsfulde Resultater, man havde opnaaet ved Sanatoriebehandling, forstod L. straks Betydningen af denne Opgave, og at Tidspunktet for at løse den netop nu var inde. I en Række udmærket skrevne, agitatoriske Artikler i »Dannebrog« vakte han kraftigt Røre om denne Sag og forstod ved den stærke Slagkraft, han satte ind, at løse den latente Interesse, der i vide Kredse af Befolkningen og hos Politikerne paa forskellig Vis var for dette Spørgsmaal. Med overordentlig Energi, Klogskab og Dygtighed plæderede han Sagen, og 16. Jan. 1901 kunde han sammen med Holger Rørdam starte Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse. Naturligvis blev L. Medlem af Forretningsudvalget, i hvilket han i de første Aar udførte et intenst Arbejde. 1909 blev han Formand i Foreningen. Senere gjorde han endnu en stor Indsats for Tuberkulosebekæmpelsen, da han sammen med Emil Vett efter svensk Mønster startede Høstblomstdagen. L. var Medlem af Tuberkulosekommissionen 1902, af Nadverkommissionen 1903 og Justitsministeriets Konsulent i Tuberkulosesager 1906—09 samt Sundhedsstyrelsens Konsulent i disse Sager 1909—16. Han var Delegeret til Tuberkulosekonferencen i Haag 1906 og Medlem af Medicinalkommissionen 1908. Endvidere var han Formand for Grønlandske Selskab 1906—11. Hans Journalistik strakte sig videre

end til »Dannebrog«. Han var Medudgiver og Redaktør af »Dansk Sundhedstidende« 1896 og Eneudgiver af samme til 1918, derefter Redaktør af »Dansk Sundhedstidende« i »Berlingske Tidende«. — Tit. Professor 1902. — R. 1911. F.M.G. 1926. — Malerier af Edv. Weie 1912 og Mogens Lorentzen 1933 i Familieeje. Tegning af Edv. Weie ca. 1926 i Kobberstiksamlingen.

Univ. Progr. Nov. 1895. Ugeskr. for Læger, **XCIV**, 1932, S. 394 f. Grønlandske Selskabs Aarsskrift, 1931—32, S. 97 fif. Politiken og Berl. Tid. 7. pri 1932.

Axel Borghjærg.

Lorentzen, Mogens, f. 1892, Maler, Forfatter. F. 4. April 1892 i Kbh. Forældre: Dr. med., senere Professor Carl L. (s. d.) og Hustru. Gift 1. Jan. 1917 i Søllerød med Else Berner, f. 8. Febr. 1895 i Stavanger, D. af Sagfører i Stavanger, senere Assessor i Bergens Byret Joachim B. (f. 1856) og Caroline Marie Nørbech (1866—1925).

L. blev Student 1910 fra Østersøgades Gymnasium og tog Filosofikum 1911. Et Aars Tid studerede han Medicin, men forlod Studiet til Bedste for Kunsten, prøvede flere Kunstskoler, gik paa Teknisk Skole hos H. Grønvold 1912—13 og derefter i to Aar hos Rostrup Bøyesen. April 1920—Maj 1921 opholdt han sig i Italien (Firenze, hvor han kopierede Castagno og Masaccio, Assisi, Venezia, Rom, hvor han blev den længste Tid, Pompeji, Sicilien). Desuden har han været paa Rejser til Paris (1925, 1936, 1937), London, Moskva (1932) og i Norge. Han udstillede paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1916—19, 1921—22, Charlottenborg Efteraarsudstilling 1922, Den frie Udstilling 1923—26, 1928—29 og har siden 1928 været knyttet til Grønningen, deltog endvidere i Udstillingerne Moderne Kunst i Aarhus Sept. 1918, Moderne dansk Kunst paa Charlottenborg 1925, Kunststævnet i Forum 1929, Rundskue-Udstillingen 1935, Unionalerne i Stockholm 1927, Oslo 1928 og Kbh. 1931, de danske Udstillinger hos Liljevalch i Stockholm 1919, Göteborg 1923, Brooklyn Museum (U. S. A.) 1927, Helsingfors 1928, Oslo 1931 og havde Separatudstillinger i Dansk Kunsthandel Marts 1918 (sammen med Einar Jolin), Den frie Udstilling Okt. 1919, Kunstnerforbundet i Oslo 1920, hos Chr. ILarsen, Højbroplads, Jan.—Febr. 1922 (Billeder fra den italienske Rejse), i Studentersamfundet Marts 1927, hos C. K. Larsen, Klosterstræde, Dec. 1933, Akts. Bo, Amagertorv, Marts 1937 (Dekorationer til den danske Klub i London). — L. stod i Begyndelsen under Indflydelse af Edv. Weie og malede bl. a. paa Christiansø, men det varede ikke længe, før han slog over i en yderliggaaende Ekspresionisme. Paa Udstillingerne 1918 vakte han Opmærksomhed med

»Prins **Achmet** og Feen **Paribanu**« og med sine »fleuristiske« Billeder, 3: koloristiske Ekspressioner med indtegnede figurlige Omrids, noget i Slægt med Kandinsky. Alting gjorde Indtryk paa hans letbevægelige Sind. Han gik fra den ene Yderlighed til den anden, malede det store Billede af »Liebknecht, Berlin, Novbr. 1918«, et ekspressionistisk Historiemaleri, der i sine drastiske Farvekontraster giver et **fortræffeligt** Indtryk af hin Tids Uro (1918), og den lyriske Skildring fra Christiansø Kirkegaard (1919), hvor han digtede den døde til i Luften over Gravens Kors. Det dekorative Vægmaleri i stort Format var Tidens Løsen. L. deltog i det med »Frederik VII og Grevinde Danner« (1918; til Kinopalæet i **Kbh.**), »Derefter svared Gud Job ud af Stormen«, et bibelsk Motiv med gammeltestamentlig Patos (1923), Dekorationer til et Rum paa Efteraarsudstillingen 1921, som han udførte i Samarbejde med Arkitekt Kay Fisker, og til den danske Pavillon paa Verdensudstillingen i Paris 1925, der mødte en meget skarp Kritik. Senere Opgaver af lignende Art er Fresker til Roskilde Arbejderhøjskole (1930—31) og Vægmalier til Spisesalen i den danske Klub i London (1936—37). I øvrigt slog han ligesom sine Fæller fra den bevægede Tid efterhaanden ind paa en lyrisk-koloristisk Naturalisme. Ogsaa for ham blev dansk Natur og Hverdagslivets jævne Skønhed den Sundhedskilde, der bragte Harmoni og Balance (selv om Stadighed aldrig er blevet hans Sag). Tillige gav han i stigende Grad Luft for sine litterære Tilbøjeligheder i Digte, humoristisk-lyriske **Noveller**, kunstkritiske Artikler, Foredrag (ikke mindst i Radioen). Han bistod **Poul Henningsen** med Revyerne paa Nørrebro Teater 1929 og i Riddersalen hos **Lorry** 1931, og han udgav »Hverdagen« (1927), »Søndag midt i Ugen« (1930), »Midtvejs« (1932), »Paa en funny Maade« (1933), »Et Pund Papir« (1935), »Børneviser« (1936), »I Aarets Løb« (1937). I de senere Aar har han delt sig nogenlunde ligeligt mellem Maleri og Forfattervirksomhed. Ideen, Tankeassociationerne har altid (uanset hans uomtvistelige koloristiske Talent) spillet en Rolle i hans Figurkompositioner, og hans Sinds ustadige Skiften mellem barokke Indfald og blide Stemninger, fra det drastiske til det ophøjede har i Virkeligheden fundet sit bedste Udtryk i hans Hverdagshistorier til »Magasinet«. Til Dels som Maler, mest som Forfatter, er han blevet Indbegrebet af vor Tids københavnske Mentalitet, der næres ligeligt ved Sensationer og lyrisk Følsomhed, ved Spøg og medfølelse Alvor. — L. har udført en Del Litografier og beskæftiget sig med Bogillustration (Joh. **Herm.** Wessels Digte) og med Dekorering af Porcelæn, især Fliser. Malerier af ham i Museerne i Oslo og **Göteborg**. — Selvportrætter

1924 og **1927** (Nationalgalleriet i **Oslo**). Flere Malerier af Edv. Weie. Maleri af Axel Bentzen **1934**. Tegning af H. Bendix **1928**.

Poul Henningsen: Vor Tid, II, **1918**, S. 301 ff. Jens Møller Jensen i Skønvirke, **1925**, S. 145—55. Skønvirke, **1926**, S. 18—25 passim. Mogens Lorentzen i Arbejderhøjskolen **Dec. 1931**. Sigurd Schultz i Dagens Nyheder 6. **Dec. 1933**. Berl. Tid. **19. Marts 1937**.
Sigurd *Schultz*.

Lorenz, Johan Godfred, **1865—1938**, Ingeniør, Havnebygmester. F. 29. Dec. **1865** i Stege, d. 28. Febr. **1938** i **Kbh.**, Urne paa Bispebjerg. Forældre: Læge Edvard Gustav L. (**1826—67**) og Johanne Sofie Charlotte Hornemann (**1839—1914**). Brodersøn af L. V. L. (s. d.). Gift 1° 6. Aug. **1897** paa **Frbg.** med Astrid Nystrøm, f. 23. Juni **1873** i Stockholm, D. af Læge Anton Kristen N. (**1842—1931**) og Thyra Hammerich (**1846—1921**, gift 2° **1880** med Senator Rudolf Eduard Neovius, **1851—1917**). Ægteskabet opløst **1907**. 2° 25. Sept. **1907** i **Kbh.** (Chr.) med Sigrid Maria Frederiksen, f. 8. Maj **1876** paa Nøbbøllegaard ved Maribo, D. af Landøkonomen Erhard F. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student **1885** fra Metropolitanskolen, cand. phil. **1887** og cand. polyt. i Ingeniørfaget **1891**. Efter Eksamen kom han som Ingeniørassistent til Vandbygningsvæsenet, hvor han deltog i Udførelsen af forskellige Arbejder ved Nymindesgab. **1892** fik han Ansættelse i en tilsvarende Stilling ved **Kbh.s** Havnevæsen, hvor han deltog i Arbejdet ved Frihavnsanlæggenes Udførelse, og forblev her, til han **1895** tog ud paa en Studierejse paa et Aar til Paris og Middelhavshavnene. Hjemkommen herfra fik han **1896** Ansættelse som Ingeniør i H. C. Petersens Maskinforretning i **Kbh.**, men kom n. A. paa ny til **Kbh.s** Havnevæsen, hvor han fra Nytaar **1899** fik fast Ansættelse som første Ingeniør. **1914** blev han ved H. C. V. Møllers Udnævnelse til Havnedirektør efter C. F. Drechsel Havnebygmester ved **Kbh.s** Havn. L. har saavel i Forbindelse med H. C. V. Møller som i Egenskab af Havnebygmester ydet en meget betydningsfuld Indsats ved Projekteringen og Udførelsen af de store Ingeniørarbejder i **Kbh.s** Havn, der er udført i den lange Aarrække, han var knyttet til Havnevæsenet. Det sidste af disse var Bygningen af den i Dec. **1937** i Brug tagne halvhøje Knippelsbro. Ogsaa uden for sin Embedsgerning ydede L. betydningsfulde Arbejder. **1904** fik han sammen med G. Schønweiller 3. Præmie ved den internationale Konkurrence om Udvidelse af **Göteborgs** Havn. **1916** udarbejdede han Fremtidsplaner for Svendborg Havn og **1920** et Fremtidsprojekt for Odense Havn og Kanal. L., der har skrevet en Del Afhandlinger i tekniske Tidsskrifter og skrev Havnevæsenets

Jubilæumsskrift 1908—33, var 1901—10 Medlem af Dansk Ingeniørforenings Bestyrelse og 1913—19 Formand for denne Forenings Sektion for Vej-, Vand- og Jernbanebygning. Fra Oprettelsen 1930 var han Medlem af Bestyrelsen for La Section danoise de la Société des Ingénieurs civils de France og 1933—35 Formand. 1931 var han Censor ved Polyteknisk Lærestalt i Vandbygningsfagene, 1918—28 Næstformand for Dansk Svømme- og Livredningsforbund, 1928—30 Medlem af Byggeudvalget for Udførelsen af Idrætsparkens Svømmehal, fra 1930 Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til lovordnet Udryddelse af Rotter, fra 1933 Medlem af Bestyrelsen for det belgiske Selskab Pieux Frankis danske Datterselskab Akts. Franki Fundering og fra 1935 Medlem af Dansk Belgisk Forenings Bestyrelse. 1937 blev han Medlem af det s. A. stiftede Akademi for de tekniske Videnskaber. — R. 1908. DM. 1921. K.² 1935.

H. Hornemann: Efterkommere paa Sværdsiden efter Hans Hornemann, 1894. Th. Hauch-Fausbøll: Studenterne fra 1885, 1910. Berl. Tid. 1. Okt. 1922, 1. Okt. 1937 og 1. og 2. Marts 1938.

Poul Vinding.

Lorenz, Ludvig Valentin, 1829—91, Fysiker. F. 18. Jan. 1829 i Helsingør, d. 9. Juni 1891 paa Frbg., begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Bager i Helsingør, Løjtnant ved Borgerartilleriet, senere Købmand i Maribo Johann Gottfried L. (1796—1849) og Charlotte Christine Scherfin (1797—1885). Gift 12. Aug. 1862 i Gentofte med Agathe Fogtmann, f. 21. Jan. 1831 i Kbh. (Trin.), d. 26. Okt. 1922 paa Frbg., D. af Urtekræmmer Laurids F. (1794—1865) og Ane Marie Maaen (1800—71).

L. blev privat undervist, til han fjorten Aar gammel kom i Nykøbing Katedralskole for at blive Student. I et efterladt Udkast til en Levnedsskildring (1877) skriver han: »Allerede meget tidligt viste jeg Interesse for Regning og Matematik, hvori jeg, efter at navnlig min Fader havde ydet mig den første Vejledning, arbejdede mig selv frem, mindre dog ved Læsning i Lærebøger end ved Tænkning over mathematiske Problemer, som jeg fandt i Bøger eller selv stillede mig. En Vinters Aftenforelæsning over Fysik vakte ogsaa meget tidlig (12 Aar gammel) hos mig Interessen for dette Fag, og jeg var derfor snart paa det rene med mig selv om, at jeg vilde gøre Studiet af Mathematik og Fysik til min Livsgerning, hvilket Maal ogsaa bestandig stod klart for mig.« Han naaede sit Maal, men styrede dog ikke lige derimod; det er interessant at se, at selv en saa særpræget, ensrettet Begavelse, som han viste sig at være, der tidligt er sig sit Maal bevidst, dog paavirktes

stærkt af sin Samtids Strømninger og Idealer og føler sig ubevidst forpligtet til at bøje noget af fra Vejen mod Maalet. Han skriver: »Jeg lagde dog med Overlæg mine mathematiske Tankeøvelser paa Hylden, da jeg 14 Aar gammel blev sat i Nykjøbing Skole Ogsaa da jeg var bleven Student (1846), vedblev jeg at paa-lægge mig en vis Afholdenhed fra de mathematiske Studier, da jeg først for at udvikle mig særlig i filosofisk Retning, skyede Ensidighed«. Filosofien, den altomspændende, ikke ensidige Videnskab, stiller sine Krav og adlydes. Han gaar ganske vist ind til et regulært Studium paa Polyteknisk Lærestanstalt, hvor han valgte den kemiske Retning, da han »troede at have bedst Gavn af Studietiden ved praktiske Arbejder i Laboratoriet« — men hans efterladte Dagbog og et Par utrykte Afhandlinger bærer Vidnesbyrd om Filosofiens Magt over hans Sind og Tanker. Religiøse Emner spiller en stor Rolle. Han tog 1847 anden Eksamen ved Universitetet med Hebraisk, men der er dog ellers ikke Tegn paa, at Teologien som Studium drager ham. **Religiøs-filosofiske** Emner har beskæftiget ham meget, og han er i sine Dagbogsoptegnelser stærkt paavirket af Søren Kierkegaard, men smaa Afhandlinger som f. Eks. »Om Døden«, »Om Troen« viser selvstændige og ejendommelige, næsten matematisk prægede Betragtninger over disse Emner.

1852 tog han Eksamen i »de anvendte Naturvidenskaber«, og samtidig skriver han i sin Dagbog om »Ensidighed«. Man sporer her, hvordan han prøver at ræsonnere sig bort fra det fastslaaede filosofiske Dogme om Ensidighed som det absolut uheldige eller daarlige. Hans Betragtninger ender med: »Naar jeg derfor vil gribe Ensidigheden, saa lad mig ville det med saa megen Styrke, at Bedraget bliver saa lille som muligt — men bedre, om Ensidigheden vilde gribe mig, saa jeg ikke kunde undfly den eller med andre Ord: bedre om Nødvendighederne vilde blive saa kraftige og virkelige for mig, at de binde den Tanke og Frygt i mig, at det eller det muligvis er ensidigt«. Dette gik i Opfyldelse for Resten af hans Liv; nu giver han sig sine særlige Interesser og Evner i Vold.

Et lille ydre Tegn er der dog paa, at almene Interesser lever hos ham. 1865 udgiver han anonymt under Mærket L. L. en lille Pjece: »Vor indre Kamp«, hvor han i lidenskabelige Udtryk advarer mod Vedtagelsen af den reviderede Grundlov og indtrængende opfordrer til at beholde Junigrundloven: »enten den eller ingen«. Han forudsiger de Ulemper ved den nye, som ikke udeblev.

Han »kastede sig med Iver over det videregaaende Studium af Mathematik«, fik 1854 Universitetets Guldmedaille for en **Pris-**afhandling om »den Fresnelske Bølgeflades geometriske Egenska-

ber« og arbejdede 1857 saa intenst med et matematisk Problem om de flydende roterende Legemers **Ligevægtsfigurer**, at han blev syg af Overanstrengelse. — Et Problem af helt anden Art havde imidlertid trængt sig paa — det økonomiske. Han kunde ikke mere vente Understøttelse fra Hjemmet og tog derfor kort efter Eksamen en Huslærerplads hos Grev Moltke-Huitfeldt paa ca. et Aar, der hovedsagelig tilbragtes i Dresden. Efter sin Hjemkomst fik han en Assistentplads ved den fysiske Samling og Skoleundervisning i Fysik og Kemi. Da han havde besvaret Universitetets Prisopgave, fik han Fribolig paa Borchs Kollegium og senere i syv Aar det store Smithske Stipendium.

For hans fremtidige Livsarbejde blev det af største Betydning, at han med Stats- og Universitetsunderstøttelse kunde tilbringe omtrent et Aar (1858—59) i Paris; han hørte Forelæsninger, baade matematiske og fysiske, af berømte Mænd. Han lærte her Brugen af det Værktøj, Matematikken er for teoretisk-fysiske Undersøgelser, og førtes til at vurdere det højt, og han fik en saa stor Interesse for de Problemer angaaende Elasticitetsteori og Lysteori, som dyrkedes særlig i Frankrig, at han selvstændig tog Arbejdet op, og i Aarene 1859—67 kom der flere Afhandlinger fra hans Haand baade i udenlandske Tidsskrifter, i Videnskabernes Selskabs Publikationer og i »Mathematisk Tidsskrift«. Hans Standpunkt er et Oprør mod de da herskende Teorier, der skulde forklare Lysets forskellige Foreteelser. Man gik ud fra, at Lyset var en Bølgebevægelse i en elastisk »Æter«, og tilføjede detaillerede Antagelser om Vekselvirkningen mellem denne og Legemernes Molekyler. L. fandt intet rationelt Grundlag for disse Antagelser, idet det viste sig, at de **maatte** være forskellige for hvert Fænomen, der skulde forklares. Det blev da hans Formaal at bygge en Lysteori paa saa faa fysiske Forudsætninger som muligt og dernæst udvikle den ved Matematikkens Hjælp, thi »Mathematiken trænger ind der, hvor Sanserne ikke rækker«. Hans fysiske Forudsætninger er, at **Lys**-bevægelsen foregaar i et elastisk Medium, og at de Fresnel'ske Formler for Intensiteten af det brudte og det tilbagekastede Lys er en eksperimentel Kendsgerning. Paa dette Grundlag udviklede han et Sæt Differentialligninger for Lysbevægelsen, som han først anvendte til at forklare Dobbeltbrydning og Polarisationsplanets Drejning i inhomogene Legemer, og da han saaledes erkendte, at hans Grundlag var brugeligt, gik han over til Løsning af Problemer vedrørende de homogene gennemsigtige Legemer; han fandt, at der maatte bestaa en vis Sammenhæng mellem Brydningsforholdet og Vægtfylde; han **maalte** da (1867—69—75) disse

Størrelser for en Række Vædske og Dampe og fandt i Hovedsagen Forudsigelsen bekræftet. Hans Lysteori forekom ham da velbegrundet. Senere — 1883 — kom der et Arbejde af ham, der løser Farvespredningens Problem, og som fører ham til en **fuldstændigere** Løsning (1890) af det gamle Regnbueproblem, end man hidtil havde haft.

Han har altsaa løst den Opgave paa Lysteoriens Omraade, som han havde stillet sig. Naar dette ikke fik den almene Betydning, man kunde have ventet, skyldes det to Ting: dels Ejendommeligheder ved hans matematiske Behandling, idet han her som den Autodidakt, han var, gik sine egne Veje, dels at Interessen for den elektromagnetiske Lysteori blev den altoverskyggende. Ogsaa paa dette Felt har L. haft de grundlæggende Ideer, hvad der fremgaar af et Arbejde af ham i Vidensk. Selsk. Overs. 1867: »Om Identitet af Lyssvingninger og elektriske **Strømme**«. Det havde slaaet ham, at der var Analogi mellem hurtigt vekslende Strømmes Udbredelse ved Induktion fra en Leder til en anden og de transversale **Lys**-svingningers Forplantning, og da der tillige var en vis Overensstemmelse mellem Kirchhoffs Ligninger for saadanne elektriske Strømme og hans egne for Lysbevægelsen, prøver han paa ved Omformning at gøre Overensstemmelsen fuldstændig, og det lykkedes, saa at han slutter med at sige: »Resultatet af nærværende Undersøgelse, som er, at Lysets Svingninger er elektriske Strømme, hviler ikke paa og er derfor heller ikke afhængigt af nogen som helst fysisk Hypotese«; denne Ytring er ikke helt korrekt, da den omtalte Omformning indebærer en ny Antagelse, nemlig, at den elektriske Virkning bruger Tid til sin Udbredelse. Da det var **L.s** Vane kun at arbejde med Øjet fæstet paa sine egne Ideer, vidste han ikke, at Maxwell 1864 ad en ganske anden Vej var kommet til samme Resultat.

1866 blev L. Medlem af Videnskabernes Selskab, og fra 1866 blev ogsaa hans borgerlige Livsstilling bestemt. 1866—87 var han Lærer ved Blaagaards Seminarium og ved den militære Højskole (senere **Officerskolen**). I denne sidste Virksomhed befandt han sig vel og blev paaskønnet; han har skrevet udmærkede Lærebøger til Brug for den, særlig »Læren om Lyset« (1876) og »Læren om Varmen« (1877). Den fysiske Samling paa den militære Højskole gav ham »en kærkommen Lejlighed til at beskæftige sig med den praktiske Fysik«, hvilket blev af stor Betydning for hans senere videnskabelige Virksomhed.

1872 offentliggjorde han en Afhandling, »Om Bestemmelse af Varmegrader i absolut **Maal**«, der fik betydningsfulde Følger. Et

af hans Resultater var, at Forholdet mellem et Stofs Ledningsevne for Varme og Elektricitet er lig den definerede absolutte Temperatur. Da han vilde prøve denne Relation ved Forsøg, indsaa han, at de hidtil benyttede Metoder til Bestemmelse af elektrisk Ledningsevne var daarlige, og fandt da paa en ny genial Metode, hvorved han (1873) bestemte Kviksølvets Ledningsevne i absolut elektromagnetisk **Maal** nøjagtigere, end det hidtil var sket. 1882 blev Metoden præsenteret og diskuteret paa en international Kongres i Paris til Fastsættelse af de elektriske Maaleenheder, hvor L. repræsenterede Danmark. Det blev her erkendt, at hans Metode til Bestemmelse af Modstandsenheden var den simpleste og bedste, og Kongressens førende Navne gik ind for den; særlig Lord Kelvins Tilslutning glædede L. Tilskyndet herved udførte han med offentlig Understøttelse en Bestemmelse af Modstandsenheden, Ohmen. Resultatet blev offentliggjort 1885 i Vidsk. Selsk. Skr.

L. interesserede sig ogsaa for tekniske Arbejder, konstruerede en forbedret Dynamo og gav Forslag til Forbedring af Telefonkabler, uden at Arbejderne dog blev fuldført.

Under dette rige videnskabelige Arbejdsliv levede L. i beskedne økonomiske Kaar, men efter samtidiges Vidnesbyrd uden Utilfredshed dermed; han var en Mand med smaa Fordringer til Livets materielle Sider. Derimod glædede Anerkendelse af hans videnskabelige Fortjenester ham meget, hvad tydeligt fremgaar af Breve fra ham til hans Hustru fra Pariskongressen 1882. Saadan Anerkendelse blev ham da ogsaa til Del. 1877 blev han Æresdoktor ved Uppsala-Universitetet. Breve til ham fra udenlandske Videnskabsmænd viser deres Respekt for ham, saaledes opfordrer **Mittag-Leffler** ham i et Par interessante Breve i smigrende Ord til at være Medarbejder ved »Acta Mathematica«. 1887 fik han fra Carlsbergfondet det ærefulde Tilbud om en Stilling som fri Videnskabsmand, saa at han kunde opgive sit Undervisningsarbejde. Dog kun i fire Aar nød han godt af dette Privilegium. Han døde pludselig af en Hjertesvagthed.

Han var en af sin Tids betydeligste Fysikere; hans videnskabelige Evner var store og omfattende. Dog blev han en Ener, han dannede ikke Skole. Da han aldrig blev knyttet til Universitetet, var hans Adgang til Paavirkning af unge studerende ringe; tilmed var han en daarlig Lærer i den Forstand, at hvad han foredrog vel var korrekt, men ikke inciterende og ofte over Tilhørernes Hori-sont; hans skriftlige Arbejder var tilmed tungt Læsestof. Hans Ungdoms Frygt for Ensidighed viste sig paa en Maade berettiget: hans Interesse var udelukkende rettet mod de enkelte Sager, ikke

paa at faa andre med i Arbejdet for dem. Til faglige Kolleger ved Universitetet stod han i et daarligt Forhold; han var kritisk over for dem og lod enkelte Gange denne Kritik komme offentlig frem. Uvilkaarligt lukkedes derved ogsaa en Vej til Samarbejde. Dog — den Følelse, at paa videnskabeligt Omraade »Ensidigheden« havde grebet ham, saa han »ikke kunde undfly« den, har sikkert givet ham Lykkefølelse, og den store Anerkendelse fra Carlsbergfondets Side af hans Arbejdes Værd har utvivlsomt fundet en Form, der var ham til særlig Glæde.

Tit. Professor 1876. Etatsraad 1887. — R. 1869. DM. 1883. — Kultegning af S. Spies 1899 (Fr.borg).

Tidsskr. f. Physik og Chemi, XXX, 1891, S. 286 ff. Ill. Tid. 21. Juni s. A. Berl. Tid. 19. Juni s. A. Danskeren, VI, s. A., S. 363—75. Oeuvres scientifiques de L. Lorenz, 1898—1904. N. Nielsen: *Matematiken* i Danmark 1801—1908, 1910. Abs. Larsen i Fys. Tidsskrift, XIII, 1914—15, S. 129—48. J. P. Madsen i Ingeniøren, XXIX, 1920, S. 605. N. J. Berendsen: Af en gammel Journalists Erindringer, 1918, S. 33.

Kirstine Meyer.

Lorenzen, Carl Henrik, 1807—59, Forfatter. F. 5. Nov. 1807 i Haderslev, d. 2. Febr. 1859 i Flensborg, begr. sst. Forældre: Amtsforvalter, Kammerraad, senere Justitsraad Thomas L. (1754—1834) og Martha Hiort (1770—1842). Ugift.

L. blev Student 1827 fra Haderslev og studerede derpaa først Teologi, siden klassisk Filologi i Halle. Snart efter fik han Tilbud om at ledsage Professor A. Tholuck til Italien, hvor denne i et Aar skulde være tysk Legationspræst i Rom. 1828—29 tilbragte L. da i Italien, og dette Ophold blev af den største Betydning for ham. I Rom traadte han i Forbindelse med talrige litterære og kunstneriske Personligheder, bl. a. med Ludvig Bødtcher, med hvem han berejste andre italienske Egne. Han glædede sig i fuldt Maal over Naturens Skønhed og det brogede Folkeliv, og han kastede sig med Iver over klassiske Studier og arkæologiske Undersøgelser. En Del af sine Indtryk har han gjort Rede for i en yndefuld lille Bog »Breve fra Italien« (1837), der baade er værdifuld ved sin Skildring af italienske Forhold fra Tiden før 1848 og i al sin ungdommelige Friskhed tegner et smukt Billede af et modtageligt, fint stemt Temperament. Efter at være vendt tilbage til Kbh. underkastede han sig her 1830 Præliminæreksamen og blev derpaa 1831 Adjunkt i Sorø. Hans senere Liv kom ikke til at svare til de Forventninger, man med Rette havde stillet til ham paa Grund af hans rige Udrustning baade fra Tankens og Følelsens Side. Tidligt opgav han vistnok Planerne om selvstændig videnskabelig Virksomhed, hans Syslen med Digtekunsten satte kun faa Frugter

— nævnes kan den ikke meget originale »Valfred, en Roman« (1840), en dansk Wertheriade —, og han var næppe synderlig skikket til at være Lærer. Da Sygdom slog sig til, maatte han 1844 tage sin Afsked som Adjunkt, men blev senere 1850 **Volontær**, 1853 Fuldmægtig og 1856 Kontrollør ved den kgl. Centralkasse for Slesvig. I sine senere Aar var han levende optaget af den nationale Sag. En ulykkelig Kærlighed i Forbindelse med et ustadigt Temperament bidrog til at give hans Liv dets splittede, temmelig tragiske Præg. Hans Adkomst til at mindes skyldes derfor væsentlig de ovennævnte »Breve fra Italien« samt hans personlige og brevlige Tilknytning til Mænd som H. C. Andersen, Chr. Hviid Bredahl, L. Bødtcher og C. F. Wegener.

Bjørn Kornerup i Personalhist. Tidsskr., 9. Rk., V, 1932, S. 81—126.

Bjørn Kornerup.

Lorenzen, Christian Claus, 1829—87, Præst, Forfatter. F. 4. Marts 1829 i Vester Sottrup, Sundevad, d. 18. Aug. 1887 i Aalborg, begr. sst. Forældre: Gaardmand Claus L. (1791—1834) og Maren Jørgensen (1793—1857, gift 2° 1835 med Gaardmand Jørgen Alexandersen, 1801—81). Gift 28. Dec. 1855 i Slesvig med Sophie Marie Margrethe Hoffmann, f. 24. Sept. 1831 i Næstved, d. 14. Dec. 1914 i Aalborg, D. af Stabstrompeter Johann Christian H. (1807—69) og Kirstine Ottine Lange (1811—78).

Efter sin Konfirmation undervistes den opvakte Bondedreng af Degn Paulsen i Fødesognet, Privatlærer Rauch i Kappel og Lærer Jørgensen i Kobbelled ved Eskeris i Angel for saa af Præsten Ohrt i Eskeris at blive forberedt til Optagelse paa Flensborg Latinskole til Paaske 1850. Paa Grund af Krigen dimitteredes han dog n. A. privat i Kbh. Besjælet af Iver for at komme til at virke i sin slesvigske Hjemstavn afbrød han Studierne for ved Nytaar 1855 at overtage den vigtige Post som Førstelærer ved den nyoprettede danske Garnisonsskole i Slesvig By. N. A. bestod han teologisk Embedseksamen i Flensborg og udnævntes s. A. til Adjunkt ved Domskolen i Slesvig. 1861 kaldtes han til Præst i Siversted, Flensborg Provsti; her afskedigedes han 1864 af Tyskerne. Han virkede derefter som Lærer ved Svendborg Borgerskole og paa Herlufsholm, indtil han 1871 blev residerende Kapellan ved Frue Kirke i Aalborg og Sognepræst i Sønder Tranders. Fra 1877 til sin Død var han Sognepræst ved nævnte Kirke i Aalborg. — L. var i Besiddelse af en sjælden Indfølingsevne og en flydende Fremstilling. Med sine Sognebørn i det sagnrige Siversted talte han Anglerdansk, og det er hans Fortjeneste, at mange mundtlige Overleveringer

særlig i Sydslesvig bevarede og udbredtes. Samtidig foretog han selvstændige og kritiske Undersøgelser af Kilderne. Af hans frodige Forfatterskab maa nævnes: »Deutsches Lesebuch für die Volksschule und die Unterclassen der höheren Schulen des dänischen Staates« (1858, 3. Udg. 1862), »Gamle og nye Minder fra Sundevad« (1859), »Historisk-topografiske Meddelelser om Gottorp Slot« (1875), Prædikensamlingen »Søn- og Helligdags-Minder« (1876), »Rejseskildringer, Fortællinger og Sagn fra Sønderjylland« (1877), de 3 historiske Fortællinger »Hofdamen paa Østerholm« (1885), »Carl Gustav i Sønderjylland« (1886) og »Ærkebiskoppen af Bremen« (1887) samt en Række historiske Afhandlinger om Dannevirke, Gottorp, Poppo, Hans den Yngre, Slesvig Bys Historie.

Einladungsschrift zur jährl. öff. Prüfung der königl. Domschule zu Schleswig, 1857, S. 8 ff. Sønderjydske Aarbøger, 1937, S. 111—22.

H. F. Petersen.

Lorenzen, Hans Rudolf Hiort, se Hiort-Lorenzen.

Lorenzen, Hansigne, f. 1870, nordslesvigsk Forfatterinde. F. 30. Marts 1870 i Bodsøl Ballum, D. af Skolelærer Jens Andersen **Jensen** (1834—1907) og Anna Margrethe Abild (1833—98). Gift 28. Nov. 1890 i Ballum med Skolelærer, senere Gaardejer **Hans L.**, f. 27. Sept. 1862 i Stubbæk, Søn af Husmand **Hans L.** (1833—1922, gift 2° 1872 med Bertelline Nielsen, 1845—74, 3° 1881 med Ingeborg Cathrina Hansen, 1835—1903) og Mette Marie Nielsdatter (1834—71).

H. L. tilhører paa fædrene Side en Slægt, der i flere Led har været Lærere og Præster, mens Moderens Slægt er vestslesvigske Bønder. Det Hjem, hun voksede op i, var præget af en levende Danskhed og af Kærlighed til Poesi og Digtning. I hendes unge Aar kastede Død og Sygdom Skygge over Hjemmet. 1890, da Faderen af nationale Grunde fik Tilhold om at søge sin Afsked, ægtede hun **Hans L.**, der 1884 var blevet Andenlærer ved hendes Faders Skole og nu blev hans Afløser. 1909 skulde hendes Mand tvangsforflyttes til Holsten paa Grund af sin Deltagelse i det danske **Afholdsarbejde**, men han nedlagde sit Embede og købte Gaard i Ballum. 1905 udkom H. L.s første Bog: »Der kæmper et Folk« under Pseudonymet **Sven Tange** — af Hensyn til sin Mand kunde hun ikke skrive under Navn, og selv ikke hendes nærmeste Kreds vidste, hvem Bogens Forfatter var. 1907 fulgte »Der stander en Strid«. I begge Bøgerne er Emnet hentet fra den nationale Kamp, især Jordkampen, og de er skrevet ud af en Angst for, hvad en voksende Materialisme kan betyde af Farer for Hjemlandet. I

»Der kæmper et Folk« findes et fint tegnet Billede af H. L.s Fader. 1911 udkom »Saa lægges den Sød« og 1913 »Thøge«, der regnes for H. L.s bedste Fortælling, og som giver en levende Skildring af et vestslesvigsk Milieu. — I Aug. 1914 blev hun fængslet sammen med sin Mand. — I Tiden efter Krigen har H. L. kun udgivet lyriske Arbejder: 1919 »Arveguld«, 1927 »Tider og Steder«, 1928 »Ved Alfarvej« og 1937 »Grænsens Sang«. Hun viser sig her i Besiddelse af en sikker Formsans og af et lyrisk-følsomt Sind; som i Fortællingerne er Emnerne væsentligt hentet fra Hjemstavnen og dens Liv. — Et meget fortjenstfuldt Arbejde har H. L. udført for den gamle tønderse Knipplingsindustri. Denne Industri var ved at sygne helt hen, da H. L. tog Arbejdet op dels for Bevarelsen af den gamle Hjemmeindustris stilsikre Traditioner, dels for at skaffe den Afsætningsmuligheder. Hun er nu Indehaver af Det tønderse Knipplingsdepot. — Maleri af Pedersen Stubbæk 1930.

Hanne Jenssen i *Sønderjydske Kvinder under Fremmedherredømmet*, I, 1930, S. 102—13. Lausten Thomsen i *Sønderjysk Maanedsskrift*, 1931, S. 186 f. Martin N. Hansen: *Dansk Digtning i Nordslesvig efter 1864* (Særtryk af Artikler i *Hejmdal*), 1926, S. 46—49. Hans Lund.

Lorenzen, Lorenz, 1795—1866, Præst, Politiker. F. 30. Okt. 1795 i Husum, d. 22. Juni 1866 i Luneburg, begr. sst. Forældre: Stadsbygmester Lorenz L. (1753—1835) og Maria Dorothea Petersen (1760—1843). Gift 23. Jan. 1821 i Rendsburg med Elisabeth Franziska Cathrina Christine Grothusen, f. 8. Juli 1799 i Niendorf, d. 22. Sept. 1875 i Luneburg, D. af Toldkontrollør i Niendorf, senere Overkontrollør for Slesvig og Holsten, Justitsraad Gerhard G. (1765—1832, gift 2° 1800 med Hedvig Christine Martens, 1777—1828) og Elisabeth Dorothea Martens (1773—99).

L. kom 1815 til Kiels Universitet og tog fire Aar senere teologisk Embedseksamen paa Gottorp, hvorefter han n. A. blev Præst i Svabsted. 1829 fik han det store Kald i Adelby ved Flensborg, for hvis kirkelige Fornyelse i Claus Harms' Retning han fik Betydning, bl. a. som Medstifter og Medudgiver af »Religionsblatt« (fra 1832). I Kiel havde han faaet Indpas i udpræget slesvigholstenske Kredse; ikke mindst fik han Forbindelse med Augustenborgerne, for hvem den nidkære og veltalende Præst blev et mere og mere uundværligt Redskab til at paavirke Offentligheden mod Danmark, baade i Pressen (»Altonaer Mercur«) og i Stænderforsamlingen, hvori han fra Begyndelsen anbragtes som kongevalgt Medlem og Hertugens Talerør. Han gjorde ikke Forventningerne til Skamme og bestred med Dygtighed Posten som Sekretær og Ud-

valgsmedlem. Ikke uden Grund kaldte Nis Hanssen ham »den Adelbyer Dänen- und Judenfresser«. Hertugen og Prinsen af Nør (samt Søsteren, Dronning Caroline Amalie) lønnede ham ved ogsaa at bruge ham som Præst. Derimod yndedes han ikke af Kongen og mødte Had og Foragt i den danske Befolkning; betegnende er det, at P. Hiort Lorenzen kaldte ham »den hellige Skurk, Jesuiten«. L. anvendte samme Tone, naar han omtalte sine Modstandere — »solche Lumpen« —, og deres Indflydelse paa Kongen. Kongerigske Præster ønskede han udelukket fra nordslesvigske Embeder og nægtede i enhver Henseende at anerkende Danskhedens Berettigelse. Sin Tid og sin utvivlsomme Begavelse brugte han efterhaanden saa meget i Politikens Tjeneste, at det gik ud over hans Præstegerning, ligesom han uden Betænkelighed sluttede sig til Rejsningen 1848. Da hans eneste Søn som frivillig fandt Døden i Slaget ved Bov, øgede det kun hans Forbitrelse mod Danmark. I høj Grad kompromitteret, bl. a. ved sine lige forinden (af C. F. Wegener) offentliggjorte Breve til Augustenborgerne, førtes han selv under Krigen som Arrestant til Kbh. og udelukkedes endog efter dens Slutning fra Amnesti. 1852 blev han Superintendent i Lüneburg og døde her, efter at han Aaret forinden første Gang havde genset Adelby. — R. 1840.

C. F. Wegener: Om Hertugen af Augustenborgs Forhold til det holstenske Opror, 1849, S. 30, 37 f., 65, 122 f., 137 f., 156, 160 f., 165 f., 168 f. H. F. Rørdam: Peter Rørdam, I, 1891, S. 282 f. *Erinnerungen einer alten Schleswig-Holsteinerin* (af Datteren Dora Bang), 1898, S. 3, 6, 13, 20 f., 49, 83, 110 f., 112, 114. P. Lauridsen: Da Sønderjylland vaagnede, IV, 1916, S. 281, 308, 313, 337, 340. Th. Roust: Christian Flor, 1923, S. gg. Hans Jensen: De danske Stænderforsamlings Historie, II, 1934, S. 287, 288, 599. H. F. Petersen: Fra sydslesvigske Præstegaarde, 1938, S. 71—74, 77, Bl. *H F Petersen.*

Lorenzen, Marcus, 1847—1928, nordisk Filolog. F. 29. Nov. 1847 i Felsted ved Aabenraa, d. 28. Jan. 1928 i Holte, begr. i Søllerød. Forældre: Skolelærer Lorenz L. (1815—54, gift 1° 1839 med Anna Dorthea Frees, 1816—41) og Bertheline Christine Carstensen (1826—1900). Gift 1° 18. Aug. 1880 i Herslev ved Fredericia med Hansine Dorthe Jørgensen, f. 8. Febr. 1835 i Odense, d. 9. Marts 1905 i Kbh. (gift 1° 1859 med Boghandler Johan Heinrich Schubothe Langhoff, 1833—77), D. af Brændevinsbrænder, senere Kancelliraad Poul J. (1796—1884) og Gunild Sophie Langhoff (1800—65). 2° 25. Juni 1906 i Søllerød med Petrine Caroline Emilie Døhne, f. 20. Febr. 1863 i Fredensborg, D. af Købmand Carl Frederik D. (1824—81) og Marie Regine Bentsen (1825—94).

L. blev Student 1867 fra Haderslev Læreres Skole og Magister i Nordisk Filologi 1878. Allerede som Student indsamlede han Folkeminder, saaledes under et Ophold paa Djursland 1870, hvor han bl. a. erhvervede et Par folkelige Lægebøger. Uddrag af disse og to andre fra sin Hjemegn udgav han i »Saml. til jydsk Hist. og Top.« 1872 (»Signeformularer og trylleråd«). Ogsaa Haandskriftstudier og en ufuldendt Afhandling om Omlydsforhold arbejdede han tidligt med, og under et Studieophold i Stockholm og Uppsala kort efter Magisterkonferensen tog han en Række Afskrifter af gammeldanske Haandskrifter, som for en stor Del ligger til Grund for hans Udgaver af »Mandevilles rejse« (1881—82) med udførlig litterær, tekstkritisk og sproglig Indledning, og »Gammeldanske krøniker« (1887—1913, afsluttet af Ellen Jørgensen). Endvidere udgav han »Gammeldanske glosser« (i »Småstykker« 1884) og forberedte sammen med senere Rigsarkivar V. A. Secher en ny Udgave af Jyske Lov (1887 ff.). L., der ved sit Giftermaal blev Ejer af Schuboths Forlag, som han selv med en Afbrydelse ledede 1880—93, levede ellers som Privatmand, og en tidlig Døvhed, som medførte Isolering fra Fagfæller, har sikkert været medvirkende til, at han fik mindre udrettet, end han i sin Ungdom havde tegnet til. — Efterladte Papirer i Det kgl. Bibliotek. — Blyants-tegning af Johs. Holbek 1898 i Familieej.

A. Dolleris: Danmarks Boghandlere, 1893, S. 120 f.; 1906, S. 213. Berl.
29. Jan. 192 . Marius Kristensen.

Lorenzen (Lilholt), **Nis**, 1794—1860, slesvigsk Politiker. F. 30. Marts 1794 paa Lilholt, **Halk Sogn**, d. 14. Marts 1860 sst., begr. sst. Forældre: Gaardmand Lorenz Madsen (1748—1808, gift 1° 1767 med Ingeborg Jørgensdatter, 1744—92) og Karen Nisdatter (1770—1842). Gift 12. Okt. 1839 paa Lilholt med Martha Christina Muller, f. 19. Febr. 1820 i Haderslev, d. 28. Marts 1900 sst., D. af Frisør Peter Rasmussen, kaldet M. (1777—1837) og Martha Christina Ohlsen (1791—1825).

L. fik efter Fædrenegaarden i Daaben Navnet Nis Lilholt. Ved Faderens Død var dennes Børn af 1. Ægteskab forsørgede; Ejendommen tilfaldt da L., for hvem Moderen bestyrede den, indtil han 1815 selv overtog den. Under de følgende for Landbruget meget kritiske Aar lykkedes det ham ved Energi og støttet af Agent H. Bruun i Assens at holde sig ved Gaarden, og i en ung Alder blev han baade Sognefoged og Kirkeværge, hvad der vidner om den Anseelse, han nød. Men tidligt maa han ogsaa være kommet paa Kant med den tyskdannede Embedsstand, thi da han

1834 valgtes til Stænderdeputeret, var han afskediget fra begge disse Ombud. Fra disse Aar bevarede han en levende Mistillid til Embedsmændene, men havde tillige personlig erhvervet Bøndernes Tillid ved sin Retskyndighed, Klogskab og faste Karakter.

L., ligesom de øvrige nordslesvigske Repræsentanter for Borgerne og Bønderne, sluttede sig i Stænderne til den liberale Gruppe, der senere udviklede sig til at blive Kernen i det slesvigholstenske Landsparti. Men han var tillige under Indflydelse af Professorerne Chr. Paulsen og Flor, og støttet til en Række Adresser fra Haderslev og Aabenraa Amter stillede han 7. Juni 1836 Forslag om Afskaffelse af Latin og Tysk i Styrelsen og Retsplejen overalt, hvor Undervisningssproget var Dansk. Som Slesviger tog han dog samtidig bestemt Afstand fra at ville indføre kongerigske Indretninger Syd for Kongeaaen, men betonedes, at »Embedsmanden er dog vel i Landet for Folkets Skyld«. Forslaget, hvortil hans Standsfælle Andreas Petersen fra Dalby havde knyttet et Tillæggsforslag om Indførelsen af nogle Timers tysk Undervisning i de nordslesvigske Skoler, naaede i den første Stænderforsamling kun at blive behandlet velvilligt i et Udvalg, hvorfor L. fremsatte det paa ny i den følgende Samling 1838. Stemningen i Stænderne var nu mindre gunstig end tidligere, fordi Frygten for »den danske Propaganda« var vaagnet i Hertugdømmerne, men ved Støtte af Forsamlingens Præsident Niels Falck lykkedes det at gennemføre det med kneben Majoritet (21 Stemmer mod 18). Trods tiltagende Agitation derimod var det en af Christian VIII.s første Regeringshandlinger i Sønderjylland at udstede Reskriptet af 14. Maj 1840, der virkelig gjorde Nordslesvigernes Forhaabninger. L.s Initiativ havde hermed sat sin første Frugt; Æren for, at Modersmaalet var kommet til sin Ret i en væsentlig Del af Sønderjylland, tilkom ham fremfor nogen anden.

L. havde i de to første Stænderforsamlinger staaet trofast ved P. Hiort Lorenzens Side i Kampen for at gennemføre liberale Reformer, og begge havde de med stor Kølighed set paa den af Paulsen, Flor og Nis Hanssen fremkaldte Bevægelse, gennem en dansk Presse og Folkebogsamlinger at lede danske Kulturstrømninger ind i Sønderjylland. De opfattede dette som en maskeret konservativ Strømning med dansk politisk Tendens. Men ligesom Hiort Lorenzen 1840 fjernede sig fra de slesvigholstenske Liberale, gjaldt det samme om L. Han opsøgte nu P. Chr. Koch, »Dannevirke«s Redaktør, og stræbte — dog uden Held — at paavirke Andreas Petersen fra Dalby i dansk Retning. I Stænderne forsvarede han 1840 Sprogreskriptets Gennemførelse og bekæmpede det siesvig-

holstenske Forslag om Afskaffelsen af den danske Udgave af Stændertidenden. Ved denne Lejlighed talte L. Dansk i Forsamlingen. Sit uændrede liberale Sindelag viste han ved at forny sit tidligere Forslag om Kirketiendens Afløsning i Haderslev Amt, og at han fik det gennemført vidner om, at den nationale Modsætning endnu ikke havde naaet sin fulde Højde. Betydningsfuld blev i saa Henseende Stænderforsamlingen 1842, hvor L., efter til en Begyndelse at have holdt sig tilbage, i Farens Stund var fuldtro mod Hiort Lorenzen og viste større Mod end de øvrige nordslesvigske Deputerede. »Vi vil staa og falde med hverandre«, sagde han; 23. Nov. talte ogsaa han Dansk i et Indlæg mod de slesvigske og de holstenske Stænders Forening, og over for Falcks Paavirkning var han »fast som Staal«. Det følgende Foraar deltog han ivrigt i Forberedelserne til Skamlingsbankemødet og i Dannelsen af den slesvigske Forening, og 1844 nægtede han som en Protest mod Kongens Afgørelse af Sprogsagen at deltage i Stændersessionen. Men i øvrigt træder han mærkeligt tilbage i anden Linie i Løbet af 40'erne, og Grunden var vist ikke alene svigtende Veltalenhed paa de store Folkemøder, men lige saa meget en vis Passivitet og Mangel paa organisatorisk Evne. Desuden gik L., der havde giftet sig sent, nu helt op i et lykkeligt Samliv med sin unge Kone. 1846 mødte han efter Hiort Lorenzens Død atter i den korte Stændersamling og talte her paa ny Dansk; som Fører for det danske Mindretal ydede han kraftig Opposition mod Slesvig-Holstenernes statsop-løsende Forslag. Ved Krigens Udbrud 1848 var han med til Udstedelsen af et Opraab til den slesvigske Bondestand om at søge Friheden og Frelsen fra Danmarks Side, men hermed ophørte hans politiske Gerning. Ved de følgende Stændervalg **maatte** han staa tilbage for yngre Førere som Laurids Skau og **Krüger**. Fra 1858 var han Medlem af det nyindrettede Haderslev Amtsraad, men han døde to Aar senere, barnløs.

L. hører, sammen med Mænd som Hans Nissen og Jens Skau, til det ældste Kuld af sønderjyske Førere, der har et vist Fællespræg. Som dygtige Landmænd nød de Anseelse og var herved i Stand til at indvirke stærkt paa den offentlige Mening i Sognene. I politisk Henseende var de Demokrater, Royalister og danske Slesvigere. Det var først den nationale Modsætning mellem Dansk og Tysk inden for Helstaten, som tvang dem til at tage Plads paa den ene af Siderne. — DM. 1854. — Litografi af Jean Berg 1859. — Navnet findes paa Mindestøtten paa Skamlingsbanken.

III. Tid. 2. Sept. 1860. Danske Folkeskrifter, XXXV, 1861. D. E. Rugaard: Fremragende danske Bønder, 1871, S. 311—27. Højskolebladet, XIX, 1894,

S. 385—94. P. Lauridsen: Da Sønderjylland vaagnede, I, 1909, S. 85, 89; IV, 1916, S. 155, 176, 195 ff., 266, 300, 305, 316, 318, 334; VI, 1918, S. 24, 58, 69, 114; VIII, 1922, S. 154, 211. Sønderjyllands Historie, IV, 1937, S. 204, 206, 210, 217, 242, 264, 313.

Knud Fabricius (H. R. Hiort-Lorenzen).

Lorenzen, Peter **Hiort**, 1791—1845, slesvigsk Politiker. F. 24. Jan. 1791 i Haderslev, d. 17. Marts 1845 sst., begr. sst. Broder til C. L. (s. d.). Gift 1° 9. Juni 1815 i Flensborg med Sophie Catharina Sommer, f. 17. Sept. 1796 i Flensborg, d. 2. Juli 1825 i Haderslev, D. af Købmand, Raadmand Martin S. (1742—1818) og Sophia Catharina Feddersen (1772—1855). 2° 16. Dec. 1826 i Haderslev med Helena Dorothea Schroeter, f. 6. Maj 1808 i Haderslev, d. 13. Sept. 1853 sst., D. af Gæstgiver, senere Kirkeforstander Johan Frederik S. (1766—1840) og Ingeburg Gerdes (1776—1840).

L.s fædrene og mødrene Stamtræ var saa langt tilbage, det kan følges, rent dansk: nordslesvigsk eller kongerigsk. Han konfirmeredes i sin Fødeby 1806 og var derefter i nogle Aar i Handelslære i Flensborg. Da hans Morfader døde 1811, overtog han snart dennes Sukkerraffinaderi i Haderslev og drev det i en Aarrække; under de vanskelige Forhold i Aarene efter Krigen maatte han opgive det, men det lykkedes ham i Stedet at grundlægge en Købmandsforretning, som efterhaanden fik et betydeligt Omfang. 1835 blev han Medlem af »de deputerede Borgeres Kollegium« (3: Byraadet) og valgtes 1834 i Haderslev til Medlem af Slesvigs Stænder. Han nærede udpræget liberale Meninger, der end mere styrkedes, da han paa en Handelsrejse i England 1837 fik at se, hvad politisk Frihed virkelig betød. I sin Fødeby søgte han at gøre Deputeretkollegiet til det centrale Led i Byens Forfatning og at lægge Valget af denne Forsamling og af Magistraten i alle Grundejeres Hænder. I Stænderne sluttede han sig til de Liberale, der søgte at virkeliggøre Lornsens Forfatningsprogram, og han blev hurtigt en af Førerne. Hans Krav var en folkelig Grundlov (»som den norske«) for Slesvig-Holsten, dette i Union med Kongeriget (han tænkte ikke paa nogen Adskillelse derfra) og uden Slesvigs Optagelse i det tyske Forbund. Herfor virkede han i Samlingerne 1836 og 1838 under stærk Modstand fra de augustenburgske Brødre, de godsejerlige og bureaukratiske Medlemmer, der paa ingen Maade yndede nogen demokratisk eller blot borgerlig-liberal Grundlov. Det lykkedes ham derfor 1836 kun at gennemføre Forslag om Offentlighed i Stænderforsamlingerne og om Trykkefrihedssagers Afgørelse ad Rettens Vej, men ikke om Indførelsen af en fri For-

fatning og om Udnævnelsen af en for Stænderne ansvarlig Finansminister. To Aar senere var han lige saa uheldig med sine Forslag om Hertugdømmernes finansielle Adskillelse fra Kongeriget og om Patrimonialrettens og Jagthoveriets **Afskaffelse** i Slesvig. Det var navnlig Hertugen af Augustenborg, der i disse Sager stod som hans Hovedmodstander, og mellem disse to Mænd udviklede der sig derfor et rent personligt Fjendskab.

Imidlertid var der ogsaa i Kongeriget vokset et liberalt Parti op, til hvilket L. efter Tronskiftet 1839 satte stor Lid, saa at han begyndte at haabe, at Vejen til Frihed vilde være lettere for Danmark end for det aristokratiske Holsten. L. var oprindelig ilde stemt mod de første danske Ordførere i Nordslesvig, fordi de syntes at foretrække Enevælden for Friheden. Men i selve Sprogspørgsmaalet havde han, der i sit Hjem havde Dansk til Familiesprog, altid holdt paa, at der af liberale Grunde skulde vises Nordslesvig Retfærdighed, og 1838 havde han stemt for Nis Lorenzens **Sprog**-forslag. Da der efter Christian VIII.s Sprogreskript 1840 paa tysk Side rejste sig en uventet fanatisk Modstand derimod, faldt mange af dem, der havde stemt for dansk Øvrighedssprog i Nordslesvig, under augustenburgsk Tryk fra; kun nogle af de nordslesvigske Bønder og L. holdt Stand.

Under Indtrykket af de konservatives Modstand besluttede L. helt at bryde med Slesvigholstenerne og at stræbe efter konstitutionel Frihed for Slesvig i Forbindelse med Kongeriget; han fraaadte derfor sit Hverv som Stændermand (Aug. 1840). Han deltog altsaa ikke i Samlingen 1840, hvor en Del af de nordslesvigske Bønder for første Gang stod, ikke som danskvenlige Slesvigholstenerne, men som danske Slesvigere; men gennem sine Breve til Nis Lorenzen ledede han deres vigtigste Skridt. Ved de nye Valg i Jan. 1841 valgtes han i Sønderborg og stod i Samlingen 1842 som Fører for det danske Mindretal, der kun talte fem paalidelige Mænd. I dette Aar fremsattes af Slesvigholstenerne, om end ikke i officiel Form, Ønsket om augustenburgsk Arvefølge og om Slesvigs Optagelse i Forbundet. L. bekæmpede alle slesvigholstenske Krav, indtil Stænderne vedtog **Gülichs** Forslag om Fjernelse af Mærket »Dansk Ejendom« fra Hertugdømmets Handelsskibe, efter at Forslagsstilleren havde endt med Ordene: »Bort med Trældommens Mærke«.

Da var det, at L. — under Paavirkning af Flor — talte Dansk i Stændersalen (11. Nov. 1842) og forlangte, at danske Taler skulde optages i Protokollen ved Siden af de tyske. I første Øjeblik var Flertallet fuldstændig overrasket og raadvildt. Det var tidligere

et Par Gange hændt, at et Medlem havde talt Dansk — saaledes Nis Lorenzen 1840 —, og Retten hertil var da indrømmet fra slesvigholstensk Side. Men nu, da ikke en ulærd Bonde, men en dannet Mand, der havde vist, at han fuldt ud magtede det tyske Sprog, aabenlyst vedkendte sig det ringeagtede Modersmaal, gik Strømmen over alle Bredder. Præsidenten, Falck, der først havde anerkendt L.s Ret til at tale Dansk, blev i Løbet af nogle Dage af de hidsigste Tyskere drevet til at forbyde L. Brugen af det danske Sprog i Stænderne og, da denne paa Dansk paakaldte **Kommissarius'** Værn, til at vise ham ud af Salen (16. Nov.). Dette ændredes dog til, at der indrømmedes L. Ret til at møde i Salen, mod at han lovede foreløbig ikke at tage Ordet, før Kongens Afgørelse indtraf. Ved Reskript af 2. Dec. 1842 og derefter følgende Brev til Kommissarius fastsatte Kongen, at »de dansktalende deputeredes naturlige **Rettigheder**« skulde agtes, og at Stænderne skulde udarbejde en Betænkning om, hvorledes der kunde sikres disse Deltagelse i Forhandlingerne og Optagelse af deres Foredrag i Protokollen i tysk Oversættelse.

Efterretningen om Forsamlingens Færd mod det danske Sprog vakte et overordentligt Røre i Nordslesvig og Kongeriget. Den foreløbige Sejr, L. havde vundet ved Reskriptet af 2. Dec, søgte han at fæstne og uddybe ved en Rejse til Kbh. (Dec. 1842—Jan. 1843), hvor Alliancen mellem ham og de danske Liberale besegledes. Folkebevægelsen fik sine vigtigste Udtryk i Mødet 18. Maj 1843 paa Skamlingsbanken, hvor Drewsen overrakte L. Drikkehornet med Indskriften: »**Han** vedblev at tale Dansk«, og i Opretelsen af Den slesvigske Forening 12. Juni. I hele denne nordslesvigske Agitation var L. Drivkraften. Men Kongens endelige Afgørelse af Spørgsmaalet om det danske Sprog i Stænderne ved »Patentet«, dateret 29. Marts 1844, blev en stor Skuffelse for L. og hans Venner i Kongeriget og i Nordslesvig. Det fastsatte, at kun de Stændermænd, som erklærede ikke at kunne tilstrækkelig godt Tysk, havde Lov til at tale Dansk. Herved var L. og mindst tre til af de fem danske Stændermænd tvungne til at tale Tysk. L. var ude af sig selv af Vrede herover, og alle erklærede ikke at ville møde i Stænderne, saa længe Patentet stod ved Magt. L.s Harme skyldtes ikke mindst, at han i Patentet saa et Tegn paa, at Kongen af konservative Grunde veg tilbage for et Brud med Slesvigholstenerne, og han kastede sig derfor ud i en voldsom radikal Kamp mod Regeringen (den slesvigske Forenings **Protokol**-ekstrakt 12. Juni 1844). Denne svarede med at lukke Foreningen og at sætte Bestyrelsen under Tiltale. Samtidig led L. personlig un-

der den økonomiske Krig, der paaførtes ham af Slesvigholstenerne i Haderslev, og som tvang ham til at opgive sin Købmandsforretning i Begyndelsen af 1845. Endelig blev han s. A. indviklet i et Slagsmaal med Slesvigholstenerne i et offentligt Lokale i Haderslev, der gjorde et pinligt Indtryk paa hans liberale Venner i Kbh. Ufortrøden var L. dog, da Regeringens Felttog mod den slesvigske Forening imens var standset, atter begyndt paa sin politiske Virksomhed, da den overanstrengte Mand døde efter nogle Dages Sygeleje. — Maleri af C. A. Jensen ca. 1842 (Fr.borg), udgivet i Litografi hos Em. Bærentzen 1842, i Kobberstik 1843 og i Træsnit 1843 af Bentworth. Kopi af Siegmufeldt i Familieej. Gipsbuste af Th. Stein 1890 (Fr.borg). Statue af Carl Mortensen 1929. — Navnet paa Mindestøtten paa Skamlingsbanken. Mindesmærke 1911 i Højeruplund paa Stevns.

L. Skau: Peter Hiort Lorenzen, 1865. J. Ottosen: Peter Hiort Lorenzens historiske Gærning, 1896. Sønderjydske Aarbøger, 1894 (af Fr. Barfod og Joh. Ottosen). P. Lauridsen: Da Sønderjylland vaagnede, III—VIII, 1916—22. Hans Jensen: De danske Stænderforsamlings Historie, I—II, 1931—34. Sønderjyllands Historie, IV, 1937, særlig S. 200 ff., 245 ff., 270 ff., 300, 318.

Knud Fabricius (Johan Ottosen).

Lorenzen, Vilhelm Birkedal, f. 1877, Arkitekturhistoriker, Skolemand. F. 27. Jan. 1877 i Gislev. Forældre: Personel Kapellan i Gislev, senere Sognepræst i Nørre Lyndelse Claus Nicolai L. (1835—1905, gift 1° 1865 med Joachimine Marie Knudsen, 1837—74) og Agathe Johanne Birkedal (1846—84). Gift 1° 1907 i Kbh. (b. v.) med Lily Peschcke Køedt, f. 24. Juni 1880 paa Frbg., D. af Grosserer A. Peschcke K. (s. d.) og Hustru. Ægteskabet opløst 1912. 2° 29. Aug. 1919 i Kbh. med Dora Henriette Elsass, f. 1. April 1890 i Frederikssund, D. af Købmand Meyer E. (1852—1935) og Rosalie Grün (f. 1865).

L. blev Student 1895 fra Odense, cand. mag. 1901 med Historie som Hovedfag, Dr. phil. 1921. Som Lærer har han undervist bl. a. paa Statens Lærerhøjskole (1912—27), fra 1909 paa Marinens Skoler, fra 1920 paa Metropolitanskolen (Lektor 1929) og fra 1933 paa Søofficersskolen. Desuden har han holdt Forelæsninger paa Kunstakademiet over Arkitekturens og Dekorationens Historie (1906—14). Som Pædagog har han fremhævet Mindesmærkernes Betydning for Historieundervisningen (Vor Ungdom, 1934), og som Agitator og Organisator, Foredragsholder og Forfatter har han gjort et stort Arbejde for at vække Interessen for Arkitekturen, dens Historie og dens sociale Betydning. Efter en længere Uden-

landsrejse (1904—05) gav et Ophold i Vejen Stationsby ham et sørgeligt Indtryk af det hæslige Byggeri paa Landet, og i »Dansk Tidsskrift« (1905) og andetsteds slog han da til Lyd for en bedre Byggeskik i Tilslutning til hjemlige Traditioner. Dette førte til, at han blev Formand for et af Landbrugsministeriet nedsat Udvalg, der udgav Tegninger til Husmandsboliger (1909). Sammen med Arkitekt P. Holsøe holdt han 1910 et Kursus i Skaarup for de tekniske Skolers Lærerstab, hvilket gav Stødet til en gennemgribende Omlægning af de tekniske Skolers Undervisning i Bygningsfagene og til de senere fortsatte Bygmesterkursus. Da Foreningen til gamle Bygningers Bevaring var stiftet 1907, blev L. dens Sekretær. Paa denne Post, som han stadig beklæder, gjorde han et Pionerarbejde for Bygningsfredningsloven, efter hvis Vedtagelse 1918 han er Medlem af det særlige Bygningssyn og har virket for, at Ejendomsskylden for fredede Bygninger er blevet nedsat. Ivrig Del tog L. i Dannelsen af den 1915 stiftede Landsforening Bedre Byggeskik, hvis Formand han var 1926—33, og tidligt indsaa han, at dens Virken i høj Grad var afhængig af forstandige Byggeplaner. Som Sekretær i et Forretningsudvalg udarbejdede han derfor »Bebyggelsesplaner for Landkommuner« (1918), der gav Stødet til den senere Byplanlov; han deltog i Kongresser og Udstillingsarbejde (Goteborg 1923) og udkastede Ideen til det 1921 stiftede Dansk Byplanlaboratorium, af hvis Bestyrelse han er Medlem, og til det af Købstadforeningen 1936 oprettede Foto-statistiske Arkiv for ældre haandtegnede Kort over danske Købstæder. L. var 1917—20 Redaktør af »Architekten«; desuden har han deltaget i Redaktionen af »Danske Herregaarde ved 1920«, »Danske Herregaardshaver« og »Nordisk Kultur«. Fra 1933 er han Medlem af Danske Selskab. — L.s litterære Produktion er meget omfattende. 1906 udsendte han sin første selvstændige Bog, om Vor Frue Kirke og Hospitalet i Aarhus, og siden har han fortsat sine Studier over vor middelalderlige Arkitektur i det store, bredt anlagte Værk om de danske Klostres Bygningshistorie, begyndt 1912. Bind for Bind gennemgaas de enkelte Ordeners Klostre, saaledes at nu kun Cistercienserordenens staar tilbage. Til Mogens Clemmensens Værk om Kalundborg Kirke har han skrevet en Indledning. Mere populært anlagte er »Roskilde Domkirke« (1924) og »Vor Frue Kirke. Københavns Domkirke« (1927). Renæssancetiden har han behandlet i »Rantzauske Borge« (1912), »Det danske Hus« (I, 1920, skrevet til Brug for de tekniske Skoler) og i sin Doktordisputats »Studier i dansk Herregaardsarkitektur i 16. og 17. Aarh.« (1921); talrige andre Oplysninger om Herregaardsbygninger har han med-

delt i »Danske Herregaarde ved 1920«. Rosenholm har han studeret to Gange, først i Palle **Rosenkrantz'** Værk (1924), siden i »Rosenholms Bygmestre« (1937). Som Sekretær i Gamle Bygningers Bevaring har han forfattet saa godt som alle Foreningens Publikationer, skildret Helsingørs og Næstveds borgerlige Bygningskunst og især behandlet Baroktidens Arkitektur: »Christianshavn« (1914), »Landgaarde og Lyststeder« (1916 og 20), »Københavnske Palæer« (1922 og 26), »Dansk Herregaardsarkitektur fra Baroktiden« (1928 og 35), »Lambert v. Haven« (1936). I denne Sammenhæng kan ogsaa nævnes »Reformert Kirke« (1912) og »Gamle københavnske Huse« (1927). Historiske Arbejder i Tilknytning til L.s Byplaninteresser er »Haandtegnede Kort over København 1600—60« (1930), »København som Arkitekturby« (1932) og »Christian IV.s Byanlæg« (1937). Mere periferisk i hans Produktion staar »Maleren Hilker« (1908) og »Dansk Arkitektur gennem 20 Aar« (med K. Varming 1912). — Som Forfatter arbejder L. ivrigt og hurtigt. Ikke altid lykkes det ham at føre Detailanalysen til Bunds, men før nogen anden dansk Arkitekturhistoriker har han vist, at den hjemlige Gotik og Barok er et Studium værd, og hans Byplanstudier bryder nye Baner. Mere Historiker end Æstetiker ser han helst Arkitekturen paa Baggrund af en Tidsalders kulturelle og sociale Forhold. Fra det enkelte Bygningværk stræber han frem mod Sammenhæng og Oversigt, og han behandler altid Problemerne populært og almenfatteligt. Ogsaa ved sin Fremstillingsform har L. utvivlsomt bidraget til at vække og styrke Sansen for Bygningskunsten. — R. 1933. *ChrAxel*Jensen.

Lorichs, Melchior, se Lorck.

Lornsen, Uwe Jens, 1793—1838, politisk Skribent. F. 18. Nov. 1793 paa **Keitum**, Sild, d. 13. Febr. 1838 ved Pressy ved Genevesøen, begr. i Geneve. Forældre: Skibskaptajn, Raadmand **Jürgen** Jens Lorensen (1759—1843) og Christine (Kressen) Peters (1759—1815). Ugift.

Som 15 Aars Dreng var L. 1809 med til at afslaa nogle engelske Krigsskibes Landgangsforsøg paa Sild. Han skulde have været Sømand, men da der ingen Udsigt var til Fred, sendte Faderen ham 1811 til Tønder Seminarium, hvorfra han 1813 kom til Slesvig Latinskole. 1816 blev han indskrevet som Student ved Kiels Universitet for at studere Jura og gik derfra 1818 til Jena, hvor han var et ivrigt Medlem af det jenensiske Burschenschaft. Dog foreligger der intet Bevis for, at L. skulde have staaet Republikaneren

Docent Karl Folien nær, som stiftede de »sorte«s Forbund med de mest yderliggaaende, radikale Anskuelse om Revolution og politisk Snigmord. Han sluttede sig derimod til den moderate Fløj og satte sit **Maal** i »at hævde og opretholde de saa længe despotisk undertrykte Menneskerettigheder og den fædrelandske Sans«, saaledes at hans »snævrere Fædreland«, Slesvig-Holsten, skulde tage Del i denne tyske Udvikling. I religiøs Henseende var han samtidig naaet til et rent negativt Standpunkt. Efter et Aars Ophold i Hjemmet tog han 1820 juridisk Eksamen ved Kiels Universitet, fik kort efter Advokatbestalling og drømte en Tid om at deltage i den græske Frihedskrig, men indtraadte i Efteraaret 1822 som Volontær i det slesvig-holsten-lauenburgske Kancelli. L., som fra Studentertiden skrev sig Lornsen, medens han vedblev at skrive Faderens Navn Lorensen, udnævntes 1823 til Kancellist i 2. og 3. Departements Sekretariatskontor, 1826 til Chef for 1. og 4. Sekretariatskontor, 1830 til Kancelliraad. Som Kancelliembedsmand viste L. stor Energi, Klarhed og Selvstændighed, men han fyldtes ogsaa med skarp Kritik over den Initiativløshed, som prægede Kollegiestyret, og som navnlig fremtraadte i de slette Finansforhold. Paa Møder med sine yngre Embedskollegaer Svenn Hans Jensen, C.Ph. Francke o. fl. (i Skovlyst ved Ordrup) drøftede han derfor til den lyse Morgen Planer om en Decentralisation af Styrelsen ved Forlæggelsen af hele den tyske Del af Centraladministrationen til Kiel, vistnok ogsaa Indførelsen af en fri Forfatning for Hertugdømmerne. Om noget Brud med Kongen eller Adskillelse fra Kongeriget var der dog ikke Tale. Samtidig følte L. sig dog saa angrebet af en Sygdom, der var arvelig i hans Slægt, at han, da gentagne Kure ved tyske Badesteder ikke hjalp herpaa, i sin Fortvivlelse besluttede at forlade Kancelliet og søge Embede. 10. Okt. 1830 udnævntes han til Landfoged paa sin Fødeø Sild.

Imens var Julirevolutionen udbrudt i Paris, og dens Virkninger viste sig rundt om i de tyske Stater. Under Indtrykket heraf søgte Preussen og Hannover paa Forbundsdagen i Frankfurt at bevæge Danmark til at opfylde det gamle Løfte fra 1815 om en stændersk Forfatning for Holsten. Dette Pres kunde Frederik VI. ikke sidde overhørig. Det var saaledes paa en vis Maade en overflødig Agitation, som L. begyndte for at naa dette Maal. Faa Dage efter sin Udnævnelse til Landfoged var han rejst til Kiel, hvor han straks vakte en ivrig Bevægelse for at fremkalde Petitioner om Virkeliggørelse af den frie Forfatning. Efter Aftale med sine Venner foretog han først en Agitationsrejse gennem Slesvig for at vække

Interesse for sine Planer, men naaede ikke længer end til Flensborg, hvor han stødte paa saa stærk Modstand hos Købmandsstanden, at han modløs vendte tilbage til Kiel. 1. Nov. holdtes her et med hans Meningsfæller aftalt Møde, hvortil der indfandt sig 30—40 Holstenere, ingen Slesvigere, og paa hvilket han oplæste sin 12 Sider store Pjece »Ueber das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein«. Den gik ud paa Sammenkaldelse af en provisorisk Forsamling til at behandle et Forfatningsudkast for Hertugdømmerne Slesvig og Holsten med norsk Tokammersystem og Skattebevillingsret, Landskollegiernes Forlæggelse fra Kbh. til Hertugdømmerne, Administrationens Adskillelse fra Retsplejen, Oprettelse af en fælles øverste Domstol for begge Hertugdømmerne, Indsættelse af to Regeringskollegier, et for Holsten i Kiel, et for Slesvig i Slesvig, med et Statsraad i Kiel. Disse Forslag blev ivrigt drøftet paa Mødet, som endte med, at man enedes om at lade Skriftet trykke og samle Underskrifter paa Petitioner om en fri Forfatning. Politimesteren i Kiel lod sig overtale til at tillade Trykningen, men det lykkedes dog kun at faa nogle faa Hundrede Eksemplarer udspredd, inden Pjecen, der var trykt i henved 10000 Eksemplarer, blev beslaglagt. L. var for øvrigt dristig nok til at sende den til selve Kancellipræsidenten, Grev Otto Moltke.

I de københavnske Regeringskredse, hvor man paa Grund af Misvækst i Forvejen var meget ængstelig for Uroligheder i Hertugdømmerne, vakte L.s Handling stor Ængstelse, men det var i Virkeligheden kun ringe Tilslutning, som hans Agitation opnaaede, og det konservative Ridderskab tog bestemt Afstand fra hans liberale Bevægelse. Der blev dog samtidig (16. Nov.) for at berolige Stemningen af Regeringen udstedt en Proklamation (med ubestemte Løfter) og givet Ordre til L.s Fængsling. Efter Mødet i Kiel var L. atter paa Agitationsrejse i Nordslesvig og drog herfra over til Sild, hvor han d. 23. blev arresteret af Herredsfogeden, efter at han, i Tide advaret af Professor Hegewisch i Kiel, havde brændt sin private Korrespondance. Han blev hensat paa Hovedvagten i Rendsborg og 31. Maj 1831 dømt af Overkriminalretten paa Gottorp — for at have sveget de ham som Embedsmand paahvilende Pligter og for ved sit Forhold at have udsat den offentlige Rolighed for Fare — til at have sit Embede forbrudt og til et Aars Fæstningsarrest af første Grad. Tre Dage efter blev han bragt til Fæstningen Frederiksort, men det sidste halve Aar sad han atter paa Rendsborg Fæstning.

I sin Fangetid syslede L. bestandig med politisk Arbejde og gik mere og mere op i Tanken om et tysk-preussisk Kejserrige, hvoraf

Slesvig-Holsten skulde udgøre et Led; til Gengæld kunde han tænke sig at afstaa den nordligste Strimmel af Sønderjylland til Danmark. I sin Ængstelse for en ejderdansk Bevægelse var han villig til at nærme sig Ridderskabet, og for at vinde de Konservative gav han sig ind paa historiske Undersøgelser, der skulde give ham Beviser for Berettigelsen af de fremsatte Krav. Samtidig henfaldt han mere og mere til sygelig Melankoli, og da han var kommet tilbage til Sild, brød hans Sygdom atter saa stærkt frem, at han Okt. 1833 i sin Fortvivlelse over ikke at kunne finde Helbredelse rejste til Brasilien. I sin Udlændighed arbejdede han stadig paa et større politisk Skrift og fulgte med Interesse Udviklingen der hjemme, men da han i Sommeren 1836 modtog Underretning om, at hans eneste Søster var blevet sindssyg, drev Længselen ham hjemad. I April 1837 forlod han Brasilien og kom i Sept. til Geneve, meget syg og i den mørkeste Sindsstemning. Da søgte han atter til de Kræfter, som han i Ungdomsaarene havde brudt med, og uden at slutte sig til Kristendommen kastede han sig fuldstændigt i Guds Arme. Men Budskabet om Søsterens Død knækkede hans sidste Livsmod. 13. Febr. 1838 fandtes hans Lig ved Genfersøens Bred. Alt talte for, at han havde taget sig af Dage.

Nogle Maaneder forinden havde han sendt Georg Beseler sit Manuskript, som denne 1841 udgav i Jena under Titlen: »Die Unionsverfassung Danemarks u. Schleswig-Holsteins, eine geschichtlich staatsrechtliche u. politische Erörterung«. Det er en løst sammenhængende Bog og navnlig for de historiske Afsnits Vedkommende uden videnskabelig Værdi, men dens utilgængelige Form hindrede ikke, at den opnaaede kanonisk Anseelse i Hertugdømmerne, da disse nogle Aar senere havde samlet sig om den augustenburgske Tronkandidatur.

L.s Betydning ligger ikke i selvstændig politisk Tænkning, men i den klare Form, han gav de Ønsker, der laa paa alle Liberales Læber, hvorved han blev Talsmand for den fremvoksende Trediestand i Slesvig og Holsten. Derfor er han med Rette betegnet som den nyere Slesvigholstenismes Fader. Han var høj af Vækst og imponerende af Fremtræden, om end hans stærke Selvfølelse kunde give sig stødende og voldsomme Udtryk; han var elsket af sine nærmeste og af sine Venner, og med Grund, da hans Stræben bar et uselvisk Præg. Det er derfor intet Under, at han efter sin Død blev Genstand for en hel Kultus af sine Meningsfæller. — Der er rejst Monumenter for ham flere Steder i Holsten og Slesvig, bl. a. i Keitum paa Sild og paa Paradeplatz i Rendsborg. Han er portrætteret paa Hertug Frederik-Monumentet i Düsternbrook.

— Maleri fra Rio Janeiro i **Keitum-Museet**, Sild. Tegning af **C. P. Hansen sst.**, reproduceret bl. a. i Litografi fra **Spechter & Co.** i Hamburg. Stengravure og Blyantstegning i Landeshalle i Kiel. Gipsbuste af **W. Egeberg** og **W. Dosse** fra **Neumünster sst.** og af **H. Møller** fra **Dresden sst.**

U. L. N.: Notizen zu einer Lebensbeschreibung des Kanzleiraths **Uwe Jens Lornsen**, 1838. **K. Jansen**: **Uwe Jens Lornsen**, 1872. *Zeitschr. für Schlesw.-Holst.-Lauenb. Gesch.*, 1873, 1874, 1879, 1891, 1892, 1894, 1897, 1900, 1906, 1930, 1931. **A. F. U. L. Thomsen**: *Lewer duad üs Slaw!*, 1893. **Uwe Jens Lornsens** Briefe an seinen Vater, herausg. von **W. Jessen** und **G. E. Hoffmann**, 1930. **Uwe Jens Lornsens** Briefe an **Fr. H. Hegewisch**, herausg. von **V. Pauls**, 1925. **K. Alnor** i *Der Schleswig-Holsteiner*, 1930, S. 145—49. **H. Hagenah** i *Die Heimat*, XL, 1930. **Th. Graae**: **Uwe Jens Lornsen**, 1891. *Tilskueeren*, VI, 1889. **G. Worsøe Schmidt** i *Festskrift til H. P. Hanssen*, 1932, S. 48—93. *Sønderjyllands Historie*, IV, 1937. **Knud Fabricius**.

Lose, Theodor, 1793—1878, Grosserer. F. 24. Okt. 1793 i Bergen, d. 25. Juni 1878 i Kbh. (Frue), begr. sst. (**Ass.**). Forældre: Toldforvalter i Bergen, senere Toldkasserer i Svendborg **Diderich L.** (ca. 1749—1813) og **Regitze Dorothea Frideriche Bang** (1774—1857). Ugift.

Faderen rejste til Kristianssand, da Sønnen var fem Aar gammel, og senere til Svendborg; L. fik Privatundervisning i Forældrenes Hus indtil sit fjortende Aar, hvorefter han 1807—12 var Discipel paa Faaborg Apotek og blev her til 1817, da han fik Plads paa **Frederiks Hospitals Apotek** i Kbh. 1818 blev han Kandidat og fungerede stadig sst. indtil 1832, da han forgæves søgte Stillingen som Hospitalsapoteker efter den daværende Apoteker **Møllers Død**. Han tog derfor Plads paa **Kgl. Hof Apotek** i Kbh., til han 1833 sammen med Grosserer **C. H. Schlich** købte en Materialhandel, der 1808 var anlagt af **E. G. Lotze**. Forretningen flyttedes 1846 til Kronprinsessegade under Firmanavnet **Th. Lose & Co.** og bestod særlig af en Importforretning for Medicinalvarer og en Materialhandel, der snart kom til at nyde stor Anseelse. — L. var Medlem af Bestyrelsen for Det pharmaceutiske Understøttelsesselskab og sad 1848 i et Udvalg, der skulde revidere Den pharmaceutiske Fornings Love. I Aarenes Løb havde han forskellige Kompagnoner, og efter at den sidste var indtraadt i Firmaet 1877, trak L. sig noget i Baggrunden i den store Virksomhed. Han var en dygtig og tjenstvillig Mand, der udfoldede stor Godgørenhed; et mindre Legat oprettede han 1877.

Ny Pharmaceutisk Tidende, 1878, S. 209 f.

Poul Hauberg.

Lottrup, Dorthe, se **Hansdatter**.

Lotze, Ernst Gustav, 1825—93, Apoteker. F. 14. Dec. 1825 i Kbh. (Petri), d. 17. Dec. 1893 i Odense, begr. sst. Forældre: Farmaceut og Materialist Ernst Gerhard L. (1768—1849, gift 1° med Caroline Henriette Rosalie **Kleinstüber**, ca. 1778—1821) og Charlotte Christine Kleinstiiber (1787—1873). Gift 12. Sept. 1855 i Kbh. (Holmens) med Christiane Charlotte Boeck, f. 12. Sept. 1832 i Serampur, d. 25. Sept. 1908 i Odense, D. af konst. Guvernør, Regeringsraad i Serampur Johan Christian B. (1795—1836) og Sophie Christine Schou (1810—81).

L. fik først Privatundervisning og kom senere i Borgerdydskolen paa Christianshavn, var Discipel paa Vajsenhus Apoteket i Kbh. 1841—46, blev Kandidat 1847 og var de følgende fire Aar Assistent paa Polyteknisk Læreanstalt og samtidig Manuduktør i Kemi. Efter en Udenlandsrejse 1852 havde han kort Tid Plads paa Kong Salomons Apotek i Kbh., indtil han 1853 overtog det af ham købte Løveapotek i Odense, som han lod ombygge og efterhaanden udvidede ved Køb af Naboejendomme for at skaffe Plads til sin 1860 paabegyndte en-gros Virksomhed med Medicinalvarer. Lidt uden for Odense ejede L. en Del Arealer, hvor han dyrkede Lægeplanter, der tillige med hans Medicinalvarer opnaaede Diplomer og Medailler paa mange Udstillinger; ogsaa i Apotekets meget smukke Have og vidtstrakte Væksthuse dyrkedes sjældne udenlandske Medicinal- og Krydderi-Planter. — L. varetog adskillige Tillidshverv inden for sin Stand; 1848—50 og 1851—52 sad han i Bestyrelsen for Den pharmaceutiske Forening, var Kasserer i Det pharmaceutiske Understøttelsesselskab fra 1854, Bestyrelsesmedlem i Danmarks Apotekerforening fra 1867 og dens Formand fra 1872, s. A. var han Medstifter af og Bestyrelsesmedlem i Fonden til det pharmaceutiske Studiums Fremme. 1859—86 var han Eksaminator for Fyns Stift ved farmaceutisk Medhjælpereksamen. Endvidere var han Medlem af Odense Byraad fra 1864 og gjorde her et stort Arbejde for Kanal- og Havnevæsenet samt for Fattigvæsenet; han var Medlem af mange Bestyrelser, bl. a. for Fyns Diskontokasse, Sydfynske Jernbaner og Odense Telefonselskab. I mange Aar var han Formand for Højrevælgerforeningen, og endelig havde Stiftsmuseet i Odense hans særlige Interesse. — L. var en kundskabsrig og myndig Mand, der med stor Dygtighed ledede sit Apotek og den udstrakte Virksomhed. Han skrev flere Artikler i Tidsskrifter og Dagspresse og optraadte ofte som Foredragsholder, hvorved han efterhaanden blev Medlem og Æresmedlem af mange udenlandske pharmaceutiske Foreninger. — Etatsraad 1884. — R. 1865. DM. 1876. — Malerier af F. Vermehren 1902 og af A. Behrend

1891 og 1894. Buste af Axel Hansen 1885 i Odense Museum. Portrætmedaillon af samme paa Graven 1896. Træsnit 1874.

III. Tid. 31. Dec. 1893. Archiv for **Pharmaci** og **Chemi**, 1894, S. 25 ff. E. Dam: Odense Løveapotheks Historie, 1903, S. 117—51. A. Schæffer: De danske Apotekers Historie, I, 1923, S. 53 ff. Odense Bys Historie, 1926 (se Registeret).

Poul Hauberg.

Louise, 1667—1721, Dronning. F. 28. Aug. 1667 i **Güstrow**, d. 15. Marts 1721 i **Kbh.**, begr. i Roskilde Domkirke. Forældre: Hertug Gustav Adolf af **Mecklenburg-Güstrow** (1633—95) og Magdalena Sibylla af Gottorp (1631—1719). Gift 5. Dec. 1695 paa **Kbh.s** Slot med senere Kong Frederik IV. (s. d.).

Frederik IV.s første Ægteskab var ikke i den Grad som tidligere antaget et Inklinationsparti. Det danske Hof begrænsede hans Valg til en Række tyske lutheranske Prinsesser og lod Chr. S. v. Plessen, før Prinsen tiltraadte sin Bejlerfærd for at udsøge en af disse, sondere Forholdene i **Giistrow**. Da Frederik havde set paa de fire ugifte Prinsesser her, vilde han gerne kaste et Blik ogsaa paa andre i Rækken, men Pres hjemmefra og fra hans Faster Kurfyrstinde Anna Sophie af Sachsen førte ham tilbage til **Giistrow**, hvor han til Slut friede til L. i Haab om, at hun ikke vilde volde ham »molestie«, hvis han skulde begaa et lille ægteskabeligt Fejltrin. I de første Aar synes Ægteskabet med den fire Aar ældre Kvinde at have formet sig nogenlunde. Hun elskede Manden lidenskabeligt og fødte ham 1697—1706 fem Børn, hvoraf dog kun to, den senere Christian VI. og Prinsesse Charlotte Amalie, naaede voksen Alder. Men det varede ikke længe, før Frederik bukkede under for sin indgroede Faible for ganske unge Piger. Haardt var det for L. at se sin elskede Gemal her følge andre Enevoldskongers Eksempel; særlig sviende blev Torten, da han lod sig vie til venstre Haand, først (1703) til Elisabeth Helene Vieregg, senere (1712) til Anna Sophie Reventlow. L. figurerede ved officielle Lejligheder — som ved Tsarparrets Besøg 1716 — som Landets Dronning, men levede ellers helt i Skygge. Hendes Skinsyge, der vistnok kunde give sig heftige Udslag, bidrog yderligere til at fjerne Kongen fra hende. Med Aarene blev hendes store Øjne, der paa Grund af Pandens Højde sad omtrent midt i det lille Ansigt, mere og mere forgræmmede. Sin Trøst søgte hun i den stærkt pietistisk farvede Religiositet, hvormed allerede Barndomshjemmet havde præget hende. Af de 385 Bind — alle tyske — i hendes Bogsamling (nu i Det kgl. Bibliotek) handler de 379 om religiøse Emner. En Støtte fandt hun ogsaa i Sønnen Christian, der sluttede sig helt

til hende, og i hvis **tungt-religiøse** Sindsretning baade den sjælelige Arv fra Moderen og hendes Livsskæbne har en overvejende Andel. Naar Ligtalerne over Frederik IV. priser hende som en Helgen, og Hojer anslaaer de samme Toner, er det Sønnens Følelser, der finder Udtryk: baade Ømheden for Moderen og Naget til Faderen og til Anna Sophie, der kun tre Uger efter L.s Død indtog hendes Dronningeværdighed. Folkeyndet blev hun ikke; dertil var hun for ensomt levende og for lidt af en **Personlighed**. — Som **Livgeding** fik L. Hørsholm (med Sognene **Karlebo**, **Blovstrød** og **Birkerød**), hvortil 1703 føjedes Rungsted og 1707 Ebberødgaard; 1704 lod hun efter Forslag af E. U. Dose anlægge Donse Krudtmølle. Hun boede undertiden paa Rungstedgaard, hvorfor Johs. Ewald i sit Digt »Rungsteds Lyksaligheder« mindes hendes »kærlige Kummer«. — Maleri paa Gripsholm (D. v. **Krafft**) og paa Fr.borg (Jacob d'Agar), sidstnævnte stukket 1700 af J. Friedlein i Hamburg. Andre Malerier sst. og paa Rosenborg (bl. a. af J. S. du **Wahl**), paa Gaunø og Vemmetofte. Portrætteret paa B. Grodtschillings Salvingsbillede (Rosenborg) og paa Frederik IV.s Familiestykke (forhen **Charlottenlund**). Miniaturer paa Rosenborg og Fr.borg. Marmorbuste af Just Wiedewelt (Rosenborg), Relief af D. Gercken ca. 1740 paa Sarkofagen i Roskilde Domkirke. Medailler fra Brylluppet 1695 (Meybusch), til Fødselsdagen 1699 og Salvingen 1700 (af samme). Andre Medailler 1698, ca. 1704 af Wineke, 1706 af Peter Berg (»Svangerskabsmedaillen«) og 1708 og 1722 (Begravelsesmedaillen) af samme. Desuden sloges Dukater og Medailletter med hendes Billede. Stik af P. Schenk i Amsterdam. **Sortkunst-**blad af Johs. Chr. Hafner i Augsburg.

A. Hojer: **König Friederich des 4ten gloriwürdigstes Leben**, I—II, 1829. N. D. Riegels: Udkast til **FjerdeFriderichs Historie** efter Høier, I—II, 1795—99. J. **Møller** i Det skandinaviske Literaturselskabs Skrifter, XXIII, 1832, S. 3—196. E. Holm: Danmark-Norges Historie 1720—1814, I, 1891. E. Jørgensen og J. Skovgaard: Danske Dronninger. 1910, S. 189—94. F. Weilbach i Hist. Tidsskr., 10. Rk., III, 1935, S. 256—66.

C. O. **Bøggild Andersen**.

Louise, 1724—51, Dronning. F. 18. Dec. 1724 paa Leicester House, d. 19. Dec. 1751 paa Christiansborg, begr. i Roskilde Domkirke. Forældre: senere Kong Georg II. af England (1683—1760) og Caroline Vilhelmine af **Brandenburg-Ansbach** (1683—1737). Gift 11. Dec. 1743 paa Christiansborg (Slotsk.) med senere Kong Frederik V. (s. d.).

Ægteskabet mellem den engelske Kongedatter L. og Kronprins Frederik, den senere Kong Frederik V., var udelukkende dikteret

af politiske Hensyn. Under de vanskelige diplomatiske Forhandlinger, der havde til Formaal at skaffe den danske Tronfølger Anerkendelse ogsaa som svensk Tronfølger, mente Regeringen, at et ægteskabeligt Forbund mellem det engelske og det danske Kongehus vilde hidføre en mere aktiv Optræden fra Englands Side til Fordel for Danmark. Da Kronprinsen efter at have haft Lejlighed til at se et Billede af den udkaarne gav sit Samtykke, indledte man i Begyndelsen af 1743 de nærmere Forhandlinger, der i Løbet af et Par Maaneder kronedes med Held. Den unge Prinsesse kom til Hannover, hvor en Art Formæling fandt Sted 10. Nov., idet hendes Broder, Hertugen af Cumberland, repræsenterede Brudgommen. Derefter fortsatte Bruden til Altona, hvor det unge Par mødtes for første Gang, og 11. Dec. 1743 holdt de deres straalende Indtog i Kbh. og blev s. D. viet paa Christiansborg Slot. De nygifte opslog deres Residens paa Charlottenborg, som hurtigt kom til at danne Rammen om et smukt og livligt Hof, der kraftigt adskilte sig fra den stive og tunge Etikette, der herskede paa Christiansborg Slot. L. var en livsglad, ung Kvinde, nærmest lille og ikke særlig smuk, men i Besiddelse af betydelige selskabelige Talenter, en stor Ynder af Dansens Glæder og vindende i al sin fine og skære Kvindelighed. Det gjorde et udmærket Indtryk, at hun straks gav sig til at lære Dansk, og hun fik en fortrinlig Lærer i Erik Pontoppidan. Faa er de fremmede Prinsesser, der i Løbet af saa kort Tid har formaaet at vinde en hel Nations Hengivenhed. Selv til Svigerfaderen kom der hurtigt det bedste Forhold. Han roste hendes blide og føjelige Sind og haabede, at hun vilde være i Stand til at holde den karaktersvage Tronfølger borte fra hans Omgivelsers mindre heldige Paavirkning. Dernæst glædede hun ham ved allerede 1745 at skaffe Riget en mandlig Tronfølger. Den lille Prins døbttes med Navnet Christian.

1746 traadte L. frem for hele Nationen som Landets regerende Dronning. Hvad hun og hendes Mand havde paabegyndt i det smaa paa Charlottenborg, førte de videre paa Kongeborgen. Christiansborgs Sale aabnedes for langt større Kredse end tidligere, der kom atter Fest og Glans over Hoffet, og det ene store og muntre Selskab fulgte efter det andet. I begejstrede Vendinger har Holberg i en af sine Epistler skildret det Omslag, som Tronskiftet medførte, og han er fuld af Beundring for den Ligeformhed og Letthed, hvormed Majestæterne tiltalte deres Omgivelser. Det glædede ham endvidere, at den danske Skueplads rejste sig til nyt Liv. I Forening bar det unge Kongepar den nye Tid til Verden, og deres Popularitet overalt i Riget var stærkt stigende under de

Rejser, de foretog til Rigets fjerneste Provinser. Tilsyneladende tegnede alt paa den bedste Maade, men i Virkeligheden var Ægteskabet mellem de to livsglade Kongebørn alt andet end lykkeligt. L. formaaede ikke varigt at fængsle Kongen. Hans Tilbøjelighed til Drik og hans Svaghed over for Kvinder tog til med Aarene, og selv om han til Tider kunde føle sig virkelig henrevet af sin unge Dronnings Kvindelighed, varede denne Stemning kun et Øjeblik. L. trak sig derfor noget tilbage fra ham og helligede sig først og sidst sine Børns Opdragelse. Den lille Tronfølger Christian døde allerede i Toaarsalderen, men hendes fire andre Børn, herunder den senere Christian VII, opnaaede alle den voksne Alder. Paa de politiske Forholds Udvikling havde hun ringe Indflydelse. Kun ved een Lejlighed greb hun aktivt ind, da Moderkærligheden bød hende at optræde. Paa Bernstorffs Forslag havde man indledet Ægteskabsforhandlinger mellem Prinsesse Sophie Magdalene og den senere Gustaf III. L. ønskede at bortgifte sin Datter til en engelsk Prins og arbejdede med megen Iver for at hindre, at hun blev indgiftet i en Familie, der stod saa skarpt over for det danske Kongehus. Hun kunde dog ikke trænge igennem med sin Protest. Da hun i Slutningen af 1751 ventede sit sjette Barn, blev hun pludselig angrebet af en meget alvorlig Underlivssygdom, der lagde baade hende og Barn i Graven. Stor var Bestyrtelsen inden for Hoffet og i Residensstaden, og der var Landesorg, da den kun 27-aarige Dronning førtes til sit sidste Hvilested. — Malerier af Joh. Horner (Fr.borg, bl. a. fra 1746), af P. Wichmann (sst., bl. a. 1754) og af C. G. Pilo (Billeder som Kronprinsesse (Kopi af P. Als 1752 i Baireuth), som ung Dronning (Fr.borg, 1747 Glorup, Kunstmuseet), Repræsentationsbilleder (Amalienborg, Rosenborg, Kassel, Eutin, Valdemars Slot). Miniaturer paa Fr.borg og Rosenborg. Sortkunstblad som Barn af Bockman efter Maleri af Worsdale og af J. Simon, som ung af J. Faber efter A. Ponds Maleri og af J. Simon efter E. Seemanns Maleri. Stik af Aliamet (1757) efter et ændret engelsk Billede af Pond, af Tyroff og af Sysang som Kronprinsesse. Stik af J. M. Preisler 1747 efter C. G. Pilo, af J. Haas 1748, af J. M. Bernigeroth 1751. Sarkofag med Portrætrelief af C. F. Stanley i Roskilde. Portrætteret paa Gruppeblade af Georg II.s Familie fra E. Bakewell.

E. Holm: Danmark-Norges Historie, II, 1894; III, 1—2, 1897—98. Aage Friis: Bernstorfferne og Danmark, I—II, 1903—19. Samme: Bernstorffske Papirer, I—III, 1904—13. Hist. Tidsskr., 3. Rk., IV, 1865—66. Museum, 1890, S. 491 ff. A. Thorsøe: Frederik V.s Ungdom og Thronbestigelse, 1868. L. Bobé: Interiører fra Frederik V.s Hof, 1909.

11 11 ~
Harald Jørgensen.

Louise (L. Vilhelmine Frederikke Caroline Augusta Julie), 1817—98, Dronning. F. 7. Sept. 1817 i Kassel, d. 29. Sept. 1898 paa Bernstorff, begr. i Roskilde Domkirke. Forældre: Landgreve Vilhelm af Hessen-Kassel (s. d.) og Charlotte af Danmark (s. d.). Gift 26. Maj 1842 paa Amalienborg med senere Kong Christian IX. (s. d.).

Da L. var tre Aar gammel, kom hun med sine Forældre til Kbh. og voksede op her, fra Barndommen af dansk af Sprog og Sympati. Hun fik en alsidig Uddannelse og havde forskellige kunstneriske Anlæg, blandt hendes Lærere var Malerne H. Buntzen, Rørbye, Marstrand, N. Simonsen og J. L. Jensen samt Komponisten Kuhlau. Efter sit Bryllup tog hun med sin Ægtefælle Bolig i Det gule Palæ og levede her et lykkeligt Familieliv. Gennem sin Moder, der var Søster til Christian VIII., var hun mellem de til Danmarks Trone arveberettigede, og Resultatet af de langvarige Forhandlinger om Arvefølgen (jfr. V., S. 148 f.) blev, at L.s Søsken overdrog hende deres Ret til Tronen, hvorefter hun 1851 overdrog sin Ret til sin Ægtefælle, der ved Londontraktaten 1852 og Tronfølgeoven 1853 erkendtes for Tronarving. L. gjorde sig saa lidt som Prins Christian stærkt gældende i Politik; sin Uvillie mod Grevinde Danner lagde hun ikke Skjul paa, og Frederik VII. var hende derfor ikke venligsindet. Da Christian IX. besteg Tronen Nov. 1863, delte L. i høj Grad hans Upopularitet i Kbh., men over for Urolighederne i Anledning af Novembergrundloven og Dannevirkes Rømning viste hun stor Koldblodighed. Efterhaanden blev hun ligesom Kongen meget afholdt af Folket. Hun var stærkt interesseret i velgørende Foretagender; saaledes skylder Diakonissestiftelsen, Dronning Louises Børnehospital, Vallø Kloster og adskillige Asyler hende meget. Hun gav sine Børn en fortrinlig Opdragelse, og de gode Partier, Døtrene gjorde, kastede Glans over Hoffet og Danmark. Hun var ikke i videre Forstand politisk indsigtfuld og søgte, i Modsætning til, hvad man ofte har antaget, ikke at gøre sig stærkt gældende i den indre eller ydre Politik, hvad Kong Christian heller ikke ønskede. Dog havde hun væsentlig Del i Skabelsen af sine Børns Ægteskaber, ogsaa i det Cumberland'ske Giftermaal 1878, men klog og fuldkommen paa det rene med Danmarks vanskelige Stilling paa-lagde hun ligesom Kong Christian sine Børn forsigtigt at tage Hensyn til Danmarks Interesser. Hun lærte lige saa lidt som sin Mand at tilgive Bismarck, men mange af hendes nærmeste Forbindelser blandt Slægt og Venner var tyske, og hun bevarede

Sympatien for dem. De Rygter, der i Samtiden dukkede op om et politisk Intrigespil med hende og Fredensborg-Familiemøderne som Midtpunkt og med Tysklands Indkredsning som Formaal, er i alt Fald ganske ubeviste. Hendes politiske Ønske, ogsaa dikteret af Hensynet til Danmarks Sikkerhed, var utvivlsomt Balance i Europa. Ved en af de meget faa Lejligheder, hvor hun søgte at gøre Indflydelse gældende i Stormagtspolitik, erklærede hun 1889 over for den franske Gesandt, at hun ved sine Børns Ægteskaber stedse havde søgt at nærme de forskellige Dynastier til hinanden for at undgaa Krige. Hendes kloge Menneskelighed gav hende stor Autoritet og Prædikatet »Europas Svigermoder og Bedstemoder«. — Storkommandør 1883. R.E. 1892. — Malerier af Elisabeth Jerichau-Baumann 1881 (Rosenborg) og af Aug. Schiøtt 1855 (sst.), af N. P. Holbech. Maleri 1883 af L. Tuxen (s. m. Chr. IX.) (Fr.borg), af samme 1903 (sst.), af O. Bache 1900 (Vallø). Portrætteret paa E. Lehmanns Gruppebillede af den kgl. Loge i Teatret 1852 (Rosenborg) og paa L. Tuxens Maleri af den kgl. Familie paa Fredensborg 1883 (Christiansborg) og dens Besøg paa Carlsberg 1893 (Carlsberg Museum) samt paa Fr. Henningsens Tegning fra Regeringsjubilæet 1888. Marmorbuste af V. Bissen (Fr.borg) efter Model af H. V. Bissen og af Nielsine Petersen 1900 (Fr.borg, Fredensborg Slotspark). Buste af T. Stramboe 1870, Relief af samme 1871. Buste af R. Bøgebjerg 1900 (Diakonissestiftelsen). Voksrelief af Thod Edelman 1906. Miniaturer paa Rosenborg. Medailler bl. a. fra Sølvbrylluppet, Regeringsjubilæet og Guldbrylluppet (af G. Jensen, Lindahl, Schmalfeld); Dødsmedaille af J. Vernon 1898. Stik af Weger i Leipzig. Litografier, bl. a. af de Delpech efter Belliards Tegning efter Maleri af E. Lehmann og fra Tegner og Kittendorff efter C. l'Allemands Tegning, af I. W. Tegner (efter Fotografi) (som ung Dronning) og af C. E. Fortling. Træsnit efter Tegning af H. Olrik, af G. Pauli, af R. Brendamour efter Fotografi. Litografier af J. Thorsøe, fra Steens Forlag efter Fotografi og af I. W. Tegner ligeledes efter Fotografi, bl. a. 1877. Raderinger af P. Schram 1890, F. Jacque og Jul. Rosenbaum. — Mindesmærke paa Femvejen ved Bernstorff 1913, tegnet af A. Clemmensen med Relief af A. Bundgaard.

Jfr. Litt. til Christian IX. III. Tid. 7. Sept. 1897 og 2. Okt. 1898. R. Besthorn i Tilskueren, XV, 1898, S. 869—76. Aage Friis i Politiken 18. Maj 1932. Documents diplomatiques français, 1. sér. T. VII, 1937, S. 513 f., 519 f. Chr. Molbech og hans Søn Chr. K. F. Molbech, 1908, S. 224 f. L. J. Koch: Tro og Tjeneste, 1938.

Poul Engelstoft.

Louise (Lovisa Josephina Eugenia), 1851—1926, Dronning. F. 31. Okt. 1851 paa Stockholm Slot, d. 20. Marts 1926 paa Amalienborg, begr. i Roskilde Domkirke. Forældre: Senere Kong Karl XV. af Sverige-Norge (1826—72) og Louise af Nederlandene (1828—71). Gift 28. Juli 1869 i Stockholm med senere Kong Frederik VIII. (s. d.).

L. var ikke fyldt sytten Aar, da hun 15. Juli 1868 paa Beckaskog i Skaane blev forlovet med Kronprins Frederik. Forbindelsen vakte Tilfredsstillelse i Danmark som et nyt Baand mellem de nordiske Riger. Som Kronprinsesse og Dronning førte L. en tilbagetrukket Tilværelse og var aldrig Ynder af repræsentative Hverv. Foruden af Opdragelsen af de otte Børn, hun blev Moder til, var hun optaget af forskellige kunstneriske og litterære Interesser; hun var dybt religiøs og støttede virksomt kristelig Velgørenhed. — Elefantordenens Insignier 1906. Overordentligt Medlem af Kunstakademiet 1893. — Malerier af A. Jerndorff 1891 og 1896 og af L. Tuxen 1912 (Fr.borg), Kopi af D. Hvidt 1937 (Vallø). Maleri af Aug. Schiøtt 1870 og af Clement. Portrætteret paa L. Tuxens Billede af Kongefamilien paa Fredensborg 1883 (Christiansborg), paa A. Jerndorffs Maleri af Bernstorff 1892, paa P. Fischers Maleri 1907 af den norske Stortingsdeputation 1905 (Fr.borg) og H. N. Hansens Maleri fra Genforeningshøjtideligheden paa Dybbøl (sst.). Tegninger af K. Gamborg, A. E. Krause (1906) og Gerda Ploug Sarp (1915) (sst.). Marmorbuste af V. Bissen (Fr.borg). Buste 1869 af M. Mule, 1909 af C. M. Hansen, 1913 af A. Hassel (Frimurerstiftelsen) og af Nielsine Petersen (Fredensborg Slotspark). Medaille som Kronprinsesse. Plakette af Vernier 1909 (forskellig Størrelse). Plakette fra Louiseforeningen. Sølvplakette af A. F. V. Hansen 1925. Stik af Julius Wolf, Leipzig, ca. 1867, af Weger 1866 og af Karl Mayer i Nürnberg. Litografier af Th. Øberg 1859 (med Broderen), af Jab ca. 1865, af E. Westerberg fra Tegner og Kittendorff 1866 og fra Em. Bærentzen, af F. Fortling, af J. Thorsøe, af I. W. Tegner 1869, af Harald Jensen 1894, af Jul. Rosenbaum 1906. Portrætteret paa Farvelitografi af Harald Jensen. Træsnit af H. P. Hansen, af Sandberg, af Bong og Hönemann.

Povl Engelstoft.

Louise, 1750—1831, Landgrevinde af Hessen. F. 30. Jan. 1750 paa Christiansborg, d. 12. Jan. 1831 paa Gottorp, begr. i Slesvig Domkirke. Forældre: Kong Frederik V. (s. d.) og Louise af England (s. d.). Gift 30. Aug. 1766 paa Christiansborg (Slotssk.) med Landgrev Carl af Hessen-Kassel (s. d.).

L. var Frederik V.s yngste Datter med Dronning Louise, smukkere og mere aandfuld end de ældre Søsken, men ogsaa noget reserveret. Trods Modstand fra J. H. E. Bernstorff bortgiftede Christian VII. hende til Landgreven af Hessen, som paa det Tidspunkt stod højt i Kongens Gunst. L. var Christian VII.s Yndlings-søster, »Louison« plejede han at kalde hende, og 1770 forærede han hende Teglgaarden ved Slien, som paa L.s eget Forslag omdøbtes til Louisenlund. Gaven gav Anledning til nogen Diskussion om Kongens Berettigelse til at give den. Paa Louisenlund og paa Gottorp levede L. og hendes Mand et lykkeligt ægteskabeligt Liv, blot afbrudt af den Periode, hvor Landgreven var Statholder i Norge. Parret kom ikke meget til Kbh. Efter Struensees Fald frygtede Enkedronningen i allerhøjeste Grad for, at Landgreveparret skulde faa Indflydelse paa den syge Konge, og i et meget bekymret Brev fra Okt. 1772 til Schack-Rathlou lader hun denne Frygt skinne tydeligt igennem. Landgrevinden kom dog aldrig til at spille nogen større politisk Rolle, heller ikke da det store Øjeblik indtraf, da hun blev Svigermoder til Danmarks vordende Konge (Frederik VI.). L. døde et halvt Aar før sit **Krondiamantbryllup**. — Maleri af Johan Horner 1761 (Vemmetofte). Portrætteret paa Barnegruppen fra 1756 af C. Foltmar (**Fr.borg**). Rødkridts-tegning (sst.). Miniaturer (sst.). Maleri af C. G. Pilo (Gaunø) og efter Jens Juel (Clausholm, **Glücksborg**). Portrætteret paa W. Haffners Billede 1794 af Teselskabet (**Jægerspris**). Miniaturer bl. a. af Corn. Høyer (Rosenborg). Stik af Clemens efter Tegning af Corn. Høyer. Kobberstukken Silhouette. Litografi af C. C. A. Böhn del 1832.

Aage Friis: A. P. Bernstorff og Ove Høegh-Guldberg, 1899. Samme: Bernstorffske Papirer, I—III, 1904—13. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekrede, VII, 1906. Th. Thaulow og J. O. Bro-Jørgensen: Udvalgte Breve, Betænkninger og Optegnelser af J. O. Schack-Rathlous Arkiv 1760—1800, 1936.

H. J. J.
Harald Jørgensen.

Louise, 1726—56, Hertuginde af Sachsen-Hildburghausen. F. 19. Okt. 1726 i Kbh., d. 8. Aug. 1756 i Hildburghausen, begr. sst. Forældre: Senere Kong Christian VI. af Danmark (s. d.) og Sophie Magdalene (s. d.). Gift 1. Okt. 1749 paa Hirschholm (Slotsk.) med Hertug Ernst Frederik III. Carl af Sachsen-Hildburghausen, f. 10. Juni 1727 i Königsberg i Franken, d. 23. Sept. 1780 i Seidenstadt (gift 2° 1757 med Christiane Sophie Charlotte af Brandenburg-Kulmbach, 1733—57, 3° 1758 med Ernestine Auguste Sophie af Sachsen-Weimar, 1740—86), Søn af Hertug Ernst Frederik II.

af S.-H. (1707—45) og Grevinde Caroline v. Erbach-Furstenau (1700—58).

Naar L.s Navn endnu erindres, skyldes det hendes Persons Betydning i det fine diplomatiske Spil, der blev drevet i Christian VI.s sidste Leveaar. Man regnede med, at et Ægteskab mellem den danske Kongedatter og en indflydelsesrig fremmed Fyrste vilde bringe Monarkiet stor politisk Fordel. Først arbejdede man med en Ægteskabsplan, hvori L. og Georg II.s yngste Søn, Hertugen af Cumberland, var de ledende Personer, og da den glippede, var man ivrig efter en ægteskabelig Forbindelse med Prinsen af Birkenfeld, der optraadte som Frankrigs Kandidat til den ledige svenske Trone. Ogsaa denne Plan maatte opgives, og et Øjeblik diskuterede man Muligheden af et Ægteskab mellem L. og den designerede russiske Tronfølger Carl Peter Ulrik. Kongen var dog betænkelig baade af politiske og menneskelige Grunde. »Det gaar endnu noget barbarisk til ved det russiske Hof; men det har jeg ikke Lyst til at have noget at gøre med eller at give et Barn til«, skrev han til Vennen Stolberg. L. var en frisk og frejdig Natur, men hun led af den kedelige Fejl, at hun stammede. Det lykkedes ikke den omsorgsfulde Fader at faa Datteren gift inden sin Død, og under Frederik V., ved hvis muntre Hof hun levede fuldstændig op, begyndte hun at interessere sig for Kammerjunker B. Ahlefeldt. Han maatte bøde med flere Aars Fængsel paa Munkholm for sin Dristighed, og hun blev 1749 bortgiftet til Hertugen af Sachsen-Hildburghausen. — Malerier af Horner (Fr.borg; 1744 Gaunø). Maleri 1740 i Baireuth, af F. Huhn paa Rosenborg. Maleri paa Slottet i Altenburg. Portrætteret paa Familiebillede paa Charlottenlund og paa C. M. Tuschers Maleri af Kongefamilien ca. 1744 (Rosenborg). Stik af J. M. Bernigeroth og M. Tyroff samt af J. C. Sysang efter J. T. Schmidts Maleri.

H. L. Møller: Kristian VI. og Grev Kr. Ernst af Stolberg, 1889. Museum, 1890, S. 502. E. Holm: Danmark-Norges indre Historie 1720—1814, III, 2, 1898. L. Bobé: Interiører fra Kong Frederik V.s Hof, 1909, S. 21 ff.

Harald Jørgensen (E. Holm).

Louise (L. Caroline Josephine Sophie Thyra Olga), 1875—1906, Prinsesse. F. 17. Febr. 1875 paa Amalienborg (Slotsk.), d. 4. April 1906 paa Ratiboritz ved Nachod, Bøhmen, begr. i Nachod. Forældre: Senere Kong Frederik VIII. (s. d.) og Louise af Sverige-Norge (s. d.). Gift 5. Maj 1896 paa Amalienborg med Friedrich Georg Wilhelm Bruno af Schaumburg-Lippe, f. 30. Jan. 1868 paa Ratiboritz (gift 2° 1909 med Antoinette Anna af Anhalt, f. 1885),

Søn af Wilhelm Carl August af S.-L. (1834—1906) og Bathildis af Anhalt (1837—1902). L. blev Moder til tre Børn, af hvilke Sønnen Christian (f. 1898) 1937 ægtede Prinsesse Feodora (f. 1910), D. af Prins Harald (s. d.) og Helena af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg (s. d.). — Malerier af H. Olrik, A. Jerndorff 1891 og Otto Bache. Portrætteret paa L. Tuxens Maleri af Kongefamilien paa Fredensborg 1883 (Christiansborg) og paa Detailskitsen dertil (Fr.borg) samt paa A. Jerndorffs Maleri af Bernstorff 1892. Blyantstegning af H. Olrik (Fr.borg). Træsnit af Bork.

Povl *Engelstoft*.

Louise Augusta, 1771—1843, Hertuginde af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg. F. 7. Juli 1771 paa Hirschholm (Slotsk.), d. 13. Jan. 1843 i Augustenburg, begr. i Sønderborg Slotskapel. Moder: Dronning Caroline Mathilde (s. d.) i Ægteskabet med Kong Christian VII. (s. d.). Gift 27. Maj 1786 paa Christiansborg med Hertug Frederik Christian af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg (s. d.).

»Med god Grund«, skriver Edv. Holm (Danmark-Norges Hist. 1720—1814, IV, 2, S. 241), »var ingen i Tvivl om«, at Prinsesse L. A. i Virkeligheden var Struensees Datter. »La petite Struensee« kaldtes hun jævnlig i Datidens Hofkredse. Officielt er hendes ægte Fødsel dog aldrig blevet bestridt. L. A. holdtes over Daaben af Enkedronning Juliane Marie, opdroges efter Christian VII.s Skilsmisse og Caroline Mathildes Bortrejse sammen med Broderen, den senere Frederik VI., og følte sig Livet igennem nærmere knyttet til ham end til noget andet Menneske. Hun voksede op som en livsglad og smuk ung Pige uden Kendskab til, at A. P. Bernstorff allerede 1779 af politiske Grunde — Hensynet til Monarkiets Arveforhold — havde anbefalet og 1780 faaet aftalt et fremtidigt Ægteskab mellem den unge Prinsesse og daværende Prins Frederik Christian af Augustenburg. Først 1785, da Prinsen kom til Kbh., stiftede hun Bekendtskab med sin fremtidige Ægtefælle, betragtede ham som en god Kammerat i Hoffets Forlystelser, men blev ubehageligt overrasket, da hun fik Underretning om de trufne Aftaler. »Fædrelandets Vel forlanger dette Ægteskab,« erklærede Kronprins Frederik og afgjorde dermed Sagen. Nogen virkelig Fortrolighed opstod næppe nogen Sinde mellem de to Ægtefæller; dertil var Temperamentsforskellen for stor. I adskillige Aar formede Samlivet sig dog harmonisk, og de forskelligartede Naturer bøjede sig mod hinanden. Ganske bevidst stræbte Hertugen at »opdrage« sin Hustru til at dele hans filosofiske og litterære Interes-

ser. Paa Baderejser i Tyskland 1790 og 1791 og gennem litterær Korrespondance knyttede hun varige Forbindelser med Datidens Filosofer og Skønaander og var ogsaa Veninde med Baggesen. Ligesom sin Ægtefælle delte hun Begejstringen over den franske Revolutions Omvæltninger og følte sig som Demokrat, drømte om at træde ind i Rækken af almindelige danske Borgere og var lykkelig over det frisindede danske Statsstyre, som virkeliggjorde Datidens Frihedsideal. Efterhaanden tilegnede hun sig ogsaa sin Ægtefælles Forkærlighed for Livet paa de augustenburgske Godser, fjernet fra Hoffets Selskabelighed.

I Aarenes Løb skulde de politiske Begivenheder og store Omvæltninger grave en stadig dybere Kløft mellem Ægtefællerne. Allerede 1806, da Spørgsmaalet om Holstens Indlemmelse var brændende, søgte hun vel at afværge et Brud mellem de to Svogre, men advarede samtidig sin Mand mod Bestræbelser, som kunde føre hans Slægt ad Baner, der ikke var forenelige med Kongehusets Interesser. Begivenhederne 1807 og Krigen med England fremkaldte andre Modsætninger. Medens L. A. af fuldeste Hjerter delte Broderens Had til »de stolte Røvere«, følte Frederik Christian Uvillie mod Napoleon og Sympati med hans Modstandere. Nogen politisk Rolle kom L. A. aldrig til at spille. Et Brev fra Ernst Schimmelmänn viser dog, at det i Eftersommeren 1807 har været paa Tale at sende hende til Norge som Vicedronning. Desto større blev hendes Betydning for Udviklingen af Forholdet mellem hendes Ægtefælle og Kong Frederik VI. Ganske sikkert skyldtes det et Brev fra L. A. til Broderen, at denne, da Spændingen om det andet svenske Tronfølgervalg 1810 var paa det højeste, satte Svogeren under militært Opsyn. Dengang og senere var L. A. Broderens fortrolige og gav ham i stadige Breve Meddelelser om Ægtefællens bitre Udtalelser og Kritik af det danske Statsstyre. Intet Under, at denne Optræden ødelagde Forholdet mellem Ægtefællerne og bevirkede, at hun — som hun skrev til Frederik VI. — ikke mere kunde glæde sig ved den »naadige Tillid«, hvormed hendes Mand tidligere havde »beæret« hende.

Efter Hertug Frederik Christians Død 1814 levede L. A. endnu en Menneskealder indtil 1843, først paa Augustenborg Slot, senere i »Palæet« i Slotshaven, i de første Aar optaget af Godsernes Bestyrelse. Af Sønnerne foretrak hun afgjort Prins Frederik, men var i Længden uden større Indflydelse paa deres Udvikling. Allerede 1813, da Prins Christian Frederik paa Vejen til Norge besøgte Augustenborg, havde han indviet L. A. i sit Ønske om at vinde Datteren Caroline Amalie til fremtidig Ægtefælle; i alle de føl-

gende Aar efter Brylluppet i Maj **1815** bevarede hun samme nære Forhold til Svigersønnen.

Som Barn: Miniaturer bl. a. paa Rosenborg og Vemmetofte. — Som ung: Miniaturebilleder, bl. a. af Corn. Høyer (Rosenborg). Efter en Miniature af Høyer stak G. F. Clemens et Portrætblad ca. **1779**. Maleri (med Christian VII.s Orden) af Jens Juel **1785** (Rosenborg), gengivet i Kobberstik, bl. a. s. A. af G. F. Clemens; lignende Maleri af Erik Pauelsen s. A. (**Sandberg**); ligeledes staar et Stik i Crayon-Manér af A. **Stöttrup** i Hamburg Typen nær. Pastel paa Gaunø, formentlig af Jens Juel. Maleri af samme (**Fr.-borg**), stukket **1786—87** af C. F. Clemens. Maleriet i hel Figur (**Fr.borg**) er først fuldendt af Juel **1787**. — Som Hertuginde: Miniature af B. J. Greve **1789** (**Fr.borg**). Silhouetter, malede paa Glas, klippede eller trykte (sst.). Malerier af A. **Graffi** i Dresden **1791**; Billedet med lokket Haar (**Gl. Estrup**, Leipzig), stukket s. A. af J. F. Bause; Billedet med Slør (Rosenborg), stukket af G. L. Lahde **1801**. Farvelagt Sølvstifttegning af Lahde **1793** (**Fr.borg**). Gouache med Profilbillede af W. A. Muller (sst.). Portrætteret paa W. **Haffners** Billede fra **1794** af Teselskabet paa Amalienborg (Jægerspris) og paa Vierteis Gruppebillede af Kongefamilien s. A. (Gunderslevholm). Buste af **D. Gianelli** **1797** (**Fr.borg**). Malerier i forskellig Type af Jens Juel (bl. a. **Fr.borg**). Skitse til et Portræt i Maskeradedragt af samme (sst.). Maleri af Jens Juel **1801** blev **1827** litograferet af W. Heuer. Maleri, formentlig af Hans Hansen (forhen Primkenau). Medaille af Loos. Miniature fra **1833** af Caroline Steltzner (**Fr.borg**). En Række engelske Stik (M. A. Bourlier **1807**, Mackenzie **1809**, m. fl.) angives stundom — vist med Urette — at forestille den senere Dronning Marie.

Hans Schulz: Friedrich Christian, Herzog zu Schleswig-Holstein, **1910**, passim. Axel **Linvald**: Kronprins Frederik og hans Regering **1797—1807**, I, **1923**, S. 57.

Axel Linvald.

Louise Caroline, **1789—1867**, Hertuginde af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg. F. 28. Sept. **1789** paa Gottorp, d. 13. Marts **1867** i Ballenstedt i Anhalt, begr. i Slesvig Domkirke. Forældre: Landgrev Carl af Hessen-Kassel (s. d.) og Louise af Danmark (s. d.). Gift 26. Jan. **1810** paa Gottorp med senere Hertug Vilhelm af S.-H.-S.-G. (s. d.).

L. C. voksede op i Slesvig og paa Louisenlund. I Aarene efter **1805** laa Hertug Vilhelm af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck, senere **Glücksborg**, som Officer ved Sydgrænsen, og Bekendtskabet mellem de to unge førte 27. Nov. **1809** til Forlovelse. I det lykkelige Ægteskab

fødtes ti Børn, hvoraf senere Kong Christian IX. var det **sjette-**ældste. L. C. hvis Søster Marie Sophie Frederikke 1790 havde ægtet Frederik VI., var en kundskabsrig og jævn Dame, der gav sine Børn en udmærket Opdragelse. Efter sin Mands tidlige Død 1831 boede hun nogle Aar hos Faderen paa Gottorp, men tilbragte Sommeren paa Louisenlund; 1836 flyttede hun til **Glücks-**borg og boede fra 1848 paa Ballenstedt i Anhalt hos en af sine gifte Døtre. — Miniature paa Rosenborg. Portrætteret paa Maleriet af Hertugparret og deres Børn sst. Maleri af C. Sohn 1863 (**Glücksborg**). Pastel paa **Fr.borg** forestiller formentlig L. C. Litografi af T. B. Wilms efter Tegning af C. Goos. Træsnit.

A. Thorsøe: Hertug Vilhelm af Glücksborg, 1907. Samme: Mindeblade fra Kristian IX.s Ungdom, 1917. Hans Majestæt Kong Christian IX.s **For-**ældre, 1918.

Povl *Engelstoft*.

Louise Charlotte, Landgrevinde af Hessen, se Charlotte.

Lous, Andreas, 1728—97, Søofficer. F. 3. Okt. 1728 i Kbh. (Holmens), d. 18. Juli 1797 sst. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Navigationsdirektør Lorents L. (1678—1741) og Ambrosia Brinck (1695—1773). Gift 1° 19. Okt. 1763 i Kbh. (Holmens) med Christina **Weggersløff**, f. 27. Dec. 1740 i Kristiania, d. 30. April 1777 i Kbh. (Holmens), D. af Stiftsprovst Gunder Thøgersen W. (1704—42, gift 1° 1730 med Kirstine Hyldtoft, d. 1731) og Bodillene Mouridsen (1701—83). 2° 15. Jan. 1779 i Kbh. (Holmens) med Dorteja Jensenius, døbt 7. Febr. 1757 i Kbh. (**Frels.**), d. 16. April 1830 sst. (Holmens), D. af Dr. **med.**, senere Livlæge Carl J. (s. d.) og Hustru.

L. blev Kadet 1742, Sekondløjtnant 1749, Premierløjtnant 1755, Kaptajnløjtnant 1757, Kaptajn 1763, Kommandørkaptajn 1769, Kommandør 1781 og Kontreadmiral 1790. Af hans Udkommandoer skal kun nævnes, at han 1751—53 var med Fregatten »Docquen« i Eskadren i Middelhavet (se S. Hooglant) og 1759 næstkommanderende i Fregatten »Møen« til Vestindien. Da Chefen for denne, Kaptajn E. Meyer, var død, overtog L. Kommandoen over Fregatten, hvor to Trediedele af Besætningen var døde af Klimatfeber. Under meget vanskelige Omstændigheder førte han Skibet tilbage til Norge. N. A. ansattes han som Lodskaptajn ved Dragørs og Dvalegrundenes **Lodseri** og begyndte samtidig paa Opmaaling og Kortlægning af en stor Del af de danske Farvande: Femernbælt, Farvandene fra Gedser gennem Sundet, Kattegat til Skagen samt Løgstør Grunde. Det skyldtes L.s Initiativ, at der

installeredes Fyr i et af Kronborgs Taarne, og at der byggedes Fyr ved Nakkehoved. Begge disse Fyr tændtes 1770. Ved Udarbejdelsen af Kortene samvirkede han med sin Broder Navigationsdirektør *Christian Carl L.* (1724—1804), og de fik i Forening Privilegium paa Fremstilling og Salg af disse, der dog, særlig hvad Kystliniernes Nøjagtighed angaar, staar tilbage for de ældre af Jens Sørensen fremstillede Kort. 1775 lagdes Helsingørs og Isefjordens Lodserier ligeledes under hans Tilsyn, og 1778 tillagdes ham Titel af Overlods. I Forbindelse med ovenn. Tjeneste var han 1779—82 hvert Aar Chef for Orlogsskib i Eskadren. 1780 førte han saaledes »Prins **Friderich**«, der Natten mellem 29. og 30. Sept. strandede paa Kobbergrunden, Syd for Læsø, og blev Vrag. Ved den i Anledning af Forliset nedsatte Generalkrigsret blev L. frifundet. 1796 fik han sin Afsked af Søetaten med Viceadmirals Karakter. — Maleri af Jens Juel (Fr.borg).

Th. Hauch-Fausbøll og S. Nygård: Patriciske Slægter, V, 1930, S. 102 f.
H. Ravn: Det kgl. danske Søkort-Arkiv 1784—1934, 1934, S. 8, 14 ff.

Th. Topsøe-Jensen.

Louw, Alfred Charles, f. 1882, Lotteridirektør. F. 26. Juni 1882 i Slagelse. Forældre: Bogtrykker Tønnes Janus L. (1855—1929) og Karoline Emilie Hansen (f. 1860). Gift 1° 3. Juni 1906 i Vejle med Christine Bolette Lindholm, f. 19. Nov. 1881 i Varde (gift 2° med Møller, 3° med Farmer Peter Andersen), D. af Bagermester, senere Fabrikarbejder i Aalborg Niels L. (1852—98) og Mathilde Kathrine Jensen Brender (1848—1918, gift 1° 1872 med Bagermester Peder Reenberg Helt, 1847—77). Ægteskabet opløst. 2° 13. Maj 1915 i Nøddebo med Louise Kirstine Marie Flanke, f. 1. Sept. 1876 i Kbh. (Johs.), D. af Vaskerientreprenør Jørgen Michael Jørgensen (1847—92) og Dorothea Karen Marie Berthelsen (1855—1907). Navneforandring 22. Nov. 1910.

L. blev Student 1902 fra Sorø, studerede derefter Jura og tog første Del af juridisk Eksamen 1910, men opgav at fuldende Studiet, efter at han allerede 1903 var blevet ansat i Skattedepartementet og 1914 tillige i Landsoverskatteraadet. Han fratraadte disse Stillinger 1919, og efter en kort Virksomhed som Kontorchef ved Kraks Forlag blev han s. A. Sekretær i Sønderjysk Ministerium. Han kom derved ind i et omfattende Arbejde for de sønderjyske Anliggender, bl. a. blev han Sekretær ved Indsamlingen til faldne Nordslesvigeres Efterladte, ved Nationalfondet af 1918 til Kirkeklokkers Anskaffelse til Sønderjylland, ved Direktionen for Krigsinvalideskolen i Sønderborg (1920—25), ved Foreningen Sønder-

jyske Soldatergrave, Komiteen til Erhvervelse af Dybbøl Skanser og en hel Række andre Komiteer vedrørende Sønderjylland efter Genforeningen. 1919 blev L. Sekretær ved Den sønderjyske Fonds Forretningsudvalg og fra 1. Aug. s. A. Fondens Kontorchef, hvilken Stilling han bestred til Udgangen af 1937. Efter dette Tidspunkt har han paataget sig nævnte Stillings Forretninger vederlagsfrit. Fra 1. Aug. 1935 er L. administrerende Direktør for Alm. dansk Vare- og Industrilotteri. I Forbindelse med de mange Æres- og Tillidshverv, L. har paataget sig, kan nævnes hans Arbejde for Blindesagen, først for krigsblinde Sønderjyder, senere i Tilknytning til Foreningen til Fremme af Blindes Selvvirksomhed. Fra 1925 var han Sekretær ved Nationalmuseumsfondet. — R. 1924. DM. 1931. — Karikaturtegninger af Rich. Louw 1917 og Ponsaing 1932.

Soransk Tidsskr., V, 1909, S. 302. Studenterne MCMII, 1927, S. 73 f.

Georg Nygaard.

Lowson, Andreas, 1704—58, Højesteretsadvokat. F. 28. Juli 1704 paa Dallund, d. 19. Juni 1758, begr. i Lyngby. Forældre: Senere Købmand og Raadmand i Aalborg Jørgen L. (1668—1715) og Ane Margrethe Westengaard (1679—1758). Ugift.

L. blev Student 1718 fra Aalborg og studerede de følgende Aar Teologi og Filosofi ved Universitetet. Senere kastede han sig over Juraen og var i nogle Aar Fuldmægtig hos Højesteretsadvokat og Kammeradvokat Hans Ursin. 1726 blev han selv Prokurator for Højesteret og for alle Over- og Underretter i begge Riger. Han var en overordentlig begavet og veltalende Advokat, der undertiden var meget skarp i sine Udtalelser i Retten, hvilket ved et Par Lejligheder, da det var gaaet ud over højtstaaende Personer, indbragte ham Mulkter og alvorlige Irettesættelser. Om hans Karakter er Meningerne delte; G. D. Biehl siger, at han gæstfrit holdt Bord for Højesterets ulønnede eller daarligt lønnede Assessorer og derved vandt tvivlsomme Sager, som han lod sig betale højt for. Andre fremhæver hans humane Sindelag og hans Medfølelse med fattige og forurettede Klienter. 1754 udnævntes L. til Kirkeinspektør i Kbh.s, Fr.borg, Kronborg, Antvorskov, Vordingborg og Tryggevalde Rytterdistrikter. Efter Justitsraad Bredo Munthe af Morgenstiernes Død overdroges 1757 dennes Forretninger ved Revisionen af Danske og Norske Lov til L., der ogsaa fik Ordre til at føre Protokollen ved Revisionskommissionens Møder. L. nedlagde kort efter sit Advokatembede og blev i Febr. 1758 Assessor i Højesteret uden at aflægge den sædvanlige Prøve. Kort efter

døde han. — Rang med Etatsraader 1755. — Sarkofag af Johs. Wiedewelt 1769 i Lyngby K.

Hist. Tidsskr., 3. Rk., IV, 1865—66, S. 402 f. Ugeskriftet Samleren, III, 1790, S. 193 ff. Personalhist. Tidsskr., 8. Rk., IV, 1925, S. 21 ff. E. Nystrøm: Søllerød Sogn, 1911, S. 69 f. Aug. Gyldenborg: L. Holbergs Epistel 447, 1927, S. 49—53. H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer med kgl. Bevilling, 1935, . . .

L. Laursen (Stig Juul).*

v. Lowzow. Af den mecklenburgske Uradelsslægt v. L. har flere Medlemmer været i dansk Tjeneste fra Slutningen af 17. Aarhundrede. Slægten føres tilbage til Ridderen Johannes v. Levetzow (nævnt 1304), der var samtidig med Slægten v. Levetzows (s. d.) Stamfader Ridderen Arnold v. Levetzow; den dansk-norske Linies Stamfader Major Christoph Friedrich v. L. (1670—1716), der kom hertil i Dronning Louises Følge, var Fader til Generalmajor Ehler Ditlefv. L. (1711—85), der 1777 blev naturaliseret. Af hans Børn skal nævnes kommanderende General i den norske Hær Christoph Frederik Peter Theodor v. L. (1752—1829), hvis Descendens lever i Norge, Magdalene Hedevig v. L. (1742—93), gift med hannoveransk Gehejmerraad, Greve Joachim Bechtold Bernstorff (1734—1807) til Gartow m. m., og Gehejmekonferensraad Adam Gottlob v. L. (1759—1816), der var Marskal hos Arveprinsen og Administrator af Jægerspris. Hans Søn, Gehejmekonferensraad, Højesteretsjustitiarius Frederik v. L. (1788—1869) — fra hvem de nulevende danske Slægtmedlemmer nedstammer — havde bl. a. Datteren Antoinette Siegfriede v. L. (1818—83), gift med Gehejmekonferensraad, Finansminister, Rigsgreve Wilhelm Carl Eppingen Sponneck (1815—88, s. d.).

Danmarks Adels Aarbog, XVIII, 1901, S. 294—302; XXIII, 1906, S. 501 f.; XXVIII, 1911, S. 574; XXXII, 1915, S. 606.

Albert Fabritius.

Ludwigs, Christian, 1877—1930, Biskop. F. 11. Nov. 1877 i Skanderborg, d. 19. Aug. 1930 i Aalborg, begr. sst. Forældre: Hotelvært, sidst i Køge, Anders Georg Hans L. (1845—1902) og Georgine Helene Ihler (1849—1920). Gift 6. Juni 1907 i Kbh. (Blaag.) med Guldborg Jensen, f. 24. Dec. 1882 i Kbh. (Vartov), d. 5. Aug. 1918 i Frederikshavn, D. af Dampskibsfører, senere Forsikringsinspektør Niels Henrik Julius J. (1842—1908) og Elisa Marie Amalie Mathisen (1849—1912).

L. har selv i Digtet »Min Farfar« lagt Vægt paa Slægtens jødiske Afstamning og fandt deri Hjælp til Forstaaelse af sig selv. Allerede som Dreng blev han kristelig grebet og ivrig Kirkegænger hos

Pastor J. H. Monrad i Køge, til hvem han altid følte sig i Taknemmelighedsgæld. Tidligt gjorde han sig gældende ved sin Energi og sit lyse Hoved. Han blev Student 1896 fra Roskilde. Mod sine Forældres Ønske valgte han det teologiske Studium og blev Kandidat 1902. Da havde han, tidligt moden som han var, vakt Opmærksomhed ved sin ivrige og dygtige Deltagelse i Diskussioner og frivilligt Arbejde i Kirkelig Ungdomsforening, hvis Ledelse betroedes ham (1902—05). For et saadant Arbejde havde han udmærkede Evner, kvik og vækkende som Taler med praktisk Greb paa Tingene og opofrende Omhu for den enkelte. Han kunde skrive Sangene til Udflugterne og med Myndighed lede Møderne. Man har med Rette karakteriseret ham saaledes: »Større som Menneskeelsker end som Menneskekender«. Samtidig var han Lærer ved Østersøgades Latinskole. — Efter 1903—04 at have været Pastor Jungersens Medhjælper i Kbh.s Valgmenighed blev han Kateket ved Trinitatis Kirke 1904, residerende Kapellan ved Blaagaards Kirke 1905 og ved Frelzers Kirke paa Christianshavn 1911. Blandt alt, hvad han overkom, var han først af alt og alle sine Dage Præst, og kun ved sin Energi og Flid og ved at tage Natten til Hjælp magtede han, hvad han paatog sig. 1909 fik han ministeriel Understøttelse til en Grønlandsrejse for at studere Kirke- og Skoleforhold. Han var 1906 blevet Sekretær i Udvalget for den grønlandske Kirkesag og Redaktør af dets »Meddelelser«. I Anledning af Hans Egede Missionens Jubilæum 1921 var han paa ny i Grønland og skrev s. A. Festskriftet. Saaledes blev han nært knyttet til Grønlænderne og deres Sag, studerede og oversatte deres Salmer og adopterede to **Grønlænderdrenge**. Han var betydelig baade som Journalist og Forfatter, var Medarbejder ved »Dansk Kirketidende« og 1910—15 Medredaktør. Han var udpræget af Standpunkt og skarp i Polemik. Da han 1915 blev Biskop i Aalborg, kom derfor nogen Kritik af denne Udnævnelse til Orde ud fra Ængstelse for, at han ikke kunde virke samlende og upartisk. Det viste sig snart at være ugrundet, i saa overraskende Grad, at man opholdt sig over Modsætninger mellem før og nu i hans Udtalelser. Han gik med Liv og Sjæl op i sin Gerning og blev meget paaskønnet fra alle Sider. I »Kirkepolitiske Breve« (1930) har han gjort Rede for sit Syn paa Bispestillingen og Folkekirken og begrundet sin Holdning. Hans Ungdoms Interesse for fælleskirkelig Forstaaelse fik ny Vækst ved de nordiske Bispemøder og hans Deltagelse i de internationale Organisationers Arbejde for kirkelig Enhed. — Tidligt blev han en haardt prøvet Mand. Hans Hustru og eneste Barn døde, og i sine sidste fem

Leveaar gennemgik han haarde Lidelser under en uheldbredelig Sygdom, som han bar med stor Taalmodighed og Udholdenhed. — Foruden ovenn. Arbejder har han udgivet: »For hjemgaaende — en Opbyggelsesbog« (1905), »Salme og Sang« (1915), »H. P. Børresen, en Levnedstegning« (1916), »Midnatssol« (1917), »Af Menighedens Sang« (1918), »Bøm og Salmer« (1924), »Thomas Kingo« (1924), »Strengen er af Guld« (1927), »Philip Melancton« (i: Hvad er evangelisk luthersk?) (1927), »Sang i Lænker« (1929, 8. Opl. 1933). — R. 1918. DM. 1921. K.² 1926. — Maleri af Gjessing i Aalborg Domkirke.

Dansk Kirketidende, LXX, 1915, S. 737 f. Nationaltidende 14. og 17. Nov. s. A. Højskolebladet, LV, 1930, Sp. 1067 f., 1081—84. Menighedsbladet, XII, s. A., S. 532 f. Aksel Rosendal i Dansk Kirkeliv, 1930. Roars Kilde Sept. s. A.

A. J. Rud.

Ludvigsen, Anna Christiane, 1794—1884, sønderjysk Digterinde. F. 14. April 1794 i Aabenraa, d. 28. Juni 1884 i Tinglev, begr. sst. Forældre: Diakon i Aabenraa, senere Sognepræst i Brede, Johann Christian Lorenzen Lautrup (1763—1845) og Anna Bonnichsen (1749—1827). Gift 1° 2. Juni 1819 i Brede med Sognepræst, sidst i Visby, Jürgen Simon Jessen, f. 12. Maj 1790 i Skovby, Vedsted Sogn, d. 17. Febr. 1842 i Vedsted, S. af Gaardmand Mads J. (1747—1821) og Maren Pedersdatter (1753—1829). 2° 27. Sept. 1844 i Brede med Avlskarl, senere Gaardmand Lorenz Paulsen Ludvigsen, f. 17. Juni 1815 i Bredebro, d. 25. Marts 1864 i Nørre Vøllum, Døstrup Sogn, Søn af Kaadner Jens L. (1780—1850) og Magdalena Paulsdatter (1775—1836).

Faderen flyttede allerede to Aar efter Datterens Fødsel til Brede, men fra Aabenraa Præstegaard mindedes hun senere med Tak, at den berømte religiøse Digter Lavater havde velsignet hende i Vuggen: »Den lille Sangens Gnist, som bor i mig, o Lavater! blev vakt til Liv af Dig!« Hendes opladte Sind fandt tidligt Udtryk i velskrevne Breve og stemningsfyldte Digte, men først ca. 1840 udgav hun under Mærket »Anna« i »Dannevirke« og »Gæa« i poetisk Form Oplevelser fra Naturen, Hjemstavnens Fortid og Menneskelivet. De fordringsløse Vers vakte almen Interesse, og hun æredes som en kvindelig Skjald i en Kamptid. Hendes Samliv med en ulykkelig Præst gav hendes Sang en stærk Tone af alvorsfuld Fortrøstning. Kort før Faderens Død ægtede hun hans Avlskarl og levede et lykkeligt Ægteskab som Bondekone, men med fortsatte digteriske Sysler. 1852 udkom i Flensborg to Bind Digte under Titlen »Markblomster«. Af hele sin Sjæl var hun med i

Danskhedens Kamp. Efter et Par Aars Ophold i Ribe henlevede hun Resten af sin Enkestand i Tinglev.

Sønderjydske Aarbøger, 1893, S. 191—252; 1895, S. 98 f. Haandbog i det nordslesv. Spørgsmaals Historie, 1901, S. 593 f. Slesvigsk Søndagsblad 30. Jan. 1926.

H. F. Petersen.

Ludvigsen, Hans Valdemar, f. 1861, Fabrikant. F. 20. Sept. 1861 i Kbh. (Frbg.). Forældre: Kemisk Fabrikant Christian Adam L. (1826—1900) og Henriette Frederikke Geisler (1834—1927). Gift 2. Maj 1891 i Kbh. (Johs.) med Amalie Eggertine Prætorius, f. 28. Juni 1869 i Aalborg, d. 15. Marts 1933 paa Frbg., D. af Navigationslærer Hans Vilhelm P. (1828—1902) og Eggertine Sophie Frederikke Amalie Wellejus (1843—97).

Efter at have gaaet i Odense Katedralskole søgte L. Uddannelse i anvendt Kemi og foretog Rejser i Island, England samt Nord- og Mellemamerika, hvor han studerede Elektrokemi og Telefon-teknik. Da han 1887 vendte hjem, kom han i Forbindelse med *Wilhelm Louis Frederik Hellesen* (1836—92), en Smørkøbmand, som i nogle Aar havde eksperimenteret med Fremstilling af Tørelementer. I et beskedent Laboratorium arbejdede Hellesen og L. videre med Opfindelsen, men Samarbejdet blev afbrudt, da Hellesen døde 1892. Det blev ham, der som Opfinder fik sit Navn knyttet til den Produktion, der med Aarene vandt et saadant internationalt Ry, at Navnet noget nær er blevet Fællesbetegnelse for Tørelementer, men det faldt i L.s Lod at fuldkommengøre Opfindelsen og med sikkert Fremsyn udvikle en af de mest særpregede danske Kvalitetsindustrier. Under Firmanavn Hellesens Enke & V. L. sikrede han fra første Færd det danske Tørelement et betydeligt teknisk Forspring, som siden er blevet holdt, og allerede før Aarhundredskiftet lykkedes det ham at faa det placeret paa Verdensmarkedet. Den første Fabrik laa i Blaagaardsgade, men fra 1905 har Hovedkomplekset ligget i Aldersrogade, hvor L. havde sikret sig Plads til betydelige Udvidelser, og hvor en stor moderne Fabrik fuldenttes 1918, da en Ildebrand havde hærget den gamle. Her har siden atter betydelige Udvidelser fundet Sted, og ved en udmærket indarbejdet Salgsorganisation støttet af moderne Reklamemetoder har Firmaet opnaaet en Eksport, der — trods Toldvanskeligheder og Afspærringer i mange Lande — enkelte Aar er naaet op paa over syv Mill. Kr. L. var Indehaver af Firmaet til 1918, da det omdannedes til et Aktieselskab, der en Tid var tilsluttet den 1934 likviderede Nordisk Metal-Koncern som et af dennes bedste Aktiver. Den daglige

Ledelse overdroges 1920 til Direktør Waldemar Jacobsen, der med stor Dygtighed yderligere har udbygget Eksportorganisationen, som nu strækker sig over 60 forskellige Lande. L. er Selskabets Formand. Han har uden for sin Virksomhed kun i ringe Grad paataget sig offentlige Tillidshverv, men har gennem Aarene vist megen Interesse for Idrætsbevægelsen, ligesom hans Blik for de tekniske Fremskridts Betydning paa forskellig Maade har givet sig Udslag. Han var saaledes en af den danske Automobilismes Foregangsmænd, og han skænkede 1912 Marinen dens første Aeroplan. Siden 1913 har L. været Ejer af **Holtumgaard** med **Holtumbjerg** Plantage ved Arnborg og siden 1927 tillige af Østrupgaard ved Faaborg. — Konsul for Guatemala 1908. Generalkonsul 1926. — R. 1913. DM. 1937. — Maleri af **Ølund-Hansen** i Privateje. Buste af Edith Ludvigsen.

Børsen 20. Aug. 1929, 20. Sept. 1931 og 18. Aug. 1932. Berl. Tid. 17., 10. og 20. Aug. 1937. Politiken 18. Aug. s. A.

P. Koch Jensen.

Lumbye. Musikerslægten L. føres tilbage til Korporal Rasmus Hansen L. fra Lumby, Lunde Herred, Fyn (1785—1837), der var Fader til nedenn. Komponist Hans Christian L. (1810—74), af hvis Børn skal nævnes de nedenn. Komponister Carl Christian L. (1841—1910) og Georg August L. (1843—1922) samt Skuespillerinden Julie Johanne Christiane Hansen, f. L. (1835—95, s. d.), Caroline Margrethe Georgine L. (1833—1901), gift med Forfatteren Adolph Frederik v. d. Recke (1820—67, s. d.) og derefter med Skuespilleren Frederik Christian Madsen (1834—82, s. d.), og Amalie Augusta L. (1846—1923), som i sit Ægteskab med Brændevinsbrænder Peter Petersen Høeberg (1843—1918) var Moder til Operasangeren Albert Høeberg (f. 1879, s. d.), Cellisten Ernst Høeberg (1871—1926, s. d.) og Kapelmesteren Georg Høeberg (f. 1872, s. d.). Ovenn. Carl L. (1841—1910) var Fader til Emilie Marie L. (f. 1868), gift med Lægen Carl Lorentzen (1860—1932, s. d.). *Albert Fabritius.*

Lumbye, Carl Christian, 1841—1910, Komponist. F. 9. Juli 1841 i Kbh. (Helligg.), d. 10. Aug. 1910 sst., begr. sst. (Holmens). Forældre: Komponisten H. C. L. (s. d.) og 1. Hustru. Gift 14. Nov. 1863 i Kbh. (Slotsk.) med Emilie Laura Vilhelmine Camilla Ringheim, f. 21. Juni 1841 i Kbh. (Garn.), d. 15. April 1912 sst., D. af Regimentsdyrlæge August Ludvig R. (1810—76) og Emilie Petrea Ryberg (1811—46).

Født i de Dage, da Faderens Ry tændtes og Straussmusikens

Bølge gik hen over Landet, indviedes L. tidligt til Musikkens Tjeneste. Han var ikke mere end femten Aar gammel, da han efter fornøden Uddannelse i Violin hos Ferd. Stockmarr og Teori hos Edv. Helsted indtraadte som Medlem af Tivoliorketret, hvor han under Faderens Vejledning dygtiggjorde sig til at træde i dennes Fodspor baade som Dirigent og Komponist. Han optraadte allerede i førstnævnte Egenskab i en Alder af seksten Aar som Leder af Middagskoncerterne paa Klampenborg og var senere Musikdirektør ved en Række Etablissementer som Odeon, Aftenstjernen, **Casinomaskeraderne**, Alhambra m. fl. Steder. Men det var først i Concert du Boulevard og endelig i Tivolis Harmoniorkester, han fandt sit store faste Publikum, der i ham hyldede de store Traditioner fra Faderens Tid. Disse fyldestgjorde han ogsaa med fremtrædende Held i en anelig Række Dansekompositioner, der nøje fulgte den af hans geniale Fader skabte Stil. Af disse kan særlig fremhæves flotte Marcher som Første Regiments (1864), Nordisk Udstillings (1888), Guldbryllups Festmarch (1892), Alexander III.s og Christian IX.s Revuemarcher, 1900-March. Endvidere en Festpolonaise i Anledning af Regeringsjubilæet 1888, en Studenter-Tappenstreg, Polkaer som Alle Ni, Camilla, Eufrosyne, Nic-Nac og Thora Polka, Nina Polka Mazurka og ikke faa Galopper som Hans Christian, Akrobat, Prins Karneval og Tivoli Jubilæums Galop. Han skabte sig gennem sin omfattende Produktion en Førerstilling inden for sit Slægtleds hjemlige Dansekomponister, et Hestehoved forud for Navne som A. F. Lincke, E. Horneman, Carl Erichsen, Chr. Jensen og Balduin Dahl. Kun C.C.Møller var i Stand til at gøre ham Rangen stridig. L. var gennem mange Aar Sanglærer ved de københavnske Kommuneskoler, og i sin Fritid syslede han med astronomiske Interesser, som han efter endt Dagværk dyrkede praktisk fra sin Altan med dens frie Udsyn over Ørstedsparken. — R. 1909. — Træsnit 1877 og 81 samt paa Gruppebilledet af Familien 1866.

Søndags-Posten 22. Maj 1881. G. Skjerne: H. C. Lumbye og hans Samtid, 1912. C. A. Clemmensen: Tivoli 1843—1918, 1918. Berl. Tid., Politiken

Godtfred Skjerne (G. St. Bricka).

Lumbye, Georg August, 1843—1922, Komponist. F. 26. Aug. 1843 i Kbh. (Helligg.), d. 29. Okt. 1922 paa Oringe, begr. i Kbh. (Holmens). Broder til Carl L. (s. d.). Gift 6. Sept. 1872 i Kbh. (Holmens) med Nina Caroline Wendrich, f. 18. Febr. 1848 i Kbh. (Helligg.), d. 11. Febr. 1907 paa Frbg., D. af Halsbindfabrikant

Johan August Ferdinand W. (1810—75) og Caroline Marie Alvsen (1814—85).

L., der var født en halv Snes Dage efter Tivolis Aabning 1843 og opkaldt efter dets Grundlægger Georg Carstensen, var fra Barneaarene bestemt for Musikken. Han lærte særlig Violin og perfektionerede sig ogsaa som Citherspiller, i hvilken Egenskab han ledsagede Faderen paa dennes bekendte Koncertrejse 1867 med den lille Trommeslager Otto Allin. Ankommen til Paris blev han med Aubers Bistand antaget som Elev ved det kejserlige Konservatorium, hvor han fik F. Bazin som Lærer i Musikteori. Senere spillede han i et Parisorkester, hvor han sad Side om Side med Johan Svendsen, og han opnaaede i det hele en Uddannelse, som kvalitativt stod langt over, hvad der var gængs i Familien L. Efter sin Hjemkomst virkede han som Orkesterdirigent i forskellige Etablissementer som Concert du Boulevard, National, Cirkus Variété, og i Tiaaret 1870—80 dirigerede han om Vinteren hos Blanch i Stockholm og vandt megen Yndest ogsaa andetsteds i Sverige. Ogsaa i Provinsen rejste han, og da Faderen 1872 fratraadte Dirigentposten i Tivoli, var det almindeligt ventet, at han vilde blive hans Efterfølger, men da Balduin Dahl (s. d.) blev den foretrukne, **maatte** han nøjes med Harmoniorkestret og rykkede først over i Koncertsalen ved Dahls Død 1891. Paa Grund af svigtende Helbred forblev han dog kun i en kortere Aarrække paa denne Post. Senere bestred han en Tid lang den mindre krævende Virksomhed som Dirigent hos Wivel, men fra 1908 var hans Nervesystem fuldstændig nedbrudt, og han tilbragte Resten af sine Dage dømt til Uvirksomhed i en sjællandsk Provinsby. Hans Virksomhed som Komponist, der ligesom Faderens tog sin Begyndelse i Drengaaarene, omfatter foruden et Par Strygekvartetter samt en Del Sange, der i Samtiden var ret udbredte som »Alene« (»Du brune Hjort«), »Flickornas skål«, »Kjære Minder« (»Jeg kom fra Syden«), »Savoyarddrengens Sang« (»Jeg danser og drejer min Lire«) og »Til min Sangfugl« (»Lille Fugl, nu er du fløjet«), navnlig en anelig Mængde Dansemusik, af hvilken kan nævnes Guldbryllups Festkvadrille, Fjerde Regiments Kendingsmarch, Oscar II.s Honnørmarch, **Sølvbryllupsmarch**, Kejser Alexander III.s og Kejserinde Feodorownas Kroningsmarcher, Kronprinsesse Lovisa Vals, Bertha Linda Polka, Concert du Boulevard Polka, Ingenue Polka, Penge Polka, **Yelva** Polka Mazurka samt Blanchs Café Galop og Tivolis 50 Aars Festgalop. I disse følger han Faderens Stil, dog med mindre Oprindelighed, men undertiden med mere musikalsk Finhed. Til hans Dansekompositioner knytter sig

endnu hans i sin Tid stærkt yndede Billeder i Musik, f. Eks. »Paa Farten« og »En Dag i Udstillingen og Tivoli« (1888), en Operette »Heksefløjten« (Erik Bøgh) samt forskellig Vaudevillemusik (»Lam og Løvinde«, »Millioner paa Kvisten« m. fl.). Hans Glanstid tilhører 80'ernes og 90'ernes Kbh. — Træsnit 1873 og 82 samt paa Gruppebilledet af Familien 1866.

Søndags-Posten 24. Aug. 1873. G. Skjerne: H. C. Lumbye og hans Samtid, 1912. Berl. Tid. 30. Okt. 1922. Politiken 31. Okt. s. A.

Godtfred Skjerne (S. A. E. Hagen).

Lumbye, Hans Christian, 1810—74, Komponist. F. 2. Maj 1810 i Kbh. (**Garn.**), d. 20. Marts 1874 sst. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Vagtmester Rasmus Hansen L. (1785—1837) og Margreta Malmgreen (ca. 1777—1855). Gift 1° 16. Maj 1832 i Kbh. (Helligg.) med Georgine Marie Hansine Hoff, f. 21. Jan. 1813 i Kbh. (Trin.), d. 23. Febr. 1871 sst. (Holmens), D. af Skomagermester Johan H. (ca. 1772—1818, gift 1° 1798 med Cathrine Marie Jensdatter, ca. 1762—1807) og Caroline Hummelgaard (gift 1° med Steen). 2° 21. Dec. 1871 med Anna Helena Jonsson, f. 5. Febr. 1833 i Lund, d. 20. Febr. 1901 i Kbh., D. af Tømrersvend Pehr J. og Elna Olsdotter.

Med Faderen, der ved sit Regiments Opløsning 1816 overgik til det i Randers garnisonerende jyske Regiments lette Dragoner, forlod Drengen sin Fødeby for at tilbringe sin Barndom og første Ungdom i Provinsen. Ved Istransporten over Store Bælt paadrog han sig en Ørelidelse, der gjorde ham døv paa højre Øre for Livstid. Auspicierne for en Fremtid i Musikkens Tjeneste syntes derfor ikke gode. I Randers fik han hos Organisten en nødtørftig Undervisning i Violinspil, og da han 1821 fulgte Faderen til Odense, var det den stedlige Stadsmusikant D. J. Sivertsen (Sivert), der snart fik Øje paa Drengens ualmindelige musikalske Anlæg, som bibragte ham et spinkelt teoretisk Grundlag. Ret naturligt var det Garnisonsbyen, der satte sit Præg paa Retningen af hans Musikudvikling, og skønt han allerede skrev flere Smaasange, var det de militære Musikformer, der gennem den daglige Paavirkning fangede ham ind. Kendere var allerede da klar over hans Talent. Dagen før han fyldte fjorten Aar fik han Ansættelse som Trompeterelev ved Faderens Regiment, fynske lette Dragoner, hvis Stabstrompeter Chr. Fr. Hansen 1825 gav ham Lærebrev, og her lagdes Grunden til hans gennem hele Livet bevarede Færdighed i og Sans for dette Instrument. Et Elitekorps af Trompetere var Hestgardens, og til dette overflyttedes han efter Ansøgning 1829, ved hvilken Lejligh-

hed Regimentet gav ham det Skudsmaal, at han var »en fortrinlig god Trompeter med megen musikalsk **Genie**«, hvem man kun ugerne og særlig af Hensyn til hans Fremtid gav Afkald paa. I dette nye, københavnske Milieu tog hans musikalske Udvikling Fart, ikke mindst takket være en fænomenal autodidaktisk Receptivitet, og han blev snart Musikantersvend hos Stadsmusikanten C. G. Fiissel, i hvis Tjeneste hans første nu kun til Dels bevarede Danse blev til, Danse, der for øvrigt i det hele bærer Tidens gammeldags Præg.

Et nyt Afsnit i den hjemlige Dansemusiks Historie begynder med Aaret 1839, da et steiermarksk Musikselskab under Musikdirektør Siegl fra Wien kommer hertil og giver »Concerter à la Strauss«, hvor man for første Gang hører de sprudlende Straussiske og Lanner'ske Valse, der satte Byen paa den anden Ende. Mest lydhør af Tilhørerne var **maaske L.**, der her følte sit Slægtskab med de nye Toner, og som ogsaa straks gik i Gang med sammen med sine Kammerater at opdyrke Genren. I Hestgardens Fægtesal i Filosofgangen holdtes Prøverne, og kun Frederik VI.s Død hindrede en øjeblikkelig Udnyttelse af Straussbegejstringen. Snart brød det løs med fornyet Voldsomhed. En Styrtesø af Koncerter fastslog det L.ske Selskabs Succes, og fra nu af var L. i en Menneskealder i Spidsen for denne Side af vort Musikliv. Ogsaa komponistisk blev han førende for denne Retning. Den første »straussiske« Komposition, han skrev, var Danmarksvalsen (1840), endnu lidt mat i Sammenligning med Forbillederne, men Samtiden fandt den fuldstændig i **Strauss' Manér**. Forbavsende hurtigt tilegnede han sig Genren, og overalt, hvor Livsglæden havde til Huse, hørtes hans Toner. Da Georg Carstensen 1841 vendte tilbage til Kbh. og i Tilslutning til sin Udgivervirksomhed paabegyndte sine »Figarofester« med Vauxhall og Koncerter i Rosenborg Have o. fl. Steder, allierede han sig som den Aktualitetens Mand, han var, med **L.**, der var disse Festers sikre Trækplaster, og det var da en Selvfølge, at da Tivoli 1843 aabnede sine Porte, var ogsaa der L. en selvskreven Attraktion, og dette Etablissement skulde blive Hovedskuepladsen for hans Virksomhed gennem Aarene, Stedet, hvortil hans Navn for stedse er knyttet, hvor hans Folkeyndest i gode og dårlige Tider skulde være Samlingspunktet, og hvorfra hans Ry skulde spredes ud over Verden.

Det er paa Baggrund af Førstegrøden i hans Produktion — hans berømteste Ting var endnu ikke blevet til —, at Modtagelsen i Ulandet under hans første Rejse **maa** ses. Med offentlig Understøttelse tiltraadte han sent 1844 en Udenlandsrejse, der gik over

Paris, hvor selveste Berlioz hyldede ham, Wien, hvor Strauss hilste ham som jævnbyrdig, og Berlin, hvor han fandt Opmuntring hos Meyerbeer, og paa hvilken hans Verdensry fastsloges. Først n. A. møder vi Kronen paa hans Skaben i den til Tivolis Fødselsdag 1845 komponerede Champagnegalop, hvis elektriserende Livskraft endnu er usvækket, og fra 1846 stammer hans »Drømmebilleder«, der netop har bevaret sin Friskhed ved at være et yndefuldt Minde om 40'erne. Naar L. senere var paa Koncertrejse i Ind- eller Udlandet som Vinteren 1846 i Berlin eller de fem Maaneder, han 1850 opholdt sig i St. Petersborg, fornyede Besøg i Paris, Berlin, Hamburg o. fl. Steder samt gentagne Besøg i Sverige, navnlig 1860, da han med sit Orkester var i Stockholm ved Karl XV.s Kroning, havde han bag sig noget af det ypperste, der skyldtes hans Pen, og han virkede da langt mere selvfølgeligt som den anerkendte Dansefyrste.

L.s Tilknytning til det københavnske Folkeliv var ikke udtømt med hans Herskerstilling i Tivoli. Ogsaa om Vinteren fandt man ham i Spidsen for sit Orkester, og i Tidens Løb var han knyttet til en lang Række af de Etablissementer, hvor muntre Toner lød, som Hippodromkoncerterne (1846—47), Casino (fra 1847), Casino-maskeraderne (fra 1849), Pricernes Forestillinger paa Hofteatret, Sommerlyst (1858), Thors Hal (1864—65), foruden ved spredte Koncerter i Rosenborg Have, Christiansborg Slots Ridehus o. fl. Steder. Ved næsten alle disse Lejligheder rystede han nye Melodier ud af Ærmet, og det er intet Under, at Tallet paa disse beløber sig til mellem 600 og 700, og selv om L.s Gennembrud i 40'erne betegner Tyngdepunktet i hans Produktion, vedblev han højt op i Aarene at skabe med en Lethed og Friskhed, der bærer Geniets Stempel. Af hans Dansemelodier skal her nævnes en Række, som levedygtige selv i en Jazztid er blevet staaende som typiske for det bedste, han har ydet: Af Polkaer: Agnes, Petersborgerinden, God Nat, Britta, Amager og Otto Allins Trommepolka, af Valse: **Vee-mod**, Krolis **Ballklänge**, **Amélie**, Arabella, Hesperus, For Gamle og Unge, Dronning Louise og Rosa og Rosita Valsen. Dertil en Række prægtige Marcher som Frederik VII.s, Christian IX.s og Karl XV.s Honnørmarcher, endvidere Pariser, Skandinavisk og Les Zouaves Kvadrillerne og fremfor alt i den Form, hvor han ubetinget overgik sine wienske Forbilleder og i det hele indtager en ubestridt Førsteplads, de uforlignelige Galopper: **Döblers** Zauber, Manøvre, Corsikaner, Telegraf, Storm, Københavns Jernbane Damp, Nordisk Fostbrødre, Salut for Bournonville, Bouquet Royal og En Tur paa Dyrehavsbakken. For Scenen skrev han Danse-

divertissementerne Polka Militaire, La Lithuanienne, Polacca guerriera og Maritana, og af hans nære Samarbejde med Aug. Bournonville fremgik Indiansk Krigsdans af »Fjernt fra Danmark« og de uopslidelige Finaler saavel af den nævnte Ballet som af »Livjægerne paa Amager« og »Napoli«, alle af Det kgl. Teaters Repertoire. L.s Tilknytning til Sekondteatrene gav ham fremdeles Anledning til at skrive Musik og Sange til en Række Syngestykker som »Berthas Claveer« (Recke), »Den sidste Nat« (Recke), »Altfor smuk« (**Glükstad**) m. fl. Heller ikke uden Held dyrkede han den lille naive Vise: »Violen« (»Du spørger, min Dreng«), »Invaliden«, »Sypigen« m. fl. Foruden de allerede nævnte »Drømmebilleder« har han af Fantasier skrevet f. Eks. »Drømmen efter Ballet«, »Kri-gerens Drøm« og »Den unge Moder«, hvorhos han har efterladt en yndet Concert Polka for to Violiner med Orkester, der i hans egen Tid hyppigt opførtes med Sønnerne som Solister. Endelig **maa** ikke forglemmes hans 48 lette Danse med Tekst for Klaver, som var uadskillelige fra et tidligere Slægtleds Musikundervisning.

L. var ikke blot den store Dansekomponist, der skabte sine Melodier med fantastisk Lethed. Han var tillige en af de populære Figurer i det glade Hovedstadsliv. Saadan som vi kender ham fra Træsnittet til Bournonvilles Nekrolog over ham i »**III**. Tidende«, stod han bred og jovial for Datidens Københavnerne som et uundværligt Stykke af deres Samtid. Men denne jævne borgerlige Gemytlighed havde ligesom præget hans Melodier, der i mærkbar Modsætning til Wienforbillederne har en egen hjemlig Tone, som i inderlig Tilknytning til de Omgivelser, hvorefter de er opkaldt, i Virkeligheden gør disse Melodier til lige saa mange **Kultur**-skildringer fra det gamle Kongens Kbh. Skønt L. allerede **1842** afgik fra Militærtjenesten, opnaaede han som fhv. Underofficer ingen Sinde her hjemme mere end Sølvkorset. Men i øvrigt kunde han glæde sig ved Anerkendelse fra alle Sider, og denne fulgte ham til det sidste. Da hans Hørelse paa det hidtil raske Øre ogsaa svækkedes, **maatte** han give op midt i Tivolisæsonen **1872**, og dermed gled han selv ud af det glade Liv, hvis Midtpunkt han altid havde været.

L. blev, som den Autodidakt han var, ingen Sinde nogen »lærd« Musiker, men inden for sit begrænsede Omraade ejede han en Genialitet, der har bevaret hans Skaben frisk og levende i en Tid, da adskillige af de Tonekunstnere, der rynkede paa Næsen ad ham, kun er Navne paa Musikhistoriens store Kirkegaard. Heller ikke **maa** det glemmes, at det var ham, der i Tivoli indførte det store Repertoire, først og fremmest Symfonien, ved hvilke Lejligheder

han ombyttede Violinen med Taktstokken. Men først og fremmest er han det klassiske Udtryk for det glade **Kbh.**, og som saadan er han ogsaa i Eftertiden gjort til Midtpunkt i dramatiske **Interiør-**skildringer fra Fyrreerne, af Axel og Charles Kjerulf i »Tivoli« (Det ny Teater, 1910) og af Poul Holck Hoffmann, Fleming Lynge og **Alfr.** Kjerulf i »Champagnegaloppen« (Casino, 1935), den sidste senere bearbejdet for Filmen. Af hans uendelig rige Melodiskat har Det kgl. Teater i de senere Aar øst baade Musik og Stof til forskellige Balletdivertissementer. Talrige af hans Kompositioner foreligger trykt i Ind- og Udland, men Størsteparten forblev utrykt. — Manuskripter i stor Mængde er bevarede hos Breitkopf og **Härtel** i Leipzig, i Det kgl. Bibliotek i Kbh. og Musikhistorisk Museum sst. — Krigsraad 1860. — DM. 1851. — Maleri af L. Hartmann 1861 i **Tivoli**. Mindesmærke sst. 1874 med Buste af Pacht. Statue af Sv. Rathsack sst. 1930. Medailler bl. a. af Schmalfeld 1862. Litografier fra Em. Barentzen 1844 og 1846, af A. Toller, fra C. M. Tegner 1852 efter Daguerreotypi og 1859 efter Fotografi, fra F. E. Bording 1866, fra **Wilh.** Hansen og fra C. Simonsen 1871. Stengraving fra E. Rushcke 1864. Træsnit bl. a. 1869 af H. P. Hansen, 1872 og 1874.

Ill. Tid. 22. Okt. 1865, 29. Marts 1874 °S 1. Maj 1910. Søndags-Posten 19. Okt. 1872. G. Skjerne: **H. C. Lumbye** og hans Samtid, 1912. C. A. Clemmensen: Tivoli 1843—1918, 1918. P. Engell: **Kbh.s Tivoli** i 50 Aar, 1893. A. Guthmann og A. Melbye: Tivoli, 1888. P. Hansen: Tivoli Fest Album, 1893. C. Ginderup: Den første Breche i Kbh.s Befæstning, s. A. *Godtfred Skjerne* (G. St. **Bricka**).

Lumbye, Julie Johanne Christiane, se Hansen, Julie.

Lund. Af de talrige danske Slægter L. skal her nævnes to hinanden — og Slægten Kierkegaard (s. d.) — **nærstaaende** jyske Hosekræmmerslægter, af hvilke den ene føres tilbage til Bonden Jens Espensen, hvis Sønnesøns Sønnesøn Jens Troelsen (d. 1755) var Fader til Troels Jensen (L.) (1720—73) i Lund, Gellerup Sogn. Han var Fader til Silke- og Klædehandler i **Kbh.**, Grosserer Jens Troelsen L. (1760—1824), Hosekræmmer i Helsingør Troels Troelsen L. (1773—1841) og Grosserer i **Kbh.**, Direktør ved Fattigvæsenet Ole Troelsen L. (1768 (el. 67)—1843), af hvis Børn skal nævnes Anna Cathrine L. (1800—59), gift med Justitsraad Henrik Ferdinand L. (1803—75), Mette Juliane L. (1814—89), der ægtede Sognepræst i Faaborg Joachim Christian Chiewitz (1815—93), og nedenn. Teatermaler, Professor Troels L. (1802—67). Grosserer Jens Troelsen L. (1760—1824) var Fader til nedenn. Orlogskaptajn Sigvard L. (1813—67), Forfatterinden Henriette L. (1812—87), gift med

Departementschef i Marineministeriet, Etatsraad Jean Nicolas Suenson (1799—1887), og Generaldirektør for Postvæsenet Niels Holm Hostrup L. (1817—94), hvis Søn er nedenn. Dampmøller, Grosserer Valdemar Christian Sophus L. (f. 1860). — Den anden Slægt L. føres tilbage til Gaardejer i Store Hølund, Vrads Sogn Hans Henriksen (d. 1759), der var Svoger til ovenn. Troels Jensen (L.) (1720—73). — Han var Fader til Silke- og Klædekræmmer i Kbh. Henrik Hansen L. (1757—1820), af hvis Børn skal nævnes Regimentskvartermester Hans Andreas L. (1784—1811), Grosserer, Agent Johan Christian L. (1799—1875), nedenn. Naturforsker Peter Wilhelm L. (1801—80) og ovenn. Kontorchef i Nationalbanken, Justitsraad Henrik Ferdinand L. (1803—75), der var Fader til Orientalisten Peter Severin L. (1834—64), dødeligt saaret ved Forsvaret af **Als**, til de nedenn. Statistikeren Henrik Ferdinand L. (1837—1914) og Historikeren Troels Frederik **Troels-L.** (1840—1921) samt til Etatsraad Vilhelm Nicolai L. (1831—1902) til Annissegaard, hvis Søn var nedenn. Kunsthistoriker Emil Ferdinand Svitzer L. (1858—1928). — En Præsteslægt L. føres tilbage til **kgl.** Kommissarieskriver, Kannik og Vikar i Lund Rasmus Sørensen Treschow, hvis Søn Sognepræst i Sønder Jernløse og Søstrup Jacob Rasmussen L. (1646—1733 el. 32) tog Navn efter Fødebyen; han var Fader til Sognepræst i Sønder Jernløse Peder Severin Jacobsen L. (ca. 1691—1751), hvis Søn nedenn. Sognepræst i Stege Jacob Johan L. (1725—98) var Fader til Sognepræst i Rudkøbing og Skrøbelev Hans Peter Egede L. (1769—1846) og til Ejer af Grønsund Færgegaard, Kaptajn i Marinen Jacob Johan L. (1783—1860). — En anden Præsteslægt begynder med Oberstløjtnant, Amtmand Jørgen L. (d. 1723) til Lindtorp, hvis Sønnesøn, den **herrnhutisk** sindede Sognepræst Bjørn Christian L. (1738—1809) i Hellested, var Bedstefader til Sognepræst i Korup og Ubberud Joachim Otto From L. (1808—75); dennes Sønner var Sognepræst i Borre Theodor Otto Christian Diderik L. (1848—1911) og nedenn. religionshistoriske Forfatter, Zoologen Johan Ludvig Michael L. (1844—1912). — Navnet L. har været ført af forskellige Lavadelslægter, saaledes af en sønderjysk Slægt, der kendes fra Begyndelsen af 15. Aarhundrede og uddøde 1613.

M. og O. H. Lund: Optegnelser om Klædekræmmer Henrik Lund's Mandslinie og Familie, 1876. M. F. G. og O. H. Lund: Familiestamtavler, 1890. Sofus Elvius og H. R. Hiort-Lorenzen: Danske Patriciske Slægter, 1891. Th. Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, 1900, S. 552—57. Th. Hauch-Fausbøll i **Berl. Tid.** 16. April 1931. — Personalhist. **Tidsskr.**, 2. Rk., V, 1890, S. 87 f.

Albert Fabritius.

Lund, Anne Dorthé, f. Holst, d. 1759, Skuespillerinde. D. 29. Okt. 1759 i Kbh., begr. sst. (Nic. Urtegaard). Forældre ukendte. Gift 1749 (Kopulationsafgift bet. Nic. 29. Sept.) med Snustobakshandler Asser Mortensen L., begr. 30. April 1760 i Kbh. (Nic.).

Madame L. var 1747 Aktrice ved det interimistiske Teater Bergs Hus i Læderstræde og overgik til Komediehuset paa Kongens Nytorv fra dets Aabning 1748. Her spillede hun med munter Skalkagtighed Pernille og var Husets bedste Soubrette før Caroline Walter, kunstnerisk set vandrende i »Naturens Spor«, som W. H. F. Abrahamson skrev om hende. Hun hørte til de Aktører, der, hed det i en Beretning af 1756 fra Direktionen, »fast i ethvert Stykke ikke alene have Rolle, men endog oftest meget vidtløftige og besværlige Roller, hvorudi de dog pleie at acquitere sig med Ære og Tilskuerne til Fornøielse«. I øvrigt er vor Viden om Madame L. meget sparsom ud over, at hun efter Holbergs Mening var en intrigant Natur, hvem han satte skarpt i Rette i sit hvasse Brev til Skuespillerne af 17. Maj 1753. Paa Auktionen efter hendes Død købte Direktionen forskellige af hendes Ejendele til Brug for Aktricerne paa Teatret.

Det alm. danske Bibliothek, IV, 1778. Th. Overskou: Den danske Skueplads, II, 1856. Robert Neiendam: Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder, I, 1911. Holbergs Breve, udg. af Verner Dahlerup, 1926.

Robert Neiendam.

Lund, Aage Viggo, 1864—1926, landøkonomisk Forsøgsleder. F. 22. Nov. 1864 i Græsbjerg ved Vordingborg, d. 15. Nov. 1926 paa Frbg., Urne paa Frbg. Kgd. Forældre: Fuldmægtig, Gaardejer, senere Godsforvalter paa Petersgaard, Justitsraad Jacob L. (1823—1901) og Anna Marie Dorthéa Andersen (1833—1919). Gift 9. Juli 1899 i Nykøbing F. med Gerda Sofie Madsen, f. 13. Juli 1879 i Næstved, D. af Købmand Frederik M. (1838—1903) og Rosette Fränckel (1844—1906).

L. lærte Landvæsen nogle Aar, kom paa Landbohøjskolen og tog Landbrugseksamen 1887. 1888 knyttedes han til Forsøgslaboratoriet som Medhjælper ved Fodringsforsøgene, blev Assistent 1889 og Forsøgsleder 1915. Han var knyttet til den ambulante Forsøgsvirksomhed og ledede med Grundighed og Omhu Fodringsforsøgene med Kvæg og Svin paa Sjælland og Lolland-Falster. Han havde Evne til at skabe Interesse for Forsøgsarbejdet paa de Gaarde, hvor dette blev udført, og blev her værdsat som Raadgiver og Vejleder ikke alene paa Fodringens Omraade, men ogsaa ved Planlægning og Iværksættelse af Bogholderiet. Udadtil blev han

mest kendt for sin Ledelse af Forsøgene med Svin paa Bregentved. Baade her og ved Forsøgsstationen Over Løjstrup var han Medlem af Forsøgsraadet. I Litteraturen var hans vigtigste Indsats en Række **Forsøgsberetninger**, men desuden skrev han 1922 sammen med P. Rønholt et lille Skrift om Opdræt og Fedning af Svin, og 1925 bearbejdede han efter P. Gommesen Rostings Død 5. Udg. af den meget brugte Lærebog »Svinets Avl, Røgt og Pleje«.

Ugeskrift for Landmænd, LIX, 1914, S. 565; LXXI, 1926, S. 729 f. **Tidsskr.** for Landøkonomi, s. A., S. 608. Fyns Stifts Landbrugstidende, XX, s. A., S. 640. Vort Landbrug, XLV, s. A., S. 611.

Aksel Milthers.

Lund, Andreas Molbech, 1749—1820, Inspektør i Grønland. F. 1749 (døbt 14. Febr.) i Vang paa Hedemarken, d. 27. Nov. 1820 i Skanderborg, begr. sst. Forældre: Prokurator Gregers L. (1719—80) og Anna Margrethe Molbech (1722—95). Gift 20. Marts 1789 i Kbh. (Frue) med Sophia Amalia Westphal(en), f. ca. 1765, d. 16. Sept. 1816 i Skanderborg.

L. blev Student 1769, privat dimitteret, og Bakkalaur 1770, hvorefter han gjorde Tjeneste paa forskellige Embedskontorer i Danmark og Norge, indtil han 1779 tog dansk juridisk Eksamen. Derefter fik han Ansættelse som 2. Korrespondent ved Den kgl. grønlandske Handel i Kbh., fra 1786 som 1. Korrespondent. 1789 udnævntes han til Inspektør for Sydgrønland og ankom 22. Juli til Godthaab. Her mødte han straks Vanskeligheder, idet hans Formand, Landsdelens første Inspektør, Kammerraad Bendt Olrik, ikke var at bevæge til at overlevere Embedet, saa at L. først kunde tiltræde dette sidst i Aug. og uden ordentlig Afleveringsforretning, ligesom det i det hele taget var prekære og vanskelige Forhold, den nye Inspektør gik ind til, idet Olrik havde »styret« Inspektoratet fuldkommen egenraadigt og næsten tyrannisk, ligget i ustandselig Strid med baade Missionens og Handelens Personale og f. Eks. i sit sidste »Regeringsaar« afskediget og til Dels hjemsendt næsten Halvdelen af den sydgrønlandske Handelsbetjentstab, ligesom han ved sin ubeherskede og rent ud koleriske Optræden havde gjort Embedet almindelig forhad i hele Landsdelen. L. viste sig imidlertid Opgaven voksen, »reddede« efter kort og grej Undersøgelse de til Hjemsendelse dømte, men endnu ikke afrejste Købmænd og Assistenten og fik ved rolig, retsindig og velovervejet Optræden i Løbet af faa Aar bragt Orden i Tingene, ligesom det aldrig etablerede Tillidsforhold mellem saavel Funktionærerne som Befolkningen og Inspektoratet nu oprettedes og ved L.s Tilbagetræden efter seks Aars anstrengende Embedsvirksomhed var det bedst

mulige. I Bekæmpelsen af det **omkr. 1790** i Sukkertoppens Distrikt opstaaede farlige »**Habakukske**« Sværmeri, som opfanatise-rede Befolkningen, var han Missionsbetjentene en virksom Støtte. — Efter sin Tilbagekomst til Danmark blev L. **1798** Amtsforvalter i Skanderborg. — Kammerraad **1811**.

H. Ostermann: Den grønlandske Missions og Kirkes Historie, **1921**, passim.

H. Ostermann.

Lund, Christen Andersen, **1763—1833**, Præst, Digter. F. 28. **Dec. 1763** i Kbh. (Nic.), d. 10. Aug. 1833 i Keldby, begr. sst. Forældre: Hørkræmmer og Brygger, en af Stadens 32 Mænd Anders Christensen L. (**1729—1807**) og Johanne Børs (**1738—1805**). Gift 1° 5. Juni **1789** i Holeby med Marie Sophie la Cour, f. 23. April **1752** paa Staarupgaard, d. 9. Aug. 1801 i Keldby (gift 1° **1782** med Sognepræst i Holeby og Bursø Severin Thørche, **1750—88**), D. af Ridefoged paa Staarupgaard o. fl. Gaarde, senere Forpagter paa Strandet Pierre la C. (**1716—75**, gift 2° **1763** med Christiane Frederikke Nohr, **1727—1801**) og Margrethe Susanne Hertzberg (**1720—63**). 2° 9. April **1802** i Stege med Karen Charlotte Johanne Jørgensen, f. 26. Marts **1783** i Stege, d. 13. Jan. **1855** i Keldby, D. af Byfoged, senere Justitsraad Frederik Christian J. (**1751—1817**) og Birgitte Platou (**1750—1829**).

L. blev dimitteret til Universitetet **1780** fra det Klinckske Institut og vandt sig snart et ret kendt Navn blandt sine Studiefæller. Hans milde, tiltalende Væsen og udprægede Sans for Digtekunstens Frembringelser banede ham Vejen til mange af de førende Personligheder i Datidens litterære Verden. Navnlig sluttede han sig i Venskab til Rahbek og Gregers Wad, Pram og Baggesen, og med Iver studerede han især de nyere Sprog og den engelske Poesi. Da hans Helbred imidlertid var lige saa skrøbeligt som hans Sind formørket af Tungsind, **maatte** han **1783** opgive sin københavnske Tilværelse og en Tid tage Ophold ved Jægerspris. Her skrev han Digtet »Lunden ved **Jægerspriis**« (først trykt **1788**), som blev belønnet af Selskabet for de skønne Videnskaber. **1785** blev L. Huslærer hos Grev Danneskiold-Samsø paa Gisselfeld, **1788** tog han teologisk Attestats, og s. A. blev han kaldet til Sognepræst i Holeby og Bursø. Da han af Helbredshensyn kun daarligt taalte Opholdet paa Lolland, traf det sig saa heldigt, at han allerede **1790** ved Arveprins Frederiks Hjælp blev forflyttet til Keldby paa Møen, hvor han blev til sin Død. I mange Henseender var L.s Hjem Indbegrebet af den danske Præstegaardsidyl. I landlig Nøjsomhed dyrkede man her Livets stille Glæder, og trods beskedne Kaar

var Keldby Præstegaard Rammen om et rigt aandeligt Liv. Med patriarkalsk Gæstfrihed aabnedes Dørene for de mange, deriblandt Rahbeks og andre Ungdomsvenner, der følte sig draget af Hjemmets stilfærdige Stemning og Husfaderens elskelige Personlighed. — L. var i sine yngre Dage Bidragyder til Rahbeks Tidsskrifter, og Kendere i Datiden satte hans Digte højt. Fru Rahbek udnævnte ham til »Møens Horats« (Monas Flaccus) og tilskyndede ham til at udgive en Samling af sine Arbejder. Da han ikke vilde følge hendes Opfordringer, afskrev hun med sin egen, sirlige Haand alle hans spredte Digte, lod dem samle i et smagfuldt Bind (nu: Ny **kg1. Saml.**, 8°, 551) og tilsendte ham det. Dog heller ikke dette vilde hjælpe, og først efter hans Død udkom »Efterladte Digte« (1836) og en samlet Udgave af hans Oversættelser af Theokrits Idyller (1837). Blandt hans originale Digte kan særlig nævnes »Aftenen«, »I en stjerneklar Nat« og »Landsbykirkegaarden«. I nyeste Tid er Opmærksomheden igen i stærkere Grad blevet henvendt paa L., denne Aftenens, Lundens og Gravenes Sanger, paa een Gang Forløber baade for Bødtcher og Ingemann. Man har især fremhævet hans ejendommelige Evne til at gøre det malende Digt lyrisk, til at lægge en sober og ægte Stemning ind i Ordene og ved at holde sine Elegier inden for snævre Grænser at undgaa al banal Udtværen af Tanker og Udtryk. Hvor afhængig L. end kan være af engelske Forbilleder, virker han aldrig som en aandeløs Efterligner, men forstaar at fylde den fremmede Form med eget sjæleligt Indhold, der præges af en blid Vemodighed, en stille Inderlighed — »der er Filt under hans Versefødder, og Rimene er uden Bjælder« (Vilh. Andersen). — Konsistorialraad 1829. — Portrætteret paa et Familiebillede af E. Pauelsen 1775.

Fortalen til C. A. Lund: Efterladte Digte, 1836. [Fr. Barfod:] Poetisk Læsebog for Børn og barnlige Sjæle, 1835—36, S. 488—93. G. P. Brammer: Kirkelige Leilighedstaler, II, 1834, S. 473—78. Sv. Jørgensen i Aar bog for Historisk Samfund for Præstø Amt, 1916, S. 60—71; 1929, S. 57—77. [P. H. Boye:] Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling og hendes Correspondenter, 1881, S. 29 f. Kirkehist. Saml., 3. Rk., IV, 1882—84, S. 7. Carl S. Petersen og Vilhelm Andersen: Ill. dsk. Litteraturhistorie, II, 1934, S. 506 ff.

Bjørn Kornerup.

Lund, Carl, 1846—1912, Industridrivende. F. 8. April 1846 i Kbh. (Fred. Ty.), d. 17. Okt. 1912 i Malmø, begr. i Gentofte. Forældre: Skomagermester Carl L. (ca. 1809—45) og Anne Christine Jensen (1811—82, gift 2° 1847 med Skomagermester Jens Falslev, 1817—77). Gift 4. Sept. 1872 i Kbh. (Garn.) med **Hulda** Francisca Lassen, f. 3. Juni 1848 i Kbh. (Garn.), d. 9.

Marts 1933 i Hellerup, D. af Skomagermester Hans L. (1817—90) og Cathrine Knap (1823—82).

L. gik i Melchior's Borgerskole, kom siden i **Isenkræmmerlære** og blev 1872 Forretningsfører for og Medindehaver af en mindre Fabrik for lakerede Jern- og Blikvarer, som P. C. Elfstrøm (den senere Direktør for Raadvaddams Fabrik) havde grundlagt 1868. 1874 overtog han Virksomheden for egen Regning. Under L.s Ledelse voksede den hurtigt og udvidedes til at omfatte alle Slags lakerede, fortinnede og **emailerede Jernblikvarer**, der ikke alene erobrede det danske Marked, men ogsaa gennem en 1884 anlagt Fabrik i Malmø vandt Indpas i Sverige og Norge. 1889 overtoges Firmaet af et Aktieselskab, og 1896 ombyttede L. Stillingen som administrerende Direktør for dette med en Plads i Bestyrelsen. Selv efter denne Tid fulgte han dog i alle Enkeltheder den fortsatte Udvikling af den store Virksomhed, han havde givet Navn, og som i øvrigt ved en sund og forstandig Ledelse afkastede et stabilt Udbytte, saaledes at Carl L. indtil Krigsaarene var et meget anset Børspapir. Da Helbredshensyn i Slutningen af 1911 nødsagede ham til helt at udtræde af Bestyrelsen, vedblev han dog at tilse den svenske Fabrik. Han var Konsul for Peru fra 1887. — Aktieselskabet **maatte** 1921 rekonstrueres, efter at det, bl. a. ved Forbindelsen med Akts. International Emaill-Industri, havde lidt betydelige Tab, og 1931 overtoges Virksomheden af Glud & Marstrand, med hvilket Selskab den siden 1928 havde staaet i nært Samarbejde. — R. 1904. — Træsnit 1884.

Tidsskr. for Industri, 1914, S. 124—29. Børsen 19. Okt. 1912 og 1. Sept. 1914. Politiken 19. Okt. 1912.

P Koch Jensen (C. Nyrop).

Lund, Carl Christian, f. 1855, Teatermaler. F. 21. April 1855 i Odense. Forældre: Skomagermester Niels Martin L. (1819—72) og Abelone Aagaard (1824—90). Gift 11. Jan. 1883 i Odense med Leopoldine Franziska Schafrath, f. 9. Marts 1859 i Wien, d. 9. Marts 1926 paa Frbg.

L., der 1873—76 gik paa Akademiet, begyndte at arbejde som Dekorationsmaler hos Onkelen C.F. Aagaard og Hilker. 1878—82 var han i Miinchen, Wien og Italien. I Wien lagde han sig særlig efter Teatermaleriet, og hans første Arbejder efter Hjemkomsten var da ogsaa en Række Teaterdekorationer til Dagmar-teatret. Hans ubestridelige Dygtighed blev hurtigt anerkendt, og til Verdensudstillingen i Paris 1889 blev det ham betroet at udsmykke den danske Pavillon, til hvilken han malede seks store Billeder, der forestiller danske Slotte. For disse Billeder, der nu findes paa

Odense **Raadhus**, modtog han Udstillingens Sølvmedaille. 1892 fik han ministeriel Understøttelse til en Rejse, der gik til Italien, og 1896 blev han konstitueret som Teatermaler ved Det kgl. Teater. Det skulde dog ikke blive her, L. gjorde sin største Indsats; i en lang **Aarrække** arbejdede han for de fleste københavnske Privatteatre, som Det ny Teater, Dagmarteatret, Folketeatret, Casino, Frbg. Teater, Sønderbros Teater og Scala, og tillige har han leveret Dekorationer til adskillige af Provinsens Scener. Endvidere udførte han gennem en lang Periode en Række Friluftsdekorationer for Tivoli, »Den gamle By« o. 1. L.s betydelige Dygtighed, hans Opfindsomhed og Evne for det virkningsfulde gav ham en frem-skudt Stilling blandt vore realistiske Teatermalere; næppe nogen af disse har kunnet notere saa mange Publikumssuccesser som den ualmindelig produktive L. I Pressen var det saaledes en staaende Kliché, at »nu har C. L. atter overgaaet sig selv«. Bedst passede hans Stil til Komedier af folkeligt Tilsnit, som han ofte gav en baade smuk og farverig Ramme. — R. 1915. — Maleri af P. Mønsted. Buste af Th. Edelmann. Tegning af Carl Jensen 1925. Træsnit 1892 efter Fotografi.

Hver 8. Dag 17. Sept. 1899. Ill. Tid. 9. Nov. 1902. Politiken 16. Aug. 1909 og 19. April 1925. Vore Herrer 19. Sept. 1920. Fyns Stiftstidende 18. April 1935. Børsen 20. April s. A.

Torben Krogh.

Lund, Emil Ferdinand Svitzer, 1858—1928, Museumsmand. F. 8. Jan. 1858 i Kbh. (**Garn.**), d. 25. Dec. 1928 i Kbh., begr. i Annisse. Forældre: Proprietær, senere Etatsraad Vilhelm Nicolai L. til Annissegaard (1831—1902) og Camilla Henriette Elisabeth Svitzer (1834—1906). Gift 1° 21. Okt. 1884 i Annisse med Charlotte Frederikke Elisabeth Funch, f. 10. Aug. 1861 i Kbh. (**Garn.**), D. af Grosserer David Emil F. (1821—1910) og Friherreinde Emma Marie Adelaide Elisabeth Lagerheim (1834—95). Ægteskabet opløst. 2° 27. Aug. 1904 i Kbh. med Kirstine Agnes Karen Sloth, f. 28. Sept. 1877 i Kbh. (**Matth.**), D. af Arbejdsmand Jens Jensen S. og Christine Lauritsen. Ægteskabet opløst. 3° 1914 med Bertha Maria Hansen, f. 9. Marts 1891 i Fredensborg (gift 2° 1926 med Grosserer Valdemar Edmund Sørensen, f. 1888), D. af Gendarm Knud H. og Mathilde Christine Petrea Petersen. Ægteskabet opløst.

L. blev Student 1876 fra Fr.borg og 1883 cand. jur.; men noget svagelig af Naturen og i Besiddelse af nogen Formue anvendte han ikke sin Eksamen i Praksis, men rejste en Del, studerede Møbelkunst og Maleri i Ud- og Indlandet og vegeterede i By og paa

Land. Sammen med Konservator G. C. Andersen ved Statens Museum for Kunst havde han studeret danske Portrætter og fattede omkring 1893 en Plan om en Indsamling og Udgivelse af, hvad der **maatte** findes i dansk privat og **offentligt** Eje. Der kom allerede 1894 og 1895 nogle Hæfter ud, som vakte smigrende Opsigt, ikke mindst paa Grund af Reproduktionernes **Fortræffelighed**. Planen var meget stort anlagt, men dens Gennemførelse kom hurtigt i Vanskelighed, da C. C. Andersen, der oprindelig repræsenterede det kunsthistoriske Element, blev syg. Det lykkedes dog L. at udgive en halv Snes Bind, af hvilke særlig »Rosenborg« (II—IV), Bindet fra de sjællandske Kirker (IX) og Herregaardsbindet (VIII) har bragt betydeligt nyt Stof. Imidlertid var Planen for tilfældigt anlagt og Materialets Tilrettelæggelse for dilettantisk til, at Værket kunde gennemføres. De betydelige Summer, som Stat og Fonds havde støttet det med, indskrænkedes, og det ophørte omkring 1914. Kort efter de første Hæfters Udgivelse var L. kommet i Forbindelse med **Fr.borgmuseets** Bestyrelse. Inspektør Leemejer var ramt af Apopleksi og ret uarbejdsdygtig; L. paatog sig nu at yde ham Assistance og gled 1897 ind paa hans Plads, blev Museets Inspektør og Sekretær og var utvivlsomt stærkt optaget af de Opgaver, som stilledes ham i Udsigt. Men Forholdene ændredes snart. L. var hverken Arbejdsmand eller Administrator, og da han yderligere var meget vanskelig at samarbejde med, dannedes der snart Modstand inden for Ledelsen, og da han ved forskellige Lejligheder forløb sig, løstes hans Forhold til Fr.borg 1913. Han kastede sig derefter over Spørgsmaalet om Kronborgs Anvendelse, fik lykkeligt Militæret fjernet fra de brandfarlige Dele af det gamle Slot og opnaaede at faa oprettet et Søfarts- og **Handelsmuseum** der; men det gik her som før. Gennemførelsen stod ikke **Maal** med Initiativets første Glød. Stridigheder med Ledelse og Udvalg optog ham ogsaa her Tilværelsen, og han døde som en mod alle meget bitter Mand. Der var utvivlsomt en idéskabende Kraft i **L.**; han var ogsaa meget opportunistisk anlagt, optaget aarevis af at pleje Forhandlinger med Rigsdag og **Ministerielembedsmænd**; men i saadanne Perioder lod han alt andet Arbejde hvile: i Maaneder i Træk satte han ikke sine Fødder inden for det Museum, hvor han skulde arbejde. L. var utvivlsomt Hovedmanden i den Gruppe, som afslørede Konservator Steffensens og Museumsdirektør Mollerups Misligheder; men hans Fremgangsmaade var omtvistelig, og han forspildte alle de Chancer, hans Fortjenester skaffede ham, ved sine evindelige Makinationer mod sine overordnede. — R. 1905.

— Tegning af Rigmor Bojesen-Trepka, f. Lund, i Museet paa Kronborg.

Det nationalhistoriske Museums halvtreds Aars Virksomhed, 1928, S. 49
o. fl. St. Politiken og Helsingørs Avis 27. Dec. s. A.

O A A h

Lund, Frederik Christian (ved Daaben Christian Frederik), 1826—1901, Figurmaler. F. 14. Febr. 1826 i Kbh. (Fødsst.), d. 31. Okt. 1901 sst., begr. paa Frbg. Gift 7. Okt. 1859 paa Frbg. med Axelline Mørch, f. 23. Okt. 1836 i Kbh. (Garn.), d. 17. Dec. 1918 sst., D. af Kancellist, senere Forvalter ved det militære Varedepot, Krigsassessor Carl Christian M. (1807—70) og Dorothea Margrethe Magdalene Muller (1809—58).

L. var født uden for Ægteskab; hans Fader var en velhavende Haandværker. Han kom i Malerlære og gik samtidig paa Akademiet fra 1838. Det varede en Aarrække, inden han forlod det, fordi han i Mellemtiden deltog som frivillig i den slesvigske Krig og blev saaret ved Fredericia 6. Juli 1849. Paa Akademiet naaede han at faa den store Sølvmedaille 1852. Som Elev bistod han ved Udsmykningen af Thorvaldsens Museum, hvor en Del af Loftet i Værelse 41 er hans Arbejde, ligesom han har været med til Udførelsen af den ydre Billedrække paa begge Bygningens Langsider — alt dette i Aarene 1845—48. Efter Krigen optog han snart Kamp-Episoder fra den og ældre historiske Motiver. Antagelig 1859 var han paa sin første Rejse — til Paris. Siden var han 1862—64 i Paris, London og Italien; hertil drog han paa ny 1874—75 for det Ancker'ske Legat. Han var en produktiv og meget benyttet Kunstner, der opnaaede forskellig Anerkendelse. Intet af de tre Malerier, han solgte til Den kgl. Malerisamling, er dog nu udstillet i Kunstmuseet, og Eftertiden kunde heller ikke acceptere hans store dekorative Arbejde i Viborg Domkirke; her dekorerede han under Arkitekten Storcks Ledelse før Genindvielsen 1876 Apsis, Korskuplen og Højkirkens flade Loft efter Forbilleder blandt hjemlige Kalkmalerier og fra St. Michaels-Kirken i Hildesheim, men det hele blev siden fjernet til Fordel for Joakim Skovgaards Værker. L. er foruden i Kobberstiksamlingens Tegningsmapper stadig repræsenteret paa Fr.borgmuseet. 1877 blev han Medlem af Akademiet. 1890 mistede han ved et apoplektisk Anfald sin Arbejdsevne. — Tit. Professor 1896. — DM. 1849. R. 1876. — Maleri af H. Olrik (forhen hos Johan Hansen). Tegning af samme 1874 (Fr.borg) og af A. Schiøtt. Selvportræt 1879 (Fr.borg). Portrætteret paa Tegningen af frivillige 1848 (af L. selv)

(sst.) og paa sit Maleri 1885: Danske Tropper rykker efter Slaget ved Bov ind i Flensborg (sst.). Litografi efter ovenn. Tegning af frivillige. Træsnit 1877 efter Fotografi.

M. Mackeprang i: Viborg Domkirke, 1909, S. 109. Axelline Lund: Spredte Erindringer, 1917. S. Schultz i: Danske i Paris gennem Tiderne, udg. af Franz v. Jessen, II, 1, 1938, S. 282.

Erik Zahle.

Lund, Henrik Ferdinand, 1837—1914, Statistiker. F. 24. Juni 1837 i Kbh. (Frue), d. 4. Jan. 1914 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Assistent, senere Kontorchef i Nationalbanken, Justitsraad Henrik Ferdinand L. (1803—75, gift 1° 1828 med Petrea Severine Kierkegaard, 1801—34) og Anna Cathrine Lund (1800—59). Gift 1° 16. Nov. 1865 i Neuilly sur Seine med Therese Julie Caroline Chartier, f. 1. Aug. 1847 i Paris, d. 12. Jan. 1872 paa Frbg., D. af Fabrikant Francois Jules C. (ca. 1804—78) og Caroline Louise Marie Rigout (1814—1904). 2° 3. Nov. 1876 i Kbh. (Vartov) med Margarethe Dagmar Møllerup, f. 4. April 1850 i Kbh. (Holmens), d. 12. Juli 1927 paa Frbg., D. af Forstander ved Vartov, Krigskancellisekretær Hans Christian M. (1804—77) og Ane Marie Caroline Wulff (1812—87).

L. blev Student 1855 fra v. Westens Institut og tog teologisk Eksamen 1864; i Studentertiden læste han tillige ved Polyteknisk Lærestanstalt. I de følgende Aar opholdt han sig en Del i Udlandet og var 1865 en kort Tid Sekretær ved det danske Konsulat i Paris. 1868 traadte han ind i Statistisk Bureau, hvor han 1892 blev kst. Fuldmægtig og 1895 udnævntes til Kontorchef. 1902 tog han sin Afsked. Han har navnlig beskæftiget sig med Befolkningsstatistikken og udgav 1875 »La construction des tables de mortalité«, hvori han gjorde Rede for den Metode, han havde fulgt ved Bearbejdelsen af Dødelighedsstatistikken for 1860—69, og bidrog til at fjerne en Del Uklarhed inden for den officielle Statistik med Hensyn til denne Art af Beregninger. — Etatsraad 1902. — R. 1898. — Litografi fra Tegner og Kittendorff 1875 efter Fotografi.

Henriette Lund: Erindringer fra Hjemmet, 1909, passim.

H. Westergaard (P. Grønvold).*

Lund, Friedrich Ernst August Emil, 1823—1907, Søofficer. F. 22. Sept. 1823 i Rendsborg, d. 14. Maj 1907 i Kbh., begr. sst. (Holmens). Forældre: Kaptajn i Ingeniørkorpsen, senere Major og Inspektør ved Kanalvæsenet Johan Cornelius L. (1794—1847) og Elisabeth Catharina Heyenberg (Heinberg) (1800—71). Gift 1857 med Margaretha Arnemann, f. 18. Sept. 1839 i Altona, d. 13. April

1902 i Kbh., D. af Grosserer, Konsul Carl Theodor A. (1804—66) og Mathilde Hammann (1809—96).

L. blev Kadet 1836, Sekondløjtnant med Gerners Medaille 1842, Premierløjtnant 1851, Kaptajnløjtnant 1864, Kaptajn 1868 og Kommandør 1873. 1843—45 var han med Briggen »Mercurius« først i Vestindien og derefter i Eskadren i Middelhavet under H. G. Garde (s. d.). I Treaarskrigen var han 1848 med Korvetten »Galathea« og deltog med dennes Landgangskompani i Slaget ved Bov, 1849 med Fregatten »Freja« og 1850 med Dampskibet »Valdemar«. 1852—55 var han Vagerinspektør, og 1858—61 førte han Dampskibet »Jylland« i Postfart. Under Krigen 1864 var han næstkommanderende i Fregatten »Niels Juel« og deltog med denne i Kampen ved Helgoland. N. A. var han atter næstkommanderende i samme Skib til Middelhavet, 1867 Chef for Skonnerten »Fylla« til Island, 1868 og 69 Chef for Kongeskibet »Slesvig« og 1870—72 — efter C. F. Tietgens Ønske — Chef for Fregatten »Tordenskiold« til østasiatiske Farvande for at medvirke ved Udlægningen af Telegrafkabler for Det store nordiske Telegrafselskab. Han løste sin Opgave paa dette Togt særdeles tilfredsstillende. I de følgende Aar var han Chef for Panserskib i Eskadren, 1876—77 Chef for Fregatten »Jylland« til Vestindien og 1878 Chef for Eskadren. Ved Udgangen af 1879 afgik han fra Søetaten for at overtage Stillingen som Overlods i østlige Distrikt, hvor han virkede, til han 1898 efter Ansøgning fik sin Afsked. 1894 tillagdes der ham Kontreadmirals Karakter. L. var en dygtig Sømand og Officer, et retskaffent, elskværdigt og humant Menneske, højt agtet i Søetaten og i Lodsvæsenet. — R. 1854. DM. 1864. K.² 1880. K.¹ 1888.

Tidsskr. f. Søv., LXXIX, 1908, S. 69 f.

Th. Topsøe-Jensen.

Lund, Georg Frederik Wilhelm, 1820—91, Skolemand, Filolog. F. 28. Juli 1820 i Nykøbing S., d. 3. Febr. 1891 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Læge, senere Distriktskirurg paa Vestmanøerne, Krigsraad Carl Ferdinand L. (1786—1831) og Anna Louise Christine Høy (1795—1859). Gift 26. Sept. 1843 i Kbh. (Trin.) med Anne Emilie Fuglede (ved Daaben Andersen), f. 26. Juni 1816 i Kbh. (Garn.), d. 17. Sept. 1899 sst., D. af Kommandersergent, senere Toldassistent Jens Andersen (senere kaldet F.) (1785—1849) og Marie Cathrine Hansen.

I sin Barndom tilbragte L. tre Aar paa Vestmanøerne; senere blev han optaget i Metropolitanskolen, hvorfra han blev Student 1837. Samtidig med, at han studerede Filologi, underviste han

ved københavnske Privatskoler i de gamle Sprog; 1842 tog han filologisk Embedseksamen. 1843 blev han Adjunkt og 1845 Overlærer ved Nykøbing F. Katedralskole. S. A. disputerede han for Magistergraden med Afhandlingen »*De parallelismo syntaxis Græcæ et Latinæ usu casus genitivi demonstrato*«. En betydelig Fortjeneste indlagde han sig ved Udarbejdelsen af kommenterede Udgaver af Skrifter fra Oldtiden, Ciceros »*De officiis*« (1849), »*Cato maior*« og »*Lælius*« (1851), Taler af Demosthenes (1853) og Vergils Æneide (1856). I sine senere Aar kastede han sig over Studiet af Oldnordisk, for hvis Indførelse som Skolefag han arbejdede ivrigt. 1862 søgte han forgæves Stillingen som Docent ved Universitetet i dette Fag, men n. A. udnævntes han til Rektor i Aalborg, 1868 i Aarhus, hvor han virkede til 1885. — Tit. Professor 1869. — R. 1874.

Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1845. Arkiv for nordisk filologi, VIII, 1892, s. 196 ff.

Hans Ræder (M Cl Gertz).

Blandt de Lærebøger, L. har udgivet, er ogsaa en »Udsigt over den oldnordiske Litteratur«, som uagtet sin Uselvstændighed har vist sig brugelig. Om selvstændige Haandskriftstudier vidner de ellers ikke betydelige Aalborg-Skoleprogrammer »Om den gammel-danske Lægebog A M 187, 8°« (1865) og »Skaldekvadene i Snorre Sturlesøns Ynglingesaga« (1866, paa Grundlag af Fríssbók, A M 45 fol.). En med stor Flid, men ikke altid tilstrækkelig Kyndighed, udarbejdet Ordbog til det ældste danske Lovsprog, »Det ældste danske skriftsprogs ordforråd«, udgav L. 1877; trods sine Mangler har den hidtil været et nødvendigt og stadig benyttet Hjælpemiddel til Studiet. Hans betydeligste Værk er »Oldnordisk ordføjnings-lære« (1862), som ganske vist er vel stærkt præget af hans Afhængighed af Madvigs latinske og græske Syntakser, men rummer mange fine Iagttagelser og ved sine rige Eksempelsamlinger endnu, selv efter Udgivelsen af M. Nygaards »Norrøn Syntax« (1906), kan være til Nytte. At Systemet var lagt saa nær op ad Madvigs, var vel for de ældre nærmest en Fordel, selv om vi nu ser anderledes derpaa.

Marius Kristensen.

Lund, Hans Christian (Kildal), 1765—1846, Litterat og Homøopat. F. 5. Juni 1765 paa Fyn, d. 17. April 1846 i Kbh. (Trin.), begr. sst. (Ass.). Forældre ukendte. Gift 1806 med Christine Elisabeth Buch, f. ca. 1776, d. 29. Febr. 1820 i Kbh. (Frue). Ægteskabet opløst 1819.

L. lagde sig først efter Musik, men dyrkede derefter navnlig

Lægekunst. 1795 var han Kompagnikirurg ved Garden, foretog n. A. som Marinelæge en Rejse til Vestindien og praktiserede siden som ueksamineret under Tilsyn af forskellige ansete Læger. Samtidig udfoldede han (fra 1794) en meget udstrakt og broget Oversættelsesvirksomhed, navnlig af tysk, populærvidenskabelig Litteratur, til Dels af tvivlsomt Værd, og udgav Ugeblade etc. Som den første her hjemme slog han sig paa Homøopati; efter 1821 at have lært Metoden hos Hahnemann i Leipzig fyldte han fra n. A. Læseverdenen med Indlæg og Skrifter (mest oversatte) herom. Paa gentagne Ansøgninger om Licens til at praktisere fik han Afslag; han blev flere Gange dømt for Kvaksalveri, sidst 1844 af Højesteret til to Aars Forbedringshus, men benaadedes paa Grund af sin Alder og slap med en Bøde paa 100 Rdl. — Kopi af Maleri af Aumont ved Walseth i Fyns Folkemuseum.

Politievennen 1828, S. 327 ff., 343—47, 424. Bibliotek for Læger, XX, 1834, S. 541 ff.; XXX, 1839, S. 394 f.; XXXI, s. A., S. 265—68. Den Frisindede, 1839, S. 294 f., 301 f., 321 ff., 353 f. Kjøbenhavnsposten 28. Dec. 1843. Viborg Stiftstidende 30. Dec. 1843. C. Otto: Af mit Liv, 1879, S. 210 ff. Fynsk Hjemstavn, III, 1930, S. 162—74.

Jul. Petersen (R. Paulli).*

Lund, Hans Carl August, 1839—1903, Historiker. F. 5. April 1839 i Horsens, d. 25. Febr. 1903 i Kbh., begr. sst. (Garn.). Forældre: Snedkermester August Friedrich L. (ca. 1802—67) og Dorte Sørensen (1815—83). Gift 14. Okt. 1896 i Gentofte med Emma Gertrude Magdalene v. Schnitter, f. 16. Sept. 1850 i Kbh. (Garn.), d. 25. Febr. 1938 sst., D. af Kaptajn, senere Oberst Franz Wilhelm Albrecht v. S. (1815—94) og Marie Friedericke v. Schnitter (1813—91).

L., der blev Student 1858 fra Horsens og tog Magisterkonferens i Historie 1866, deltog i Krigen 1864 og bevarede siden en Interesse for alle sønderjyske Spørgsmaal, der bl. a. fik ham til at besvare Universitetets historiske Prisopgave for 1864—65 om Forholdet mellem det danske Kongehus og det holsten-gottorpske Fyrstehus 1721—73. Han viste her Evne til at behandle et større historisk Stof og give en klar Skildring, men opnaaede paa Grund af »en vis Magerhed« i Sprog og Stil og en Tilbøjelighed til at udtale »sine politiske Anskuelser med større Styrke end den rolige, historiske Fremstilling tillader« kun et hæderligt Accessit. Samtidig havde L. været ivrigt Medlem af Studenterforeningen og blev herved for bestandig præget af Idealerne fra det nationalliberale Studenterlivs Guldalder samt — i politisk Henseende — en tro Lærling af Ploug og Gjørdvad. Som Historiker delte han sig derfor mellem

en pædagogisk og en journalistisk Virksomhed, var Lærer ved forskellige Skoler (fra 1886 og til sin Død saaledes ved **Søofficersskolen**) og Medarbejder ved den nationalliberale eller — senere — konservative Presse (fra »Fædrelandet« over »Dagbladet« til »Nationaltidende«), hvor han navnlig behandlede udenrigspolitiske eller personhistoriske Emner. Da 70'ernes Brydningsaar begyndte, valgte L. med sin Tro paa den akademiske Stands Særstilling og Særopgave at standse Gennembrudet inden for Studenterforeningen, var ledende Senior 1875—78 og blev genvalgt hertil 1882—83, hvorved han kom til baade at indlede og afslutte den syvaarige Kampperiode mellem Konservatisme og Liberalisme, som endte med Stiftelsen af Studenterksamfundet. Ogsaa uden for sin Senioratstid vedblev han i 80'erne at være Oppositionens Hovedmodstander og var endnu i 90'erne Midtpunktet i den Kreds af samtidige og senere Meningsfæller, som populært hed »De tredive Tyranner«. L.s personlige Tilknytning til mange af Foreningens Koryfæer og nære Kendskab til dens Forhold baade i Fortid og Nutid medførte, at hans eget Seniorat allerede 1877 foreslog en Fremstilling af Studenterforeningens Historie 1820—48. Senere blev Grænsen sat ved 1870 og Udarbejdelsen overladt til L. selv. Efter tyve Aars Forstudier og kort efter Foreningens 75 Aars Jubilæum udgav han »Studenterforeningens Historie 1820—1870. Dansk Studentertiliv i det 19de Aarhundrede«, I—II (1896—98). Et meget grundigt og navnlig meget paalideligt Værk med en noget farveløs Stil, men skrevet med en pietetsfuld Kærlighed til Minder og Traditioner, en redelig Villie til objektiv Opfattelse og en omfattende Viden, som lod den snævrere Foreningshistorie fremtræde paa bredere, tidshistorisk Baggrund. L.s sidste Arbejde skyldtes hans Lærerstilling ved Søofficersskolen, idet han i Anledning af 200 Aars Jubilæet skrev »Søkadet-Korpssets Historie 1701—1901« (1901, optrykt 1916). — L. var som Studenterforeningspolitiker helt igennem konservativ Partimand og gik fra Nationalliberalismen ganske naturligt over til Højre. Med urokkelig og ved sin Idealisme ganske sympatisk Standhaftighed var han paa Vagt imod enhver moderne Rørelse, ogsaa uden for Foreningen, hvor han, da Den liberale Vælgerforening dannedes, i et lille **Flyveskrift** 1884 skarpt bekæmpede dette Mellemparti med det maskerede Venstrepræg. Men bag Barskheden og Ensidigheden var baade Humor og Hjertevarme, som vandt ham en trofast Vennekreds, og selv Oppositionen respekterede hans hensynsløse Ærlighed og personlige Hæderlighed. — Tit. Professor 1901. — R. 1895. — Litografi 1903.

Studenterbogen, 1896. K. Bokkenheuser: Studenter vi kaldes —, 1920. Gustav Bauditz: En lykkelig Tid, 1926, S. 44 ff., 112 f. C. Dumreicher: Studenterforeningens Historie, I—II, 1934—36. Berl. Tid. 27. Juni 1896, 31. Maj 1898 og 25. Febr. 1903. Nationaltidende 21. Aug. 1896, 5. Juni 1898 og 25. Febr. 1903. Dannebrog 28. Juli 1898 og 26. Febr. 1903. Vort Land 26. Febr. og 4. Marts 1903. Samfundet og Politiken 26. Febr. 1903. III. Tid. 8. Marts 1903. Højrebladet 13. Marts 1903. Tidsskrift f. Søvnæsen, 1905, S. 35. Studenterbladet 14. Jan. 1897. *Carl Dumreicher.*

Lund, Hakon, f. 1898, Kemiker. F. 2. Febr. 1898 i Honumskov ved Horsens. Forældre: Gartner Jens L. (f. 1858) og Marentine Kristensen (f. 1860). Gift 20. Juli 1923 i Hvirring med Bergljot Ingeborg Granzow Dahl, f. II. Marts 1902 i Kbh., D. af Professor Frantz D. (1869—1937, s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1915 fra Horsens og cand. mag. (Kemi) 1922. Allerede 1920 blev han Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium, og denne Stilling beholdt han, til han 1933 blev Professor ved det nyoprettede Aarhus Universitet. 1922 var han paa en kortere Studierejse til Rostock og 1923—25 paa et toaarigt Studieophold hos Professor Gomberg, Ann Arbor, Michigan, U.S.A. Et Resultat af dette Ophold blev Disputatsen »Studier i Trifenylnmetangruppen« (1926). 1932—33 var han Lektor i Kemi ved Kbh.s Universitet. L.s Omraade er den organiske Kemi og navnlig den organiske Syntese, hvor hans store saavel teoretiske som eksperimentelle Dygtighed har gjort det muligt for ham baade at forbedre kendte Metoder og at skabe nye syntetiske Metoder med stort Anvendelsesomraade. Som Konsulent for Løvens kemiske Fabrik har han faaet rig Anvendelse for denne Side af sine Evner, ligesom han til Brug for Undervisningen har skrevet en Vejledning i organisk Syntese (1929). Hans Arbejder er offentliggjort i udenlandske Fagtidsskrifter og i Videnskabernes Selskabs Meddelelser. L.s store Dygtighed og Arbejdsevne er fra 1933 kommet Aarhus-Universitetet til gode, saa at dets kemiske Institut baade undervisningsmæssigt og videnskabeligt er blevet smukt placeret fra Oprettelsen. Fra 1934 er han Medlem af Indenrigsministeriets Gaskommission, fra 1936 af De danske Spritfabrikkers Bestyrelse.

Univ. Progr. 1926, S. 153 f.

Stig Veibel.

Lund, Hans Alslev, f. 1890, Højskoleforstander, Historiker. F. 10. Dec. 1890 i Varde. Forældre: Avlsbruger Georg Marinus Andersen L. (f. 1865) og Jephine Marie Kristine Jepsen (f. 1865). Gift 3. Maj 1917 i Valgmenighedskirken paa Frbg. med Ellen Margrethe Bagge, f. 8. Maj 1892 paa Frbg., D. af Redaktør Jacob Hansen B. (1855—1914) og Gertrud Kirstine Neermann (1859—1908).

L. er opvokset i et Bondehjem paa Bygrund, men har bevidst valgt sin Plads i Bondens Verden. Han blev Student 1909 fra Ribe og cand. mag. i Historie 1916. L., der i sin Barndomsegn mødte vestjysk Højskoleungdom, var tidligt klar over, at hans Fremtidsgerning skulde øves i den danske Højskoles Tjeneste. I sine Studieaar deltog han i grundtvigsk Ungdomsarbejde, og 1917 ledede han Skolearbejdet for Soldater i Grevelejren. Nov. s. A. fik han Ansættelse ved Askov Højskole, blev hurtigt en skattet Lærer og kendt som Taler ved Møder rundt om i Landet. 1926 sagde han ja til at være Forstander for Rødding Højskole og har her haft en frugtbar Gerning med store Elevhold. L. har formaaet uden at give Afkald paa egne Synspunkter at lede Skolen i Troskab mod dens gamle danske Traditioner. Som Højskolemand tror han paa de historiske Begivenheders egen indre Kraft til at kaste Lys over Menneskelivet, og hans Undervisning er præget heraf. L., der er Demokrat, men ikke yderliggaaende, har ofte taget til Orde mod dem, der angriber de demokratiske Ideer, og tit har han i træffende Ord hævdet Bondens centrale Stilling i vort Samfund. — Ikke mindst i sin Røddingtid har L. virksomt deltaget i det nationale Arbejde. Han er Medlem af Bestyrelsen for Historisk Samfund for Sønderjylland og Medredaktør af »Sønderjyske Aarbøger«. 1935 købte han sammen med Overlæge Teilmann Gaarden »Mejerholm« ved Grænsen Syd for Tønder og gjorde den til et Lærested for unge danske Landmænd, der ønsker at lære Forholdene i Grænseegnene at kende. — L.s Højskolearbejde og Foretagsvirksomhed har kun levnet ham liden Tid til historiske Arbejder. Han har dog til Tidsskriftet »Dansk Udsyn«, af hvilket han er Medredaktør, skrevet en Række Afhandlinger, udgav 1923—25 i to Bind det betydningsfulde Kildeskrift »Sofus Høgsbro. Brevveksling og Dagbøger«, skrev om Tyskland i Engelstoft og Nørsgaard: »Verdenshistorien fra 1866 til vore Dage« (1922), sammen med H. Begtrup og P. Manniche »The Folk High-Schools of Denmark and the Developement of a Farming community« (1926), der er oversat til flere Sprog, Afsnittet »Under Forbundet mellem Konge og Adel« i »Det danske Folks Historie«, IV, 1928, og er Medlem af Redaktionen af »Sønderjyllands Historie« (I, IV og V, 1930—37) og har hertil skrevet: »Den politiske og nationale Udvikling 1864—1920« (V, 1932—33). — Maleri af Agnes Smidt 1938. Tegning af Tove Høgsbro 1912.

Højskolebladet, LI, 1926, Sp. 1529—40. Thorvald Laursen i Dansk Ungdom, 1926, S. 231 ff.

bred. Nørsgaard.

Lund, Jens Gustav, 1814—82, Snedkermester. F. 29. Dec. 1814 i Kbh. (**Trin.**), d. 27. Maj 1882 sst. (**Matth.**), begr. sst. (**Ass.**). Forældre: **Snedkerfrimester** Jens L. (ca. 1772—1831) og Ane Marie Sørensen. Gift 1° 19. Nov. 1842 i Kbh. (**Helligg.**) med Erasmie Thaning, f. 14. Dec. 1807 paa **Frbg.**, d. 1. April 1868 i Kbh. (**Helligg.**), D. af Apoteker i Kbh., senere Toldkontrollør i Aalborg Jens **Iskow** T. (1782—1852, gift 2° 1818 med Anna Catharina Nissen, 1784—1875) og Marie Kirstine Dein (ca. 1788—1818). 2° 21. Maj 1869 i Kbh. (**Trin.**) med Martine Theodora T., f. 14. Febr. 1831 i Aalborg, d. 23. Nov. 1871 i Kbh. (**Helligg.**), D. af Toldkontrollør Jens **Iskow** T. (1782—1852, gift 1° 1805 med Marie Kirstine Dein, ca. 1788—1818) og Anna Catharina Nissen (1784—1875).

L. var født i yderst ringe Kaar. Han kom til Verden paa en Baghuskvist i Krystalgade, fik kun en nødtørftig Skoleundervisning og sattes straks efter Konfirmationen i Snedkerlære. 1836 blev han Svend. Han besøgte Kunstakademiets Haandværkerskole, hvis ledende Mand var Hetsch, og deltog med Flid og Iver i Undervisningen. 1841 blev han Mester og etablerede sig under smaa Forhold med kun et Par Svende. Allerede 1846 var Virksomheden vokset til at omfatte 35 Svende, og Forretningen gik ved L.s Flid og Dygtighed stadig fremad, saa han efterhaanden beskæftigede ca. 100 Personer. Han havde oprindelig med sin stærke Selvstændighedsfølelse været en afgjort Modstander af **Verdensudstillings**-tanken; men efter at han paa Industriudstillingen i Kbh. 1852 selv havde udstillet med godt Resultat og 1853 havde foretaget en Udenlandsrejse, der bl. a. gik til London og Paris, søgte han med Iver at dygtiggøre sig, fik Mod til at deltage i Verdensstævnerne og agiterede for, at ogsaa andre skulde gøre det samme. 1862 udstillede han paa Verdensudstillingen i London en stor, kostbar Buffet, han selv havde tegnet, et Arbejde, der indbragte ham megen Hæder fra Kollegernes Side. L. betragtedes nu ubestridt som Kbh.s førende Snedker. Han deltog personlig i Arbejdet paa Værkstedet og **overvaagede** det fra først til sidst. Helst vilde han ogsaa selv udføre Tegningerne, men her holdt hans Selvstændighedstrang ikke Skridt med hans Kræfter. De bedste afhans Møbler er absolut dem, han fik Tegningerne til af forskellige Kunstnere. Især arbejdede han meget sammen med Maleren Heinrich Hansen, der bl. a. tegnede de Møbler, som L. udførte for **Kunstflidslotteriet** og Fr.borg Slot. Til flere af vore Herregaarde har han ligeledes leveret Møbler. Det var absolut Kvalitetsarbejder, der udgik fra hans Værksted. 1868 blev han kgl. Hofsnedker. 1857—71 var han

Bisidder i Snedkerlavet, 1859—70 en meget foretagsom Formand i Snedkernes Tegneforening, som 1865 under hans Ledelse afholdt en Fagudstilling, og 1868 var han med til Oprettelsen af den af Arkitekt Vilh. Klein 1868—76 ledede Haandværkerskole. Han var i det hele taget stærkt interesseret i Haandværkerungdommens Oplærelse. 1863—73 var han Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab og sad fra 1859 til sin Død i Kbh.s Borgerrepræsentation. L. var en Type paa den gode, solide Haandværker, der fra ganske ringe Kaar ved Flid, Samvittighedsfuldhed og Dygtighed arbejdede sig frem i forreste Række inden for sit Fag. — F.M.G. 1869. — Maleri af Storch i Familieej. Træsnit 1883 af H. P. Hansen.

Stamtavle over Familien Thaning, 1895, S. 9 f. C. Nyrop: J. G. Lund, 1883 (Sætryk af Industriforeningens Maanedsskrift, XVIII). Ad. Bauer: Snedkernes Tegneforening af 1837, 1887. Nutiden 18. Juni 1882.

Georg Nygaard.

Lund, Johan(n) Ludvig (Ludewig) Gebhard, 1777—1867, Maler. F. 16. Okt. 1777 i Kiel, d. 3. Marts 1867 i Kbh. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Malermester Hans Giewert L. (1746—90) og Maria Magdalena Christina Bremer. Gift 24. Dec. 1820 i Kbh. (Fred. Ty.) med Augusta Lorentz, f. 14. Febr. 1797 i Kbh. (Cit.), d. 10. Maj 1871 sst. (Holmens), D. af Organist Henrik L. (s. d.) og Hustru.

L. kom som ung til Kbh. og gik 1797—99 paa Kunstakademiet; da han ikke kunde faa noget ud af Arbejdet her og navnlig ikke synes at være kommet i Kontakt med Abildgaard, brød han af og rejste 1799 til Udlandet med Understøttelse fra Kongefamilien og private, senere ogsaa fra Fonden ad usus publicos. Rejsen gik først til Dresden, derfra i Aug. 1800 til Paris, hvor han blev til April 1802, med en Afstikker i Efteraaret 1801 til Schweiz og Norditalien. I Paris blev han Elev af David, saaledes som Eckersberg ti Aar senere — men uden som Eckersberg at høste varigt Udbytte deraf; de mange Aar i Italien, hvortil L. derefter rejste, synes at have udslettet de franske Indtryk. L.s langvarige Ophold i Italien, 1802—10 og 1816—19, bragte ham i nær personlig Forbindelse med Thorvaldsen, der ogsaa kunstnerisk satte sit Stempel paa ham, med Schubarth og med de dansk-tyske Kredse af Kunstnere og rejsende; han færdedes sammen med Forfatterinden Frederikke Brun, der forblev en trofast Ven af ham og ved Artikler om hans Værker søgte at bane ham Vej frem, paa Trods af adskillig Kritik fra anden Side; den vaagnende Interesse for den tidlige

italienske Kunst tog ogsaa L. fangen og satte sig navnlig Spor i de mangfoldige, i kedsommelig **Nazarener-Stil** malede Altertavler, som han og senere ogsaa hans Elever udførte til danske Kirker i Hovedstaden og paa Landet. I Rom udførte L. flere store Billeder med antikke Motiver; det første, »Andromache i Afmagt ved Hectors Lig« (1807), forsvandt under Hjemsendelsen, idet Skibet blev opbragt af Englænderne; det andet, »Andromache ved Hectors Grav« (1810, Kunstmuseet, dep. i Landsretsbygningen i **Viborg**), viser os, at Maleren var flittig og samvittighedsfuld, men heller ikke mere; intet i Kompositionen eller Behandlingen **slaar** Gnist hos Beskueren; Farven er ulden og kedelig, Figurerne tørt sammenstillede; med al L.s Interesse for den store Kunst fra Fortiden havde hans egne Arbejder ingen af dens Egenskaber, og jo større Kompositionerne er, jo kedeligere er de ogsaa. I **Helfigursportrættet** af Ida Brun, malet i Rom 1810 (Krogerup) er han naaet saa højt, som det var ham muligt, og dog er Modsætningen til Eckersbergs gode Portrætter med deres fine og ægte maleriske Holdning indlysende. Denne Modsætning opfattede Samtiden klart. — I Efteraaret 1810 rejste L. tilbage til **Kbh.**, hvor han 1814 blev Medlem af Akademiet paa Billedet »Hobors Tilbagekomst fra Slaget«. Akademiet vilde dog ikke vælge ham til Professor, før Eckersberg havde vist, hvad han duede til, og L. rejste da i Slutningen af 1815 fra Kbh. og kom i **Jan.** 1816 igen til Rom, hvorfra han først vendte tilbage i Sommeren 1819 sammen med Thorvaldsen. Allerede 18. April 1818 var dog Eckersberg og han blevet valgt til Professorer ved Akademiet. Hans Virksomhed i denne Stilling fik aldeles ikke den gennemgribende Betydning som hans Kollegas, dog samlede han mange Elever om sig, og en vis Indflydelse, rigtignok af tvivlsom Værdi, navnlig paa Landskabsmalerne fra 30'erne og 40'erne kan man ikke nægte ham. Hans Hovedværk gennem disse senere Aar var de fem store religiøse Billeder til Christiansborg, der nu er anbragt i Slottets Statsraadssal, og af hvilke det første, et Kæmpebillede med Kristendommens Indførelse i Danmark som Motiv, var udstillet 1827, medens det sidste, »Reformationen«, var udstillet 1843; enkelte Familieportrætter giver os dog et bedre Indtryk af Maleren end disse aandløse Sliderarbejder; det gentagne Gange ommalede Fortæppe til Det **kgl.** Teaters Scene (1828) er dog utvivlsomt det af hans Arbejder, der smukkest bevarer hans Navn. Paa Udstillingerne saas ogsaa en Del Landskaber af ham. 1861 gik han af som Professor. — Hans store Brevsamling og andre Papirer i Det **kgl.** Bibliotek. — Etatsraad 1861. — R. 1829. DM. 1840. — Tegning af E. Lehmann 1847 (Kobberstiksamlingen),

litograferet i Bærentzens Institut, og af P. C. Skovgaard (Privateje). Maleri af H. A. G. Schiøtt 1854 (Kunstakademiet). Tegninger af L. som gammel af Const. Hansen (Kobberstiksamlingen og Privateje). Buster af Fr. Stramboe 1857 og Th. Stein 1862.

Stamtavle **Lund-Lorentz-Herløw**, 1907. Athene, II, 1814, S. 359 (af P. O. Brøndsted), 471; IV, 1815, S. 301 (af Frederikke Brun), 450; VIII, 1817, S. 447; IX, 1817, S. 157 (af Frederikke Brun). J. M. Thiele: Thorvaldsen, 1851—56 (se Registeret). N. L. Høyen: Skrifter, I, 1871, S. 22. Karl Madsens J. T. Lundbye, 1895, S. 21. Fonden ad usus publicos, II, 1902 (se Registeret). L. Bobé: Frederikke Brun, 1910 (se Registeret). L. Swane: D. Dreyer, 1921, S. 11 ff. L. Bobé: Ida Brun, 1932. Henrik Bramsen: Landskabsmaleriet i Danmark, 1935 (se Registeret). F. Noack: Das Deutschthum in Rom, I—II, 1927 (se Registeret). *Leo Swane.*

Lund, Jacob Johan, 1725—98, Præst, Digter. F. 2. Marts 1725 i Sønder Jernløse, d. 12. Juli 1798 i Stege, begr. sst. Forældre: Sognepræst Peder Severin Jacobsen L. (ca. 1691—1751, gift 2° 1739 med Dorothea Maria Hirnklov, d. 1766) og 1. Hustru. Gift 1° 1738 Maj 1766 i Stubbekøbing med Mettea Jakobe Aisbach, døbt 1. Dec. 1748 i Vardal, Norge, d. 30. Okt. 1777 i Stege, D. af Sognepræst i Vardal, senere i Stubbekøbing, Laurits A. (1712—62) og Kirstine Matthea Rasch Egede (1715—86). 2° 15. Aug. 1780 i Gunslev med Catharina Margrethe Krenckel, døbt 19. Marts 1744 i Trondhjem, d. 17. Okt. 1816 i Kbh. (Trin.) (gift 1° 1772 med Sognepræst i Gunslev Peder Borchgrevingk, 1740—79), D. af Fattigforstander Henrik Bastiansen (1700—70) og Mette Marie Svendsdatter Busch (1708—88).

L. blev Student 1745 fra Roskilde, tog teologisk Attestats 1748 og gik derpaa i to Aar sin syge Fader til Haande i Præstegerningen. Efter dennes Død vendte han tilbage til Kbh., fik Plads paa Elers Kollegium, tjente sit Brød som Huslærer og gav sig i øvrigt af med videregaaende Studier, især af »de skønne Videnskaber«. 1758 blev han Feltpræst i Holsten og 1763 Sognepræst i Stubbekøbing og Maglebrænde, hvorfra han 1775 forflyttedes til Stege, idet han samtidig blev Provst i Møenbo Herred. Fra sin Ungdom syslede L. med Digtekunsten og vandt sig ved sine Arbejder paa dette Omraade et kendt Navn i Datiden. Foruden spredte Bidrag i Tidsskrifter o. 1. kan nævnes hans »C. F. Gellert, Christen, i dansk Dragt fremstillet« (1755), »Forsøg til moralske Vers« (1756), en Bearbejdelse af Louis Racines »Religionen« (I—III, 1758—63, ny samlet Udgave 1771) samt hans »Forsøg i den hellige Poesie og aandelige Sange« (1775). Af den sidste Samling er ni Salmer blevet optaget i den Guldbergske Salme-

bog (1778), hvoraf een, »Til Ende Aaret haster«, har fundet Vej til »Salmebog for Kirke og Hjem« (Nr. 37). Som religiøs Digter slutter L. sig nær til Mænd som Gellert, Klopstock og Cramer. Medens hans første Forsøg væsentlig blot er rimet Prosa, ofte knudret og ubehjælsom i Behandlingen, er der en umiskendelig Fremgang i **versifikatorisk** Færdighed og Udtrykkenes Soberhed at spore i hans senere Arbejder. Han var en udpræget Tilhænger af Læredigtningen, og hans hele poetiske Virksomhed **maa** ses ud fra den Tendens, at Digtekunsten skal »anvendes til det Almindeliges Nytte«. Med særlig Tydelighed kommer dette frem i Gendigtningen af Racines »Religionen«, og L. træder herigennem ind i Kredsen af Apologeter for den ældre supranaturalistiske Skole, der ved en Undersøgelse af den naturlige Religions Indhold vilde godtgøre Nødvendigheden af at antage den kristne Aabenbaring. — I sine ældre Aar skrev L. et Prosaarbejde »Første Missionair paa Grønland, Biskop Hans Egedes Levnet« (1778), som endnu har en vis Betydning som historisk Kilde, idet Forfatteren som gift med Egedes Datterdatter har kunnet bygge paa Familietraditioner.

Johan Paludan: Beskrivelse over Møen, I, 1822, S. 487—90. I. Barfod: Den falsterske Gejstligheds Personalhistorie, II, 1854, S. 9—11. Kirkehist. Saml., 4. Rk., V, 1897—99, S. 58, 61 f., 66. P. F. Suhm: Samlede Skrifter, XV, 1798, S. 96, 253, 265.

Bjørn Kørnerup.

Lund, Jens Petersen, 1731—94, Landskabsmaler. Døbt 3. Febr. 1731 i Adelby, d. 26. Marts 1794 i Kbh. (Nic.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Kaadner Peter L. og Ingeborg Møller. Ugift.

L. kom til Kbh. 1749 fra Tønder som Malersvend, blev Elev paa det daværende Akademi og gik i Lære hos Pilo. 1756 fik han den store **Guldmedaille** for »Et Optrin af Syndfloden« og 1758 Rejseunderstøttelse for seks Aar. Rejsen gik til Paris, hvor han opholdt sig i tre Aar sammen med Harsdorff og C. F. Stanley. En Overgang stod han i Fare for at miste Understøttelsen paa Grund af Forsømmelighed med ifølge sin Forpligtelse at indsende Arbejder til Akademiet. 1761 hjemsendte han paa ny Arbejder, i Foraaret 1762 godkendtes de, og i Juni rejste han med Harsdorff til Rom, hvor de ankom i Sept. I Marts 1765 ansøgte han Akademiet om endnu et Aars Ophold, men fik Afslag, da man havde Brug for ham hjemme. Han fik Rejsepenge og agreeredes i April 1766 ved Akademiet paa to indsendte Landskaber; tre Aar efter optoges han som Medlem. Straks efter sin Hjemkomst var han gaaet i Gang med at male 22 meget store Landskaber til Christiansborg Slots Riddersal, som de skulde smykke ved Chri-

stian VII.s Bryllup 1766. De gik til Grunde ved Slotsbranden 1794. Senere træffer man ham beskæftiget som Teatermaler, hvortil han efter den Lethed, med hvilken han udførte Udsmykningen af Ridersalen, maa være blevet fundet særlig egnet. Endvidere finder man ham forgæves søge Informatorplads ved Akademiet (1771) og ansøge om Værelser paa Charlottenborg (1774). Paa Salonen 1778 udstillede han en lang Række Oliebilleder og Gouacher med danske og romerske Prospekter, Søstykker m. m., som Helhed omfattende lignende Motiver som Riddersalslandskaberne, hvor der i øvrigt fandtes et Vinterlandskab, der angives at have norsk Motiv. Derefter høres intet mere om ham, men han har formodentlig fortrinsvis været beskæftiget i Teaterfaget. — I Paris havde L. faaet Tilladelse at »applicere sig paa« Landskaber og studerede der bl. a. Joseph Vernet, som allerede i **Hennings'** Anmeldelse af Salonen 1778 omtales i Forbindelse med en ret indgaaende Omtale af **L.s** udstillede Arbejder. Af hans Oliebilleder kendes nu kun Medlemsbilledet paa Akademiet; desuden findes der en Række Gouacher, Raderinger og Tegninger. De kendetegnes ved Slægtskabet med samtidig fransk og italiensk Prospekt- og Landskabskunst — foruden Vernet f. Eks. Hubert Robert, Canaletto og Guardi — og ved en noget overfladisk, men ganske yndefuld Behandling.

A. Hennings: *Essai historique sur les arts eta*, 1778, S. 134 ff. A. F. **Büsching**: *Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften*, III, 1757, S. 667. N. Jonge: *Kjøbenhavns Beskrivelse*, 1783, S. 510 ff. H. Bramsen: *Landskabsmaleriet i Danmark* 1750—1875, 1935, S. 9 ff. L. **Bobé**: *Rom og Danmark*, I, 1935, S. 163 ff., 168 ff., 329, 333. Danske i Paris gennem Tiderne, udg. af Franz v. **Jessen**, I, 1936, S. 34¹ ff. *Henrik Bramsen.*

Lund, Jens, 1844—1922, Højskoleforstander. F. 13. Aug. 1844 i Virring ved Randers, d. 6. Juni 1922 i Vejstrup, begr. paa Sognekirkegaarden sst. Forældre: Smed Just Thomassen L. (1816—1901) og Mette Dorteia Nielsen (1812—1903). Gift 22. Sept. 1869 i Randers med Sofie Laurent, f. 12. Marts 1849 i Borup ved Randers, d. 10. Marts 1909 i Vejstrup, D. af Sognepræst Harald Anton L. (1809—59) og Hanne Marie Ley (1808—98).

L.s Hjem var fattigt, og tidligt **maatte** han ud at tjene. Stedets Kapellan, Pastor M. A. S. Lund, blev opmærksom paa Drengens gode Evner, og 1861 kom L. som Elev til Lyngby Seminarium ved Grenaa, hvorfra han tog Lærereksamen 1864. I sin Seminartid blev han paavirket af Grundtvigs Skrifter og Tanker, og som Lærer i Drastrup ved Randers 1865—69 søgte han i sin Undervisning

at virkeliggøre de grundtvigske Skoletanker. Ved Møder og Sammenkomster talte han for større Frihed paa Skolens og det folkelige og kirkelige Livs Omraade. Men snart klaredes det for ham, at han havde sin Plads i Højskolens Tjeneste. 1869 blev han Lærer ved Vejstrup Højskole, n. A. Forstander og var det til 1912. I L. fik Sydfyn en mandig, myndig og trofast Talsmand for folkelig Oplysning og for kirkelig og politisk Frihed. Vejstrup blev et Hovedsted for den grundtvigske Bevægelse. L. var en sjældent dygtig Ungdomslærer, det var ham mere om at gøre at opdrage end at behage. Han paavirkede Eleverne stærkt ved sin helstøbte Personlighed, og mange unge søgte hans Skole. Landet over var han en søgt Foredragsholder. I den politiske Kamp stod han paa Bergs Side, var Formand for Grundlovsværneforeningen 1878—82 og arbejdede for Edv. Brandes' Valg paa Langeland 1880. Han gik haardt mod Provisorierne, var Skattenægter, og i fem Aar (1885—90) var Vejstrup Højskole udelukket fra Statsunderstøttelse, men dens Venner rundt om i Landet ydede den i disse Aar økonomisk Støtte. Senere nærmede L. sig Det forhandlende Venstres Standpunkt, og som Stedfortræder for dets Kandidat tog han virksomt og kraftigt Del i Valgkampen i Gudmekredsen 1890. — L. var i mange Aar Formand for Vejstrup Valgmenighed og 1904—07 Medlem af Det kirkelige Udvalg, valgt af den grundtvigske Retning. — Mindesten af Rasmus Mogensen ved Vejstrup Højskole og af Matthias Bidstrup paa Vejstrup Kgd. — Litografi af I. W. Tegner 1892 efter Fotografi. Træsnit 1883 af C. Hammer.

Højskolebladet, XIX, 1894, Sp. 1249—64; XXXIV, 1909, Sp. 473—88 (ogsaa i Medlemsskrift for Vejstrup Højskoles Elevforening, 1911, S. 18—35); XL, 1915, Sp. 569—76, 597—602, 771 f.; XLII, 1917, Sp. 833—44, 887—96; XLVII, 1922, Sp. 713—20.

Fred. Nørgaard.

Lund, Jens Martin Victor, 1871—1924, Maler, Tegner, Grafiker. F. 18. Nov. 1871 i Kbh. (Trin.), d. 10. Juni 1924 i Hellerup, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Hofsnedkermester J. G. L. (s. d.) og 2. Hustru. Gift 13. Okt. 1893 i Esbønderup med Ane Kirstine Bolette Redsted, f. 13. Marts 1865 i Kbh. (Holmens), D. af Overlærer, Kateket ved Holmens K., senere Sognepræst i Lerup Oluf Ansteen Leopold Frederik R. (1821—93) og Caroline Mathilde Friderichsen (1825—95).

L. var Elev i Metropolitanskolen, til en Nervesygdom tvang ham til at forlade Skolen i Femtenaarsalderen. Da han efter et Par Aars Forløb var rask nok til at fortsætte, vaklede han mellem Kunsten og de mere solide Studier. Han arbejdede en kort Tid

paa Maleren Axel Hous Elevskole, indtil han bestemte sig for at studere Forstvæsen. Da dette Studium ikke tilfredsstillede ham, slog han atter om, denne Gang for at uddanne sig til dansk Jurist. Kunstnertrangen var imidlertid for stærk, og han opgav Juraen for helt at hellige sig Kunsten. Et Aars Tid fik han Undervisning hos Maleren Jensen Egeberg. 1896 rejste han til Paris, hvor han kom ind paa det dengang meget søgte Académie Julian og blev Elev af Robert **Fleury**. I Paris, hvor han opholdt sig i tre Aar til 1899, stiftede han Bekendtskab med Symbolismen, en Retning, der straks **maatte** finde Genklang i en Natur, der som L.s var tilbøjelig til Fabuleringen og Drømmeri. Hernede traf han en beslægtet Aand, Tegneren Johannes Holbek, hvis Manuskript »Dekadent Barbari« han udgav efter Vennens Død 1904. L.s Møde med Symbolismen satte Frugt i Udgivelsen af et Par Bøger med Tegninger og ledsagende Tekst, saaledes »Forvandlede Blomster« (1899), hvor han synes at have foregrebet vore Dages Surrealisme (f. Eks. i Tegningen »Cyklende **Blomst**«), »Livets Skove« (1901) og »Drømmerens Bog« (1915), udgivet med Støtte af det Raben-Levetzauseke Fond. I Traad med hans symbolistiske Livsanskuelse falder ogsaa L.s og hans Hustrus Oversættelse af Georges Rodenbach: »Det døde **Brügge**« (1912) med hans egne Illustrationer. L. var ofte paa Rejse, 1901—02 i Italien, 1905 i Spanien og Marokko, 1905—07 igen i Italien, 1909 i Paris og Bruges og endelig i Paris for sidste Gang 1921. Fra disse Rejser hjembragte han Malerier, Akvareller og Tegninger (med Pen eller Tusch, ofte farvelagte), især Landskaber og Arkitekturbilleder. Skønt Symbolismen havde slaaet dybe Rødder i L.s Sind, blev hans kunstneriske Udtryksform efterhaanden mere naturalistisk, som f. Eks. i hans Skibsbilleder fra Marstal, en By, han første Gang saa 1916 og siden trofast besøgte hvert Aar. — L.s udpræget dekorative Evne kom til Orde i hans forskellige Udkast til Bogomslag, Broderier etc. 1918 udførte han en Række Vægbilleder til den kinesiske Festsal i Direktør Simonsens Palæ ved Garnisons Kirkegaard, og n. A. dekorerede han en Pavillon i Marstal. L. udstillede første Gang paa Salonen i Paris (**Champs de Mars**) 1898, paa Den frie Udstilling som Gæst 1901, Separat-udstilling sst. 1909 og endvidere paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg 1902, 1910—11, 1913—25 og paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1911, 1922. Særudstilling hos Winkel og Magnussen 1910 og sammen med Anton Hansen i Kunstforeningen 1922, Mindeudstilling paa Charlottenborg Jan. 1925, Udstilling af efterladte Arbejder hos Vagn Winkel, Nikolaj Plads, Nov. 1934. Han sad i Bestyrelsen for Grafisk Kunstnersamfund. Tegningen »Min

Kærligheds Sang« ejes af Kunstindustrimuseet. Arbejder i Vejen Museum. — Radering af Axel Hou 1899. Selvportræt i Tegning 1905. Tegninger af Eigil Petersen og Axel Hou 1936. Buste af R. Tegner 1901.

C. A. S. Dahlberg og P. M. Plum: **Metropolitanskolen**, 1916. Ill. Tid. 28. Febr. 1909 (af V. Wanscher), 31. Dec. 1922 og 29. Juni—6. Juli 1924. Ugens Tilskuer 20. Aug. 1915 (af Sigurd Muller). Skønvirke, III, 1917. Udvalgte Tegninger af Jens Lund. Udg. af Selskabet for grafisk Kunst, 1927. Danske i Paris gennem Tiderne, udg. af Franz v. Jessen, II, 1938. Berl. Tid.

Lund Jensen, Jens, f. 1873, Billedhugger. F. 6. Febr. 1873 i Videbæk. Forældre: Kroejer, Købmand og Landmand Jens Jensen (L.) (1824—1909, gift 2° 1881 med Henriette Dorteia Augusta Rasmussen, 1847—1922) og Johanne Nielsen (1831—80). Gift 27. Dec. 1919 i Aalborg med Agnes Marie Hoff, f. 1. Juli 1892 i Dronninglund, D. af Godsejer Sigvard Baltzer Marinus H. til Kvisselholt og Vang (1842—1921) og Mathea Mariane Hoff (1859—1937).

L. begyndte 21 Aar gammel at uddanne sig til Billedskærer. Efter at have staaet to Aar i Lære hos Sophus Petersen og Bertel Olsen dimitteredes han af Teknisk Skole til Akademiet, hvis Undervisning han fulgte fra Okt. 1896, til han fik Afgang Foraaret 1901. Tillige var han Elev og Medhjælper hos Vilh. Bissen og Anders Bundgaard. Med Støtte fra Charlottenborg Udstillingsfonden tog han til Italien tre Maaneder Eftersommeren 1903, paa et Akademi-stipendium til Paris fire Maaneder 1906, for Anckers Legat til Ægypten, Grækenland og Italien 1914, for Zacharias Jacobsens Legat til Tyskland og Østrig 1922, og endvidere var han paa Studierejse i Holland og Tyskland 1930. Han udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1900, 1902—08, paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904—05, 1907 og har fra 1911 hørt til Den frie Udstilling. Desuden deltog han i Kunststævnet i Forum 1929 og de danske Udstillinger i Brighton 1912, hos Liljevalch i Stockholm 1919, i Göteborg 1923, hvor han havde en fyldig Samling Arbejder i Moseeg, Brooklyn Museum (U.S.A.) 1927, Oslo 1931 og holdt Udstilling i Kunstforeningen Sept.—Okt. 1926. Akademiet tildelte ham Aarsmedaillen (Eckersbergs Medaille) første Gang 1919 for Buste i Moseeg af Kunstgipser Ferdinandsen (Kunstmuseet) og anden Gang 1920 for »Ægyptere«, Statue i Moseeg. — L.s Begyndelse faldt i Aarhundredets første, dekorativt prægede og stilsøgende Decennium, den saakaldte »Skønvirke«-Tid. En Række større Arbejder fra hans Haand falder nøje i

Traad med denne Epokes Ideer og Opfattelse, f. Eks. ti **Sandstensfigurer** af Folketyper i Nationaldragter til **Kbh.s** Hovedbane-
gaards **Facade** (1910), tolv **Haandværkerfigurer** i Sandsten til Tek-
nologisk Instituts **Facade** (1916—17), Skelstenen ved Tuborg paa
Grænsen mellem Kbh. og Gentofte (rejst 1926), Granitfontæne
med Statue i Nordisk Livsforsikrings Gaard i Grønningen (1929),
fire Kalkstensgrupper (**Aarstiderne**) i Anlægget ved Søerne mod
Gyldenløvesgade (1929—31) og adskillige Gravmæler i Granit,
f. Eks. over Skoledirektør Niels Hjort paa Frbg. Kgd. (1918).
I det Opsving, som vor Billedhuggerkunst tog i Tiden omkring
Verdenskrigens Slutning, kom L. frem i første Række som de
tunge Materials Mand, og det blev i dels store, dels mindre
Statuer og Buster af den mørke, gamle Moseeg, han ydede sin
stærkeste Indsats. Hovedværkerne er indtil videre »**Job**« (1920,
Kunstmuseet), »**Ægyptere**« (1920), Buster af Kunstgipsen N. Ferdi-
nandsen (1919, Kunstmuseet) og Maleren Poul S. Christiansen
(1923, **Fr.borg**). Hans Drøm er en ideal Skønhed, en rolig Harmoni.
Der er noget tøvende og forsigtigt i hans Væsen, han har Haand-
værkerens Soliditet og Samvittighed over for Materialet, i de store
Arbejder undertiden ogsaa hans Bundethed. Men naar han kaster
Lænkerne **af sig**, kan han godt gribe temperamentsfuldt til og forme
stærkt og dristigt. Det viser netop de store Moseegs Arbejder. Det
hænder ogsaa, at han i sine Brændtlers-Udkast tager en Mand
paa Kornet med en ram og vestjysk lun Karakteristik (Busten af
Sognefogeden, 1934), og der findes blandt dem mange fortrinligt
komponerede **Smaafigurer** og Grupper. Her har han tydeligst
givet den enkle Poesi, der bevæger ham inderst inde. De er som
den simple Folkevisen om Bondelivets jævne Skønhed og oprigtige
Enfold. — L. ansattes 1914 som Skulptur-Konservator ved Kunst-
museet. Han har med megen Interesse taget Del i det offentlige
Kunstliv som Medlem af **Akademiraadet** fra Marts 1922, Medlem
af Gallerikommissionen 1923—29, Formand for Selskabet for deko-
rativ Kunst og Billedhuggerforeningen, Bestyrelsesmedlem i Den
frie Udstilling og Dansk Billedhuggersamfund. Arbejder af ham
findes, foruden i Kunstmuseet og paa Fr.borg, i Vejen Museum
og Nationalmuseum i Stockholm (»Arabisk Lastdrager«, Moseeg,
1921). — R. 1934. — Malerier af Marius Hammann 1906 og 1912.
Selvportrætter 1913 (udført i Kalksten 1917) og 1921 (Moseeg).

Nic. Lützhøft i *Skønvirke*, IV, 1918, S. 40—48.

Sigurd *Schultz*.

Lund, Johan, 1638—86, Præst, Orientalist. F. 11. Sept. 1638
i Flensborg, d. 13. Sept. 1686 i Tønder, begr. sst. (i Kirken).

Forældre: Diakon i Flensborg Thomas L. (ca. 1608—50) og Margaretha Moth (ca. 1618—96, gift 2° med Sognepræst i Munkbrarup Andreas Fabricius, d. 1677). Gift med Marie Elisabeth Widing, d. 1. Juni 1708, D. af Diakon i Tønder Laurentius W. (d. 1672) og Elisabeth Fabricius.

J. L. gik i Skole i Flensborg, hvorfra han blev Student 1656. Han drog derpaa til Leipzig, hvor han foruden Teologi særlig lagde sig efter Studiet af hebraisk Sprog og Antikviteter. Efter at have virket som Huslærer i Dresden og i Aabenraa blev han 1664 Kapellan hos Diakonen i Tønder og 1672 selv Diakon sst. Hans Ægteskab med en Datter af Formanden i Embedet var ikke lykkeligt, og dette skal efter Traditionen have været en medvirkende Aarsag til, at han desto ivrigere kastede sig over Studierne, hvortil han af Naturen havde fortrinlige Anlæg. I mange Aar arbejdede han paa en omfattende Fremstilling af den gammeltestamentlige Kultus i dens vekslende Skikkelser. Ved hans Død forelaa Manuskriptet til dette Værk i det væsentlige afsluttet, og efter et Gennemsyn af Generalsuperintendent C. H. Sandhagen udkom det 1695—96 under Titel: »Die Alten Jüdischen Heiligthümer«. Den Kundskabsfylde, hvormed dette Arbejde saa tydeligt bærer Vidne, gjorde det til en meget benyttet Haandbog, der oplevede en Del Oplag, sidste (og sjette) Gang 1738, da den bekendte lærde Præst J. C. Wolf i Hamburg besørgede en ny Udgave. Da J. L. besad ikke ringe Øvelse i at tegne og male, kunde Værket ledsages af talrige Illustrationer paa Grundlag af hans egne Tegninger.

J. C. Wolfs Fortale til Johan Lund: Die Alten Jüdischen Heiligthümer, 1738. Johs. Møller: *Cimbria literata*, I, 1744, S. 368. Kirkehist. Saml., 2. Rk., II, 1860—62, S. 527.

Bjørn Kornerup.

Lund, Josephine Amalie, se Zinck.

Lund, Johan Ludvig Michael, 1844—1912, Zoolog, religionshistorisk Forfatter. F. 15. Dec. 1844 i Gern, d. 14. Sept. 1912 i Kbh., begr. sst. (Bispebjerg). Forældre: Sognepræst, sidst i Korup og Ubberud, Joachim Otto From L. (1808—75) og Emma Gyrithe Andrea Christiane Meyer (1818—54). Ugift.

L. blev Student fra Odense 1862, studerede Naturhistorie og fik 1866 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Cladocererne (trykt 1871 i Naturhist. Tidsskrift); han paaviser her enkelte nye Arter, fremdrager bl. a. Munddelenes og Lemmernes Betydning i systematisk Henseende hos disse Smaakrebs og viser

sig som en fortrinlig Elev af J. C. Schiødte. Skønt han saaledes havde aabenbaret særlige Evner for naturvidenskabelig Forskning, vendte han sig dog snart fra Zoologien og slog ind paa litterære Studier afforskellig Art. Efter en Rejse i Spanien udgav han 1871 »Spanske Tilstande i Fortid og Nutid«, oversatte 1873 spanske Digte (i »Tanker og Tegninger«) og skrev s. A. et Drama »Nero Cæsar«. Det blev dog især Religionshistorien, der fangede hans Interesse, og som han dyrkede paa sine lange Rejser i Europa og Nordamerika (1878—82), men den Evne til Iagttagelse og Kritik, han havde vist som Zoolog, svigtede nu mere og mere. Han skrev en Afhandling om Josef i »Proceedings of the Society of Biblical Archæology« 1882, udgav 1887 »Om virkelige Portrætter af Jesus« og 1891 »Tolv Fragmenter om Hedenskabet«, I, 1. Det Forsøg, han her gjorde paa at anvende naturvidenskabelig Metode paa mytologiske, sproglige og historiske Foreteelser, vakte stærk Modstand, ikke mindst fra den historiske Kildekritiks Side, og hans Resultater blev med Rette afvist som Fantasterier. Han støttedes dog af enkelte, saaledes af Zoologen Jonas Collin i en Pjece 1894 og af Herman Trier, der i Rigsdagen talte for Statsstøtte til ham, men da han i et Tillægshæfte til »Vor Ungdom« 1894 havde søgt at forsvare sin Metode og angribe den »officielle« Videnskab, svarede Kr. Erslev og flere af hans Kolleger ved Universitetet med et Modskrift »Hr. L. Lund og »Professorerne« (1895), der blev ganske fældende for ham. S. A. udgav han dog endnu som Tillæg til »Vor Ungdom« »Videnskaben og Kristendommen«, men derefter ophørte hans Produktion.

C. C. A. Gosch: Udsigt over Danmarks zool. Lit., II, 2, 1875, S. 567 ff. J. Collin: L. Lund og hans Forfattervirksomhed, 1894. Herman Trier i Vor Ungdom, s. A. Politiken 18. Sept. 1912. C. Dumreicher: Studenterforeningens Historie, I, 1934.

Svend Dahl.

Lund, Magnus Christian, 1767—1837, Veterinær. F. 10. Maj 1767 i Kolding, d. 27. Jan. 1837 i Haderslev, begr. sst. Forældre: Skrædder Peter Frantzen L. (d. senest 1801) og Anna Kristine Buchwaldt (ca. 1735—tidligst 1801). Gift 14. Dec. 1798 i Kolding med Kirstine Christensen, døbt 10. Maj 1767 i Eltang, d. 23. Maj 1835 i Haderslev, D. af Gaardejer Jens C. (1732—1817) og Maria Sørensdatter (1737—1800, gift 1° 1753 med Gaardejer Peder Pedersen Kyed, 1710—64).

L. tog Veterinæreksamen 1793 og udnævntes til Kursmed, hvilket dengang var Betegnelsen for den uddannede Dyrlæge. Han søgte

ind i Hæren, blev Regimentsdyrlæge ved holstenske **Lansener**-regiment og udnævntes 1806 til Stabsdyrlæge. Ved Parolbefaling af 2. Jan. 1810 bestemtes, at »**Kuursmedde**« udgaaet fra Veterinærskolen med 1. Karakter skulde betegnes som Regimentsdyrlæger og ligestilles Underkirurgerne og bære samme **Uniform**, dermed var Rammerne for et Dyrlægekorps tilrettelagt og Adskillelsen mellem Veterinærvæsenet og Beslaghaandværket gennemført. L. indlagde sig Fortjeneste ved denne betydningsfulde Nyordning og blev Korpsets første Chef. **Stabsdyrlægestillingen** beklædte han i 31 Aar, de sidste otte Aar hædret med Kaptajnsrang. L. fungerede 1796—1823 som Medlem af Remontekommissionen og var fra 1809 i Hestebesigtigelseskommissionen. Sammen med Professor E. Viborg udgav L. den første militærveterinære Instruks og Pharmacopoea. L. har kun skrevet en enkelt Afhandling, »Den spanske Helbredelsesmaade af Pungbrok hos Hingster« (Veterinair-Selskabets Skrifter, II, 1813).

H. M. Høyberg: Det danske Dyrlægekorps's Historie, 1901. *Hi. Friis.*

Lund, Niels Møller, 1863—1916, Maler. F. 30. Nov. 1863 i Faaborg, d. 28. Febr. 1916 i London, begr. sst. (Hampstead Cemetery). Forældre: Købmand, Dampskibsekspeditor Christian L. (1833—1915) og Caroline Sophie **Scherning** Knudsen (1841—1920). Gift 29. Dec. 1896 paa Frbg. med Betty Thora Clausen, f. 29. Jan. 1860 i Odense, d. 28. Maj 1936 i London, D. af Guldsmed Niels Christopher C. (1812—87) og Charlotte Sophie **Delcomyn** (1822—99).

Da L. var **fire—fem** Aar gammel, flyttede hans Forældre til Newcastle on Tyne. Her voksede han op og blev efter endt Skolegang anbragt paa Faderens Kontor. Hans Haab var dog at blive Kunstner. **Al** sin Fritid anvendte han paa at male, og omsider fik han Lov til at komme ind paa en Aftenskole og, da han viste gode Evner, til at rejse til London 1882 for at uddanne sig til Maler. Her kom han først ind paa St. John's Wood Art School for at forberedes til Optagelse paa Royal Academy of Arts. Det lykkedes ham ogsaa at komme ind paa Akademiet, hvor han bl. a. fik John Millais til Lærer. Han gik der tre Aar og tog en Eksamen; efter denne arbejdede han endnu seks Maaneder paa Akademiet og deltog i en Konkurrence om en Landskabspræmie. Ganske vist vandt han ikke, men hans Konkurrencestykke blev købt af Akademiets Lærere og skænket til Museet i Kanada. Efter denne Opmuntring rejste han til Paris for at fuldende sin Uddannelse paa Académie Julian ca. 1886—87 under Tony Robert-Fleury og

Bouguereau. 1887 udstillede han første Gang i Royal Academy; men først 1890 slog han for Alvor igennem med et Vinterlandskab fra Skotland, der 1894 indbragte ham Mention honorable paa Salonen i Paris og erhvervedes af den franske Stat til Luxembourg Museet. 1895 udstillede han igen paa Salonen i Paris og vandt denne Gang Guldmedaille for Maleriet »En Vinternat«, der blev købt af Maleren John Millburn og skænket til Museet i Newcastle. Danske i Newcastle bestilte hos L. et Billede af denne By, der blev sendt som Gave til Christian IX.s Guldbrøllup. Denne Bestilling førte ham ind paa at male monumentale Byprospekter. Et af dem, »The Heart of the Empire«, der forestillede Udsigten over London fra Børsens Tag, blev skænket til en afgaaende londonsk Lord Mayor. Det var udstillet paa den danske **Guildhall-Udstilling 1907**, der væsentlig blev til paa L.s Initiativ. Sine Byprospekter og Landskaber fra Skotland og Nordengland malede han i stor romantisk Stil med rig Anvendelse af **Turner'ske** Lysvirkninger. Desuden har han malet Portrætter og Figurkompositioner som f. Eks. »The Bath of Diana« hos Sir William Petersen, London. I disse Billeder og i hans Raderinger viser han sig som en typisk engelsk Akademiker. Han vandt sig da ogsaa et anset Navn i England, blev Medlem af Institute of **Oil Painters** og underviste ved forskellige Kunsthøjskoler. Under et Ophold i Danmark malede han sit eneste danske Landskabsbillede »The Haunt of the Roedeer«, et Parti fra Bøllemosen.

Dannebrog 15. Aug. 1893. **Nationaltidende** 1. Juni 1895. A. O. Temple: Catalogue of the Exhibition of Works by Danish Painters, 1907. Ill. Tid. 5. April 1908. The Studio, **LXXIV**, 1918, S. 71—77. Berl. Tid. 3. Marts 1916. **Nationaltidende** 4. Marts 1916 (af Th. Faaborg). Danske i Paris gennem **Tidene**. Udg. af Franz v. Jessen, II, 1938.

Else Kai Sass

Lund, Niels Nicolai, 1765—1824, Landinspektør. F. 1. Marts 1765 i Nødager, d. 9. April 1824 i Kbh. (Fred. Hosp.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Skoleholder, senere Sognedegn Otto L. (d. ca. 1801) og Karen Nielsdatter Møller (d. formentlig 1807). Gift 1795 med Anne Birgitte Melchior, f. 1774 (Hjemmedaaben bekræftet 23. Nov.) i Grenaa, d. 1800, D. af Sognepræst Johan Henrik M. (1724—84) og Anne Marie Olrog (1740—1812).

Efter at have taget Landmaalereksamen udnævntes L. 1794 til Landinspektør og var som saadan ansat ved de økonomiske Indretninger paa det søndre Distrikt af Sorø Akademis Gods, men afskedigedes herfra 1804 paa Grund af Forsømmelighed. Han virkede ivrigt for Træplantning og for en fordelagtig Benyttelse af

Tørvemoserne, i hvilken Hensigt han 1809 skrev »Underretning om Tørvemosers Opmaalning, Undersøgelse, Beregning og Afbenyttelse«. 1802—04 udgav han et Maanedsskrift »Nordisk Landvæsens- og Landhuusholdningsmagasin« (I—IV), i hvilket han har skrevet en Del Afhandlinger, særlig om Træplantning og Plante-kultur. Han har tillige skrevet nogle Digte i »Minerva« og »Den Danske Tilskuer«. — Stik af A. Flint. *H. Crone (A. Schneider*)*.

Lund, Niels Tønder, 1749—1809, Generaltoldkammerdeputeret og Forfatter. F. 30. Okt. 1749 i Trondhjem, druknet Jan. 1809 mellem Jylland og Norge. Forældre: Residerende Kapellan Lauritz L. (1717—65) og Ellen Margrethe Tønder (1725—87). Gift 24. Maj 1797 i Kbh. (Nic.) med Georgine Catharine Krohg (gift 1° 1795 med Toldkasserer i Helsingør Johannes Batholomæus Bluhme, 1760—96), f. 18. Nov. 1774 i Trondhjem, d. 23. Aug. 1819, D. af Oberstløjtnant, senere Generalvej mester Nicolai Frederik K. (1732—1801) og Anna Meincke (1743—1823).

L. blev Student 1765, fulgte derpaa Forelæsninger over politiske og økonomiske Emner ved Universiteterne i Kbh. og Kiel samt ved Sorø Akademi og foretog endelig i Selskab med sin tidligere Elev O. R. Sehested en længere Udenlandsrejse, hvor man navnlig opholdt sig i Kiel og i England. Da han var *kommet* hjem, blev han 1778 ansat som Fuldmægtig i det vestindisk-guineiske Renteskriverkontor, men forflyttedes 1780 til det fynsk-jyske Toldkontor. Han udnævntes derpaa s. A. til Renteskriver i det sjællandske Toldkontor og var 1787—91 Chef for Toldkammerkancelliet. 1787 blev han Kommitteret og 1805 Deputeret sst. Han betragtedes som en baade energisk og skarpsindig Embedsmand og var meget afholdt af sine Embedsbrødre. 1787 blev han Medlem af den Kommission, der skulde gøre Forslag til Finansernes Forbedring, og han var 1794 et Par Maaneder konst. som Politimester i Kbh. Trods sine henvend 60 Aar indtraadte han paa Kongens personlige Opfordring som Medlem af den interimistiske Regeringskommission for Norge og gav sig midt i Jan. 1809 ud paa den farlige Sørejse fra Jylland over Skagerak. Skibet, hvorpaa han befandt sig, naaede aldrig frem, og man *maa* formode, at det med Mand og Mus er blevet skruet ned af Isen. — L. har skrevet flere Artikler i »Borgervennen« 1796—1802 om nationaløkonomiske Emner, bl. a. »Om Forholdet mellem Sølvets og Kornets Pris« og »Den stigende Arbejdsløn«.

P. E. Müller i Kjøbenhavnske lærde Efterretninger 1810, S. 28—31. E. Holm: Danmark-Norges indre Historie 1720—1814, VI, 2, 1909; VII, 2, 1912. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekrede, VIII, 1917.

Harald Jørgensen (G. Kringelbach).

L. er bekendt som *Insektsamler* og for sin Deltagelse i det rørige naturhistoriske Liv i Kbh. i de sidste Aartier af det 18. Aarhundrede. Biskop Gunnerus fik ham interesseret i Botanik, men da han med sin Elev og nære Ven O. R. Sehested studerede hos J. Chr. Fabricius i Kiel 1776—78, fik Entomologien Overhaand, dog blev han mere Samler end aktiv Forsker. Hans og Sehesteds fælles Insektsamling blev **efterhaanden** meget betydelig, især ved Bidrag fra de danske Kolonier, og den danner Grundstammen i Zoologisk Museums. Fabricius var en Forsker langt forud for sin Tid, og han drøftede sikkert sine Tanker om Udviklingen med sine Elever, thi L.s første Skrift, »Om Maaden, hvorpaa Naturen retter **Udarter**« (1777), er uden Tvivl inspireret af ham. Det indeholder Tanker, der stærkt minder om Darwins Teorier om det naturlige Udvalg og Kampen for Tilværelsen. L. var en nær Ven af Martin Vahl og hans bedste Støtte under hans Udenlandsrejse 1783—85. Han varetog Vahls Interesser ikke blot ved i et Par polemiske Skrifter at forsvare ham, der ved Intriger var tvunget bort fra Botanisk Have, men ogsaa ved at skaffe ham Embedet som Udgiver af »Flora Danica« og Pladsen som første Lærer ved Naturhistorieselskabet, i hvis Opretelse 1789 L. tog virksom Del, og i hvis Skrifter han har skrevet nogle entomologiske og en enkelt botanisk **Afhandling**. Hans mange og lange Breve til Vahl viser, at han var en frisindet Mand, der hadede de bigotte Klikker, der samlede sig om det Guldberg'ske Regimente (se Naturens Verden 1923, S. 319 f.). Han var Medudgiver af 2. Bind af Vahls »Enumeratio Plantarum« (1805) og besørgede Trykningen af sjette og sidste Bind af Naturhistorieselskabets Skrifter, der udkom 1810 og indledes med en Fortale med Biografi af L., som hans gamle Modstander E. Viborg dog fik undertrykt, saa den nu kun eksisterer i eet Eksempplar i Botanisk Haves Bibliotek. — Breve i Botanisk Haves Bibliotek.

Kai L. Henriksen i Entomol. Medd., XV, 1923, S. 106 f. Carl Christensen: Den danske Botaniks Historie, 1924—26, I, S. 90, 156 f.; II, S. 93 f.

Carl Christensen.

Lund, Peter Wilhelm, 1801—80, Naturforsker. F. 14. Juni 1801 i Kbh. (**Helligg.**), d. 5. Maj 1880 i Lagoa Santa, Brasilien, begr. sst. Forældre: Silke- og Klædehandler Henrik Hansen L. (1757—1820, gift 1° 1783 med Anne Bolette Tvermoes, ca. 1766—91) og Marina (Manne) Magdalena Lobeck (1763—1830). Ugift.

L., der allerede som Barn havde vist stærke intellektuelle Evner og stor Lærelyst, blev Student 1818 fra Borgerdydskolen i Kbh., n. A. cand. **phil.** Han begyndte derefter at studere Lægeviden-

skab, men efter fire Aars Forløb opgav han — økonomisk uafhængig som han var — dette Fag til Fordel for Naturhistorien, som allerede i Skoleaarene havde optaget ham, og som han opmuntret af Faderen havde dyrket paa hyppige Ekskursioner. Han naaede snart saa vidt, at han turde gaa i Lag med Besvarelsen af hele to Prisopgaver, udsatte **1824** af Universitetet (om Blodkarsystemet hos de **tibenede** Krebs) og Videnskabernes Selskab (om de ved den nyere Tids Vivisektioner vundne fysiologiske Resultater). Han vandt s. D. Prisen for begge Afhandlinger; den sidstnævnte blev kort efter udsendt paa Tysk og **1828** paa Italiensk og fastslog hans Navn i Udlandets faglige Kredse.

Men allerede paa dette Tidspunkt havde der hos L. vist sig Tegn paa en begyndende Lungetuberkulose, og det blev derfor bestemt, at han skulde søge Ophold i et varmere Klima. Han valgte til dette Formaal Brasilien og rejste Sept. **1825** til Rio, hvortil han naaede Dec. s. A., og hvor han blev indtil Jan. **1829**, ivrigt optaget af at udføre meteorologiske Iagttagelser for Videnskabernes Selskab og af længere Udflugter med naturhistoriske Indsamlinger for Øje; han hjemsendte især betydelige Samlinger af Insekter og Fugle til det **kgf.** naturhistoriske Museum, til Prins Christian (VIII.) og til Samleren B. W. Westermann.

I April **1829** var han atter i **Kbh.**, og ligesom før sin Afrejse arbejdede han nu paa Museet og udnyttede sine Iagttagelser fra Brasilien i forskellige Afhandlinger, bl. a. om de brasilianske Myrers Biologi (i *Annales des sciences naturelles*, XXIII, **1831**, dansk Uddrag i Dansk Ugeskrift, II), om de kamgællede Snegles tidligste Udviklingsstadier (Ann. d. **sc. nat.**, 2. sér. I, **1834**) og om Bygningen af Tarmkanalen hos en brasiliansk Finkeslægt Euphones; den sidstnævnte Afhandling **skaffede** ham **1829** Doktorgraden ved Kiels Universitet. Sommeren **1829** blev L. i Danmark, men da Vinteren stod for Døren, drog han af Helbredshensyn atter bort til varmere Egne, denne Gang til Italien, hvor han bl. a. foretog en botanisk Rejse paa Sicilien i Selskab med J. Fr. Schouw. Under Opholdet her fik han Budskab om sin Moders Død, og saa stærkt som han havde følt sig knyttet til hende, blev denne Begivenhed af skæbnesvanger Betydning for ham; fra nu af kunde han ikke mere tænke sig at tage blivende Ophold i Danmark. Over Geneve, hvor han traf Botanikeren de Candolle, og Paris, hvor han kom i Forbindelse med Cuvier, **Milne-Edwards** og andre af de naturvidenskabelige Koryfæer, vendte han Juli **1831** tilbage til **Kbh.**, men kun for Okt. n. A. at rejse til Hamburg og derfra videre til Rio, som han naaede i Jan. **1833**.

Kort efter stiftede han Bekendtskab med den tyske Botaniker Riedel, sammen med hvem han gjorde mange Ekskursioner i Provinsen Rio, bl. a. for at studere Vej- og Ukrudtsplanter. 12. Okt. 1833 begyndte de to Venner en større videnskabelig Ekspedition til Brasiliens Indre med botaniske Studier for Øje — Tropenaturen, der allerede havde fortryllet L. under hans første Ophold i Brasilien, lokkede ham paa ny. I Begyndelsen af 1834 var Ekspeditionen naaet til Sao Carlos de Campinas, hvor den blev Regntiden over, hvorefter den gennem ret ukendte Egne trængte frem til S. Franciscofloden og 10. Okt. s. A. naaede Byen Curvelo i Provinsen af samme Navn. Her mødte L. en Landsmand Peter Claussen, kaldet Pedro Claudio **Dinamarquez**, som ejede en lille Gaard i Nærheden, og som gjorde ham opmærksom paa de mange **Kalkstenshuler** i Omegnen, hvor det rødlige Jordlag, som Beboerne udgravede for at udvinde Salpeter, indeholdt talrige Dyreknogler og Skeletdele. L. blev en Uges Tid hos Claussen og fattede straks en levende Interesse for den uddøde Dyreverden, han her fik Indblik i, men han vilde ikke bryde sin Aftale med Riedel og fulgte ham til Byen Ouro Preto, hvor Ekspeditionen skulde opløses. Her blev Riedel farligt syg, og mens L. plejede ham, skrev han en detailleret Afhandling om Camposvegetationen (trykt i Vidensk. Selsk. Skr., VI, 1836, under Titlen »Bemærkninger over Vegetationen paa de indre Høisletter af **Brasilien**«). Febr. 1835 skiltes han fra Riedel for at vende tilbage til Curvelo med de mærkelige **Huler**; paa denne Rejse traf han en norsk Kunstner P. A. Brandt, som sluttede sig til ham og blev hans trofaste Ven og Hjælper i mange **Aar**; de talrige Billeder i L.s senere Afhandlinger er udført af ham.

I halvandet Aar blev L. nu i Curvelo og undersøgte, støttet med Tilskud fra Videnskabernes Selskab, et stort Antal Huler, bl. a. den storslaaede Drypstenshule ved Maquiné, som han har beskrevet i sin Afhandling »Om Huler i Kalksteen i det indre af Brasilien« (Vidensk. Selsk. Skr., VI, 1837). Derefter flyttede han til Landsbyen Lagoa Santa i Provinsen **Minas-Geraes**, der laa i et smukt kuperet, sørigt Terræn med mange Huler, og her fik han sit Hjemsted fra Okt. 1835 til sin Død. Med stor Energi tog han fat paa Undersøgelsen og Udgravningen af Hulerne i Omegnen, et overordentlig vanskeligt og trættende Arbejde, lidet heldigt for hans Helbred. Ikke mindre brydsomt var det af de talrige Brudstykker af Knogler og Skeletdele, der ofte maatte hugges ud af haarde Breccier, at sammenstille Skeletterne af de Dyr, der havde fundet deres Død i Aflejringerne. I en halv Snes Aar sled han

haardt i det, undersøgte henved tusind Huler, og skønt kun en mindre Del af dem gav Udbytte, var hans Fund dog saa rige, at de gav et fyldigt Indtryk af den Dyreverden, der havde levet i disse Egne i Slutningen af Tertiær- og Begyndelsen af Kvartærtiden. Det var Pattedyrresterne, som dominerede, og det lykkedes ham at fremdrage i alt 147 Pattedyrarter, af hvilke 94 endnu findes i Brasilien, medens Resten var uddøde. Det var ganske særlig disse sidste, som optog ham, og som han skildrede i en Række Afhandlinger, der fremkom i Vidensk. Selsk. Skrifter 1837—46, delvis under Fællestitlen »Blik paa Brasiliens Dyreverden før sidste Jordomvæltning«; 1839—40 offentliggjorde han Uddrag af dem i »Annales d. sciences naturelles« og fik derved hurtigt sine Resultater kendt over hele Verden. Som Elev af Cuvier anvendte han ganske naturligt dennes Teori om Arternes Konstans og om Naturkatastrofer paa sit Materiale. Blandt de uddøde Pattedyrformer var især Pungdyr, Gumlere, Hovdyr, Rovdyr, Gnavere og Flagermus repræsenteret, og Hovedinteressen knyttede sig til en Række meget store Dyr, der hidtil havde været ganske ukendte, f. Eks. det mærkelige Hovdyr Toxodon, Sabelkatten Machærodus og navnlig Kæmpebæltedyrene og Kæmpe dovendyrene.

L.s Fremdragning af hele denne ejendommelige Fauna vakte megen Opsigt i videnskabelige Kredse, og British Museum tilbød ham at afkøbe ham hans Samlinger for en meget stor Sum, men han ønskede, at de skulde komme til Danmark, og 1845 tilbød han Christian VIII. dem som Gave til Det kgl. Museum. Gaven blev modtaget med Tak, der fastsattes en Sum af 360 Rdl. til Lønning af en Bestyrer (det saakaldte »Lundske Legat«), og i de følgende Aar pakkedes og afsendtes de mange Kasser, men trods Indholdets overordentlige Værdi lod man dem til L.s Ærgrelse efter Ankomsten til Kbh. henstaa i en længere Aarrække delvis uoppackede, ja nogle endda et Par Aar uafhængede paa Toldboden. Først da L.s Nevø, den unge Historiker Troels-Lund, 1859 fremdrog Sagen i »Fædrelandet«, lykkedes det at vække Autoriteterne, og Samlingerne fik nu endelig deres velfortjente Hædersplads i Museet. Den Dag i Dag hører de til Zoologisk Museums største Attraktioner, og der er i Tidens Løb sat et stort Arbejde ind paa den Bearbejdelse af dem, som det kun lykkedes L. selv at faa paabegyndt. Det store Værk »E Museo Lundii«, der udkom 1888—1915, er det anselige Resultat deraf. Den ældste Del af det er forfattet af Zoologen J. Th. Reinhardt, som tre Gange havde opholdt sig lang Tid hos L., men Hovedparten af Værket

skyldes Zoologen Herluf Winge, hvis Bearbejdelse med sine neolamarckistiske Synspunkter adskiller sig stærkt fra **L.s før-darwinistiske** Opfattelse.

Efter **1844** fik L. næppe udrettet mere videnskabeligt Arbejde. Hans tidligere Virkelyst var forsvundet, hans Initiativ mere og mere lammet, og han henlevede de følgende 36 Aar af sit Liv i en stedse mere kontemplativ Tilstand. Om Aarsagerne til denne mærkelige Ændring i hans Liv er der fremsat adskillige Gisninger; delvis **maa** Forklaringen vel ligge i Reaktionen efter de foregaaende Aars voldsomme Energiudfoldelse, men mest i Isolationen og i en (sandsynligvis paa et sygeligt Anlæg beroende) Depression. Efter at Brandt var død **1862**, ønskede han at faa en yngre dansk Videnskabsmand i sit Hus, og **1863—66** opholdt den unge botaniske Student Eug. Warming, den senere Professor, sig hos ham som Forelæser og Sekretær; han afløstes af en Tysker W. Behrens, og fra **1874** til sin Død havde han Danskeren P. W. de **Roepstorff** som Husfælle. I sine sidste Aar blev L. stærkt svækket baade legemligt og aandeligt, og Døden kom som en Udfrielse. Efter eget Ønske blev han begravet i Lagoa Santas Jord, og i 50-Aaret efter hans Død lod Provinsen Minas-Geraes rejse et Mindesmærke paa hans Grav. Paa Hundredaarsdagen for hans Ankomst til Lagoa Santa afholdtes Mindefester, og der udkom Bøger om ham i Brasilien. Skønt han aldrig formaaede at løsrive sig fra dette Land, nærede han dog i sine senere Aar en bestandig Længsel efter sit Fædreland, og med sin Slægt, bl. a. med Troels-Lund, vedligeholdte han hele Livet igennem en omfattende Brevveksling.

L. hører til Palæontologiens store Navne. I den forholdsvis korte Aarrække, der omfattes af hans videnskabelige Aktivitet, lagde han Grundvolden til Udforskningen af Sydamerikas uddøde Dyreverden, og hans Samlinger blev af største Betydning for Forstaaelsen af Pattedyrenes Udviklingshistorie, idet de — under Sammenligning med tilsvarende Former fra Nutiden — blev Grundlaget for Herluf Winges epokegørende Studier over dette Emne. Personlig var L. en Mand af høj Kultur, med levende Skønhedssans og Naturglæde, et følsomt Sind, vindende af Væsen, og selv under de senere Aars Depression synes han ikke at have mistet disse Egenskaber helt.

Efterladte Papirer i Det **kgl.** Bibliotek. — Medlem af Videnskabernes Selskab **1831**. — Tit. Professor **1848**. — R. **1839**. K. **1873**. Ingenio et arti **1846**. — Tegning fra Brasilien **1847**, **lito-**graferet fra I. W. Tegner og **Kittendorff**; ogsaa udgivet i Træsnit, tegnet af A. Dorph, **1862**. Mindetavler **1936** i Zoologisk Museum

i Kbh. og i Nationalmuseet i Rio Janeiro, begge med Portrætrelief af Carl Martin-Hansen fra 1931. Buste paa Graven af Antonino Mattos 1935. Udkast til Mindesmærke af Olga Wagner 1936.

S [o: **T. F. Troels-Lund**] i Fædrelandet 17.—18. Maj 1859. Ill. Tid. 30. Nov. 1862. C. C. A. Gosch: Udsigt over Danmarks zool. Lit., II—III, 1873—76. J. Reinhardt i Overs. over Vidensk. Selsk. Forhandl. 1880. Eug. Warming i Vidensk. Selsk. Skr., 6. Rk., VI, 1890—92. Henriette Lund: Naturforskeren P. W. Lund, 1885. H. Winge i E Museo Lundii, III, 2, 1915, S. 261—64. Knud Fabricius: Troels-Lund, 1921, S. 19—23. J. O. Bøving-Petersen i Politiken 7. Sept. 1922. Troels-Lund: Et Liv, 1924. Kai L. Henriksen: Oversigt over Dansk Entomologis Historie (Entomol. Medd., XV), 1921—37. A. Guimaraes: Peter Wilhelm Lund, en Ven af Brasilien, 1929. Ad. S. Jensen i Prominent Danish Scientists, 1932. P. W. Lund: Memorias scientificas trad. do L. Damasio, 1935. A. Mattos: O sabio dr. Lund e estudos sobre a pre-historia Brasileira, 1935. Samme: Collectanea Peter W. Lund, 1935.

Svend Dahl.

Lund, Rasmus, 1827—89, Præst. F. 9. Jan. 1827 i Brande, d. 23. Jan. 1889 i Øster Jølby, Mors, begr. sst. Forældre: Sognepræst, sidst i Øster Tørslev, Niels Bay L. (1788—1845) og Johanne Sophie Carstensen (1792—1866). Gift 22. Juni 1859 i Slotsbjergby med Laura Pio, f. 8. Maj 1826 i Kbh. (Trin.), d. 7. Marts 1903 i Øster Jølby, D. af Lærer ved Land- og Søkadetakademiet, Krigsraad Jean Pierre P. (1797—1867) og Marie Olsen (1797—1877).

L. blev Student 1846 fra Randers, tog 1853 teologisk Attestats og var derpaa i nogle Aar Huslærer, indtil han 1857 blev Kapellan i Magleby paa Møen. 1859 blev han Hjelpepræst i Tyrstrup ved Christiansfeldt og 1864, da han var fordrevet fra Sønderjylland, Sognepræst i Jetsmark i Vendsyssel. Dette Embede opgav han 1871, da han blev kaldet til Præst for Valgmenigheden i Øster Jølby paa Mors. 17. Dec. 1871 blev Valgmenighedskirken der indviet, og s. D. begyndte L. sin Præstegerning for en stor Kreds, der ikke alene var spredt over hele Mors, men ogsaa over Thy, Han Herrederne, Salling og Himmerland, ja helt ned til Holstebro og Lemvig havde han Medlemmer af sin Valgmenighed. Da de kirkelige Frihedskrav 1880 paa ny blev gjort gældende, optraadte L. som en glødende Talsmand for dem, navnlig for Kravet om Præsternes Selvkommunion, om Tilladelse til at nyde Nadveren uden forudgaaende Skriftemaal og om Børns Adgang til Nadverbordet. Han foreslog, at Konfirmationen, uden Hensyn til den lovbevalde Alder og Udskrivning af Skolen, skulde kunne foretages hver Søndag, og han begyndte selv at tage Børn til Alters. 1881 rakte han saaledes en lille syg Pige og n. A. en elleveaars Dreng Nadveren. Da Ministeriet gav ham en Irettesættelse og

stillede ham frit Valg mellem en Bøde paa 100 Kr. og en Provsteret, betalte han Bøden, men samtidig lod han Ministeriet vide, at han havde fulgt sin Samvittigheds Bydende, og at han vilde være nødt til at handle paa samme Maade, hvis et lignende Tilfælde mødte ham i Fremtiden. Kort efter, i Efteraaret 1882, mente han, at han ikke turde nægte en Pige paa 13½ Aar Adgang til Nadveren, men inden han gjorde dette Skridt, meldte han sit Forehavende til Biskop Lind og bad ham drage Omsorg for, at den kgl. Anerkendelse som Valgmenighedspræst blev ham berøvet, saafremt de folkekirkelige Myndigheder ikke kunde billige hans Adfærd. 20. Jan. 1883 blev Anerkendelsen frataget ham, og han og hans Venner stod da som en Frimenighed uden for Folkekirken. Efter Brudet med Folkekirken tyndedes hans Kreds noget ud, men han havde dog til sin Død en større Frimenighed paa Mors, der samledes i Ansgarkirken i Øster Jølby, og en mindre i Thy, der mødtes i et Kapel i Torsted. L. Schrøder skrev om ham ved hans Død: »En Præst, der som faa har kunnet fornægte Hensynet til sig selv.« — Litografi af I. W. Tegner efter Fotografi.

Dansk Kirketid., 1889, S. 97—111, 132—36. Højskolebladet, XIV, s. A., S. 129 ff. Danskeren, I, s. A., S. 388—94. J. Damsgaard: Rasmus Lund og Frimenigheden paa Mors, 1916. H. Begtrup: Dansk Menighedsliv i grundtvigske Kredse, V, 1934, S. 98—119.

Fr Nielsen (A. J. Rud).*

Lund, Robert Henry, f. 1887, Læge. F. 28. Jan. 1887 paa Frbg. Forældre: Stadslæge, Dr. med. Niels Christian L. (1844—1923, gift 2° 1900 med Ane Marie Petersen, f. 1875) og Caroline Magdalene Dorothea Pugh (1850—1920). Gift 1° 1. Maj 1915 i Ordrup med Marie (Mimy) Therese Hvidt, f. 22. Sept. 1890 i Slagelse (gift 2° 1928 med Professor Nils Gunnar Frithiofsson Holmgren, f. 1875 (gift 1° 1913 med Ella Sofia Thorberg, f. 1893)), D. af Ingeniør Valdemar H. (1851—97) og Anna Cathrine Freund (1860—1921). Ægteskabet opløst. 2° 24. Nov. 1928 i Kbh. (b. v.) med Skuespillerinden Ruth Berlau, f. 24. Aug. 1906 i Charlottenlund, D. af Grosserer Heinrich Wilhelm B. (f. 1877) og Bianca Dehlsen (f. 1883).

L. blev Student 1905 fra Slomanns Skole og cand. med. 1912; drog kort efter sin Embedseksamen til Serbien som Militærlæge i tre Maaneder og havde derefter forskellige Kandidatstillinger, men fattede tidligt Interesse for **Oto-laryngologien** og blev 1915 Assistent paa Kommunehospitalets Afdeling for Øre- og Halssygdomme; efter et Aars Tjeneste her blev han Assistent paa Righospitalets **oto-laryngologiske** Afdeling, men vendte efter et Aars Forløb atter tilbage til Kommunehospitalet og var ansat der

1917—22 som 2. og 1. Assistent, var derefter i et Aar Reservekirurg ved 5. Afdeling paa Kommunehospital og Visitator i halvfemte Aar. 1927—33 var han Otolog ved Bispebjerg Hospital og er fra 1933 Otolaryngolog ved den nyindrettede Afdeling paa Sundby Hospital. 1920 disputerede han for Doktorgraden med en Afhandling om »Neurolabyrinthitis syphilitica«, og 1927 deltog han i Professorkonkurrencen i Oto-laryngologi ved Kbh.s Universitet. Han har foretaget Studierejser til Uppsala, Utrecht og Paris og har været Medlem af Bestyrelsen for Dansk oto-laryngologisk Selskab 1920—29, de sidste to Aar som Formand. Fra 1917 har han praktiseret som Oto-laryngolog i Kbh. Han har udfoldet en rig videnskabelig Virksomhed inden for de forskellige Grene af Oto-laryngologien, men har dog i særlig Grad beskæftiget sig med Labyrinten og dens Sygdomme; han er først og fremmest Elev af Holger Mygind og ligner sin Læremester i den levende Trang, han har til at søge efter og opstille præcise Indikationer ved de kirurgiske Indgreb.

A Thornval.

Lund, Samsøe, 1845—86, Botaniker. F. 29. April 1845 i Taastrup ved Ringsted, d. 28. Marts 1886 i Kbh. (Jac), begr. sst. (Ass.). Forældre: Skolelærer Frederik (Friderich) L. (1818—75) og Andrea Telline Teilmann (1811—96). Gift 30. Aug. 1876 i Taastrup med Charlotte Christine Engberg, f. 3. April 1848 i Holbæk, d. 17. Febr. 1913 i Kbh., D. af personel Kapellan i Holbæk, senere Sognepræst i Taastrup Jacob Frederik E. (1811—77) og Elise Henriette Teilmann (1822—99).

L. blev Student 1864 fra Borgerdydskolen i Kbh. og begyndte straks at studere Botanik. Meget selvstændigt og uhyre flittigt syslede han med de dengang saa moderne morfologisk-organogenetiske og anatomiske Undersøgelser; han forsøgte derved sine Bifag, og først 1875 tog han Magisterkonferens. I disse Aars standende Strid mellem Tilhængerne af Jap. Steenstrup og J. Chr. Schiødte, af F. Didrichsen og Warming, sluttede L. sig nær til Schiødte og Didrichsen, og han var Hovedmanden for den Agitation for denne, der førte til, at han og ikke Warming blev Ørstedes Efterfølger som Professor. Efter at L. var optraadt som en meget nærgaaende Opponent ex auditorio ved Warmings Disputats 1871, var Forholdet mellem dem spændt, og det blev ikke bedre, da de senere kom i videnskabelig Polemik. L. fik 1873 den af Videnskabernes Selskab udsatte Pris for sin Besvarelse af en Opgave om Marktidslen, og det førte ham ind paa en Undersøgelse af Kurvplanternes Fnug, som han i en Afhandling i »Botanisk Tidsskrift«, 2. Rk., II, 1873, tolkede

som en Bægerdannelse, hvad Warming bestred, og i den følgende Polemik kunde L. ikke staa sig. 1876 blev han Plantebestemmer ved Botanisk Have (fast Assistent 1883), 1876—82 var han videnskabelig Assistent ved den af E. Møller Holst oprettede Frøkontrol og fra 1882 Docent for Farmaceuterne efter Warming, som senere satte megen Pris paa ham. — L. var en alsidig og kyndig Botaniker, til hvem man nærede store Forhaabninger; men en rask fremskridende Tuberkulose, som en Rejse til Korsika 1883—84 ikke kunde standse, medførte hans alt for tidlige Død. Nederlaget over for Warming havde givet hans Selvbevidsthed og Arbejdsmod et alvorligt Knæk, men han kom over det, og myreflottigt arbejdede han i Botanisk Have, hvis fleste Planter han fik revideret, og i Frøkontrollen, hvor han bl. a. udarbejdede en nyttig og meget benyttet »Vejledning til at kjende Græsser i blomsterløs Tilstand« (1882). Han tog Del i de Tidens Diskussion om »Glasbyg og Melbyg« ved en Afhandling 1881, og s. A. fik han atter Videnskabernes Selskabs Pris for sin Besvarelse af en Opgave om Kaalslægtens Kulturformer. Han havde hertil gjort meget omfattende Dyrknings- og Krydsningsforsøg, hvortil han fik Hjælp af H. Kiærskou, og de staaar begge som Forfattere til to store derom handlende Skrifter (Om Landbr. Kulturplanter, IV, 1884, og i Bot. Tidsskr., XV, 1886), hvis udførlige morfologiske og anatomiske Afsnit skyldes L. Endnu maa anføres, at L.s Manuskript til hans Besvarelse om Marktidslen blev benyttet af E. Rostrup, der selv havde besvaret Opgaven og faaet Prisen. Han sammenarbejdede de to Besvarelser til en meget udførlig Monografi »Marktidslen«, der udkom 1901 (Vid. Selsk. Skr., X).

Carl Christensen: Den danske Botaniks Historie, 1924—26, I, S. 668—72; II, S. 468f.

Carl Christensen.

Lund, Sigurd (ved Daaben Sigvard) Harald, 1823—1906, Solodanser og Balletmester. F. 16. Jan. 1823 i Kbh. (Slotsk.), d. 21. Juli 1906 i Stockholm, begr. sst. Forældre: Kgl. Skuespiller Christian L. (1774—1854) og Cathrine Christine Heckel (ca. 1800—72). Gift 1° 22. Aug. 1852 i Gentofte med Hansine Leonhardine Hansen, f. 15. Okt. i Kbh. (Trin.), d. 16. Dec. 1857 i Stockholm, D. af Urtekræmmer Casper Hermann H. (1795—1836) og Sara Johanna Lange (f. 1796). 2° 6. Dec. 1862 i Stockholm med Solodanserinde Hilda Maria Lind, f. 21. Dec. 1840 i Stockholm, d. 7. Okt. 1911 i Flen, D. af Snedkermester Anders Gustaf L. og Sofia Carolina Rising.

L. kom 1832 paa Balletskolen under August Bournonville, der

1844 lod ham debutere i »Vestalinden« og 1855 udvirkede, at han blev Solodanser. Interessant som Kunstner var L. ikke, men han udførte med Lethed og Elasticitet de Demikarakterpartier, hvortil hans spinkle, men smukke Skikkelse passede. 1856 anbefalede Bournonville ham til Balletmesterposten ved Operaen i Stockholm, hvor L. indtil 1862 videreførte sin Lærers Intentioner igennem en omfattende Virksomhed som Kompositør af mindre Divertissementer og Danse til Operaer. Ved sin Afgang oprettede han et Plastikinstitut i Stockholm og blev Danselærer ved Det kgl. Musikakademi, og hen imod Slutningen af sit Liv, i Perioden 1890—94, bestred han atter Ballermesterposten ved Operaen.

Th. Overskou: Den danske Skueplads, V, 1864. August Bournonville: Mit Theaterliv, III, 1878.

Robert Neiiendam.

Lund, Sigvard, 1813—67, Søofficer. F. 3. Nov. 1813 i Kbh. (Frels.), d. 9. Nov. 1867 sst. (Holmens), begr. sst. (Holmens). Forældre: Grosserer Jens Troelsen L. (1760—1824) og Ane Maria Cathrine Hostrup (1788—1850). Gift 30. Marts 1848 i Kbh. (Holmens) med Emma Angelique Constance Deichmann, f. 31. Aug. 1827 i Kbh. (Garn.), d. 27. Nov. 1863 sst. (Holmens), D. af Kaptajn, senere Oberstløjtnant i Artilleriet Adam Gottlieb D. (1792—1849) og Christiane Holst (1798—1852).

L. blev Kadet 1826, Sekondløjtnant 1835, Premierløjtnant 1842, Kaptajnløjtnant 1853, Orlogskaptajn 1866. Som ung Officer var han næsten altid til Søs. Af hans Togter skal nævnes, at han 1838—39 var med Briggen »Allart« og 1845—46 med Briggen »Ørnen«, begge Gange til Vestindien, 1844 var han Styrmand i en Vestindiefarer og 1847—48 Fører af Briggen »Hanne« paa Brasilien. I den første slesvigske Krig var L. 1848 og 49 næstkommanderende i Korvetten »Flora« og 1850 Chef for Dampskibet »Vildanden«, der assisterede **Rokanonbaadsflotillen** paa Sønderjyllands Vestkyst. 1851—55 førte han Bugserdampskibet »Uffo«, med hvilket han to Gange fik Lejlighed til at tage en russisk Fregat af Grunden, 1856 og 1858—61 var han Adjudant hos Marineministeren og 1861 og 62 Chef for Dampskibet »Holger Danske«. 1864 var L. Chef for Korvetten »Heimdal« og deltog med denne 17. Marts i Affæren ved Rugen og 9. Maj i Kampen ved Helgoland. Her om Bord fik han under Vinterkampagnen Spiren til den Brystsye, der senere skulde lægge ham i Graven. Efter Krigens Afslutning søgte han Helbredelse ved et længere Ophold paa Madeira, men uden gunstigt Resultat. Hans Hjemrejse derfra foretoges med en amerikansk Fregat til England og derfra med en russisk Korvet til Kbh.

Begge Steder vistes ham den største Agtelse og Gæstfrihed. L. var en udpræget Sømand, en rolig og dygtig Officer med en inderlig Tro paa sit Kald og Kærlighed til sin Stand. Hans tidlige Død vakte almindelig Sorg i Søetaten, hvor han var afholdt og agtet. Besætningen fra »**Heimdal**« 1864 rejste en Mindesten paa hans Grav. — R. 1855. DM. 1864. — Litografi 1868 fra Tegner og Kittendorff efter Fotografi.

Tidsskr. f. Søv. Ny Række, III, 1868, S. 169—73. Th. Topsøe-Jensen.

Lund, Søren Jørgensen, 1852—1933, Landskabsmaler og Dyremaler. F. 12. Dec. 1852 i Horne ved Faaborg, d. 13. Febr. 1933 paa Frbg., begr. i Kbh. (Vestre). Forældre: Sognefoged Jørgen Sørensen (1816—93) og Ane Hansdatter (1815—95). Gift 1° 12. Maj 1881 i Kbh. (Garn.) med Marie Jensine Jeppesen, f. 31. Okt. 1846 i Kbh. (Trin.), d. 21. Okt. 1882 sst., D. af Høker Niels Peter J. (1809—81) og Maren Kirstine Jørgensen (1815—66). 2° 30. Okt. 1891 paa Frbg. (Valgmenighedens Bedesal) med Ane Cathrine Elisabeth Lindberg, f. 31. Juli 1870 i Gentofte (Vartov), d. 10. Sept. 1895 i Kerteminde, D. af Valgmenighedspræst Niels L. (s. d.) og Hustru.

Skønt af Bondeslægt bestemte L. sig tidligt for at blive Kunstner. For dog at have et borgerligt Erhverv blev han sat i Malerlære hos Malermester Syrak Hansen i Faaborg. Herfra rejste han i Okt. 1873 til Kbh., hvor han ernærede sig som Malersvend, samtidig med at han gik paa Teknisk Skole om Aftenen. Okt. 1874 kom han ind paa Kunstakademiet, hvor han blandt de gamle Eckersberg-elever, der dengang ledede Undervisningen, navnlig følte sig tiltrukket af Kittendorff, Simonsen og Jørgen Roed. Da han havde forladt Akademiet April 1882, besøgte han samme Vinter Tuxens lige oprettede Malerskole. I Foraaret 1891 foretog han en Studierejse til Holland, Belgien og Paris for selv at stifte Bekendtskab med de nye Strømninger, som han havde faaet Smag for paa Tuxens Skole. 1904 var han i Italien paa Larssens Legat. L. udstillede første Gang paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg 1879 og siden næsten hvert Aar lige til sin Død 1933. Desuden har han udstillet paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904, 1907—11, 1922 og 1929 og i Göteborg 1881, paa Verdensudstillingen i Paris 1889, i Chicago 1893, i Malmø 1914 og Forumudstillingen 1929. I Nov. 1912 afholdt han en Særudstilling hos Chr. Larsen paa Højbroplads. Fra Nov. 1889 virkede han som Lærer ved det tekniske Selskabs Malerskole om Vinteren; men i Sommerhalvaaret rejste han rundt i Danmark og fandt Motiver til sine Male-

rier. Fra 1912 malede han hvert Foraar i Dyrehaven. L. malede naturalistiske Landskaber med Dyr, dog med et Stænk af den Impressionisme i Gengivelsen, han i sine unge Dage havde stiftet Bekendtskab med hos Tuxen og i Paris. Store personlige Sorger, Tabet af to unge Hustruer og siden af en voksen Søn og en Datter, formørkede til Tider hans Sind og indvirkede paa hans Farver, der blev tungere og mørkere. Han begyndte tidligt at radere og dyrkede denne Kunst hele Livet igennem jævnsides med Maleriet. Hans bedste Blad er »Det gamle Øg og Døden«, der rummer en dyb melankolsk Symbolik. Han har bl. a. illustreret Svend Fleuron: »Kalv og Dyrehaven«. Med sin solide og sanddru Kunst har L. vundet stor Popularitet. Arbejder af ham ejes af Faaborg og Odense Museer og Kobberstiksamlingen. — Malerier af L. A. Ring 1883, Peter Hansen 1911 og Erik Jensen 1929 og 1931. Portrætteret paa Peter Hansens Maleri af Faaborg Museums Indvielse (Faaborg). Raderinger af A. Hou 1898, af Cilius Andersen 1909 og Ernst Hansen 1920.

The Studio **summernr. 1902**. Sigurd Müller: Nordens Billedkunst, 1905. Faaborg Museums Katalog, 1. Udg., 1910. Nationaltidende 5. Maj 1916. Katalog over S. L.s efterladte Arbejder, Sept. 1933. Med Indledning af C[arl] J[ørgensen], 1933. Herman Madsen: Den fynske Malerkunst, 1935.

Else Kai Sass.

Lund, Troels, 1802—67, Teatermaler. F. 5. April 1802 i Kbh. (Nic.), d. 5. Maj 1867 sst. (Helligg.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Grosserer, Direktør ved Fattigvæsenet Ole Troelsen L. (1767 el. 68—1843) og Karen Monberg (1774—1815). Gift 23. Juli 1842 i Kbh. (Helligg.) med Sophie Petrine Andersen, f. 13. Febr. 1817 i Kbh. (Garn.), d. 23. Okt. 1897 paa Frbg., D. af Kancellist, senere Ekspeditionssekretær i Generalstabens Bureau, Justitsraad Andreas Christian A. (1787—1841) og Christiane Frederikke Saxtorph (1793—1848).

L. fik sin Uddannelse paa Akademiet, hvis Sølvmedailler han vandt. Efter flere Gange forgæves at have bejlet til Guldmedaillen blev han saa nedtrykt, at Faderen til Opmuntring lod ham rejse udenlands. Det var egentlig hans Mening at blive Historiemaler, men — rimeligvis efter G. Hetschs Raad — besluttede han sig til at dyrke Teatermaleriet, og navnlig den ene Side af det, Arkitekturfaget. Man anerkendte nu hans Evner, og 1829 fik han kgl. Understøttelse for to Aar til en Rejse til Italien, en Understøttelse, der yderligere fornyedes to Aar til. En Dekoration til »Tryllefløjten«, han havde sendt hjem, vandt Behag, og da han 1833 vendte tilbage

til Kbh., havde han Heldet med sig. 1835 blev han Medlem af Akademiet, karakteristisk nok paa en Dekoration til Balletten »Valdemar«, der blev forevist Akademiet paa selve Teatret. Efter at han i nogle Sæsoner med Held havde arbejdet ved Teatret, fik han 1842 sammen med den talentfulde C. F. Christensen, hvis Fag var Landskabsmaleriet, fast Ansættelse som Maler af Arkitekturdekorationer. Hans Ansættelse, der først og fremmest skyldtes Collin, lød paa, at han tillige, »naar Direktionen ønskede det, skulde assistere ved Theatermaskineriets Anordning«. De to unge Malere erstattede paa en smuk Maade den højt skattede Wallich, under hvis Overopsyn de havde malet deres første Dekorationer, og de virkede nu sammen til 1863, i hvilket Aar L. blev afskediget. Ganske vist ansaa man ikke L. for at være fuldt saa talentfuld som Christensen, men man anerkendte hans store Dygtighed, hans »Forstaaelse og Kjendskab til theatralisk Virkning«. Han havde navnlig til at begynde med store Successer med Dekorationer som en gotisk Riddersal i »Valdemar«, en tysk Middelaldergade i »Jødinden« og Viborg Domkirke og Riberhus Slotsgaard i »Erik Menveds Barndom«. Ogsaa paa andre Omraader gjorde L. sig gældende; han var bl. a. fra 1849 Medlem af Borgerrepræsentationen. — Tit. Professor 1863. — R. 1847. — Maleri af C. A. Jensen 1836 (Kunstmuseet). Selvportræt (forhen hos Johan Hansen). Malerier af D. C. Blunck 1832 og af J. Roed s. A. Litografi 1868 efter Fotografi.

Th. Overskou: Den danske Skueplads, V—VI, 1864—76. Henriette Lund: Erindringer fra Hjemmet, 1909, passim. Danmark i Fest og Glæde, IV, 1935.

97 3 •

Torben Krogh.

Lund, Troels Frederik, se Troels-Lund.

Lund, Valdemar Christian Sophus, f. 1860, Dampmøller, Gros-serer. F. 7. Dec. 1860 i Kbh. (Frue). Forældre: Kontorchef i Generalpostdirektoratet, Kancelliraad, senere Generalpostdirektør Niels Holm Hostrup L. (1817—94) og Ida Wilhelmine Nathalie Steglich (1837—1918). Gift 10. Sept. 1890 i Kbh. (Johs.) med Anna Eufemia Strandgaard, f. 24. Febr. 1868 i Kbh. (Johs.), d. 18. Jan. 1925 sst., D. af Kaptajn, senere Skibsreder Jens S. (1816—98) og Laura Christine Margrethe Møller (1828—1910).

L. fik Handelsuddannelse i Firmaet J. P. Bloch og rejste derefter nogen Tid i Udlandet. 1889 startede han et Korn- og Foderstof-firma, som han — i en Aarrække med Edw. Knox som Kompagnon — arbejdede frem til en stor Forretning, og 1893 opførte han Bleg-

damsmøllen, der blev drevet som personligt Firma, indtil den 1928 overgik til Aktieselskabsform under Navn Blegdamsmøllen, V. L. & Co. For dette Selskab er L. vedblivende Formand. Han vandt hurtigt Ry som en dygtig Købmand med faste Meninger, og skønt han — udpræget tilbageholdende af Væsen — helst gik uden om offentlige Tillidshverv, blev han 1911 paa enstemmig Opfordring af Korn- og Foderstofbranchen indvalgt i Grosserer-Societetets Komite paa den Plads, der var blevet ledig ved Oscar B. Muus' Udnævnelse til Handelsminister. Under Krigen blev L. Medlem af den overordentlige Kommission og af Majsnævnet, men kom herved, ligesom H. Heilbuth (s. d.), ud for skarp Kritik fra en betydende Kreds af Grosserer-Societetets Medlemmer med A. Peschcke Køedt og Hartvig Dessau som Ordførere. Efter et bevæget Børsmøde med paafølgende Generalforsamling Febr. og Marts 1918 udtraadte de begge af Komiteen, idet Forsamlingen med stort Flertal udtalte, at »de to Herrers Stilling til Regeringens Forbudslovgivning . . . ikke er forenelig med det Tillidshverv, der under andre Forhold blev betroet dem af Grosserer-Societetets Medlemmer«. Til Trods herfor bevarede L. i saa fuldt Maal sine Standsfællers Tillid, at han fortsatte paa den meget ansete Post som Formand for Kbh.s Bedømmelses- og Voldgifts-Udvalg for Korn- og Foderstofhandelen, hvor han uafbrudt har virket siden 1915, længere Tid end nogen af Forgængerne. Af Udvalget har han været Medlem siden 1894. Højt op i Aarene er L. vedblivende i Besiddelse af en sikker og sund Dømmekraft, der forenes med en konsekvent gennemført Tilbageholdenhed over for al offentlig Omtale ogsaa ved de mange Lejligheder, hvor han har ydet Bidrag til sociale Formaaler.

Børsen 31. Marts 1911, 27. Marts 1918, 3. Jan. 1930 (om Edward Knox) og 1. Sept. 1933. Hendrik Stein: Omkring Københavns Børs, 1937.

P. Koch Jensen.

Lund, William, 1837—1928, Skibsreder. F. 21. Sept. 1837 i Aabenraa, d. 7. Maj 1928 i Chislehurst. Forældre: Kaptajn Wilhelm L. (1793—1866) og Anna Margrethe Bramslöw (1797—1856). Gift 1° 1863 med N. N. Buch, d. 1890, D. af Ingeniør William B. Ægteskabet opløst. 2° 1878 med Maria Elisabeth Toynbee, f. 20. Marts 1858, D. af Kaptajn Joseph T.

Allerede under sin Opvækst i Søfartsbyen Aabenraa fik L. Interesse for Søen, og efter Treaarskrigens Afslutning 1850 kom han til Altona, hvor han i de følgende syv Aar uddannede sig i

et Rederifirma. 1857 tog han ud paa en lang Rejse, som varede tretten Maaneder, og som førte ham til Adelaide, Melbourne og **Batavia**. Efter Hjemkomsten fik han Ansættelse i Kristiania som Leder af et Rederi og virkede her i halvtredie Aar, hvorefter han rejste til England (1860). Efter Ansættelse i et Par engelske Rederier og efter at have skaffet sig Tillid og Forbindelser — bl. a. Brødrene Delcomyn — kunde L. 1861 starte sin egen Forretning: W. L., Skibshandler og Sejlmager. Forretningen udviklede sig hurtigt under hans dygtige Ledelse, og 1865 begyndte han sammen med en Ven en Rederivirksomhed, som havde saa stor Fremgang, at den i Løbet af fem Aar raadede over en anelig Flaade af Sejlskibe, som gik mellem England og Australien og Kina. Aabningen af **Suez-Kanalen** blev et Vendepunkt for L.s Virksomhed. Han ombyttede Sejlskibene med Dampskibe og aabnede den første direkte regelmæssige Dampskibslinie mellem England og Australien. Australien-Farten samledes i et Selskab, L.s **Blue Anchor Line**, som oprettedes 1877. Hele dette Selskabs Flaade — i alt 30 000 Tons — solgte L. 1910 til Peninsular & Oriental **Steam Navigation Co.** (P. & O. Line). — Den øvrige Virksomhed, Rederi, Kulforretning, Sejlmagen og Skibsprovierantering førtes videre under Firma-navnet **Wm. L. & Sons**, som siden L.s Død ledes af Sønnen *F. W. Lund*, der er **Direktør** i flere Søfarts- og andre Foretagender, bl. a. **Anglo-Persian Oil**. 1909 indtraf en Ulykke, som gik L. nær til Hjerte. Lineren »Waratah«, et af hans Flaades nyeste Skibe, afgik fra Durban 26. Juli 1909, og man hørte aldrig siden noget til det. N. A. solgte L. hele Flaaden til »P. & O.«. — L. indtog en anelig Position inden for engelsk Skibsfart og beklædte en Række betydelige Tillidsposter. Saaledes var han Medlem af Bestyrelsen for Lloyds Register og Formand for Klassificerings-Komiteen, Associate of the Institution of **Naval Architects**, Vice Chairman i The General Shipowners Society of London, Direktør i Bank of Adelaide (London Afdeling), Direktør og Chairman for Wallarah **Coal Company** of Sydney. Han var en ejendommelig, særpræget Personlighed, som vandt alle ved sit aabne og ligefremme Væsen. — Han var i Besiddelse af et Jernhelbred, som tillod ham at tage Del i Møder og Forretningsanliggender, lige til han naaede op omkring 90 Aar. Han var ivrig Havedyrker og stærkt interesseret i Hestesport. — L. har skænket to Malerier til Byen London, Portrætter af Admiral Jellicoe og Earl Haig, begge ophængt i **Guild Hall Art Gallery**, udført af den berømte Kunstmaler Arthur Chevalier Tayler. — R. 1914.

The Times 8. Maj 1928.

A. Kamp.

Lund, Zacharias, 1608—67, Embedsmand, Digter. F. 5. April 1608 i Nybøl, d. 8. Juni 1667 i Kbh., begr. i Trin. K. Forældre: Sognepræst **Jürgen** (Georg) L. (1574—1641) og Salome Witte (el. **Widing?**). Ugift.

Z. L. gik i Skole i Sønderborg og Flensborg, studerede 1625—31 i Hamburg og Wittenberg (navnlig klassisk Filologi), var 1635—45 Huslærer for Holger Vind (s. d.) og foretog i denne Egenskab 1641—45 en Rejse til Holland, England, Frankrig og Italien. 1646 blev han Rektor paa Herlufsholm og **maatte** desaaarsag n. A. tage Magistergraden ved **Kbh.s** Universitet; hans koleriske Temperament egnede sig imidlertid ikke til Rektorgerningen, Skolen gik tilbage, og med Glæde forlod han Stillingen 1654, da Jørgen Seefeld paa Ringsted Kloster tilbød ham Pladsen som sin Bibliotekar, hvorved han ogsaa fik bedre Tid til Studeringer. 1657 blev Z. L. Sekretær i Danske Kancelli og virkede navnlig som Dechiffør af opsnappede Breve under Svenskekrigen. 1664 var han Sekretær ved Forhørene over Otto Sperling d. Æ. — Z. L. var en anset Filolog, Gram roser hans Lærdom i Græsk; hans talrige utrykte Skrifter er væsentligst Kommentarer til Klassikerne. Selv optraadte han som Digter baade paa Latin og Tysk; sine Ungdomsarbejder i latinsk Poesi udgav han 1634 under Titel »*Poematum juvenilium libri IV*«, og med »*Allerhand artige deutsche Gedichte*« (1636) har han i tysk Renæssancelitteratur vundet et vist Navn blandt **Opitz'** og Flemings Efterlignere. — Papirer og Breve i Det **kgf.** Bibliotek, Universitetsbiblioteket og Rigsarkivet.

G. L. Wad: Rektorerne paa Herlufsholm, 1878, S. 140—53. O. Walde: Storhetstidens *litterära* krigsbyten, II, 1920 (se Registeret). J. Paludan: *Renaissancebevægelsen* i Danmarks Literatur, 1887 (se Registeret). *Allgemeine deutsche Biographie*, XIX, 1884, S. 635 f. A. Reifferscheid: *Quellen zur Geschichte des geistigen Lebens in Deutschland*, I, 1889, S. 605, 945 f. H. Cysarz: *Deutsche Barockdichtung*, 1924 (se Registeret). Hoch- und Spat-barock. Hrsg. von H. Cysarz, 1937, S. 29f., 290.

R Paulli(J AFridericia).

Lundbeck, William, f. 1863, Zoolog. F. 16. Okt. 1863 i Aalborg. Forældre: Rebslagermester Ole Andreas L. (1815—91) og Regina Elisabeth Schwarz (1822—1904). Gift 1° 11. April 1896 paa Frbg. med Betty Hanna Caroline Wildner, f. 20. Okt. 1864 i Korsør, d. 7. Sept. 1903 i Kbh., D. af Malermester Carl Frederik Emil W. (1833—79) og Hanna Caroline Olsen (1829—81). 2° 30. Marts 1912 paa Frbg. med Elfrida Emma Maria Sophia Wiche, f. 13. Jan. 1874 i Stockholm (gift 1° med Bagermester Hans Christian Møller, 1856—1938, Ægteskabet opløst), D. af Grosserer Frederik Simon W. (1840—1914) og Frederique Ebert (1840—87).

L. blev Student 1886, privat dimitteret, og studerede Naturhistorie med Insekterne som særligt Interessefelt. I Somrene 1889 og 1890 berejste han (sammen med Botanikeren N. Hartz, det sidste Aar tillige den svenske Zoolog Bergendal) Grønlands Vestkyst for at samle Insekter. Det var første Gang, Insektindsamlinger i Grønland blev foretaget rationelt og af en Entomolog, og Resultatet af L.s med næsten utrolig Energi udførte Samlevirksomhed viste sig ved den efterfølgende Bearbejdelse af Materialet i Konstateringen af en uhyre lang Række Arter, deriblandt ikke faa nye for Viden-skaben. I Somrene 1892 og 1893 var L. paa Fiskeriundersøgelse ved Island, 1895 blev han mag. scient., og derefter deltog han som Zoolog i »Ingolf«-Ekspeditionen til Nordatlantterhavet i begge de to Aar (1895 og 1896), den var ude. Efter i nogle Aar (1896—1902) at have været knyttet til Dansk Fiskeriforening (som Sekretær og Redaktør) blev L. 1904 ansat som Assistent ved Zoologisk Museums Everttebratafdeling, hvor han, med den Flid og den Omhyggelighed, der har været Kendemærket for alt hans zoologisk-systematiske Arbejde, bearbejdede det store Materiale af Havsvampe, der var hjembragt af »Ingolf«-Ekspeditionen. Sin Ungdomskærlighed, Entomologien, havde han imidlertid ikke glemt; han begyndte snart igen at gøre intensive Indsamlinger Landet over til et stort anlagt — og højst tiltrængt — systematisk-faunistisk Værk over de danske Fluer, og 1. Bind af »Diptera Danica« udkom 1907. 1910 blev L. Leder (Inspector) af Museets Leddyrafdeling, som han forestod, indtil han 1933 paa Grund af Alder trak sig tilbage, og hvor han fik Lejlighed til planmæssigt at fortsætte Indsamlingerne til og Udarbejdelsen af »Diptera Danica«, et Værk, der paa Grund af sin Grundighed og sin minutiøse Omhyggelighed i Beskrivelserne er værdsat af Entomologer langt uden for Landets Grænser, og som maa regnes blandt den danske entomologiske Litteraturs Standardværker; 1902—27 udkom syv Bind af dette ufuldendte Værk. L.s Fluesamling, over 50 000 Eksemplarer, Frugten af et eksempelløst flittigt Samlearbejde, der har beriget den danske Fauna med et Utal af nye Arter, er testamenteret til Zoologisk Museum.

Entom. Meddelelser, XV, 1921—37, S. 277—80, 474 f., 538 f.

Kai L. Henriksen.

Lundbye. Militærslægten L. føres tilbage til Prokurator, Byfoged i Frederikssted Christen L. (1738—86) — der maaske var Søn af Bonden Rasmus Hansen Boesen i Brarup paa Falster, som stammede fra Lundby. Prokurator C. L. var Fader til Chargé d'Affaires

i Tunis, Redaktør af »Svada« Henrik Vilhelm L. (1772—1830) og til Oberst Joachim Theodor L. (1778—1841), der var Fader til nedenn. Krigsminister, Oberst Christen Carl L. (1812—73) — hvis Datter Agnete L. (1856—1927) i Ægteskab med Proprietær Hans Broch Broge (1852—1921) var Moder til Direktør Hans Carl Broge (f. 1882) — til Oberst Emanuel Andreas L. (1814—1903), til Proprietær Theodor Louis L. (1816—1907) — hvis Sønnesøn er Direktør, cand. polyt. Louis Theodor L. (f. 1877) — til nedenn. Maler Johan Thomas L. (1818—48) og til Kaptajn Sigvard Urne Rosenvinge L. (1820—64), der faldt under Stormen paa Dybbøl. Ovenn. Oberst Emanuel Andreas L. var Fader til Emilie L. (f. 1858), gift med Generalmajor Peter Frederik Møller (f. 1855), og til Stiftamtmand i Haderslev Christian Ludvig L. (f. 1873) og nedenn. Professor i teknisk Hygiejne Johan Thomas L. (f. 1874).

D. Thrap: Familien Bonnevie i Danmark og Norge 1714—1930, 3. Udg. ved Kristine og Poul Bonnevie, 1931, S. 133—43. Th. Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, 1900, S. 557-63. *Albert Fabritius.*

Lundbye, Christen Carl, 1812—73, Officer. F. 12. April 1812 i Brundby paa Samsø, d. 2. Jan. 1873 paa Frbg., begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Stabskaptajn, senere kar. Oberst Joachim Theodor L. (1778—1841) og Cathrine (Trine) Bonnevie (1792—1863). Gift 1° 17. Juni 1844 i Kbh. (Garn.) med Louise Wilhelmine Christiane Lundbye, f. 10. Dec. 1818 i Kbh. (Garn.), d. 20. Maj 1845 sst. (Garn.), D. af kar. Kaptajn, senere kar. Major, Toldinspektør i Rudkøbing Hans Christian L. (1782—1843, gift 2° 1830 med Lucie Emerentze Schmidt, 1792—1851 (Ægteskabet opløst), 3° 1838 med Frederikke Wilhelmine (Louise) Klerke, 1813—54) og Eva Emilie Holtzhäuser (1776—1828). 2° 16. Nov. 1849 paa Frbg. (Garn.) med Emilie Cathrine Bierre, f. 1. Jan. 1825 i Kbh. (Helligg.), d. 2. Aug. 1924 paa Frbg., D. af Brygger Johannes Nicolai B. (ca. 1799—1867) og Mette Marie Weile (ca. 1801—89).

L. blev 1821 Volontør ved Artillerikadetinstituttet, n. A. Kadet, 1826 Stykjunker, 1830 Sekondløjtnant (Ancienn. 1826). 1830—34 gennemgik han den militære Højskole, blev 1834 kar., 1838 virkelig Premierløjtnant og fik 1841 reserveret Kaptajns Anciennitet. 1837—42 var han Skoleofficer og Lærer ved Landkadetkorpset. 1844 ansattes han som Konstruktør ved Artilleriet og blev Kaptajn II (Ancienn. 1841), 1850 Kaptajn I, og efter først at have været adjungeret Direktøren for Armeens Materiel afløste han 1854 denne, blev kar. Major og fik 1856 Majors Anciennitet. Da Lütichau s. A. ikke kunde faa gennemført forøgede Bevillinger til Hæren

og Kbh.s Søbefæstning og gik af som Krigsminister, overtog L. først midlertidig, kort efter fast, denne Stilling og blev Oberst-løjtnant å la suite i Generalstaben. 1858 fremsatte han et paa Oberst Thestrups Plan bygget Forslag om en ændret Hærorganisa-tion og om Fæstningsanlæg paa Halvøen og ved Kbh. Forslagene modtoges til at begynde med med megen Velvillie i Rigsraadet, baade for Formen og Indholdet, men Stemningen vendte sig, til Dels fordi Infanteriofficerer, bl. a. i Dagspressen, skarpt vendte sig mod Forslagene, der vilde give de »videnskabelige« Vaabens Officers-korps for meget, Infanteriets for lidt. Det lykkedes L. at faa Bevil-lingen til Søbefæstningen vedtaget, men alt det øvrige forblev af forskellige Grunde uafgjort. Sammen med det øvrige Ministerium traadte han, der i Forvejen havde haft en skarp Konflikt med Kongen om et personelt Spørgsmaal, 1859 tilbage og overtog 1861 efter eget Ønske Forretningerne som Stabschef ved Artilleriet, men forblev til Raadighed for Generalstaben. — Aug. 1863 afløste L. Thestrup som Krigsminister og gik ind til den af Thestrup gennem-førte Ordning med Dublering af Afdelingerne ved Mobilisering med udstrakt Anvendelse af Reservebefalingsmænd. Det var paa et saare vanskeligt Tidspunkt, L. gik ind til den meget krævende Gerning som Krigsminister ved en til en virkelig Krig mod en over-legen Modstander meget mangelfuld Hær, og han savnede meget væsentlige Forudsætninger for at udfylde Stillingen. Han var en brav, velvillig, human Mand; inden for det snævre artilleristiske Omraade kundskabsrig, en »lærd« Artillerist; men han savnede taktisk Uddannelse, var uden virkelig Krigserfaring, usikker i Vur-dering af de militære Situationer, uden Evne til at vinde Mænd for sig, endnu mindre til at gøre sin Villie gældende over for dem; »et Menneske uden egentlig Varme og Kraft«; der var, som Mon-rad udtrykte det, ingen »Ministerdjævel« i ham: han tænker sig altid som Oberst, tier stille, naar Kongen paa egen Haand befaler noget, og er siden yderst forbitret. Den stærke Mand i Krigs-ministeriet var Direktøren for Kommandoen Major Ankjær. Naar det senere bebrejdedes L., at han betragtede sig som Overgeneral og stadig greb ind i Overkommandoens Dispositioner, er dette dog en Overdrivelse, og de Gange, han forsøgte derpaa, har der staaet andre bag ved ham. Det kan bebrejdes ham, at han ligesom Thestrup før ham, samtidig med at de fremhævede Hærens svage Sider, dog saa ret lyst paa Forholdene og ikke virkede tilstrækkeligt afsvalende paa det samlede Ministerium, og endnu i Sept. 1863 tegnede L. et forholdsvis lyst Billede af Hærens Styrke ved Mobi-lisering. At Krigsudbrudet kom, før han forudsaa det, kan ikke

lægges ham alene til Last. Hans Vrede over, at de Meza havde »omgaaet« ham ved ikke straks at melde om den 4. Febr. tagne Beslutning, er forstaaelig, og hans Kritik af Anordningerne for og Gennemførelsen af Tilbagetoget var berettiget. Hans jævnlige Opfordringer til den nye Overkommando (Gerlach) om mere offensiv Aand i Forsvaret af Dybbølstillingen var ikke uberettigede; han gav først efter for Overkommandoen Indstilling om i Hovedsagen at rømme Stillingen, og Tilbagekaldelsen s. D. af denne Tilladelse skyldtes Pres navnlig fra Monrad. Endelig kan det anses for godt-gjort, at hans Ordre til Rømningen af Fredericia trods Overkommandoen Protest navnlig skyldtes Paavirkning fra Kongens Side og fik Tilslutning af Cheferne for Artilleriet og Ingeniørerne. Det maa bebrejdes ham, at han vaklede i sit Skøn om Dybbølstillingens Styrke, at han snart svækkede, snart forstærkede Hegermann-Lindencrones Korps, og at han ikke kunde eller ikke vilde indse Omfanget af Hærens uhyre Svækkelse ved Dybbølnederlaget 18. April. Om den Vægt, der burde lægges paa Forsvaret af Als, kan der strides — L. saa mest paa Nødvendigheden af at samle den størst mulige Styrke til Forsvar af Fyn og Jylland, og Styrken paa Als blev ikke skaaret ned under det forsvarlige. Skylden for, at Als faldt saa uventet og let i Fjendens Hænder, maa lægges paa andre Skuldre. Allerede i Marts overvejede Monrad at finde en Afløser for L., men først midt i Maj formaaede han Reich til at overtage Posten. Da var L.s i Forvejen ikke stærke Konstitution brudt sammen under Arbejdsbyrden og det uhyre Ansvar, og han afgik samtidig fra Hæren. Hans sidste Aar hengik i en aandelig Sløvhedstilstand, der hindrede ham i alt Arbejde. — R. 1849. DM. 1854. K. 1857. — Buste af O. Th. Thielemann 1859. Litografi af J. Th. Lundbye. Træsnit 1873 efter Tegning af H. Olrik.

Den dansk-tydske Krig 1864, udg. af Generalstaben, I—III, 1890—92. Aage Friis: Statsraadets Forhandlinger om Danmarks Udenrigspolitik 1863—1879, 1936, passim. 4. Division i Nørrejylland 1864, udg. af Generalstaben ved J. Johansen, 1936, S. 98 f., 182 f., 230 ff., 235 f. Tidsskrift f. Krigsvæsen, II, 1856, S. 189—98; IV, 1858, S. 229—38; V, 1859, S. 416—24; VIII, 1862, S. 3—51. Generalstaben 1808—1908, 1908. A. F. Kriegers Dagbøger, I—III, 1920—21. C. E. Reichs Dagbog fra 1864, i Dsk. Mag., 6. Rk., II, 1916. N. Neergaard: Under Junigrundloven, II, 1916. E. Bodenhoff: Den gamle General, 1914, S. 116 ff., 134. W. G. O. Bauditz: Livserindringer, 1903, S. 21. K. C. Rockstroh: General de Mezas Krigsdagbøger 1849—51, 1928. Samme: General de Meza og Dannevirkes Rømning, 1930, S. 55 f., 69—72, 76—80 og passim. III. Tid. 12. Jan. 1873.

Lundbye, Johan Thomas, f. 1874, Ingeniør, Hygiejniker. F. 27. Aug. 1874 paa Frbg. Forældre: Udskrivningschef, Oberst Emanuel Andreas L. (1814—1903, gift 1° 1848 med Emilie Sophie Riedewaldt, 1819—67) og Komtesse Ida Octavia Petersdorff (1836—95). Gift 25. Sept. 1931 i Kbh. (Andr.) med Alexandra Kirstine Ludvigsen Farre, f. 2. Aug. 1896 paa Christianssæde, D. af Godsforvalter Hans Peter F. (f. 1862) og Emilie Kirstine Ludvigsen (f. 1873).

L. blev Student 1892 fra Nykøbing F., cand. phil. n. A., samtidig med at han tog polyteknisk Adgangseksamen, 1899 cand. polyt. i Ingeniørfaget. Efter Eksamen kom han som løst ansat Ingeniør til Stadsingeniøren i Kbh., hvor saa mange unge Ingeniører har begyndt deres Karriere. Han deltog i disse Aar i nogle Konkurrencer. 1899 fik han, sammen med Arkitekt H. Rasmussen, 3. Præmie ved Konkurrencen om Bebyggelses- og Vejplan for Frbg. sydlige Landdistrikt og 1900, sammen med Ingeniør A. E. Lund og Arkitekt H. Rasmussen, 2. Præmie, som var den højest uddelte, for et Konkurrenceprojekt til Ordning af Forholdene ved Lille Lungegaardsvand i Bergen. Sommeren 1903 var han Ingeniør ved Landeskulturbureau i Dorpat i Rusland, og fra Efteraaret 1903 til næste Foraar var han paa Studierejse paa Larssens Legat i Sverige, Tyskland, Frankrig, Italien, Schweiz og Rusland. Fra Marts 1904 var han ansat som Ingeniør hos Havestadt & Contag, kgl. Bauräte, Berlin, og blev her, til han — ved Begyndelsen af Foraarssemestret 1906 som Erstatning for de af Generaldirektør Ambt som Docent indtil 1904 holdte Forelæsninger over Kloakering og Vandforsyning — begyndte at holde Forelæsninger over Kommunal-hygiejnisk Ingeniørvæsen paa Polyteknisk Lærestalt. 1908 ansattes han som Docent i dette Fag og udnævntes 1916 til Professor. 1919 forandredes Fagets Navn til Teknisk Hygiejne. Samtidig med, at L. paabegyndte sin Lærervirksomhed, optog han en Virksomhed som Leder af Dansk Ingeniørforenings Oplysningsbureau, der skulde skaffe Oplysninger fra Ind- og Udland og være et Mellemled mellem pladssøgende Ingeniører og Virksomhederne, der søgte dem. Denne Virksomhed, som bl. a. Alex. Foss og O. K. Nobel havde hjulpet til at faa iværksat og vist megen Interesse, bestred L. 1906—16. 1909—25 var han tillige Lærer i Bygningshygiejne ved Kunstakademiet. 1916 udgav L. sine Forelæsninger over Kommunalhygiejnisk Ingeniørvæsen. 1929 udgav han »Den polytekniske Lærestalt 1829—1929« i Anledning af Hundreaarsjubilæet. Bogen var paabegyndt af M. G. Harding før hans Død 1928, men hans Arbejde var skrevet i et privat, for andre ulæseligt Stenografsprog, og L. maatte derfor begynde helt forfra.

1909—10 var L. Medlem af Redaktionen af »Maanedsskrift for Sundhedspleje«, 1912—22 var han fast Medarbejder ved »Ingeniøren«. 1908—09 var L. Formand for Polyteknisk Forening og 1908—12 Redaktør af »Den tekniske Forenings Tidsskrift«. 1909 blev han Medlem af Arbejdsraadet og 1912 Formand for Dansk Køleforening. 1915—20 var han Sekretær for og 1920—24 Formand for Selskabet for Sundhedsplejen i Danmark. 1921—25 var han Formand for Danske Hygiejnikeres Fællesrepræsentation. 1921—23 var han Næstformand i Dansk Byplanlaboratorium. 1922 blev L. Medlem af Bestyrelsen for Dansk Trafikforening, til 1924 som Formand; 1921 blev han Medlem af Bestyrelsen for Den tekniske Forening, hvor han 1923 blev Formand, og 1922 af Bestyrelsen for Lægeforeningens Boliger, hvor han 1925 blev Formand. 1925—30 var han Formand for Foreningen af 1860. 1925 blev han Medlem af Bestyrelsen for Akts. Otto Mønsted, og 1932—36 var han Formand for Landsforeningen til Færdselssikkerhedens Fremme. L. har jævnlig behandlet teknisk-historiske Emner, bl. a. de ældre Tiders Landeveje og deres Udvikling. — R. 1922. DM. 1930. K.² 1937.

Univ. Aarbog 1905—06, 1908, S. 654 f. Studenterne fra 1892, 1917.

Povl Vinding.

Lundbye, Johan Thomas, 1818—48, Maler. F. 1. Sept. 1818 i Kalundborg, d. 25. April 1848 ved Bedsted, Aabenraa Amt, begr. stt. Broder til Carl L. (s. d.). Ugift.

I Barnetegningerne viste L.s kunstneriske Anlæg sig saa tydeligt og saa vedholdende, at selv Faderens Modstand **maatte** vige; den **fjortenaarige** Dreng blev derfor sat til at tegne hos Professor J. L. Lund, men fik i øvrigt i Aarevis den værdifuldeste Støtte af den udmærkede Museumsmand Chr. J. Thomsen, der tilskyndede ham til Dyrmaleriet og »jagede ham til Fællederne, ud af Portene og til Trommesalen, for at tegne Køer og Heste«. Ogsaa Dyrmaleren Chr. Holm gav ham Undervisning, men denne førte ham snarere ind i den overfladiske Manér, som Holms Lærer Gebauer repræsenterede. Hvad han selv formaaede, stillet Ansigt til Ansigt med Naturen, viser han allerede i sit første Oliebillede, det lille Studie efter en liggende Ko, malet paa hans sekstenaars Fødselsdag. Til alt Held for ham kom han imidlertid som Dreng ogsaa i Forbindelse med Maleren Chr. Købke, og det blev Beundringen for dennes Kunst, der gav ham de afgørende Impulser og satte ham ind paa det Studium af Farve, Lys og Form, som gav Eckersbergskolen dens karakteristiske Særpræg. Paavirkningen fra Købke mærkes

tydeligt i tidlige Portrætter som de to af Kunstnerens Fader og Moder, fra 1836 (Privateje), men den er navnlig en væsentlig Forudsætning for den fremragende Landskabskunst, som allerede i Slutningen af 30'erne gav den ganske unge Kunstner en saa betydningsfuld Stilling i dansk Kunst; i det fine lille Studie af Kalundborg Kirke fra Sommeren 1837 (Privateje) mærkes den klart og direkte, i det hele har den i disse Aar givet L.s Farve en Finhed, som den ikke altid senere bevarede; et andet Eksempel paa, hvor højt L. paa denne Tid naaede i koloristisk Henseende, er Studiet af Bakkerne ved Bredekilde, ligeledes fra 1837 (Privateje). Efter Studierne, der maledes om Sommeren under den umiddelbare Inspiration, som L. ansaa for den egentlige Betingelse for at skabe god Kunst, og efter Erindringen, der gav ham en Skat af Indtryk, takket være en fænomenal Hukommelse for Synsoplevelser, komponerede og gennemførte han om Vinteren de større Udstillingsbilleder, saaledes som ogsaa Venerne, P. C. Skovgaard, Dreyer, Frølich gjorde det; lykkedes det ham under dette ofte møjsommelige Arbejde ikke helt at bevare Studiernes friske Skønhed, saa kommer til Gengæld i adskillige af disse gennemførte Arbejder hans sjældne Sans for Linieføringen, for Kompositionens Rytme, fuldt til sin Ret. Smukke Eksempler herpaa er »Sjællandsk Landskab, i Baggrunden Vejrhøj« (1837, Privateje), »Landskab ved Arresø« (1838, Thorvaldsens Museum), »Stensætning ved Røkløvsø« (1839, Thorvaldsens Museum), »Sjællandsk Landskab« med Dragsholm (1840, Glyptoteket), »Vinterlandskab i nord-sjællandsk Karakter« (1841, Nivaagaard) og »Aaben Egn i det nordlige Sjælland« (1842, Kunstmuseet); endelig det mægtige Billede »En dansk Kyst, Motivet fra Kitnæs« (1842—43, Kunstmuseet), i hvilket han med Anspændelse af al sin Evne og Villie naaede at give en virkelig monumental Skildring af et typisk dansk Landskab. De her givne Billedtitler peger paa det Faktum, at L. næsten udelukkende arbejdede med sjællandske Motiver, men til Gengæld kan det fastslås, at han ikke alene er den første — bortset fra de Tilløb, som Jens Juel i det forrige Aarhundrede havde gjort —, der drager Øens Skønhed frem i Kunstens Lys, men at han ogsaa har gjort det med en Følelse for dens Karakter, som har gjort hans Skildringer klassiske. Det er især det nordlige og nordvestlige Sjælland, der har givet ham Motiver, Egnene omkring Kalundborg og Arresø, med Kæmpehøjene, Klinterne og de vide Udsigter. Kæmpehøjen ledte hans Tanke tilbage til Danmarks Fortid, som hans romantiske Sind gerne syslede med, næret af

Samtidens Litteratur, **Oehlenschläger**, Blicher, Ingemann, Grundtvig o. a.

L. var, i Modsætning til sine Venner Skovgaard og Dreyer, en Pennens Mand, en stor Brevskriver og trofast ved Dagbogen, afgjort i Besiddelse af litterære Evner. Meget selviagttagende førte han i Dagbogen Regnskab med sine Stemninger, der svingede stærkt, saa stærkt, at man i nyere Tid fra lægevidenskabelig Side ikke har betænkt sig paa at karakterisere ham som underkastet en typisk, om end lettere manio-depressiv Lidelse, der navnlig viste sig i Aarene efter ca. 1840. Sikkert er det, at skønt disse Aar bragte en rig Høst ogsaa af udmærkede Studier — f. Eks. fra 1840 og 41 fra Sørups Vang ved Frederiksværk og fra Frederiksborgegnen — og skønt han fik megen Opmuntring bl. a. ved N. L. Høyens store Interesse for ham, saa bragte disse Aar ham ogsaa betydelige Vanskeligheder; Høyen med sin store Myndighed drev ham **maaske** for stærkt ind i det systematiske Arbejde; Tvivl og Usikkerhed meldte sig ofte; efter et mislykket Frieri bestemte han sig endelig i Febr. 1845 til at søge et Rejsestipendium for i Italien at hente nye Indtryk af Natur og Kunst; 5. Juni 1845 forlod han Kbh. for over Tyskland, Schweiz og dernæst med Skib fra Marseille at begive sig til Rom, som han naaede 14. Juli. Her levede han sammen med gamle Venner, Th. Læssøe og J. A. Jerichau — Gensynet med den sidste, af hvem han i Rom malede et fortrinligt Portræt, bragte ham dog personlige Skuffelser; efter Karnevallet drog han videre sydpaa, til Napoli og Pæstum, derpaa i April og Maj til Firenze, endelig i Juni og Juli nordpaa, idet han med Iver studerede Museerne i Belgien og Holland; 18. Juli var han igen i Kbh. Overalt, hvor han kom frem, havde han set og studeret med stor Energi, men det direkte Arbejdsudbytte af Rejsen — en Mængde Tegninger og flere Billeder, bl. a. Kunstmuseets »En Drift Oxer i den romerske Kampagne« — hører ikke til hans betydeligste; aldrig havde han saa stærkt som i denne Tid mærket, at han var bundet til den danske Natur, og med Iver gav han sig efter Hjemkomsten igen til Arbejdet. Allerede før Rejsen, fra Tiden omkring 1843, fik Dyrmaleriet en større Plads i hans Kunst end tidligere; i dette Aar havde han sammen med Skovgaard opholdt sig i Vejby i Nordsjælland og der fundet Motivet til »En Kostald i en Bondegaard«, som blev købt til Kunstmuseet (et udmærket Forarbejde i samme Størrelse i Privateje); n. A. havde han ved Herregaarden Vognserup malet gode Landskabs- og Dyrstudier, bl. a. til det fint komponerede »Blegeplads ved Herregaarden Vognserup« (1845,

Privateje); nu efter Rejsen genoptog han Arbejdet ved Vognserup, hvor han bl. a. malede Forarbejder til det smukt komponerede »Malkeplads ved Herregaarden Vognserup« (1847, Kunstmuseet), der viser, at han i Holland havde set paa Cuyps Billeder, og til »Et Boelsted ved Lodskov« (1846—47, Kunstmuseet; et ypperligt lille Studie i **Privateje**). Mellem de bedste af hans senere Billeder **maa** nævnes en Række Studier fra Kalundborgegnen fra 1847, bl. a. »Møllebakken« (**Privateje**) og nogle dejligt komponerede Studier fra Refsnæskysten (Kunstmuseet og Hirschsprungs **Saml.**). Fra et Ophold i Febr. 1848 paa Gaarden Godthaab nær Helsingør stammer bl. a. Skitsen »Ungkvæget vandes« (Kunstmuseet), en Perle i Stemning og Billedopfattelse. Kort efter rev Martsbegivenhederne ham med, og han meldte sig som frivillig; den 25. April ramtes han ved Bedsted af et Vaadeskud, der øjeblikkelig medførte Døden. — Det er med Rette blevet fremhævet, at L. ikke var nogen sikker Kolorist, og at især i hans senere Produktion **Farve**-opfattelsen ikke sjældent er svag; selv da kan dog hans Følelse for dens **Stemmingsværdi** skabe noget smukt, f. Eks. i Kunstmuseets »Aftenlandskab med Faar« fra 1845. Men hans bedste Egenskaber er hans fine Sans for Valørerne, for den karakterfulde Form og, hvad der især kommer frem i Landskabsstudierne, for den klare Opsætning af Kompositionens Masser i enkle Flader. Et smukt Eksempel herpaa er Kunstmuseets »Køer vandes ved Gadekær, Brofelde« (1844).

At L. trod sin tidlige Død har erobret sig saa stor en Plads i den danske Almenheds Opfattelse, skyldes ikke alene hans Malerkunst, men i lige saa høj Grad hans Tegninger, af hvilke et rigt Udvalg findes i Kobberstiksamlingen. Han var den fødte Tegner, der strøede om sig med Pennerids, enten direkte efter Naturen, ofte Smaating som Planter o. l., eller efter Hukommelsen; hvad han saaledes hensatte med legende Pen, har ofte en overordentlig Ynde, der undertiden lovlig meget nærmer sig det rent kalligrafiske. Først og fremmest har hans Pen dog givet os et stort Tal af ypperlige Studietegninger efter Dyr og Landskaber, i hvilke han trækker et Landskabs store Linier op med klare Streglag, der skiller Lys og Skygge, giver det plastiske Indtryk af Form; til de bedste af disse Studietegninger hører en Række fra Vognserup fra Sommeren 1844. Hans store Evner som Tegner beror ikke alene paa hans fine Fornemmelse for Stregen, men lige saa meget paa hans sjældne Følsomhed for Lysets Toner. Disse Egenskaber har ogsaa sat sig Spor i hans grafiske Arbejde, der navnlig omfatter en Række Raderinger; hans fortrinlige Evner som Illustrator er mest kendt

fra Kaalunds Fabler, der udkom 1844 med Litografier af Kitten-dorff efter L.s Tegninger, men stor Betydning for Udviklingen af det danske Træsnit fik ogsaa de talrige Illustrationer, som han tegnede for Træskærereren Flinch og hans Elever til Almanakker o. 1. Publikationer.

Foruden Kobberstiksamlingen ejer Hirschsprungs Samling et meget stort Antal Tegninger. — Breve bl. a. i Det kgl. Bibliotek. — Selvportræt, Tegning 1836 (Hirschsprungs Saml.). Selvportræt, Tegning 1837 (Privateje), raderet af F. Schwartz 1900. Tegning af J. A. Jerichau ca. 1838 (Kobberstiksaml.). Selvportræt, Tegninger Febr. og April 1840 (Hirschsprungs Saml.). Maleri af P. C. Skovgaard 1841 (Kunstmuseet). Selvportræt, Maleri 1841 (Privateje). Selvportræt, Tegning 1842 (i Dagbogen, Privateje). Tegning af P. C. Skovgaard 1844 (Kobberstiksaml.). Litografi af L. Frølich 1845. Litografi af P. C. Skovgaard 1845. Selvportræt, Tegning 1847 (Kobberstiksaml., Fr.borg). Tegning af P. C. Skovgaard 1847 (Fr.borg). Maleri af J. Roed 1847. Litografi af P. C. Skovgaard 1848. Maleri af V. Marstrand (Fr.borg). Tegninger af P. C. Skovgaard (Kobberstiksaml.). Bronzerelief af H. V. Bissen ved Garnisons Kirke. Mindesten af Utzon Frank 1925 nær Bedsted. Statue i Bronze af Carl Martin-Hansen (forhen hos Johan Hansen).

N. L. Høven: Skrifter, I, 1871, S. 369—87. L. Frølich i Ude og Hjemme 25. Nov. og 2. Dec. 1877. Jul. Lange: Billedkunst, 1884, S. 443—50. Emil Bloch: J. Th. L., 1884. Helene Nyblom i Ord och Bild, III, 1894, S. 481—95. Karl Madsen: J. Th. L., 1895. Karl Madsen: J. Th. L.s Dagbogsoptegnelser, 1918. Aage Marcus: J. Th. L.s danske Landskabstegninger, 1918. F. Hendriksen: L. Frølich, 1920—21. Karl Madsen: Malerier af J. Th. L., 1931. H. Bramsen: Landskabsmaleriet i Danmark, 1935. Samme i Danmarks Malerkunst, ved E. Zahle, 1937. H. Madsen: J. Th. L., Lor. Frølich, P. C. Skovgaard, en Billedrække fra nordisk Højtid 1845, 1937. Kunstmuseets Aarsskrift 1919, S. 115—28 (Breve ved P. Nørlund); 1934, S. 128 ff. (af Carl V. Petersen). Tilskueren, XXXVI, 1919, I, S. 363 ff.; XLIII, 1926, II, S. 21—27; XLVIII, 1931, II, S. 393—402 (af Carl V. Petersen); XLIX, 1932, I, S. 391—96; LIV, 1937, II, S. 260—71 (af H. Bramsen). Ib Ostensfeld: J. Th. Lundbye, 1937.

Leo Swane.

Lunde, Hans Pedersen, 1852—1916, Mejeri-Forsøgsleder. F. 18. Nov. 1852 i Sønderby ved Assens, d. 30. Jan. 1916 paa Frbg., begr. i Kbh. (Vestre). Forældre: Gaardejer Peder Pedersen (L.) (1812—53, gift 1° 1836 med Ane Johanne Jørgensdatter, 1809—50) og Maren Hansen (1828—1910, gift 2° 1854 med Gaardejer Diderik Larsen, 1819—1903). Gift 4. Juni 1885 i Middelfart med Jensine Lorentine Schøtt, f. 30. Juli 1862 i Middelfart, d. 7. Jan.

1938 paa **Frbg.**, D. af Købmand, senere Gæstgiver Hans Peter Jensenius S. (1835—86) og Karen Margrethe Madsen (1840—1917).

Efter at have lært praktisk Landbrug i fire Aar gennemgik L. 1872—74 det sædvanlige Kursus for Landmænd paa Landbohøjskolen, men uden at faa Eksamen, og derefter et Kursus i praktisk Mejeribrug under Segelcke. 1875—79 bestyrede han Herregaardsmejeriet Jomfruens Egede, blev 1879 Assistent ved N. J. Fjords Mejeriforsøg og 1883 efter en Studierejse i Udlandet Overassistent ved det nyoprettede landøkonomiske Forsøgslaboratoriums ambulante Forsøg, fra hvilken Stilling han tog sin Afsked 1914. Han forestod her den praktiske Udførelse af de vigtige Forsøg med Pasteurisering af Mælk og Fløde, Anvendelse af den rette Syre til Bekæmpelse af Mælke- og Smørfejl og Centrifugeforsøgene. Af megen Betydning var ogsaa hans Undersøgelser af Smørrets Afkøling under Forsendelsen, som han gennemførte ved selv at lede Bedømmelsen i England. Som Forsøgsmand arbejdede han med den største Paalidelighed, men ogsaa med en vidt dreven Omstændelighed og Fordybelse i Detaillerne. Hans Indsats blev især et nyttigt Medarbejderskab for Fjord, uden at han selv stod i Forgrunden i Fagets Udvikling. Af det praktiske Mejeribrugs Mænd var han meget afholdt og blev ofte benyttet som Foredragsholder og Dommer ved Udstillinger i Ind- og Udland. — R. 1901. — Træsnit.

G. Ellbrecht i Ugeskrift for Landmænd, 1916, S. 61 f. Tidsskrift for Landøkonomi, s. A. S. 160 f. Fyns Stifts Landbrugstidende, X, s. A., S. 55.

Aksel Milthers (*H. Hertel*).

Lunde, Hans Peder Christian, f. 1859, Forfatter. F. 12. Sept. 1859 paa Lunde Mark, Nordfyn. Forældre: Gaardejer Peder Jensen (1829—1908, gift 2° 1881 med Karen Marie Jensen, 1857—1922) og Valborg Marie Hansdatter (1815—78). Navneforandring 4. Dec. 1885. Gift 1° 23. Juli 1886 i Odense med Maren Johanne Jørgensen, f. 30. Juni 1853 i Hybæk Mølle, Vends Herred, d. 30. April 1906 i Odense, D. af Fæstemøller Jørgen Eriksen (1819—93) og Valborg Rasmine Andersen (1823—1902). 2° med Thora Bertha Nielsen, f. 22. Aug. 1879 i Skuerup, Stenlille Sogn (gift 1° 1910 med Savværksejer Niels Christensen, Uggerløse, f. 1876), D. af Bolsmand Hans N. (1854—1931) og Hulda Emilie Katinka Leisted (f. 1859). Ægteskabet opløst.

L. var indtil Soldatertiden ved Landbruget, bortset fra et Par Vintres Ophold paa Lumby Landboskole, var derefter Elev paa Askov og tog 1885 Præliminæreksamen i Kbh. Han forsøgte et

Aars Tid at læse videre til Artium, men opgav af økonomiske Grunde, søgte saa Arbejde ved forskelligt i Hovedstaden, gav lidt Undervisning i Sprog, fik nogle Ting frem i Blade, men tjente ikke tilstrækkeligt til Livets Ophold, fik omsider Plads som Medhjælper ved en privat Realskole, kom derefter atter til Landbruget, var en Tid Forpagter af en Gaard under Stamhuset Hindsgavl, derefter Bolsmand, indtil han til sidst udelukkende virkede som Forfatter. — L. er baade Lyriker og Prosaforfatter. I sidstnævnte Egenskab **traadte** han frem for Offentligheden **1892** med »**Fra Hus og Gaard**«, en Samling Fortællinger og Skitser, der efterfulgtes af en større Fortælling »**Midsommerbarnet**« (**1898**) og af en ny Samling Fortællinger »**Fynboer**« (**1902**). Sit Prosaforfatterskab fortsatte han med de to **smaa** Skuespil »**Gæster i Gaarde**« (**1920**), »**Elverprinsen**« og Komedien »**Møllegaardsmanden og hans Folk**«. Stoffet er fra Hjemstavnen og formet til rammende Milieu- og Typeskildringer. Følsomheden, det stemningsbetonede er fremtrædende Træk ogsaa i L.s Prosaforfatterskab, det lyriske Drag, som han skulde blive Digter paa, fornægter sig ikke. Udformningen viser baade Realisme og social Forstaaelse. — Som Lyriker, og det vil atter sige som Dialektlyriker, har L. sin særlige Betydning. Hans første Vers sang sig frem i Sindet paa Hjemstavnsens Maal, og paa det blev de ogsaa skrevet ned, men først efter Omskrivning til Rigssprog kom nogle frem i Bogform, »**Naturtoner, fynske Digte**« (**1903**). Nogle Dialektdigte var dog sluppet med, og dem blev der lagt Mærke til. I de følgende Samlinger, »**Spil, Sange og Skæmteviser**« (**1905**), »**Vagabonder**« (**1908**) og »**Vandmøllen**« (**1920**), findes Digte paa **Folkemaal**et, i »**Fynske Digte, Hjemstavnstoner**« (**1926**) er Dialektdigtene langt de fleste, og i »**Fro min Føjestavn**« (**1930**) er de eneraadende. L. har skrevet gode Digte paa Rigssprog, men det er paa Hjemstavnsens Maal, han har skabt det betydningsfulde. I hans Digte paa Folkemaal^{et} finder et levende og letrørt Sinds Følelser oprindelige og ægte Udtryk, Virkeligheds-skildring i Poesiens Lys, fynsk Følsomhed og Lune. Et Udvalg af L.s Dialektdigtning udkom **1936**, »**Hans P. Lunde: Udvalgte Digte paa fynsk Folkemaal**«. **1928** udgav L. en Antologi med fynske Dialektdigte af forskellige Forfattere: »**Fraa vo fynske Føjæjn**«, **1935** »**De to gamle fynske Digte**« »**Bjærregaarden**« og »**Bröu fraa Maaren Knøvdaatter**« i deres oprindelige Form af K. H. With med Forord af Hans P. Lunde« og s. A. det lille Skrift: »**Hvor i Langsted ligger eller laa Ambrosius Stubs Gaard?**«. — Malerier af M. v. Brunsendorff **1919**, H. Havrehed **1927** og Thorvald Christensen **1933**. Portrætteret paa Peter Hansens Maleri af Faaborg Museums Ind-

vielse 1910 (Faaborg Museum) og paa Gruppebillede af H. P. Milling 1916. Tegninger af H. Havrehed og Frede Rasmussen.

Fyns Venstreblad 12. Sept. 1934 og 5. Jan. 1937. Den nye Litteratur, VII, 1930, S. 278, 310 f. *K. L. Kristensen.*

Lunde, Peter Frederik, 1803—93, Industridrivende og Socialpolitiker. F. 3. Maj 1803 i Kbh. (**Frels.**), d. 21. Sept. 1893 sst., begr. sst. (**Ass.**). Forældre: tidligere Kolonibestyrer i Grønland, Købmand Niels Larsen L. (1750—1809) og Frederica Dorthea Svendstrup (ca. 1768—1807). Gift 27. Juli 1830 paa Frbg. med Frederikke Louise Lundgreen, f. 31. Okt. 1792 i Kbh. (**Frels.**), d. 30. Juli 1868 sst. (Helligg.) (gift 1° 1811 med Brændevinsbrænder Nis Sørensen Dahl, 1789—1820), D. af Skibstømrer Jens Andersen L. (d. 1799) og Kirstine Boyesdatter (gift 2° 1800 med Brændevinsbrænder Ole Poulsen).

Tidligt forældreløs kom L. 1816 i Artilleriunderofficerskolen; efter Uddannelsen tjente han pligtmæssig sine tolv Aar og afgik 1829 som Fourér og Kommandersergent. Sin tekniske Interesse og Begavelse havde han da allerede skaffet Udviklingsmulighed ved at følge Selskabet til Naturvidenskabens Udbredelses Forelæsningsrækker, og en af Forelæserne, H. C. Ørsted, skaffede ham Laan fra den Reiersenske Fond. Ved Hjælp af dette og en lille Medgift kunde han oprette et Jernstøberi, siden 1832 paa egen Grund ved den øde Farimagsvvej. Ved sin Agtpaagivenhed over for Udlandets Fremskridt, ved sin Evne som Konstruktor og ved Initiativ som Forhandler blev han noget af en Foregangsmand for dansk Industri, havde let ved at skaffe Penge til Udvidelser, men naaede ikke nogen konsolideret økonomisk Stilling, enten saa Hovedskylden var adskillig uforudseelig Modgang eller forretningsmæssig Upraktiskhed og Troskyldighed over for haardere Halse; **maaske** har tillige hans offentlige Foretagsomhed, samtidig med at den gav ham en vis Reklame, krævet for megen Tid og Tanke. Hans seks Hestes Dampmaskine var Landets tidligste, han fremstillede den første kontinuerlige Teglovn (Ringovn), og navnlig blev hans Granatstøbning forbilledlig for vor Artilleriindustri. Hans anerkendte Fortjenester heraf bragte ham dog ringe Udbytte; selv hævdede han utrættelig og vel med en Del Ret, at han var blevet tilsidesat som Leverandør af Hensyn til sin Medbejler, Statsforetagendet Frederiksværk, og sad tilbage med Gælden fra **Prøve**støbninger og Bedriftsudvidelser, foretagne i Tillid til uopfyldte Tilsagn. Han nødtes derved ind i andre, usikre Foretagender, **maatte** saaledes overtage et bornholmsk Kul- og Teglværk, der

kun gav Tab. Under alt dette deltog han ivrigt i det nye kommunale og politiske Liv, var Medstifter af Industriforeningen 1838, sad i Borgerrepræsentationen 1840—51, hvor han som Udvalgsmedlem gjorde et stort praktisk Arbejde, og sad i Roskilde Stænder 1846 og 1848. I sin Fremskridtspolitik indtog han en selvstændig Holdning over for Nationalliberalismens Mænd og **Ideer**; skønt stor Arbejdsgiver efter Tidens Maalestok var han dog de **smaa** næringsdrivendes og Arbejdernes Mand, og hans historiske Betydning er at have bidraget til at give Oppositionen mod Enevælden en demokratisk Tilsætning, der fik Konsekvenser under det konstitutionelle Gennembrud. Haandværkerdannelsesforeningen, stiftet Okt. 1847 med ham som Formand, skulde virke for Oplysning i den nye Tids Aand, og fra den udgik Indbydelsen til de radikale »**Hippodrommøder**« og en Adresse til Kongen om almindelig Valgret. Det var **L.**, der 21. Marts 1848 i Følge med andre **Hippodrom**mænd lod de hos J. F. Schouw forsamlede nationalliberale Ledere vide, »at de **maatte** gøre noget, ellers var der andre, der vilde«. I et Skrift, »Forslag til Forbedring af de arbejdende Klassers Kaar«, fremholdt han den Fare for social Revolution, som Parisopstanden Juni 1848 havde afsløret; til Ophjælpning af den raadne **Samfunds**tilstand anbefalede han en Fællesrepræsentation af Mestre og Svende, eventuelt ogsaa af andre Arbejdsgivere og Lønarbejdere, med store socialøkonomiske Opgaver. **L.** var nu de københavnske **Smaa**aflds afholdte Tillidsmand, og den Blanding af respektfuld Interesse og Frygt, hvormed Bourgeoisiet saa hen til den vaagende »**Pauperisme**«, skaffede ham en Del Opmærksomhed; utvivlsomt var der ogsaa i hans Tanker, uanset deres Uklarhed og Ufærdighed, noget, der pegede frem. Ogsaa i Kampen mod den politiske Reaktion efter den store Løftelses Dage var han ude. Men Bølgerne sank snart. Ingen af Hippodrommændene gik igennem ved Rigsdagsvalget Okt. 1848. Dec. 1849 valgtes **L.** selv i Nyboderkredsen og fik ved Nytaar skænket en Sølvpokal af **Kbh.s** Arbejdere, men i sin treaarige Folketingsperiode kom han ikke til at spille nogen Rolle. Haandværkerdannelsesforeningen og den senere stiftede Forening for Arbejderklassens Vel opløstes 1853, og hans Virken for en Pensionsordning for Arbejderne med Bidrag fra Arbejdsgivere og Stat fik intet Resultat. Han traadte ud af Borgerrepræsentation og Rigsdag; under Krisen 1857 maatte han opgive sit Bo, søgte efter at have faaet det tilbagegivet 1861 at drive Teglværk paa **Frbg.**, opholdt sig 1864—69 i England uden at kunne forbedre sin Stilling ved sine industrielle Eksperimenter, og hjemvendt fik han paa Ansøgning en aarlig Understøttelse af

500 Rdl. paa Finansloven som Anerkendelse af sine gamle For-tjenester af Artilleriet, en Affindeise, som kun hans Trang fik ham til at tage til Takke med. Det nye Arbejderrøre kaldte ham atter frem. Han skrev om Samfundsreformer og stiftede 1873 Alminde-lig dansk Velfærdsforening med Ugebladet »Arbejderbladet« som Organ; den fik en Del Tilslutning fra Landarbejdere, navnlig i Nordvestsjælland og paa Falster, men ingen længere Levetid. Liv-renteplanen var nu det væsentligste for ham; for den tog han til Orde i Artikler og Smaaskrifter næsten til det sidste. I »Hoved-træk af et Levnetsløb« (1888) gjorde han bittert og ubehjælpsomt op med »Statens og Magthavernes Uretfærdighed mod Arbejderne i Almindelighed og mod en af Staten i det Store særlig fortjent Arbejdsgiver«. — R. 1888.

Ovenn. Selvbiografi. O. J. Rawert: Danmarks industrielle Forhold, 1850, S. 166. C. Rosenberg: Danmark i 1848, 1873, S. 136. C. Nyrop: Meddel. fra Industriens Omraade, 1876. N. Neergaard: Under Junigrundloven, I, 1892. Berl. Tid. 22. Sept. 1893. C. E. Jensen og F. Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede, II, 1904, S. 44 f., 75. Villads Christensen: København 1840—57, 1912. Hist. Meddelelser om København, VII, 1919—20; 2. Rk., V, 1931—33. G. Nørregaard i Povl Engelstoft og Hans Jensen: Bidrag til Arbejderklassens og Arbejderspørgsmaalets Historie i Danmark fra 1864 til 1900, 1931, S. 109—24 og passim. Henry Bruun: Den faglige Arbejderbevægelse i Danmark indtil Aar 1900, I, 1938.

Paul Læssøe Muller.

Lundhoff, Andreas Johansen, ca. 1710—48, Filosof. F. ca. 1710, d. 1748 paa Vognserupgaard, begr. 16. Okt. i Kundby. Forældre ukendte. Ugift.

L. blev Student 1731 fra Fr.borg og studerede Filosofi og Mate-matik, mens han samtidig gav Privatundervisning. 1733 blev han Baccalaur og 1742 Magister. Han var en begejstret Tilhænger af Wolff (hvis Filosofi han og Henrik Stampe samtidig indførte her i Landet) og udgav (1742(41?))—44) latinske Fremstillinger af de forskellige Dele af hans System (Logik, Ontologi, Kosmologi, empirisk Psykologi, rationel Psykologi og naturlig Teologi). Desuden skrev han »Nogle faa Tanker om Forstandens Brug i at kiende Sand-hed, meddeelede alle Sandheds Elskere« (1742?), »Nogle faae Tan-ker om et Menneskes Skyldighed imod sig selv meddeelede alle Dydens Elskere« (1742) og »Een kort historisk Beskrivelse paa en sand Philosophi Liv og Levnet« (1744). I det første af disse Skrifter findes en Liste over en Række nye, danske filosofiske Kunstord, af hvilke en Del blev optaget i Eilschovs Samling (jfr. VI, S. 271). 1741 havde L. udgivet en Oversættelse af Joach. Langes Latinske Grammatik, der blev indført i Skolerne; men da hans »Version

befandtes overalt meget vitieux», blev Udsendelsen af et nyt Oplag forbudt. Skønt han reviderede Oversættelsen, lykkedes det ham dog ikke at faa en ny Udgave (1746), som han selv bekostede, autoriseret. Heller ikke som Udgiver af »Den danske Spectators philosophiske Spectator« (Nov. 1744—Jan. 1745) havde han Held med sig. Paa en naiv og kejtet Maade, men uden Polemik, forsøgte han her at levere en Art filosofisk Kommentar til J. Riis' Betragtninger i »Danske Spectator«, men opnaaede kun at blive Genstand for Riis' nærgaaende Spot. Forgæves søgte L., der trods sin Fattigdom gav gratis Undervisning i Filosofi og Matematik, at blive Professor i Sorø og Konrektor i Slagelse. Af en utrykt Meddelelse fremgaar, at han en Tid omgikkes med Tanken om at ekspatriere. Han døde som Huslærer hos Sognepræst E. C. Bentzen i Kundby. — En utrykt, latinsk Afhandling i Det kgl. Bibliotek.

L. Holberg: Adskillige Heltinders . . . Historier, I, 1745, Fortale. P. M. Stolpe: Dagspressen i Danmark, IV, 1882, S. 207—14. O. Hansen: Filosofien i Danmark, I, 1897, S. 6, 12 ff., 20 ff., 28 f. Vilh. Andersen: Tider og Typer. Erasmus, II, 1909, S. 183—86, 188 f. Samme: Den danske Litteratur i det 18. Aarh., 1934 (se Registeret). J. Paludan: Fremmed Indflydelse paa Danmarks Litteratur, II, 1913 (se Registeret). Johs. Løllesgaard: Sprogfilosofien og Sprogforsken, 1925, S. 81 f. Th. A. Muller i Det danske Folks Historie, V, 1929, S. 355, 358. K. F. Plesner: J. S. Sneedorff, 1930 (se Registeret).

S. V. Rasmussen.

Lunding. Den sønderjyske Slægt L., som formentlig har Navn efter Landsbyen L. i Starup Sogn ved Haderslev, føres tilbage til Ostindiefareren Mathias Ibsen L. (d. 1728), hvis Søn Brygger og Borgmester i Kbh., Konferensraad Mathias L. (1728—88) var Fader til Antoinette Elise Petrea L. (1773—1836), gift med Generalkrigskommissær Schack Lüttichau (1771—1819) til Store Grundet, og til Justitsraad, Bankkommissær Mathias L. (1760—1806). Denne var Fader til Prof. extraord. i Farmakologi og Retsmedicin Conrad Mathias L. (1791—1829), Kabinetssekretær, Kammerherre Hans Mathias Vilhelm L. (1807—53) (hvis Søn Overlæge Frederik Carl Christian Mathias L. (1838—91) var Fader til Forfatteren Carl Bratli, s. d.) og nedenn. General Niels Christian L. (1795—1871), hvis Søn, cand. jur., Sekretær ved Statsbanerne Valentin Nicolai Mangor L. (1836—1916) var Fader til nedenn. Landøkonom Elias L. (f. 1878) og til Lektor, cand. polyt. Niels Christian L. (f. 1867), hvis Søn er nedenn. Arkitekt Ib L. (f. 1895).

J. C. L. Lengnick: Stamtavle over Familien Lunding, 1850. Th. Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, 1900, S. 563—67. . .

Lunding, Niels Christian, 1795—1871, Officer. F. 19. Febr. 1795 i Kbh. (**Trin.**), d. 26. Juli 1871 paa **Frbg.**, begr. i Kbh. (**Garn.**). Forældre: Raadmand, senere Direktør for den kgl. Opfostringsstiftelse, Bankkommissær, Justitsraad Mathias L. (1760—1806, gift 2° 1806 med Frederikke (Friderica) Christine Petersen, 1774—1863) og Margrethe Matthiessen (1761—1805). Gift 22. Nov. 1833 i Kbh. (Slotsk.) med Jutta Mangor, f. 7. Okt. 1807 i Kbh. (**Helligg.**), d. 27. Okt. 1894 paa **Frbg.**, D. af cand. jur., Grosserer Valentin Nicolai M. (1770—1812) og Anne Marie Bang (se Mangor, Anne Marie).

L. indskreves Sept. 1808 som Frikorporal ved et Infanteriregiment, men indtraadte straks i Frikorporalskolen, blev efter Officerseksamen Dec. 1810 Sekondløjtnant, forsattes n. A. til Ingeniørkorpset som å la suite, tog Eksamen med Udmærkelse som Ingeniørofficer og blev 1812 virkelig Sekondløjtnant. 1815—40 var han ansat ved Korpsets Bygningstjeneste, deltog bl. a. i Demoleringen af Glückstadts Befæstning 1815—16 og ledede Opførelsen (1836) af »Ny Artillerikaserne« paa Christianshavn. 1818 blev han karakt., 1820 virkelig Premierløjtnant, 1828 karakt. Kaptajn (uden Ancienn.), n. A. Stabs-, 1834 virkelig Kaptajn, 1841 karakt. Major (uden Ancienn.). Ved Arbejdet paa Hærloven af 1842 var L. Medlem af Ingeniørkommissionen, der fik gennemført, at de to under Artilleriet i Rendsborg hørende Minør- og Sappørkompagnier som Ingeniørkompagnier henlagdes under Ingeniørkorpset, og, varmt anbefalet af Korpset til Kongen som en udmærket Officer, der ogsaa havde Kundskaber i Civilbygningskunst, blev han 1842 som Kaptajn I Chef for Kompagniet i Kbh. 1844 blev han virkelig Major, Chef for et Bygningsdistrikt i Kbh., og 1846 Chef for hele Bygnings- og Fæstningstjenesten der. 1848 var han Kommandør for Feltingeniørerne og gav Prøver paa den ubønhørlige Strenghed, hvormed han gennemførte Disciplin og Respekt for givne Ordre. Dec. s. A. blev han karakt. Oberstløjtnant og højstbefalende Ingeniørofficer i Jylland. Da man 1848 havde skønnet, at Fredericia ikke kunde forsvares, var Stedet blevet rømmet; men den paafølgende Vinter befaledes det, at Fæstningen skulde sættes i Forsvarsstand, og i Febr. kom L. til Byen og satte de første Arbejder i Gang. Da Felttoget aabnedes, var det endnu uafgjort, om Fredericia skulde forsvares eller rømmes; men da Felttoget i Sundeved afbrødes, udnævntes L. 8. April til Kommandant; Krigsminister Hansen mente, at Fæstningen nu kunde forsvares, og L. anbefalede det. Krigsministeren, der var Klassekammerat med L. fra Frikorporalskolen, havde valgt rigtigt; thi L. var en

Handlingens Mand, energisk, selvstændig, med fuld Tillid til sine Evner, med Indsigt i Vaabnenes Organisation og Tjeneste, nøje kendt med den ham betroede Fæstning og gennem krigshistoriske Studier vel forberedt til at lede dens aktive og passive Forsvar. Nogen behagelig Mand at staa under var han ikke; Soldat til Fingerspidserne, pligtopfyldende til det yderste, uden Frygt for noget eller nogen, bestandig paa Færde, rede til at gribe ind revsede og straffede han uden Persons Anseelse enhver Forsømmelse eller Overtræden af givne Ordre. Efter en Række mindre Fremstød i Fæstningens Forterræn foretoges 30. Juni et kraftigt og heldigt Udfald mod de fjendtlige Angrebsarbejder Nord for Fæstningen. Den foregaaende Dag havde han opfordret Overkommandoen til snarest at iværksætte det store Udfald og gentog, hvad han tidligere havde udtalt, at man **maatte** sprænge Nettet, inden Snøren blev trukket til. — Personlig deltog L. ikke i Udfaldet 6. Juli; men hans indsigtsfulde Forberedelser bidrog meget til det lykkelige Resultat. I Maj var han blevet karakt. Oberst (uden Ancienn.) og et Par **Maanedes** efter virkelig Oberst. — 1852 blev han dirigerende Stabsofficer ved Fæstningstjenesten i 1. Generalkommando, n. A. fik han lignende Stilling i Holsten m. m. 1856 afgik han fra Ingeniørkorpset, blev Kommandant paa Kronborg og karakt. Generalmajor. — Dec. 1863 blev han atter Kommandant i Fredericia, hvis Værker 1861 var blevet noget forbedret; men ved sin Ankomst dertil blev han alligevel meget skuffet over Tilstanden og indstillede, at Stedet blev opgivet, navnlig hvis der ikke blev Tid til yderligere Arbejder. Ministeriet svarede først undvigende, men befalede sidst i Dec, at Fæstningen skulde sættes i fuldstændig Forsvarsstand, hvad der dog stødte paa mange Hindringer. L. var vel stadig energisk, uforfærdet, streng indtil Overdrivelse, men Alderen havde gjort sig gældende; han var blevet noget medgørligere, mindre sikker og **maatte** jævnlig tage Forslag og Ordre tilbage, som var for lidt gennemtænkt eller udførlige. I Begyndelsen af Marts indberettede han, at Tilstanden endnu var saadan, at et voldsomt Angreb muligvis kunde lykkes, men tilraadede dog Forsvar, hvis Besætningen blev forøget, hvad ogsaa skete. Den 20. og 21. Marts var Østrigerne rykket saa nær ind, at de kunde aabne en Beskydning med let Skyts, som dog havde ringe Virkning; en Opfordring til L. om Overgivelse afvistes, hvorpaa Østrigerne gik noget tilbage. Sidst i Maaneden overvejede han med den daværende store Styrke at føre et stort Udfald, men hans Infanteriførere afviste ganske dette. I April var Hegermann-Lindencrone rykket frem til Egnen om Horsens og foreslog

L. et stort Udfald til Samarbejde med 4. Division; men da var Besætningen blevet formindsket, og L. turde ikke gaa ind paa Forslaget. Efter nogen Vaklen tilskrev Ministeriet 23. April Overkommandoen, at Fredericia burde opgives, da dets »Bevarelse hverken havde militær eller politisk Betydning«. Trods Overkommandoens Protest fastholdt Ministeriet sin Beslutning, og Morgen den 26. kom en Officer fra Overkommandoen med et Brev, han egenhændig skulde afgive til **L.**: Det var Ordren til Rømning. Det kom ganske bag paa **L.**, der telegrafisk fremsatte Indvendinger over for Ministeriet, men forgæves. Rømningen udførtes hurtigt, uden at Fjenden mærkede det; den 28. afgav L. Kommandoen til en af Regimentscheferne og tog Kvarter paa Fyn, medtagende Fæstningens Nøgler. Han fandt sig med Sindsro i det skete, og en Dadel fra Overkommandoen, fordi han ikke »havde været sidste Mand til at forlade Fæstningen«, synes han at have taget sig let. — Ved Kongens og Krigsministerens Besøg i Fæstningen 26. Marts var han blevet kar. Generaløjtnant (uden at have været virkelig Generalmajor). Han vendte tilbage til Kronborg, hvor han forblev, til han 1867 sattes å la suite i Hæren, altsaa afskedigedes. — L. var en høj, firskaaren, kraftig Mand, alt andet end smuk, og hans jævnlig snærende, spydige Udtalelser forstærkedes ved et højst ubehageligt irriterende Ansigtsudtryk, som han næppe var Herre over; og i Virkeligheden mente han det ikke saa slemt. — R. 1846. DM. 1848. K. 1849. S.K. 1867. — To farvelagte Tegninger ca. 1815 og 1820. Maleri af F. C. Lund. Posthumt Maleri af A. Jerndorff 1892 paa Fr.borg, gengivet i Træsnit af H. P. Hansen 1892. Træsnit af samme 1871. — Buste af A. Paulsen 1899 paa Mindesmærke i Fredericia.

Den dansk-tydske Krig 1848—50, udg. af Generalstaben, I—III, 1867—87 (navnlig II, S. 265, 269 f., 273, 275 f., 747—836). Den dansk-tydske Krig 1864, udg. af Generalstaben, I—III, 1890—92. N. Neergaard: Under Juni-grundloven, I—II, 1892—1916. C. E. Reichs Dagbog fra 1864 i Danske Mag., 6. Rk., II, 1916. V. E. Tychsen: Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpsen 1684—1884, 1893. 4. Division i Nørrejylland 1864, udg. af Generalstaben ved J. Johansen, 1936, S. 50 f., 90 f., 190—95 og passim. Vort Forsvar 23. Okt. og 6. Nov. 1892 (af L. Koefoed); 25. Juni 1899 (af O. Vaupell). W. G. O. Bauditz: Livserindringer, 1903, S. 154—57, 165 f., 183—86, 194 f., 202 f. og passim. Th. Ewald: En Slægts Historie, II, 1905, S. 122 fif. III. Tid. 20. Aug. 1871.

Rockstroh.

Lunding, Elias, f. 1878, Landøkonom, Direktør. F. 2. Okt. 1878 paa Frbg. Forældre: Cand. jur., Sekretær ved Statsbanerne Valentin Nicolai Mangor L. (1836—1916) og Bornemine (Mina) Sophie Wright (1838—1916). Gift 11. Maj 1909 i Hellerup med Astrid

Lund, f. 19. Nov. 1881 paa Frbg., d. 20. Dec. 1935 paa Høveltegaard, D. af Direktør, Konsul Carl L. (s. d.) og Hustru.

L. fik Uddannelse ved praktisk Landbrug, kom paa Landbohøjskolen og tog Landbrugseksamen 1903. 1903—04 var han Forvalter, men fortsatte derefter Studiet paa Landbohøjskolen og tog udvidet Eksamen i Planteavl 1905. 1910—26 drev han Landbrug som Forpagter af Grubberholm ved Vallø, men fik ellers sin Hovedvirksomhed inden for Forretningslivet, var 1907—08 landbrugs-kyndig Raadgiver for Firmaet Moritz Fraenckel og Co. i Goteborg og opholdt sig nogle Aar her. 1928 blev han Direktør for Akts. Kali-Importen, 1933 for dets Søsterselskab i Goteborg og er tillige Medlem af Selskabernes Bestyrelse, for Danmarks Vedkommende som Næstformand. Gennem denne Virksomhed havde L. tidligt knyttet Forbindelse med Landbrugskredse, særlig Forsøgsvæsenet og dets Mænd, i de skandinaviske Lande, og da man 1918 indledte et nærmere Samarbejde ved Oprettelsen af Nordiske Jordbrugsforskernes Forening, blev han den nye Organisations Generalsekretær og Redaktør af dens videnskabelige Tidsskrift »Nordisk Jordbrugsforskning«. Med sit alsidige Kendskab baade til Landbrugets praktiske og videnskabelige Side har han været en Hovedkraft i Foreningens omfattende Virksomhed og ikke mindst en fortrinlig Organisator af dens store Kongresser, hvor hans frejdige og repræsentative Personlighed har bidraget til at skabe Glæde ved Samarbejdet. 1934 blev han Medlem af Kungl. svenska lantbruksakademien. - R. 1929.

Aksel Milthers.

Lunding, Ib, f. 1895, Arkitekt. F. 22. Dec. 1895 paa Frbg. Forældre: Lektor, cand. polyt. Niels Christian L. (f. 1867) og Sofie Elisabeth Hansen (f. 1870). Gift 23. Aug. 1921 paa Frbg. med Ellen Johanne Lassen, f. 8. Dec. 1893 paa Frbg., D. af Cigar- og Vinhandler Olaf L. (1858—1906) og Ludovica Lindquist (f. 1859).

L. blev Student 1914 fra Schneekloths Skole og cand. phil. n. A. Han gennemgik Akademiets bygningstekniske Skole og Arkitekturskolen fra 1915 med Afgang 1925. 1927 vandt han den lille Guldmedaille. — Inden for den moderne Arkitekturs saglig-naturlige Retning indtager L. noget af en Særstilling. Han søger at forene det praktiske med en kunstnerisk følelsesbetonet Udformning og gaar ikke af Vejen for en vis impulsiv Voldsomhed. Hvor Lejlighed dertil gives, viser hans Arbejder en særlig Sans for Placering. Eksempler paa hans personlig prægede Retning er den halvhøje Bebyggelse og Rækkehusbebyggelse Tranevænget i Hellerup (1928—35) og H. P. Lorentzens Stiftelse, Gernersgade 69 (1929—33),

for hvilke to Arbejder han har modtaget kommunale Præmier, endvidere Direktør Karstens Sommerhus ved **Raageleje** (**Matr.-Nr. 17 f og g af Vejby**), Villaen Ole Olsens Allé **14**, Hafnias Bebyggelse mellem Store Torvegade og Sandgade i Rønne samt Hjørneejendommene Grønningen **7—9** og Østerbrogade **19**. Nævnes kan ogsaa det Forslag til Rækkehuse, som han fremsatte ved Udstykningsplanen til Mosegaardens Jorder i Vangede: Ryg mod Ryg, med Ovenlys til de bageste Værelser, derved saa økonomiske, at Prisen kom ned paa Menigmands Niveau; Ideen dertil havde han faaet fra tilfældig Kolonihavebebyggelse. Ogsaa Møbler og Kunstindustri har han tegnet. **L.**, der er ansat hos Stadsarkitekten, har været dennes særlige Medarbejder bl. a. ved **Vandtaarnet** i Brønshøj og de nye Omnibus- og **Sporvognstyper**. — Selvportræt ca. **1914**.

Architekten, XXVIII, 1926, S. 119; XXXII, 1930, Maanedsh., S. 89 ff.; XXXIV, 1932, Ugeh., S. 57—60, samt Maanedsh., S. 80 f. Nyt Tidsskr. f. Kunstindustri, I, 1928, S. 202; II, 1929, S. 3; VIII, 1935, S. 74. Kbh.s alm. Boligselskabs Aarbog 1932, S. 64.

Knud Millech

Lundqvist, Carl, f. **1883**, Arkitekt. F. 8. Sept. **1883** i Mariager. Forældre: Dyrslæge, senere Bankdirektør og Borgmester Christian Ludvig L. (**1845—1927**) og Marie Christensen (**1854—1928**). Gift 26. April **1913** i Mariager med Malerinden Anna Nielsen, f. 28. Dec. **1888** paa Frbg., D. af Købmand, senere Fabrikant Johannes N. (**1854—1903**) og Ingeborg Margrethe Jessen (**1860—96**).

Efter at L. havde gjort Svendestykke som Tømrer og var dimitteret fra Teknisk Skole i Aarhus, gennemgik han Arkitekturskolen fra **1906** med Afgang **1914**. **1915** vandt han den lille Guldmedaille. Hans første Arbejder, i Nyklassicisme, Huse i Hillerød, hvor han bosatte sig, og Ombygningen af Mariager Raadhus betød noget af en Indsats: en Opdyrkelse af Købstadens Arkitektur. De bedste af dem forenede paa en redelig og stilfærdig Maade Empirens gammeldags borgerlige Skønhed med det, der var naturligt og praktisk for vor Tid. Fra denne klassicistiske Periode stammer i Hillerød hans eget Hus, Københavnsvej 20, Villaen Holmegaardsvej 8, Alderdomshjemmet paa Kirsebærbacken, Husvildeafdelingen Hjortholmsvej **2—6** (nu ophævet som saadan), Missionsskolen (senere noget forandret) og den større Lystgaard »Vænget«, Gadevangsvej **1**. Stationerne paa Banerne Helsingør-Tisvildeleje og Mariager-Faarup har en beslægtet Karakter. Fra den klassicistiske Periode stammer ogsaa de pragtfulde Interiører paa Karlebogaard ved Hillerød, i **Queen Anne**, Adams Stil o. s. v. samt det runde

Ridehus sst. Senere er L. kommet ind paa en noget mere moderne Behandling med vandrette Afstribninger af **Façaden**, Udhængstage o. 1. En Overgang danner Ejendommen Slotsgade 11 i Hillerød (1928). Som Eksempel kan i øvrigt nævnes Tuberkulosestationen Stenslettegaard ved Nøddebo (1932). Bygget over en uregelmæssig Grundplan, med en udsøgt Materialbehandling, er den lille Villa Københavnsvej 22 i Hillerød (1930). L. har tillige opført Udvidelsen til Skævinge Kirke med Renæssancegavlen (1935) samt tegnet Møbler, indrettet Apoteker m. m., desuden dyrket Akvarel og skrevet Arkitekturartiklerne i »Dansk biografisk Haandleksikon« fra Jørgensen. — Maleri af Fru Anna L., f. Nielsen, 1915.

Arkitekten, XVII, 1914—15, S. 221 ff.; XXIII, 1921, S. 113—19. K. Fisker and F. Yerbury: *Modern Danish architecture*, 1927, T. 80 ff. Corn. Seydner: *Vor Tids Bolig*, 1931, S. 25, 35, 79 ff.

Knud Millech.

Lundsgaard, Christen, 1883—1930, Læge. F. 11. Juni 1883 i Nørre Kongerslev, d. 15. Juni 1930 i Kbh., begr. i Følleslev. **Forældre:** Gaardejer Christen Christensen (Toft) (1847—92) og Bolette Christine Jensen (1850—89). Gift 1° 5. Juni 1911 i Kbh. med Ebba Bartholin, f. 17. Sept. 1887 i Aarhus (gift 2° 1922 med Professor i Historie i Kiel, senere i Erlangen, Otto Adolf Eduard Brandt, 1892—1935), D. af Redaktionssekretær, senere Redaktør, Løjtnant Jørgen Frederik B. (1857—1937) og Karen Nielsine Jensen (1857—1921). Ægteskabet opløst 1921. 2° 2. Nov. 1921 i Hørsholm med Ingeborg Colding, f. 5. Aug. 1892 i Kbh., D. af Grosserer Aage Wilhelm C. (1861—1919) og Julie Augusta Vilhelmine Erichsen (1860—1936). Ægteskabet opløst. 3° 14. Febr. 1928 i Kbh. (b. v.) med Ellen Christine Lemvig (gift 1° 1915 med Grosserer Sven Aage Andersen, f. 1881; Ægteskabet opløst), f. 28. Marts 1892 paa Holtegaard, Frerslev Sogn, D. af Forpagter paa Holtegaard, senere Ejer af Assendrup Christian Henrik L. (1866—1935, gift 2° 1899 med Louise Almira Hedemann, f. 1872) og Ellen Boserup (1869—92).

L. blev Student 1904 fra Aalborg og medicinsk Kandidat 1911. Umiddelbart efter Eksamen blev han Assistent paa Finseninstituttet, hvor hans videnskabelige Interesser og Evner straks gav sig Udslag i Studier over Blodets Reaktion, og da han n. A. blev Prosektor ved Universitetets patologiske Institut, kom der mindre patologisk-anatomiske Afhandlinger fra hans Haand. Under sin Kandidattjeneste paa Rigshospitalet studerede han særlig Hjertesygdomme og blev 1915 Dr. med. for Afhandlingen »Undersøgelser over Hjerterets Minutvolumen hos Patienter med Hjertesygdomme«. En særlig

Udvikling fik han derefter ved to lange Studieophold i Amerika paa Rockefellerinstituttet som Fellow, Assistant, Resident Physician samt Associate **Member 1916—17** og **1922—23**. Han var her en ivrig og skattet Medarbejder og producerede en Del, til Dels udmærkede Arbejder sammen med kendte amerikanske Kemikere og Hjertepatologer, saaledes grundlæggende Arbejder over Cyanose og Iltspændingen i Blodet ved forskellige sygelige Forhold, om Lungevolumen og det perifere Kredsløb. Mellem sine to Ophold i **U.S.A.** var han **1917—21** 1. Reservelæge paa Rigshospitalets Afd. B. og fortsatte der sit videnskabelige Arbejde. Efter Konkurrence blev han **1923** Professor i intern Medicin ved Kbh.s Universitet (Afhandling: »Anoxæmi ved Pneumoni«) og **1924** Overmedicus ved Rigshospitalets Afd. A. Trods et svageligt Helbred, der kontrasterede stærkt til hans kraftige Ydre, kastede han sig med stor Energi ind i sit Arbejde som videnskabelig og praktisk Leder af Klinikken, og en Mængde Afhandlinger udgik fra Afdelingen, dels ved ham selv, dels ved hans Elever, særlig angaaende Nyrefunktion og Diabetesspørgsmaal. Han har skrevet Afsnittet om Nyresygdomme i »Lærebog i intern Medicin« (3. Udg., **III**, 1930), der først saa Lyset efter hans Død. Som Dekan ved Universitetet deltog han i Forhandlinger om en Reform af det lægevidenskabelige Studium, og hans Forbindelse med Rockefellerinstituttet var ikke uden Betydning for Rockefeller Foundations Beslutning om at give danske Fysiologer det store centrale Institut i Kbh. Han var Formand for Medicinsk Forening **1909—11**, for Foreningen af yngre Læger **1911—13** og Medlem af Hovedbestyrelsen i Den alm. danske Lægeforening **1913—17**. Hans tidlige Død betegnede fra Rockefellerinstituttet i **U.S.A.** som et alvorligt Tab for den videnskabelige Medicin i alle Lande.

Univ. Progr. Nov. 1915, S. 82 f. Ugeskr. for Læger, **XCII**, 1930, S. 641.
 Studenterne fra 1904, 1929, S. 108 f.

A I R h;

Lundsgaard, Einar, f. 1899, Fysiolog. F. 12. Febr. 1899 paa Frbg. Forældre: Læge, Dr. med. Einar L. (f. 1867) og Mathilde Nielsen (1875—1928). Gift 25. Aug. 1926 i Aarhus med Helle Nielsen, f. 29. Juni 1904 i Aarhus, D. af Grosserer Edvard Albert Alexander N. (1863—1935) og Julie Martha Emma Brincker (f. 1874).

L. blev Student 1917 fra Schneekloths Skole, og efter at have taget medicinsk Embedseksamen med Udmærkelse 1923 begyndte han straks at arbejde paa Universitetets medicinsk-fysiologiske Institut under Professor **Vald.** Henriques som frivillig Assistent og

blev efter halvandet Aars Kandidattjeneste paa Hospitaler (Kbh. og Aarhus) først honorarlønnet (1925), derefter fast videnskabelig Assistent (1928) og senere Amanuensis (1931) ved dette Institut. Han fik Universitetets Guldmedaille i teoretisk Medicin 1929 for en Afhandling om Virkningen af Tilførsel af Æggehvide-stoffer og deres Spaltningsprodukter (Aminosyrer) paa Blodets Sukkerindhold og blev Dr. med. 1929. Hans Disputats handler »Om Aarsagen til Næringsstoffernes **specifikke** dynamiske **Virkning**« og er en dygtigt gennemført Undersøgelse over den Stofskiftetestning, som følger efter Tilførsel af Æggehvide-stoffer, Aminosyrer, Alkohol, organiske Syrer, forskellige Salte m. m. Som Fysiolog er L. blevet kendt ved sine originale og vigtige Arbejder over de kemiske Processer, der foregaar under Muskernes Kontraktion (1930—32 i »Biochemische Zeitschrift«). Indtil L.s Arbejder fremkom, var det den almindelige Anskuelse, at Muskelarbejdets Energi skyldtes Spaltning af Glykogen (og Sukker) til Mælkesyre. L. paaviste, at naar Muskler forgiftedes med et bestemt Stof (Monojod-Eddikesyre), var de stadig i Stand til at arbejde, skønt der ikke dannedes Mælkesyre. Energien til Arbejdet leveredes ved Spaltning af Stoffet Kreatin-Fosforsyre, og denne Proces synes efter L.s Undersøgelser at spille en Hovedrolle i de kemiske Processer, der normalt foregaar under Muskelkontraktioner. Under en Række Studierejser til udenlandske fysiologiske Laboratorier (1930 som Rockefellerstipendiat til Heidelberg og Plymouth, 1931 til London og 1933 til Cambridge) fortsatte L. sine Undersøgelser og overbeviste de førende Muskel-fysiologer om Rigtigheden af sine Resultater. Senere har han særlig arbejdet med Kulhydraternes kemiske Omdannelser under Stofskifteprocesserne. 1934 udnævntes L. efter Professor **Vald. Henriques'** Afgang til Professor i Fysiologi ved **Kbh.s** Universitets medicinske Fakultet. Han har udgivet en Lærebog i Fysiologi (3. Udg. 1937). 1938 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab.

K. Understrup: Stamtavle over Slægten Lundsgaard, 1913, S. 39. Univ. Progr. Nov. 1930, S. 179 f.

L S Fridericia.

Lundsgaard, Konrad Kristian Karl, 1867—1931, Øjenlæge. F. 20. Aug. 1867 i Silkeborg, d. 30. Aug. 1931 i Kbh., begr. sst. (Vestre). Forældre: Snedkermester Conrad Christian L. (1820—68) og Lene Kirstine Simonsen Kjær (1828—98). Ved Daaben Conrad Christian Carl; **Navneforandring** 5. Maj 1926. Gift 1. Maj 1897 i Kbh. (Frue) med Ingeborg Margrethe Guldbrandsen, f. 5. April 1870 paa **Frbg.**, D. af Kasserer i Statsanstalten, senere Etatsraad

Vilhelm Alfred G. (1833—1914) og Amalie Elisabeth Kruger (1842—76).

L. blev Student 1886 fra **Lyceum** og tog medicinsk Eksamen 1893. Sin oftalmologiske Uddannelse indledede han 1897, °S **nan** var derefter efterhaanden Assistent paa H. C. Christensens Øjenklinik, paa Kommunehospitalets Øjenklinik og endelig 1902—04 Reservekirurg paa Frederiks **Hospital** Afd. D., hvor paa det Tidspunkt endnu Kirurgi og Oftalmologi var forenede paa samme Afdeling. L.s faglige Løbebane markeres af følgende Stillinger: praktiserende Øjenlæge i Kbh. 1902, Øjenlæge ved Finseninstituttet 1903—25, konst. Overkirurg ved Frederiks Hospital Afd. D **Febr.—Marts** 1905, Afdelingslæge ved Frbg. Poliklinik 1905—08, Leder af Øjenafdelingen ved St. Elisabeths Hospital 1905—12, Øjenlæge ved Kbh.s Amtssygehus 1906—25, Klinikchef paa Frbg. Hospital 1908—25, Professor ved Universitetet og Overlæge ved Rigshospitalets Øjenafdeling 1925. Personlig karakteriseres L. ved en brændende Interesse og ganske særlig af et rigt Initiativ paa alle de Omraader, det være sig videnskabelige, faglige eller administrative, hvor hans Arbejde førte ham hen. 1897 fik han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om de nyfødtes Øjenbetændelse, 1900 vandt han den medicinske Doktorgrad (»Bakteriologiske Studier over **Konjunktivitis**«), og en meget lang Række af videnskabelige Afhandlinger, større og mindre, er kommet fra hans Pen. Videnskabelig betydningsfuldest er vel hans Undersøgelser over Conjointivaltuberkulosen, hvis Klinik og Behandling han havde rig Lejlighed til at følge paa Finsens Lysinstitut. Hans Interesse for operativ Teknik gav sig Udslag i Instrumentkonstruktioner og en Bog om »Gamle og nye Metoder til Udførelse af de almindelige Operationssnit gennem Øjets Væg« (1930). Medicinens Historie fik han ogsaa Tid til at beskæftige sig med, hvorom to mindre Bøger om Stæroperationer og om Brillernes Historie bærer Vidne. Hans litterære Flid førte ham ind i Redaktionen af talrige **almen-medicinske** og oftalmologiske Tidsskrifter; hans betydeligste Indsats paa dette Omraade skete 1923, da han var Medstifter og blev Hovedredaktør af det skandinaviske Fagtidsskrift »Acta ophthalmologica«. Dette Tidsskrift var vel stadig hans Hjertebarn, og ved sit Testamente stiftede han et Legat, af hvis Renter der hvert tredje Aar skulde uddeles en Pris for den bedste Afhandling, der i Tidsrummet var fremkommet i Tidsskriftet (L.prisen). — Af L.s Æreshverv kan nævnes: Formand for Oftalmologisk Selskab 1909—13, for Medicinsk Selskab i Kbh. 1924—26, for Dansk medicinsk Selskab 1930, Præsident for Conseil international d'ophthalmologie, Æresmedlem

af Finska **Läkarsällskapet** 1930, af Det oftalmologiske Selskab i Mexico 1930. Han holdt 1927 The Doyne memorial lecture i Oxford og fik derefter Doyne Medaillen paa samme Kongres. Ved hans 60aarige Fødselsdag hædredes han ved et Festskrift fra de fire nordiske Landes Øjenlæger. — Bibliografi i Arbejder fra Rigshospitalets Øjenafdeling, III, 1931. — R. 1922. — Malerier af L. Find 1887 og 1929, begge i Familieeje; Gentagelse af sidstnævnte 1932 paa Rigshospitalet. Maleri af Karl Isakson 1921 i Familieeje. Tegning af Niels Hansen ligesaa samt af H. Bendix 1928. Medaille af Harald Salomon 1935.

K. Understrup: Stamtavle over Slægten Lundsgaard, 1913, S. 43 f. Univ. Progr. Nov. 1900, S. 139 f. Dagens Nyheder 1. Sept. 1931.

Henning Rønne.

Lundstrøm, Vilhelm Henry, f. 1893, Maler. F. 26. Maj 1893 i Sundbyerne. Forældre: Telegrafbud Carl Vilhelm L. (1864—1931) og Caroline Amalie Davidsen (f. 1866). Gift 7. Juni 1923 i Paris med Malerinden Yrsa Hansen, f. 18. Juni 1890 i Kbh. (Holmens), D. af Grosserer, senere Direktør Axel Thorvald H. (1856—1914) og Gunilda Selma Wilhelmina Kockum (1863—1922).

L. stod i Malerlære fire Aar fra 1908 hos Nielsen og Berg, forberedtes til Akademiet paa Teknisk Skole og gik paa Akademiet seks Semestre fra Efteraaret 1912 til Foraaret 1915, bl. a. under Rostrup Bøyesen. Han udstillede paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1916—18, 1921, De Fires syv Udstillinger 1921—30 og paa Grønningen 1933, 1936. Sammen med Karl Larsen og Aage Wiboltt afholdt han den saakaldte Triangel-Udstilling i Ovenlyssalen i Bredgade Maj 1919, han havde Særudstillinger i Kunsthallen paa Købmagergade Jan. 1932, Kunstforeningen Maj 1935 og i Alfred Andersens Kunsthandel paa Nikolaj Plads April 1938 og deltog desuden i Udstillingerne Moderne Kunst i Aarhus Sept. 1918, Moderne dansk Kunst 1925, Kunststævnet i Forum 1929, Rundskue-Udstillingen 1935, Udstillingen i Göteborg 1923, den internationale Udstilling af moderne Kunst i Dresden 1926, de danske Udstillinger hos Liljevalch i Stockholm 1919, Brooklyn Museum (U.S.A.) 1927, Helsingfors 1928, Berlin 1932, Riga, Warszawa og Budapest 1936. L.s første Rejse gik til Berlin. Her var han to Maaneder 1914 og arbejdede som Malersvend. Axel Salto fik ham med til Italien Foraaret 1920 (Firenze, Rom, Napoli, Pompeji). 1921 var han i Paris med Svend Johansen, og n. A. slog han sig ned i Sydfrankrig i Følgeskab med Svend Johansen, Karl Larsen og Axel Salto, dels i Bormes, dels (fra 1923) i Cagnes,

hvor han lejede Byens gamle Raadhus og boede til 1932. — L. gjorde Furore paa Efteraarsudstillingen 1917 med kubistiske Kompositioner, hvori der var anvendt paaklæbede Papirstykker, Avisudklip og Gardinblonder. N. A. fulgte andre, der bestod af Brædestykker fra Pakkasser, tilføjet Nedløbsrør af Blik, Haandsvinget af en Kødmaskine o. 1. De hed »Det første Bud«, »Det andet Bud« o.s.v. og skaffede ham populært Betegnelsen »Pakkassemale- ren«. L. blev Sensationen i den kunstnerisk urolige Periode omkring Verdenskrigens Slutning og fremfor nogen Stridens Æble her hjemme i Spørgsmaalet »moderne« Kunst, og denne Stilling har han i Grunden siden beholdt. Efter Kubismen hentede han Inspirationer hos en bestemt tidlig Periode af Cézannes Produktion til et tykt smurt Maleri, gjort med den brede Pensel, næsten groft, dels i mindre Figurstykker, groteske i Opfattelse og Manér, dels i Monumentalbilleder af fede Kvinder (»Frokost i det grønne«, 1920) eller af jævne Hverdagsting (et Franskbrød, en Saucekande, en Flaske), sat op i overnaturlig Størrelse og forevige i en »heroisk« Stil. Han søgte en drønende Kraft i Formen og en voldsom Forenkling i Farven. Opholdet i Frankrig bragte Afklaring, og han har siden i Portrætter (Storm Petersen og Emil Bønnelycke, begge 1921; TO Søstre, 1923; Selvportrætter), i Opstillinger med Vandkander, Krukker og Skaale eller med kæmpemæssige Appelsiner, i Modelbilleder logisk udviklet et abstrakt Maleri, der i stedse stigende Grad tager Sigte paa rent formelle Værdier. Han har ustandselig forenklet og søgt at drive Farvens koloristiske Kraft i Vejret. Personlig forblev han upaavirket af den Sensation, der stod om hans Navn og hans Arbejde. Han holdt sin Linie, gik uforstyrret sin Vej uden Svinkeærinder, uden at se til højre eller venstre, uden at lade sig distrahere i sine teoretiske Interesser af Begivenhederne uden om ham. — Arbejder af L. findes i Kunstmuseet og Museerne i Odense og Malmø. 1935—38 udførte han fire store Vægdekorationer (Figurkompositioner) i Mosaik, hvortil Ny Carlsbergfondet ydede 80 000 Kr., i Frbg. Svømmehal. — Selvportrætter, bl. a. 1920 og 1929. Maleri af Gudrun Grove 1920.

Sigurd Schultz: Ny Horisont, 1918. Samme og Johan Plesner i Ill. Tid. 8. og 22. Dec. 1918. Leo Swane i Ekstrabladet 8. Maj 1919. Otto Gelsted: Ekspressionisme, s. A. Verden og Vi 9. Maj s. A. Poul Henningsen i Klingen, II, 1918—19, Nr. 8. Moderne Kunst og Sindssygdom. Svar til Professor Salomonsen af Leo Swane m. fl., 1919, S. 27—30 (af Oluf Thomsen). Vore Herrer 28. Okt. 1920. Axel Salto i Klingen, III, 1919—20, Nr. 10—12, og i Magasinet 21. Maj 1923. Oluf Thomsen i Politiken 14. Jan. 1921 og 29. Jan. 1923. Emil Bønnelycke i Politiken 2. Jan. 1921 og 16. Dec. 1923, i Berl. Tid. 26.

Juli 1922. Carl V. Petersen i Tilskueren, XLI, 1924, I, S. 180 ff. Vilh. Wanschær i Politiken 8. Jan. s. A., 2. og 10. Jan., I. Nov. 1925 og 11. Jan. 1930. Politiken 27. og 28. Dec. 1924, 23. Jan. 1932 og 14. Maj 1935. Otto Gelsted i Ekstrabladet 2. Jan. 1928. Sigurd Schultz i Dagens Nyheder 25. Jan. 1932. O. V. Borch i B.T. 25. Jan. s. A. Poul Henningsen i Politiken 4. Febr. s. A. Poul Uttenreitter: V. L., 1933 (Vor Tids Kunst, 13). Gads dsk. Mag., XXXI, 1937, S. 148—56. Danske i Paris. Red. af Franz von Jessen, II, 1938.

Sigurd Schultz.

Lunge. Den sjællandske **Uradelsslægt** — de gamle **L.er** —, der førte tre Guld-Lillier i rødt Felt, kendes allerede fra sidste Halvdel af 13. Aarhundrede og hører til de mere fremtrædende middelalderlige Adelslægter. Som Stamfader opstilles Oluf L., der nævnes 1268 og 90, men var død 1302, hvis Søn Oluf L. (d. tidligst 1321) var Fader til **Rigsraaderne** Oluf Olufsen L. (d. 1386(?)) til Mosegaard og den nedenn. Jacob Olufsen L. (død ca. 1385) til Højstrup og Ryegaard m. m., af hvis Børn skal nævnes Biskop i **Strängnäs** Niels Jacobsen L. (nævnt 1385 og 1408) til Sørup, Rigsraaden Ove Jacobsen L. (nævnt 1387 og 1451) til Nielstrup og de nedenn. Rigsraaden Folmer Jacobsen L. (d. ca. 1412) til Højstrup og Righofmesteren Anders Jacobsen L. (ca. 1363—1429) til Skafterup og Gunderslevlille m. m. Rigsraaden Ove Jacobsen L. var Fader til Sidsel L. (d. 1503) til Egede og Nielstrup, gift med Rigsraaden Torbern Bille (d. 1465, s. d.) til Allinde og Svanholm m. m., Ellen L., der ægtede Axel Lagesen Brock (d. 1498) til Clausholm, og Ridderen Tyge L. (d. ca. 1460) til Basnæs, der var Fader til Maren L. (nævnt 1520) til Tostrup, gift med Rigsraaden Axel Brahe (d. 1487) til Krogholm, Elsebe L. (nævnt 1512), der ægtede Mogens Krabbe (d. før 1486) til Bustrup, og Kirsten L., der i sit Ægteskab med Vincents Iversen Dyre (d. tidligst 1497) til Tirsbæk blev Stammoder til de nye L.er. — Ovenn. Ridder Oluf Olufsen L. (d. 1386(?)) var Fader til Rigsraaden Anders Olufsen L. (d. 1408) til Toksværd, med hvis Sønnesøn Ridderen Oluf Olufsen L. (nævnt 1469 og 73) Slægten formenes uddød.

Af Slægten Dyre (s. d.) ægtede som nævnt Vincents Iversen til Tirsbæk Kirsten L., hvis Navn deres Descendens optog. Af deres Børn nævnes nedenfor dansk og norsk Rigsraad Vincents **Vincent**-sen L. (d. 1536), Rigsraaden Niels Vincentsen L. (ca. 1485—1552) til Asserstrup og Rigsraaden Ove Vincentsen L. (d. 1540) til Tirsbæk og Kragerup, der var Fader til Iver L. (d. 1587) — hvis Datter Gertrud L. (1543—1614) til Tirsbæk, Nielstrup og Østrup ægtede Eiler Bryske (1541—1614) til Dallund — og Christopher L. til Odden, der 1565 faldt ved Svartraa. Hans Søn Ove L. (1548—

1601) til Odden var Fader til Kirsten L. (1581—1609), gift med Rigmarsken Jørgen Skeel (1578—1631, s. d.) til Hegnet, Ulstrup og Sostrup m. m., og til nedenn. Rigmarsk Jørgen L. (1577—1619) til Odden og Birkelse m. m. Af hans Børn skal her nævnes Ove L. (1613—37), med hvem Linien uddøde, Birgitte L. (1607—28) til Elkær, gift med Rigsraaden Henrik Rammel (1601—53) til Bækkeskov, Anne L. (1610—52), der ægtede Rigskansleren Just Høg (1584—1646, s. d.) til Gjorslev, Lisbet L. (1610—59), 1 Ægteskab med Rigsraaden Palle Rosenkrantz (1587—1642) til Krenkerup, og Margrete L. (1616—53) til Bodumbisgaard, der først var gift med Mogens Bille (1617—48) til Tirsbæk og derpaa med Rigsraaden Christen Skeel (1603—59) til Fusingø og Vallø.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 305—17; XXIII, 1906, S. 505 f.; XXVIII, 1911, S. 575; XXXII, 1915, S. 606. — VIII, 1891, S. 155—61; X, 1893, S. 542; XIV, 1897, S. 497; XVIII, 1901, S. 549; XXIII, 1906, S. 490; XXXII, 1915, S. 592.

Albert Fabritius.

Lunge, Anders Jacobsen, ca. 1363—1429, Rigshofmester. F. ca. 1363, d. kort før 2. Juni 1429. Fader: Jacob Olufsen L. (s. d.). Gift 1° før 29. Juni 1399 med Ingeborg Nielsdatter Panter, der levede endnu 15. Dec. 1411 (gift 1° med Peder Offesen Neb, d. 1391), D. af Niels Ovesen P. og Johanne. 2° før 12. Marts 1413 med Elne Evertsdaughter Moltke, der levede endnu 31. Jan. 1459 (gift 2° mellem 5. Febr. 1436 og 19. Maj 1447 med Frederik Wardenberg, d. tidligst 1459), D. af Evert M. (d. ca. 1412) og Kirstine Due (d. tidligst 1423).

At A. J. L. skulde have deltaget i den skaanske Adels Kongevalg 1376, beror paa en Misforstaaelse af Huitfeldt. I Virkeligheden møder man første Gang hans Navn i et Dokument fra 1382. Endnu 1390 var han Væbner, n. A. derimod Ridder. I sine yngre Aar skrev han sig til Skafterup og Broby, to nu længst forsvundne sjællandske Herregaarde; den sidste afhændede han senere til Sorø Kloster. Ved sit første Giftermaal kom han i Besiddelse af (Jomfruens) Egede og skrev sig fra da oftest til denne Gaard — undertiden dog ogsaa til Gunderslevlille. Ved Køb erhvervede han Gerdrup og Ordrup (Grubbe-Ordrup) paa Sjælland, ved Arv efter sin første Hustrus Forældre Knivholt m. m. i Vendsyssel. Han blev saaledes med Aarene en meget rig Mand; selv vurderede han 1424 sit Jordegods til 4000 Gylden, et efter den Tids Forhold meget anseligt Beløb. I det politiske Liv indtog han en dertil svarende Stilling. 1396 var han Høvedsmand paa Kalmar Slot og kæmpede da i Spidsen for en Del af Byens Borgere med Held mod Fetalje-

brødrene; paa Hjemvejen blev imidlertid et af hans Fartøjer taget af nogle preussiske Skibe, der egentlig var ude i samme Ærinde som han selv, en Episode, der drog visse diplomatiske Følger efter sig. Af hans senere Forleninger kan nævnes Helsingborg Slot, som han havde i hvert Fald 1398—1403; 1419 og 1423 var han Høvedsmand paa Ravnsborg og Tranekær, som altsaa rimeligvis er to af de fire Borge, han 1424 opgav at have i Forlening. Senest 1397 fik han Sæde i Rigsraadet. 1412 beklædte han det vigtige Embede som Hofmester, som han vistnok beholdt til sin Død. Selvfølgelig forekommer hans Navn ofte i Datidens politiske Akter; 1415—16 var han en af de to verdslige Udsendinge til Kirkeforsamlingen i Constanz, og 1424 var han den første i Rækken af de verdslige Stormænd, der før Kejserdommen aflagde Vidnesbyrd om Sønderjyllands Retsstilling. Til en nærmere Bedømmelse af hans Karakter og Politik er Materialet for spinkelt.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 308 f.; XXVIII, 1911, S. 575.

Henry Bruun.

Lunge, Folmer Jacobsen, d. ca. 1412, Rigsraad. Levede endnu 25. Marts 1411, men var død 4. April 1413. Broder til Anders Jacobsen L. (s. d.). Gift 1° med Ingeborg, der levede 1400. 2° med Regitze Krognos, D. af Stig Pedersen K. (d. tidligst 1412). 3° før 4. Jan. 1408 med Elisabeth Podebusk, som levede endnu 30. April 1418, D. af Hans P. (d. tidligst 1412).

F. J. L. fik ved Skiftet med sine Brødre 1387 udlagt Højstrup i Stevns. I de følgende Aar lod han i Forening med Slægten opføre et Kapel ved Roskilde Domkirke, det endnu bevarede St. **Andreas'** Kapel, fejlagtigt kaldet St. Laurentii Kapel. Allerede 1387, da han ikke kan have været stort over 30 Aar gammel, var han ikke blot Ridder og Rigsraad, men kaldes endog Kammermester. 1393 var han Høvedsmand paa Gurre og fremtræder nu i det hele som en af Dronning Margretes vigtigste Raadgivere; bl. a. var han mellem de faa Udstedere af det berømte Unionsbrev i Kalmar 1397, som han dog ikke har beseglet. Ogsaa som Diplomat blev han anvendt; 1402 var han i Preussen og fik her af Højmesteren udleveret den Bedrager, der havde udgivet sig for Margretes længst afdøde Søn Oluf; 1404 afsluttede han i Visby en Stilstand med den tyske Orden, der havde bemægtiget sig Gotland. Sin Gaard Højstrup havde han først pantsat, senere (1406) ligefrem skødet til Dronningen; fra da **afskrev** han sig i Stedet til en anden af Faderens Gaarde, »Rydhe«, d. e. Ryegaard, hvorfra han havde udkøbt Broderen Anders (s. d.).

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 307 f.; XXIII, 1906, S. 505 f. Danske adelige Brevkister, udg. af A. Thiset, 1897, S. 9—20. J. O. Arhning: Roskilde Domkapitels Historie, I, 1937.

H. P.

Lunge, Jacob Olufsen, d. ca. 1385, Rigsraad. Levede endnu 16. Juni 1384, men var død 29. Juni 1387. Fader: Oluf L. (d. tidligst 1321). Var ifølge Slægtebøgerne gift tre Gange, men de deri anførte Navne er upaalidelige; sikkert er kun, at en af hans Hustruer hed Sophie.

J. O. L. havde gennem sin Slægt Tilknytning til Roskilde; af Biskoppen her havde han Bjernede og Fodbygaard i Forlening, af Klaraklostret forskellige Bøndergaarde. Tidligt udvidedes imidlertid hans Virkefelt. Allerede 1343 fremtræder han i Rigspolitikken som Forlover for Helsingborgfreden, og fra da af forekommer hans Navn gennem mere end 40 Aar i talrige Statsakter og næsten talløse private Dokumenter. 1349—50 deltog han i Hærtoget til Brandenburg. Hans Forhold til Valdemar (IV.) Atterdag var dog lige saa ustadigt som de fleste andre Stormænds; under det jyske Oprør 1357 mistænkte Kongen ham endog for Forbindelse med Oprørerne og lod ham i sin Forbitrelse herover fængsle, beslaglagde hans Gods og fratog ham hans Len; en Udsoning maa dog hurtigt være kommet i Stand. I Valdemars sidste Aar var J. O. L. en kort Tid Hovedsmand paa Als. Efter Kongens Død tog han fremtrædende Del i de Forhandlinger, der førte til Olufs Valg; maaske som Løn herfor havde han i de følgende Aar betydelige Forleninger, saaledes 1376 Kalundborg Slot; n. A. indløste Dronning Margrete Holbæk Slot, som han havde i Pant, men beholdt som almindeligt Len. 1377 havde han desuden Trudsholm i Jylland. Nok saa meget optoges han utvivlsomt af sine private Godsbesiddelser, der var meget omfattende; af Skiftebrevet mellem hans Børn ses det, at han ved sin Død ejede Højstrup paa Stevns, Ryegaard ved Bramsnæsbugten, Hovedgaarde i Skovsø ved Slagelse og Valby paa Stevns samt en Mængde Bøndergods paa Sjælland; men dette var sikkert ikke alt.

Danmarks Adels Aarbog, XIX, 1902, S. 306 f.

Henry Bruun.

Lunge, Jørgen, til Odden, 1577—1619, Rigsmarsk. F. 11. Okt. 1577 paa Odden, d. 19. Aug. 1619 paa Birkelse, begr. i Aalborg (Frue K.). Forældre: Ove L. til Odden (1548—1601) og Anne Maltesdatter Sehested (1554—1621). Gift 8. Sept. 1605 i Horsens med Sophie Brahe, f. 16. Aug. 1588, d. 2. Juli 1659, begr. i Aal-

borg (Frue **K.**), D. af Steen B. til Knudstrup (1547—1620) og Birgitte Rosenkrantz (1555—88).

Efter Skolegang hjemme — i Viborg og Sorø — sendtes J. L. udenlands, studerede i Strasbourg, Geneve og Padova og var ude omtrent seks Aar. Efter et kort Ophold hjemme 1600 gik han i nederlandsk Krigstjeneste mod Spanierne og avancerede indtil 1605 til Major til Fods og til Hest. Efter at han atter en kort Tid havde været hjemme, overdrog Kongen ham et militært Hverv i Tyskland, hvor han faldt i Fangenskab og selv **maatte** løskøbe sig. 1608—10 var han forlenet med Vestervig Kloster, 1610—13 med Ørum. Ved Forberedelserne til Kalmarkrigen hvervede han 1611 i Nederlandene to Kompagnier, hvormed han s. A. deltog i Morbroderens Korps i Fægtningerne omkring Elfsborg, senere under Kongen ved Kalmars Belejring og Erobring. Foraaret 1612 afsejlede han fra **Emden** med en Del yderligere hvervede Kompagnier, saa at han nu havde et Regiment, og sammen med Joachim Biilow fik han Kommandoen over et betydeligt Korps Infanteri og Rytteri, der erobrede Elfsborg og Egnen der omkring, og i Juni førte han et Korps under Indfaldet i **Västergötland**. Fra s. A. var han en Aarrække Slotsherre paa Elfsborg og forlenedes n. A. yderligere med Bahus. — Dec. 1616 foreslog Kongen Udnævnelsen af et Antal Rigsraader, hvoriblandt en »dygtig **Marsk**«, hvortil J. L. udnævntes. Han deltog straks efter i betydningsfulde Forhandlinger med Landdagen i Slesvig, overværede den nye gottorpske Hertugs Hylding og forhandlede om de store Inddæmninger ved Bredsted. Fra 1618 til sin Død var han atter Lensmand paa Vestervig. Embedet som Rigmarsk havde i disse Aar kun ringe militær Betydning, men til Gengæld viste J. L. betydelig Interesse for Statsstyrelsen i Almindelighed, bl. a. fremhævede han nogle Maaneder før sin Død Ønskeligheden af, at Rigsraadet holdtes bedre underrettet om Statens Forhold til Udlandet. Han var da saa svag, at han ikke selv kunde skrive. 1619 skænkede han 1000 **Rdl.** til Aalborg Skole. Efter hans Død stod Marskembedet ubesat en Aarrække. — Ridder 1616. — Epitafium i Frue K. i Aalborg.

Danmarks Adels Aarbog, VIII, 1891, S. 157. Christen Hansen (Riber): Ligprædiken over J. L., 1620. C. F. Bricka og J. A. Fridericia: Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, I, 1887—89. Kr. Erslev: Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Hist., I, 1883—85. Hist. Tidsskr., 4. Rk., III, 1872—73, S. 583. A. Larsen (Liljefalk): Kalmarkrigen, 1889. Sveriges Krig 1611—32, udg. af den svenske Generalstab, Kalmarkrigen, 1936.

Rockstroh (C. F. Bricka).

Lunge, Niels Vincentsen, ca. 1485—1552, til Asserstrup, Rigsraad. F. ca. 1485, d. 23. April 1552 paa Selsø, begr. i Sandby K. Forældre: Vincents Iversen Dyre til Tirsbæk (d. tidligst 1497) og Kirsten Lunge (d. tidligst 1529). Gift senest April 1519 med Karen Rosengaard, d. 1555, begr. i Sandby K., D. af Tetz Jensen (d. 1519?) og Alhed Urne (d. 1544).

Ligesom sine nedenn. Brødre Ove og Vincents optog N. L. sin Moders Navn, men beholdt Dyrernes Vaaben. Fra 1515 er han i Besiddelse af et Par Smaalen paa Lolland; men ved sit Giftermaal med en Søsterdatter af Biskop Lage Urne blev han nøje knyttet til det katolske Bispeparti og blev 1515 biskoppelig Lensmand paa Svendstrup, senest 1519 paa Gjorslev og fra 1525 til sin Død paa Selsø. 1523 blev han af Frederik I. optaget i Rigsraadet. Større Hverv betroedes ham dog aldrig. Paa Herredagen 1533 medbeseglede han Recessen af 3. Juli, hvorved der lagdes Ordets frie Forkyndelse Hindringer i Vejen, og deltog i Dommen over Hans Tausen. Samme Efteraar sendtes han med Truid Ulfs-tand til Sverige og sluttede i Febr. 1534 en Forsvarstraktat med dette Land mod Lübeck. Da Grevefejden kort efter udbrød, sluttede han sig ligesom den øvrige østdanske Adel til Grev Christoffer; men under Folkerejsningen mod Rigsraaderne blev han ved Nytaarstid 1535 grebet og ført som Fange til Mecklenburg. Efter Krigens Slutning blev han — ligesom de øvrige fangne Rigsraader — overgivet til Christian III. og opnaaede først sin fulde Frihed, efter at han i Okt. 1536 i Kbh. havde maattet udstede en Troskabsrevers til Christian III. og hans Søn. Derimod fik han aldrig sin Plads i Rigsraadet igen; af sær kongelig Naade lod man ham beholde Selsø Len, hvorpaa han havde faaet Lensbrev af Lage Urne. Som Lensmand her kom han 1548 til at ledsage Prins Frederik (II.) til Norge.

Dsk. Mag., 3. Rk., III, 1851, S. 232 f. Danmarks Adels Aarbog, VIII, 1891, S. 160.

A. Heise (*Poul Bagge**).

Lunge, Ove Vincentsen, til Tirsbæk, d. 1540, Rigsraad. D. 22. Febr. 1540 paa Tirsbæk, begr. i Engom K. Broder til Niels L. (s. d.). Gift 1° med Karen Rosenkrantz, D. af Erik Timmesen R. til Engelsholm (d. før 1523) og Margrete Høg (d. tidligst 1523). 2° før 1515 med Anne Henriksdatter Friis til Odden, d. 1542 (gift 1° med Bjørn Andersen Bjørn til Stenalt, s. d.), D. af Henrik F. til Stolliggaard og Anne Olufsdatter Lunge til Odden.

O. L., der var blandt de mest fremtrædende jyske Adelsmænd paa Frederik I.s Tid, træffes første Gang 1511, da han optræder

som Vidne ved sin første Svigerfaders Skifte med sine **Stifbørn**. **1513** forlenedes han med Vejle Byskat for Livstid og deltog **1518—19** som Høvedsmand paa et Skib i Fejden med de Svenske i Østersøen. **O. L.** sluttede sig tidligt til den jyske Adels Oprør mod Christian II. — Tyge Krabbe var hans Fætter — og høstede stor personlig Fordel deraf. Han blev straks Medlem af Rigsraadet, sloges **1524** til Ridder og udnævntes til en af Statholderne i Jylland. Han sad i de følgende Aar som Lensmand paa Aalborghus (ca. **1522—23—ca. 1526**) og fik senere Aastrup (**1527** paa ti Aar). Dette fik han **1528** i fri Forlening for Livstid for den Rejse, han var i Norge. Samme Rejse, paa hvilken han skulde forhandle med Ærkebiskop Olav Engelbrektsen og sin Broder Vincents L. om Frederik I.s Hyldning, havde dog nær bragt ham i Vanskeligheder, fordi han lige saa godtroende som sin Broder indlod sig med »**Daljunkerne**«. — Efter Frederik I.s Død **1533** var han en af de fire i Jylland indsatte Høvedsmænd. Paa Herredagen i Kbh. sluttede han sig til Mogens Gjøes Parti, og han var blandt de danske befuldmægtigede, der udvekslede Unionsdiplomerne med Hertugdømmernes Repræsentanter **Dec. 1533** i Kolding. Efter Grevefejdens Udbrud var han en af de jyske Raader, der fra Mødet i Ry rejste til Hertugdømmene for at tilbyde Hertug Christian Tronen. Han var derefter under hele Grevefejden i stadig Aktivitet. Efter Nederlaget ved Svendstrup (Okt. **1534**) blev det overdraget ham sammen med Peder Ebbesen Galt at lede Forsvaret af Randers. I Begyndelsen af **1535** sendtes han sammen med Sekretæren Iver Juel til Sverige for at forhandle med Gustaf Vasa om dennes Støtte. Han oppebar s. A. Kirke- og Købstadskat i Jylland og virkede dernæst sammen med Johan Friis som **Krigskommissær** i Lejren for Kbh. i Vinteren **1535—36**, beskæftigede sig med Provianteringen og deltog i Forhandlingerne om Krogens Overgivelse. Fra de følgende Aar vides, at han bar Kronen ved Christian **III.s** Kroning **1537, 1538** deltog i Christian III.s Rejse til Braunschweig og i Forhandlingerne om Roskilde Bispestols Gods paa Rugen **1539**. Han forlenedes med Vrejlev Kloster, der ligesom hans andet Len Aastrup **laa** i Vendsyssel. — **O. L.** var en meget velstaaende Mand. Med sin anden Hustru fik han Odden i Vendsyssel og fik efter langvarige Rets-trætter ogsaa hendes Arveret til Stolliggaard ved Aabenraa anerkendt. Han købte desuden **1533** en sjællandsk Ejendom: Kragerup (Løve **H.**), men hans Hovedejendom var antagelig Tirsbæk, som han havde faaet udlagt i fædrene Arv. **1531** fik han bekræftet den gamle Birkeret, der hørte til Ejendommen. Han har antagelig været en dygtig, men ogsaa streng Godsherre. I Tirsbækegnen er

der bevaret Sagn, der synes at tyde paa, at han har gjort sig forhadet ved Inddragelse af Jord under Hovedgaarden. At han ogsaa ansaas for paaholdende, viser Øgenavnet »Oluf Kage« (Karrig). — Om end ikke saa lærd som Broderen Vincents L., havde han dog boglige Interesser. Han skaffede saaledes Bogtrykker Hans Vingaard Tilladelse til at genoptrykke Rimkrøniken med Tilføjelse af Kong **Hans'** Historie.

Danmarks Adels Aarbog, VIII, 1891, S. 155; III, 1886, S. 133 f.; XXVII, 1910, S. 382. Orion. Historisk Qvartalskrift, I, 1843, S. 145 fif., 296—311. C. Paludan-Müller: Grevens Feide, I, 1853, S. 128, 239, 263, 294, 355—59; II, 1854, S. 250 f. L. Laursen: Danmark-Norges Traktater, I, 1907, S. 152, 292 f., 417. Reynold Junges **Møntmesterregnskaber**, udg. ved Georg Galster, 1934, S. 7—10, 27. Astrid Friis (A. Heise).

Lunge, Vincents Vincentsen, før 1483—1536, dansk og norsk Rigsraad. F. før 1483, d. 3. Jan. 1536 i Trondhjem. Broder til Niels og Ove L. (s. d.). Gift 1523 med Margrethe Nielsdatter (gift 2° 1540 med Jens Splid Fasti, d. tidligst 1565), D. af Norges Riges Hofmester Niels Henriksen (d. 1523) og Inger Ottensdatter (Rømer) (ca. 1475—1555).

V. L. fik en lærd Opdragelse, sandsynligvis fordi han som yngre Søn ingen Udsigt havde til at blive forsørget med Slægtgods. Han studerede baade i Frankrig og ved Universitetet i Louvain. Glimrende begavet erhvervede han sig Doktorgraden baade i Filosofi, Romerret og Kirkeret. Han vendte hjem som fuldblods Humanist. Christian II. fandt Behag i den moderne indstillede unge Adelsmand, og 1521 ansattes han som juridisk Professor ved Kbh.s Universitet og blev endnu s. A. dets Rektor. Hans ydre Optræden var allerede nu blændende. Svaning, der var til Stede i Frue K., da han nedlagde sit Rektorat, fortæller, at han holdt en timelang Tale paa flydende Latin uden at se i Papiret. Hans Tales Indhold var en Formaning til Studenterne om at udvise Flid i deres Studier og føre et fromt og sædeligt Liv. Endnu mere end paa Latin havde han naturligvis dog Ordet i sin Magt, naar han benyttede sit Modersmaal. Han var en ypperlig Brevskriver, og det blev mere med Pennen end Sværdet, han vandt over sine Modstandere, da han snart efter ombyttede de lærde Sysler med et mere aktivt Liv i Statens Tjeneste. Han havde vundet Christian II.s Tillid i den Grad, at denne Okt. 1522 indsatte ham som Lensmand paa Krogen. Men skønt han som saadan **maatte** aflægge fornyet Troskabsed til Christian II. umiddelbart før dennes Afrejse til Nederlandene, følte han sig lige saa lidt som de øvrige sjællandske Lens-

mænd bundet heraf. Meget hurtigt efter Frederik I.s Landgang paa Sjælland overgav han Krogen.

V. L. var nært forbundet med den Kreds af jysk Adel, der havde kaldt Frederik I. til Danmark. Tyge Krabbe var hans Fætter, og ogsaa hans Broder Ove L. havde lige fra Begyndelsen sluttet sig til Oprørspartiet. De ændrede Forhold blev ham derfor til stor Fordel. Han blev optaget i det danske Rigsraad, blev Ridder og fik Aug. 1523 betroet det betydningsfulde Hverv at bringe det nordlige Norge ind under Frederik I. Modsat Henrik Krummedige, som sendtes til Sydnorge, var V. L. ganske ukendt med norske Forhold, men Forklaringen paa, at netop han sendtes herop, er sikkert et planlagt Ægteskab mellem ham og den ældste Datter af Norges Riges Hofmester Niels Henriksen. I hvert Fald deklareredes deres Trolovelse i Sept. 1523. V. L. har antagelig lært hende at kende under hendes Ophold i Danmark som Hofdame hos Dronning Elisabeth.

V. L. var ved sin Ankomst til Bergen politisk et ubeskrevet Blad, men det viste sig snart, at han hyldede samme politiske Opfattelse som sin Slægt i Danmark. Forvandlet til norsk Adelsmand ved sit Giftermaal ind i den mægtige Østraatæt blev han dog norsk Adelsvældes og dermed norsk Selvstændigheds Forkæmper. Ved sin Svigerfaders og andre norske Rigsraaders Mellemkomst kom han i Besiddelse af Bergenhus. Hans egne Forhandlinger med de hanseatiske Købmænd i Bergen resulterede blot i, at disse overmodigt forulempede deres Konkurrenter. Efter at Christian II.s Foged havde udleveret Bergenhus til Raaderne, overgav disse det atter (29. Dec. 1523) til V. L. at holde til Norges Kroner og den Fyrstes Haand, »som Gud har undt« at blive Konge over Danmark-Norge. Det gjorde ingen Forskel, at Niels Henriksen var død midt under Forhandlingerne; efter sit Giftermaal blev V. L. betragtet som norsk. Det faldt ham som saadan heller ikke vanskeligt i Løbet af Foraaret 1524 at tinge alle Vestlandslenene ind under Frederik I. Paa det store Rigsraadsmøde i Bergen i Aug. 1524 deltog han som norsk Rigsraad og var her lige saa ivrig for at hævde norsk Selvstændighed som den nyudnævnte Ærkebiskop Olav Engelbrektsen. Under disse to dristige Mænds Ledelse udarbejdede det norske Rigsraad en særlig norsk Haandfæstning, hvis fleste Bestemmelser dog var hentede fra Frederik I.s danske og tidligere dansk-norske Haandfæstninger. Af særlige norske maa fremhæves Bestemmelsen om, at Norge ikke længere skulde betragtes som et Arverige. — Som i den danske Haandfæstning værnedes der først og fremmest om Adelens Interesser — indgiftede sidestillede med

indfødte —, og at det var Meningen at skabe et Rigsraadsvælde lig det danske, viser det ledsagende Forslag om Besættelse af **Hoved-**lenene: V. L. skulde have Bergenhus, Olaf Galle Akershus og Gaute Galle Bahus. Videre besluttede man, at Henrik **Krummedige**, der baade var en Modstander af norsk Selvstændighed og tillige en personlig Fjende af saavel V. L.s egen som hans Hustrus Slægt, skulde udstødes af det norske Rigsraad og miste sine Len. V. L. rejste derefter til Danmark for at forelægge Frederik I. Raadets Beslutninger. Han fik uden Vanskelighed Frederik I.s Samtykke til Haandfæstningen og til, at han selv fik Bergenhus; men det norske Rigsraads Beslutninger angaaende Henrik Krummedige underkendte Frederik I. ganske. Ja, netop som Følge af denne Advarsel modsatte han sig, at den upaalidelige og svensksindede **Olaf Galle** fik Akershus. V. L. fik dog sat igennem, at det skulde tilbydes Broderen Gaute Galle, og da denne ved V. L.s Tilbagekomst til Norge nægtede at tage det fra sin Broder, lod V. L. alligevel det norske Rigsraads Beslutning staa ved Magt. Selv om man i Danmark lod dette passere, kunde V. L. med god Grund skrive til Ærkebispem, at han for Norges Kronens Skyld havde erhvervet sig mange Fjender i Danmark. Det var til Gengæld straalende Udsigter, der aabnede sig for ham i Norge. Selv om kun Statholder i det nordenfjeldske var han hele Norges faktiske Styrer i de følgende Aar. Ved Svigerfaderens Død var han ogsaa blevet **Østraatslægtens** mandlige Overhoved, og i intimt Samarbejde med sin Svigermoder, Fru Inger, varetog han nidkært Familiens Interesser. Godsgriske var de begge to, og V. L. anvendte al sin Kløgt og Retskyndighed til at gøre højst tvivlsomme Arvekrav gældende paa sin Svigermoders Vegne; dog ikke altid med Held.

Frederik I. og det danske Rigsraad lod nogle Aar V. L. regere Norge, som han vilde. Men 1527 ændredes Kurs. Mogens Gyldenstjerne sendtes til Sydnorge og fik Olaf Galle til frivilligt at overlade sig Akershus. Samtidigt sendtes V. L.s Broder Ove L. til ham og Ærkebispem for at forhandle om en norsk Hylding af Frederik I., men de to egenraadige Herrer stillede sig meget køligt. Imidlertid forefaldt under Broderens Ophold hos V. L. en Episode, som blev skæbnesvanger for V. L.s Magtstilling. »**Daljunkeren**«, en svensk Bonde, der udgav sig for en Søn af Sten Sture den Yngre, kom efter et mislykket Oprørsforsøg i Dalarne til Norge, hvor han søgte Tilflugt paa Fru Ingers Gaard Østraat. Da Rygtet snart efter bredte sig, at Gustaf Vasa var død, indlod ikke blot Fru Inger, men ogsaa V. L. og hans Broder sig med Iver med

Bedrageren, som de mente havde gode Udsigter til at vinde Magten i Sverige. Han trolovedes med en af Fru Ingers Døtre, og han **maatte** højtideligt forpligte sig til at give Viken tilbage til Norge, naar han var blevet Herre i Sverige. Men Gustaf Vasa var ikke død, og Daljunkeren's Togt ind over den svenske Grænse blev en fuldstændig Fiasko. Gustaf Vasa blev rasende. »Norges Rige er blevet en **Røverrede**«, skrev han til V. L. Denne vilde nødtigt indrømme, at han havde begaaet et fatalt Fejlgreb, og efterkom først hen paa Sommeren 1528 Frederik I.s indtrængende Henstilling og sendte Bedrageren til Danmark (»Daljunkeren« undslap undervejs, men henrettedes senere i Rostock). V. L. var stærkt kompromitteret, og Gustaf Vasas Krav om alvorlig Afstraffelse af alle, der havde støttet Daljunkeren, kunde ikke undgaa at faa Konsekvenser for ham. Han mistede Bergenhus, men fik dog Lov til at beholde **Jämteland** og Sogn paa ti Aar og forlenedes med Finmarken for Livstid. Han fik desuden som Gave det rige **Nonnesæter** Kloster ved Bergen. Under Navnet Lungegaarden blev det hans fremtidige Residens. V. L.s og hans Svigermoders Rigdom sikrede ham stadig stor Indflydelse i Norge, men det maatte være ham til megen Ærgrelse, at Henrik Krummedige atter fik flere norske Len, og at han maatte overlevere Bergenhus til dennes Svigersøn Eske Bille. Naar han optraadte roligt og kun gjorde Vanskeligheder med Hensyn til Afleveringen af Inventaret, skyldtes det sikkert, at han havde faaet en ny Fjende: sin tidligere nære Ven Ærkebisen. Medens V. L. var til Forhandlinger i Danmark, havde Ærkebisen, antagelig opirret over Østraatfamiliens Hædning til Lutheranismen og Iver efter at skaffe sig Kloster- og Kirkegods, gjort sig til Herre i Finmarken og besat Fru Ingers Ejendomme og Len i Trondhjem Stift, deriblandt Østraat. Først i Foraaret 1530 fik Eske Bille sammen med V. L.s Svoger Niels Lykke (s. d.) bragt et Forlig i Stand. Selv var V. L. paa dette Tidspunkt paa ny rejst til Danmark for at tale sin Sag hos Kongen. Udfoldende al sin Charme synes han at have opnaaet et halvt Løfte om, at Bergenhus, som Eske Bille var ked af, atter skulde gives ham tilbage. Men Brev derpaa fik han i hvert Fald ikke, og hvad han havde vundet ved sit Danmarkbesøg, forskertsede han atter, da han ved sin Tilbagekomst til Bergen gjorde et overilet Forsøg paa at sætte sig i Besiddelse af Bergenhus, som Eske Bille netop havde forladt for at rejse til Danmark.

Under Christian II.s Angreb paa Norge lykkedes det dog paa ny V. L. at vinde Frederik I.s og det danske Rigsraads Tillid. Til Gengæld blussede hans Fjendskab med Ærkebisen op, og det gik

paa ny haardt ud over hans og Østraatslægtens Len og Ejendomme. Christian II., der var særlig forbitret paa V. L. og Niels Lykke, paalagde endda straks ved sin Ankomst til Norge Ærkebispens at fængsle begge. Saa galt gik det dog ikke. Men V. L. følte sig en Tid saa truet, at han søgte Tilflugt til en afsidesliggende Fjordvig. V. L. fik Oprejnsning, da Niels Lykke, der havde været i Danmark og blev en af Kommissærerne, der sendtes med Undsætningsflaaden til Norge Foraaret 1532, medbragte en Fuldmagt for sig og V. L. til at føre Forhandlingerne i det nordlige Norge. De to Svogre forhastede sig ikke. Først i Sept. 1532 kom de til Trondhjem for at forhandle med Ærkebispens. Denne, der til at begynde med stillede sig stejlt, blev pludselig føjelig, da der kom Meddelelse om, at nye Kommissærer var undervejs. Et Forlig kom i Stand, hvorefter V. L. og Østraatfamilien skulde have store Erstatninger. Og de to tidligere Venner enedes endnu engang om at værne Norges Selvstændighed.

Frederik I.s Død i April 1533 gjorde Forholdene i Norge lige saa usikre som i Danmark. V. L. deltog i Herredagen i Bud (Romsdalen) i Aug. 1533 og var n. A. paa Vej ned til den dansk-norske Herredag, da Grevefejden udbrød. Han var naaet til Landskrona, men det lykkedes ham at slippe over til sin Broder Ove L. i Jylland. V. L. tog nu ligesom denne afgjort Parti for Hertug Christian. Okt. 1534 vendte han tilbage til Bergen for at virke for Hertug Christians Sag her. Men han mødte store Vanskeligheder ogsaa inden for sin egen Familie. Niels Lykkes Forhold til sin afdøde Hustrus Søster vakte stor Opsigt, og V. L. forbitredes meget herover, da det naturligvis maatte svække Østraatfamiliens Anseelse. I Bergen kunde V. L. foreløbig intet udrette, og da han følte sig truet af Tyskerne paa Bryggen og Ærkebispens, der var imod den lutherske Christian III., fandt han det klogest i April 1535 at rejse til Sydnorge, hvor Christian III. havde langt flere Tilhængere. Her viste det sig, at hans Virkekraft trods al Modgang var usvækket. Han kom til at føre Befalingen paa Akershus for Erik Gyldenstjerne, da denne sejlede til Danmark for at komme Christian III. til Hjælp. Allerede Maj 1535 fik V. L. det søndenfjeldske Raad til foreløbig at anerkende Christian III. Den endelige Anerkendelse af denne som norsk Konge kunde dog kun ske ved det samlede norske Raad. Da Claus Bille som Christian III.s befuldmægtigede i dette Øjemed rejste til Trondhjem i Slutningen af 1535, fulgte V. L. efter Kongens Anmodning med, ogsaa flere af de andre Raader var med. Alt gik tilsyneladende godt. Forhandlingerne om Kongevalg og Skattepaalæg var nær deres Afslutning, da Ærke-

bispen, hos hvem Giftermaalet mellem Pfalzgreve Frederik og Christian II.s ældste Datter havde vakt et nyt desperat Haab om at skaffe Norge en katolsk Konge, 3. Jan. 1536 kaldte et Møde sammen af Kanniker, Øvrighedspersoner og Byens Borgere og anklagede Raaderne, fordi de egenmægtigt foretog Kongevalg og Skattepaalæg. Deres Fængsling besluttedes. Det blev til Drab paa V. L. Skylden herfor maa lægges paa Ærkebispens Søstersøn Gaute Taraldssøn. Men Ærkebisen stod sikkert bag. Som sin bitreste og farligste Fjende skilte Ærkebisen den Mand ved Livet, som sammen med ham selv i et Decennium havde været norsk Selvstændigheds stærkeste Bolværk. Norsk Selvstændighed gik hermed sin Undergang i Møde. Selv om V. L. havde levet videre, er det dog et Spørgsmaal, om han havde været i Stand til at hindre det.

Danmarks Adels Aarbog, VIII, 1891, S. 160. Edvard Bull: Vincens Lunge, 1917. Forhandlinger i Videnskabs-Selskapet i Kristiania, 1915, 2. Norsk Historisk Tidsskrift, III, 1875, S. 224—340, 351—54. C. F. Allen: De tre nordiske Rigers Historie, IV, 2, 1870, S. 15, 214—66. C. Paludan-Müller: Grevens Feide, II, 1854, S. 5—85, 254—263. A. Heise: Kristiern den anden i Norge og hans Fængsling, 1877, S. 60—67. Samme: Familien Rosenkrantz' Historie, II, 1882, S. 146—54. Halvdan Koht: Ingerd Ottesdatter i Norsk biografisk leksikon, VI, 1934, S. 519—22. Astrid Friis.

Lunn. Landmandsslægten L. fra Knabstrup føres tilbage til Skipper, senere Gæstgiver i Nyborg Hans Pedersen L. (d. 1768), der var Fader til Kaptajn, Landinspektør Mads (Mathias) Hansen L. (1740—1811) til Vinderslevgaard og til Justitsraad, cand. theol. (Lorenz) Christian Ditlev L. (1737—1814) til Knabstrup, hvis Søn Major, cand. jur. Willars Knudsen L. (1775—1865) til Knabstrup og Dorthealyst var kendt som en dygtig Hippolog (Knabstrupperhestene); han var Fader til nedenn. Overformynder, Departementschef, Konferensraad Christian Ditlev L. (1804—90), til Landmanden Willars Knudsen L. (1816—1904) til Lautrupgaard og Frederikshøj (Fader til Billedhuggerinden Agnes Vilhelmine Cathrine L., f. 1850) og til Etatsraad Carl Frederik August L. (1808—86) til Knabstrup. Denne var Fader til Oberst Lauritz Christian L. (1842—1908) til Dyrehavegaard, Erasmus Sigismund L. (1843—1929) til Knabstrup og Frederikshøj — blandt hvis Sønner skal nævnes Oberst Christian Ditlev Ove L. (f. 1880), der 1937—38 var Chef for den internationale Kontrol ved den fransk-spanske Grænse under Borgerkrigen i Spanien, og Overlæge i Haderslev Knud William L. (f. 1884) — og nedenn. Politiker, Civilingeniør Villars Knudsen L. (1845—1921) til Aggers-

vold og **Tornvedgaard**, hvis Søn er fhv. Forpagter af Østersregalet Villars Knudsen L. (f. 1884). Ovenn. Oberst Lauritz Christian L. (1842—1908) er Fader til Margrete L. (f. 1871), Enke efter Højskoleforstander Thomas Vilhelm Birkedal Bredsdorff (1868—1922, s. d.), til Kaptajn, Brandinspektør, cand. polyt. Viggo L. (1872—1930) — kendt for sit Arbejde for Brandværnssagen — til Kontorchef i D.S.B., Kaptajn Erik L. (f. 1875) og til Gerda L. (f. 1877), i Ægteskab med Pianofabrikant Knud Møller (f. 1874, s. d.).

Stamtavle for Familien Lunn, 1901. Th. Hauch Fausbøll: Slægthaandbogen, .900, S. 567-72.

Albert Fabritius.

Lunn, Christian (ved Daaben Kristian) Ditlev, 1804—90, Overformynder. F. 2. Dec. 1804 i Kbh. (Fødsst.), d. 19. Aug. 1890 i Hellebæk, begr. paa Frbg. Forældre: Major, Ejer af Knabstrup og Dorthéalyst Willars Knudsen L. (1775—1865) og Henriette Caroline Eleonore Hersleb (1784—1872). Gift 5. Nov. 1840 i Kbh. (Helligg.) med Elise Wilhelmine Lange, f. 31. Juli 1817 i Kbh. (Frue), d. 27. Aug. 1901 paa Frbg., D. af Assessor i Landsoversamt Hof- og Stadsretten, senere Overpræsident, Konferensraad Michael L. (s. d.) og Hustru.

L. blev Student 1822 fra Herlufsholm, 1828 cand. jur., 1830 Volontør i Danske Kancelli, 1834 Kancellist i dettes Kontor for Kirke- og Almueskolesager, 1841 Chef for Kancelliets Brandforsikringskontor og s. A. Chef for dets Kontor for Lens- og Udskrivningssager samt Lenssekretær. 1848 blev han Kontorchef i Justitsministeriet og allerede s. A. Departementschef sst. Efter Omordningen af Kbh.s Overformynderi i Slutningen af 1857 udnævntes han til Chef for denne Institution, og med stor Iver og Forretningsdygtighed varetog han her sin Gerning, samtidig med at han med sin omfattende Sagkundskab deltog i de Overvejelser og Forhandlinger, der førte til Loven af 26. Maj 1868 om umyndiges Midlers Forvaltning. Med kyndig Haand ledede han den praktiske Gen gennemførelse af denne Lov, ifølge hvilken alle de tidligere Overformynderier for Landet og Købstæderne som en særlig Afdeling henlagdes under Overformynderen for Kbh. 1878 tog han sin Afsked. — L. var en nidkær og dygtig Embedsmand, meget afholdt af alle for sin Venlighed og Forekommenhed. For De Klarupske Stiftelser var han Direktør 1848—80, ligesom han 1854—58 var tilforordnet ved Det alm. Brandassurancekompagni for Varer og **Effekter**. — Kancelliraad 1842. Virkelig Justitsraad 1846. Virkelig Etatsraad 1850. Konferensraad 1878. — R. 1851. DM. 1857.

K.² 1876. — Maleri af C. Bloch 1883 i Overformynderiet. Gipsbuste af A. F. Pacht 1879 sst. *G Kringelb(A Falk-Jensen*)*.

Lunn, Villars Knudsen, 1845—1921, Ingeniør, Landmand, Politiker. F. 11. Dec. 1845 paa Dorthealyst ved Holbæk, d. 26. Dec. 1921 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Godsejer, senere Etatsraad Frederik Carl August L. til Knabstrup (1808—86) og Geske Cathrine Resch (1813—1901). Gift 1. Juni 1881 i Aabenraa med Anna Cathrine Henriette Junggreen, f. 6. Sept. 1858 i Aabenraa, D. af Tobaksfabrikant J. P. J. (s. d.) og 1. Hustru.

L. blev Student 1864 fra Roskilde, studerede en Tid Polyteknik, var halvandet Aar Tegner hos W. G. Armstrong i Elswick og studerede et halvt Aar Jernbaneteknik ved Selskabet North Eastern i Newcastle, bestyrede derefter et Stenhuggeri paa Malmö i Bohuslen og var 1872—75 ansat ved Anlægget af den nordvestsjællandske Jernbane. 1873—86 drev han Knabstrup Teglværk som Forpagter og 1886—97 som Ejer. Han ejede fra 1888 en Række Gaarde, 1888—1910 Tornvedgaard, 1898—1916 Aggersvold, begge ved Jyderup, 1916—19 Hegnsholt ved Fredensborg, 1907—10 Søgaard i Nordslesvig. Han var en anset og driftig Forretningsmand og Landbruger. I Politik tog han Del paa konservativ Side, stillede sig ved talrige Folketingsvalg mod Fogtmann i Holbæk og 1906 mod Kr. Pedersen i Svinninge, valgtes 1890 til Landstinget i 2. Kreds og genvalgtes, til han 1914 trak sig tilbage. Han beskæftigede sig i Tinget især med Jernbanespørgsmaal og indtog som Regel en selvstændig Holdning med Front mod Administrationen. Hans Angreb paa Statsbanernes Forhold til Privatbanerne 1892 førte til et voldsomt Sammenstød med Minister Ingerslev. 1894 udgav han en Pjece om Banegaardsforholdene i Kbh. Stærkt nationalt interesseret var han sammen med H. V. Clausen, Holger Petersen o. fl. 1898 Medstifter af Oktoberforeningen til Fremskaffelse af Midler til Laan til nordslesvigske Landmænd. Hans Køb af Søgaard 1907 skete for at hindre Ejendommens Overgang til en Tysker. Han var en impulsiv, overbevisningstro og offervillig Mand.

N. P. Bransager og Palle Rosenkrantz: Den danske Regering og Rigsdag, 1901—03, S. 617 ff. Berl. Tid. og Nationaltidende 27. Dec. 1921. Franz v. Jessen: Haandbog i det slesvigske Spørgsmaals Historie 1900—1937, I, 1938, S. 98, 105.

Povl Engelstoft.

Luno, Christian Peter Bianco, 1795—1852, Bogtrykker. F. 24. Juni 1795 i Randers, d. 14. Aug. 1852 i Kbh. (Helligg.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Toldkasserer i Randers Jens L. (1748—96) og

Elisabeth Charlotte Boeck (1753—1815). Gift 1° 17. Nov. 1838 i Kbh. (Helligg.) med Laurentze Wilhelmine Anger, f. 17. Febr. 1807 i Kbh. (Helligg.), d. 16. Sept. 1839 sst. (Helligg.), D. af Børstenbindermester, senere Overkontrollør ved Det kgl. Teater Samuel A. (ca. 1777—1843) og Vilhelmine Marie Henningsen (ca. 1785—1870). 2° 13. April 1850 i Kbh. (Helligg.) med Johanne Marie Charlotte Kjer, f. 9. Marts 1817 i Mariager, d. 7. Nov. 1889 i Kbh. (Helligg.), D. af Sømand Lars Christensen K. og Christine Marie Lyssing.

Straks efter sin Konfirmation blev L. 1811 sat i Lære hos Bogtrykker Albert Borch i Aalborg, hos hvem han 1816 gjorde Svendestykke. Efter endt Læretid arbejdede han en kort Tid i Kbh., hvorefter han i Foraaret 1817 rejste til Udlandet, hvor han opholdt sig i elleve Aar og havde Arbejde i flere store Trykkerier i Tyskland, Schweiz, Italien og Ungarn. Da han 1828 vendte tilbage til Kbh., medbragte han derfor stor praktisk Erfaring og Kendskab til de nyeste Fremskridt inden for sit Fags Omraade. 1831 lykkedes det ham, vistnok ved Brødrene Ørstedes Hjælp, at erhverve det dengang vanskeligt opnaaelige Privilegium til at oprette et nyt Bogtrykkeri i Kbh. Da han selv manglede den fornødne Kapital, associerede han sig med Typograf F. W. Schneider, og 1. Jan. 1832 aabnedes Trykkeriet i Pilestræde Nr. 8 under Firmanavnet Bianco Luno & Schneider. Det udmærkede sig ved — hvad der paa den Tid var ukendt her hjemme — at være forsynet med et fuldstændig systematisk Materiel, som var indkøbt i Tyskland. Efter at Schneider 1837 var udtraadt af Firmaet, blev dette drevet alene af L., som med stor Dygtighed i Løbet af kort Tid arbejdede det op til at blive et af de ledende i Byen. 1. Aug. 1838 blev det flyttet til store og moderne indrettede Lokaler i Ejendommen Østergade Nr. 20; paa dette Tidspunkt beskæftigede det 40 Arbejdere og havde flere Presser; allerede 1840 anskaffedes den første Hurtigpresse. Gennem Professor C.N. David, der efter Schneiders Udtræden var blevet Interessent i Firmaet og havde tilført det ny Kapital, erhvervedes mange Kunder inden for Kbh.s litterære og videnskabelige Kredse. Blandt Kbh.s Forlæggere blev Trykkeriet navnlig benyttet af C. A. Reitzel, for hvem det har trykt talrige Værker af danske Klassikere som H. C. Andersen, Hauch, Heiberg, Ingemann, Paludan-Müller, Chr. Winther o.s.v. i en jævn, men omhyggelig og tiltalende Udstyrelse. En af Trykkeriets smukkeste Bøger fra L.s egen Tid er Heibergs »Nye Digte« (1841). 1847 blev L. Hofbogtrykker, og n. A. overtog han Trykningen af den grundlovgivende Rigsdags Forhandlinger i et Trykkeri paa Christians-

borg. Ved hans Død var hans Virksomhed den største af sin Art i Landet. Trykkeriet blev ført videre af hans Enke under Ledelse af hans Søstersøn Frederik Siegfred Muhle (1829—84) og Ferdinand Dreyer (1833—1924), der 1873 blev Eneindehaver. Siden 1900 ejes det af det bekendte Bladudgiverfirma C. Aller. — Buste i Bogtrykkeriet. Litografi fra Tegner og Kittendorff 1854.

P. Strøm i Skandinavisk Bogtrykkertidende, 1870, Sp. 161—67. C. Nyrop: Bianco Luno og den danske Bogtrykkerkunst, 1881. Bianco Lunos Bogtrykkeri gennem hundrede Aar, 1931.

Lauritz Nielsen (C Nyrop)

Luplau, Henriette Marie Antonette, 1848—1925, Malerinde. F. 7. Sept. 1848 i Hillerød, d. 26. Aug. 1925 paa Frbg., begr. sst. (Solbjerg). Forældre: Skolebestyrer i Hillerød, senere Sognepræst i Varde Daniel Carl Erhard L. (1818—1909) og Nicoline Christine Monrad (1823—91). Ugift.

M. L. fik sin første Undervisning paa V. Kyhns Tegneskole for Kvinder og fandt her en Ven og Kammerat for Livet i Malerinden Emilie Mundt, med hvem hun 1875 rejste til München for der i otte Maaneder at dyrke Studiet af nøgen Model. Siden fulgte flere Rejser til Frankrig, første Gang 1882—84 og senere længere Ophold i Paris og Bretagne. I Paris fik de to Malerinder Undervisning hos Collin og Courtois. 1892—93 var M. L. flere Gange i Schweiz paa Akademiets Stipendium; Italien besøgte hun een Gang. Hun udstillede paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg fra 1878 til sin Død og paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904 og 1907. Desuden deltog hun i den nordiske Udstilling i Kbh. 1888, Raadhusudstillingen 1901 og Kvindelige Kunstneres retrospektive Udstilling 1920. Hun har malet Portrætter, saaledes det legemsstore Portræt af Faderen i Ornat og det store Billede med 24 Portrætter »Fra Kvindevalgretskampens Tid« i Rigsdagen, og Landskaber, især **Graavejrsbilleder**, Aftenstemninger med løvrige Træer, malet direkte efter Naturen i 80'ernes Landskabsopfattelse. Hun er repræsenteret i Aalborg Museum. Sammen med Emilie Mundt ledede hun i henved 35 Aar en meget søgt Tegne- og Maleskole. — Maleri af Emilie Mundt 1914 i Familieeje. Portrætteret af samme paa Gruppebillede 1891—93. Selvportræt paa Gruppebillede i Rigsdagen, Fra Kvindevalgretskampens Tid.

Slægt hos Lengnick. Politiken 30. Okt. 1926. Danske i Paris. Red. af Franz v. Jessen, II, 1938.

Else Kai Sass.

Luplau Janssen, se Janssen, Luplau.

Lutgard (Liutgard), d. 1152, Dronning. D. 29.—30. Jan. 1152 paa Winzenburg. Forældre: Markgrev Rudolf I. af Salzwedel (Nordmark) (d. 1124) og Richardis (d. 1151). Gift 1° med **Pfalz**-grev Frederik af Sommerschenburg, d. 1162. Ægteskabet opløst. 2° ca. 1144 med Kong Erik (III.) Lam (s. d.). 3° med Grev Herman af Winzenburg (Hildesheim Stift), d. 1152.

L. var af Greverne af Stades stridbare og magtkære Slægt. Hendes Liv blev fuldt af Omskiftelser, og ligesom mange af Frænderne fik hun en brat Død. Hendes første Ægteskab blev opløst, fordi det faldt inden for de forbudte Grader. **Giftermaalet** med den danske Konge blev sandsynligvis til paa Initiativ af L.s Broder Hartwig, Domprovst (senere Ærkebisp) i Bremen, en Mand, der overalt viste sig virksom for at lægge Planer og knytte Alliancer med Slægtens Interesse for Øje. Kun nogle faa Aar var L. i Danmark, og alene Saxo, som ikke tør regnes for uholdet, er vor Kilde. Han omtaler hendes Letsind og beskylder hende for at have tilskyndet Kong Erik til at give bort af Kronens uafhængelige Gods til Venner og Fæller. Efter Eriks Død vendte L. tilbage til Tyskland. Hendes tredie Ægtefælle var en vild og haard Mand, som Borgherrerne i Hildesheim Stift tog Hævn over, da de ved Nattetid trængte ind paa Winzenburg, dræbte ham og L. og bortførte den store Skat, de forefandt. — En Datter af L. i hendes tredie Ægteskab blev ifølge tysk Overlevering gift med Buris (s. d.).

Mon. Germ. hist., *Script.*, XVI, 1859, passim. Saxo: Gesta Danorum, udg. af J. Olrik og H. Ræder, 1931, S. 374. Ellen Jørgensen: Annales Danici, 920, .

Ellen Jørgensen.

Luther, Albert Carlsen, f. 1888, Skuespiller, Lutsanger. F. 25. Jan. 1888 i Aalborg. Forældre: Bagermester Christian Peter Carlsen L. (1847—94) og Jensine Katrine Eriksen (1854—1924). Gift 8. Sept. 1915 (b. v.) med Emmy Antoinette Jensen, f. 19. Febr. 1888 i Helsingør, D. af Isenkræmmer Emil J. (1856—94) og Johanne Mathilde Jensen (1860—1935).

L. var Elev i Aalborg Katedralskole og kom efter sin Konfirmation i Lære i en af de gamle Købmandsgaarde ved Pontonbroen, hvor han fik Lejlighed til at iagttage en Mængde ejendommelige Typer, der siden blev af Værdi for ham i hans Kunst. 1906 kom han til Kbh. og tog 4. Kl. Hovedeksamen, men nu var Lysten til Teatret, som han altid havde næret, blevet saa stærk, at han afbrød Læsningen og 1909 fandt Optagelse paa Det kgl. Teaters Elevskole. 21. April 1910 optraadte han første Gang som Præsten i »Hamlet»; han var ansat til 1916 og spillede bl. a. Lorenzo i »Købmanden i

Venedig« og Robinson i »Mandens Overmand«, men søgte saa videre Udvikling ved Privatscenerne, først ved Folketeatret til 1925, dernæst ved Dagmar-teatret til 1930, hvorefter han atter virkede ved Det kgl. Teaters gamle og nye Scene til 1933 og derefter paa ny ved Dagmar-teatret til dets Ophør 1937. L. har i et stort og forskelligt Repertoire vist sikker karakterdannende Evne; hans Omraade omfatter ikke mindst Skikkelser fra det moderne Samfundsliv, aldrende saavel som yngre, anløbne Gentlemen, landlige Figurer eller Typer fra Byerne, f. Eks. Jason i »Jette Gebert«, Læreren i »A.B.C.«, Poul Abel i »2 X 2 = 5«, Dr. Salomon i »Premieren«, den franske Gesandt i »Diplomater«, Per i »Livet paa Hegnsgaard«, Albert i »Folkene paa Dangaarden«, Pastor Jensen i »Den gamle Præst«, Forlæggeren Moscat i »Lige Udkommet« og Direktør Kurtz i »Maaske en Digter«. L.s Opfattelse af en Karakter udmærker sig ved Klarhed og Konsekvens, og han ejer Lune og Vederhæftighed i Udførelsen forenet med Smag og Følsomhed. Hans Kunstnersind er ikke mindst oprindeligt, naar han udtrykker sig i Dialekt, hvilket har gavnet hans gennemmusikalske Fortolkning af moderne Folkeviser, særlig af Bergstedt og Aakjær, til eget Lutakkompagnement. Han er af den Art Skuespillere, der hører hjemme paa Landets Nationalscene. — Maleri af E. W. Johnsen 1924.

Robert Neiiendam.

Luxdorph (Luxdorph), Bolle Willum, 1716—88, Embedsmand, Forfatter. F. 24. Juli 1716 i Kbh. (Frue), d. 13. Aug. 1788 sst. (Trin.), begr. i Trin.K. Forældre: Oberst Christian L. til Mørup (1684—1726) og Susanne Magdalene Worm (1675—1735). Sønnesøn af Bolle L. (s. d.). Gift 14. Juni 1748 i Kbh. (Helligg.) med Anna Bolette de Junge, f. 11. Okt. 1719, d. 14. Juni 1781 i Kbh. (Trin.), D. af Deputeret i Landetatens Generalkommissariat Severin de J. (s. d.) og 1. Hustru.

L. blev 1733 privat dimitteret til Universitetet og tog n. A. Baccalaureus-Graden, men ingen Embedseksamen, da han allerede s. A., altsaa kun atten Aar gammel, blev Sekretær i Danske Kancelli. 1738 blev han Vicelandsdommer (med Successionsret) ved Sjællands Landsting, 1744 Højesteretsassessor, 1747—49 var han Landsdommer ved Sjællands Landsting, 1749—53 Generalprokurør, 1753—71 *Maître des requêtes* i Danske Kancelli, 1759—71 tillige Arkivar sst. 1767 blev han (sammen med Hielmstjerne) Præsident i den særlige Overret for det guineiske Handels-societet, 1771 Deputeret i Danske Kancelli og tillige Chef for dets første Departement og endelig 1773 Førstedeputeret i Danske Kancelli. Efter

at have afslaaet Tilbud om at blive Højesteretsjustitiarius skrev han tre Dage før sin Død (næppe godvilligt) sin Afskedsansøgning, men naaede ikke at indgive den. Foruden i selve Embedsgerningen udnyttedes L.s dybe juridiske Indsigt i Aarenes Løb i utallige Kommissioner, f. Eks. Inkvisitions- og Skilsmissekommissionerne 1772, Kommissionen angaaende de latinske Skoler og Universitetet 1785 og den store Landbokommission 1786. Da han røgtede alle *Hver* med stor Samvittighedsfuldhed, er det ikke saa mærkeligt, at der undertiden klagedes over hans langsomme Ekspedition af Kancelliets Sager. Struensees Regering, ogsaa dennes nyttige Reformer, var ham stærkt imod, men han har vistnok været for frygtssom til at deltage i Sammensværgelsen 1772. Til Gengæld stod han Guldberg nær og havde under dennes Styre utvivlsomt sin bedste Tid.

Som eneste Barn havde L. efter Forældrene arvet Mørup, der imidlertid brændte 1743, hvorved **h**ele hans Fædrearv gik tabt. Han magtede ikke at genopføre Gaarden, 1748 **maatte** han sælge den for at skaffe Panthaverne Dækning, og siden boede han om Vinteren i en beskeden Lejlighed i Snaregade, medens han 1753—82 havde Sommerbolig paa en lille Gaard, han havde købt i Nærum, det senere »**Hartmanns Hus**«. Her kunde han tilfredsstille sin Lyst til Landliv og Havedyrkning og pleje Omgang med Vennerne **Suhm** i Øverød, Hielmstierne paa Kaninholmen og Langebek i Springforbi. Efter Hielmstiernes Død blev L. Præsides i Videnskabernes Selskab; desuden var han Medlem af Danske Selskab, af islenzka **lærdómslistafélag** og af den Arnamagnæanske Kommission, for hvilken han besørgede Fortale og latinsk Oversættelse til Ud-gaven af Kristnisaga. Han var Medstifter af Selskabet for de skønne og nyttige Videnskaber, hvor han indtog en betydelig Position i Kraft af den Tillid, man nærede til hans litterære Smag. Som Videnskabsmand var han ikke meget produktiv, men han havde lige fra Ungdommen drevet indgaaende Studier i Jura, Filosofi, Historie og Filologi; han var en stiv Latiner, som kunde sine Autores udenad, men ogsaa stærk i nyere Sprog. Et af hans Yndlingsfag var Numismatik; i Videnskabernes Selskabs Skrifter og i Schlegels »Sammlungen« offentliggjorde han nogle mønthistoriske Afhandlinger, og hans omfangsrige numismatiske Ekscerpter (Universitetsbibliotekets Additamenta, nu i Det **kgl.** Bibliotek) er stadig en værdifuld Kilde.

Særlig Forkærlighed havde L. for Digtekunsten. 1742 udgav han i ti Bind en »Samling af smukke Danske Vers og Miscellanea, Sproget til Nytte og Ziir«, betegnet som andet Oplag, men i Virkeligheden snarere en Fortsættelse af Wielandts (s. d.) Antologi.

Han var delagtig i Udgivelsen af Reenberg's Skrifter (1769), Kvart-udgaven (1772) af »Peder Paars« (som han »agtede meget høit, endskiønt han ei erkjendte den for Poesie«), Baggesens Niels Klim-Oversættelse, der kom Aaret efter hans Død, og har vistnok en væsentlig Andel i disse og flere andre Bøgers smagfulde Udstyr. Som original Digter paa Modersmaalet huskes han for »Tossernes Lyksalighed« (1764), et moraliserende-satirisk Digt, hvis Ironi endnu har kunnet henrive F. C. Sibbern. Han skrev et rent Dansk, men et ikke mindre elegant Latin, og har med sine »Carmina« (1775; forøget Udgave 1784) vundet Plads som den sidste Digter her hjemme, der i større Udstrækning har dyrket Latinpoesien. I anden Udgave er optaget et »Poema«, hvori Karl Gustafs Overgang over Bæltet 1658 er besunget, og hvormed L. 1754 vandt Svenska Vitterhetsakademiens Prisedaille, et mærkelig tidligt Forvarsel om langt senere Tiders dansk-svenske Forstaaelse.

L. samlede sig et værdifuldt Bibliotek paa over 15 000 Bind, grundlagt paa bred humanistisk Basis, men med mange Specialiteter; særlig fortjener at nævnes dets Rækker af Smaaskrifter grupperet om bestemte Emner, først og fremmest hans Samling af Pjecer fra Trykkefrihedstiden og den nærmest følgende Tid (henimod 900 Numre), den ypperste i sin Slags, der nu ligesom mange andre af L.s Bøger findes i Det kgl. Bibliotek, let kendelige paa deres Superexlibris med Elefanhovedet. Hvor grundig en Læser L. var, derom vidner de af Rasmus Nyerup 1791 udgivne »Luxdorphiana, eller Bidrag til den danske Literairhistorie«, indeholdende nogle af de mange, ofte udførlige Antegnelser, hvormed han havde forsynet sine Bøger; som Tillæg findes et lille Udvalg af L.s Korrespondance. — En vigtig Kilde til sin Samtids Historie har L. efterladt sig i sine Skrivekalendere, der efter et Par Tilløb (1745, 1747, 1748) danner en fortsat Række fra 1757 til hans Dødsdag, og som efter at have været splittet nu er samlet i Rigsarkivet. Heri har L. meget omhyggeligt noteret hver Dags Begivenheder, baade de private og de offentlige, som Regel i kortfattet Form; dog er de Prædikener, han som særdeles flittig Kirkegænger hører, undertiden udførligt refereret. Paa Grund af L.s mange Forbindelser og vidtspændende Interesser indeholder disse Dagbøger en saadan Rigdom af Oplysninger om, hvad der er foregaaet i det samtidige Danmark, som ingen anden Enkelthand har givet. Omfattende Udtog med Indledning, Kommentar og Register er udgivet af Eiler Nystrøm (I—II, 1915—30).

L. hører til sit Aarhundredes store Slidere, af Karakter noget veg, forbeholden og ængstelig, udstyret med større Grundighed og Kund-

skaber end Kraft til at sætte sin Personlighed ind paa en Sag og føre sine Synspunkter til Sejr. A. P. Bernstorff omtaler ham temmelig ringeagtende, men **Suhm**, der har haft Blik for mere end Embedsmanden, siger, at hans »Geistes Hovedcharacter var Finhed«, hvad der harmonerer godt med hans Naturentusiasme og overordentlige Receptivitet. Som Type peger han snarere tilbage end frem: Repræsentant for gammeldags Lærdom og kirkelig Religiøsitet, som Filosof **Wolfianer**, i sin Smag et Udtryk for den Klassik, som vel kunde vurdere den unge Baggesen, men ikke fatte Johannes Ewald.

Efterladte Papirer i Det **kg**l. Bibliotek (til Dels fra Universitetsbiblioteket) og Rigsarkivet. — Virkelig Justitsraad 1747. Etatsraad 1752. Virkelig Etatsraad 1760. Konferensraad 1766. Gehejmerraad 1777. — Hv. R. 1774. — Miniature af C. Foltmar 1746 (Fr.borg). Maleri af G. Fuchs 1782 (sst.), Stik herefter af G. Haas 1788 eller 1789. Stik af T. Kleve 1781; Maleri herefter(?) i Videnskabernes Selskab. Buste af Hartman Beeken 1778—79 (Kunstakademiet).

E. Nystrøms Indledning i ovenn. Udgave af **L.s** Dagbøger (med Henvisninger til den ældre Litteratur). H. O. Lange i Aarbog for Bogvenner, 1919, S. 176—93. Nord. numismatisk Årsskrift, 1937, S. 58.

R P III:

Luxdorph (Luxdorph), **Bolle**, 1643—98, Oversekretær, Envoyé. F. 19. Juli 1643 i Kbh., d. 5. Sept. 1698 i Stockholm, begr. i Kbh. (Trin. K.). Forældre: Senere Økonom paa Herlufsholm Christen Bollesen (d. 1669) og Maren Olufsdatter Stafrofski (d. 1689). Gift 1° 29. Nov. 1671 i Kbh. (Frue) med Jytte Bering, f. 13. Juni 1654 paa Skabersø, d. 17. Febr. 1684 i Kbh., D. af Historiograf Vitus B. (s. d.) og 1. Hustru. 2° Febr. 1685 med Frederikke Amalie Adeler, f. 8. Aug. 1667, d. 23. Maj 1712, begr. i Kbh. (Trin. K.), D. af Generaladmiral Cort A. (s. d.) og 2. Hustru.

B. L. blev 1660 Student fra Herlufsholm, hvor Faderen fra 1651 var Økonom, var en Tid i Huset hos Professor Peder Resen og virkede 1662—64 som Hører ved sin gamle Skole. 1664 fulgte han den danske Resident i London Simon de **Petkum** over Tyskland og Belgien til England og opholdt sig derefter fire Aar i Frankrig. Efter Hjemkomsten blev han 1669 Sekretær i Danske Kancelli. Han sluttede sig her til Peder Schumacher, og det var sikkert ved dennes Bistand, at han 1671 udnævntes til Ordenssekretær og 1672 til Ceremonimester. **Griffenfelds** Fald standsede dog ikke hans Karriere. 1676 blev han Assessor i Kancellikollegiet, 1680 Kancelliraad og Kammersekretær, 1688 Oversekretær. 1679 havde han faaet Adelsbrev, 1684 udnævntes han til Etatsraad.

B. L., som i Kancelliet paraferede og ekspederede de danske Sager og som Kammersekretær ofte fulgte Christian V. paa Rejser, synes at have været en duelig Embedsmand, **omend** uden større Dimensioner. Han skildres som gudfrygtig og godgørende og havde mange Venner, ikke mindst blandt den højere Gejstlighed. Længe nød han ogsaa Kongens Yndest, men tabte den, da Majestæten fandt ham for egenmægtig og beskyldte ham for »at bringe mig Donter [Sager] for, som sig ej saa ret befandtes, som han refererede«. 1690 afskedigedes han fra sine Embeder og forvistes til sine Godser i Anledning af sit Referat i Sagen om sin Ven Thomas Kingos Salmebog; han synes at have givet Kingos Privilegium videre Rammer end af Kongen approberet. Hans Kollega Mathias Moth, der arvede hans Referat af de danske Sager, var vistnok ikke ked af det skete. U. Fr. Gyldenløve skaffede dog B. L. Adgang til at gøre Kongen Afbigt, og 1691 udnævntes han til Envoyé i Stockholm, hvor han virkede til sin Død, der indtraf kort efter at han havde faaet Afsked af Helbredsgrunde. Han fik her bl. a. den Opgave at bistaa Jens Juel ved Afslutningen af det væbnede Neutralitetsforbund 1693. — Ved Arv, Medgift, Embedsindtægter og kongelige Naadesbevisninger samlede B. L. sig betydelige Midler, som han anbragte i Jordegods. Foruden en Gaard i Pustervig (Kbh.) erhvervede han efterhaanden Sørup (Ringsted H., 1672 og 1674), Sandbygaard (Tybjerg H., 1684), Rosengaarden (»Kværkebygaard«, Ringsted H., 1685) og »Bispegaarden«s Ejendom i Holstebro (1697). Til Herlufsholm skænkede han to Fripladser. — Hv. R. 1695. — Maleri (Fr.borg). Stik af H. Otten (Afbildning af **Buste**).

A. Fryxell: *Handlingar rörande Sverges historia*, III—IV, 1839, 1843. G. L. Wad i *Personalhist. Tidsskr.*, I, 1880, S. 37—53. A. D. Jørgensen: Peter Schumacher *Griffenfeld*, I, 1893, S. 239. A. Bratt: Sverges yttre politik under de *preliminära förhandlingarna* före freden i Rijswijk, 1905. L. Laursen: Danmark-Norges Traktater 1523—1750, IX, 1933. *Personalhist. Tidsskr.*, 9. Rk., II, 1930, S. 68; V, 1933, S. 157 ff. *C O. Bøggild Andersen.*

Lubbers, Holger Peter Svane, 1850—1931, Maler. F. 13. April 1850 i Kbh. (Trin.), d. 5. Marts 1931 sst., begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Købmand Carl Christian L. (1816—52(?)) og Bølette Christine Hansen (1818—91, gift 2° 1856 med Hoboist Frederik Wilhelm Lusty, 1807—86, gift 1° 1832 med Ida Christiane Poulsen, ca. 1813—47, 2° med Adamine Henriette). Ugift.

L. lærte oprindeligt Malerhaandværket i Viborg, men da hans Evner syntes at række videre, kom han paa Tegneskolen i Aarhus,

hvorfra han dimitteredes til Kunstakademiet. Her gik han fra Jan. 1879 til April 1882, men arbejdede samtidig flittigt med sin Uddannelse paa egen Haand. 1878 debuterede han paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg og udstillede siden jævnlig her indtil 1925. Desuden har han udstillet paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904 og 1909. L. malede hovedsagelig Havne- og Strandbilleder, især fra Vesterhavet og Sjællands Kyst, elskværdige Billeder, der har vundet stor Popularitet. 1881 vandt han den Neuhausenske Præmie for »Skibe i Vindstille«. Af andre Arbejder kan nævnes »Københavns Havn« 1888, der blev købt af den daværende Dronning.

Else Kai Sass.

Lybecker, Johan Ludvig, 1862—1923, Boghandler. F. 30. Marts 1862 i Kbh. (Frels.), d. 22. April 1923 sst., begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Handelsbogholder Carl Adolph L. (1817—86) og Kirstine Marie Jessen (1819—84). Sønnesøns Søn af Johan Ludvig L. (s. d.). Ugift.

L. fik sin Uddannelse som Lærling i Høsts bekendte Boglade, der dengang var i Gotersgade, og her arbejdede han ogsaa som Medhjælper, indtil han 1887 etablerede sig. I sin Bog »Erindringer fra mine Læreaar« (trykt 1918 som Manuskript) har han livfuldt fortalt om det interessante Liv i denne store københavnske Boglade. Til at blive Forlægger, hvortil hans Hu stod, slog hans lille Kapital af 2000 Kr. ikke til, hvorfor han overtog C. A. Topps Boghandel paa Købmagergade, men allerede 1890 solgte han Sortimentet og grundlagde sammen med en Kammerat fra Høst, Einar Meyer, Forlaget L. og Meyer, som han ved Meyers hurtigt følgende Død blev Eneejer af. En større Virksomhed aabnede sig dog for ham, da han 1893 sammen med en anden Kammerat fra Høst, Aage Hirschsprung, overtog det gamle Schuboeske Forlag, Danmarks ældste, som de to Kompagnoner førte frem med stor Dygtighed, indtil de 1909 afstod det til Gyldendalske Boghandel (om denne Virksomhed se under Aage Hirschsprung). L. stod da i en moden Alder over for at maatte begynde paa ny; han købte da Andr. Schous og Th. Linds Forlag og stiftede J. L. L.s Forlag, som han ledede med Omhu, som altid forsigtigt og smagfuldt, indtil han 1920 solgte det til Hagerups Forlag, i hvis Direktion han derefter indtraadte. I dansk Boghandels indre Liv gjorde L. en betydelig Indsats; allerede 1883 var han Medindbyder til Stiftelsen af Boghandlermedhjælperforeningen, og fra han 1889 blev Medlem af den danske Boghandlerforening, deltog han i dennes Arbejde i

talrige Udvalg. Størst Betydning for Standen har han dog haft som Redaktør af »Boghandlertidende«, et Hverv, som han varetog i 27 Aar fra 1893 til 1920 med levende Interesse for alle Fagets Anliggender, med sund Dømmekraft og aldrig svigtende Ønske om at vise Ret og Skel. I »Salmonsens Konversationsleksikon« har han skrevet Artikler om Boghandel og Boghandlere og i øvrigt hyppigt i Pressen behandlet faglige Spørgsmaal. — R. 1914. — Tegning af **Remie** Lohse i Familieej.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 124; III, 1906, S. 215 ff.; IV, 1919, S. 232—35. J. L. Lybecker: Erindringer fra mine Læreaar, 1918. H. Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 61 f. Dansk Boghandlertidende 26. April og 3. Maj 1923.

O T J

Lybecker, Johan Ludvig, 1743—1814, nationaløkonomisk Forfatter, Amtmand. F. 16. Jan. 1743 i Thisted, d. 16. Juli 1814 i Aalborg, begr. sst. Forældre: Byfoged, senere Kommerceraad Peter L. (ca. 1705—63, gift 2° 1757 med Anna Eleonora Jensdatter, 1728—1814, gift 2° 1770 med Landsdommer, Byfoged i Thisted, Justitsraad Rasmus Steensen (ca. 1738—89)) og Anne Margrethe Blomberg (d. 1754). Gift 1769 i Kbh. (Kopulationsafgift betalt Nic. 30. Maj) med Anna Bendtsen, døbt 17. Sept. 1745 i Thisted, d. 8. Marts 1819 i Aalborg, D. af Købmand Peder B. (1706—68) og Charlotta Amalia Als (f. ca. 1720).

L. blev Student 1760 fra Aalborg, og allerede 1762—63 hjalp han sin Fader med hans Embedsforretninger, ligesom han ogsaa bestyrede Embedet i Vakancen efter hans Død. Da han ikke opnaaede at blive sin Faders Eftermand, lagde han sig efter de »økonomiske og kameraliske Videnskaber«. 1767 tog han dansk-juridisk Eksamen, fik s. A. Bevilling som Overretsprokurator og blev Byfoged i Nibe, 1771 Birkedommer paa Lindenborg, 1776 Kommitteret i det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer, hvilken Stilling han fratraadte 1781. 1793 blev han Amtmand over Aastrup, Børglum og Sejlstrup Amter, men suspenderedes fra dette Embede 1801 og afskedigedes 1803. — Efter 1769 at have skrevet en juridisk Afhandling om »Ørefigen, Nævehug, Pust, Kindhest eller Mundslag« udgav L. 1772 forskellige Skrifter af økonomisk Natur — om »De danske Kjøbstæders Tarv og Trang«, »Det vigtigste Saltvandsfiskeri i Danmark, nemlig Sildefiskeriet« og »Korte Betragtninger over Aarsagerne til Kornmangelen og de høje Kornpriser i Danmark« —, der alle belønnedes af Landhusholdningsselskabet med **Sølvmedailler**. Den sidstnævnte Afhandling,

som er hans bedst kendte Arbejde, **maa** ses i Sammenhæng med de mange Afhandlinger om Dyrtid og Kornmangel, som fremkom i Europa paa dette Tidspunkt. Han anklager »**Kornpugerne**« for at fremkalde høje Priser og anbefaler som Værn mod disse et af den østrigske Regering gjort Forsøg paa ved Visitation af Kornlofterne at tvinge de formodede store Kornforraad frem, hvad der dog kun gav ringe Udbytte. I øvrigt **slaa**r han til Lyd for en Begrænsning af Kornudførslen og navnlig for Anlæg af Kornmagasiner og Fastsættelse af en »bestandig« Kornpris. Af L.s senere Arbejder kan særlig fremhæves »Forsøg til nogle Betragtninger over Fiskene og Fiskerierne« (1792) og to Afhandlinger i Tidsskriftet »Cimbria« (1806) om Jordejendommens Udstykning og om »Folkeformerelsen«. — Kancelliraad 1774. Justitsraad 1777. — Maleri af Rasch 1807 i Familieeje.

H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer, 1935, S. 222 f.

H. Westergaard (P. Grønvold*).

Lübker, Detlev Lorentz, 1773—1852, Præst, Forfatter. F. 27. Okt. 1773 paa Testorf, **Hansühn** Sogn, Wagrien, d. 1. Dec. 1852 i Slesvig, begr. sst. Forældre: Gartner paa Testorf Johann Joachim L. og Malene Hedwig. Gift 1803 med Georgine Elisabeth Christiane Hagemeister, f. 24. Aug. 1777 i Kiel, d. 19. Nov. 1844 i Slesvig, D. af Købmand August Christian H. og Margrethe Dorothea Jahren.

L. blev 1793 immatrikuleret ved Kiels Universitet, tog teologisk Eksamen i **Glückstadt** 1799, men havde allerede fra 1794 været Lektor ved Frøkenklosteret i Preetz og fra 1795 tillige personel Kapellan sst. 1799 blev han Hovmester paa Wulfshagen, 1803 Diaconus i Langenhorn, Bredstedt Amt, og var 1809—43 **Compastor** i Husum. L. har udgivet et Par danske Læsebøger med tysk Glossar og Kommentar, oversat adskillige Afhandlinger fra Dansk og selv leveret Bidrag til »Schleswig-Holsteinische Provinzialberichte«, »**Staatsbürgerliches Magazin**«, »Neuer Nekrolog der Deutschen« samt forskellige Encyklopædier og Blade. Hans Hovedværk er det af ham sammen med H. Schroder udgivne »Lexikon der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen und Eutinischen Schriftsteller von 1796 bis 1828« (I—II, 1829—30; hertil Nachtrag af Schroder, 1831), som nyder almindeligt Ry for Paalidelighed. — **Litografi** fra H. Cordts i Altona.

R. Paulli(C A Nissen).

Liübschitz, John Leopold, f. 1858, Maler, Raderer. F. 23. April 1858 i Kbh. (**Helligg.**). Forældre: Malermester, Dekorationsmaler Carl Bernhard L. (1814—82) og Martha Marie Guldbrandsen (1818—92). Gift 29. Maj 1884 i Kbh. (Matth.) med Emmy Laura Sophie Stein, f. 2. Okt. 1859 i Kbh. (**Frels.**), d. 6. Maj 1912 sst., D. af Billedhuggeren Th. Stein (s. d.) og 1. Hustru.

L. blev Student 1876 fra Sorø. For at uddanne sig til Arkitekt kom han ind paa Teknisk Skole og dimitteredes 1877 til Akademiet. Her gennemgik han først Almindelig Forberedelsesklasse som Arkitekt, men gik derefter paa Vermehrens Tilskyndelse over til at blive Maler. Han gik alle Klasserne igennem og fik Afgang 1882. Han har malet Portrætter og Landskaber og i sin Ungdom sociale Skildringer, men mest kendt er han blevet som Raderer. Efter flere Gange at have besøgt Paris, saaledes 1884 og 1889, tog han fast Bolig der 1893—98 og lagde sig under dette lange Ophold navnlig efter Raderkunsten. Han gjorde forskellige tekniske Opfindelser til Bedste for denne Kunststart, saaledes en ny lys Fernis og en speciel **L.-Radernaal**. Hans Raderinger er tegnede i Streg uden Anvendelse af Toner. Han henter gerne sine Motiver i Naturen, hvoraf han har givet en Række poetiske Stemnings-skildringer. Enkelte af hans Raderinger er udført i meget stort Format, f. Eks. det Portræt af en ung Pige, som Den danske Raderforening udgav 1894. Han har været meget virksom for Udbredelsen af Kendskabet til Raderkunsten og har ogsaa tilskyndet nogle af sine ældre samtidige, **saasom** J. Skovgaard, E. Henningsen, Otto Bache, Hans Tegner, Krøyer etc, til at benytte hans Teknik i deres første Raderinger. L. har jævnlig udstillet paa Charlottenborg i Perioden 1882—1918 og igen 1933 og 1937, paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904, 1905, 1908 og paa den nordiske Udstilling i Kbh. 1888. Under sit Ophold i Paris udstillede han paa Salonen 1894 og 1896. Siden har han deltaget i **Baltiska Utställningen** i Malmø 1914, Forumudstillingen 1929 og paa forskellige **Udstillinger** i Udlandet, **München** 1890, Berlin 1892, Chicago 1893. Han fik 1901 det Hielmstjerne-Rosencroneske Legat og 1904 Akademiets Rejsestipendium. Kobberstiksamlingen ejer flere Raderinger, Raadhusmuseet foruden Raderinger ogsaa et Par Malerier, »Billede fra Blegdamsfælleden« og »Udsigt over Classens Have, Vinter-aftensstemning«. — Selvportrætter 1886, 1897, 1908, 1933; i Radering 1896 (to Udførelser).

The **Studio sommernr. 1902** (af Henning Brøchner). Sigurd Muller: Nordens Billedkunst, 1905. Danske i Paris gennem Tiderne, udg. af Franz v. Jes-

Lycke, Nis Petersen, 1842—1924, nordslesvigsk Frimenighedspræst. F. 16. Juni 1842 i Tiset ved Gram, d. 12. Marts 1924 i Rødding, begr. paa Frimenighedens Kgd. sst. Forældre: Lærer Peter Christian Nissen L. (1810—86) og Else Andersdatter (1808—88). Gift 1° 4. Aug. 1874 i Gimsing med Nikoline Christine Schou, f. 4. Aug. 1854 i Kvistrup Mølle ved Struer, d. 25. Maj 1882 i Gram, D. af Gaardejer, Møller Anton Frederik S. (1814—98) og Mette Bothilde Tensen (1824—1908). 2° 7. Marts 1884 i Gimsing med Mette Kathrine Schou, f. 3. Nov. 1852 i Kvistrup Mølle, d. 14. Aug. 1934 i Rødding, Søster til 1. Hustru.

L. voksede op i Hygum ved Rødding og kom 1859 paa Tønder Seminarium, hvor han var samtidig med L. B. Poulsen (Bovlund) og den senere Lægprædikant Jacob Kloppenborg fra Harreby, og hvor navnlig Kaptajn Thurah og Cornelius Appel kom til at øve Indflydelse paa hans Udvikling. Efter Seminarietiden blev han Lærer først i Hygum og derefter, fra 1867, i Skærbæk. Skolens Fortyskning lagde den dansksindede Lærer stigende Hindringer i Vejen og fik ham 1880 til at søge bort fra en Gerning, hvor han havde vundet megen Paaskønnelse. Han blev i dette Aar Degn og Kirkesanger i Gram; der var ikke til dette Embede, hvortil Grev **Brockenhuus-Schack** havde Kaldsret, knyttet nogen Lærergerning. Han førtes i disse Aar gennem sin anden Hustru i nærmere Forbindelse med den grundtvigske Bevægelse, og da Rødding Frimenighed 1889 ved Cornelius Appels Sygdom stod uden Præst, opfordredes han til at overtage denne Stilling. Det var med store Betæneligheder, den 47-aarige Mand gik ind til denne nye Gerning. Han var ikke sin Forgængers Ligemand i Originalitet og som Prædikant, men det viste sig hurtigt, at han ved sin jævne, redelige Forkyndelse ikke alene kunde holde den gamle Kreds samlet, men tillige evnede at drage den Ungdom, som nu efter Udvandringernes Ophør igen fandtes paa Røddingegnen, til Frimenigheden. En udmærket Støtte i sin Gerning havde L. i sin 2. Hustru, Kathrine L., hvis stærke, særprægede Personlighed kom til at øve en overordentlig stor Indflydelse i Kreds og Egn. Ikke mindst under Krigen, der ramte hans eget Hjem meget haardt gennem Tabet af to unge Sønner, knyttedes Baandene mellem den gamle

Præst og Egnen meget stærkt. 1922 trak han sig tilbage fra Præstegerningen. — R. 1920.

Niels Hansen i Sprogforeningens Almanak 1925, S. 52 ff. Thade Petersen: De sønderjydske Frimenigheders Historie, 1924, S. 181—87, 273—78. Sønderjydske Kvinder under Fremmedherredømmet, I, 1930, S. 132—37. Ellen M. Lund i Rødding Højskoles Aarsskrift, 1934, S. 3—8. Johs. Jørgensen: Det tabte Land (Udv. Værker, IV, 1915, S. 405). Højskolebladet, XLIX, 1924, Sp. 789-802. *Hans Lund.*

Luders. Den holstenske Landmandsslægt L. føres tilbage til Karsten L., »Vorsteher des neuen Landes in Harburg«, hvis Sønnesøn **glücksburgsk** Kammersekretær Karsten L. (d. 1687) til Freyenwillen (Langballegaard) var Fader til Michael L., hvis Descendens lever i Holsten og Nordtyskland, og til fyrstelig **Overførster** Christian L. (1665—1728) til Freyenwillen; hans Søn nedenn. **Landøkonom**, Hofpræst paa **Glücksborg**, Provst Philip Ernst L. (1702—86) var Fader til Landskriver, Kammerassessor, senere Amts- og Toldforvalter i Sønderborg Friedrich Carl L. (1738—1807), hvis Sønner var Regeringsraad i **Glückstadt** Peter L. (1785—1878) og nedenn. Proprietær Ernst Albrecht L. (1792—1849). Sidstnævnte var Fader til nedenn. Kommandør i Søetaten, Havnekapitajn Ferdinand Vilhelm Weghorst L. (1827—95).

Stammtafel der Familie Luders, u. A. Peter Eilskov: Stamtavler over Slægten Eilskov, 1869, S. 15 f. *Albert Fabritius.*

Luders, Ernst Albrecht, 1792—1849, Landmand. F. 14. Maj 1792 i Tønder, d. 18. Okt. 1849 paa **Blangstedgaard**, begr. sst. Forældre: Husfoged i Tønder, senere Amts- og Toldforvalter i Sønderborg Friedrich Carl L. (1738—1807) og Christine Todsen (1758—1837). Gift 18. April 1823 i Faaborg med Margrethe Kirstine Ploug, f. 30. Nov. 1799 i Faaborg, d. 27. Nov. 1843 paa Blangstedgaard, D. af Agent Simon Hempel P. (1768—1831) og Elisabeth (Elisa) Christine Wamberg (1774—1853).

Efter en Tid at have faret til Søs og været ved Handelen kom L. til Landbruget, som han lærte fra Grunden af og efter de bedste holstenske Mønstre hos en ældre Broder. 1822 købte han Blangstedgaard ved Odense, som han drev op til en af Landets bedst dyrkede Gaarde. L. var en ualmindelig dygtig Landmand, der benyttede sig af Helbrak, Mergling og Reolpløjning, indførte Marsk- og Anglerkøer, og hans heldige Paavirkning sporedes snart i videre Kredse. Han nød stor Tillid blandt Landmændene og

valgte 1834 som Suppleant til Roskilde Stænderforsamling, hvor han 1838 og 1840 repræsenterede Sædegaardsejerne. Ved flere Lejligheder viste han her sin Interesse for at støtte de ringest stillede blandt Landbefolkningen, saaledes ved sit med stort Flertal forkastede Forslag om at udstrække Valgbarheden til Sogneforstanderskaberne til ogsaa at omfatte Inderster o. 1. Han deltog ogsaa i det landøkonomiske Foreningsarbejde og var bl. a. Medstifter og Bestyrelsesmedlem af Brandforsikringsforeningen for fynske Landmænd og Diskontokassen i Odense. 1832—41 havde han Nakkebølle i Forpagtning og virkede samtidig som Skibsreder. — Maleri af Ricard i Familieej. Silhouet fra Ungdommen ligesaa. Litografi fra Em. Bærentzen 1851.

H. P. Selmer: *Nekrologiske Samlinger*, II, 1852, S. 548—52. Hans Jensen: *De danske Stænderforsamlings Historie*, I—II, 1931—34.

H. Hertel (*Aksel Milthers**).

Luders, **Philip** Ernst, 1702—86, Præst og Landøkonom. F. 6. Okt. 1702 paa Godset **Freyenwillen** i Grumtoft, Angel, d. 20. Dec. 1786 i **Gliicksborg**, begr. sst. Forældre: Overførster, Godsejer Christian L. (1665—1728) og Anna Dorothea Axen. Gift 16. Juni 1729 med Eisabe Margrethe Vette, f. ca. 1705 i Munkbrarup, d. 10. Marts 1781 i Gliicksborg, D. af Sognepræst Eberhard V. (1673—1739) og Margaretha Valentiner (1678—1733).

L. studerede Teologi i Wittenberg og Jena 1721—24, men det blev i Egnen omkring Flensborg Fjord, hvor han var vokset op, at han fik sit lange Livs Virkeplads. 1728 blev han Diakon i Munkbrarup, 1730 Hofpræst i Gliicksborg, og som Provst fra 1755 fik han sit Virkeomraade udvidet til at omfatte ikke blot Nabosognene i Nord-Angel, men ogsaa Sundeved. Han var en nidkær Præst, som tillige var levende optaget af Ønsket om at virke for den jævne Befolknings økonomiske Fremgang. Fra sin tidlige Ungdom havde han særlig Interesse for Landbrug og Havebrug; i sin egen Bedrift indførte han som en af de første nye Afgrøder som Kartofler og Kløver, han forbedrede Dyrkningsmaaderne, og samtidig arbejdede han ihærdigt paa at skaffe Fremskridtene Udbredelse. Han sørgede for Læggekartofler, Kløverfrø og Haveplanter, arbejdede for Udskiftning af Fællesskabet, Indhegning af Markerne, Opdyrkning af Mose og Hede og virkede for Oplysningen gennem en lang Række større og mindre Skrifter om næsten alle vigtigere Sider af Ager- og Havebrug. L. var en af de første og flittigste

og ogsaa en af de kyndigste, der bidrog til det første Opsving i den landøkonomiske Litteratur i Danmark omkring Midten af Aarhundredet, som især fulgte med Grundlæggelsen af »Danmarks og Norges oeconomiske Magazin« (1757). Hertil indsendte L. til at begynde med sine Afhandlinger, men senere udgav han hellere selvstændige Skrifter, der havde større Mulighed for at finde Udbredelse i den brede Befolkning. De udkom som Regel paa Tysk, kun enkelte paa Dansk, og prægedes af hans pædagogiske Iver. Til de betydeligste hører »Abhandlungen und Bedenken über das Acker-Wesen und den Anbau verschiedener **Feldfrüchte**« (1765). — Allerede først i 1750'erne begyndte L. at samle sine Ideer til en fastere, efterhaanden ganske storstilet Plan om et organiseret, systematisk Arbejde til Landbrugets Fremme, som med Udgangspunkt i Slesvig skulde brede sig til det hele Fædreland, det danske Monarki. De Dyrkningsforsøg, han selv havde begyndt, vilde han have videreført paa et stort Antal Gaarde i forskellige Egne, og til Støtte herfor og til Udbredelse af Oplysning om Forsøgsresultaterne skulde oprettes et Landbrugsselskab, hvortil ogsaa en Landbrugsskole skulde knyttes. Med disse Planer var han langt forud for den faktiske Udvikling i den følgende Tid, og han **maatte** bære Skuffelsen ved ikke at naa saa store **Maal**. Sine Bestræbelser har han især skildret i »Erzählungen und Geschichte der **Königlichen Dänischen Acker-Academie**« (1767), hvoraf det fremgaar, at han 1759 fik oprettet et slesvigsk Agerdyrkningselskab som Forløber for det **Königliche Dänische Acker-Academie**, som han stiftede 1762 med Sæde i **Glücksborg**. Han opnaaede hertil kgl. Understøttelse og fik ogsaa Tilslutning fra betydelige Mænd i Kongeriget, men ikke i fornødent Omfang til fortsat at give Foretagendet Levedygtighed, og i alt Fald efter, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab var oprettet i Kbh. 1769, sygnede L.s Selskab hen. Hvad det fik udrettet, var overvejende hans eget Værk, men dette Undersøgelles- og Oplysningsarbejde gennemførte han ogsaa til sin høje Alderdom med en saadan Udholdenhed og Sans for at skaffe praktiske Resultater frem i Bondebrugene, at det blev af fremragende Betydning for især det slesvigske Landbrugs Udvikling. — Stik af I. F. Schleuen 1777 og af F. Carstens 1794 efter Maleri af I. Ipsen 1784.

Schlesw.-Holst. Anzeigen 20. Jan. 1766. Schlesw.-Holst. Provinzialberichte, VI, 1792, 2, S. 207—15. Landwirtsch. Wochenblatt für Schlesw.-Holst.,

Aksel Milthers.

Luders, Ferdinand Vilhelm Weghorst, 1827—95, Ingeniør, **Havne-**kaptajn. F. 22. Maj 1827 paa Blangstedgaard ved Odense, d. 29. Nov. 1895 i Kbh., begr. ved Blangstedgaard. Forældre: Godsejer Ernst Albrecht L. (s. d.) og Hustru. Gift II, Okt. 1862 i Kbh. (Frue) med Nanna Augusta Hvidt, f. 25. April 1835 i Kbh. (Fred. Ty.), d. 9. April 1894 sst., D. af Mægler, senere Direktør for De private Assurandører i Kbh. Edvard Julius H. (1806—82) og Elise Johanne Charlotte Schiffert (1812—80).

L. blev oprindelig uddannet som Søofficer, han blev Kadet 1838 og 1846 Sekondløjtnant i Søetaten. Som saadan deltog han i den første slesvigske Krig, 1848 i Korvetten »Gaiatheia«, 1849 i Fregatten »Bellona« og som Chef for en Bombekanonchalup og 1850 i Korvetten »Najaden«. 1852 tog han polyteknisk Adgangseksamen og blev 1855 cand. polyt. som Mekaniker; s. A. avancerede han til Premierløjtnant og gjorde som saadan Tjeneste som Ingeniørassistent (Inspektionsofficer) ved Anlægget af Orlogsværftets Dok, der forestodes af Direktør Tuxen og den engelske Ingeniør Alfred Giles. 1856 rejste han til England, hvor han i de følgende to Aar var ansat i Ingeniørfirmaet James Walker, Burgess & Cooper i Westminster, hvor han fik rig Lejlighed til at studere Vandbygningsarbejder, idet der dengang udførtes en Række større Havnearbejder i Dover, paa Tynefloden, i Newcastle og i Hull og byggedes flere af Englands vigtige Fyrtaarne. 1858 vendte han tilbage og gik i Nummer i Marinen; han kom i denne Egenskab bl. a. paa Tjenesterejse til Tyskland for at kontrollere en Tømmerleverance. 1860 blev han, da L. F. Holmberg, misfornøjet med Omordningen, trak sig tilbage, udnævnt til Havnebygmester i Kbh. og beklædte denne Stilling, til han 1872 udnævntes til Havnekaptajn, som Havnedirektørstillingen dengang benævntes, efter J. Garde. 1867 fik han sin Afsked fra Marinen med Kaptajnløjtnants Karakter efter hidtil at have staaet å la suite. 1891 fik han nyt Afskeds-patent som Kommandør. L.s lange Tjenestetid i Kbh.s Havnevæsen er særlig præget af de store Arbejder, som dels Hovedstadens stærke Vækst, dels Overgang fra Sejlskibe til Dampskibe i den indenrigs Fart og Dampskibenes stadig voksende Antal og Størrelse og deraf følgende Krav til Dybde nødvendiggjorde. Et af L.s første Arbejder var Uddybningen af Havnens nordlige Del og Opfyldningen af Refshaleøen paa Refshalegrunden. Samtidig med Anlægget af Gammelholmkvarteret byggedes 1870 Havnegades Bolværker i seksten Fods Dybde. 1877 fuldførtes Gasværkshavnen, og samtidig hermed tilvejebragtes betydelige opfyldte Arealer ved Tøj-

husgaarden og ud for Bryghuset ved Langebro. 1880 afsluttedes de omfattende Arbejder med Anlæg af Larsens Plads med 22 Fods Bolværksdybde og Forlængelse af Kvæsthusgades Dampskibsbro. 1881 udvidedes Toldboden ved Anlægget af Nordre Toldbodplads med tilhørende Baadehavn, og samtidig udvidedes Indsejlingen nordfra til den gamle Havn. 1884—91 byggedes den 24 Fod dybe Kalkbrænderihavn med tilhørende tolv Fods Havn og betydelige opfyldte Arealer. Det havde ogsaa været under Overvejelse at imødekomme de stadig voksende Krav om mere Bolværksplads og større Dybder ved et større Havneanlæg i Kalvebodstrand, men man gik atter bort herfra, skønt Kalkbrænderihavnen, af Hensyn til Langelinie og af militære Hensyn, ikke kunde udføres i Fortsættelse af Nordre Toldbodplads, men **maatte** rykkes ret langt nordpaa. Havnens Broer og Kanaler ofrede L. ligeledes et betydeligt Arbejde; Knippelsbro ombyggedes saaledes 1866, Nyhavnsbroen 1874, Langebro 1875, Holmens Bro og Højbro 1881 og Snorrebroen 1883. Ogsaa for Gennemførelsen af Frihavnsanlægget, der paabegyndtes 1891 paa Inderredens Vestside, tilkommer en stor Del af Æren L., som fra 1891 til sin Død var Medlem af Frihavns Aktieselskabets Bestyrelse, valgt af Indenrigsministeriet. 1869 var L. blevet Medlem af den engelske Ingeniørforening, Institution of Civil Engineers. Fra 1888 til sin Død var han Medlem af og Næstformand for Bestyrelsen for Det tekniske Selskabs Skole. L. nød en ikke ringe Anseelse i Udlandet og blev bl. a. tilkaldt som Raadgiver ved Bygningen af den nye **Tower-Bridge** over Themsen. — R. 1869. DM. 1878. K.² 1888. K.¹ 1894. — Radering af Jul. Rosenbaum 1886. Træsnit 1894.

III. Tid. 18. Nov. 1894 og 8. Dec. 1895. H. C. V. Møller i Tekn. Forenings Tidsskrift, XIX, 1895—96, S. 169 f., og i Ingeniøren, IV, 1895, S. 253 f. A. Guntelberg i Milit. Tidsskr. 15. Febr. 1896. Tidsskr. for Søværnen, Ny Rk., XXXI, 1896, S. 7 f. Berl. Tid. 30. Nov. 1895. Politiken 1. Dec. 1895. J. Schovelin: Tidens Hjul og Tietgen, 1929, S. 622, 636 f.

Poul Vindi

v. d. Lune. Uradelsslægten v. d. L. har som saa mange andre af de mecklenburgske Ætter haft talrige Medlemmer i dansk Tjeneste. Dens ældste Repræsentant er den 1230 nævnte Heinrich von Lu, men den sikre Stamrække begynder først med den 1366 forekommende Heinrich v. d. L. til Dettmannsdorf. Den i Danmark naturaliserede Linie — Linien til Schulenburg — føres tilbage til Ridderen Hans v. d. L. (nævnt 1402) til Kōlzw, Sønnesøn af Heinrich til Dettmannsdorf og Stamfader til Eggert v. d. L.

(d. 1667) til Schulenburg, Fahrenhaupt og Dettmannsdorf, af hvis Børn skal nævnes Volrad Augustin v. d. L. (d. 1686) til Fahrenhaupt, Allersdorf og Steinhorst og Jacob Friedrich v. d. L. (1658—ca. 1710) til Schulenburg, der var Fader til Konferensraad, Stiftamtmand Adolph Andreas v. d. L. (1695—1750) til Svanholm, hvis Datter Frederikke Elisabeth v. d. L. (1735—62) var gift med **Gehejmerraad**, Greve Gustav Frederik **Holck-Winterfeldt** (1733—76, s. d.). Ovenn. Volrad Augustin v. d. L. var Fader til Generalmajor Andreas Augustin v. d. L. (1677—1730) til Steinhorst og til Kaptajn Diderik Otto v. d. L. (1670—1709) til **Dambek**, blandt hvis Børn var Amtmand, Kammerherre Gideon v. d. L. (1704—55) — Fader til nedenn. Amtmand Frederik Carl Emil v. d. L. (1751—1801) — og nedenn. Overpræsident, **Gehejmekonferensraad** Volrad August v. d. L. (1705—78) til Baroniet **Høgholm**; han blev naturaliseret 1776; men Linien uddøde med hans Søn Kammerherre, Ritmester Carl Gottlieb Joachim v. d. L. (1755—1831).

Personalhist. Tidsskr., 3. Rk., II, 1893, S. 12—33. Gothaisches Adeliges Taschenbuch, 1900, S. 575—78; 1937, S. 332.

Albert Fabritius.

v. d. **Lühe**, Frederik Carl Emil, 1751—1801, Embedsmand, Forfatter. F. 4. Marts 1751, d. 9. Marts 1801 i Wien. Forældre: Amtmand, Kammerherre Gideon v. d. L. (1704—55) og Margrethe Hedwig v. **Lützow** (1727—90, gift 2° 1757 med Amtmand, Kammerherre Joachim Ehrenreich Behr, d. 1768). Ugift.

v. d. L. var fra sin Ungdom knyttet til Caroline Mathildes Hof og fulgte hende i Udlændigheden i Celle. Efter hendes Død vendte han hjem og blev 1782 udnævnt til Deputeret i Økonomi- og **Kommercekollegiet**, en Stilling, han kun bevarede i to Aar. Efter Systemskiftet 1784 blev han Amtmand i **Neumünster**. A. P. Bernstorff lagde ikke Skjul paa, at det var for at faa ham bort, at han lod ham avancere til Amtmand, og i Brevene fra ham finder man atter og atter den skarpeste personlige Kritik af v. d. L. Bernstorff kaldte ham det utaaleligste Menneske, han kendte, og karakteriserede ham som ganske uvidende og dog med den fulde Overbevisning, at han var et Geni. Uvillien mellem dem var absolut gensidig, og 1787 brød v. d. L. op og bosatte sig i Wien, hvor han 1789 opnaaede at blive Regeringsraad og Viceadministrator over de kejserlige Domæner i Nedre Østrig. Han afskedigedes et Par Aar før sin Død som pensioneret Førstekammerér. v. d. L. var en aandelig stærkt interesseret Mand, der havde poetiske Talenter, og han nød stor Anerkendelse for en 1790 i Manuskript foreliggende

»Hymnus an Flora« (trykt 1797), der efterfulgtes af et nyt stort Digt i Heksametre, kaldet »Ceres«. Han døde som Katolik. — Stik af John efter Tegning af Kiningen.

Deutscher Merkur, Maj 1801, S. 42—54. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds, II—VII, 1896—1906 (se Registeret i X). Aage Friis: Bernstorffske Papirer, III, 1913. Museum, 1894, S. 292 f. Fra Arkiv og Museum, 2. Ser., I, 1925, S. 145—56. rr ' ' r
s s 43 3 Harald Jørgensen.

v. d. Liihe, Volrad August, 1705—78, Overpræsident. F. 28. Okt. 1705, d. 1. April 1778 i Kbh., begr. sst. (Helligg.). Forældre: Kaptajn Diderik Otto v. d. L. til Dambek (1670—1709) og Charlotte Amalie du Puits. Gift 1° 25. Maj 1747 med Catharina Maria v. Vieregg, f. 14. (18.) Marts 1717, d. 14. Dec. 1764 i Kbh. (Helligg.) (gift 1° med Kaptajn Christian Ludvig v. Hein til Zierstorf, 1696—1743), D. af Jørgen Frederik v. V. til Zierstorf (d. 1726, gift 1° med Hedwig v. Hein) og Antoinette Juliane v. Hausmann. 2° 6. Maj 1767 i Kbh. (Slotsk.) med Komtesse Margrethe Holck, f. 24. Febr. 1741, d. 1. Okt. 1826 i Kbh. (Helligg.) (gift 2° 1784 med Generalløjtnant, Gehejmerraad Christian Frederik Numsen, s. d.), D. af Greve, Generalløjtnant Christian Christopher H. (1698—1774) og Friherreinde Ermegaard Sophie Winterfeldt (1702—56).

v. d. L. indtog under tre danske Konger betydelige Hofstillinger. Han begyndte under Christian VI. sin Livsbane som Kammerjunker (1735), blev 1743 Overkammerjunker og 1746 Kammerherre. Under Frederik V. udnævntes han tillige 1754 til Overpræsident og overtog s. A. Stillingen som Overdirektør for den kgl. Skueplads. Han havde de bedste Hensigter i Retning af at gennemføre en sund finansiel Politik, men ved sin Afgang efterlod han dog en tom Teaterkasse. Paa Skuepladsens kunstneriske Program havde han liden Indflydelse, idet han blot havde at rette sig efter Hoffets Smag, der yndede de italienske Divertissements og Intermezzoer og rynkede paa Næsen ad Holberg. Under Christian VII. steg han til nye Ærespøster. Han overtog Partikulærkassen efter et hidsigt Kapløb med Ditlev Reventlow, men Stillingen var alt andet end behagelig, idet Kongen det ene Øjeblik krævede den yderste Sparsommelighed for kort derefter meningsløst at strø om sig med Penge. Han fungerede desuden som **Maitre** des requêtes ved Hoffet, indtil Struensee Dec. 1770 overtog denne Stilling. N. A. fjernede Struensee ham ligeledes fra Posten som Overpræsident, men tillod ham at beklæde Stillingen som Grand **Maitre**

des cérémonies og Ordenssekretær. S. A. blev han endelig Overdirektør for Frederiks Hospital. Hans 2. Hustru indtog ligeledes en betydelig Stilling ved Hoffet. Hun var fra 1766 Hofdame hos Prinsesse Louise, avancerede derpaa til Overhofmesterinde hos Caroline Mathilde og fortsatte fra 1774 i samme Stilling hos Juliane Marie. v. d. L. ejede 1760—70 Lyststedet Retraite ved Skodsborg og 1754—61 Baroniet Høgholm. Han optoges 1776 i den danske Adel. — Gehejmerraad 1750. Gehejmekonferensraad 1764. — Hv. R. 1745. L'union parfaite 1747. Bl. R. 1768. — Maleri 1768 paa Arreskov, af Wichmann (1765?) paa Hørbygaard og af U. F. Beenfeldt 1773 paa Fr.borg. Maleri af sidstnævnte (tilhørende Fr.borg) i den gamle Borgmestergaard i Aarhus. Silhouet paa Fr.borg.

Aage Friis: A. P. Bernstorff og Ove Høegh-Guldberg, 1899. E. Holm: Danmark-Norges Historie 1720—1814, IV, 1—2, 1902; VI—VIII, 1903—07. Aage Friis: Bernstorffske Papirer, I, 1904; III, 1913. L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds, III, IV, VI—VIII, 1896—1917 (se Registeret i X). Th. Thaulow og J. O. Bro-Jørgensen: Udvalgte Breve, Betænkninger og Optegnelser af J. O. Schack-Rathlous Arkiv, 1936. Carl Bruun: Kjøbenhavn, III, 1901. E. Nystrøm: Søllerød Sogn, 1911, S. 98 f.

Harald Jørgensen.

Rettelser og Tilføjelser.

I. Bind:

S. 144: L. 16 f. o.: Auguier, læs: Anguier.

II. Bind:

S. 245: L. 4 f. o.: tilføjes: — Kammerherre 1826. —

- 353: - 7 f. o.: Frederik, læs: Ferdinand.

- 405: - 14 f. o.: efter: Lassen tilføjes: (1575—1635, gift 1° 1592 med Borgmester Søren Hofman i Randers, d. 1595, gift 1° med Anne Jensdatter, d. 1590). — Hermed bortfalder Rettelsen til dette Sted i X. Bind.

III. Bind:

S. 52: L. 20 f. o.: (s. d.), læs: (1542—96).

52: - 20 f. o.: Hustru, læs: Margrete Rosenkrantz (1552—1635).

- 92: - 3-4 f. n.: søgte ikke Genvalg ved Periodens Udløb, læs: faldt ved Valget 1903.

- 101: - 22 f. o.: J. M. B., læs: J. H. B.

- 108: - 8 f. n.: delte hans Fængsel, læs: tog Bolig i Kuppet, hvor han sad fængslet.

- 188: - 14 f. o.: Stoltiggaard, læs: Stolliggaard.

- 249: - 6-8f. n.: Linierne skal lyde: Han maatte 1926 paa Grund af alvorlig Sygdom tage sin Afsked og kunde senere ofre sig for Bearbejdelsen af det arkæologiske Materiale, der var blevet fremdraget i Lindos.

IV. Bind:

S. 31 L. 6 f. o.: Carl, læs: Frederik Carl Christian.

- 43 - 18 f. o.: Anders, læs: Andreas.

- 359 - 18 f. n.: Heinrich Ludwig B., læs: Heinrich Ludwig August B.

V. Bind:

S. 147: L. 19 f. o.: fjerde, læs: sjette.

- 269: - 1 f. n.: 1836, læs: 1821.

- 457: - 1 f. n.: Lacroix, læs: la Croix.

VI. Bind:

S. 7: L. 19-21 f. o.: i Rettelsen til dette Sted i XII. Bind skal for: gift 1° 1770 læses: gift 1° 1748.

- S. 366: L. 4 f. o.: efter: gift tilføjes: 1° med Pfalzgreve Frederik af **Sommer-**
schenburg, d. 1162.
 - 366: - 5 f. o.: Soltwedel, læs: Salzwedel.
 - 366: - 5 f. o.: efter: Stade tilføjes: (d. 1124) ^og **Richardis** (d. 1151).

VII. Bind:

- S. 16: L. 2 f. o.: St. Johannes, læs: Hertug Hans.
 - 124: - 10 f. n.: tilføjes: H. Skalberg: Aktstykker angaaende det danske
 Docentur i Kiel, 1932, S. 98—151.
 - 186: - 16-18 f. o.: Rettelserne til dette Sted i XIII. Bind er fejlagtig anført
 under VI. Bind.
 - 397: - 9 f. n.: 1722, læs: 1721.

VIII. Bind:

- S. 291: L. 6 f. n.: Hustru, læs: 1. Hustru.
 - 552: - 6 f. n.: senere udgaar.

IX. Bind:

- S. 307: L. 10 f. o.: efter: 1904 tilføjes: F.M.G. 1909.
 - 610: - 16 f. n.: **Rasmus**, læs: Asmus.
 - 611: i Kolumnetitel: *Rasmus*, læs: *Asmus*.

X. Bind:

- S. 67: L. u f. n. ca. 1765, læs: 1769.
 - 67: - 10 f. n. ca. 1769, læs: 1770.
 - 143: - 17 f. 0. efter 2° tilføjes: 7. Sept. 1656 i Kbh. (**Frels.**). — Her-
 med bortfalder Rettelsen til dette Sted i XIII. Bind.
 - 286: 4 f. n. Universiteterne i **Halle** og Kiel, læs: Universitetet i **Halle**,
 hvor han 1758 blev immatrikuleret.
 - 323: - 14 f. 0. sst., læs: i Tønder.¹
 - 323: - 16 f. 0. d. Juli 1782, læs: begr. g. Juli 1782 i Tønder.

XI. Bind:

- S. 172: L. 20 f. n.: efter: 1864 tilføjes: K.² 1892.
 - 409: - 6 f. o.: Hustru, læs: 2. Hustru.
 • 517: - 15 f. o.: 1864, læs: 1865.
 - 517: - 19 f. o.: **Vignæs**, læs: Søllested, Lolland.

XII. Bind:

- S. 466: L. 8 f. o.: efter: Peter(sen) tilføjes: H.
 - 583: - 3 f. n.: tilføjes: H. Grimer-Nielsen i Danske Folkemaal, VIII,
 1934, S. 33—49.
 - 624: - 13 f. o.: Gedde, læs: Geddes.

XIII. Bind:

- S. 24: **L. 17 f. o.:** Vallekilde, læs: Ubberup.
 - 66: - 4 f. **n.:** 1910, læs: 1930.
 83: - 5 f. **n.:** tilføjes: Olaf Carlsen: Soranske Studier, II, 1929, S. 19 ff., 111 f., 130 f. Festskrift til Professor, Dr. Otto Anderssen, 1921, S. 156—69.
 94: - 9 f. **n.:** Zartmann, læs: **Zahrtmann**.
 - 165: - 2 f. **o.:** Margrethe, læs: **Margarethe**.
 - 174: - 2 f. **o.:** 1851, læs: 1831.
 - 183: - 19 f. **o.:** **R.**, læs: Ridder.
 - 184: - 14 f. **o.:** efter: K. tilføjes: , senere flyttet til Aale K.
 - 191: - 4 f. **n.:** Margrethe, læs: Margarethe.
 - 193: - 15 f. **n.:** efter: —25 tilføjes: og 1936—37.
 - 193: - g f. **n.:** er fra 1932, læs: var 1932—36.
 - 193: - 8 f. **n.:** efter: Reykjavik tilføjes: , er nu dets Æresmedlem.
 - 259: - 4 f. **o.:** Kristiania, læs: Rom.
 - 308: - 20 f. **n.:** Rotvitt, læs: **Rotwitt**.
 - 312: - 3 f. **o.:** Boisen, læs: Bojsen.
 - 317: - 7 f. **n.:** W.B., læs: V.B.
 - 383: - 4 f. **n.:** (**Garn.**), læs: (**Ass.**).
 - 402: - 12 f. **n.:** (Winning) udgaar.
 - 402: - 7 f. **n.:** K. tog, læs: K. stammer fra en jysk Godsejerslægt Vin-
 ding **K.**, der navnlig i det 18. Aarh. ejede store Herre-
 gaarde i **Vejle—Horsensegnen**. Han tog.
 - 405: - 19 f. **n.:** Forfatter af **Anordn.**, læs: Forfatter af Udkastet til
 Anordn.
 - 450: - 15 f. **n.:** Tvillingbrødrene fra Damaskus, læs: Trillingbrødrene fra
 Damask.
 - 451: - 20 f. **o.:** Mocheles, læs: Moscheles.
 - 481: - 21 f. **n.:** 1931, læs: 1930.
 - 520: - 16 f. **n.:** efter: la Cour, se Cour, la indskydes følgende Artikel:

la Croix, Frederik, 1691—tidligst 1741, Maler. Døbt 28. Juni 1691 i Kbh. (**Kat.**), d. tidligst 1741. Forældre: Hof-Sukkerbager, senere **Teskænk** Nicolas Jean Baptiste la C. og Marthe le **Coffre** (f. 1673). Gift med Sophia Amalia Cloppenburg.

F. la **C.s** Morbroder var Maleren Bénéoit le Coffre, der i øvrigt var gift med hans Faster. Faderen rømte Landet 1705, og det blev Onkelen, som **maatte** ernære Familien. F. la C. uddannedes som Maler hos ham. 1719—41 var han Ridsemester for Landkadetterne og indtil 1738 for Søkadetterne. Han er ingenlunde betydelig som Portrættist (Vemmetoftebillederne fra Tiden om 1735), og han anvendtes kun lidt af Hoffet (Kronprinsens Billede 1722, Kopi af Kongens 1727), men hans **Familie-**forbindelser med Kredsen om den danske Skueplads gør ham interessant, og saavel det nu kun i Stik kendte tidlige Billede af L. Holberg som Malerierne af Chr. Danneskiold **maa** henføres til ham. Der er Formodning om, at det var ham, der udførte Dekorationerne til

Teatret i Grønnegade. — Sønnen *Henning Frederik la C.* (ca. 1717—83) virkede som Portrætmaler i Jylland (Portræt af Stiftsprovst Tetens i Ribe). Ridsemesteren og Skildrereren *Johan Otto la C.* (d. 1752) var muligvis en Broder, snarere dog en fjernere Slægting af F. la C.

O. Andrup.

S 594:	L.	6 f. n.	efter 1880 tilføjes: (Fr.borg).
- 598:	-	10 f. n.	<i>libudus</i> , læs: <i>libri duo</i> .
- 617:	-	9 f. n.	Det kgl. Teater, læs: Teatermuseet .
627:		10 f. n.	tilføjes: Portrætmedaillon paa Gravstenen.

XIV. Bind:

S 302:	L.	13 f. n.	25 , læs: 30.
- 331:		13 f. n.	efter: Regine Clausdatter tilføjes: (1782—1852).
- 411:	-	13 f. 0.	Oberstløjtnant, læs: Major.
- 411:		13 f. 0.	Goerden, læs: Goerne.